00056296

THE
ASIATIC SOCIETY OF BOMBAY
Town Hall, Bombay.

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 15 March, 2016

A

CHRESTOMATHY

OF THE

PUSHTŪ OR AFGHAN LANGUAGE;

TO WHICH IS SUBJOINED

A

GLOSSARY

IN

AFGHAN AND ENGLISH.

— *Si quid novisti rectius istis,*
Candidus imperti, si non, his utere mecum.

EDITED

BY

DR BERNHARD DORN,

MEMBER OF THE IMPERIAL ACADEMY OF SCIENCES OF ST. PETERSBURGH, ETC.

56296

ST. PETERSBURGH:

PRINTED FOR THE IMPERIAL ACADEMY OF SCIENCES.

MDCCCXLVII.

NX. C. X.

ORI
491.531
Doolchis
56296

Ref
491.55

Publié par ordre de l'Académie.

En Janvier 1847. *P. H. Fuss.* Secrétaire perpétuel.

00056296

TO

HIS EXCELLENCY

COUNT SERGE OUWAROFF

PRESIDENT OF THE IMPERIAL ACADEMY OF SCIENCES

AND

MINISTER OF PUBLIC INSTRUCTION

ETC. ETC. ETC.

THIS WORK

IS RESPECTFULLY DEDICATED

AS A HUMBLE TRIBUTE OF ADMIRATION FOR HIS UNCEASING EFFORTS TO PROMOTE

THE DIFFUSION OF ORIENTAL LITERATURE IN RUSSIA

BY

HIS MOST OBEDIENT SERVANT

B. DORN.

PREFACE.

The Pushtū or Afghan language has till of late occupied the attention of philologists much less than it has deserved both from its forming a branch of that widely-spread family of languages, known by the name of Indo-Persian, and from its being vernacular to a nation that at different periods has played a conspicuous part in oriental history. We may attribute this neglect partly to the want of materials to work upon, and partly to the comparatively little importance that seems to be attached to the literary exertions of the Afghans. Afghan manuscripts were to be found collected only in the library of the East-India-House in London and there not in great numbers: while a few more were scattered throughout England in the possession of private individuals. The Afghan literature furnishes but a small number of original productions of interest; some historical essays that would, perhaps, really deserve of the attention of the learned, having not yet come within reach of European scholars [1]), the remainder consists almost exclusively of works and treatises on Muhammadan divinity and law, and poetical compositions. On the first I think it not worth while to

1) The history of the Afghans by Khushhal, mentioned by M. Elphinstone in his excellent account of Caubul. vol. I. p. 309 2^{d}. ed. has, as far as I can ascertain, not yet found its way to Europe.

dwell: the Muhammadan system of theology as adopted and expounded by the Afghans, who in this point have nothing peculiar to themselves, may be found in many works written in known languages and accessible to Europeans; their poetry consists for the most part of imitations of the Persian, although it is but justice to state, that in those pieces which I had an opportunity of reading in the Diwans of Rahman and Mirza, I never encountered that glaring nonsense in which the poetry of the Persians and other Asiatic nations so frequently abounds. Both the Diwans from which the present work furnishes extracts, contain odes, that would stand the severest criticism of European judges.

When in agreement with almost all the oriental authors who have treated on Afghan history, that eminent scholar, Sir William Jones, misled by some treacherous indications, pronounced the Jewish origin of the Afghans and the affinity of their idiom to the Chaldaic [1]), several philologists of no common merit were led to investigate his assertions, but did not fully succeed in disengaging the latent truth from the fictions by which it was obscured. It was reserved to our time to establish, on incontrovertible evidence the fact that the Pusthū belongs to the great family of Indo-Persian languages, without bearing the least resemblance to any of the Semitic dialects.

Dr. Leyden, as it would appear from his essay on the Roshenian sect, had made the language and the literature of the Afghans an object of his researches, but far from entering into philological inquiries, he contented himself with giving a few extracts from the Makhzan Pushtū, in illustration of his subject [2]).

---

1) On the descent of the Afghans from the Jews by *Vansittart.* See Asiatic Researches, Lond. 1807. vol. II. p. 69. etc.

2) On the Roshenian sect, and its founder Bayezid Ansari. By J. Leyden, M. D. See Asiatic Researches, vol. XI. London 1812. p. 363.

The researches of Klaproth [1]), who first endeavoured to give an insight into the grammatical structure of the Pushtū, are full of blunders, and by no means calculated to convey a correct idea of that idiom. Their insufficiency however it is but just to add, finds full excuse in the disadvantages under which he laboured from want of proper materials. Mr. Eversmann's essay [2]) is chiefly founded on Klaproth's researches. The remarks of Mr. Wilken [3]), founded on the Pushtū translation of the New Testament, are too short to give more than a very superficial idea of some grammatical particularities of the language.

It would appear that the English Government in India at one time considered it advisable to turn their attention to that language. In the East-India-House in London there are two copies of a grammatical and lexicographical work on the Pushtū, entitled: رياض المحبت „Gardens of friendship", in allusion to the name of its compiler, Muhabbat Khan, who I understand, composed it by order of the Company. This work though not furnishing so full and satisfactory an exposition of the Afghan language, as might have been expected from a native author, proves notwithstanding, very serviceable to one who attempts to throw light on the very complicated and difficult formation of the Afghan verbs — it contains, moreover, a short vocabulary explained in Persian. When, in 1829, I translated the history of the Afghans, I made some extracts from it, and succeeded in compiling the outlines of an Afghan grammar which appeared a few years ago [4]). The

1) Ueber die Sprache und den Ursprung der Afghanen. St. Petersburg, 1810. 4. — Sur la langue des Afghans. See Mémoires relatifs à l'Asie. T. III. p. 418.

2) Reise von Orenburg nach Buchara, von Ed. Eversmann. Berlin. 1823.

3) Ueber die Verfassung, den Ursprung und die Geschichte der Afghanen. See Abhandlungen der Königl. Akademie der Wissenschaften in Berlin. Aus den Jahren 1818 — 1819. Berlin 1820. p. 237.

4) Grammatische Bemerkungen über das Puschtu oder die Sprache der Afghanen. St. Petersburg. 1840. — Nachträge zur Grammatik der Afghanischen Sprache. See Bulletin scientifique publié par l'Académie Impériale des sciences de St. Pétersbourg. T. X. No 23. — Zusätze zu den grammatischen Bemerkungen. St. Petersburg. 1845. Auszüge aus Afghanischen Schriftstellern. See Mémoires de l'Académie, etc. VI. Serie. Sciences politiques, etc. 5-me et 6-me livr. 1845. p. 581 — 605.

materials of Professor Ewald's interesting treatise [1]) on the Pushtū were chiefly derived from the same source.

About the same time Lieut. Leach published his grammar of the same language [2]). It is deeply to be regretted that Lieut. Loveday [3]), who had contemplated learning the Pushtū among the Afghans themselves, was swept away by a premature death, before he could carry his design into execution, and commit the results of his studies to paper.

The researches mentioned being almost exclusively of a grammatical nature, and furnishing few specimens of original composition, served only to excite in those who held the Pushtū worthy of further investigation, a desire for native writings. — The translation of the New Testament, the only publication in the Afghan language of any extent, however accurate, is deviating in several points from the style used in original works.

After these previous remarks I think it unnecessary to apologize for the publication of this Chrestomathy which will serve at once to remove the obscurities of a language which, in my opinion, is intrinsically curious enough to deserve attention and which will further reward the student with interesting discoveries in philology and history. The extracts here given contain almost all the words peculiar to the Pushtū as well as specimens of Afghān composition both in the eastern and western dialect in its successive variations from its infancy to modern times. The book will enable the European Orientalist to acquire at home a language which appears hitherto to have presented considerable difficulties even to those who have resided in the country where it is spoken.

In composing the Chrestomathy, I acted on the principle of selecting pieces in the understanding of which the student might avail himself o

1) Ueber das Afghanische oder Puschtu. See-Zeitschrift für die Kunde der Morgenlandes. Zweiter Band. Göttingen. 1839. p. 285.

2) A Grammar of the Pashtoo or Afghanee language. By Lieut. Leach. Calcutta. 1839.

3) See The Asiatic Journal. No CXXXV. March. 1841. p. 187.

other assistance than that of the glossary subjoined. I therefore, designedly inserted such passages as are either translations from other more known languages, or of which translations or paraphrases may be easily procured, as the following account of the Pushtū works that contributed their shares, will show.

I. The Pushtū translation of the Ayāri Dānisch, made by Malik Kh ūshhāl, one of the most famous Afghan writers [1]), which may therefore be considered as a sample of the best Afghan composition in the western dialect [2]); indeed, the language he employs, is evidently highly polished. The pieces printed almost literally correspond with the Persian text as exhibited in the Anwāri-Sohaili published at Bombay in 1818. The letters peculiar to the Afghans, ځ, ړ and ډ are expressed thus: ڃ, ر, د. I purposely avoided changing these characters into those more commonly used. The extracts from a manuscript preserved in the E. I. H. in London, I owe to the obliging kindness of my friend, N. Bland, Esq.

II. مخزن پښتو. The Makhzan Pushtū is one of the earliest productions of Afghan literature. It was originally compiled by that famous Afghan saint, Akhūnd Darwēzah [3]), and his son Karīmdād, in the beginning of the seventeenth century in refutation of the doctrines and writings of Bāyazīd Ansāri the founder of the Roshenian sect, and the first author who composed in the Afghan language [4]). The copy which I used, was arranged in 1614 = 1605 by Abdulkarīm, another son of Akhūnd Darwēzah, and admirably confirms the truth of Dr. Leyden's remarks regarding the different editions of this work. Its style is extremely crude and uncouth, as, indeed, might be expected from the circumstance of its belonging to the

1) See Elphinstone, vol. I. p. 306.

2) For this reason the Afghan letter ښ is expressed by ش, etc.

3) See Elphinstone, vol. I. p. 333. Leyden, l. c. pp. 365. 403.

4) See Leyden, p. 367. The Dabistan, etc. by Anthony Troyer. Paris 1843. vol. III. p. 38.— The Journal of the Asiatic Society of Bengal. vol. VII. p. 782.

infancy of Afghan composition, and being compiled by authors, who themselves confess the little attention then paid by Afghan writers to the style of their works [1]). It presents, in consequence, several obsolete forms and words. The plural number e. g. which in more modern Pushtū terminates in ونه - is constantly spelt ون - which, however, it appears, must be pronounced ūna; the third person of the verbs ends in ېن - instead of ي - etc.

Many of the passages occurring in the Chrestomathy are translated in Dr. Leyden's essay with the occasional addition of the original text. The account of Bayazid (p. 70) may be followed throughout in the same essay p. 363--370. The variations p. ٧٤ - ٧٨ are likewise taken from the same.

One copy of the Makhzan Pushtū is preserved in the E. I. H. in London; another, belonging to Professor D. Forbes, most kindly transmitted to me, furnished the extracts. I feel much regret at not having had it in my power to consult the copy first mentioned, in which case the text would no doubt have been more correct than it now is.

II. فوايد الشريعة, „Advantages of law," a work on Muhammadan law and religion. Its author is not named, but judging from the style and the manner in which Saiyid Ali Termizi, the spiritual instructor of Akhūnd Darwēzah is spoken of in the preface, I should suppose, that it likewise owes its origin to the pen of the latter. It appears for the most part to be

---

1) See Leyden, l. c. p. 403: „*Cerimdad - beni - Derwezeh* is, perhaps, to be considered as the coadjutor of his father, in the composition of the *Makhzan Afghani.* Though almost as intemperate as his father *Akhun Derwezeh*, he seems to have been a plain well meaning man, who valued the truths of religion, more than the elegancies of style. In a dissertation on the peculiar letters of the *Afghans*, as distinguished from those of the *Arabs*, inserted in that work, he makes the following singular apology, for the inelegance of his compositions „Know gentle reader, that in *Afghan* poems, the authors are accustomed to pay no great attention, to the correctness and similarity of the rhyme, or the equal proportion of the lines to each other, in a couplet; nor are they more careful, with respect to uniformity of orthography. For my own part I must admit, that I have paid little attention to poetry, for the mere purpose of promoting the pleasure of the hearer," etc.

a free translation of some Persian work, and such as wish for further assistance in translating the extracts contained in the Chrestomathy, may consult any Persian work on the same subject, where, with few exceptions, they will find the corresponding passages under the respective chapters. As to the notices relative to the biography of Muhammad contained in the extracts from the Fawāid us-Sharīyat, I compared a Persian work on the same subject, composed by Jamāl-uddīn Husainī, a copy of which belongs to the Imperial Public Library of St. Petersburgh. I think it will not be amiss to put together some passages of the Chrestomathy with those answering them in Jamāl-uddīn's work.

P. ۸۲ (82). تر اوږو چه رسیده هر کیسو دده جمه وو * تر نرمه چې وغوږ
دمیده (رسیده) هغه کیسو دده زفره وو * چه کوتاه په میان دغوږ کړه هغه له وو

Jam. کیسوی مشکبویش کاهی بنصف کوش وکاهی بنرمهٔ ان وکاه بسر دوش
میرسید واحیانا چهار کیسوی یافته می کذاشت

P. ۸۸ (88). دویم معجزه دده دذات شریف دا و * چه څوک صاحب بقد کښ
میانه قد و * ول دای معجزی و لهغو چه به سره شه چه بقد کښ پېر څو دېر
که دی دراز و * تر هغو بدی بلند و

Jam. قد مبارکش ربعه بود نه دراز ونه کوتاه ومع ذلك باهر
بلند بالائی که رفتی آنحضرت بیك سر وکردن ازو بلندتر نمودی ودر هر مجلسی
که بنشستی از اهل ان مجلس بزرکتر بودی

P. ۹۸ (98). ته پخه نقبنه پوهیږی چه نبی یم پاك سرور وکه زه شاخ ددرما
راوبولم وخپل ځان ت * دا برابښی پرما به کواهی ولی چه رسول ی * اعرابی و چه
سروره ښاخ راوبوله وځان ت * هغه ښاخ سرور راوباله وځان ت * ښاخ راکوزشه
لهغه ون وحضرت ته * چه دی کواه ش دسرور لرسالت * بیا سرور ویل وښاخ ت
بیا په بیارت وځاروز وخپل ځای ت هغه ښاخ بیا په بیارت لاړشه وخپل ځای ته

Jam. بچه چیز دانم که تو پیغمبر خدائی حضرت فرمود اکر این شاخ خرمارا
ازین نخل بخوانم وبیاید کواهی میدهی بر رسالت من کفت آری پس آنحضرت آن

شاخ را بخواند تا بزمین افتاد وبر می جشت تا بنزد وی رسید آنکاه فرمود باز کرد بمکان خویش عود نمود

دعاص ابن وایل پخله شه خاور پاك سرورت پدا و چه ابتر شه * (101) P. ۱۰۱
چه فرزند ور پات نشه * چه فرزند نارینه بد چا نو کافران ب ابتر وو وهغه نه * کافران چه وسروروت پیغور ك * خدایتعالی برخصت دا ایت نازل ك

عاص بن وایل کفت بسران محمّد مردند واو ابتر خواهد شد مشرکان مکه .Jam
شادی وشماتت کردند که مارا بسران هست ذکر ما بایشان باقی ماند ومحمد را بسر نماند نام او محو خواهد شد آیه مذکور نازل شد

دابراهیم دائی سلمه و * چه معتقد دسرور و * ابراهیم چه تولد شه .(102) P. ۱۰۲
دده نوم ی پهغه شپه ابراهیم ك * جبرئیل لپاس راغی پر ابراهیم ی سلام وك السلام علیك یا (ابا) ابراهیم حضرت ډیر پر خوشحال شه * دسلمی دائی خبنتن ابو رافع و * پاك سرورت زیری وك * پاك سرور پر هغه زیری بو مریی ورته هبة ك * په اوم ورځ دده بوه پسه عقیقه ك * دده سر ترأشیده ك * هغه ویښته ی برابر سپین زر سره جوك کر * هغه زری فقیران ت خیرات کړ * حضرت امر هسی وك چه پر زمکه ی دده ویښته دفن کړی *

وقابله او (ابراهیم) سلمه آزاد کرده رسول صلی الله علیه وسلّم شوهر .Jam
خودرا ابو رافع خبردار کردانید که ماریه بسری آورد ابورافع بشارت بحضرت رسانید ان سرور بنده بزدکانی بوی بخشید وهم دران شب ابراهیم نامش نهاد وجبرئیل آمد وکفت السلام علیك یا ابا ابراهیم وحضرت باین سبب شادمان کشت وروز هفتم کوسفندی برای وی عقیقه نهاد وسرش تراشید ومویش‌را بنقره برابر کرد وآنرا بر مساکین تصدق نمود وفرمود تا موی ویرا دفن کردند

عقیق بن عابد .Jam - دعقیق بن عابد .(103) P. ۱۰۳

شصت وپنج ساله بود .Jam - ددشوی و وپنځه شپته کلون —

(جبرئیل لخدای راغی وحضرت وته‌ی وو) چه خدای امر پر تا. P. ۱۰۴ (104)
کړی ی چه حفظه ته رجوع وکړه * چه حفظه روژه دار نماز کذاره هم زوجیته ددجنّت د
بدرستی که خداوند تعالی میفرماید ترا بادفصه رجعت کن فَاِنَّهَا صوَّامَة Jam.
قَوامَّة وانّها زَوْجَتُكَ فى الجنة

دبنی قریضه په بند کښ دا وکښنوتل * دا خپل څان لره سرور. P. ۱۰۵ (105)
وغوره کړی * حضرت غوره دلور کړ * چه رضای ته پخپل دین ی یا دخوښ دین
داسلام دی * اسلام دین داختیار ك *

وبقولی (از سبایا؟) بنی قریظه بود حضرت ویرا از میان سبایا بجهت Jam.
خود اختیار فرمود واورا مخیر ساخت میان اسلام ودین وی اسلام اختیار کرد
ولی اجر ایشان نیز مضاعف است .Jam - ول اجرونړی څو چند. P. ۱۱۵ (115)
ازارت دصلیږی

دنبیان خوښی هسی پربلاو لك ستاس خوشحالی چه پرعطاد P.
وفرح بعضی از نبیان به بلا زیاده بودی از فرح شما بعطا Jam.

پدر ورخ ورنبی دده له موت جبرئیل پر حضرت راغی چه سرور. P. ۱۱۶ (116)
دخدای سلام پرتا ویلی

پیش از وفات آنحضرت بسه روز جبرئیل آمد وکفت پروردکار تو ترا Jam.
سلام می رساند

څما ددزمکي دا ورستي دیدن شه * چه څما مقصود خو نه وچه راتلم. P. ۱۲۰ (120)
دیکر من بجهت سفارت وحی هرکز بزمین نخواهم آمد مراد ومقصود Jam.
من از اهل دنیا تو بودی

اواز لعنت (لغیبت .I) پر دوی وشه * غسل ورکانړی اصحاب قمیص کښ. P. ۱۲۷ (127)
(آنکه شخصی) از کوشهٔ خانه آواز درآورد که برهنه مسازید رسول Jam.
خدارا ودر پیراهن ویرا غسل دهید

اسامه دزید زوئی او سفران چه دوی دواړه دپاك سرور صاحب معتق ib.
وو * دوی اوبه ور آچول

صالح حبشی که آزاد کردهٔ رسول بود وشقران لقب ویست واسامه Jam.
وشقران آب می ریختند

P. ۱۲۸ (128). مور پلارم ددقربان شه

پدر ومادرم فدای تو باد Jam.

P. ۱۲۸ (128). پدهره جامه سپین کښ پاك سرور کفن ك * هغه جامه سحولی
وسپین (پیمن l.) کښ دی بو بهر بامه ددسحولی و * چه کفن دپاك سرور دهغه ثای و

درسه جامهٔ سفید سحولی که هیچ کدام از آنها قمیص وعمامه نبود کفن کردند Jam.

l. 8. — بمدینه کښ ابو عبیده بن جراح و دشامی قبر کندونی * بل ابو
طلحه و دلحد قبر کندونی * عباس دواړه لره واستول استاذی * هم دعاء هسی
وکړ * پاك خدای چه بهتر وی لدواړ پاك سرورلر هغه سړی حاضر کړ * ابو
طلحه چه دلحد کندونی خدای هم دی هلته حاضرك *

ودر مدینه دو حفّار بود یکی ابو عبیدة بن الجراح که بطریق شف Jam.
حفر میکرد که آنرا میان کور وشامی نیز کویند ودیکری ابو طلحه انصاری که
لحد می کند عبّاس دوکس‌را بطلب ایشان فرستاد ومقرر کردند که هرکدام ازیشان
که پیشتر بیاید طریقهٔ اورا برای حضرت اختیار کنیم - پس ابو طلحه که صاحب
لحد بود بیامد وقبر ویرا بکند

P. ۱۲۹ (129). عباس علی فضل قشم سقران هم دده پقبر کښ داخل شو
علی وعباس وعقیل واسامه وشقران وبقولی فضل وقثم وبقولی عبد Jam.
الرّحمان بن عوف نیز در قبر آنحضرت درآمدند

— بیا پاس ی پر خاور اچول

آنکاه خاك در قبر آنسرور ریختند Jam.

The copy of the Fawāid us-Sharīyat, which furnished materials for the Chrestomathy, belongs to Mr. Bland, who not only most obligingly consented to forward it to me at St. Petersburgh, but took the trouble of collating a great many passages that were dubious or illegible in his manuscript, with the copy of the same work deposited in the E. I. H.

IV. Chapter XI. v. 1—9 of Genesis, and Chapt. III. v. 1—6 and XX. v. 1—17 of Exodus from the Pushtū translation of the Pentateuch. I am indebted for them to Professor Rödiger of Halle, who transcribed them at my request from a copy of the said version to which he had access; I have not yet been so fortunate as to procure one for myself.

V. Chapters X. XI. XII. XVIII. XIX. XX. of the Acts, from the Pushtū translation of the New Testament, published at Serampore in 1818.

VI. Several chapters of the Pushtū translation of Jāmī's Yusuf and Suleikha, copied from a manuscript in the possession of Mr. Bland. The Arabic ciphers in the margin refer to the Persian edition of the work by Mr. von Rosenzweig [1]).

VII. An ode of Ubaidullah, which I found written on a detached sheet in the Diwan of Rahman. I have no further information about this poet.

VIII. دیوان عبد الرحمان. The Diwan of Abdurrahman more commonly called Rahman, the most popular of all the Afghan poets [2]). Two copies of this Diwan belong to me; the one, containing also the Diwan of Mirza, and a religious poem, I owe to the most obliging kindness of that illustrious oriental scholar, Mr. von Fraehn, who having received it from a gentleman that had acquired it during his travels in the East, presented it to me. The other copy, transcribed in 1254 A. D. 1838 was procured for me in Persia

---

1) Joseph und Suleicha, historisch - romantisches Gesicht aus dem Persichen des Mewlana Abdurrahman Dschami übersezt und durch Anmerkungen erläutert von Vinc. Edlem von Rosenzweig. Wien. 1824.

2) See Elphinstone, vol. I. p. 306.

by Mr. Rudolph von Fraehn, at that time Secretary to the Russian Embassy at the court of Teheran. The text is borrowed from this latter copy, the variations below are taken from the former. Both are good copies and mutually correct each other. They differ in several points, in the arrangement of the verses, the employment of similar letters, the one exhibiting ژ, where in the other we find ږ, etc. I spare further remarks on this subject for a future edition of these poems, which it is my intention to publish as soon as time and circumstances will allow

IX. ديوان مرزا. The Diwan of Mirza. A very good copy of this poet, as mentioned before, is bound together with the Diwan of Rahman. Mirza's poetical effusions are more difficult because more sublime than those of Rahman; the mode of spelling words approaches nearer to that used by Akhūnd Darwēzah.

X. The conclusion is formed by a religious poem, paraphrased from the Arabic by one Bābū-Jān. (See № VIII).

I cannot but express much regret at not being able to give extracts from the works of Khūshhāl and other Afghan authors; the above mentioned alone were accessible to me.

The most difficult and irksome task which I had to fulfil in order to make the work answer the purpose for which it was undertaken, was the composition of the Glossary; the groundwork of which is the vocabulary furnished by Muhabbat Khan; nor did I think myself at liberty, to omit a single word inserted by the latter with the only exception of the names of Afghan tribes and territories not occurring in the Chrestomathy. But neither the words found therein, nor those given by Mr. Elphinstone, Klaproth, Eversmann, Leach etc. will suffice for the reader of continuous Afghan compositions. I was frequently obliged to recur either to the Persian or Hindustani dictionary to make out the signification of unknown words

borrowed from those idioms, but which in the mouth of the Afghans had undergone so entire an alteration as to leave almost no discernible trace of their original orthography. In spite of the most careful and unwearied researches, I must leave some words without having ascertained their true meaning; these I recommend for explanation to such as enjoy either a more extensive acquaintance with the Pushtū than myself, or whose superior sagacity will enable them to remove difficulties which I could not resolve: or to those who may find an opportunity of consulting natives of Afghanistan. This, I presume, will be a matter of no difficulty in different parts of the English dominions in India. I shall gratefully receive any information from those that will be kind enough to favour me with it. It was partly with this view, that I employed the English language in composing the glossary, especially as the Pushtū will, perhaps, be more particularly attended to in England and its Indian dependencies, should it ever be deemed deserving of serious application either in a literary or political view. Besides which, as probably all the oriental scholars of the Continent, understand the English language, they will not be prevented from profiting by the work. The occurrence of a few Latin expressions among the variations to the poetical pieces of Rahman must be accounted for by the circumstance, that I first contemplated using the Latin also in the glossary.

Such Afghan words as bear the vowel points, are furnished by Muhabbat Khan; the pronunciation of the other words has been, generally, marked according to Shakespeare's Hindustani dictionary, 2^d edit. London. 1820. which (as well as Richardson's Persian dictionary, published by Mr. Johnson) has served to guide me in employing the proper English terms and phrases. But it may be different in the mouth of the Afghans themselves, who are adepts in disfiguring words both in pronunciation and orthography.

It now remains to add the following remarks on some passages or words occurring in the Chrestomathy.

P. 6. l. 12. ورڇی. The true reading is, I suspect, ورڅنی.

P. 17. l. 7. له خپله باره. I suppose له خپله یاره is better.

P. 49. l. 11. نعره. Read: پغره.

P. 52. l. 7. ونخَفْلْ. Read: ونخِفل.

P. 54. سبلی. I conjectured this word, which in this shape gives no sense, to be perhaps the same with جبلی, though this also perplexed me. I now learn from my friend, Professor Kasembeg of Kasan, that سلبی is the true reading, meaning the negative attributes of Deity.

P. 56 l. 3. Instead of نه وبه وین, we must read, I think, ونبه وین: (after him no prophet was nor will be).

P 64. l. 16. یونْنی. Read: نوینی.

P. 72. l. 1. به وتسم - perhaps: به ونسم, I shall conquer.

P. 100. l. 13. وبی - وبی بی will be better.

P. 101. l. 7. ان نشانك. This passage is taken from the Koran 106, 3. where it stands thus: اِنَّ شَانِئَكَ هُوَ ٱلْأَبْتَرُ

P. 102 l. 12. یا ابراهیم. I suppose: یا ابا ابراهیم. After تولد must be inserted شه (تولد شه).

P. 103. l. 11. وینځه. We must no doubt read پنځه (ددشوی وو)

P. 110. l. 2. کول. Read: کور.

P. 127. l. 9. لعنت. Read: لغیبت.

P. 128. l. 3. سپین. Read: ښین.

P. 161. l. 12 کادیس. Read: کلودیس.

P. 191. l. 5. دنك. I now conjecture چالاك was the original word.

P. 205. l. 4. دزو and p. 211 l. 3. بیابا must, nodoubt be changed into دزر and بیابان.

I generally refrained from correcting the errors of orthography committed especially in the Makhzan Pushtū and the „Advantages of law," in

mentioning Arabic proper names. There we find very frequently ى instead of ی, حفظه instead of حفصه, حبش instead of حبش and so on; forbearing to correct Afghan saints or their copyists, who may answer for their own sins. Such inaccuracies will not detract from the usefulness of this Chrestomathy, which is designed to facilitate the knowledge of the Afghan language in a philological view, not to convey new information on matters which Christian Orientalists understand better than the Afghan followers of Muhammad.

I cannot conclude this preface without gratefully acknowledging the kind offices of the Rev. George Williams, who most obligingly consented to make such corrections in the style of the preface as the English idiom required. As to the glossary, I was left to my own knowledge; Mr. Williams having in the mean while been obliged to leave St. Petersburgh.—There may be faults both in the text and in the glossary; but he who feels assured of winning a decisive battle, will not mind risking the loss of a few skirmishes, in order to arrive at the end he aimed at.

من کتاب عیار دانش

I.

آغاز داستان درای دابشلیم له بید پای حکیم سره

راوری دی چه په چه سواد دهندوستان فیض نشان کشی چه خال درخسارهٔ عالم دَی یو بادشاه وه نیکبخت نیکوکار شجاع عالی همت باسخاوت او مروت رعیت نواز ظالم کداز بادشاهیٔ ی په زیور دعدالت زیب وزینت موندلیْ وه چتر ددولت په کوهر وجود دده آرایش موندلیْ وه او دا بادشاه به ی رای دابشلیم باله معنی ی په ژبه دهندی یعنی لوی بادشاه ده لشکر درله آراسته شه شه جوانان دکار دکارزار ورسره وُوْ زرمست هاتیان ی په لشکر کشی وُوْ بوجود ددی هونبره شکوه په غور د رعیت رسیده او خود

معاملی ته د هر یوه دادخواه رسیده هرکاه چه اطراف دی ملك ی په سیاست مضبوط کړیوه او میدان یٔ دملك له مدعیانو خالیْ وه چکه په فراغ خاطر په عیش او عشرت مشغول وه په مجلس کشی به یٔ همیشه مصاحبان دانا او حکیمان حقیقت آگاه حاضر وُوْ شی شی خبر او رنګین حکایتونَ او دلفریب مضمونونَ په بیان راوړل یوه ورځ په تخت دکامرانی ناست وه جشن بادشاهانه یٔ ساز کړیوه پس له اَرویدلو دسرود غوږیٔ دحکیمانو وخبرو ته کړ دانشورانو فرش داخلاق حمیده واوصاف پسندیده چه پایه دآمینت بلنده وی بیانَول ی تر هغه پوری چه خوان یٔ د کرم او دسخاوت وغویراوه وارُو حکیمانو په اتفاق وه ویل چه سخاوت بهترین د خوبنو دیْ ارسطو وه ویل فاضلترین له صفتونو دخدای چه ورته جوَّاد والیٔ یعنی صاحب دبخشش چه بخشش دده تمامی مخلوقات ته رسیدیْ دیْ او وارُه کائنات ی نیولیْ دیْ رای دابشلیم پس له آرویده‌لو داوصاف کرم او بخشش دیك دهمت ی په جوش راغیْ نوریٔ کنج کرانمایه پرانته آوازیٔ دکرم په خاصو عام وکړ مسافرانو او شهریانو ډیر چه بیا موندل لوی او هلك په انعام عام بهره مند شول ورځ یٔ په کام بخشی او په کامرانی تیره کړه چه شپه شوه سریٔ دفراغت په بالشت دآسایش کشیشوه اوده شه په خوب کشی یو نورانی پیر ورته راغیْ

ورته یٔ وه و چه نن ورځ دګنج دخدای درضای وه باخشی اوس پشه په رکیب کړهٔ پطرف دمشرق توجه وفرمایه چه لویه مرتبه به بیاموهی چه رای له خواب بیدار شه منتظر دصبا دبیدار شه کشیناست چه له خیره صبا شه نور سوور شه مخ یٔ په لور دمشرق کړ روان شه چه له وَدانی تیر شه صحراته ورسیده پهر جانب یٔ نظر کاوه مقصودیٔ طلب کاوه ناکاهی نظر په یوه غره شه دغره په لن کشی یٔ یو غار تاریك ولیده یو مرد روشن دل دغار په خوله کښی ناست وه له زحمت داغیار خلاص وه چه نظر دبادشاه پرو لګیده زړهٔ ی په صحبت دهغه پر مایل شه پر روشن ضمیر مقصود دبادشاه بیاموندہ ژبه ی دنیاز پرانته وه یٔ ویل اګرچه ویرانه ددرویشانو په محل دبادشاهانو چه نسبت لریْ امّا دبادشاهانو قدیم عادت دیْ چه نظر درحمت په حال دګوشه نشینانو او په رنځول او په قدیم (قدم 1.) ګوچه دخاکسارانو سرفراز ویْ دابشلیم ویل ددرویش. قبول کړل له آسَ کوز شه بخدمت دهغه پیر راغی دعایٔ دغوشته پس له هغه چه بادشاه نیت دتللو وکړ درویش ژبه دمعذرت پیرانته چه لیاقت دتا دمهمانی معلوم لیکن په ځای دما حضر یوه تحفه راچخه شته چه له پلاره په میراث رانه پاتو ده او هغه ګنج نامه وه چه مضمون یٔ دارنګ دیْ چه پدا ګوشه کښی دغار یو ګنج دی بی

*

شماره جواهر او نقود دا دواړه منی ڼول لړی په غاړه زه په ګنج دقناعت
خورسند او په ګوشه کښی دسلامت په اندوم تردد می ئ دراوکشو ونکړ
او بس لکه بادشاه توجه ودی غارته وفرمایه حکم دملازمانو ته وشو چه له
هغه مکانه ئ راوباسی په خزانهٔ عامره ئ داخله کا رای دابشلیم پس اورید لو
ددیو خبرو هغه خوب ی درویش ته وه و درویش وفرمایل چه اګرچه
دامال په نیژد دلوی همت دبادشاه هیڅ ده اما چه له غیب درته ارزانی
شوید دی قبول ی کړه دابشلیم وفرمایل چه پله دا غار وه کنی وه ی کند کنج
ی بر سبره کړ دبادشاه تر نظرئ تیر کړ که ئ کتل پکښی یو صندوق وه
دصندوق سر سخت ترلی قفل وهلی سری دصندوق لر کړ قیمت بها نفیس
نفیس جواهرئ ولیدل په هغه کښی کم صندوقچه چه سرئ په فولادی قفل
محکم وه بادشاه په شوق تمام پهر حال دهغه صندوقچه سر لر کړ که ی کتل
پکښی یو دبلی وه پهه دبلی کښی بل کم دبلی لر کړ پکښی سپینه وریشمینه
پارچه په قلم سریانی څو کرشی پر کښی دابشلیم متعجب شه چه پدا کښی
به چه وی څا هسی وه ویل چه دصاحب کنج نوم به وی یوه جماعت وه ویل
چه چه طلسم به وی دپاره دمحافظت کنج به ی چه کښلی وی بادشاه وفرمایل
چو چه دا خط ولوست نشی حقیقت به ئ معلوم نشی هیڅا دهغه خط لوستل

تر ده وو ملازمان دبادشاه په طلب دلوستونی سر شول آخر یو دانا عاقل ئ بیاموند بادشاه ته ئ حاضر کړ دانا پس له ډیره فکر دهغه خط ولوست مضمون ئ دا وه چه دا گنج زه چه هوشنگ بادشاه یم امانت می نسی دی د بوه بادشاه دپاره چه دابشلیم به باله شی او په الهام آلهی پوهیدلی یم چه دا خزانه به نصیحت دهغه وی داوصیت نامه می وکشه چه دا گنج چوك واخلی دا وصیتون مطالعه کا فکر دوکا چه په زر وپه گوهرو فریفته کیدل کار دعاقلانو ندی چه دنیا متاع عاریتی وه نن ستا صبا دبل و بچا به وفا و نکا بیت دولت گیتی کی تمنّا کند * با که وفا کرد که باما کند * دا وصیت نامه دستور العمل ده دبادشاهانو چاره تر نشته دولتمند ته بایده دی چه پدا وصیتون کار کا پس هر بادشاه لازم دی چه پدا څورلس قانون بنا ددولت محکم کاند اوّل دا چه هر څوك چه بادشاه له څپلو ملازمانو وڅان ته نیژدی کا بویه چه دبل خبره ده په باب دبدو نه آروی پدا چه هر څوك چه بادشاه وته مقرب شه البته خلق ورسره کینه حسد کاند په زوال دقرب دده کشی کوشش کاند څان ددولت خواه کا دنصیحت پ‌ان فریبنده خبر وائی تر هغه پوری چه مزاج دبادشاه تر متغیر کا خپل مقصود حاصل کا دوبم سخن چین سخن ساز دبادشاه په مجلس کښی نه پریږدی چه باعث دفتنه انگیزی دجنگجوئ

دَیْ عاقبت ددی شه نَدَیْ بلك چه دا خوی پچا کښی بادشاه وه وینی ټر دیْ اور دفتنې د تور په اوبو مړکا چه په لوکیْ یٔ عالم خړ نښی دریم دا چه بادشاه د له خپلو امرایانو له دیوانیانو التفات کانډ چه په اتفاق په یك جهتی ددیو مشکل کارونَ آسان شیْ څلورم دا چه په نرمی په لباس دغلیم د مغرور نښیْ که هرڅو دشمن چاپلوسی کا بادشاه د از راه دور اندیشی اعتماد پری نکا پنځم دا چه پکار کښی دتلوار نه کویْ بلك دفکر دآهستکی طرف د اختیار کانډ شپږم دا چه جلب دتدبیر د په هیڅ وجه له لاَس نه پریږدیْ اووم هرکاه چه کوهر دمراد پلاس راشی په ساتل دیْ غفلت نکا چه دمقصود تر موندلو ساتل یٔ کران ویْ آتم پکارونو کښی دتلوار نکا هرکار د په ورو په صبرکا جلب دد تدبیر په هیڅ وقت له لاَس نه پریږدی که تیر دشمن له هره طرف قصد ددہ دبدی اریْ نهم له هغو کسانو چه له ده سره کینه دار دیْ ورڅی د خبردار اوسیْ اختیاط د تر کا په خوږو خبرو دد دیو وه نه غلیږی لسم عفو یعنی بخښل دګناه دبادشاه عادت لریْ چه دا خوی بادشاهانو ته بهترین دخوبونو دَیْ بی کناه آزار دهیچا ته نه رسویْ چه په طریق دمکافات وده نه آزار وه نه رسیْ یوولسم کار او خدمت د په ملازمانو هغه فرمایٔ چه ددیو سره موافق دیْ هغه کار چه ددیو موافق نویْ نه دیْ پر فرمایٔ دوولسم هر کار

چه بادشاه کا په پښتکی دیْ کا په خام کاری خام کار باله شیْ دبرلسم دیوانیان
او عاملان دبادشاه په رعایا او په ملك په سایر په مال نه تعین کویْ مکر
دولت خواه راست کفتار راست چورلسم په محنت په مشقت کشی ددزمانی چه
د بادشاهانو له هغه چاره نشته بیْ غم او بی پرواهه دیْ هر یو له دیو چورلسو
وصیتونو چه یاد شول پیل داستان دَیْ که رای غواړیْ چه په تفصیل ی آرویْ
د سراندیب غره ته چه قدم کاه دآدم علیه السّلام دَیْ ورشیْ هغه دانشمند
مضمون د دی خط په عرض ورساوه دیرْ خوش شه هغه یٔ په انعام سرفراز کرْ
هغه خطیٔ تعوینذ دبازو کرْ وه یٔ فرمایل چه دا کنج چه موږه بیاموند دا پند
نامه بهتره تر دی کنج دا ددنیا کنج ماچخه هونبره نَدیْ چه زه محتاج ددی
کنج یم لازم دیْ چه په شکرانه ددی پندنامه دا کنج وارْه په روح دهوشنك
بادشاه خیرات کرْو چه دَیْ هم موږه هو داخل ثواب شو هغه کنج یٔ وارْه په
مستحقانو کنډْو یتیمانو قسمت کرْ بادشاه کور ته راغی همیشه پیدا اندیشه وه
که سراندیب ته لاړیْ او مقصود حاصل کړیْ وپه تفصیل دهغی وصیت نامی
خبر شَویْ دستور العمل یٔ د بادشاهی شَویْ پس له دیره فکره یٔ وفرمایل چه
دوه تنَ هوشیاران له ارکانَ دسلطنت حاضر کانیٔ دابشلیم، وفرمایل چه ما
هغه خزانه چه هوشنك یشی وه همکی په لار دحق تعالی په فقیرانو قسمت کرْه

او اوس می نیت دسراندیب کړی دی او زه همیشه بنا دکار کارونو په نیك فکر دتاسو کوم پیدا باب هرچه مصلحت دی په عرض ورسوی وزیرانو وه ویل چه جواب ددی ژر بویه چه پی و چه پیدا سفر کښی اکرچه احتمال د فوایدو دی لیکن محنت او مشقت ی نهایت دیر دی او زړه په دیرو خطرونو یشی بویه هوشیار ته بویه چه راحت په محنت نه بدلوی چه پیده هغه ونښی چه په هغی کوتر شویوو رای وفرمایل چه هغه حکایت څرنك وه وزیر وه و دوه کوتر په یوه جاله کښی آستیدلی دیو نوم بازنده وه دبلی نوازنده زمانی په آشتوکه ددیو دسن وکړ دبازنده اختیار دسفر پیدا شه نوازنده ته ی وه و چه ترکومه به په یو جاله کښی اوسو ځما آرزو داده چه څو ورځی په اطراف دجهان وګرزم چه په سفر کښی عجایب او دیره تجربی دی نوره چه له تیکیه وه نه وزی په معرکه دمردانو کښی په سرخ رویه نښی قلم څو خپل سر پرنکا نقش دمقصود به وه نکښی آسمان په سبب دسفر په وارو دپاسه دی زمکه له اقامت پایمالَ ده نوازنده ورته وه و ای ځما همدم تا محنت دسفر ندی څکولی تا مشقت د غربت ندی لیدلی بازنده وه و اکرچه رنج دسفر تن فرسوده کا امّا تماشا د عالم روح آسوده کا

رباعی

وبازته كوره چه تل سفركا تماشا كوره دبحر وبر كا

محنت دلار ورته آسان شي سيل دجهان چه مدّ نظركا

نوازنده ورته وه و اى يار وفاداره نندارة له يارانو دوستانو سره شه ده چوك چه له ديدن ديارانو محروم شي معلوم دي چه په تماشا سره به ئ كله زړه تسكين شي او زه پوهيژم چه درد دفراق ديارانو مشكلترين ددردونو دى تر اوسه چه كوشه توشه شته پشه دفراغت په لمن دعافيت نښه باسه جلب دهوس په لاسه دهوا مه سپاره بازنده جواب وركړه چه اى رفيق شفيق نور دفراق ويل مكړه چه ياران بجهان كم ندى كه لتا نه پيوند وشلوم زر به ئ دبل سره ونشلوم دا دآرويدلى ندى چه چا ويليدى زمكه فراخ سړى بسيار دى مصراع دا التماس لرم چه مون بعد دفتر د مشقت * راته مه لوله چه سفر سړى پخته كاركا * مصراع بسيار سفر بايد تا پخته شود خامى * نوازنده ورته وه و اى يار عزيز چه دا ساعت به زړه له صحبت ديار قديم نه واخلى په تازه يار پور به ى وه تر چما ويل به پتا اثر وه كالكه بزركانو ويليدى بيت بسى بكام دل دشمنان بود آنكس * كه نشنود سخن دوستان نيك انديش * خبرئ پدا تمام كړه يو دبله ى وداع وكړ بازنده روان شه غرسم ى طى كول دباغ دراغ تماشاى كوله په يوه كوه بلند راغئ چه كل سبزه رودبار هوائ دجهان سره برابرى كړه

دبازنده هغه سره منزل خوش شه هم هغه ځای یٔ اقامت ونیوه لاساه یٔ دتك ودو سم کړی نوه دم ی په آسایش چکولی نوه چه ابر باران برق او ژلی په غرا په تنا راغلل بازنده دځان له هراس چه ځای ی دپناه نوه کله دونی تر شاخ لاند کله دکنو ډانیو تر پناه لاند ټول تمام پطیده کرزیده دا به ی ویل بیت چه نه مڼی دیار پندونه * هغه به کرزی لاس تر کژ ون * تاریکی ی دشپی پهزار مشقت بځان زنا کړه چه وقت دصبحدم شه په پرواز راغله مترَدد په مصلحت کشی چه چه کرم بیارته ځم که په عزم جزم چه وتلی یم طریق دسیل دتماشا واخلم مصلحت دبدو دوه زیان لری په بیارته جاروتل کشی شرمندکی ددوستانو په وړاند تلل کشی خطر دځان آخر سراسیمه طور په هوا شوه شاهین بلند پرواز چه په تاریکه کشی له آشیانه پر. مهره وصافی راوری آتش ی دجوش اشتها په سوز راشی او دغه وقت په جست وجوی دصید دی دم یٔ په سبب هوا ورست وی شپه یٔ هم په آرام تیره کړی وی دوردوی کا ناکا به یٔ نظر په سراسیمه طور کوتره تنها په ملك بیکانه ولکیده دا بیت ی له ځان سره وه و بیت خدای راکړ غیژ کشی دربیار منت را باند * سپینه خوله سره شوند تور زلف آویزاند * په چپو په تیز پری ورپسی راغی د بازنده نظر هم له لر پده ولکید زړه ی په طپیدن روح یٔ په پریدن راغی له

خپله فکره باطله په ډېره پشیمانی له جان سره ی عهد وکړ چه پس له دا که له دی تهلکې خلاص شم نور به اندیشه دسفر بخاطر رانه وړم صحبت به دیارانو غنیمت وشمارم دا نیت دده قبول درگاه شه له یوه لوریه عقاب را پیداشه په طمع ددی چه له شاهین په وسواس ددی ونسم دی به ی رانسی پروبال ی په نبول دکوتره سست کړل بازنده خپل ځان غنیمت وکاڼه په پناه دیو کاڼی یا په غار دکمرننه وته شیه ی بله هم هغه ځای تیره کړه صبا اگرچه قوت ی دپرواز نوه له ویره له لوږ پهزار مشقت ځانکوڼ ی وتل تله شی کینی اه ترس ی کتل افتان وخیزان په یوه منزل ورغله که ی کتل یوه کوتره ده یو ځو دانی ی دوراند پروت دی او دام تزویر دصیاد غوړېدلی وه بازنده چه خپل جنس ولید او له تمام لوږ دانه ی په نظر کشیوته پر پریوته لا یوه دانه ی دضیافت له حلقه تیره نوه چه پدام کښی بند شوه بازنده په هغی کوتر عتاب وکړ چه ای وروره ولی زره له حال آگاه نکړم شرط ددهمجنسی بجای نکړ چه پدا بلا اخته نوی هغی کوتر ورته وه و چپ شه دقصا سره کوشش سود نکا بازنده ورته وه و که چه دزده لار دخلاصی رانه وه شیه دمنت طوق چما کردن ته واچوه کوتر ورته وه و ای نادان که ما چه حیله زده وی جان می به خلاص کړ او سبب به دگرفتاری دنورو نه کیدم حال ستا لکه دهغه شتربچه چه په لار کښی شتری

*

وه په زارئ ی مورته وه ویل چه ای مور نامهربان چغوه وه‌دره چه ساه سم کرم
مور ورته وه و نه وینی چه مهار می دنورو په لاس دئ که چما په دست وئ خپله
شا می به له باره ستا پشه می به له رفتاری خلاص کړی وه بازنده چه نا
امید شه ده پرکیده زورئ آغاز کړ زور دام زره لوم ی وشلول

بیت چو کنجشك در باز دید در قفس * قرارش نماند درو یکنفس *

نور په پرواز شوه مخ ی دوطن په لور ونیوه ناکهه په وخته دماندکی راتله په
یوه ویران کلی ورغله په کوشه دیوه دیوال چه متصل دکشت‌زار وه قراری
ونیوه هلکه ددهقان چه نکاهبان دهغه کشت‌زار وه کرزیده نظری په کوتره
ولکیده کانئ ی دمچوغنی یا دغرکمانی پرکذار کړ ددی پچانك لکیده هغه
هیبت سر کړته کوهی ته چه تر دیوال لاند ده ور پریوته هلك ددهقان دکوهی
له سره نا امید بیارته وجارووت بازنده یوه شپه یوه ورج چانك خوږ زړه شکسته
تیره کړه بیائی وخت غنیمت وکاڼه په پرواز راغئ افتان وخیزان وطن ته
ورسیده نوازنده آواز دده دچانکونو وارویده په استقبال ی وهخی ته
راووته بازنده ی دیر ناتوان پریشان ولیده ورته ی وه و بیت

برږ برږ رایشه چا دسترکو توره * خدای می مکره دزړه مینه لتا توره *

وایه چرته و ترکومه لاړ فاید دسفر راته بیان کړه په خبرو می پریشان خاطر

روشان کړه بازنده وه و آرویدلی مې وُو چه په سفر کښې تجربه حاصله شي څما هم دا تجربه حاصله شوه چه چو ژوندی یم نوم به د سفر په خوله وانخلم او په خپل اختیار به لتا جدا نشم دامثال مې پدا سبب راوړ چه بادشاه له دی سفره چه دور ودراز دی ځان موقوف کا او ځان د پدا هونبره محنت او مشقت نه مبتلا کوی

دمنه وه و دشمشتي دیوه لرم سره دوستي وه یو دبله ی سره دم دیکانکی واهه طرح ی داخلاص غوړولی وه یو وخت څسی پیش شه چه فرار ی له وطن اختیار کړ بو تر بله په اتفاق عازم دسفر شول چه یو بل ځای آرامګاه پدا کا او عمر عزیز سره تیره وی ګذرګاه ی په یوه غرقاب ویله پیش شه لرم دلګیر شه سری په مراقبه دفکر کړ شمشتی وپشتیده چه فکر در پیش چه سر ددخوشی په ګریون داندوه وماندُه او لمن ددزره له نشاط وچکوله لرم وه وای وروره اندیشنه مې دزره له تیریدو له دیو اوبو په ګرداب کښې دحیرت آچولی یم نه تر تیریدو داوبو طاقت لرم نتوان ستا دفرقت شمشتی وه و هیڅ غم مکوه چه زه به دتر دیو اوبو پور باسم لرم ی په شا سور کړ لکه کښتي د ملاحانو په دریاب کړه شوه دی ی لکه ملاح بیمروت پښا ناست لکی ی لکه بادبان دکښتی علم کړی وه ناګاه ی طراق طراق له حرکت بی برکت د لرم په غوږ دشمشتي ورسیده وپوهیده چه لرم بخپل کار زار مشغول دی وه

ی پښتیده چه دا چه آواز دَیْ چه زه یٔ آروم او دا چه کار دیْ چه کړی لرم ورنه
وه وِ چه دنیز سر ستا دوجود په سپر آزمیم شمشتی ورته وه و ای بدبختَ
شریره چه چای ددی آزمیشت دیْ باوجود ددیْ هونبره یاری چه پکښی پشتی
چما ته له دبو اوبو پور وز له دیْ همه نیکی تلافی دنیش وهل دیْ او تا ته خود
پوهیږ چه ستا له نیش وهلو وماته آزار نه رسیْ دا نیش وهل وتاته چه فایده کا
لرم وه و اګرچه زه ستا دوست یم او ته حق ددوستی پا لر لیکن چه کوم مقتضای
جبلتم اینست طبع دهر چیز خدایتعالی یوه کار ته پیدا کړیْ ده متابعت دطبع کا
له دی نیش وهلو چما چاره نشته یا په شاه ددوست یا په سینه ددشمن شمشتی له
چان سره وه و چه حُکمأو ویلی دیْ چه نفس خسیس هسکول خپل چان بی آبَ کول
دیْ او سرشته دخپل کار ورکول دی مثنوی در خاك ریختن زر وزیور دریغ
نیست * باناکسان دریغ بود لطف ومردمی * دانایانو ویلی دی چه بد اصل چو
له خپله ولی نعمت سره بد ونکا هونبره له دنیا به رحلت نکا

رباعی

چوك چه بد ذات نه علم هنر ورکا * خونی رهزن نه توره خنجر ورکا *
د بد ذات مکر په علم کښی خوی نور شی * حبشی چه په مخ خال کشیږ دی لا تور شی *
شمشتی سر په اوبو کښی غوطه کړ لرم داوبو په سر پاتو شه ورته یٔ وه و دا

دول هسی وکړل چه زه د په بیم دهلاك پریشولم شمشتی ورته وه و ستا طبع رهنمون چېا دطبع شوه هرچه د وکړل هغه دوریبدل هرچه دپاخه کړل هغه دوخوړل

حکایت شتربه وه و بو وخت باز دچړك سره جنك اغاز کړ ورته ی وه و چه ته بیوفا او بدعهده ی او په اتفاق سره وفا له اخلاق پسندیده ده. دوانمردی او خردمندی هم دا تقاضا کا چه کرد دبیوفائی په لمن داحوال د هیچا کشیننی چړك جواب ورکړ چه لما کوم بیوفائی او کوم بدعهدی شوی دا باز وه و نشه دتا دبیوفائی دا ده چه باوجود ددی هونبره مهربانی چه بنی آدم ی بحق دتا کا او خوراك او چشاك د تا له خوانَ ددیو داحسان دیْ او په طفیل د دیو ددولت نوشه او کوشه لر هر کاه چه مَیْل د ته په نیول وکا له مخَیْ کریزان و بام ته پران رشی او په کوشه نشینی بیت حق نمکی نمیْ شناسی * وز منعم خویش می هراسی * او زه باوجود چه جانور وحشی یم چه دده در وردی طعمه پلاس راکا حق ی نه فراموش وم هرکاه چه شکار راچخه وغواړی شکار ورته وکړم شکار پر وخوروم او که هرچو لر هوا د تر میان دیْ چه تش آواز وکا په یوه پرواز راشم پلاس یٔ کشینم چړك وه و رشتیا وائی بیا راتلل ستا او تشتیدل چما دوراه سبب دا لریْ چه تا هرکز یو باز په سیخ لیدلیْ ندَیْ امّا ما ډیر چړك

په تبې پروت تَلَوَلَی لیدلی که تا هم دا هسې لیدلی دَیْ لکه ما لیدلی دیْ
شاید چه صحرا دهم د دیو له غم پریشَی دَیْ

بلبل وباغبان

شتربه وه و یو دهقان وه باغ ی سازکړیوه پذیره خوشی پذیره خوبی آراسته وه *
قطعه په چن کشی ی اوبه دروهی روان * په سبزه بانذ نار دجویبار شی *
دسرّی سترګ روشان زره خوشحال کا * چه اوبه فوهارّ سره تار تار شیْ *
توبه وای دعرود داور لنبی ولی * سره لاله په چن کشی انتشار شیْ *

په کوشه دهغه باغ بو چن وه په رنکارنګ کلونو آراسته هر صبا به انواع انواع کلونه پکشی وغوړیدل د باغبان به خوشی ددیْ په لیدل وهْ یوه ورځ دباغ چشتن ناست وه په تماشا دکلونو بلبله ی ولیده په نارد مخ به ی په پانیو دکل کشیش فریاد فریاد به ی پر نار وهلی ورق زرنکار دکل به ی په تیره مشوکه یو تر بله جدا کاوه باغبان حال دکلونو پریشان ولیده صبری له زړه یکبارکی لاړ له لیدل ددی حال دبلبلی د مشوکی اغری لکه په کل چرخیده هسی د باغبان به زړه چرخیده دام تزویری وبلبل ته تعبیه کړ بندبوان ی په دانه حیله کړ په تنکه پنجره کشی ی دَیْ چای کړ بلبل بیدل هزار داستان خپل حال وباغبان

ته بیان کړوه ی د ای عزیز من دا آزرده خاطر دولی بندیوان کړېدی که
چا دی خوش آوزی ته په ړله چا دقید راوستلی ی هغه خود آشیان چا ستا په
بوستان کښی دی او که چه د بخاطر رسیدلی دی له هغه می آکه کړه چه پښه
په لمن کښی دصبر ونغاړم خوله پټه اوسم پر دهقان وه و چه پوهېږ چه چا په
روزکار د چه چار کړی دی دا کلون چه سرمایه چا دژوندون دی واړه په اغزی
ستا دمشوکی پاره پاره وی او زه له فراق کلونو ته آوره کړه‌ی یم سزا دبدکړونیو
هم دادی چه تپه وشوه ته هم له خپله باره او له دیاره مهجور پاتو شو او کرفتار
د حبس ابدی شو بلبل وه و پریږده دا خبر او وکړه اندیشه له زړه سره چه
زه پیدا هونبره مقدار گناه چه کلونه می پریشان کړه په حبس ابدی کرفتار
شوم ته چه زړه پریشان و حال به د چه وښی دی خبر په زړه ددهقان اثر
وکړ بلبله‌ی له قفص آزاده کړه بلبل ژبه دشکر کذاری پرانته شکری دبار
تعالی پچای راوړ نوری وه و نا لما سره نیکی وکړه البته پاداش ددی نیکی
نیکی بویه وپوهیږه تردی ونی لاند پټ ولاړی چاهچی دی دزرو دای‌خله په
خپل کاری کړه دهقان هغه چای وکنده خبره دبلبل ریښتینی شوه وه ی د ای
بلبلی عجب په آفتابه تر زمکی لاند وینی او دام په حاورو باند نه وینی
بلبل وه و ته پوهیدلی نه ی بیت چون قضا آید طبیب ابله شود *

هر دوا در نفع او کمره شود * چه قضای نازله شیْ نه دعقل په سترکو کشی روشنائی پاتو شیْ نه تدبیر

حکایت برهمن وه و راوری دی چه په (چنکل دبردع) یود ونه وه تر نورو ونو لویه دهغی ونی په بیخ کشی دیوه مژك خونه وه تیز طبع روشن ذهن او ډیر زیرك او فهیم وه په هغه نژدیکت دیو پشو هم آشیانه او کاشیانه وه یوه ورځ صیاد تر هغه لاند راغی دام ئ دتزویر تعبیه کړ لږه غوشه ئ پکشی وترله پشو په بوی دغوشی له خونی راوه وته کرفتاره ددام بلاشوه پدا میان کشی مژك هم له ځپلی سور په جست وجوی دځپلی روزی په طلب دطعمی کرزیده ناکاهه ئ سترك په پشو ولکید کمان ی په پشو دځپل جو وشه پدا هسی قابو کشی ی چه ځپل دشمن ذاتی ولیده بی طاقت شه بلکه له هوشه بیهوش شه که ی نظر شه وکړ دای په دام بندی ولیده شکرئ دځپل نفس دخیریت دپاره ځای راوړ صیاد ته په دعا سر شه که ی بل لور ته نظر کړ غاریدونی ئ ولیده چه ده ته پچو وه که پورته ئ ونی ته کتل زاغ ئ ولیده چه متوجه ده ته په آخستو دَیْ وبر په مژك او دهشت غلبه وکړه په خاطری راغلل که ورانډ ځم پشو می آخلی که پستنه جاروزم لار دکور می غاریدونی نیولی ده اوکه ځای ودرم زاغ می آخلی چه کړی بویه وه ئ و چه اسباب دعقل ددی ورځی دپاره پیدا

دَیْ چه په رهنمونی دده چاره دڅپل کار پر بیامونده شیْ پس بهتر دادی چه
پداهسی وخت پناه څپل خرد ته ورَیٔ بوبه چه هیچ دستکیر او مهربان ترتر
استاده دعقل څوك نشته عاقل هغه دَیْ چه په وخت دضرور چه خطر دځان
وینی څپل استقلال له لاسه نه ورکړیْ زړه یٔ له ځایه پیځایه نشی اوس دما دکار
تدبیر تر دا تیر شوبدَیْ چه وهم او ویره پخاطر راورم بویه چه ځان وپشو ته
نیژدې کړم او صلح انکیز او دوستی امیز خبر په میان کښی راورم چه نن
ورځ چما ودی ته احتیاج دَیْ او دا هم دما ومرد ته محتاج ده که پشو دما خبره
په غوږ دخردمندی واوروی او تمیز عاقلانه وکا ځایٔ لریْ که ما راست کفتار
او درست کردار وکړی کمان دمکر او دنفاق رانه ونکا امیدواریم چه په
برکت دراستی هواړه له منکلی د اندوه خلاصی بیاموموٌ نور پشو ته ورغَیْ
وه یٔ پوښتیدَه چه حال چه دَیْ پشو په غمزاده آواز ورته وه و چه چه می پوښتی
مکر ته می نه وینی چه تن می په بند کښی ددام بلا خسته شویدَیْ ځان می
له جوره دزمانی په شوندو راغلَیْ دَیْ مږك وه و دغم داندوه لار وزړه ته مه
سازه وه یوه خبره ډیره دلپذیره پخاطر لرم که ی دزره په غوږ واوروی درته به
یٔ وه وایم پشو موافق دوخت په ډیر الحاح او په ډیره چاپلوسی آرزو
د آرویدو وکړه مږك وه و وپوهیږه چه ستا غم همیشه چما دزړه شادمانی وه او

ستا ناکامی چما دزړه کام وه لیکن نن ورځ دخپل ځان دپاره ستا غمخور
فرما نه بل نشته نن پدا بلا زه لتاسره دخپل ځان دپاره شریك یم دخپل
خلاصی تدبیر په هغه کښی وینم چه ستا هم پکښی سبب دخلاصی دئ پدا
سبب ستا ددوستی آرزومن یم که په قول عهد دما خاطر له خپله غدره او
بیوفای آرام کړی په یوه زمان به دده بندونه ددام پر کړم تا به ځنی خلاصه
کړم او په برکت ستا ددوستی او دخلاصی له دی محنت شاید زه هم له بلا
خلاص شم که پدا کښی دچه وسواس نخاطر راځی پاس هم وئی ته کوز هم
وگوره راپسی په مزکه غاربدونی می چه انتظار ځکوی او زاغ می پکار
کښی چه تعجیل لری پشو له آرویدو ددی خبرو متفکره شوه او متحمل نظری
په نشیب وفراز دمعاملی کاوه اعتباری تمام پر نه کیده حکماو ویلی دی
بیت هران کز تو نرسد بترس ای حکیم * وکر باچو او صد برای بجنك *
امّا چه احوال ی دده له غلبی ددشمنانو مصداق دده دکلام ولیده فی الجمله
تسکین خاطری پروشه پدا تفکر کښی ددی مژك پر آواز وکړ چه ای دانا
پدا تفکر تحمل کښی ستا وقت تیریژی چه جای ددی هونبره اندیشنی وی
چه زه ستا په ژوندون زړه خوشحال وم ته هم چما په ژوندون زړه خوشحال
لره چه ژوندون دموژ دواړ تر بله تړلی دی حال دما دنا هسی دی لکه

دهغی کشتی له کشتیبانَ سره کشتی په کوشش دکشتیبان له تهلکی ددریاب خلاصی مومیَ وکنار ته ی رارسویْ امّا ژوندون دکشتیبان په شاه او په سلامتی دکشتی وابسته دَیْ پس له هغه پشو په ادراك دعقل دور اندیش راستی دمرك معاینه کړه زړه ی په صلح کشیش یو تر بله ی په عهده په قول استواری وکړه او دواړه پر خوش شول پس له هغه پشو چنی پشته وکړه چه اوس چرنك کړی بوبه مژك وه و چه اوس به زه تاته نیژدِ ورشم نه وما دُیر ادب او حرمت دتعظیم پځای راوړه لکه دوستان قدیم یو تر بله ملاقات کا چه په لیدل ددی چما غابان چما له بری ناامید وځای روز پس له هغه به زه بخاطر جمع ستا دخلاصی پکار مشغول شم پشو دا خبره قبوله کړه مژك په تمام امید پشو ته ورغیْ پشو دُیره دلجوی او نوازش او مهربانی پځای راوړه غاریدونی او زاغ له لیدو ددی حال زړه له شکاره دمژك واخست په طلب دخپلی طعمی وبل لورته لاړل مژك شکر او شادی یو ځای سره ادا کره شروع یٔ دپشو ددام دبندونه آغازه کړه تر دا میان مژك از راه دور بینی نظر په دشمنی قدیمی دپشو وکړ تلواری په پرکول دبندونو نکاوه پشو هم چه په دانائی معروف او مشهوره وه وپوهیده چه حال چه دَی بخاطری راغلل چه مبادا خپل مقصودی راباند پوره کړ اوس دما مقصود ناکرده روان شیْ

ژبه یٔ په دوستی پرانته ورته ی وه و هرکاه چه خپل مقصود د راباندی پوره کړٔ او په خپل مراد ورسید اوس په وفا او عهد ولی کاهلی کوڅول چه دلما سره کړیوه اوس درضا ده چه مات ی کړٔ زه پوهیدم چه په نن رمانه وفا هغه دارو ده چه په دوکان کښی دعطار روزکار مونده نشیْ او په سر رَسول دعهد او پیمان هغه جواهر دی چه په خزانه کښی دزمانی موجود ندیْ وفاداری پیدا زمانه نن چه وه لکه سیمرغ چه نوم ی چا آرویدلَیْ دَیْ اَمّا چا لیدلَیْ ندَیْ او نیکو عهدی په مثال دکیمیا ده چه چوك یٔ له حالَ خبرنه دیْ مژك وه وی سوکند دَیْ دما چه زه به خپله چهره پداغ بیوفائی بدرنكَ نه کړمٔ مصراع ای خاك برآن سر که درو مغز وفا نیست * پشو وه و که دا هسی وی لکه وائی خپل کردار کواه پیدا کړهٔ مصراع دو صد کفته چون نیم کردار نیست * ای مژك واروه وپوهیژه هرچه پیمان شکن او نادرست عهد ویْ هغه ته به هغه ورسیْ لکه ددهقان وشپی ته ورسیدل مژك وپشتیده چه چرنك ی ده

حکایت دا وه و یو عرب صحرا نشین وشهر ته ننه‌ووت نانونه یٔ دنان بایٔ په دکان کښی ولیدل په اضطراب کښی شه بیچاره چه په بوی دروهلی آرزومن وه وه خودی چه نانونَ په سترکو ولیدل کریوان یٔ دصبر چرِ شه

نان بایٔ ته راغی وه ی ویل ای خواجه چه به زاچنی واخلی چه ما به نانونو مور کړ نان بایٔ ولیدل چه یو سړی دی چو به خوری که هر چو وژی دیٌ دوه در روپی به وخوری وه یٔ ویل ای غریب یو درم جه راکړه هر چو چه توانیژ خوره عرب یو درم ورکړ دسیند په غاړه کشیناست نان بایٔ نانونَ ورکړه په اوبو به یٔ ګکول خوړل به یٔ چلور بجر دیوه درم تر حساب تیر شه آخر تر هغه هم تیر شه ودینار ته نیژدشه نان بایٔ ولیدل چه اوس کار په دکان تالا کول راغی وه یٔ ویل ای عرب دا صحبت دخوراك به تر کوم کړم عرب جواب ورکړ چو دا اوبه بهیژی

—

من کتاب مخزن پښتو

II.

کل آغاز دنیك چارِ پنامه دحق بهتر دی * بی مثل بی مانند دی * تر جمله عقلون بردی * هر چار چاکړ آغاز دحق نوم ته پر یاد نه کړ لاوّل * دغه چار دشی اوتر * پحدیث کښ دنبی دخل خبر دی * زه اوس ځك پنامه دحق آغاز کړم څو توانیږم * دی رحمن رحیم خدای دی مهربان لك پ.ر دی * اندرانکه حضرت شیخ الامام مفتی الجن والانس مولانا نجم الملة والدین عمر النسفی رحمة الله علیه در رساله خود آورده است که ببباید دانست که تصوف چیست پرانکه تصوف پاکیزه کردن دل است از دوستی غیر خدای تعالی واراستن صوفی بر طریق سنن ختم الانبیا علیه السّلام تا اکر ذره ازان تجاوز کند صفوت را نشاید وبدعت را باید اکنون اهل تصوف برکزیدکان حق اند آنها که روندکان اند بر سنت محمد مصطفی صلی الله

علیه وسلم مگر درین زمانه فساد که ایشان دوازده فریق گشته اند یازده فریق در ضلالت وبدعت میروند مگر یك گروه اند بر سنت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم میروند که ایشان از آزادکانند وآن یازده بر ضلالت اند الی هذا کلام پس چون حضرت السامی با خاصیت ایشان با خانه هر یکی بیان کرده است این فقیر نیز میخواهد که ترجمه این رساله را بزبان افغانی بیارد تا افغانان را فایده بود ازانکه این طایفهای ناموافق در میان افغانان بغایتی پراکنده گشته اند واکثر مردم را از راهی مراست بیرون برده اند امام عمر نسفی هس ویلی مبرهن دی * چه صوفیان دحق دوستان دی * هم دزړه پاك کردن دی * دوی پربنبی غیر مین آشنائی ی دل خدای * موافق دڅو لکتاب ارسته دپاك لرسول پر نبه سنن دی * پاك الله دی پدوستی واړ نیو چه لخلق تبرا دی * هم چه آغستی درسول دشریعت په پیرهن دی * پدا فساد زمانه کښ هر څوك لاف ددرویښی کا * دوی دولس فرقه شوی * غه یو طائفه ناسبت دپاك رسول پرینبه (پرښه) سنن دی * غه یولس گمراهان دی * دنبی لمنه ورادی * دوی بواړ دشمیرم افغانان ور خبر نه دی ودانات مبرهن دی * اول حبیبه الیایه شمراخیه اباحتی دی * حالیه حلولیه احوریه دی * دوی واړ پغلت چار برند دی *

واقفیه متجاهلیه متکاسلیه الهامیه دی * پظاهر دوی درویښان دی * په
باطن دوی ل شیطان سر پیوند دی * فرقه اول اول حبیبه مذهب ته زده کړ
دنبی پسروی دیوتلی * دوی وائی دهغو چه دښه خدای مین روزی شوی
عبادت ځن نور ولاړشه په بندګی نه دی نیولی * دنبی لګ لعامان هم حرام
حلال وین * دنبی پدین کښی ندی چه فرضونی برمنلی دی ول دوکټ
چوتی دیوهلی * دوی ګفتارکا پمثال داولیاوهم ی دیر خلق ګمراهوین * سکه
احتیاط ځن وکاندی دوی دکفر پکرداو دی ګنبیوتلی * ځوک پیران ځوک
مریدان شوول دیر خلق ی کړی لوم حلق ی کړ ګمراه عامی خلق لګ مرغئی
پکښ نښلی * دوی بیشک کافران دی درویشی ترک وجود دی ول دوی پهود
غواړی چه پنور پتوبری وبلت زغلی * پهر زمانه کښ چه دا ګمراهان پیداشی
بادشاهان ب پرغه خلق باندی ظالم وی هم ب هر رنګ بلا هله پیداشی
دحضرت رسالت هس دی ویلی * سکه پرهیز دهر ځوک وکا لدهس ګمراهی
زیات هغه چه دوی پخدای پرسول لاس ورلګولی * دروایت کړ دی امام
عمر نسفی پفارسی کړی افغانی ی درویزه ځن ویلی * فرقه دویم بل مذهب
اولیایه دی * نی کور چه ددوی کفر هم څه بلا روښان دی * دوی وائی هر
بنده چه اولیا شی پرده امرنهی ورګ شی ددوی هم تللی ایمان دی وسکه

سنت جماعتي دورته وائي چه كه امر نهي نه وي پر نبي باندې نه وو
چه نبي پ انبياو كښ ترخان دي * شفاعت بدي دنور رسولان دامت كا *
چه دپاك نبي م روي پر الله كران دي * هم داګمراهان وائي چه ولي ب هم
افضل تر نبي وين * پدغه دې خبر بد مذهب دحق پدين كښ شويدلي
هم لغزان دي * ته پناه لخداي غواړ لدي هس ګمراهي * درويزه خبر پند
كړ دا فقيرم دنبي ددجويان دي * فرق سيوم دريم مذهب دشمراخيه دي
كافران ذي ناروا روا كوين * دوي وائي دهغو چه نه خداي آشنائي شو
امر نهي څه لر پر ځاي كوين * هم هس هر آواز چه وي ددف يا دشپلي
هم لچنك لرباب دغه سپي ي اروده روا كوين * هم ي كفر پيدا كړي چه
زناه ي دي حلال كړي دوي وائي دا عورت وي * كلون كل همه هر څوك
بويوين * دغه قوم دعبد الله شمراخيه دي پظاهر دوي صالحان دي *
دباطن كښ كافران دي * اوس څموږ پزمانه كښ لك خوك تاريك پيدا
شه دا خبري انشا كړ ول دير افغانان ي وياسته لدين * ددوي خون دي
مباح سوي نبي هس دي ويلي * چه پر مركه ي سرپه مكانړي امت هرچه
څما دين ب بدل وين * درويزه بيان پوښت كړ لكتاب لحديث ي ويلي *
بل هرچه مومنان دي پرسينه هم پرتټر دي ګنبيزدين * فرقه څهارم څلورم

مذهب اباحتی دی پ بدان کښ بتر دی * دوی وائی پر ځپل ځان وم
قوت نشت چه ی ببارت کړو لبد سکه پنوړ چاوم ځه چار ده پ دغه وئ
کافر دی * نه وچات وائی چه نیکی کړ نه ځوك لبد اووین * پردی مال
او هم زناه حلال وین * تر کافران لابتر دی کفتار کرداری دی دکفر هم
اذل حجاب کنړوین * ددوی بی شك کافران دی تر کافر هم بتر دی *
داهس کمراهان پدا فساد زمانه کښ دل دل ب دوی کرزی بر منډ کړی بی
فرض وی سکه حتیاط (احتیاط .l) ځن وکانړی چه دکافران سردی * سکه ځموږ حجت
هم دادی امر نهی پر رسول بانډ راغلی هرچه امرنهی نکا تی وائی مسلمان نه
دی اوتر دی * دامام اعظم اقوال دی * درویزه په کتابون کښ لیدلی *
هرچه امر معروف نه کا (1 شیطان دی * دوی ناست پر شو. شر دی *
فرقه پنځم پنځم مذهب ی حالیه دی سرهوا خار به رکاند هرچه مرد او زن یو
کوری دوی سماع حلال وین * کاه بیهوش شی دوی پریوزی کاهی لاس پر
بله وهین * کهی ځرخ کا کهی ښوری دوی پ زورکا خبر هم سرون خوځوین *
دوی وائی داوم حال دی لك پیری ؤزت حاضر شی * دوی وائی فرشتکان
دی راغلی رات کوری مریدان یو وهی لاپ چه دا حال ځموږ پیر دی *

1) شیطانان

عالمان ور خبر نه دی * هرچه پیر وائی سپینه د چه علمان وائی غه توری پدا
رنك ضلالت او بدعت سری کافر شی * پقیامت ب ی محتورکا چه اتلس
ذرقام بی کوری هرچه سر هوا خبر محتور کاند لنبی سری جنك دی * او هغو
چه دنبی سنت خلاف کر درب نه ی شی دشفاعت پر لوری * درویزه کتاب
پوښت کر بل وار مومنان دی هم پیاد کا * چه فرقه ی دکمراهان دوی زده
کا هم ایمان لدوی وژغوری * فرقه ششم شپږم مذهب دماولی چه ی کفر
پیدا وار دی * دوی وائی دشهوت نظر حلال دی دغو سپی دغه مال دغه
کردا دی * لك ښه صورت ووینی رقص کاند چه دا خدای دی چه دخدای
جمال دم وکرت * دا اقوال دکافران دا کافر پدغه کفر کبنی کرفتار دی *
درویزه بنده کفتار دزړه صیقل دی کی نغوز هرچه وائی لقران لحدیث دنبی
دچهار یار مینه‌دار دی فرقه هفتم اوم مذهب دحوریه و ثان درویش او
شایخ شمرین * نپوهیږی * لك دوی پخلوت شی شیطان وائی چه خدای را
کر دوی پهر رنك لیده ب غلطیږی * لك ورشی دشیطان لښکرون دوینی
وار رنګارنك شی ول ښن لك حور چه پلاس ی صراحی وی هم چراغون ور
نمایږی * لك بی هوښ شی بخرخ کښی وسکه تخت بل شیطان ورته ښرکند شی
چه دا عرش دی هم شیطان پښه صورت ورت ښرکند شی چه زه خدای یم

ستا لخدای لیده کیزی * بیا ب دا ورت وواٸی لعلمان خپل وی مکړ دوی راه زن دی * ستا لحال دوی منکر دی چه دا حال ی نه حصلیزی * هم ب دا ورت وواٸی * چه موسی لیده صفات وته ذاتوین اوس پهس مرتبه شو چه موسی غند نبی در نرسیزی * کاه پیری شی ور حاضر واٸی دور دی راغلی * موز ب ملاست وسرکړون چه پرهوشی غسل کاند پردا وار کمانون چه یقین کا کافر کیزی * دا بیان که افغانی دی پدغه رنکه ویلی عبد الله یافعی دی * پرساله صکیه کښ ی وغوار که باورد په پوښت ژب نکیزی * درویزه دی بیان کړی روایت ی ارودلی لجمله‌و امامان * چه آکاه لدی ځلور علم نوی پیری کاند مریدان بی شوبزی * اول علم تفسیر دی لحدیث لکلام ځلورم علم تغات ثقات (l. دی * که لدر وار آکاه وی * لتعاط (لثقات .l) آکاه نوی عاقبت ب وشوبزی * او که لاپ کا لتعاط لتفسیر لحدیث لکلام خبر نوی دی کمراه دی خلقه کمراهوین ول هر رنك سړی ور نپوهیزی * فرقه هشتم اتم مذهب دواقفیه دوی * لشناخت منکر شوی دوی واٸی خدای ب پیژانده رانشی * دوی پشناخت کښ حیران شوی دوی واٸی خدای دی خپل خپسر بخپل پیژاندلی په بنده ب پیژانده نشی * پدغه وئ کمراه دی غلط تللی لاسلام بیرون شوی * ل سنت جماعتی دی ورت واٸی * پیژانده دحق اسان دی پر بنده باندی راغلی هر بنده دهمر زده

کا چه خدای یو دی * کل کارون ی پحکم پیدا شوی * درویزه بیان دی
کړی بل هر څوك دا زده کا * چه خدای یو دی * هرچه وائی خدای ب
پیژانده رانشی غه کسان دی کمراه شوی * فرقه نهم نم مذهب متکاسلیه
دی * دوی لکسب لاس وکښتلی تل نبی کاند پغاړ درویزه کا * هم کچکول
ی دی پملا پور تړلی * تل لخلق ب زکوة صدقه غواړی پزاری تل بی عذر
درویزه کا دوی خلاف دی دنبی لکفت کړی * نبی هس دی ویلی که وم
وچولی خولی شی یا وم لاس شی پترانکه کسب کانړی * هرچه آسانی کا
کسب نکا رزق بغواړی * تل لخلق هغو دین دی پرلولی چه مطلق آسانی کا *
نه ب کړی وی * نه ب شل وی نه طالب ب وی دعلم نه ب زوئی لور ودوین *
نه ب ډیر عیالی لرین * چه ته فصل به نرسی نه ب دی وی پور وړی *
هم هس تل بی عذر درویزه ددعادت وی پقیامت بی دمخ غوښه ورژیږی *
چه بدیوی شرمولی * اوکه داهنمبره عذرون چه م یاد کړ ول یو پرده پیدا
وی * باکی نشت که خواست کاند پقیامت نه دی نیولی * درویزه چه دا بیان
کړ روایت ی لمعتبر * کتابون ی راوکښلی * هرچه پسروی ب کا دکتابون
دنبی پاکیزه راه هغو نیولیَ * فرقه دهم لسم مذهب متجاهلیه دی * څه
ب وایم دبدبخت لبیان ددوی قوم دی دهریان چه منکر دی لحدیث لقران

بیزار شوی دی لعلم لعلمان * سر هوا خبر کاند دلیل وائی دوی وتلی لایمان دوی وائی * چه قران حجاب دراه دی را بدل دی بر حق چه قران دطریقت دی * څه ب وایم دغو سپی لکمان دوی عمر پ بدل هم پکفر کمراهی کښ تیروبن * کله وائی چه دا پیر څموز خدای دی یَا نبی دی یا ولی دی * کل وائی چه مهدی اخر زمان دی * پدا بد زمانه کښ اوس هرنك کمراهان ډیر شوو لزیات یه په افغانان کښ بنیاد دی لتاریك پیر روښان او که نه طالب دخدای ی تب بی دپاك رسول لپسروی قبول نش ددروېزه خبر پند کړ دویلی لحدیث لقران * فرقه یازدهم بیا هم زده کړ دا مذهب دحلولیه ددوی څه رنك به کمان دی شوی دوی وائی خدا پخلق کښن خلق پخدا کښ محو شوی * خاوری پخله شی چه هیڅ نه ووهله خدای و هس دی هس بوین * هرچه څه پکښ وی میان بی کا واکه وی او هغه چه څه په کښ وی عه عاجز وی پیدا شوی * بل مذهب دالهامی پهٔ حلولیه پور تیرلی ** نغل نمونځ روزه ب نکا لفرضون ول مخ ی لقران هم لعلم لعلمان جاروتلی نیك بد پر بل وهین * دوی وائی موز رندان خراباتی یو لقران لمعراج ی منکر دی * دوی بدکمراهان شعر دقران پر ځای نیولی * دو عمر پدا بهوده بدل تیروین * دوی بی شك کافران دی هرچه دا خبر وائی

غه کافر دی هم عورت ی طلاق چه پ دا حدیث دپاك نبی تر خله وتلی درویزه چه دا بیان کړ افغانان لربس دی * که یقین باند وکاند هرچه دا خبر زده کا پر باور کا هغو لاس پ پاك نبی ورلکولی * فرقه دوازدهم دولسم مذهب ت زده کړ چه دا پاکیزه مذهب دی دسنیان دوی سنت جماعتی دی هم پسرو دپاك نبی دی * هم دایم مدام صحبت ی دی لعلم لعالمان * دخدای فرضون نه قضا کوین لحرام پرهیز کاند لجمله حرام فعل لشراب هم لرقص لسماع لبازی لطیانی کاندی کسب کاندی دحلال هم معراج بر حق کنړوین چه پتن و * تل صحبت ی لسنت جماعتی نیك کار پرهیز کاند ناست نکا لبدان * که څوك ورت شکنځل کا دوی ب بد ورت نه وائی چه شریك ب پلعنت شی دوستی کا دخدای لخلق ول کبر او می نك تر هرچا خپسر کوزوینی * دغه خوی دی دخاصان * پفارسی پعربی هر څوك پوهیږی * ول درویزه بیان پوښت کړ پفارسی پعربی کښ علمان دی دخپل قام وت پښپل ژب وائی ول کم څوك پیدا شوی لافغان *

دخالق صفت بکړم څوم توان وی دژبی * دغه پس درسول ثنا بوایم * څو حیاة بم پر نړی * دغه پس درسول له چهار یارته اګاه شه له ابابکر لعمر * پس عثمان پس علی دی * دزره غوږو دا چار ورَ * تاس واروی عالم *

هر هلك چه نو عاقل بالغ شرکند پر دا جهان شی * دی عورت که میره وی *
تر دا کل فرض ورنبلی دبنه خدای پیژاند کلی پرده ناوان شی * اٰمنْتُ بالله
اول هسی نه آکاه شی چه خدای ذات لری بیمثل بی نظیر بی مانند بی
مثال * نه ی ذات دچا پرنك دی * نه هیڅوك دده پرنك دی * کل اتکل
لزیره وباس وویریږ لجلال * نه ی پلار شت نه ی مور شت نه عورت نه دی
زوی لور لرین * نه خواره خوری نه اوبه څښی * نه دی ژاړی نه دَیْ خاندی
نه ښادی کا نه پخساك کا * نه پرواه دچا لرین * نه دی تور نه دی سپین
دی * نه چه زیړ او سور زرغون دی * پرنکون کښ هیڅ رنك پر ده جوړ نه
دی * نصورت لری ای یار * دی بی شبه بی نمون دی * منه‌ی ځای چر
نیولی * چه دی پورت وی یا کښت * یا پچا ننوتلی * نَه ذره شی نه قطره
شی چه بیلیږی * نه نور چا پده کښ ځائی مقام نیولی * پعربی وائی چه ذات دی *
په پوښت وائی وجود دی * سکه وجود دخپل ښښتن هم پدا رنك وپیژنی * اوکه خپل
اتکل بکاڼړی * بیا پفکر بی غواړی * لایمان وم واته دی * که باور پدا قران
او بحدیث تاس لری * بیا آکامنده ش چه خدای تل وتل بوین * نه اول نه
پائین * نه دی نوی پیدا شوی نبه ورك شی * هرچه دا اتکل بکاندِ هغه
وواته لدین * لك آکاه دخدای پذات ش لاول * دغه پس ی آکاه ش

لصفاتِ * لك ی ذات بی مثل زده کړ او آکاه ی پصفات ش * دَبْ بخلاص
شی لَیِسَاتَ * دخدای ذات صفاتْ قدیم دی هیڅ زوال ددوی نشت * دغه
ذات او صفتون سَرَیو پقدږی کښ څپل بیل دی پوئی کښ بیارت کیزَ لکهښت *
دخدای دیر دئ صفتون دَغَه واړه ب بیان نه هیڅ ولی نه هیڅ نبی کا *
ول لازم پر هر مومّن دی * چه دا څوسره دزده کا * چه ایمان خپل پر قوی کا *
اول زده کړ چه وجود دحق ژوندی دی تل ته تل بی زوال * نپه ارواح دی
دی * دا ژوندون هم ددغه وجود یو څوی دی بی مثال * دویم زده کړ چه وجُود
دحق دانا دی ته ازل ته ابد * هرچه وشو یاَبَ شین * لکل زړه حب آکاه
دی * چه هیڅ څیز نه نوی نوی زده کوی نه وهیروین * دریم توان هسی لرین *
که اوه واړه اسهانِ دیوه ماشی پَ پوست کښ ځایوین * نَبَه دا لوی اسمان
هلك کا * دا بهم پده وشبنَ * که څوك مت پر نیکی وکا * بیا ږیینَ محبّت پس
روان شی * که هر څوی پر دا لوح محفوظ کښولی وی بی دین دی ب اوس
اهل ایمان شی * او که څوك سُسْتِی ونسی مت نکاند پر نیکی پَ بدی پس
روان شی * کهر څوی پر دا لوح محفوظ کښولی پَ ایمان وی * ول اوس ب بی
ایمان شی * دغه کُړه ب الله ورك کا * دغه هسی توان لرین که پوهیزی *
سکه دائده دی مومّنان * هر څوك مت پرنبه وکانړی * چر نوی ته اَبَدَ وکهیزی *

لاوبو کا صورتون لآسمان بارانون * رنکارنك کیاه وکور چه لزمکه زرغونیږی
ځلورم دغه وجودم خواهنده دی * هرچه وشو یا بشینَ * دغه واړه ده خواستلی
لاپخوا وو * ته اَبَدَ بَ لاکیږی * نهایتَ بَ نه لرین * او پنځم دغه وجودم
آرویده لری بی غوږ بی اسباب * که تر خله څوك څه وباسی یا پزړه ی
کرزوبن * دی آروی بی حجاب * او شپږم دغه وجود لیده لرینَ * دا لیدهٔی
دی بی سترکۀ بی کمان * که میږی پر توره شپه پر توره تیږه چلیږه کا * دا
ماغزهٔی دی وینی لاستخوان * بل اوم دغه وجود وَیل لرینَ * دا ویل ی دی
بی شونډ * هم بی ساهَ * خپل اتکل په کښ ومکړ * چر نه چه ش بیرزاه * غه
آواز آواز چه دموسی پرکوه طور وارویدلی * یا چه جبرائیل څن قرآن موندلی *
غه آواز هم مخلوقی و دخدای نو * بی صورت په قدرت ی پیدا کړی * بل
اتم دغه وجود لك په آزل چه خواهنده و * هسی اوس هم خواهنده دی *
هرچه نوی نوی کیږی * دی دوار پهر دم کښ خواهنده هم کُننده دی *
نم بیچون بیچکونه دی * دا بیچون یعنی بی وقت بی زمانه دی * زمانه پر
نه نیږی * نه ځوانیږی نه زړیږی * تل ته تل دی یکسان دی * بیچکونه
یعنی بی مثل بی مانند دی * ترجل عقلون بر دی * هرچه مثل ی پیدا
کړ یا صورت بی کنړین * مسلمان ندی کافر دی * لسم بی عیب او بی نقصان

دی * هیڅ نقصان پر نه رغیږی * سکه مطلق ی خدای مه نسی * هرچه
عیب او نقصانون پر جوړیږی * پعربی وائی چه ذات دی * سکه پهر وجود
کښ دیر رنك خوبون * ول وجود دپاك الله یو بی نظیر دی * هم بی مثل
بی مثال ی دی پدا کل سره خوبون * لك وجود د الله تل و * دا خوبون
ی هم تل وو تل بوبن * په بی شك گمراهان دی * هرچه یو صفت د دق
نوی کنرینَ * هم آکاه ش دحق کل سره نومون نوی ندی قدیمی دی * هرچه
وائی دحق نوم نوی پیدا شه * یا څه نوی نوم ی کیږدی * هغه دوب پکمراهی
دی * دخدای ذات او صفتون جدا دی له مخلوقات * پمخلوق رانه گډیږی * چه
مردان او آسمانون یا دا زمکه دنبه خدای صفت کنرین کافر کیږی * بل آکاه
ش چه خدای یو دی بی شریك * مل ی نشت دخدامی * نه محتاج دپا
دنیك * نه پرواه لری دبَد * غمْ نکاند دَد خپل بادشاهی * دخدای شناخت
په بیل بیل دی بی حد * واړ نه را بیانیږی * ول هرچه ی پذات او پصفات
دا همبره پوه شه * هغه کس لعارفان حسابیږی * وَمَلَآئِکَتِه بل آکاه شی
مومنان * دا فربست بنده دخدای دی * څوك لنور څوك لنار پیدا شوی
پحساب پهر ځای دی * دوی خواړه او به نه خورین * اغوستن نه اغوندی *
دوی هم نر او ښځ نه دی * نه دوی زوی او لور لرین * دوی دخدای

پحکم چار کا نه ستړیږی نه غم کا نه زهیریږی * هیڅ عمل بی حکم نکا * څلك
دوی پدغه کړه نه غلطیږی * هرچه وائی چه فرښت شول غلطه دفلانه ارواح
ی وکیښ بیای پرینبو * پدغه وئی کافر شو * دویم داغ لعنتی پر خپسر
کښو * وکتبه لك فرښت وم کړ قبول مومنان * ومنی داکتابون * چه راغلی لښه
خدائی پر نبیان جبرائیل هم لآواز آرویده پر افلاکون * دا څلور پکښ مشهور
دی * نوری ندی حساب شوی * ته ایمان پر واړ راوړ منکر مه ش * چه
منکران ی ودوزخ وته تیر شوی * دغه واړه مخلوق نه دی نه دی قدیمی دی *
خالقی او صفاتی * لك نبیان مخلوق راغلی * څلك دویم تر نبیان په بیهی
دی * ول هرچه را پکښت اماماں بیان کړی * دغه هم دی پدر رنك مومنان *
څوك اصول دی څوك فروع دی * او دریم څن ویلی ملحدان * غه اصول چه
دسنیان پر څلور مذهب روغ وی پس څی * مسله که دفروع هم برابر پر
اصول وی * پر لیمه ی قبلوی * ول هرچه ملحدان بیان کړی * که پلاس
وم چر کښوری * یا په اور یا په اوبه ی ورانوی * چه دکفر ښاخ به
پر بوزی * دملحد دکتابون نقش داد که پوهیږی مومنان * روایت بی هیڅکل
لااصول نه جوړیږی * چه دوی دی دګمراهان * ورسله بیا نبیان واړ قبول
کړ پحساب ی مه کښباس * ول به پکښ مرسل دی * پرسل کښ څښتن

دشریعت م دغه شپږ دی * دغه شپږ پکښ افضل دی * په اول آدم صفی و چه
تر ده پخوا هیڅوك نه سړی وو * نه څوك نبی و * چه تر نوح پخوا نبی و که
مرسل و * دآدم په پیروی و * بل ښښتن دشریعت بیا نوح نبی و * چه ده
نوی شریعت بیاناوین * هرچه تر خلیل پخوا نبی وکه مرسل و * دا عالم ی
پدغه دین پوهاون * دریم ښښتن دشریعت خلیل الله و * ابراهیم ددنامه و *
هرچه تر موسی پخوا نبی و که مرسل و * هم دده پر شریعت ی انبوهه و *
څلورم ښښتن دشریعت مهتر موسی و * ویدلی پرښتیا و * هرچه تر عیسی پخوا
نبی وکه مرسل و * دغه دین ی وعالم وت رسا و * پنځم ښښتن دشریعت مهتر
عیسی و * شریعت ی ډیر آسان و * هرچه تر رسول پخوا نبی و که مرسل و *
دی ولاړ هم ددغه دین په بیان و * شپږم ښښتن دشریعت پدا آخر زمانه
کښ محمد آخر زمان دی * شریعت بی بدل هیڅوك نکاند * که نبی و که
ولی وی تقیامت دی چلان دی * دا نبیان لك عیسی بآخر راشی * یا الیاس
یا مهتر خضر پر دنیا حیات غږیږی * دوی در واړ درسول ددین بیان هم
پسروی کا * لك علمان هسی چلیږی * سکه نه زده کړ هرچه پس له محمد بل
یو هسی پیغمبر نه پیدا شه نبه وشین * چه دده دین ب منسوخ کا * او دا خپل
دین ب وخلق وته وښیین * اوکه څوك هسی ووائی هرچه پس له محمد پیغمبریم

ما منی * که باور چا پر دَه وکړ * دغه دوارِه کافران شو * دوار لاس ی
وخاته له مومنی * محمّد ختم دجمله پیغمبران * پس لده پیغمبر نشت بی علمان *
عالمان حقانی بی ددین بیان وائین * څوحیات پر دنیا کی وی ای یارانْ *
عَالمَانَ حقانی هم خلیفکان دپاك رسول دی * پاك نبی هسی ویلی چه زه
هر نیم حیات یم * عالمان حقانی م پر خپل ځای دی کښنولی * بیا ته زده کړه
دنبی یاران انبوه وو * ول دډ دیرش زرْ یارو پدفتر پور وتلی * ول به تر
دوی وار غه ځلور وو * چه هیڅ یار ددوی ته حدّ هرګز نورسیدلی * ول به
پدا ځلور کښ و بابکر پر دا در و مرتبه و دده بلند * دغه پس پر دا دوه و دعمر
عادل اویٔ وبته ځرکند * دغه پس پر علی هم دعثمان ډیر لویٔ و * دغه پس
پر اصحاب پر اهل بیت مرتبه ترو دعلی و * دغه پس مرتبه داهل بیت
دغه پس مرتبه دغو کسان * چه رسول و دبهښت ګواهی پر لوی دوی شپږ
وو ای یاران * دغه پس مرتبه دهغو ډیر پر سری پر پیری پر دیوانْ * چه
حاضر وو لرسول مت ی وکړ جنك ی وکړ دبدر لکافران * دغه پس مرتبه
دغو یاران * چه حاضر دحُدَیْب پر انبوهی وو * دوی رضا ورسول ورکړ بی
اختیار * دخپل ځان پرك راضی وو * دغه پس کل اصحاب وار افضل تر
امامان * امامان تر پسر روان * دغه پس ترو بی علم بی عمل بی تقوی څه بیهی

نشت وپوهیزی مؤمنان * اوس که هر رنك سړی وی دی ساوو وی که مرئی
وی * حبشی که قریشی وی * که بیعلم بیعمل او بیتقوی بخره وشوه لایمان
بمطلق بدی ولی وی * اوکه اصل ی سید وی قریشی وی هاشمی وی په اولاد
دپاك نبی وی * که سنی مذهب ی پربښو شریعت ی پس شا کړ * هغه کس
بروزخی وی * سکه دخدای او درسول دچهار یار دغه هنمبره پیژانده پرهر چا
فرض دی * پر عورت پر مړون پر آزاد پر بندهٔ و لازم شوی لك قرض دی *
کریمراد وار دخدای دپاره وو * پوښتانه دی پیاد کا * لك پوښت دین ووایه
ش * ورك حجت دپوښتانه ش * چه وخدای ته بی زیاد کا * وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
بیا باور کاندي خلق دقیامت ورځ بهم راشی * آسمانون براپریوزی هم بکل
غرون هباشی * نور لاوزم هم لستوری براپربوزی * لور پرلور ب سهمانی وی *
هم ته پونس کال لرب غرزی ددوزخ درومی * هم ته سل کال لورب لبنی
وی * دا وینبته بوار سپین شی هم دلوی دهلك لهیبت له حیرانی * دا مرده
بکل زنده وی چه یغت بی گوری * دا خواری * پغه ورځ بهر ځوك ځان ځان
وی * انبیا که اولیا وی * دا مهتر عیسی ب تښتی لمریم * ابراهیم لاسماعیل
لاسحاق * دهرچا ب دغه خپل پیتی پشا وی * پغه ورځ بدنسب پوښتن نوی * چه
ته زوی او لور دچای * پغه ورځ پد (بد) پوښتن لعمل که سیدی که علمای * که

عمل دبرابر پر شریعت وی * سکه ماوی بَدِ جنت وی * او که تل دشو سپك
لبنکی * وسکه سَتَا بَ پدوزخ کښ سکونت وی * پغه ورځ ب لك هر څوك
پښان ځان شی * یوب عرض دبلَ ونکا * دا څموز رسول بودری پښپل دزَاری
کُوکاَر بوَکا * چه فریاد لرم وتات دغه یو فریادم ونغوز ای خدای * چه
ایمان ی سلامت ده وی راوړی * لدوزخ ی آزاد کړ وبهښت وته ی بیای *
لك څموز رسول رویدار پپاك اللّٰه دی * هم پدَرْ دحق قبول دی * هر اُمت بور
روان شی داب وائی * هرچه موز وقبول کړی دا رسول دی * دوی بهَ غړ ور
پس وکا محمّد ستا امت یو عمل دار دشریعت یو * پمذهب بد سنّت جماعت
یو * ول خدای دانا لهر حال پر دنیا پآخرت دی * هر سړی په بیل ب څرکند
کا * چه رسول دا ولاړ پر شریعت دی * څن نور بور څرکند کا * چه رسول
پظاهر داهم عامل پر شریعت وو * کامه بی وَیَلَ هم ددین دعوه ی کړل *
ول غرق په بدعت وو * غه کسان چه بعامل پر شریعت وی * پمذهب بد سنّت
جماعت وی * پتحقیق بور پوهیږی * چه رسول بی پکروړ حمایت وی * ول
زار دبدعتی کمراهان بد مذهب بی راهان * چه رسول ب پیَکْلَخْت څن
ویزار شی * څما خدای نی بوی لدی هسی بی ایمان * سکه بایده دی مومنان
لهر رنك بدعتی بدعت بیارت اوسی * هرچه بیل بیا درسول لطف نشی * ارسول

بخره یوسی * پغه ورځ بکل عالم خپل بیل کا * به جدا بی لطف کا * که نیکان وی

که بدان وی * دوی بهر ځوك پدا خپل امام پس کا * که امام ی سنّی نوی او

ولاړ پر شریعت دنبی نوی * دی دواړاند دوی دورست ودوزخ ته بی

بیائی * دغه حال بی دَسِپیْ وی دوی بواړ پس درمی * او لعنت به باندی

وائی * چه تا پند ومونږ رانه کړ دنیکی * دا شومیت واړ دتا دی * ودوزخ

ت مونږ بیائی * او پسځ ی دغو و چه امام بی سنی وی * پمذهب بد سنّت

جماعت وی * هم پتن عبادتی وی * هم پسرو درسول وی * پر عمل دشریعت

وی * دیْ دواړاند دوی دورست پبنادی کبس وجنّت ته بی بیائی * ددغه

شُکر دپاړ چه نیکی ی وروبسو * صد رحمت بباند وائی * سکه حذر کانړی

یاران * لبیراهٔ بد مذهب امامان * چه پحق بوم آکاه هیڅکل نکا * پآخر

بودری لبی ایمان * پسروی خود قرآن کانړی خلق * ول پند آری سَنی امام

نغوزی * که ثابت پر دغه پند شی * پآخر ب وبهبست وته وکوزی *

در بیان مفسدات نماز

بیا آکاه شی یاران پآدَبْ ی کذاری * چه دا نمونځ لخدای رازدی * فهم

کانړی لپنځه ویشت ځیزون * که یو ځیز پده کبس راشی * سکه فاسد دغه

نمانځه دی * اول خبر ددنیا * دویم سلام چه نماز کذاری دچاولی * او دریم

که څوك سلام لی دی علیك کا * دا علیك دده پر خدای او پرسول ندی منلی * څلورم که څه وخورین * او پنځم که کریز وکاند * او شپږم که اُه ی وکړ * بیا اوم که اوه ی وکړ * او اتم که ژړا کاند ددنیا لیو درد یا لغم چه عزیزی چرو مړ * نم چه بی عذر نوخی کا * یا دی غاړ هم بی عذر کا وښان * او لسم چه ب ونړی څواب وکاند * یولسم که څرك دښو زیری دبد * یا ځبر وی نادر بیا وده وته ی کاند * دی څواب وهغه ورکا * که څواب وی په بل دنك خبر یا اَیتْ وی لقرآن * لك الحمد لله انّا لله سُبحَانَ اللّه وی نمونځ ی مات شی * بی گمانَ * دولسم که امام اړشی مقتدی دی اړوکښائی روا دی * او که خپل امام ی نوی دنور چا اړوکښائینَ * نمونځ ی مات شی ناروا دی * دیارلسم که امام اړشی مقتدی کی اړ وکښوائی دَیْ نغوزی باك ی نشت * او که ونغوزی ونْیاَ دهغه کس چه اقتدای پس نو * نمونځ ی مات شی چاری زَښْتَ * څوارلسم کڅوك قرآن غلطه ولولی پغه رنك چه ی معنی تغیر شین * پنځلسم که سجده وکا پر پلیت زمکه باندی * یا تنکه قیاس قدمون پر پلیت زمکه ږدین * شپاړسم که ددنیا څیز وغواړین پنمانځه کښ لښه خدای * اولسم که ډیر چاری پکښ وکړ دغه نمونځ ی شه بی ځای * اتلسم که پنمانځه کښ څوك وخاندی نمونځ ی مات شی * نولسم که مخ ی فیر لقبل

وخور لَتَتَرَ پڼغه هم لری پسات شی * او شلم هرچه فرضون دنمانځه دی که یو
فرض ځن پریږدین * یو ویشم (یو ویشتم ا) که شی عورت برابر لمردان * چه پصف
کښی لمرذانْ ودرین * که دغ کړی اقتدا وی لامام * هم امام وی دعورت نیت
ترلی * دمردان نمونځ بات دَد بوشی * روایت هسی راغلی * دویشتم ګځوك قرآن
دوړاند کیږدی ورته کوری بیای لولی * درویشتم که وقتی کاند او نژدی
قضایا دشی تر دا شپږ نمځه پکښت * نمونځ ی مات شی روایت دی ما لیدلی *
څلیرویشتم که څوك سجده کا دواړ پښی پسِ واخلین * پنځویشتم که تر امام ی
وی پښی تیر نمونځ ی ماة شی مومنان دی وارورین * بیا آگاه شه چه دا نمونځ
دجناز پر واړ فرض کفایت دی * که ادای یو سری وکا نور آزاد شی دَغَه
هم لحق شوی شفقت دی * که مرده ی وی شغ کړی جنازه کړی وی ته
دریم ورځ پور هم پر کور باند رَوَادَ * ول هرچه دغه پَسَ ی کوین * یا درمه
ورسوین * دغه چار لوی خطا د * ول نیت پخپل ژب که عرب ی که مغل
ی که پښتون ی وی کړن * پ پوښت ژب نیت دا دی * که مومن ی پاخلاص
ی قبلون نیت م وکړ دزړه لاخلاص فرض کفایت به کرم پرضا دخدای پڅلور
تکبیر ثنا دخدای * درود پر مصطفی ثواب دِدمرده مخ م پر قبله کړ الله اکبر *
دغه پس چه سبحانك اللهم ته پوره پس بل تکبیر ووائی * دغه پس هم ته ولْوِلَ

الحمد بیا دریم تکبیر ووائی * دغه پس بیا الحمد ولولن څلورم تکبیر ادا کړ
لك پوره کړ څلور سرا تکبیر * دغه پس سلام شی وچپا کړ دینه خدای ثنا دکړو
د چه دَدَو لار پیدا پردا جهان کړ یو داسلام دا بل دکفر * بیا ی دواړ څبل بیل
پقران کړ * بیا پهر زمانه کښ انبیا وُو تار پتار وَوْ وعالم وث ویلی * اوس
څموږ پزمانه کښ دا خبَر محمد آخر زمان کړ * درسول و بتول دو رنك وو یاران
کاه پخله ی کړ خبر * ول هرچه بی ننغوت خبر سکه شپ دا کوړ ی پر هغو باند بی
یاران کړ * دالله حکم پر دا وچه سرون بی پر کړ دکافر بی ایمان * هم زهزاد بی
بنده کړ اوجی بی پریشان په یاران کړ * مخمس افغانی قوله تعالی وَاعْتَصِمُوْا بِحَبْلِ
الله جیعًا وفی التفاسیر حبل الله اَلْقُرَانْ لَیَسُوْا مثال دی حق ویلی * اوس پر
موزی راستولی * هرچه تیز فهم پروکا هغه لاس دی پحضرت ورلګولی * وپوهیږی
مومنان * که نعره سری ولویږی پکمد کښ ودریږی لار نه کښت وی نه پورت
پخه رنك به خلاصیږی * وپوهیږی مومنان * پحیله ی را وباس ای مومن * که
مین ی لاخلاص پر دپاس ودریده رسی کښت کړ للائی * وپوهیږی مومنان *
دغه نښتی پهوا او پکمر کښ اندیشه دینه وکاند پکوکل که به بی رسی خلاصیږی *
دواړ لاس دخپل وبنی په بغل کښ * وپوهیږی مومنان * اوکه بَلْ حیله نه لری
یارانْ او دا له وت ی ویر للرمْ لماران دواړ لاس دبه رسی ولکوبن بل نشی

تل ت تل و پښیمان * وپوهیږی مومنان * که دغه رسی پکروړ ونسین په بیشك به
دی پورت وخیژین * دی بخلاص شی لخواری * بخوښی به لهون ولی ودرین *
وپوهیږی مومنان * سکه دا عرش لدته لوح لقلم پشال دهغه غره کیږی عالم چه
سری ځن را ولوډ یکبار * اوس په بیارته ختای نشی پسَل غم * وپوهیږی مؤمنان *
او دا زمکه پشا (پشال ا.) دکمر میان دی * دا بنده پکښ حیران دی * پورت تل ی
پَوَاكَ نه دی * او پکښت کښ ی زیان دی * وپوهیږی مؤمنان * ول خدای
لریږ فضل لکرم * دقرآن رسی را واچول سم * هرچه لاس ی لکولی پقرآن
دی * دی بخلاص شی لاندوه هم لغم * وپوهیږی مؤمنان * ته آکاه ش هرچه
لاس ی لکولی پقرآن دی * که ایمان ی سلامت وی * دا دوزخ پر ده حرام
دی * دا قرآن بې په پورت وخکوین * هرچه جنت الماوی دده مقام دی *
وپوهیږی مؤمنان * ول هرچه لاس ی وکیښ لقرآن * دهغه بخره ونشو لایمان *
وای ځه پکښت ځای دجهنم دی * نور ب هیڅکل و نوز ای نادان * وپوهیږی
مؤمنان * کرېنداد یو کناه کار دی * دښه خدای لکرمون امید وار دی * کی لاس ونه
خیژی لقرآن * په امید غه دبهښت او دديدار دی * بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ *
سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ پاکی ستا دپاك خدای * چه راغلی دلځای * كل
ثنا دستا لایق * ای خالق رهنمای * وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالٰى جَدُّكَ وَلَا اِلٰهَ غَيْرُكَ

نوم د دی لبرکت * ستا غناد لرفعت * بل ځښتن بی تان نشت * نبه وشی تقیامت *
اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ * پناه غواړم لرديم * لرانده ديو رجيم * که م
خلاص کړ لوسواس * دا بندکی بشی سليم * بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ *
پنامه دحق آغاز کړم * اوس لحق سره براز کړم * دی رحمن رحيم خدای
دی * دطاعت قَدَم بسَاز کړم * اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ * کل ثنا پر حق ثابت * ته ی مهٔ باس
لېت * ځو دساه او صورت جوړ دی * ته ژبی مکړ ساکتِ * رَبِّ الْعَالَمِينَ *
ساتند وی دعالميان * دسړی دپېريان * پهوا کښ دمرغونْ * پدرياب کښ
دماهيان * الرَّحْمٰنِ * رحمن رحم کا يارانْ * پر جمله ځانوران * رزق روزی
دی رسوين * وجمله روزی خوران * الرَّحِيمِ * رحيم رحم پقيامت کا * مومنان
ب پجنّت کا * مومنان بَ پښادی کا * کافران بهزيمت کا * مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ *
دي بادشاه پآخرت دیَ * پهر چا ی حکومت دی * دی بادشاه پد واړ کون *
ولزيات پآخرت ی ډير هيبت دی * اِيَّاكَ نَعْبُدُ * عبادت خاصه دتا کړم * کل اغيار
ب پس شاکړم * زه بل شم دبيراه * که بندکی بَ پر يا کړم * وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ *
زياری غواړم لتانَ * توفيق ته راکړ رحمان * که توفيق م کړ پ بخره *
ما ب خلاص کړ لزندان * اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ * روغ لار کړ را دوځار *
چه مذ بود وی قرار * برابر ځی وتات * هم اېن وی لخار صِرَاطَ الَّذِينَ

اَنْعَمْتَ عَلَیْهِم * روغ لار دهغو کسان * دهغو پیغمبران * هرچه تا پر کرم کړی *
امان دیْ لشیطانان * غَیْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَیْهِمْ * نه غه لار چه وی باریك * پر
گمراه شی تاریك * دوی پیژاندلی نشی * تیریږی ڤان خورکی کا * وَلَاَ الضَّالِّینَ *
نه چه لار دکافران * دبی دین بی ایمان * دوی پقصد گلار غریږی * دښنی
کا لعالمانْ * امین * هس چار وش حیات * لك وویل وتات * که م دا حاڅت
روا کړ * دا ښائی هم ستا لذات * قُلْ هُوَاللّهُ اَحَدٌ * نه اوس ووای رسول *
سَتَا وَیْنَا پا قبول * چه اللّهَ م یکانه دی * باور وکړ ای فضول * اَللّهُ الصَّمَدُ *
اَللّهَ بو دی بی نیاز دی * لهر چا سَر پراز دی * کل عالم دده محتاج دی *
که محمود دی که ایاز دی * لَمْ یَلِدْ * لده هیڅ نه دی زوکړی * ده خواره
ندی خورلی * دده زوئی او لور د کوم * دودون نه دی کړی * وَلَمْ یُولَدْ *
دی لچا ندی زوکړی * نه ی پلار دی ڤوك نیولی * هرچه دا گمان بکاند *
هغو خپل ایمان خورلی * وَلَمْ یَکُنْ لَّهُ کُفُوًا اَحَدٌ * سیالی نشته دخدای *
نه ی مل دبادشاهی * بی پرواه دی لاَنْبَازَ * هم دبل لکا الخواهی * اَللّهُمَّ رَبَّنَا
وَلَكَ الْحَمْدُ * ای باری خدای خالق * کل ثنا دستا لایق * زه اوس ستا ثنا
وایم * دا ثنام کړ صادق * سَمِعَ اللّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ * زه یو زیری دښا دی کرم مومنان *
پدا زیری ونازیږی مصلیانْ * هغه کس چه ی دحق ثنا ویل * دا ثنا شول

قبول ای یاران * لك نبی وپورت تللی * وبنه خدای ته دردلی * بل پیښ کښ ورځ نو * دا کلام و دنبی تر خله وتلی * اَلتَّحِیَّاتُ لِلّٰهِ * هرچه ما پغله څه کړی * پدا ژب ما صفت ثنا ویلی * هغه واړه پ اخلاص دی * ما درګاه لره راوړی * وَالصَّلَوٰاتُ * هم چه ما پتن څه کړی * مونځ روژه م ادا کړی * نور افعال چه څه پ تن وی * پتحفه دحق راغلی * وَالطَّیِّبَاتُ * هم دیر ډل مالون دی بازلی * سر سایه او زکاتون م یستلی * بل غرض م پکښ نو * خاص دحق پلوری تللی * بیا دحق ثواب هم دا و * چه نبی هم پر رضا و * بل او ستا ځی تر میان نو * حق بخپل ور رسا و * اَلسَّلَامُ عَلَیْكَ اَیُّهَا النَّبِیُّ * کل سلام لایق دتا ش * لنقصان دپناه ش * سلامت اوس رسول * اندرون دمصفا ش * وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَکَاتُهُ * حقانی رحمت هم ستا ش * برکت ی هم پر تا ش * پدوستی ی حق نیولی * مرتبه دپورت تیر تر (شمار) سما ش * لك دخدای رحم پر وش * دحضرت زړه کی پر بنه ش * ول حضرت پعقل پور و * ځك دا رنك وئی پر ووایه ش * اَلسَّلَامُ * دا سلام چه دی راغلی * تا پر ما (موږ) دی راستولی کرم وکړ ای کریم * کل مومن پر تازیدلی * عَلَیْنَا * دا سلام دښه پر موږ * ستا لقهر وم کوږ * پر عاصی که رحم وکړ * لګناه بی خلاص کړ لك موږ * وَعَلٰی عِبَادِ اللّٰهِ الصَّالِحِیْنَ * هم پر واړ بندګان * چه دوی دی

دصالحان * هرچه تا پر ردم وکړ * هغه وشو دخاصانْ * لك تمام دنبی راز ش *
پر دا نه سَرَ افلاك يو انكاز ش * كل فرښته وويدل * دا وئی ی پخله ساز ش *
اَشْهَدُ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ * زه كواهی لم لاخلاص * چه بل خدای نشته دپاس *
جزْ اللّٰه چه يكانه دی * بی شريك خداهی كا لخپل لاس * وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ
وَرَسُولُهٗ * بيا هم كواهيم كواهی لم * محمد رسول مَنمْ * چه دی بنده دپاك
الله دی * هم رسول بی شميرم * اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَسْتَعِينُكَ * زه ياری غوارم لتانَ *
ځما سه خدای سبحان * كه توفيق دطاعت راكړ زب نشم بی ايمان *
وَنَسْتَغْفِرُكَ * آمرزش لتان غوارم * زهم ستا پكرم ويارم * كه ت نيك نظر
ونكړ * زه به تل ت تل ژارم * وَنُوْمِنُ بِكَ * ما ياور پتا راوړی * لكل
غيرم پر كړی * هرچه دا ياور خطا كا * هغو خپل ايمان خوړلی * وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ *
توكل ځما پتا دی * لكل غير ما ورا دی * چه نكيه پتا ونه كا * دهغو ايمان
خطا دی * وَنُثْنِي عَلَيْكَ الْخَيْرَ * ستا ثنا دنيك وايم * ځو ژوندی پر دا دنيايم *
بل ځښتن نه پيژنم خاص بنده دپاك اللّٰه يم * وَنَشْكُرُكَ * شكر استا وايم
رازق * كه قبول ی كړ خالق * ولی حق به دشكرت ادا نكاندی * دا كويا
ژب ناطق * وَلَا نَكْفُرُكَ * لخداهی دمنكر نه يم * به اخلاص درته پزړيم * ته
آكاه ځما لحال * لك پزړه هس بخله يم * وَنَخْلَعُ وَنَتْرُكُ مَنْ يَفْجُرُكَ * هرچه

*

غاړی غړولی لغړان * ته آگاه ی زه دوتم لیان * هم پزړه هم پصورت لړوی
بیل یم * بل خلاص شم دبدان لتاوان * اَللّٰهُمَّ اِیَّاكَ نَعْبُدُ * بندکی کړم
زستا دپار * ردم وکړ ای غفار * لك حق دی هس نشی * قهرم وکړ قَهَّارَ *
وَلَكَ نُصَلِّی وَنَسْجُدُ * غونځ هم تالر کذارم * سجده ستا پلوری کړم * په اخلاص
یم پطاعت کښ * ول دیر زه دریا للوری مرم * وَاِلَیْكَ نَسْعیٰ * کوشش
کړم دتا ولورته * چه سفرم دی وکورت * لكم وروړلی ته کور بیا * په بیارت
به رانشیم وکورت * وَنَحْفِدُ * ستا خدمت ب کړم پخل * بل چارم شی افضل *
که توفیق دخدمت راکړ * تر دا به بل چار نشت اکمل * څما کل مین خالق
اوس لتا د * دا خبرم ویلی پربتیا د * هرچه ستا للوری دبن بنه م یشی *
ول دیر لکمراه لاغیار بلاد * وَنَرْجُو رَحْمَتَكَ وَنَخْشَی عَذَابَكَ * امید وار دیم
لرحم * ویر کړم زستا لسهم * لعذاب دیر وبریږم * وم مه باس لفهم *
اِنَّ عَذَابَكَ بِالْكُفَّارِ مُلْحِقٌ * ستا عذاب دکافران * لایق دی دبی ایمان * سکه
پر دوی ارزانی کړ * ردم کړ پر مومنان * کرېداد هم ستا بنده دی * دی
لړ بر کناهون شرمنده دی * نه بل ځای نه بل پ اخپل امید پ امید دتا زنده
دی * مناجات * اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا اٰتنا فی الدنیا حسنة وفی الاخرة حسنة وقنا عذاب
النار * باری خدای ساتند وی * ته محتاج دبنده نه ی * دبنده لتان بوی *

ستا کلام رویدار کړی دی وثنات * هرچه بنه دی پدنیا کښ * ته ی را کړ ددخپل کلام لروی * هم بښکړه دقیامت ومات راکړ * بیا لاورم نکاه کړ * پغه ورغ چه ب بیلتون وی * دا مین مور ب بیل شی لزوی * اللهم صل علی محمد * ای باری خدای کرم کړ محمد رسول مُنْعَمْ کړ که کرم پر حبیب وکړ * پدغه کرم بکل جهان بیغم کړ * وعلی ال محمد کما صلیت علی ابراهیم وعلی ال ابراهیم انك حمید مجید * هم کرم کړ دنبی پر پسروان * لك دکړی پر خلیل وَ لَیَارَانْ * ته لایق هم دثنا هم دبزرکی * ستا لوی دموز منلی پعینان * اللهم بارك علی محمد وعلی ال محمد کما بارکْتَ علی ابراهیم وعلی أل ابراهیم انك حمید مجید * برکت هم پرسول کړ لامت * لك دکړی پر خلیل و بی منّت * ته لایق دثنا خدای ی * ستا بزرکی د پوز دیر تقیامت * سبحان ربی الکریم * پ پاکی ی یاد وم * دخپل رب ثنا وایم * شما رب بو نیکوکار دیْ * لنیکی ی طمع کرم * سبحان ربی الاعلی * پپاکی ی یاد وم * دخپل رب ثنا وایم * شما رب تر عقل برْ دیْ * وسکه ثلك نهایت نوموم *

نکته پنځم در بیان ده صفت خدای تعالی که از دانستن آن مسلمانان را ناچاری است

دخدای نور نومون دیر دیَ * په لس صفت دی هر ثوك دپیژنین چه هېغ

نه وو هله خدای و هس دی هس بوین زنده دانا توانا دی * چه ي خواست
دغه ي وکړ هم بکړين * شنوا بينا گويا مشيت ي کننده دی * ته پاين هغه
څلور سر ذاتی امهاتی وو * دا څلور مولودانی دی انه واړ ثابت دي * تل لذات
وړاند بيارته نه لرين يو بيچون بيچگون دی * بل بی عيب بی نقصان دی
وسکه دا دوار سبلی (سببی؟) او تنزيهی ويلړين دغه دو صفت بی خدای پر
نور چا ته مسازيږی * نور څوك چار نه لرين ول نور لك محي ميت دی * معزّ
مذلْ خدای دی * صفات فعليه ي ويلړين * دخدای شناخت پر هرچا فرض
دی * درويزه څکه دخدای دپار وائی افغانان زرکوين *

نکته دوازدهم نيز اندرانکه الله تعالی را بسه
څيز دانستن فرض است

هر عارف لر بأيده دی * چه په در څيز دخدای وپيژنين * اول يکانکی دضد
او ندی نشت تل وتل بوين * بل ي ذات پاك موجودی ته ازل ت لابد *
دريم صفات هم قديم دی * تل له ذات سر وون هم بوين * دتوحيد اشارة
مکړ چه خدای دی پر دغه لوری هرچه و توحيد اشارت کا به کافر شی په
قيامت بی محزون توروين *

نکته سیزدهم در بیان شرکه جلی وخفی

په قیامت به لکه خدای پر موٌمنان باندی کرم کا بی له شرك جلی وخفی به لنور کناهون دی جمله عامی بیغم کا * شرك جلی وخفی وی پر دو رنکه راغلی په جلی سری کافر شی وخفی وته ی بدمذهب ویلی بوی جلی چه به دغو وژ مهرجان کا یا وکانړی یا وڅلی یا وقبرون ت سجده کا * خفی چه سود زیان له خدای نکنړین هم للوری لسبب اندیښنه کا او که سود زیان له خدای نکنړین دی اندیښنه کا وبیا خلق وته ی ښه کا پر ښیوه کا *

نکته چهاردهم در بیان که ده دانستن در کلمه شهادتْ فرض است ودر شرح است هر که نداند بحقیقت مسلمان نباشد

لس خوبون فرض په شهادت کښ پر ازاد پر بنده و دی یاران * هرچه لس واړی نزده وی نه دی له موٌمنان * اول دکلیمه یو څل ویل پرتان فرض (فرض) دی * او تکراری تل سنت دی چه منکر دی له سنت غه ندی له موٌمنان * بل معنی هم ته زده کړ * بل بلوری یعنی وکړ موٌمن * څلورم ته مستقیم پر دایم اوس بل مل ش لخاصان * پنځم دغه حرفون صحیح وای چه معنی نشی تغیرك حرفون بدغلیت کړ چه معنی ی شو تغیر تبه نیل شه لسنیان * او شپږم که

ځوك سړی درته ووائی کاږه وای ای مومن ته ی ځرته زر وای بل نشی لجهود
کافران * اوم زده کړ چه خدای یو دی بی شریك ناس زده کاږی دوستان *
نم ووای محمد دخدای استاځی پس لده پیغمبر نه وبه وین * او ك ځوك چر
ځه اویی بکافر شی لنبی ختم دمرسل دنبیان * لسم ځلور پیری دنبی علیه
السلام زده کړ پر تا فرض دی * هرچه دا نه پیژنین دی بل شی دعامیان *
دا بیان ی په شرح مختصر کښ ی په فارسی ژبه وبلی * دفقیر ځن پښتو کړ *
بل غاړی شی خلاص ددوی عالم افغان خدای پهر ژبه بول ك عربی وی
که فارسی که هندی وی که افغانی وی پهغه ژبه ی بول چه دزړه وی داقوال
دامامان * اوس اکثر عام دا هس وایی چه قران په عربی دی * پناحق
فرض واجب پښتو کوبن * دوی په دنیا له غزان دی نپوهیږی دغه خوی
دجاهلان * درویزه چه په پښت ژبه بیان کا غم ی دا بهله افغانان دی * هرچه
فرض واجب زده کا * دوی به نشی دمنکر کافران دا فقیر ځه لپیران منکر نه دی
ددی لاس ورلکولی * ازاد وی که بنده (که) وی چه سنی وی پر جمله دمسلمان *

نکته پانزدهم اندرانکه پنج چیز دانستن در کلمه طیب نیز فرض است

بیا پنځه ځیزون فرض په طیبه کښ پر دا واړه ادمیان * هرچه دا واړ پر

ځای کا دی بشی دمؤمنان * اول دکلمه ویل هم فرض دی ابطالب * دویم

یو ځل ویل په هرچا فرض دی * پر ازاد پر بندګان * دریم مشغول ی په

باور ش تله ته تل ځو حیات ی * څلورم دکلمه م معن هم زده کړ بل تبه پنابیں

ش دنیکان * پنځم دزړه په صدق ی وای که مؤمن ی دا نښان دمنافق چه

پغله کلمه وایی محبت ی له بدان * فقیر چه دا بیان پښتو کوین کلی غم ی

دغه بی علم افغانان دی * غه کسان چه دنبی پر راه ولاړ دی محبت

ی لعالمان هرچه دنبی دښنی کاند لعلم لعالمان صحیح ځای جهنم دی * هم ی

بغر تاریکی د وسکه څپه ته درته وایم دبدبخت زیان کاران دا فقیر چه څه

ویږی شب روز ګناه پور دی * امید وار دښه خدای له رحمتون خاک پای

دی دمریدان دمردان *

نکته هژدهم

هرکه پنج بنای مسلمانی بجای ارد او مسلمان متشرع باشد وهرکه بعدازا دای

پنج بنا مسلمانی حواس پنج کانه را نیز مهمات نکاه دارد از اولیاء الله باشد *

دشریعت بیا (بنا) پنځه دی * پنځه نور ورسره کړ بل دی شی له کمال *

هرچه لس وار پر ځای کا اولیادی دی به خلاص شی دحرام لاوبال * اول ته

خله نګاه له حرام لك كذب وی یا غیبت وی یا سكنځل وی هم دبیګاه عورت
له خبر مقال * هم له بی هوده خبر چه نور څوك به پرو ځاندی * یا بهتان
وی یا په غور وی یا بدل چه لزلف وی ل خال * هم ته دونین نګاه کړ
دشهوت له نظرون چه دسترګو زناه نظر دی * وویریږ لقادر بر کمال * هم چه
څوك سحر بازی كاند مه ی کوږ مه ی نغوږ وسکه څه به درته وایم له دغه
بد افعال * غوږ نګاه کړ مه ی کړ له جمله بد آواز لك چنك یا رباب وی یا
غوږ و څه به څوك باسی یا دزلف بدل بځوك وائی دمحبوب لجمال * یا ژړای
دعورت یا سندریا هم ذکر وی ددوی دعورت غږ فتنه دی خبر شه دغه
رسول لښه مقال * لاس کوتاه کړ دحرام لاخست که یو زره خواره وی یا
وانبه وی یا وی لوټه حذروخر بل خلاص ش لزوال * هم هرچه ی الت
دملاهی پلاس واخست کنږ الت دی کلاب هر شیخ چه دعورت قبض
نسی په قیامت بشی بدحال * پرینبن مه څه دحرام پر مجلسون لك بنك
خوری یا لولی نه څوین * یا په چنك رباب سوی دغه چار کنږی حلال * یا
چه غلا کا یا به زناه کا هم چه لار به وهین داور څپلی به ی په پښی کاً چه
دسر ماغزه ی یشی لدغه بد خصال * هغه پل صراط هم حق دی لاری سخت
تر اتش د * تر نری ویښته باریك دی تر دا تور شپه تیاره تر تیغ تیره

تر موی باریك دی ول ی مثل شریعت دی لکاهال * دشریعت وړدی
ډیر هرچه ډاړی پر ځای کاږ دهغو ماوی جنت دی به دیدار بشی خوش
حال * ددرویزه غرض خوبش و مختصر بیان ی وکړ کی نغوز که پر دا ت
مستقیم به پیشوا د ډیر عالم ش هم خبر لهر حال *

نکته نوزدهم در بیان چهار یاران رسول الله صلی الله علیه وسلم

رسولان واړه بزرکان دی به عالم کښ محمد پکښ سرور دی دغه پس ی
بزرکی دابوبکر دښنی صدیق اکبر دی یو داولیاو پیر دی خلیفه دمصطفی
دی مرتبه ی ډیر به اصحاب کښ بهتر دی * پس بزرکی چه حق باطل کا
ځبل بیل کړ دخطاب زوی عمر دی پس بزرکی دعثمان دچه لخدای ډیر
شرمیږی هم ی ددو لونړ ځښتن دی * دی م زوم دپیغمبر دی * پس بزرکی
دمرتضا علی دچه داماد دپاك رسول دی * پس له در سر یاران مرتضی دی *
پس بزرکی داهل بیت دی * دغه عورت ی هم ی غه واړ عزیزان دی
چه پاك نبی ی کښی ویلی به نظر دی هرچه هس نکنړین با ورستی به وړنبی
یاد کا دغه کسان م رافضی دی چه له شیطان ددوی رهبر دی * به لعنت
نبی یاد کړی به څلور مذهب کښ نه دی به پنځم مذهب کښ درومی دا

مذهب ددوی ابتر دی * په عرصات بشرمنده شی * پاك نبی هس ویلی
احتراز ځن وکانړی تر کافری دین بتر دی کافران دڅان دسنه وی رافضیان
ددین دښنه دی مسلمان بد راهوین دنبی ددین خطر دی * نبی دین
دخدای سپارلی عالمانی پاسوانان دی اوس بدل بی څوك نه کا تر قیامت
په امان دی * برابر دی غه سړی چه په سنی مذهب پوه نشی سړی نشی وسکه
څشوکه صورت ی دادم دی یعنی کښ کاو خر دی * چه آگاه له علم نشی کمراهی
کړ اختیار غه سړی کور په عقل کور کړ دی دبد مذهب محبت مکانړی عالم دوی
پشان دین ین بداثر دی دا مذهب درافضیان چه پیری پر سیدان دی *
بادشاهی پر دوی ښائین هرچه اصل ی بهتر دی دا غلط وائی عالم بادشا
دشاهی پر شرع پر هرچا روغ بادشاهی دهغه کاند چه لحق لوری شوی پر
نظر دی * او پیر دهغه کاند چه خدمت ی دچا کړی وی نه دیر هم ی اذن
وی موندلی هم په علم معتبر دی هغه کس تر هر چا اوی دی چه پر شرع
مستقیم ش که بنده دی که ازاد وی اوس قبول دخدای پدر دی * رافضیان
ددوزخ سپی دی تل نه تل په حدیث کښ درسول دغل خبر دی * حضرت
نبی او مرتضی ځن ویزار دی په دوکون وسکه څشوکه دوی وائی چه رسول
څموژ نیکه علی پدر دی * بل درافضیان روش دا دی چه دښنی کاند لعلمان

لعلمان دبنني مكانري عالم چه په لاس ی دپاك نبي دفتر دی جنت الفردوس
بي مغام وی که بنده وي که ازاد وی * غه سړی چه شریعت ی قبول کړی
په خپل سر دي * هرچه دشریعت للار ووته که قریش دی که سید دی صحیح
ځای جهنم دی یا سقر دي * درویزه ځه لپیران منکر نه و مومنان پیر هغه
نبولی بوي ځه سی وی په شریعت کښ معتبر دی * یعنی کښ مواحد وی
لجلال له جال آکاه شری عبادت دایم مدام کا په ظاهر طاعت سمر دي *
هغه پیر چه سنی نوی بدعت او کمراهی کا دی یمثل ددجال دی شیاطین
ددلبنکر دی * راه راست وپیژنی مومنان وسکه بد شرمندکی ددقیامت
عظیم سفر دي * غه کسان چه په سنی مذهب پوه نشو طلب نکاند سکه
پر وقت دځان کیندن دایمان عظیم خطر دی * لك ښی لدپه جهان بدرکه
بی شیطان وی له فرست مددی نشت بل مقام ی تحت ثری دی *

—

نکته بیست سیوم

در بیان پنځ ځیز یدر وجود ادمی جوهراند وپنج دیکر در وجود زایل
کننده ان جوهراند پس باید که جوهر را از زوال نکاهدارند واین ملحقات
ملا عبد السلام است * ستا په تن کښ دا پنځه ځیز کوهر دی نه ی وسات

غافل هرچه دا کوهر خوندی کا دنبی پاکیزه راه ی ونیول * اول کوهر ایمان دی * دایمان زوال دروغ دی * لك تول چه وزی کازی په ناکاه ی زلی ووهی پر بل * دویم کوهری عقل بیا دعقل زوال قهر لك کوته مانړی کا نیار اور پر پور کا پخپل * دریم کوهری علم بیا دعلم زوال کبر لك نادان چه په باغ کی شی اومه خرپوزه پرکاند لکل * څلورم کوهری سخاوت دی * بیا زوال ی پښیمانی د هرچه پښیمانی پر سخاوت کا خزانه ی شیاطین ول تول * پنځم کوهری صبر بیا دصبر زوال حرص دی هرچه حرص دی پر غلبه ش غیر لاری ونیول فقیر دا چه پښتو کړ هر مؤمن دی په یاد کا دو کوهر خزانه ی وساتل * یو ویی به درته وایم پزمان کران دی * حقیقت ی لابیاندی تور دریاب اوبه ی تور سپکی (سنکی) جوی څن چلان دی * هغه تور دریاب سپین ته شه چه دسپین څن روان دی * تور پرډی دی دغه سپین څن روان دی * هرچه دا بیلتون وو هغه کس شاهی شاهان دی * که مشتاق دوی بیان ی لر مه څه سك مرید دشیخ علی پردا پوهان دی * یو ویی به درته وایم * ای طالب که پوهیزی داهستی و لوی لوم لدیه اوم به ترهیزی او که پوه پما ومن ش پغیر تیرس ته په مثل دکوتر به بندی ش ته ابد کهیزی دیر ش په دا بند کبس دغه نور بندیان مرغون بد وخری په ارمان بناده کړ نبه خلاص

ز * نه لك ها هس راغلی و له ځای چر نبه وی اوس واورته وچلیږی ونور
چان دیر مه وای کرعداد پر تا لازم دی دریږی * اوس افغانی مذکور
از ایشان این رباعی گفته اند * اهل تعلق که درین کامگاه * طعمه مرغان
تعلق شوند * بیضه صفت که ازشکم جانور * چون بدر ایند باتش روند *
بیان از حروفات دیگر افغانی گفته شده * الف * امان غوارم لنار * ب * بندگی
کړ اختیار * ت * توبه کړ له خودی * ث * ثنا کړ لغفار * ج * جهان نابود ونس *
ح * حق بین شه ای دلدار * خ * خالی کړ زړه لقیر * د * دو بین مه ش ای
یار * ذ * ذاکر ش خپسر ورك کړ * ر * راووز لاغیار * ز * زاهد ش عبادت کړ *
س * (سرون نوس ؟) نوس سرون غوخ کړ بی اختیار * ش * شاکر شه په نعمت
کښ * ص * صابر لړ درته بار * ض * ضرر بر بدن کړ * ط * طالب شه مطلوب
غوارم * ظ * ظاهر په علم پورشه * ع * عاجز مش یکبار * غ * غنی پدغه زړه ش *
ف * فارغ ش له مالدار * ق * قدم پر غیر کښیږد * ك * کمین شه لك خاور *
ل * لطف لك سور کل * م * مانده مشه له خار * ن * ناظر حاضر پرده ش * و *
ووبریږ لاغیاز * هه * هادی هردم واصل لده ش لاغند ترغار * ی * ی هم یو
غوارم یو کور اگاه اوس له دیدار * غافل مه اوس حلیم شاه دادیم درته ولاړ *

ان را که جای نیست جهان جای اوست *

درویش هر کجا که شب امد سرای اوست *

چه ځای تنها دی * دا کلی جهان ځای دی بر هر ځای چه شب پر راغلی هم
هغه ځای ددسرای دی

بیت مرد خدا که مشرق ومغرب غریب نیست *

هر جا که می رود همه ملك خدای اوست *

پمشرق ومغرب کښ کرزی غریب نوی بی پرواه وی پر هر لوری چه درومی
هغه ملك ددخدای دی

بیت بی جان ومال هیچ نداند بجز خدا *

اورا گدای مگو که سلطان گدای اوست *

چه څوك نه لری بی خدای ځای نوی بلك تنها وی ته گدای ورته مه وای
چه بادشاه ددگدای دی

بیت گونه دیدگان همه راحت طلب کنند *

عارف به بین که راحت اندر بلای اوست *

چه دزړه پسترگو بوینی هراند وی * دراحت طلب کوین تل دایم
پر هوهی دی

بیت بگذار هرچه داری بگذار هرچه هست *

این پنج روز عمر که مرگ از قفای اوست *

هره چار تر نیر ش بیارته مکور چه څه دد * دا پنځه روځ دی عمر مرگ دورست تر به ش دی ځان بائیده دی *

بیان ذکر ماعدی که سبب شده مر تالیف این کتاب را چنکه در سر نامه کتاب کفته م تا آخر القصه افغانی احوال لعین است *

وارزوی یاران لك پاك نبی هس ویلی * لك آخر دزمانی شی کمراهان به پیدا کیږی په هر کلی دا امت به څما دری اویا طف شی پغه بد زمانه کښ غه یو طف شي دی * دغه د اوویا کمراه دی چری مزدی په خانه کښ هرچه ځای ودوی ورکړ یا امان ودوی ورکړ تکیه کاه ی رغوین * غه کسان هم لعنتی دی به لعنت دخدای پروری ته پایین * ول سنح دغو سری چه سنی وی پذهب بد سنت جاعت وی بیا په ډیر تیر سنح دعلمان چه دعوه به لګمراه له بیراه سر کاند دخلیفګان دپاك نبی شو هم دیدار لرب وریشی دوراند * او په زاری دغو چه پوهیږی حق نه وائی هرچه سر لګور هسك کا ودوزخ ته بی بیا بی اوس څوز پزمانه کښ کمراهان بی حد ډیر دی که

خویون وکور ترغه دو اویا هم بتر دی * ول زیات اوس څوز لبازید انصاری
سر دعوه د * دی دخدای دلار غل دی دعلمان څکه دیر هم له ده ی ذرخښه
د دده حال به درته وایم لاول ته ی نس په یقین کښ دبازید پلار نیکه وار
علمان ی وو ور مرهم روښتی وو په دین کښ ول بازید لك ملا ش دده
فهم پسودا ش سوداګرش داسون په طلب دددنیا ش سمرقند لر وتللی اس ی
راواسته دوسر هندوستان لر روان ش ورغی ترکلنجر لك داله ی دیر
مقام شه * دیر خلل په ایمان شه دایمان خلل ی راو چه آشنای ملحد دګمراه
سلیمان ش لك محبت او محبت ی لسلیمان ش سلیمان پور په ګمراهی وګمراهی
شو بازید وزړه ته تیر دغه پس ی تل له علم لعلمان ی دښنی شو له قران
ی زړه شه سورشه دده بخره ګمراهی شو لك له هند بیارته راغی دفتنه دیر
پیدا کړ ګمراهی ی کړ آغاز وشریعت وته ی شاکړ خلوتون ی بنیاد کړ عامی خلق
ی وربالن چه راڅه ی خلوت کازی خدای به وویني دل دنن * ول پلار دبازید
دیر دینی سړی و ور خبر ش دی ددین له دیرڅل یعني کښ کور کرش عبد الله
دد نامه و بی اختیار ور روان شه په جړی وواهن دی دویر مسلمان شه څه ابا
څما توبه د له کل وار ګمراهی * نور به مت پر شریعت کړم څو حیات یم پر نړه ی
بلك پلار وزړه ی وسه دی ی پریښو دغه پس شه تیښت ی وکړ دی په قولی

بی او دس لك ی تیبنبت وکړ له پلار ورغلی تر ننګهار * په مهمند کښی ی مقام کړ * ګمراهی ی کړ اختیار په مهمند کښ ملکی سلطان احمد کړ پغه وقت ای طالب پنامه دملائی پر بازید ی هم ډیر مین وکړ غالب بأزید ډیر به عقل پور و ددنیا عقل ی ډیر و هښیاری او زیرکی ی ډیر زړه و دقیامت عقل ی وهیرو لك ی وکاته ته ډیر چه تاجك شریعتی دی ګمراهی نقبلوین * پیروان دپاك نبی دی صلی الله علیه وسلم ځکه ډیر ګمراهی ی ذاله نه ښرکند ول ای عالم * دیرغ وکړ په بیل لاحمد ښما کار دی پښتن خا لر ب ښم لك راغی تر پښه ور په خلیل کښ ی مقام کړ ګمراهی ی کړ آغاز پر خلیل ی دین حرام کړ اوازه ی کړ بنیاد هرچه په دنیا ونه وښین دغو لار وخدای ته نشت غه کسان پنه ښه خدای په ږسین پښتن ډیر به هله قایم دی خلق شول ورمات دوی له صدق ور روان شو آګاه نه وو له پسات پښتانه ی په ذات به هله دیری عورت دی ګمراه * دعورت صحبت دی له تول دمردان دزنان ځکه دوی ښی بیراه بیا پښتون یو کم همت دی * دعورت پیروی کاند په بیل * او نبی هس ویلی صلی الله علیه وسلم هغه کس چه پیروی کا دعورت دهغه چار داحول * سکه بازید یو حکمتی و ده په بیل آشنائی کړ له عورت لك عورت شوګمراه دا مردان ی هم همراه شو دغلت * دبازید وبلت تول کړ دزلی دعورت

مند لسون چه راشی کښی دښه خدای بولی ذکرون جون زلمی اور واښه وو للك ی ټول پیوښای کړ په زناهون مبتلا شی غلمان ی دښه خدای کړ * ورکول ی ومردان وزنان کوښی کوښی خلوتون * چه خلوتون ی کازی خلق مسافر لوموز به ښون * دا بازید په عقل لور و ددنیا عقل ی دیر و او شیطان غند پیښ رو و دبدان * دهرچا په خوی کار کړ ځکه دیر ټولی وشوی دعاصیان * هر سری چه به مین پر شریعت ووا پر دین ی محبت و په لباس دشریعت به ی غلاون په لباس ی ور غلت و * شریعت به بی حد استوار پر هغه کښ ښوی په اول به ی زهیر پر شریعت کړ دغه پس بی وو چه ای یار اوس آگاه شو له ښښتن دیر چار مکړ ته ورکار هر مریی چه کیدی واخلی دلرکی او ښښتن نه پیژنین دی به خواره شی له خواره ی دا دکیدی به ته ابد کرزوین که آگاه وی له صاحب داکیدی به لاول واچوین * ته هم راش ای طالب اوس آگاه شه لدیه رب العلمین داوری دشریعت لسر کښیږد * خپل ښښتن ویژین * دا بندکی وده ته پریږد * هر سوی چه بی مین پریدی پر لونږی و * لاول بی زره له دین سوړ کړ دد بخر کمراهی و * دغه پس ی وو ته آگاه ش لاته سر اذکار لاته سر خلوت هرچه ووه بی په ذکر شو یاران * په یو ځل ی لاس خاته له شریعت بیا نه زده کړ چه دا ذکر دده ځه و په پښتو

بی خبر جوړ ول دښه خدای نوم وس نه و هرچه پوه به ش په ذکر او مشغول
به ش په فکر که هرڅو دینی سری به و عبادت بی نور نکړ * ده به دا ورنه
ویل نور عبادت مکړ ابله * لك خدای په منکل کښوت خپل چار کړ وربله * تا
بندکی دشریعت کړ دښه خدای دمعرفت دیار یارك روزی دمعرفت ش
بندکی پربرد اوس قرار * معرفت دده دغه ارواح ی خدا کاونه * ارواح
ذات کالبوت صفات دی * هم دا ساه ی خدای کانړن * مومّنان دپوهیری
دا اقوال دي * دملحد دکافر دجوکیان خدای په عقل نه کښوزی دسری
دپیریان * کاه ی دا ویل یاران * خدای پخلق کښ محو شوي * لك مالك
په اوبه کښ با دانو په کیاهون له هرچا سر پو شوی * په اول به ی دا ود
چه دسیر مرك هم مکړ له هیچا بدی هم مکړ که مومّن کروزی دیو الله دي
هس نه چه ته ضامن ی تنکی نشت غوغ مکړ له هیچا بدی دمکر * راش
پو ش له معبود * دا انلس زرقام نه دښنه کړ * بیاي دا و ویاران نه ویلی
بي پرواه نور عالم واړ مړده دي دوی آکاه نه دي لساه دمرمال دي دژوندی
میراث ی وړرسین سر او مال نکاحون ی جایز پر تاس دین * به آخر به ی
بیا دا وو راشی لاس کانړی پر تور ای یاران دا عالم واړ بیځاندی * اوس
سرون پرکوي دیځان * که هر څوم عزیزان وي * سری پرکانړی بی درنکه

مال ی روانړی حلال دی * نوری مکانړی ننکه * په دا هس لباسون مکاری
خلقه ی کړل تول بی حساب کل مردان زنان غره شو هرچه ده وویر نشت
له عذاب دی منکرو لڅوندون له صراط له میزان له دوغښ ده وینه ساعت
بهښت دی * او دا بدساعت دوزخ دی * هغه کړ چه دوی خوښه * لك ی
دیر ددوزخ بخر کړ * بیل لغوره ی اندیښنه ی هس وشو چه دا هنمبر خلقه
به بیل وم له ښخی کښ محمد زی عالم دی دیر له عقل پلی * لهغه را روان
کړ داشنغر پر کله دیری وکړ کلی * تر اول ی اوس لادیر گمراهی او بیراهی
کړل آغاز * لور پر لوری اوازه شو جهان دك ش لانکاز دفقیر استاذ حضرت
سید علی ترمذی وښویز کښ پښتنخا مثال شپه و دی دیوه و په اندهیر کښ *
دی نیك خواه دپښتنخا و ساتند دی په دنیا و دی دین له گمراهان دیر ساتن
هم دایم ی په دعا و * لك ی واروده ددبازید لحال غایبی ی کړ اختیار
شه او زور به ی دعوی کړی نوری نه درله قرار * لك بازید داله قایم
ش خپل لقب ی پیر روښان کړ دیر عالم ی دوزخی کړ * ول زیات ی
افغانان کړ دفقیر دخپل استاد بحکم داغ دلعنتی وربانه کښ ښو * دا لقب ی
پیر تاریك کړ دغه نوم ی ته ابد پور پریښو * بیا ت وارو دا نامه دده دین *
محسن خان غازی هم وار ول * په اختیار دګمراهان دتول دایلغر کړ به کابل *

دا بازیدی دستگیر ونیو لپیری ی لپښیمان کړ * دتاریك تیرس تنګی یو
سریث پښ‌کښ کړ دمحسن خان و استاذان څکه دوی نیك خواهی کړ * دا
تاریك یو حکمتی وکل دفتر دشریعت ی بخپل لاس کړ ده په سل رنك مقام
مکاری لغه بند خپسر خلاص کړ څن شه سید سړی دود په ډیر مکاری کج
کول کړ * ده و راشی یاران مشورت کړو * سکه لاس به کړو پرتور دنبی دین
به غلط کړ دکل باور پا روانړی که خدای غواړی خدای یم زه یم که نبی
هم رانه وایی له دغه نیم کړی نه یم * که مهدی هم رانه وائی پرما بنائین *
هم هادی دخلایق یم باور کانړی له یقین * اهل حق به وریوهیږی چه اقوال
ی واړ کفر دي بی حد * ول څکړو پښتنځا نه پژین خپل نیك چار لید * جمله
غله ی وبله تول کړ په توبی کښ مشیت کړ * مسافر یی وژلن له حرام ی
توبه کړ دغه پس ی نیت وشه وتیراه‌وته روان شه دغه غر له عقل ډلی *
کل تیراه ی مریدان شو ول زیات وو تیراهی له عقل ډلی چه تاریك ی نن
یوست په کور کلی * لك نبی وو دا وبلی صلی الله علیه وسلم هرچه ځای
وګمراهان بدعتی ورکوین خدای خوار هغه اولس کا هم لعنت به پروریږی *
ته پائین څکه خدای هم دا تاریك وتیراهی‌نه ولیږن له رحمت تیراهی ی
وبله غوغ کړوی یوست له مملکت دی هله لخپسر خوبښ شه * چه مهدی شوم

دمهدی چار به کرم * لښکری به کرم بنیاد دا هندوستان به وتیسم اوّازه ی
کول کی هرچه اس لری راشی اس ښا را پور باسی * داکبر بادشاه تنك
واره شما دین دوکونږ به درکوم دغه ښادی داکبر پنجال ی واخست اسون *
دی ووته ننکرهار پر میدان نون * لغه درست ننکرهار دغه بو ویری
وس به اورون دهم ژر به بیارت فیر وغره ته وکړ په قرار *
ول محسن خان غازی وریس راغی بك- جلب ی تیڅل بی اختیار *
دا میدان دنور راغه و چه تاریك او محسن خان ورغل ویل * لك کر یه
دمده ی ورباند کښی شو دتاریك وتښت ول * لښکر غوځه شه پمیدان کښی *
تاریك پلی تښتیدن صد رحمت پر محسن خان باند چه تاریك ی پر غندی
وخیژ او نه تاریك تښت وپه پلی کړی پر غندی وورختلی * ده اوبه نه
وموندل شکه دی و جهل وهلی لك داله ی لرمون وس دهم دعوه ی ی دروغ
ژن شو یك لخت دغه پس اشنغر لر روان ش په نیزد شپه ی دی ولوده له
تخت * پر ظاهر کښی کورستان اشنغر شه په معنی کښی ی سقر ش * دغه
پس ی شیخ عمر واخست ذور په یاران ی خبر ش * چه راشه له میان مر نه
دی حیات دی پر غه شای شیخ عمر دی کښولی کلهغه جهان هغه وائی هغه
و لښی سروی وعمرو ته سپارلی * لك یو کال ی و تیژ کال دلحد دکورستان دیر

خواری دغه پس شیخ عمر حکم پر وکړ چه میا لکورستان وکاږی * دا لازم دی پر
یاران چه میا په صندوق کښ کرزوین * لك لوری مهم پریوزی پریان
(پر یاران) دا میا به پر هغه ساعت پاڅین دا جاهل عالم و دیر له عقلی پلی * هم
په کفر کښنوتلی دا تاریکو سپین هډون دوی م کوښی کوښی غه هډون له لحد راو
کښلی په صندوق کښی خوندی کړ په ننډی ی کرزاون * ول دا عقل ی ونه
کړ چه دمړ دی مړ چا کل پاڅاونه * دتاریك وو پنځه زوی شیخ عمر او نور الدین
او خیر الدین او کمال الدین او جلال الدین و ورستلی * دا تاریك لکه په
دوغښ شه شیخ عمر په جهان زغ وکښتلی چه مراځی زه بادشاه شوم * دا دنیا به
ونسم * هرچه اوس ی وی اکرام وما را وکړی خزین به درویشم * جمله غله ویل
تول کړ خلته ی پدروغ وغلول * ددعقل دجولاه و هم دل دیوسف زی پال ی خله
ولکول * دی و دیر له عقل پلی چه په بد لیوسف زیی سروکړ * یوسف زی ددامان
وو هم ی پښتی وده بیا ول پښتی سربنه نه کړ * یوسف زی پس وکړ هم ددین
هم ددنیا په دوار ننکه لښکرون پر بار باندی غوځ کړ * دعمر صورت ی
وس په اورون دتاریك په صندوق ی مات کړوی کښل څن هډون * دا
صندوق په اور س ودریاب وتی واچول هډون * دا ځلور ورونړ داله وته
دوزخ لر ولاړ مړه شو * جلال الدین ی بنده ونیولی دریغ دی هم مړوی دا به

ښه وو * دنبي ددين رخنه ولاړ ځه پات چه دی مړ داله ته نش هم علمين به
شو بی غم دفقير مسافر كاروانی زړه به ښه ش * لارخنه د ددين پات ځه
بادشاه ځموږ اكبر و دی دنوس پلوری تللی * او لدين بی خبرو داكبر بادشاه
ښير كړ يوسف زی لرختون * چه و ماوی راكاڼری دتاريك بندی كړون *
دتاريك خيل خانه بند و اكبر خلاص كړ لشر لزحمت اكبر مينه باند وكړ ول
ور خبر نه و ددغه كاهل لدروه له حكمت جلال الدين مكاری وكړ روغ صورت
ی خپل رنځور كړ اكبر وويل ودهته ما دی رحم پرتا كړی هرچه نرغ حاضر
كيږی * ستا خدمت م اچولی جلال الدين يو مكر يا وتښت ی وكړ للاهور *
ځو اكبری خبر زده كړ دی راغلی ته تيراه‌وته كوز * جلال وكړ دكمراه دبيراه
لښكر دی جمله غله او لرنيزان ی وبل ټول كړ * چه بادشاه يم كه راځی دغه
لابه ی په خله كړ چه شاه دپښتن يم پښتن لر به ښه كړم * پښتانه راپس
ځی زه به مات داكره او دسكروی درواز كړم * پښتن ټولی پر وكړ ول دی
پښتنخا لر پلاس * پښتون درست په ده زبون شه * زيات هغه چه به وده وته
ميليا ش دا شومت دجلال الدين و چه مقام دامركان پښه‌ور ش * مغل كړ
په كړ په پښتانه ش لدرون ی خبر ش * قبانكون ی زياتی كړ هزيمت ی ور
دځان كړ * دجلال لبد بيل كل پښتون مغل په دار كړ * بيا چه واړ به دجلال

ش * یا خرون بی وکړ په بهنه غه ددهکان دا مغل به ی هم مړه کړ * پښتانه
به دواړ لوری خوردن ول لابهم خواریزی * دغه حال دغوکسان چه پلوری
دبی‌دین کمراهان نازیزی * جلال الدین ډیر بد وکړ لفقیر مسافر زیات
له خدای له رسول صلعم * غه دکور دچاو په درکاه شول قبول * جلال الدین
تاخست (تاخت) پر غزنی وکړ دا غزنی تارپتار کړ * پغزنی کښ نه نوی * زر اولیا
وو دجلال سری په دار کړ * هزاره وویل ته وکړ پغزنی کښ اښکرون پر میدان
ی کړل غوغ دجلال کنده تولی بیا جلال لك په دوزخ ش د احداد دشیخ
عمر زوی وخرڅول * په فقیر مسافر کاروانی احداد خله ولکول دغه به هم
خدای ورکه کا مؤمنان لر دا هس بائیده دی * چه کینه دکاند له دوی کا له
خدای لرسول ی بلیده دی هرچه زره به شه کاند دپیر تاریك په چار په ایمان
بی خلل شی وسکه ویوزی دمصطفی للار * پاك نبی هس ویلی * هرچه مین
محبت کا له بدان * په ایمان بی خلل شی په قیامت په حساب نشی دنیکان *
دا توفیق دالله ورکا وجله و مؤمنان پښتنخا * وهرچه مؤمن مین محبت لعلم
لعلمان احتراز شه په بخر له جله اهل وو * درویزه چه څه بیان واړه دین
دپاك نبی صلعم بیان وین پښتنانه په بل ژبه نه پوهیزی * مؤمنان بل غرض
م پکښ نشت مکر دا چه شفقت کړم پر عامیان * هرچه دا باوری نه وی

ځه تهمت را باند وائي هغه كس دودریزی * دبی دین بی ایمان ته آگاه
پدا کتاب شه ای مومن لاخلاص لك فهم باند وكړ ایطالب په آخر چه م تمام
کړ دی په مثل خزینه دی ځکه ما ی نام مخزن الاسرار کړ وایضا معلوم باد
که این معلون در نماز بسیار باستادی در اوّل حالِ چنانکه تسبیح رکوع وسجود
در بیست ویَا سی ویا چهل بار تکرار کردی اما بی طهارت باستادی * واین
فقیر خوب تحقیق کرداست زیرآنکه نماز اورا درکار نبوده * اما محض ازبرای
فریفتن عوام بکار بردی * روزی بایکی از خلفای او بحث میکردم تا در
میان بحث بیت افغانی را بر زبان راند * که دران بیت سبّ علم وعلما
بود * پس برادر فقیر ملا اصغر غازی فرموده * که هرچه ما بگویم شما
سامع باشید وهرچه شما بگوئید ما سامع باشم بعد ازان ملا اصغر باشعار
افغانی در آمده وانشا کرده که دران سبّ پیر تاریك بوده * واظهار حال
او بوده * تا بعدازان گفتند که ما توبه کردیم از طعن ولعن علماء شما هم
ساکت شوید وآن ابیات ملا اصغر این است

(1 وارون (واروئ) یارانِ نبی ناست پر جاعت (2 وَ *
جبرئیل (2 و پر راغلی (3 (شه خدای) پرحمت (3 وَ *
(4 دَه دی دا وی) جبرئیل راغي یاران (3 شه خدای *

---

1) دا وی دا دی (4 لسه خدایه (3 رو (2 واوروی یارانو (1

چه څما (5 پونس کال) تیر شی امت (6 م دری اویا څو څای) *

کمراهان (7 پر) رنکارنك دی *

دا تاریك په کمرهی کښ ډیر قوی دی *

خپل دلیل ی جبرئیل کړ عکس من غه دنبی (8 دك) *

ای دخدای بندکان دنبی ددین (9 زهیره) *

دا تاریك قلبه (10 تنك ش) بیا (11 دپاس یا پ ی وداهه) دزر *

(12 تاریك چه نمونځ کا اودس نه کا *

دغه (13 ی) هم نه کړ (14 ته) دا خلق پر باور نه کا *

(15 تاریك چار دشیطانی دَ *

لوی نقښ ددغه و چه (16 لعلمان ددښمنی دَ *

(17 خوك (18 ملعون لعلمان دښمنی مکړ) *

---

5) په نسو کاله 6) یا څایه او یا دری به شی 7) می به 8) په 9) دی رهبرو

10) شه تنګه 11) د وواهه چاپهی پاسه دد 12) add. دا 13) بهی 14) سکه 15)

16) شوك (?) 17) لعالمان ددی دښمنی ده 18) تاریکه چار دی شیطانی ده

ملعونه له عالمانو دښمنی کا

جلب دعلمان (19 نسَ) عالمان (20 بكه) پروغ (21 لارسيده) كا *

واروئ (22 عالم عالمان دملك ديوه دی *

عام خاص ی جلب نسی دوی ناست دپاك رسول (23 پیرانه) دی *

عالمان (24 كور سواره دروغ لار *

دوی سواره (25 دش جوء) دی *

وسكه هر كمراه به نه رسی دشريعت وچار *

دا تاريك يو لعنتی او ملعون دی *

لدبداری منكر دی پناحق ی ژوندون دی *

ای (26 تاريك) بد مذهب غوچ خوار ش *

(27 خودرو كيس مكر پغضب ی كرفتار ش) *

ای (26 تاريك (28 بهمه كه ملعون) *

(29 غوچ) ڈه سحر (30 دىو كر) چه مريد (31 دكر بيخون نا) *

---

19) نسه 20) وه بدی 21) لار رسيده 22) عالمه 23) پيرانئه 24) كوره 25)
دشريعت 26) تاريكه 27) كرفتار شی بی پغضب مكره كيسه خودروه 28)
ملعونه تمامه نا خوكه 29) غوچی 30) وكر دی 31) پخونه كر دی

من كتاب فوايد الشّريعة

III.

باب شصت وهشتم در بيان شمايل سرور عالم شفيغ الامم صلى الله عليه وسلم

پاخلاص چه صفتون درسول خداې ثوك لولين * پخپل غوږ پاك رسول بهغه اروى * پر صفت بى سرور ثن راضى شى * لحضرت بى جزا رحمت پر ده باندى رسيږ چه پيين دسرور ثوك صفتون دده لولى يا ى اروى كنه هغه سرى تحقيق پخپل سترك حضرت وينى * چه پ مخلوق كښى ى خدايتعالى ثموږ سرور دى غوره كړى * خدايتعالى دده لبركت ادم پيان دخت داوبو و * چه سرور لاهله ونسى كړى * دى پيدا دخداى ى لنوره كلى خلق ى دده لپاك نوره پيدا

کړی * که دی نوی پیدا شوی خپل قدرة بولی اتو (نوم) ظاهر کړی * چه څلویښت کال
ی دده دعمر وشو دی نبی شی * دیارلس کال پمکه و * پلس کال دی آخر پمدینه و *
شپه کال دد دپاس چه دده دعمر وشو * لدنیا دی ووصالت ته نقل کړی * فایده *
لحسن ابن علی روایت شوی چه حسن هسی ویلی * چه سوال م دسرور لصفتون
لهند ابن هاله وك * چه مین زه دحضرت پصفتون ته صفات دپاك سرور کړه
ومات * هند ابن هاله پاك صفتون دسرور وکړه ومات * چه سرور څموږ پاك و پاك
لوره پیدا شوی * پصورت هم پسیرت خدای پیدا کړی * ښایسته و خدای
بزرګی وده ورکړه پعالم کښ * هیبت ناك و * چه ناکاه پچا ولید هغه شخص
بی لسهم پهیبت و * چه هغه ب لحضرت سره اشنا شه * بی اختیار ب پر ده
باند مین شه * دی پقد کښ میانه قد و * نه ډیر لوړ و نکوتاه قد و *
پر صورت ی غلبه دغوښی نو میانه حال و * پاس پسر ی دده نور و چه پفکر
چا ونه ك * هغه کمان پدا و چه لقد کښ بلند قد دی * چه غه نور بی
بلند و * دده مخ لك څورلسم میاشت هسی روښان و * مبارك مخ ی هموار و *
نور دراز پغوښ نو * نه ډیر ګردن ډیر دراز و * میانه حاله و بی نظیر
ښایسته و * سور سپین و دی پرنګ کښ نورانی و * چه بچا ورته نظر ك *
کویا نور پکښ روان و * لجابر روایت دی چه دا هسی یوه شپه و * چه

وریځ پاسمان نو * دسپوږمی رڼرا کامل درست شپه و * ما ومیاشت هم
دپاك سرور ومخ ت م نظر ك * تر هغه میاشت تیر ومات دسرور دمخ
ښایست و * پاك خوله نو فراخ (په) گفتار کښ ډیر فصیح و * فایده * تبسم دده
خندا و * چه غاښون بی سپین شو لك ږلی * هم ژړا ی بی همیشه آواز
دده رب و لذکر تسبیح چه پر همیشه دخدای ثنا و * دده لاړ تر خوږ شهد
خوږ و * ښایسته سر نری دوام شونډ * دوه غاښ ځپل بیارت نو وتلی *
چه بدی شه پر خبر دده ښایست دسپین غاښ * ب دنور څن بریښنا و *
ښایسته لوړ پوزه و باریك * دوه تور غټ سترك ښایسته پر و خالون چه دوی
بی رنځور وی * تور چه وچاب پر نظر شه دهغه کمان یوشه چی لسترك
پرنجو دسر وی متوره هم عجب ی ښایسته دراز بانړه دو * تر اسمان می نظر
دده وزمکه وت ډیر و * چه کات بی وچات پکوښه بی دسترك نظر نك * پر
هر څه ب دسرور صاحب پخله نظر و * دوه کږی وږی نری وروځ ښایسته
چه ځرنك و تور کږو دوی پور ځبله بیارت دوایره کړ سره نوی دده وچولی
فراخ و * غوړیدلی تل روښان و ښایسته ی توره ږیره میانه حال و انبوه څه
عجب مارك دراز کردن و * پصفا کښ پثال دسپین زر ښایسته و * هم دسر
ویښته ی تور وو * ښایسته پر غوړ نظر و * پصحیح حدیثون کښ دی راغلی *

چه پسر کښ هم پ .زیره کښ ی سپین ویښته تر شل پور نوو پدر قسم
دسرور صاحب کیسو وو * یو جه دویم لمه دریم وفره وو * تر ادزو چه
رسیده هر کیسو دده جه وو * تر نرمه چی وغوز دمیده (رسیده) هغه کیسو دده وفره
وو * چه کوتاه په میان دغوز کره هغه له وو * اکثر روایتون هسی وائی چه کیسو دده
دغوز تر نرمه وو * ول کاه کهی ب ده پیان دغوز دوی کوتاه کړ * چه
تر لاند بی سپین صورت پځه سایست بریښنا کړ * ښایست ی تور ویښته
وو نډیر کج وو نه ډیر سم وو * غوربډلی میانه حال وو پاك سرور ځوز
ختم انبیا و * داوزو پیان ی مهر نبوت و * دی پرنك کښ ددتور صورت
پرنك و پرنرا و پر اوزوی هم پر سری هم پر سینه * هم پر بازو دده ویښته
وو پنور ثای ی ویښته نو * پر سینه ی دوېښتو نری لیك نرغه و * دا
ویښته پثال خط و * دده پاك سینه ارت فراخ ښایسته و * لسینه ی کیدی
دده دواړه برابر پځه زینت وو * ښایسته ی دده اوز دوه دواړ لاسون
رسیده تر زنګنون * دوی آرت منګلی ښایسته محکم سپین چه دایم پر سخاوت
وو غوریدلی * دده نفس دایم پصبر پلوزه کښ ی پلری قناعت و * چه
ژوندون دده همیشه دخدای پیاد و * تل خوراك ی دخدای ذکر عباوت و *
ښایسته ی نر ملا و * زنګنون هم ورقون ی قوی دواړه محکم دو * دواړه

پنډی دده باریك ښایسته و قدمون ی باریك نوو قوی دواړه محکم وو *
دواړه پنډی پر غوښ پر بوی میان حال و * دحضرت دقدمون میان
لږمکه هواکیر وو * پلونیده (؟) ی دتمام قدم پر زمکه باند نو * پاك سرور چه
بروان شه پاك پښ بی لزمکه پقوة پشتابی پورت کول چه پکین (؟) بخیال بی
تله نوو * مخ پوراند بی میل کا و پتله کښ لك کوږ ښوك پکښت کوزیده
کاند پتله کښ * دای نخښه دقوت و قوت ناك و پهر ښه کښ * پرفتار کښ
تر سرور صاحب هیڅوك کړندی نو چه دوړند بی زمکه هسی زد تمام
ول * چه کویا تر قدم لاند زمکه تولیدل چی دا و معجزه ظاهریده وو *
ابو هریره و هسی ویلی * مور ب ستړی شو پتله کښ دی ب ستړی چر نشته
بی پرواه ضلالت بی پر نشته * هم خوشبوی دحضرت صاحب خولی و * چه
دمښك و دحضرت لخولو ښه برابری و * درست وجودی و خوشبوی * چه سرور
ب پلار تیر شه * هغه لار یو خوشبوئ چه ښوك پر هغه لار تله * بخوشبوئ بهغه
پوه شه * چه حضرت پدا لار تللی * چه ښرکند معجزه و * تل غم چین بدی
پغم داخرت و * وعالم ت به خوشحال خنده رو مهربان و * په مجلس دپاك
سرور ب دهر مړی هسی کمان و * چه سرور صاحب تر هر چا خو با دیر
مهربان دی ښه کامل ی شفقت و * تل روزکار بی پویره بحیرت وو * لبنه
*

خدای هم پقدرنون بدایم دده فکرت و * خوشحال ارام ی نو پدنیا کښې لده
تللی ددنیا کلی راحت و * پویل کښې و ربنتی پعالم کښې تر ده هیڅوك ربنتنی
نو * دی زړه ور و پعالم کښې تر ده هیڅوك ربنتی زړه ور و نه دی پطمع نرم
طبع و دنیکخویٔ پطبیعت کښې تر ده هیڅوك نرم نو پمجلس کښې * مهربان
و پعالم کښې * چه پر خلق مهربان لك حضرت و * هسی هیڅوك نوو متقی
و پعالم کښې پدنیا کښې متقیان تر ده څوك نوو * دی خدای ترس و پعالم
کښې تر ده هیڅوك خدای ترسان لخدای نوو * چه دچا پملاقات ورسره و
شته پسلام کښې بورنبی تر ده څوك نوو * دده ژب به نکاه و * بی حاجت
بی هیڅ خبر نکړه ده ب درنك که پخوله پت چه ښه فکر بی وك * هسی خبر
بی کړ چه نصیحت و یا بذکر دمولی و * چه امیدی دثواب و * نعمنون ب که
هر څو ډیر ضعیف وو * دطعام بده بدی ستاین نه کړه چه طعام ب دده
خوښ و ده بو خور * چه دخور و نیت بی نو پخوله پت بی پر یښو دسرور قهر
غضب بد خپل شان او ددنیا دپاره نو * خاص دخدای دپاره ب دده قهر
غضب و * بی لخدای نور پهیڅ ی نظر نو * پهر څه کښې توکل دده پخدای و *
ناست ولاړ دده دایم دخدای پیاد و * چه راحت ژوندون و همیش پرده
پذکر دمولی و شفقت مهر دده پر همه خلق باندی عام و * چه دده نیك خوئی

خلق واړه پ ازمان و * ترتیب ی دا صفت کا دپخپل * بمثال کښ دی
دواړ خلق پلار و * نادقی پړ هیڅا ترمیان نکړ * چه وده وت عالم واړه
بحق کښ برابر و حاجت مند چه بحاجت حضرت لر واړه خوب هغه لحضرت
جدا نشته * هنمبره بری لهغه شخص جدا نو * چه پیچا لده سوال دحاجت وك
ده بهغه حاجت پوره ك * یا پنرم سه خبر بحضرت هغه رخصت ك * چه سرور
پکوړت راغی ده پعمر در حصه ك * یوه حصه دعمر بده خاص دخدای پکر
عبادت کښ تیره ول * بل حصه بی دعمر پروزکار دخپل عیال کښ تیره
ول * دریم حصه بی دعمر پروزکار دخپل ځان بحاجتون تیره ول * هغه حصه
چه به دده و * بیا هغه ب ده دوه ځای ویشل * یو حصه ی دځان کړ * بل
حصه بی دخلق پ خدمت کښ تیره ول * چه بڅوك حضرت لراغی * چه
بهترین بو پدین کښ دهغه بیحرمت ك * بمقدار دفضلت بده پر دوی باند
احسان ك * دحاجتمند برځن دحاجت دځن دوه حاجت دځن یوو * بمقدار
دحاجت بحضرت ددوی پکار سره مشغول و * خپل امت بی پهسی کار مشغول
ك * چه ددوی ب پهغه کښ سه صلاح دیر خیرات و * پر امت چه به
لازم وو * پاك سرور ب پر غه حکم دوی آگاه کړ * درنځور پوښتن پاك
سرور کول * بجنازه پسی تله کړه * هم صلوة جنازه ی کذارل حضرت چه

بحکمون واصحاب ته بیان کړ * پمجلس کښي چه حاضر وو * وهغوته بی وو *
چه حاضر پمجلس نه دی * دهغوته هم دا حکم رسوی * چه ومات خپل حاجت
ویلی نشی دهغو حاجت ومات رسوی دسرور مجلس لعلم و لحلم لحیا لامان *
هم پ صبر توکل لعزت قناعت و * پمجلس دپاك سرور ب لادب چا آواز پزوده
نك * بیهوده عبث خبر بچا نکړ * پمجلس کښ عادلان هم عاملان وو * پتقوی کښ
فاضلان وو * کمینی ددوی حاصل و کامل * پهر خوی کښ کاملان وو * پهتقوی
کښ فاضلان وو * چه یتیم و پدوی کښ پدوی عزت ك * چه هلك بو پدوی کښ
دوی بردم پر هغه ك * چه غریب څوك مسافر ب دوی لراغی په احسان بدوی
هغه غریب نکاه ك * حاجت مند سری ورنبی ك * لانس روایت دی * چه
سرور ب لچاسره لاس ونیوه ځو هغه ب لاس په بیارت لده نك دده به
لاس لهغه پ بیارت نو * چه لچا ب مخامخ و * ده ب مخ لهغه هنسبره
نجاریاسته څو جاریستلی پهغه مخ ځن نو چه سرور صاحب بناسته و پمجلس کښ
زنکنون مبارك ی تر هیچا ورنبی نوو * چه حضرت په پمجلس کښ کړ خبر
صحابه پورت هسی پادب پتوجه شو * کند ناست بی مرغون پاس پر سر وو *
چه سرور بشه خوله پت دوی بهله کړ خبر دحضرت صاحب دوزانك بوبچا
دخه جکړه نکړه * چه یوه ب پمجلس کښي کړ خبر هغه نور یو و خله پت چه هغه

شخص بتمام کړ * خبر هغه نور بهله شروع کول * چه به چاکر خبر پاك سرور
ب دهغه خبر نکوتاه کول مکر هغه چه به ولاړ شه لمجلس یا خبر ب هغه تمام
ول پاك سرور ب واصحاب وته دا ور حاجتمند چه چر وینی چه طلب حاجت
ك * تاس حاجت پوره کوی * پاك سرور ب بیل بیل پ نرمی ورکړ خبر که دده
پاك خبر چا شمیرل هغه خبر بی واره بیل بیل وشمیرل لك پخپل څوك دخپل
عیال خدمت ك * هسی خدمت به پاك سرور دخپل عیال کاوه پخپل * تر
سروره پر خپل عیال باند دیر هیڅوك مین نو * چه صفت ی دسرور صاحب
کا وهغه ویلی * نه پنوراند پنورست یا پشل دحضرت هیڅوك نه وولیدلی *
لك حق دی دسرور دصفتون لبیان ی عاجز دي همه واړه بشرون دقلم دچا
دڅب څه مجال دی چه صفت دده بیان ك * چه دده پتحقیق کښ دی حیران
هم عقلون * به مقدار دخپل پوه دسرور لبرکت دفقیر هم څن لږ څه بیان
کړی احوالون که پهوه ناپوهی له فیقر څه خطا وی دمعنی پترجمه کښ خاص
لله دعالمان هغه خطا وښه. صحبت نه رسنوین * صفتون شمایل چه څوك لولی
دسرور صاحب پین لدوزخ باماڼ شی * شفاعت ددسرور خدای ورکوین *
دا فقیر هم که دچا چر پر یاد شی * دی محتاج بنده دی * هم دوی لدعا
نوهیروین * پاك خدای دا صفت سنا دمحبوب دی * چه بیا دده پحب دی *

که پدا کښی خطا شوی ولمانه * دا خطا می بخپل فضل بخښندره ش مهربان *

باب شصت ونهم در بیان معجزات سرور عالم شفیع الامم صلی الله علیه وسلم

په تحفه المتکلمین کښی هسی وائی * معجزی دپاك سرور و پدوه رنك یو ارهامی بل تصدیقی و * ارهامی هغه ته وائی چه بخوا تر نبوت ظاهری شوی تصدیقی و پدوه رنك * اول قسم ی هغه و چه بیرون لپاك ذات و ظاهر معجزی چی پذات کښی وظاهر اول معجزه دده دذات شریف دا و * لك دواړه ندی لیده وو * هسی دورستوی لیده وو * لك موم چه وی دستن هسی دسترك ی مثال و * دویم معجزه دده دذات شریف دا و * چه څموز صاحب پقد کښی میانه قد و * ول دای معجزه و لهغو چه به سره شه چه پقد کښی پهر شو چیر که دی دراز و * تر هغو بدی بلند و * دریم معجزه دده دذات شریف دا و چه دایم ودی ربښتنی پویل کښی * چه دروغ تر هیڅا نه وو اروېدلی ددنیا ددین پکار کښی * څلورم معجزه دده دذات شریف دا و * چه حضرت امانت دار و بی نهایت و چه عرب به محمد الامین ویل ودهٔ ت *

پنځم معجزه دده دذات شریف دا و * چه دی پاك و پکلی بدفعلون * هم
پخوا تر نبوت هم پوقت دنبوت کښی * د هیڅکل کړی نوو بدکارون * شپږم معجزه
دده دذات شریف دا و * چه ځوز حضرت پجنك کښی مړ نی و چه هیڅری لغلیم
ده میدان پرینبی نو * نه پس لنبوت نه پخوا تر نبوت اکرچه ډیر ضرور
پورغ دجنك کښی برابر ۋ * لك جنك چه داحد و * هم دبدر دا خراب و چه
امیدی پوعده دخدای تعالی سره محکم و * اوم معجزه دده ذات شریف دا
و * چه سخاوت دده پلوی مرتبه و * چه په آیت دی لاسراف منع کړی
خدای تعالی و * اتم معجزه دده دذات شریف دا و * لدنیا و بی پرواه *
پهمت څن اعراض و * چه قریش پمالون بادشاهی وسروروته ظاهر کړ * چه
دا واخل دغه خپل دعوه پریږد * دی بلند عالی همت و توجه ورته نکړ *
نهم معجزه دده دذات شریف دا و * چه پیان کښی داوزه و دوازه مبارك
دده مهر نبوت و * هنمبر صورت و لك ها وی دکوتر * چه پقدار کښی دغه
مهر نبوت هنمبره صورت و * هغه غوښی دوجود و پورت شوی هم پرنك کښی
دا دنور وجود پرنك و * چه جامه بشوه تر بیارت * ددنور ژرا ب پت کړ
دنور څه معجزه و * لسم معجزه دده ذات شریف دا و * چه لوره دی زو
کړی سنت کړی نوم پرکړی مور زاده و * یولسم معجزه دده دذات شریف دا و *

پظاهر که ب اودهٔ شه دده زړه ب اوده نو * لك حديث دپاك رسول دی *
چه ظاهر سترك م خوب كا * ول زړه ځما بيدار دی چه خوب نکا * دولسم
معجزه دده دذات شريف دا و * چه دحضرت پاك وجود به سايه نو * ديارلسم
معجزه دده دذات شريف دا و * چه دده پپاك وجود باند مچ ناست نو * څوارلسم
معجزه دده دذات شريف دا و * چه پر سر دده دپاس دمرغه الوانه نو * پنځلسم
معجزه دده دذات شريف دا و * چه حضرت احتلام شوی چر نو * شپاړسم معجزه
دده دذات شريف دا و * چه برابر لده هيڅ خوشبوئ نو * اولسم معجزه دده دذات
شريف دا و * چه تر مښك دده تير خوشبوئ پاك سرور ب بځرمن قيلوله كړ * اوم
سليمو پهغه څرمن څنګ وهل * دحضرت خوبی و ډير شه خوشبوی دده خولی بد جمع
كولی چه ب دی هغه خولی لخوشبوی كړول * پاك سرور څموږ پيښتن څن وكړ چه
دا څه كړ * دويل چه دا خولی ستا دوجود دی * چه لنور خوشبوی كړوم * چه
تر واړ خوشبوی تير خوشبوی ستا دخولود * اتلسم معجزه دده دذات شريف
دا و * چه لميان دده دكت بخسيه روانيد * لجابر روايت دی * چه پغزا داحد
كنبی اصحاب شو واړ تږی * پخه لوښی كښی اوبه و ددسرور صاحب دوړاند *
ده اودس پر هغه وك * صحاب حضرت لراغله عرض ی وك * چه اوبه
موږ څخه نشت چی و څښو يا اودس ورباند وكړو * بی لراوبو چه نا

څخه دی * پهغه لوښی کښی سرور صاحب لاس کیښنو اوبو موج و هغه دده
دپاك لاس لمیان بهیدی لك چینه هسی یوج کښی اودسون موږ پر وکړ *
هم وم وشنبه څه عجب معجزه و پظهور کښی * وجابر وته چا وو * تاس ثو وی
ده ویل موږ چه یو نیم زره اصحاب وو یحضور کښی ده وکه موږ سل زره اصحاب
وی هم ب لس وو همه پروزکار کښی * معجزی چه وی بیرون دده لزات *
فایده * اول معجزه دوام و ده لزات * اول معجزه ده قران و عریان (عربان؟) چه
څه عجب فصیح زبان وو * چه قران پر ده نازل شه پر کامل مرتبه ی فصاحت
شه * دعوی کړی لسیالی همه عاجز شو * چه مثل دقران پهیڅ کلام دوی
وایه نشته * دویم معجزه دحضرت دا و * چه سپوږمی په اشارت دده کت
شوه دوه نیم * قصه * ابو جهل وسرور صاحب ته وو * واسمان ته بستا سحره
نرسیږی که رښتیا نه پیغمبړی ته وخدای ته دعا وکړه * چه دا میاشت شی
پدوه نیم * ده دعا وکړ وخدای ته * ده یکت اشارت کړه وقمرت چه شنه دو نیم
پهغه ساعت کښی شوه دوه نیم * بیا ابو جهل ورته وو چه دعا وکړ وخدای
ت چه دا میاشت لك اول و هسی بیا پر هغه ځای شی * پاك سرور ځوږ
دعا وکړه وخدای ت هغه میاشت لك اول و هسی بیا پر هغه ځای شو * ابو
جهل لعنتی و دده سحر څه کامل دی * چه په اسمان کښی ی هم سحر موثر
*

دی * ابو جهل بیا وخپل ندیمان ته ی وو * چه تاس ره روی دلر زمکی
خلق وپوهنتی * چه دځورلسم میاشت دوه نیم دری هم ولیدل * دوی ویل
چه دغه میاشت پدغه شپ دوه نیم دوی هم ولیدل * دوی ویل چه دغه
میاشت پدغه شپ دوه نیم موز ولیدلی * ابو جهل لعنتی وددہ سحر څه
کامل دی * چی سترك دعالمو وتړلی * دریم معجزه دحضرت دا و * چه
دبدر پغزا کښ چه غلبه کافر وکړ * پاك سرور سنکریز واخست پلاس کښ
سنکریز دده پلاس کښ دمولی تسبیح ثنا ویل * ومخون دکافر ته ی وویشت
پقهر * بد دعاء ورته وکړه * چه مخون دکافر دهلك شی * دحضرت دمعجزی
لبرکت پر کافر مات کړ شو یکباره هزیمت شو تا پتاره * دکافر تولی خوره
شوه * څلورم معجزه دحضرت دا و * چه دبر ځای بدر حضرت لبرکت لږ طعام
پر اصحاب باندی دیر شه * وهر چا ب رسیده چه ب پریوان شه * لك پورخ
دخندق هم دتبوك کښ چه ظاهر دا معجزه و * حکایت * په مشکات کښ هسی
وائی لجابر روایت دی چه خندق دمدین چه صحاب دغزا دپاره کند اصحاب
پدر ورخ نهار وو * چه چا هیڅ نه وو څنکلی * پاك سرور لسخت لوږ پر شکم
شریعت تیږه وتړل * جابر و چه زه راغلم وکورت * وخپل کورت م وو څه
طعام درکړه شته دی چه سرور صاحب وخوری * چه بسخت لوږه دی ما

سرور صاحب لیدلی * هغه کورم دتوبنی ومات کړه څرګنده پکښې یو اوزه اوربش
موز مندل * یوارغومی م حلال کړ * هغه یو اوزی اوربش م اوړه کړ * هم مه
غوښې پکتوی کښ واچولی * زه حضرت صاحب لراغلم وحضرت ته م پټ وو * چه
م ستا مهمانی یوارغومی حلال کړی * هم اوربش م یو اوزی اوړه کړی * لږو یاران
سره ته ځموز کره راشه پیغمبر صاحب پخپل اواز وك * چه ای اهل دخندق مهمانی
دچا پر کړی * دچا پر کړه هر څوك سره راشی * جابر و زه حیران شوم * انا لله وانا
الیه راجعون م وه ویل * چه طعام م لږ پخکړی * پر دا هنمبره خلق ب څه رسیږی *
بیا سرور ومات وو حاضر شوی څو زه تیم تاس کتوی مکوزی * هم دودی مه
پخوی چه حضرت صاحب حاضر شه * موز اوړه ودت حاضر کړ *. دد دعا
دبرکت پر اوړه وکړه هم ی لاړ پکښې توکړی پای قصد ك وکتوی ته * چه
دعا دبرکت ی ورت وکړ هم ی لاړ پکښې توکړی بیا جابر واهلی ت هسی
حضرت امر وك * هغه شخص چه دا دودی پخه وین ستا پحضور دی پخه
ك * لکتوی غوښی ته پخپل وکاز تاس کتوی مکوز وی * پر نفری باند
دوین * جابر و چه زر کس دخندق اصحاب حاضر شو * خما سوګند پخپل خدای
وی * چه هنمبره سړو غوښې دودی وخواړه ماړه شو * تو دوی تیر هغه طعام
مشه * چه دوی لاړ لهغه ځای هغه کتوی ځموز دغوښې چه اول و پرهغه حال

پشیږل * هیڅ نقصان پکښ ونشه * هسی دودی لك اول چه بخیږل
پر هغه شان ی بخیږل * هیڅ نقصان پکښ ونشه * هسی دودی لك اول
چه بخیږل * پر هغه حال چینیږل * هیڅ نقصان پکښ ونشه *

فایده * پنځم معجزه دحضرت دا و * چه حلیمه درسول خدای دائی د دتی بی
ب دد نو و * چه دائی دسرور نو * ددزوئ عبد الله چه رضاعی ورور
دحضرت و خوب ی نکیده للوږ پژړا و * چه دائی دا دحضرت شوه * دیغیږ
کښ حضرت واخست چی تی دده بخله ك * هغه تی ی هسی ډیر شو * چه
سرور صاحب موړ شه * دحضرت لبرکت عبد الله هم اسوده شه * شپږم معجزه
دحضرت دا و * چه سرور صاحب پیدا شه * لځلور واړ کتون دکعبی اواز
پیدا شه * لاول کت دا اواز پیدا شه * وقل جاء الحق وزهق الباطل * لدویم
کت دا اواز پیدا شه * لقد جاءکم رسول من انفسکم * لدریم کت دا اواز
پیدا شه * قد جاءکم نور وکتاب مبین * لځلورم کت دا اواز پیدا شه * یا ایها
النبی انا ارسلناك شاهدا ومبشرا ونذیرا وداعیا الی الله باذنه وسرا جا منیرا *
فایده * اوم معجزه دحضرت دا و * کعب الاخبار هسی ویلی * دمهتر موسی
وقوم ت پتوریت کښ خدای تعالی وخبر کړی * چه هغه خرما چه واچ دولاړه *
چه دا پانړ میوه وك * محمد آخر زمانه ب پهغه وقت کښ ظهور وك چه حضرت

لوره تولد شه * هغه خرما چه لرغونی و * دحضرت پمعجزه سره پر پانړه پر میوه شوه * هغه قوم وته معلوم شو چه رسول خدای پیدا شه * چه دانخبنه ی پیدا شو * هغه قوم دا خبر پوشیده کړ * چه ظاهره دوی وهیڅاوته ونکړ * فایده * اتم معجزه دحضرت دا و * قصه * کعب الاخبار هسی ویلی * دمهتر داؤد وقوم ت پزبور کښ خدایتعالی وخبر کړه * چه هغه چینه معلوم چه اوبه پیدا وقت کښ ابنت تللی وچ شوی * چه هغه چینه زنده شی * محمد آخر زمان ب پهغه وقت کښ ظهور وك * چه سرور صاحب لوره تولد شه * هغه چینه چه و چه شوی و زنده شوی پیدا نخبنه هغه قوم وته معلوم شو * فایده * نهم معجزه دحضرت دا و * پسیر کښ هس وأی چه جابر ابوهریره ابن عباس هسی ویلی * چه دخیبر دغزا فتح چه سرور وکړ کورت راغی * پمدینه کښ یو ښځه یهودی دحریث لور و * چه دد نوم زینبه و * دپوستن دسرور لحال وکړ * چه پ پسه کښ حضرت پڅه غوښ مین دی * اصحاب ورته وو چه پر غوښ دلیڅو حضرت مین دی * یوارغومی دحلال ك * هغه غوښ ی پ اور سره ورت کړ * زینبه یهودی دهسی زهرت نیت وك * چه پوژل کښ ی یو ساعت درنك نك مصلحت ی یهود سره وك * یهود همه پر هغه زهر اتفاق ك * زهر واچول پغوښ * ول زیات ی کړه پ لیڅو کښ * چه نور پریوت پاك سرور لصاحبه

سره نمونځ دغاښام ادا ك * واصحاب ی ته منع ك * زینبه وهلته ناست پاك
سرور پوښتن وكړ چه ته څوك ی څه غرض ددی پر موږ دوای ابو القاسم
پیش کیشی م غوښ تالره راوړی * سرور امر پر اصحاب باند وك تر واخست
دپاك سرور دوله انډ کښیو دحضرت اصحاب حاضر شو * شبر زوی دبراء ابن
معرور هم ورسره وو اصحاب ته حضرت و چه نژد شی وخوراك ت * سره جمع
واړ کښیناست پغوښ لاول پاك سرور لیچی تر واخست تری غوښ څه پخله
کړ بشر بل هړوکی واخست ده هم غوښ څه پخله کړ* پاك سرور چه غه نوړی
ونغړوی * بشر هم هغه نوړی ونغړوو * هغه نور اصحاب ی هم نیت لادخوراك
کړ * رسول خدای ودوی ته وو * چه لد طعام لاس بیارت کوی * چه ومات
دلیچو دا هسی وو * چه ته غوښ څما مخوره چی زهر دی پیا کښ اچولی * بشر وو
سوګند څما پخدای دی * هغه نوړی چه م پخله کړ پوهیدلم پزهر * دده دپاره
ما لخولی نه اچول * چه طعام بد حضرت صاحب پزړه چر مکروه شی * پاکرسول
چه نوړی تا ونغړوو * ما هم څك نوړی خپل ونغړوو * چه تر نا پر خپل صورت
زه مین نوم * هغه ساعت پر هغه ځای بشر وفات شه * چه لځای مولاړ نشه *
چه نوړی بی وسپی ته اچول * هغه سپی ب پهغه ساعت کښ ومړ * چه غه لاس
بی لابیارت کړی نو * زینبه رسول خدای را وبلل * ده پوښتن ځن وکړ څه

سبب و چه دزهر وما راکړ * دویل غرضم دا و * چه پر حال دزه خبر شم
چه که نه رښتیا نبی یٔ لدحال بد خدای تعالی خبرك * او که رښتیا نبی
نیٔ بار خلاص ب لتا زد خلق کړم * ځن وایٔ زینبه په بیارت لاړ قصاص
نشوه * ځن وایٔ زینبه سرور دبشر وارثان لره ورکړه * چه پر بشری قصاص
کړ * قوی قول یٔ پکښ دا دی پسبب دهغو زهر پاك سرور لخپل ولی وین
وکښ هم وین وکښل بیچاره پښکر سره وو * هم ی امر واصحاب وته وك * دولیو
لیان دسرور وین ی وکښ * پس لهغه سرور پدر کال ژوندی و * چه وفات
شه پهغه رنځ کښ سرور و چه دایم دهغو زهر درد ومات رسیده ك *
اوس هغه درد ومات دم ترډم زیاتیږی * هسی وقت پر ما راغلی چه دشاه
دزړه رکون م پرکیږی * پدوه نور کښ رسول خدای وفات شه یو نبی و بل
پزهر کښ پاك سرور ځموژ شهید شه * یوه خدای دسرور لبرکت دسرور شفاعت
را کړ * خاتمه م پایمان کړ * هم م مرك دشهیدی کړ * فایده * اسم معجزه
دحضرت دا و * قصه * دحرا پغره کښ غار و * چه سرور پکښ خلوة کا و پخوا
تر نبوت پحرا کښ جبرئیل چه پسرور باند اول وحی راوړ پر هر ځیز چه به
دی تیر شه * که به تیزه و ویان (؟) یا ولوتې * هغه ځیز ب پسرور صاحب سلام
ك السلام علیك یا رسول الله * پاکرسول ب ورستوی نبی کینړ نظر وك * ده

به نو څه نه لیده مګر دون (؟) مکانړ یو بوتیو * چه دده په نبوت بی ګواهی نوو
داسلام بی پروك * فایده * یولسم معجزه دحضرت دا و * قصه * ابن عباس
هسی ویلی یو اعرابی و چه سرور صاحب لراغی وسرور وته ی وو * ته یځه
نغښبه پوهیږی چه نبی یم پاك سرور و که زه ښاخ ددخرما را وبولم وخپل
ځان ت * دا برابیشی پرما به ګواهی ولی چه رسول ی * اعرابی و چه
سروره ښاخ را وبوله وځان ت * هغه ښاخ سرور راوباله وځان ته * ښاخ
راکوزشه * لهغه ون وحضرت ته * چه دی ګواه شو دسرور لرسالت * بیا
سرور ویل وښاخ ت بیا په بیارت وچارووز وخپل ځای ت هغه ښاخ بیا په
بیارت لاړشه وخپل ځای ته * دا عرابی یقین پر خاص شه * چه ایمان ی
پر ده راوړ مسلمان شه * فایده * دولسم معجزه دحضرت دا و * قصه * ابو
هریره هسی ویلی * چه یو شرمښ و دبز شبنکی (شیتکی ؟) رمی لراغی یو پسه
ی درمی ورڅن واخست هغه شپون ی پطلب شه * هغه پسه ی ځن خلاص ك *
هغه شرمښ پاس پلوره پینته کښناست لخپل ځان سره هغه شرمښ دا ویل *
هغه رزق چه ځما کړی خدایتعالی دی * نیت م وك وخپل رزق ته * هغه
رزق چه م خپل واخست * شپانه دا نیوه هغه رزق لما په بیارت * یو سړی
و ددغه شرمښ وخبرت حیران شه دویل ځما بسوګند دپخپل خدای وی چه

ما هیڅکله لیدلی هسی نوو لك نن ورځ پر خبر چه لیوکان ځر ګویان وو
شرمبښ وو وسړی ت * چه څما تر دا خبر ډیر عجب دی * چه پر ښهر مدینه
کښ بو سړی دی * چه وتاس ته لتیر زمان هم دراتلونیو زمان خبر کاند *
هغه سړی و یهودی سرور لراغی * هغه حال ی دغه شرمښ ورته وو * هم
ایمان ی پر دراوری مسلمان شه * هغه سړی که پیغمبر خدای رښتنی بیا
حضرت و چه دا نقښه دقیامت د * هغه سړی چه بیارت نیت دجارو نوك *
لارجوع ی کړی نو چه څپلی دهغه شخص وزوجیته وته ګویا شوه پس لد چه
دده اهل ی خبر کړ دی خپلو ده وت خبر دهغه وکړی * فایده * دیارلسم معجزه
دحضرت داو * قصه * دمدین پجماعت کښ پوښتن دخرما و * چه حضرت پخطبه
لوست بولاړ پر هغه بی تکیه و * چه پښهر مدینه کښ پهغه وقت استعمال
دمنبر نو * صحابه وحضرت ته هسی وو * دخطبی دپاره لوړ ځای تالبوی *
خلق ډیر شه پمسجد کښ بایده دی چه هر څوك سره دوینی * پاك سرور
و دوی ت وو رضا ستاس * مصلحت ی سره وك چه دشام غند منبر حضرت
لجوړ کړو * چه منبری ورت جوړ کړ * دخطبی دپاره اختیار دوك * استاده
چه پر منبر شه دسرور لجدای هغه ستن پژړا شو * چه لسوز لفراق ماتیدونی
نژد شوه پاك سرور واصحاب وته وو * ددستن لژړا ته حیرانیږی * صحابه

وو ورت مخ ك * دده لهٔ بره سوز اصحاب واړه پژړا شو * حضرت كوز شه لمنبر هغه ستن دخرما حضرت پخوا پور نيوله پاك * سرور پشفقت دا لژړا قراره ول * لك هلك چه پژړا نار وهين څوك ی ونسی پغيږ كښ * پور ودوئ لژړا قرار وين * هغه ستن قرار كړ لژړا كه حضرت نوی دحضرت لجدائی ب تر قيامت پژړا و * سرور.امر واصحاب وته وك * هغه ستن دخرما تر منبره نښ دفن كړه * هرچه نور معجزی و څن وأی * چه زر نور معجزی دپاك سرور و څن وائ * چه دوه دره معجزی و * څن وائ هسی هيڅ معجزه نو دوهٔ نبی انبياؤ * چه پر پاك سرور پمثل دهغه ظاهره نو * معجزی څن خاصه دپاك سرور * چه لنور بهغه انبياؤ ظاهر نو *

باب هفتادم در بيان ذكر اولاد سرور عالم صلى الله عليه وسلم

تر نبوت پخوا اول فرزند دپاك سرور پمكه كښ وزو كړی * دهغه نامه قاسم و * پس لقاسم زينبه و بی رقيه و * پرقيه پس زو كړی فاطمه و * پيدا پس ام كلثومه و * دا اولاد دده پخوا تر نبوت پيدا شوی پر مكه و * نبوت چه پرده راغی پمكه كښ عبد الله څن پيدا شه پاسلام كښ

چه پیدا و پدغه سبب ی نوم طیب طاهر ك * دایٔ دد سایه و معتقد
دصبغه و * خدیجه پ عقیقه لزوی دوه پسون کول * للوز یوه پسه پیان
ددوه فرزندان بل دمده یوکال و * دسرور پفرزندان کښ قاسم اول وفات
شه پکه کښ * عبد الله پس وفات شه پکه کښ * دعاص ابن وایل پخله
شه خاور پاك سرورت پدا و چه ابتر شه * چه فرزند ور پات نشه * چه
فرزند نارینه بد چا نو کافران ب ابتر وو وهغه ته * کافران چه وسروروت
بیغور ك * خدایتعالی برخصت دا ایت نازل ك * ان نشانك هو الابتر
البته ته ابتر نه ی * چه م تاله درکړی دجنت حوض کوثر دی * پتحقیق
هغه چه عیب کا وتات ابتر وایٔ * هم هغه سړی ابتر دی * هرچه دوی
داخرت لثوابوښ نا امید دی * زینبه په نکاح دابی العاص بن رافع وه دوه
فرزندان ځن پیدا شو * چه یوزویٔ و بل لور و * دغه زوی نوم علی و *
چه پفتح دمکه کښ پاك سرور پخپل ځان پور سور کړی * دلور نوم ی امامه
و * چه سرور پنمانځه کښ پر اوږه دا کښنول * چه فاطمه لدنیا لاړه *
حضرت علی بیا امامه نکاح کول * شپږم کال ی دهجرت زینبه بی‌بی
وفات شو * چه دا پر مدینه دفن کول * بی بی‌رقیه دا په نکاح کښ دعثمان
ابن عفان و * چه لدی و یو زوی پیدا شوی چه نامه ی عبد الله و * چه

شپږ کال دده تیر شو * پدویم کال دهجرت کښ پس لوره عبد الله وفات
شه * چه بی‌بی رقیه وفات شوه * حضرت عثمان ام کلثوم پس نکاح کړ * چه
وده وت ذوالنورین هم پدغه سبب ویل شی * چه دوه لونړ دحضرت ی
پنکاح شو دی ددوه لونړ ښنبتن شته پنهم کال دهجرت ام کلثوم بی‌بی وفات
شوه * بی‌بی فاطمه پنکاح دمرتضی علی و * لد حسن حسین محسن در زوی پیدا
شو محسن پهلك والی سفر وك * دوه ی لونړه تر پیدا شوی * زینبه ام
کلثوم * بی‌بی فاطمه پس لسروره پڅو مدة وفات شوه څن وائ پدر میاشت
څن وائ پشپږ میاشت څن وائ اته میاشت پس لجرت دا وفات شو * څموږ
حضرت چه حجرت وك مدینه ت * لسریت ماریه پدینه کښ ابراهیم فرزند
پیدا شه * دابراهیم دائ سلیمه و * چه معتقل دسرور و * ابراهیم چه تولد
دده نوم ی پهغه شپه ابراهیم ك * جبرئیل لپاس راغی پر ابراهیم ی سلام
وك السلام علیك یا ابراهیم حضرت دیر پر خوشحال شو * دسلیمی دائ
ښنبتن ابو رافع و پاك سرورت زیری وك * پاك سرور پر هغه زیری یو
مرئ ورنه هبه ك * په اوم ورځ دده یوه پسه عقیقه ك * دده سراشیده ك *
هغه ویښته ی برابر سپین زر سره جوك کړ * هغه زری فقیران ت خیرات
کړ * حضرت امر هسی وك چه پر زمکه ی دده ویښته دفن کړی * دلوی

اختر پیاشت کښ * په اتم کال دهجرت و دی روکړی شپاړس میاشت دده عمر وشو * پوړنبی خوږ کښ پلسم کال دهجرت ی لدنیا و سفر کړی * ابراهیم پ بقیعه دمدینه کښ دفن کړی *

باب هفتاد ویکم در بیان ازواج مطهرات صلعم ونامهاء ایشان

پخوا تر نبوت پکه کښ پاك سرور پ نکاح کړی لاول خدیجه و * پاك سرور و د پنڅویشت کلون * دڅلوېښت کال شوی خدیجه و * پخوا تر پاك سرور دا پنامه دعتیق بن عابد و * یوه لور تر پیدا شوی * چه هنده دهغه نوم و * پس لعتیق دابو هاله پنامه شو چه یو زوی ی پیدا شه * چه نامه دهغه هند و * دغه دواړه مور زیږدوی خوږ ورور دپاك سرور دفرزندان وو * دنبوت پلسم کال خدیجه ومړه پکه کښ * ددشوی و ویښه شپته کلون * بل بی‌بی لاد حضرت پنکاح نو * حضرت پس لخدیجه بی‌بی سوده بیا پ نکاح کړ * پدینه کښ دعمر پخلافت کښ سوده ومړه * پاك سرور دی ددطلاق اراده کړ * دخپل داو ؟ وعایشی وث هبه کړ * پاك سرور دطلاق و پخله * پس لسوده پیاشت سروی (سرور .l) بی‌بی عایشه نکاح کړ * چه نسبت ی ددکړی پکه و * پغه

وقت بی‌بی عایشه شپږ کلنی و * پاك سرور چه هجرت وکړ بمدینه ت * زید ابن
حارث ابو رافع ی دعیال دراوستو دپاره واستولی (ورسولی ?) مکه ت * دعایشه
دراوستو اسباب دپاره ابو بکر عبد الله واستولی (ورستولی ?) ومکه ت * چه ددوی
قبل راغلی مدینه ت چه مسجد دمدینه سرور تمام ك * چه به کوټ عایشه لره بنا
کړ * پ اتم میاشت دهجرت بی‌بی وعده کړه * پغه وقت کښ بی‌بی و دنه
کال * هم لسم ورمیره چه ددنه کال تیر شو * پاك سرور تر دنیا تیر شه دا اتلس
کلنی و * حضرت بی‌بی عایشه بدبخت نوه نکاح کړه چه اوه شپته کلون دده
تیر شو * په‌شپه دسه شنبی بمدینه کښ بی‌بی وفات شوه * جنازه دد ابوهریره
وکړه * پشپه ی پس لونر په بقیع کښ دا دفن کړ * هیڅ فرزند دعایشی لپاك
سروره پیدا نشه * یو روایت دی هسی شوی * یو سقط ددلېنفس ضایع شوی *
ول دا روایت نه دی وصحبت نه رسیدلی * پس لعایشه دعمر لور بی‌بی حفظه
دده پنکاح کړ * رسول خدای بی‌بی حفظه کړ طلاق * جبرئیل لخدای راغی
وحضرت وته ی وې چه خدای امر پر تا کړی ی چه حفظه ته رجوع وکړه * چه
حفظه روژه دار نماز کذاره هم زوجیته ددجنت د * پطلاق چه حضرت عمر خبر
شه * ده پر خپل سرباند خاور غرزول * دائی و چه پس لد وخدایتعالی
ته دعمر هم ی دلور اعتبار ورك شه * چه لدی دپاك سرور صاحب اعراض

شه صبا پر بیا پیغمبر جبرئیل راغی دای وو * چه دخدای امر پر تا کړی * چه حفظه ته رجوع وکړ * چه دخدای امر پر تا وشه * ده رجوع وکړه حفظه ت * چه دده دعمر تیر شو * دری شپته کالون پمدینه کښ پس لسروره دا وفات شوه * پس لحفظه ی زینب دخزیم لور بیا په نکاح کړ * لحضرت سره اته میاشت دد و * دهجرت پځلورم کال تر حضرت پخوا وفات شوه * حضرت ددجنازه وکړه * په بقیع کښ ی دفن کړه * پس لزینبه ام سلمه بیا پ نکاح کړه * پس لسروره دیزید بن معاویه پسرداری کښ دا وفات شوه * پس لام سلمه دزینب دحبش لور بیا پنکاح کړ * پمدینه کښ پس لحضرت دا وفات شوه * پ بقیعه کښ ی دفن کړ * پس لزینبه ی جویره بیا په نکاح کړ * پس لحضرت دا وفات شوه پمدینه کښ * پس لجویری ریحانه بیا پ نکاح کړ * دنبی فریضه په بند کښ دا وکښوتل * دا خپل ځان لره سرور وغوره کړی * حضرت غوره دلور کړ * چه رضای ته پخپل دین ی یا د خوښ دین داسلام دی * اسلام دین داختیار ك * پاك سرور ښځه و دا تر هغه پور * چه لحج وداع راغی دا وفات شوه پ بقیعه کښ دفن کړ * پس لریحانه حضرت بیا ام حبیبه پخپل نکاح کړ دوحبش ت حجرت کړی لورنبی ښځتن سره و * هغه ښځتن ددمرتد شه لاسلام * دا ثابت پ اسلام و * نجاشی لرسول خدای

استاذی ورستولی * چه ام حبیبه پنکاح راکړ * نجاشی دپاك سرور پنکاح ورکړ * ام حبیبه پس لسرور صاحب وفات شوه پ بقیعه کښ ی دفن کړ * پس لام حبیبه ی صفیه بیا پنکاح کړ * پمدینه کښ پس لسروره دا وفات شوه پ بقیعه کښ ی دفن کړ * پس لصفیه میمونه بیا پنکاح کړ * پس لسروره دا وفات شوه چه صحبت و دحضرت ورسره شوی * هغه واړه ی اولس و بی بیان خدیجه هم زینبه لاپخپوة دده وفات شوه * پریحانه کښ اختلاف دی * لدنیا چه ده سفرك * نه بیبیان پات شوی پس لده وه صحبت دپاك سرور ورسره شوی و پاتو * یا حضرت ته ی خپل نفس وهبه کړی یا خبر دخښی ی ترمیان شوی * ول پنکاح ی شوی نو * هغه واړه سره دیرش وو چه پ بعض کښ راغلی اختلاف دی * چه پلوی کتابون کښ بیات (بیان 1.) دی څلور بیبیان سریت دحضرت واړ څلور وو * ماریه و ریحانه و جمیله و یو خذمتکار * چه حضرت وته بخښلی زینب دجحش لور و *

باب هفتاد ودویم در بیان غزاهای سرور عالم صلی الله علیه وسلم

پاك رسول چه بخپل ځان غزا جنکون لکافر سره کړی * هغه واړ وو اوه وبشت

په نه جنګ ددوی قتل سره شوی یو دبدر بل احد و بل خندق بل قریظه
بل مصطلق و بل دخیبر و بل فتح دمکه و بل غزا و دحنین هم دطایف و * دسر
وار عمر دهاړی دګاوران پغزا کښ وشپته و نه نژد و *

باب هفتاد وسیوم در بیان سختی روزګار سرور عالم صلی الله علیه وسلم

لمالك روایت دی چه ددوډی یوه پارچه و * پاك سرور لره بی‌بی فاطمه راوړه * حضرت وو فاطمه ته * دا څه دی چه در اوړ فاطمه و چه ډوډی م وپخکړی * بی لتا م خوړی نشوه * چه خوښی ښما پدا و * چه پارچه م د ډوډی تالره راوړی * پاك سرور و پدا در ورځ م هیڅ خوړلی نو * پدا در وقت کښ اول نوړی دا د لیده کیږی * چه بخله کښ ستا دپلار داخله کیږی *
فایده * لابو هریره روایت شوی * چه حضرت پمبارك خپلی ملا لریر لوږی ده ب تیږه وتړل * فایده * لمشرق روایت دی * چه یو وقت بی‌بی عایشه ما پژړه فراق لیدل * ما سوال وړځن وك * چه بخه پژړا ئ با ام المومنین بی‌بی هسی ړانه وو * هرکله چه پطعام سره ښان موړ کړم * پاك رسول ښما پر یاد شی * چه اوس موړ چه راحت کړو * اوس سرور بخپل ښان باند

څه لوږی تیره ول * چه څلور میاشت ده خپل ځان موړ کړی نو دغنمو
پړودی چه فاقه ی تیره ول * لحسن روایت دی * چه سرور خطبه لوست دای
وو پخطبه کښی * چه سوګند ځما پخدای دی * چه پال دمحمد کښی چه دوی
هیڅ بیګاه بی یو اوزی غله نپاتو ګیدل پوهیږ کور کښی * فایده * لابو هریره
روایت شوی * چه پدر میاشت پال دپاك رسول باند شو تیر * چه پکور
کښی اور چر بل نشه نه په ډوډی نه کتوی اور بل شه * لابو هریره چا
سوال وك * چه روزګار بی څه و * ابو هریره و پخرما په اوبولی روزګار
و انصاری کاونډیان وو * خدای دجزا دوی لره ورکا * دوی پال دپاك سرور
دبر پیش کشی کړ * فایده * لعایشه روایت شوی * چه عایشه هسی ویلی
چه در میاشت پی در پی دپاك سرور ال داوریشو پړودی مباح بیګاه موړ شوه
نوو * تر غه پور ځو لخدای وصال شه * فایده * لعایشی روایت شوی چه
ابو بکر دپسه پښی ځموږ کورلره استولی پتاریکه کښی ما سرور هغه پښی پریکول *
هغه غوښی پخوله کول * وبی بی رت چا وو چه پکور کښی دچراغ نښت چه
رڼرا کړ * بی بی هسی ورت وو که دچراغ قوت ځموږ وی پکور کښی * هغه
ځیز بوز وخوړ * ول هیڅ ځموږ نښت دی پکور کښی رو * فایده * دوایت
دی هس شوی * چه رسول خدای وفات شه * پشپږ ٥ن اوربش ده٥ زغره

یهودی ښځه کهنره و پاتو شوی * فایده * روایت دی هسی شوی * چه غلیل
دپاك رسول پوقت کښ نو * پاك رسول تر مرك پور غلیل کړی داوربش
اوره هیڅکل خوړلی نوو * چه اوربش اوره شوی هغه بوس تر غو کره * پ
پوله ی چه پوستکی ئه تر والوت باقی بی پاخه کړ * فایده * لابو هریره
روایت دی شوی * چه غه لوز دسرور بځه سبب و * ابو هریره و چه دیر
خلق مسلمان ب پرده تول وو * ځن قوم برایم لده سره وو * بی اصحاب
بطعام ددضرت نیو * لمسجد چه بپاك سرور روان شه * حاجتمند خلق بدیر پس
روان شه * خدای تعالی چه خیبر فتح کا وده ت * پر عالمو باندی لږ ئه فراخی
شو ب ارام شی * فایده * لعایشه روایت شوی چه پدنیا کښ پاك سرور ځموږ
پدر ځیزه مین و * اول خوشبوئ دویم بی بیان دریم مَیَن پطعام و * هغه
دوه وت دضرت ورښیدلی * یو خوشبوئ دویم بی بیان * دطعام لمحبّت ی
اعراض و * فایده * لابو هریره روایت شوی * چه سرور صاحب پوچ بکره ی
ځان موړنك * ترغه پور چه سفری لدنیا ك * فایده * پسیر کښ هسی وائ *
چه لعایشه روایت شوی * چه لانصار یوه ښځه و ځموږ کوره راغلی * درسول
خدای فرش و دسړی دوتا کړی دا فرش چه هغه ولیده دا وکورت شوه روان
انصاری ځموږ سرور لوة (لره l.) لکوره فرش رادړ * چه پیان کښ ددصوف

وو * چه سرور راغی وکورت * دده پوښتن لما وکړه * چه دا څه دی * ما ویل پاك سروره څموږ کول لره راغلی انصاری ښځه فلانی و * چه داستاد فرش دلید کورت ولاړه دو تا وته پیش‌کش دا بیچا ونړه کړه * حضرت درځل دا وو چه دا رد کړته په بیارت ما رانکړ * چه څما پردا رضا و * چه دا دووی څما پکور کښ * بیا ومات پاك رسول وو * چه عایشی څما سوګند دپر خپل خدای وی *که ارزو څما ددوی چه لماسره دسر وزر دسپین غرون خدای روانولی خدایتعالی بدوی لماسره روان کړ * ول دا خواهش لما مولی ورك کړی *

فایده * لعایشه روایت شوی * چه شړی بم دو تاء کړ * پس ونړه بم دلاند دسرور کړه * یو شپه هغه شړی ما څلور تاه کړه * پاك سرور چه پشپه راغی پر فرش چه دی دپاس ایستاده شه * دو عایشی دا فرش م للك نور کله چه وه نن هسی ندی ما وی یا رسول الله نور شپه بم فرش ستا پدوه تاه ك * پنن شپه می څلور تاه کړ حضرت هسی رات وو * لك نورکل پدوه تاه دکول * هسی بیا پدوه تاه کړ * هیڅ راحت دپاك رسول ددنیاکی پکار نو * څو پغدر دحاجت دده روزکار و * فایده * یوه ورځ څموږ سرور دصدق خرما ویشل حضرت حسین پڅه کلنی و * یو خرمای تر انست دپخوله کول * حضرت بخپل لاس هغه خرما دده لخولی وکیښل * حضرت حسین پژړا شه * وحضرت ونه ی

ووائی بابا که می پکور کښی څه طعام وی ماب هسی کړی نوو پښو ورځ ما
طعام ذوړلی نو * پر ما لوز غلبه دیره کول * فاطمه م راته وو * ستا نیکه دصدق
خرما ویشی هورور شته ځلك راغلم خرمام واخستل * دیوی خرما دپاره دلماسره دا
هسی رنك وکړ * چه لخولی م دهغه خرما راوکښل * بیا حضرت وده ت وو *
څما جان هسی زده کړه چه زهر ذواړه دښمن دځان دی * او درام ذواړه
دښمن خاصه کل دایمان وی * که نن ورځ للوز ومړی دقیامت پعرصات کښی
بنار شی چه حسین لره لار ورکانړی عالمو چه بڅه لوزه کښ دی مړدی څه
فانی ده وکښل * دا نامه پهور بخت و * پفاقه بد کتل * فایده * یوه ورځ
دفاطمه کړه حضرت وو راغلی * فاطمه شوه ور ولاړه ولویده لدیر لوز پر
دیوال باند تکیه کړ * پاك سرور څما جان رات وای چه دا څه حال دی *
بی بی و چه له دوست کله کړه مناسب ندی * بیا حضرت وای فرزند پویل
کښ عیب نشت * فایده * بیا بی بی وو حضرت ته ای بابا زه دولاړ بد
طاقت نه لرم للوز * پاك سرور لد خبر پژړا شه * دای وو الهی فاطمه لور
ستا دنبی و * هم عاجز زنان د * انس بن مالك هسی ویلی چه اوازم
دمرغون پغوز کښوت * ما کاته هیڅ لیده نشو بی سروره لدحال زه میران
شوم * فاطمه راغله دخپل کورت * پساعت پس فاطمه لر سروره صاحب هم

راغی * پناکاه مبارك مخ دبی‌بی فاطمه سور شه * پاك سرور تبسم وك * ما وی یا رسول الله دا څه حال دی رات وای * حضرت هسی رات وو ما دعا فاطمه دپاره وکړ جبرئیل اسرافیل عزرائیل میکائیل دوی مقرب څلور واړه فرښت مالدید چه رغل * دوی ومات هسی وو * خدای سلام پر تا ویلی * هم فرمان ی پرتا کړی که خواهش دوی دا هسی زه اوه واړ اسمان دا زمکی ستا بحکم پفرمان کړم * که پردا باند دمین ذوق نوی * باری خپل لاس دفاطمه پر مخ پزړه باند ومږه چه ستا لاس لبرکت پر ظاهر هم په باطن بی هرګز پوزه اثر نك * پاك سرور مبارك لاس در پر مخ هم ی پر زده ومینی هرګز مخ فاطمه للوز زیړ چر نور نشه * نه للوز دفاقی چر پر غم شه * فایده * لك دپاك سرور دلاس لبرکت لفاقی دفاطمه مخ پرنه زیړیږی * امیدوار یو پقیامت چه دده دشفاعت لبرکت مومنان چه کناه‌کار دی * ددوزخ لعذابون هم خلاصیږی *

باب هفتاد وچهارم در بیان وفات سرور عالم شفیع الامم صلی الله علیه وآله وسلم

لابی مویهبه چه دی معتق دپاك سرور و هسی شوی روایت دی * چه سرور

صادب پشبه ومات وو * چه ومات دخدای امر هسی شوی چه دبقیع ومقبرته
استغفار وکړه * سرور و ته لماسره را دروومه چه دبقیع ومقبرت دعا وکړو *
زه حضرت سره روان شو * حضرت دعا وبقیع ته کړه نه (ته) ډیره درنګ ی وك *
مبارکی ی ودوی ورکړ هم ودری ته ی دا وو * چه بهتر زمانه خو هم هغه و *
چه پر ناس باندی تیر هغه څه وقتون سه ډیر مبارك وو * کهنری شو دم تر
دم اوس دنیکی اورا کمبزی دار پوار فتنه رادرومی * چه ورستی تر اول
تیربزی * لك شپه چه ری تاریك تاریکی دهر ساعت ی تر اول ساعت پس
زیاتیږی * ابو مویهبه رو * چه سرور صادب ومات هسی وو * چه ددنیا خزان
واړه هم ژوندون رامت دایم ددنیاکی * دجنت سه نعمتون ارام ی خدای
ماوت عطا کړ * کل رضای وما را کړ * چه درضای هغه غوره پرضا کړ * ابو
مویهبه وو حضرت ته مور پلارم در (ددم) قربان شه * پاك سروره خزانی ددنیاکی
لجنت اختیار کړ * حضرت هسی رات وو خدای م واخست لجنت * ددنیا
زینت م واړه پس شاکړ * لزیارت دبقیع چه حضرت وجاروت وکورت
خابنده شه * دخدای امر ورته وشه * چه ته ورشه دبقیع ومقبرت بیا دعا
وکړ حبیب * دی روان شه وبقیع ت دویم څل دعا وکړ * حضرت بیا وکورت
راغی خابنده شه * دخدای امر پرده وشه چه داحد وشهیدان ته دعا وکړه

سروره * حضرت رخصت شه لاموات پقبرون ی وداع دموت وکړه * لاحد چه
دی راغی سر تږلی و لدرد * هغه رنځ ی دده دموت و * هغه ورځ دچار
شنبی د * اخر ورځ و دسفر چه حضرت وته مرض وپیدا شوی * لبی بی عایشی
هسی نقل شوی * چه حضرت لبقیع وکورت راغیَ * شما هم دسر درد و * ما
فریاد کا و اردرد * حضرت هم دسر لدرد فریاد وك * چه شما هم سر خوږیږی *
بیا سرور ومات وو * که ذر ما وړنبی رحلت لد فانی دنیاکی وکړ زه ژوندی
یم * جنازه کفن دفن بی کوم * سنا دپاره پدعا استغفار کړم * پمسخره کښ
بی‌بی هسی ورته وو * چه سروره ته شما مړك رضای که زه نیم شما وار ب
ته دنورلره ورکړ * شما بځای به ته لبل سره سه روزکار کړ * چه بی‌بی دا
خبر وکړه * پاك سرور پر تبسم ك * دم تردم هغه رنځ پر غلبه شوه * پدا رنځ
کښ بده وارك دکورون تر غه پور چه عاجز (لکوزن) لګوز روشه دی پکور کښ
دمیمون و چه عاجز شه څوز نبی بی بیان ی هم کړ واړه سره جمع * حضرت
اذن اخن وغوښت چه دولاړیدو طاقت م نشت چه نوبت کړم * که ناس اذن
راکوی پحجره دعایشی کښ بزه اوسم * بی بیان واړه سره اذن وده ورك *
چه ته اوس پحجره دعایشی کښ موز بخښلی ی رسول *

باب هفتاد وپنجم در بیان مرض سرور
عالم صلی الله علیه وسلم

لعطار ابن سیار روایت دی چه حضرت صاحب رنځور شه ابی (سعید) خدری دده
پوښتن لره راغی * تر جامه ی لاد پاس لاس پرده کیښود ده تر هسی کرم
بسخنی د * تر جامه ی هم ظاهره لوی کرمی و * ابی سعید خدری و ځه ډیر
کرم ی حضرت هسی ورت وو * چه پر موږ بلا سخت نازلیږی * ول اجرون
ی ځو چند ازارات حصلیږی * چه سختی ډیر دی بلا پر انبیاؑو * پسروی
پر اولیاؑو بس وی پر صالحان پهر چا باند پقدر دخپل دین بلا سخت نازلیږی *
دهر چا چه دین قوی وی * پرهغه قدر رحتون هم بسیار ورت حصلیږی *
چه پدین کښ ځوک ضعیف وی پرهغه قدر هم بلاکم ورته رسیږی * بو نبی
و نبیان پرده سپږی (؟) خدای دکمارلی * خوا بعفو (ځو پهغو؟) سپږ ووژلی * بل نبی
و چه سړی اغوښتن د نور ځه نوو * چی فرض پټولی * دنبیان خوښی هسی پر بلاؑو
لك ستاس خوشحالی چه پر عطا د * چه مرضی دحضرت زیات شه * لجماعت
شه دی پټاو ضعیف حال شه * وعایشی ته حضرت هسی امر وك * چه ابو بکر
ته ورای چه دخلق امامت کا * بی‌بی عایشی وپلارت وو * چه سرور دجماعت
لتلو عاجز شه نه حاضر شه داصحاب امامت کړ * دبی‌بی پلار ابو بکر پدا

خبر پژړا شه * اندوهګین دده لحال پفریاد شه * دای دو عایشې چې زه نوینم
حضرت پخپل محراب کښې * څما ب صبر پڅه شی پغه ځای کښې * پدر ورخ
درنبی دده له موت جبرئیل پر حضرت راغی * څه سرور دخدای سلام پرتا
ویلی * ستا دحال پوښتن کاندی حال دڅه دی * راته وای نه پڅه حال کښې
ځان وینې * حضرت هسې ورت وو * برادر جبرئیل زه رنځور وم چه م خدای
ځیا درنځ پرښتن وکړه * لحال اوس تازه شوم خوشحال * ابو بکر دصباح نمونځ
چه ادا کړ * ابو بکر اصحاب واړه په پوښتن دسرور صاحب دران شو *
لمسجد چه بیرون شو * دحجر پدروازه چه دده راغله عباس منځ لر راغی
لجر دپاك سرور راوتلی * پژړا او غمزده اندوه وهلی * صحابه پتیاس سوال
وك * رات وای چه دپاك رسول څه حال دی * عباس هسې ورت وو *
پر سرور باندې دمرك نقښه ځرکند شوه یاران اصحاب واړه پژړا شو * پحجره
دپاك سرور کښې داخلاق شو * چه حضرت بسترك رنړا کړ * اصحاب واړه
پژړا شو * پاك سرور هم پژړا شه * واصحاب ته ی وو چه زه ستاس ددین
ددنیا غم خوروم * ول څه کړم دخدای دارنك فرمان شه * اصحاب واړ پژړا
او پفریاد شو ورته وو * غریبان ورته هسې ژړا وکړه * چه سرور ته غم خور
و دخوران * چه ته ادنیا دروم موږ څه کړو * فریاد ځای وم بل نشت *

موز پاتو غریبان شو * بتیمان ورته هسی ژړا وکړه * پاك رسول څه رز پلار
نو پدنیا کښ پلار وم نه ی بی لتانه * اوس چه نه لدنیا درومی موز بی
پلاره (چه ان ؟) پاتو یتیمان شو * پاك سرور و دمهاجران انصار سره ډیر نیکی
کاڼری * غریبان یتیمان واړه پښه مهر کوزی زه لتاس مسافر شوم * پس
لاته سه روزکارون سره کاڼری * نیکوکار شی ډیر احسان سره کوی هم سلام
پر غریبان مومنان رسوی بیا حضرت وصحابه وت مخ ك * دایٔ وو چه ما
دسپارلی یاران * که لا دچا خاطر وی ازار شوی * دقیامت پسفر ځم حاضر
وقت دبیلنانه دی بخشنده شی محبان * کند چرم خبر وی وتاس وت سخت
ادا شوی * چه پر تاس ازار شوی * چه عفوه کاڼری دوستان * تاس واروی
مومنان چه سرور ددوار کرن چه دی پاك و لازارون لجمله کناهون *
دبخشش طلب ی وك لصحابه و * موز بخه کړو * چه دایم خلق ازار یو *
سریکار وم دی دخدای لکناهون * پر حضرت چه ساعت تنك شه * دای
ووچه بی‌بی فاطمه رابولی حاضر * چه دا وقت دخدای دی آخرت لره *
لرنځون حضرت علی بی‌بی فاطمه لراغی * وبی‌بی ونه ی وو * چه نه پاځه
پتلوار که دیدن دپاك سرور کړ * دا دیدن دوه ورستی دی * ددشاه شوه
ودنیات اوس ی کوج دی جنت نه * بی‌بی فاطمه لمځی پسرك دحضرت

حجر لراغله * بی بی عایشی وته حضرت اشارت وك چه ثما دورستی کینبته بی بی
فاطمه حضرت چوراند کښنوله بی بی عایشه شکسته دل پژړا شو * حضرت هسی
ورته وو چه م کورت دزړه لمبت دام وقت دزنکندن دی * فاطمه دمعراج
دشپی لقوة پیدا شوی ددپاره م دوړاند کښنول * کند ددلبرکت زنکندن پر ما
آسان شی * چه زه خلاص شم لزحمت وصال م شی دخدای لښه رحمت * بو
ساعت چه پرده تیر شه * دروازه چا ووهل * بی بی عایشی و چه څوك دراغی
دنن دا وقت دراتلو ندی * جبرئیل و محمد عزرائیل دری * چه دی تا لره
راغلی حکم غواړی که اذن وی سروره * دی دروح قبض کول لر خدای
دی راستولی دا بزرکی ستا دپاك سروره * بی لتان اذن عزرائیل لچا نه
چری غوښتلی * بیا حضرت و جبرئیل عررائیل ووای چه رادروم عزرائیل چه
پجره دنن راغی دحضرت جواب سلام وك السلام علیکم یا رسول الله حضرت
جواب دسلام وك * دای وو چر راغل عزرائیل * عزرائیل و خدای تعالی یم
رستولی زه بنده فرمان برداریم * دفرمان پځای کول لراغلم * که پ موت
باند راضی ی پاك سروره پاك ارواح بد زه قبض کړم سروره دپاك الله نه
ته خپل وصال لره بللی * که پتله درضا نوی زه ب بیا پ بیارت ځم لك
راغلی * حضرت هسی ورته وو * عزرائیل که نه لاړ شو بیا ب راشی عزرائیل

و بیا ب راشم بیا حضرت و بار مه درومه پ بیارت * ول هنمبره مهلت
راکړ چه جبرئیل لحق راشی نور فرمان دخدای تعالی پر ځای کړ * عزرائیل
توقف وك تر غه پور چه جبرئیل لحق راغی * دجامی دغم اغوست غمزده
و * پاك سرور ته وو * چه ای وروره جبرئیل ده دپریښوم تنها پهسی رنځ
کښ * درنك ددیر وكا * پس راغلی لجلیل جبرئیل و دغه درنك سبب ی
دا و * چه داسمان ملئکو ومات ستا عذر کاوه پاك سروره * رضوان ملئك
حکم دار پر جنت دلاویازره ملئکو سره راغلی * اسرافیل هم لاویازره ملئکو
سره راغلی عذر خواهی ووی ستا وماوت کول * چه سرور لدنیا درومی همه
واړه پر فراق دی ستا لکوچه ای خلیل * جبرئیل و محمد ستا دخدای هسی
رضا د * چه‌دنیا و محنت سرای * کرته خلاص ش ددنیا لحننون * وصال
دشی لخدای دعقبی نعمتون * بیا جبرئیل و داسمان دروازه بیارت شو سروره *
کل فرښتی پنبه صفون ستا دروح (وروح؟) ت منتظر دی مهتر ستا روح خذمت بزه
کړ مه چه درکاه لره ی وره * هم درود بزه پر وایم * پحرمت ی لرم * دجنت
حوران ژړا منتظر پ ارزو ستا دیدار شو * بیا جبرئیل و محمد تر هرچا پ ته
پخوا لقبر پاشی * شفاعت بدی اول خدای قبول کا * دقیامت دوره کنجی ستا
پلاس ك * بیا حضرت و جبرئیل هسی زبری ومات وکړ * چه دا امت حال م

ب ئه شی * خدای بخه ورسره وئ * جبرئیل و محمد پر نبیان دجنت ورتله
درام دی * پاك سروره ئو امت ستا بجنت کښ داخل نوی * بیا سرور و
ئما غم خپل امت دی * چه امت م جنتی دي * پدا زیری دئما زړه کړ خوشحال
چه امت م پرادت دی * اوس راضی شوم ارواح م اخل عزرائیل * ناس واروئ
مومنان چه دحضرت دئوج مال وقت شه * جبرئیل ی ښې لوری نشسته شه *
جبرئیل و السلام علیکم یا رسول الله ئما ددزمکی دا ورستی دیدن شه * چه ئما
مقصود ئو نه وچه راتلم * اوس چه ته لدنیا ذروم نور می نیت دراتلو نو * بیا
میکائیل پکینړ لوری نشسته شه * اسرافیل پسر ور ایستاده شه او رضوان ی
ښې لوری استاده شه * دوه جوړ ی دجنت ورته نیولی * ملك الموت چه
دحضرت روح قبض کاو بخه ضرور و * چه حضرت به کله لاس مبارك تړل
کل دراز ك * پیشانی مبارك خولی تل روح روان (روان؟) ك * حضرت دا دعا
کول ئما خدای زنکندن پرما اسان کړ * دزنکندن لپسی هونبر م پامان کړ *
هسی واروئ مومنان چه سرور ددوار کون بغه وقت دزنکندن ده ئه زاری
کړ وخپل خدای ت * موږ عاصیان یو ئه پعذر کړو رمولی ت * چه وصال
دسرور وشه لصورت ی * روح لاړ شه اهل بیت اصحاب واړه پژړا شو *
مدینه پر توره شپه شوه هر ئوك ئان بخان دغم شو * لك چه حضرت راغی

مدینه ت مدینه تامی کوز (نور ؟) شوه ځه ساعت و دنیادی پرحت مدینه پور شوه *
پر اصحاب هسی ورغ دخوشحالی و ورغل چې نو * چه سرور تر دنیا نیر شه * مدینه
توره تیاره شره چې اندهیر شه * خلق واړه پر هیرانی پر ویرانی شو * هسی غم پر
صحابه وو راغلی چې نو * چه زړا شه * ددرواز پلاری (ی للوری .E. H) اواز وشه
ول (سوری پدینه) (بهلیدی .E. H) نشه دای و چه صبر کانری، اهل بیت چه لایق دنه
ثواب شی * که بی صبر ژړا کانری مستحق ب پعذاب شی * بیا اواز دریم
ځل واوریده شه * چه سرور پجدای ب بنه زیری پر ناس وشی داجرون *
چه پصبر کښ ی دیر دی توان غمزده غم دن هله شی * چه دی صبر پر غم
نلك * لثواب ی محروم شی * اهل بیت جواب ورك مرز پدا سبب فراق کړو *
چه مرز ځای دفریښتو وو * چه سرور صاحب ژوندی و * چه سرور لمرز لار
شه * فریښتی پات شو لوز مرز پاتو یتیمان شو * چه سرور صاحب رنځور
و حضرت علی شپه ورځ حاضر خدمت و * پغه ورځ چه پاك سرور لدنیا کوچك * بو
ساعت حضرت علی وکورت نللی چه لکوره ببارت راغی * ځو ز حضرت بیا وجنت ت
الوتلی * علی سوزك لفراق دفراق ژړای کړه لاشتیاق دارمان اوښی ی تل لخدای
دځپل دین پا..دوان (؟) ی بابلو پتل غم بنه دوځای (سینه دوځاق .E. H) * پسر توری
مخ ی میښ ی . پاك سرور بقدمون * دصاحب دین (دیدن .E. H) تر پا و غمزده

شه لفراق پر اصحاب څه ساعت و * چه حضرت تر دنیا تیر شه * مدینه پر توره شپه شوه تر دوی وارد سادی تیر شه * وار پر راغی دغمون * کل یغم بیغم (پغم .E. H) بیدار شه لیبره غم بیغم پیدا شه * دنبوت دوه و بل دنیا درست پر رنړا و * ده صال شمال پر والوت دیوه مړه شوه ملك تیاره شه * پر کافر لری اختر و چه سرور تردنیا تیر شه * صحابی غمزده شو * اسلام دین ځن غریب شه * (سرور؟ .I) سرو نور دهدایت و * پر عالم سپین ورځ و * چه دا نور نور (تور؟) چن (چو؟) پناه شاه ؟) سپین ورځ پر دوی ختن شوه * چه حضرت تر دنیا تیر شه * زړون جاود لفراق * ول صبر ددوی رزق شه * دا حکمت و لرزاق * که چا اوس هغه ساعت یخوب لیدلی * لهیبت ی لا اوس ساه وختلی * یا محبون شوی پغه مین په صحرا تنها لخلق کوریدلی * چه دا هسی صاحب تر دنیا تیر شه * ددنیا حیات فانی دی * پژوندون (ی .E. H. om) ږغم دمرك کړی جان (ځان .E. H) ژړلی * پر فانی دنیاکی څه غره کیده دی عمر تل له خدای پیاد کښ تیره ولی * غیر واړه پس شاکړی * (.E. H بی) لخدای نور څه مکړی * دخپل خدای ثنا ویلی * فایده * هغه ورځ و دوړنبی ذور دولسم دوشنبه و * در ساعت نژد و * چه حضرت لدنیا کوچ ك * دسه شنبی پورځ کښ دفن نشه * دی پشپه دچار شنبه کښ وسپاره شه * چه دحضرت صاحب لحق سره وصال شه * حضرت عمر دپاك سرور لیبر غم دق

حیران شه * هغه د ورث پلوري نکیده غضبان شه * دای وو که چا دا هسی
وو چه سرور تر دنیا تیر شه * لاس پښ بی ره زه پریکوم * هغه کس م عاملدار
شه * منافق بوسی وای چه سرور تر دنیا تیر شه * ښما سوګند دپخپل خدای
وی * چه رسول خدای حیات دی * دی دخدای دیدار (نه) تللی * لك مهتر
موسی چه خدای لره وتللی څلویښت ورځ و لقوم غایب شوی * هغه قوم بی
ویل چه موسی لامر تر دنیا تیر شه * چه څلویښت ورځ شو تیره مهتر موسی
بیا حیات و دی په بیارت راغی * هسی سرور صاحب حیات دی * دی
دخدای دیدار ته تللی * چه دخدای دیدار حاصل ك بیارت براشی ناز
ولی * هغه ورځ ددو شنبی و چه حضرت ته لږ فانی دصباح لمونځ دپناست پصدق
پس ادا ك * لنمانځه چه دوی فارغ شو * ابو بکر وحضرت ته هسی زو *
څموز خدای لر ثنا د * چه لمونځ دصحبت دی * موز ډیر پر شاکر شوه پصورت
چه دشعا د * ابو بکر پر خوشحال شه غره شه * په بیغم زوره څه کارلره رفته
شه * چه عزمه نژدی کیده حضرت سفر اردنیا وك * ابو بکر حاضر نو چه
استازی پس ورغی خبر شه چه دی راغی حضرت تللی لدنیا و * حضرت عمر
خبر کړ وصحابه ت دسرور دموت لغمه له حیرت * ابو بکر النفات ورته ونك تر
ده تیر شه * دحضرت دیدن ی وك * دحضرت مخ بڅادر پټ و * هغه څادری

دده نر ك لمخ * پاس پر پربوز پر پاك مخه كښ لا و دزړه ېين * دفراق
ژړای ګړه زړه دونيم * سينه سوځته شه لدبدن په ارمان کښ * دای و چه
ورستی ديدن ی بااُلو نيم خواشه بحجران کښ * دای وو چه مور پلارم دد
قربان شه پاك سروره * چه دموت پياله دوشنبه لوز لار * لدبن دمحروم شوم
بی خبرون * چه ژړا فراق ی وك * مخ ی پباد دحضرت بت ك * صحابه
ورلره راغل حضرت عمر هغه خبر پغضب سره کول منع نو * ابو بكری پدا
رنك خبر راضی نو ابو بكر ورته وو چه خوله بت کړ عمر * حضرت عمر لدبو
خبر ساکت نو * ابو بكر چه پرپوشه چه عمر نه و ربېزی * ابو بكر وعالموت
مخ ك * دخپل پند ورنه شروع ك * چه دصديق خبر واو و داصحاب هم خلق
لعمره روی کردان شو * وصديق وته ی مخ ك * ابو بكر ورته وو * تاس واروئ
مؤمنان * كه عبادت وم دسرور ك * پاك سرور بنی آدم دمرك سړی و *
اوس په مرك لدنيا لاړ شه مسلمانان * تاس بندكان دپاك الله ياستی مؤمنان
الله لايموت دی مرك ی نشته * خپل ايمان عقيده جوړلی بندګان * هغه د ن
چه دی راوړی دی لخدای هغه دين ی دی پناسو كښ پربېنی * كه عمل پر
هغه دين كاړی خلق پدنيا كښ بهركز نغلطيږی * كه بوت دپاك سرور تاس
لدبن وچارووزی هيڅ ضرر خدای ته نړی خدای غنی بنده محتاج دی *

زيات ضرر سناس ددين دى * فهمدار شى چه بى فهم نه نغزيږى * ابو بكر
چه پند ووای ودوى ت پندى واخست هډه واړ پر عمل ك مستقيم شو وحق
دين ت * حضرت عمر و * لصديق چه م دا خبر واروېده بخپل چه سرور تر دنيا
تير شه * نورم هله (نور هله م .E. H) باور وشه * چه سرور م دقيامت پسفر
لاړ شه * لاندوه دير غم جن شوم بيدله * دصورت دزړه قوت راڅخه لاړ
شه لهيبت * هم كه دزړه قوت م ورك شه لاتم سپين مى پريكړه شو لغمه *
بى اختياره زه پر زمكه پريوتم *

باب هفتاد وهشتم در بيان خلافت

ابو بكر صديق رضى الله عنه

سرور عالم لادفن نو * پ اجماع سره اصحاب ابو بكر خليفه كړ * ابو بكر پر
منبر دپند دپاره نشسته شه * حضرت عمر تر ده ورنبى وعظ شروع ك (كا .E. H)
په اول ى دخپل خداى ثنا ويل * بيا ى وو چه اى قوم ما پرون بو خبر
وز س ت ويل چه پتحقيق م كړى نوى تحقيق وويل نيم * چر پقران كنى موندلى
نيم جر لحضرت دا خبر اروېدل ول شما يقين پدا و * چه بوت شموز ورنبى
شى تر حضرت * دى شموز خصمانه كړ دى * دده موت ب ترهمه واوه پس

وی * ول دی بنی آدم دمرك سړی و لوزه لامړشه * هغه کتاب ی دی پټاس
کښی پرېښی چه سرورته هدایت خدای پهغه کتاب دی کړی پر هغه کتاب که
تاس عمل کانړی * ستا امام شه چه پر واړ کښن افضل دی * دده امر قبلوی
چه هغه صدیق اکبر دی * هغه فاشپه (؟) ووت لمیان ب اتفاق ی ملاقت دد،
قبول ك * کحضرت تر دنیا تیر شه دا و مل دهغه غار دده پځای شه * بیا
صدیق خطبه شروع کړ * لاول دخدای ثنا ویل بیا ی وو چه ای خلق زه
امام شو پر تاس * زه پر تاس بهتر نیم * که نیکی کوم مدد راسره کانړی
رښتیا کانړي امانت دی * دروغ مکانړی خیانت دی * چه پتاس کښ
قوی دی * هغه ومات ضعیف دی * چه یحق دضعیفان دق آخلم * چه پتاس
کښ ضعیف دی هغه وماوت قوی دی * تفحص دحق کړم * هغه قوم چه
دکافر غزا ترك پستی ك * خدای بی کرفتار پځه خواری ك * پامت کښ
په ګناه فاحشه ډیر شی * دبدی سزای دا دی چه همه به پر بلا سره کرفتار
شی * تاس ځما فرمان برداری اوسی حلق * که زه دخدای فرمان برداریم *
بیفرمانی تاس ځما فرمان قبلوی * که زه دخدای (پفرمانی؟) کړم دغه پند درت
بیان شه * خدی درخمت پتاس وك اوس ی پاڅی ونمانځه ت *

باب هفتاد وهفتم در بیان

غسل علیه السلام

دغسل نیت اصحاب سره وك * بو اواز لغیب و شه * چه دی پاك دی دی پاك دی
غسل ورکانړی اصحاب * بی لغسل حضرت مه دفن کړی * اول نعره ی کړه هغه
شیطان و * بحیات دپاك سرور وسوشه (وسوسه .1) کولی شوه قصدی وك چه
بوت پدا سرور وسوسه وکړم * سرور پاك دده لکر هم بېرك هم بژوندون و *
دا شیطان څوز غلیم دی * مخ ی تور رانده مردودی و کنړی * فایده
سره و پدا فکر چه قمیص څن وکاږو یا په قمیص کښ غسل ورکړو * پرد
فکر خوب پر وار غلبه شه * اواز لعنت پر دوی وشه * غسل ورکانړی
اصحاب پقمیص کښ * دوی ولاړ شو وحضرت ی غسل ولورك پجامه کښ *
پر قمیص ی اوبه پاس پر تویول پر جامه بی دپاس پر لاسون سره میښ
پښه ادب کښ غسل شپږ تن ورك * حضرت علی ورته تکیه و * دحضرت
غاسل هم دی و * پر قمیص باندی میښ چه تر قمیص ی لاس دنن داخل
نك پادب وو * حضرت عباس دحضرت تره و * فضل قشم دعباس زوی
دوی دواړه ی خذمت کاو دغسل اسامه دزید زوی او سفران چه د.ی دواړه
دپاك سرور صاحب معتق وو * دوی اوبه ور اچول * حضرت علی دا ویل چه

مور پلارم دد قربان شه پاك سروره * لك پاك و بحیات كښ * هسې پاك

ی پمات كښ * چه فارغ شو لغسل * پدمره جامه سپین كښ پاك سرور

كفن ك * هغه جامه سحولی و سپین كښ دی یو شهر نامه دده سحولی و * چه

كفن دپاك سرور دهغه ځای و * هسې زده کړ دسرور پکفنن كښ قمیص

عمامه نو و * کفنون ی ځادر او لفاف وو *

باب هفتاد وهشتم در بیان دفن حضرت

صلی الله علیه وسلم

چه حضرت تر دنیا تیر شه او اصحاب ددفن پصلحت شو * پدینه كښ ابو

عبیده بن جراح و دشامی قبر كندونی * بل ابو طلحه و دلحد قبر كندونی * عباس

دواړه لره واستول استاذی * هم دعاء هسې وکړ * پاك خدای چه بهتر وی

لدواړ پاك سرور لر هغه سړی حاضر کړ * ابو طلحه چه دلحد کندونی حدای

هم دی هلته حاضر ك * دسرور دپاك لحد خدمت ی وك * فایده * پدغن

كښ اصحاب اختلاف ك * څن هسې مصلحت ك * په مسجد كښ برسول

خدای دفن کړو * څن هسې مصلحت ك * پ بقیعه كښ لاصحاب سره مل

بی دفن کړو * ابو بکر صدیق وو * ما لپاك سروره هسې ار یدلی * هرنبی

چه به وفات شه پرهغه ځای بی دفن ك * پر هغه ځای چه حضرت موت کړی *
پرغه ځای دده قبر لحد جوړ کړ * جماعت دجناز پر پاك سرور باندی وشه *
لاول نارينه پر صلوة جنازه تنها تنها کړه * چه فارغ شو بيبيان ورلره راغلی *
دوی هم تنها تنها ادا کړ * چه فارغ شو هلکان ورلره راغله * دوی هم هسی
جنازه تنها تنها کړه * چه کوزاوی ولحدت * عباس علی فضل قشم سفران هم
دده پقبر کښی داخل شو * دی ی کوزك ولحدت دصورت نوم ی لحد و * پ
معنی کښی شایسته باغ دجنت و * دوی شه تختی پر دپاس جوړول بیا دپاس
ی پر ځادر (خاورې) آچول * چه وفات شه پر هغه ځای کښی دفن شه * هغه کور
دعايشی و چه هغه دده جنت شه * لده سره پهغه کور کښی ابو بکر وسپاره
شه * پس عمر پهغه کورکښی لحضرت سره ملی شه * فایده * روایت لعایشی
دی چه سرور صاحب حیات و * کل یهود نصاری منافقان واړ سرکوزی شرمند
وو * چه سرور تر دنیا تیر شه * همه واړه پر خوشحالی غلبه شو * پر اصحاب
لوی ورځ شو څه غمون پر دوی پریواته حیران شو * لك رم چه وی دغیلو
چه پشپه کښی وترهیږی * ترغه پوری چه صدیق خدای خلیفه ك * اصحاب واړه
پآرام شو * اغیار بیا پغم گرفتار شو * داسلام تولی ی جوړ پر شریعت ك *
بل داهسی روایت دی چه حضرت تر دنیا تیر شه مومنان دیر نیت دچارولو

ك لاسلام * سهل ابن عمر خطبه وخلق ته ويل لاول ی ثنا دخدای ويل *
بيا عالمو ته ی وو چه ای خلق چه وفات دپاك سرور صاحب ضعيف ندی
پاسلام كښ * بلك موت دپاك صاحب قوی دی پاسلام كښ كه پدا كښ څوك
شبه ك كردنون بی پريكوم * چه دوی شك كاندی پدين كښ چه دا هسی خبر
وارويده عالم * كل خلل ی لزره ووت مستقيم شو پاسلام كښ * دسرور اصحاب
واوره پر صديق باندی ټول شو * لك ښه غنچه دكل مراوی شو بيا تازه شوه *
منافق مخالف واوره بيا پغم كښ شو سركوزی دشيطان ټولون تارپتار پر تفرقه
شو * بحيات ددنياكی نابوده څوك څه اميد كوی * راحت مكاندی بيغم خپسر
ژاری * عالم دسرور پيروی كاندی * ددنيا دوستی مكاندی * دكتن څای وم
دا دی بيا ب كاندی پښيمانی * كه مين بخپل صاحب ی ندہ؟ ومره پژوندون
كښ * كند مل پلوی ورڅ ش دسرور ښه‌تولی * كڅوك دوفات نامه دحضرت
لولی * دسرور لپاك مخ * دا كمين خادم دده هم لدمه وهير وی

باب پنجاه وپنجم در بيان

فضيلت علم وعلما

پكتاب عوارف كښ دی راوړی * چه پانجيل كښ هسی كښلی * طلب كاندی

دعلم چه پر کانړی عملون * طلب مکانړی دعلم چه ضايع بی عملون * فايده *
لسفيان بن عين روايت دښوی * چه ترهمه خلق عالم هغه سړی دي * چه
پخپل علم عمل ك * اوترهمه خلق جاهل هغه سړی دی * چه پعلم عمل نك *
فايده * پخزانه جلالی کښ دی راوړی * چه مجلس کول لهغو عالمان * چی
علم ددنيا دپاره وين ترهغه مجلس بدتر يهودی نصاری سره شين * فايده *
پشرعة الاسلام کښ دی راوړی * چه سرور دی فرمايلی پقيامت به پعالم
کښ سخت عذاب دهغه کس دی * چه عالم وی پخپل علم عمل نك * چه
پورځ دميرانی شی چه عمل ی کړی نوی دخپل خدای جواب بڅه ك * فايده *
لسروره چا سوال وك * چه عالم دڅات وای سرور هسی جواب وك * چه عالم
هغه ته وای * چه پعلم عمل کاند * چه علم (عمل .1) پعلم نك * بيهوده خواری
کاند * فايده * پشکوة کښ دی راوړی * چه ابو هريره دی روايت دی
کړی * چه سرور وصحابه وته وو دارنك ويلی * چه پيس زمانه کښ تاس
ياست که لتاس څوك لسم بخره امر ددخدای ترك کا پهلاك شی * بی بهره
دی هيځ نتيجه ب دده نوی * بيا اخر زمانه بهسی راشی * که څوك لسم بخره
امر دخدای وك * دخدای لعذابون بدی خلاص شی * فايده *
په مجموع نادرات کښ دی راوړی * پر عالم باند واجب دی * چه دهر چا

پمجلس کښې ددعلم بیان نك * هم واجب دی پر عالمان * چه پرکوع څو پر
بازارون ددعلم بیان ك * هم خبر ددعلم دمسخر پطریق نك * هسی کار دعالم
نك * پغه کار کښ چه دعلم سپکاوی دی لك چا اکر شی * یا څه بل څه
کار چه سپك وی * چه دعلم پر خفت وی * هم مدد لظالم سردی نك په
مجلس ددفاسقان دګناهکار ناست نك * هم صحبت دلهر چاسره دی نك * لغه
خلق دمجلس کا * ددپند پر اثرك * چی پند پر اثرنك * پهغو دا احتراز ك *
دا عزت ددخپل علم بنه نګاه کا * په مکتوب دشیخ شرف الدین منیری کښ
دی راوړی * چه ای وروره علم ډیر دی پدنیا کښ ولی فانی عمر کوتاه دی
علم واړه پدا عمر نخلاصیږی هنمبره علم دی پر هرچا باند فرض * چه پزړ ده
کاڼری فرض * دغه علم طلب کاڼری چه نافع وی * او عمل لره بنایږی * چه هور
ب لدشنی علم نکیږی پوښتن * پقیامت بَدَ عمل پوښتن کیږی * فایده *
هسی نقل دی راغلی * چه پ وړنبی زمانه کښ یو عالم و چه څلور صندوق
ی دعلم واړه یاد وو * بی لدرس لنصیحت لطاعت دده هیڅ کار بل څه نوو *
ول ډیر پمحبت ددنیاکی الوده و * وحی وشو پر نبی دهغو قوم دغه کا *
روان جبرئیل لخدای راغی * چه دغه عالم ته وائی چه اکرچه ته کامل ی *
بنه پعلم معتبری * همیشه م پطاعت سره مشغول ی او دعلم دڅلور واړ

صندوق یاد دی * چه دزړه پمحبت ددنیاکی الوده دی * هیڅ عمل وو خپل
خدای قبول ندی * نظم * هیچکس را در جهانی بحر وبر * نیست ملك از
قناعت پیشتر * نفس قانع کر کدائی میکند * در حقیقت پادشاهی میکند *
هر که در راه قناعت مرده شد * کار دنیا بردل او سرد شد * فائده * پ
نفحات کبس دی راوړی * چه لسهل ابن تستری چا سوال وك * رات وائ
دبدبخت نښانه څه دی * سهل هسی جواب وك * دبدبخت نښانه داد چه
خدای علم وده ورك * ول توفیق دعملون خدای ورنك * فایده * پ نهایه
کبس دی راوړی * روایت دی هسی شوی * چه دبنی اسرائیلان پطغه کبس
یو سړی و چه اینای جمع کړی تابوتون وو دعلم هر تابوت وایتا کړ * ول
عمل پعلم پانډ نك * پر نبی دهغه خلق باند وحی دخدای وشو * چه دغه
عالم ته هسی وائ * چه تر دا هم جمع زیات کړ کتابون * نفع نکاند وتات
بی عملون * مکر عمل کړ پدر څیزه * اول دوستی ددنیا مکړه دنیا نه د ځای
مقام دمؤمنان * دویم مل دشیطان مشه * شیطان مل نه دی نیکخواه دمؤمنان *
دریم دهیچا ازار مکړه چه ازار نه دی خصلت دمؤمنان * فائده * بحاشیه
یزدوی کبس دی راوړی * چه سرور دی فرمایلی * زده پناه غواړم پخدای
سره لهغو عالمان * چه پژب عالمان وی * او پزړه ب جاهلان وی * فایده *

پ حدیث کښ هسی وائ * چه عالم هغه سړی دی * چه لخدای ډیر ویریږی * لك خدای دی فرمایلی انما یخشی الله من عباده العلماء * معنی دا دی چه عالم هغه سړی دی چه لخدای ډیر ویریږی * فائده * پعوارف کښ دی راوړی * یو اعرابی ومسلمان شه * پاك سرورت حاضر شه عرض وك چه سروره ده جاهل اعرابی یم * ته لعلم څه دا وښیه ومات * سرور ولوست دا ایت واعرابی ت فمن یعمل مثقال ذرة خیرا یره ومن یعمل مثقال ذرة شرا یره * معنی دا دی چه څوك بوه ذره دنیکی وك پدنیا کښ * دهغه نیکی جزا ب دی ووینی پعقبی کښ * کڅوك بوه ذره بدی وکا پدنیا کښ دهغه ندی (بدی .I) جزا ب دی ووینی پعقبی کښ * حضرت چه دا ایت تمام ك * اعرابی و چه ځما مقصود تمام شه * دا ایت ماله بس دی * مقصود دعلم رات بیان شه * چه اعرابی لجمل ووت دی فقیه کامل عالم شه * په کشف اسرار کښ دی راوړی * چا سوال لرابعه بصری وك * چه ته ولی ځښتن نه کړ * بی بی رابعه بصری وو * پد دغم مبتلایم که لغم شم بیغم * بیا هله به ځښتن وکړم * اول غم ځما دغه دی * پوقت دځنکندن ب ایمان یوسم که به بایلم * دویم غم ځما هغه دی چه دځن ب ځیری (ځیزی) پښی لاس ورك وجنت ته بروان شی * او دځن پکینړ لاس ورك ودوزخ ت بروان شی * پدا فکر زه حیران یم لغمه *

چه پیدا وقت بلکوم طف شم * فایده * پکفایه شیعی کښ دی راوړی * چا
سوال لبی بی مریم هسی وك * چه نه ولی ښښتن نکړ * بی بی مریم ورته وو *
یو زړه دی بل م ژب * بل بدن دی * زړه م دخدای لمحبت سره مشغول
دی ژب دخدای پیاد سره مشغول * او بدن م پخدمت دخدای مشغول دی *
که ښښتن وکړم سایل زړه م دښښتن لمحبت سره مشغول شی * دا ژبی بم بد
ښښتن پخوابوان کرفتاره * او بدن م دښښتن پخدمت سره کرفتار شی * دا
خصلت م نخوښیږی * چه لخالق شم (غافل ?) عاقل * پر مخلوق باند مشغول * دا
غفلت لمحبان نښانیږی * پتفسیر زاهدی کښ په تفسیر ددایت انما یخشی الله
من عباده العلماء کښ دی راوړی * لك غرون اومی (آدمی E. H.) چه رنکارنك
پیدا زمکه مختلف دی * هم هسی عالمان دی پخدای ترسی کښ مختلف دی * عالم
هغه کنړلی بوی چه ویره وی لخدای که سل زره مسل وی دچا یاده ول تر
سړی دخدای نوی * وهغه نه عالم ویلی بوی * خوتش پښی ی دعلم پاس
پښا باند انبار دی * که یوه مسله زده کا * ول ترس ی وی لخدا * عالم
خاص هغه سړی دی * پقیامت بی وی حشر لعالمان رسول خدای دی فرمایلی *
چه دزمکه داسمان ترمیان یو غر دی لسر زر چه ډلوبنت زره جندان ددنیا
دی * چه عزت کا دعالمان * پادب ی ورته کښنی پزنکنون پقیامت پهغه غر شی

عملون د دهغو پیرانثون * فائده * پشرعة الاسلام کښ دی راوړی * دا و ستا
دحق دمور پلار پحق باند غالب دی * هم پدواړ مسلمان * فائده * پفتاوی
نوادر کښ دی راوړی * لپیغمبر دی نقل شوی * چه څوك خپل اواز بلند ك
دعالم پ اواز باند * پسخت عذاب ی عذاب ك * مکر توبه پاخلاص وك
مستقیم شی پادب کښ * فایده * پرساله سلوك بطریق کښ دی راوړی *
دپنداری چه په اخلاص څوك اختیار ك * علم لعمل سره پیشوا ك * دهغه
احتیاج نشت ومرشدت ایتون حدیثون پر دا باند دلیلون * یو پر دا ایت
دلیل دی یا ایها الذین امنوا ان تتقوا الله یجعل لکم فرقانا * بل پر دا ایت
دلیل دی والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا * بل پر دا ایت دلیل دی * واتقو
الله ویعلمکم الله * بل پر دا ایت دلیل دی العلم حیات الاسلام وعماد الدین
ومن علم اتم الله اجره وفی الخیر من زهد فی الدین علم الله بلا علم وهداه
بلا هدایة وجعل بصیرا وکشف الهوی عنه * داول حدیث معنی دا دی داسلام
حیات پعلم * هم دا علم ددین ستن چه طلب کاند دعلم او عمل کاند پر
علم خدای بهسی علم ورك * چه هرکزی لوستی نوی * ددویم حدیث معنی
دا دی چه زاهد شی پدنیا کښ بی طلب بخدای ورك عملون * بی دسری
لهدایت خاص الله ب هدایت وده ت وك * خدایتعالی بی پخپل علم بینا ك *

هم دجهل دعمر (عمی) بی خدای خلاص ك * لرهسی اینون دیثون معلومیزی * چی علم لعمل لتقوی سره حاصل شی * ومرشدت ی حاجت نه پیدا کیزی * فائده * پکنز الاخبار کښی دی راوړی * حیات الناس بالروح بالعقل وحیات العقل بالحیاء وحیات الحیاء بالعلم وحیات العلم بالعمل * معنی دا دی دمخلوق حیات پروح دی * او دروح حیات پعقل او دعقل جیوة پحیا دی * فائده * پمصباح کښی دی راوړی * رسول خدای دی فرمایلی * شتابی کړی وعمل ت لك شه چه وی تاریك تاریکی ی هر ساعت پس زیاتیږی * هسی بدی ددنیا هم دم تر دم پس زیاتیږی * ثن رنك سږی دی چه صباح بومنان وی * په بیګاه بکافران شی * یا پ بیګاه بومنان وی پصباح بکافران شی * سبب دای (دا دی) چه دوی خپل دین بخرڅوین پنابود دنیاکی * چه نظری پدنیا شی * نور لدین غافلان شی (وی .E. H) * نظم * عجب سود اکری باشد زنادان * که دین را داده دنیا می ستانند * دنیا بدین خریدنست از برای اخرت * ای بد معامله اینهمه هیچ مخری * فایده * پاحیا علوم کښی دی راوړی * چه سرور دی فرمایلی * چه دمعراج پشپه پهسی قوم تیر شوم * چه داور پمقراضون مالدیده چه ددوی شوند پریکول ما سول ورڅن وك * تاس کم طف یاسته جواب وکاړی ومات * دوی جواب ومات وك موږ هغه عالمان بو * چه وم امر دنیکی ك وعالموت * ول موږ پر عامل نوو خلقه وم لبدی

منع کول * ول موز تر منع نه وو * يعنى هسى دى ويلى * دجنت بوه طف
به ددوزخ طغه ته هسى واى * موز ستاس پ تعليم په نصيحت سره دا خل
شوى پجنت کښ * څه سبب دبدبختى و چه داخل شوى پدوزخ کښ * دوى
بهسى ورته واى موز په امر دنيکى ك وعالموت ول موز پر ولاړ نوو * لبدى
بموز نهى کړه وخلقت * ول موز تر پرهيز نوو * فائده * ابن سماك هسى
ويلى * دير سړى دى * چه ددوى په پند بخداى وخلق ت ياد وى * ول
ددوى لزړه پوهيروى * دير سړى دى چه لخداى ويره ول کاند وخلق ت
دوى پخداى باند زړه وروى * دير سړى دى چه دخلق نژديکت ك ومولى ت ول
دوى لخداى لر پهوا دوى * دير سړى دى چه قرآن به پخوله لولي * ول دوى
لعمل وى وتلى * فايده * پتفسير حسينى کښ دى راوړى * په تفسير ددايت
ولا يغرنکم بالله الغرور کښ دى راوړى * چه شيطان ستاس غليم دى مومنان
پرنك رنك وم غلوين * په دراز اميدون بهم لاديرغلطوين * پر عظيم کناهون
لوم دير زړه ورکوين دى لواى عمر دير دى * اوس وم وقت دکناهون نن
بيين پهوس سره کناه کړى چه صباح شى * نور ڤن توبه خپسر نکاه کړى * ول
تاس غره مشى چه دصباح ورځ ب توبى لر ڤروندون دصباح بوى * که دصباح
عمروم نوى پښيمانى بکاړى خلق * چه توبه وم پرون ول نه کول * اوس وم

وارد توبی تیر شه * اوس تل تر تل پ ارمان ژړلی بوی * بیت * کار
امروز بفردا مگذاری زینهار * تا روز چون یافته کار بکن عذر میار *
فایده * بزرگان فرمایلی * لوی لومه دشیطان د * چه توبه اخر کوین * مومنان
توبه مه اخر کوی * ځو فرصت دعمر شته توبه کړی هرګړی * یو ساعت دعمر
ځه یو بی بها دی * مومنان ددا دعمر نقل نضایع کوین * مصراع * عذر باد
بگذاری عمر فردا که دید * فایده * پکیمیا سعادت کښی دی راوړی * چه
دا دیره پښیمانی ددوزخیان پ اکثر وی لتاخیره پتوبه کښی * دوی بوی بوأی
کشکی سستی وم پتوبه کښی کړی موی * چه لهسی عذابون موږ خلاص وی *
موږ بند لدوزخیان سره نوی * دتاخیر اصل بنیاد بلك واړه خطأی محبت
فانی دوستی ددنیاکی * فائده * لامامه روایت شوی چه دوه سری وو چا سرور
صاحب ت یاد کړ * یو عالم و بل عابد و * چه پدوی کښی بهتر کوم دی *
سرور هسی ورته وو * فضل العالم علی العابد کفضلی علی ادناکم * معنی
دا دی دعالم پر عابد هنمبره بزرکی بزرکی د * لك فضل پر کهتر باند لتاس *
چه ځما دحضرت هسی فرمان ك * چه دخدای ملئك کل عالمون هرچه پزمکه
هم پر واړ اسانون * ترمیزی تر ماهیان رحمت وائی پر عالم * چه دوی
وائی وعالمون پندون * فایده * روایت دی لحسن چه رسول خدای دی فرمایلی *

چه دعلم ځوك طلب كا * چه دى خپل دين مين پر ژوندى ك * پرهغه طلب كښ ومړى * دهغو او دنبيان ترميان يكمرتبه فرق وى * فايده * روايت لعبد الله ابن عمر هسى شوى * دسرور پياك مسجد كښ دوه مجلس داصحاب سره ناست و * هغه يو مجلس پياد دعا زارى سره مشغول و هغه بل مجلس بفقه پتعليم دجاهلان سره مشغول وو * چه حضرت مسجد لراغى داى وو * چه دا واړه مجلسون دنيكان دوى مشغول دى په نيكى * ول بهتر هغه مجلس دى * چه تعليم كاند دخلق زه دخلق خاص ددغرض دپاره چه تعليم امر معروف نهى منكر كړم دعالم خاص مخلص دخداى دپاره * فايده * پفتاوى مطالب المومين كښ دى راوړى * چه پرير قسم دى عالمون دهغه عالمون ډير شرافتون * اول فقه علم ډير پكښ بهتر دى * چه بيان ك دسرور دسنتون هر مؤمن لره لازم دى * چه دفقه علم لولى چه دفقه بخره وك * مطالعه نظر دكا پر عبادت دا زاهدان * وخپل ځان وته دپند ك * نه خصلت دصالحان * پس فقيه پدا كښ نظر نك * زړه ى تور شى * هغه لر ووزى لخداى زړه لدين تور شى * فايده * پيغمبر دى فرمايلى * علم بى عمل واړه ګمراهى او ضلالت دى * هم هسى علم بى عمل ګل دځان تاوان واړه غفلت دى * فايده * خدايتعالى دى فرمايلى * پقران كښ دى راغلى * ان قارون كان من قوم موسى فبغى * معنى دا دى چه قارون و دمهتر موسى

لقوم ول ده متابعت دموسی نك * ځك مردودی لدرکاه پلعنت دی * دا قران بی
پروی نفع هیچالره نك لك قصه دنوح نبی چه پقران کښ دراغلی * ونادی نوح ربه
فقال رب ان ابنی من اهلی وان وعدك الحق وانت احکم الحاکمین * قال یا نوح
انه لیس من اهلك انه عمل غیر صالح * نوح نبی وخدای ته وو چه دزوئ م نه دی
لاهل * خدایتعالی ورت ووای نوح چه دا زوئ دپتحقیق لاهل ندی * چه عمل ی کړی
چر نه دی * بل لك خپلوی دپاك نبی دخپل ترون پکار نشوه * فایده * پجامع العلوم
کښ دی راوړی * چه پقران او پحدیث کښ دی راغلی * پقیامت په بی عمل
اعتبار دمنسب نوی * ایت دقران دا دی * فاذا نفخ فی الصور فلا النساب
بینهم * معنی دا دی اسرافیل چه شپلی فوك * دنسب پوښتن نوی * دا نسب
په بی عمل هوړ وړك شی اعتبار بد عمل دی * پحدیث کښ دی راغلی * من
بطل عمله لم لیشرع نسبه * چه عمل دچا دوړاند پکار نشی * دا نسب بی
خلاص نکا * چه هوړ پ بی عمل بنسب دچا بنه نشی * فایده * سیدان شریف
زاده دوی دهسی آیتون حدیثون ت نظر ك * پر معنی دی عمل ك * پر
خپل اصل ددوی فخر غرور نکا * چه موږ بی عمل خلاص یو چه سید صحیح
نسب یو هبورکا دعملون دسرور دسنتون * دسرور میراث خودین ددنیا نو *
بی لخدای نور پهیځ مبین نو * اهل بیت لرحق دی چه بی خدای نور ځه نك *

مستقیم دوی پر شرع * میراثه ددنیکه پخای کوین * چه تابع دشریعت وی *
هم پاصل کښ سید شریف نسب وی * دا نظیر کوره و در یکا نه دی * چه
پنور باندی نور شی ځه عجب وی * چه صحیح نسب سید وی مستقیم وخپل نیکه
پ پسروی که پ نیت دپاك سروری څوك زیارت ك * دا زیارت ی پښال
زیارت دپاك سرور دی * نظم * بنده عشق شدی ترك نسب کن جامی * که
درین راه فلان ابن فلان خیری نیست * بر پدر مرده مناز ای جوان *
ورنه سکی چون خوشی از استخوان * فایده * پکتاب ترغیب ترهیب کښ دی
راوری * لجابر روایت دی هسی شوی * چه سرور خطبه دوداع لوست وعالموته
ی هسی نصیحت ك * چه ای خلق ستا پلار دواړ پلار یو حضرت ادم دی *
دعرب فضیلت نشت پر عجم * دعجم فضل نشت پر عرب * نه دترك پر
حبش نه حبش فضیلت دی پر ترك * فضیلت خو پتقوی دی * لك خدای دی
فرمایلی * ان اکرمکم عند الله اتقیکم * بزرك پتاس کس هغه دی ومولی
ت * چه تقوی کاند لبد خاص مخلص وی وخپل خدای ت * فایده * پنه خیرة
الملوك کښ دی راوری * هر مؤمن دفهم وکا * تکبّر دپر نسب شریف دی وهغوته
چه نسب ی شریف نوی سپکا وی ورسوین * که پعلم پعمل تر ده بهتر وی *
هم دا هسی ورته وائ * چه بی اصل پاکم ذات یا کمین * ددرنغ علاج

دوښیزه * اول علاج دا دی چه دزده کا چه نسب ی نادانی او جاهلی د *
چه دبل چا پکاملیت ی غروری د * دا معلوم دی وهرچات * هر سړی چه دی
دخپل عمل ناقص پجوی جست وی * پلار نیکه کی بزرکان شریف زاده وی *
دهغو بزرکی ب سود دوی لره نك * فرزندان چه ناقصان وی دپلارون کاملان
پدارنك ی ویلی مثالون * لك سړی صاحب عزت وی * چی لبول شی خون
جمعی (?) بد صورتون دا معلوم دی چی بزرکی دد چمعی پر هغو ب چمغو نشت
چه پیدا دی دوی دحمار لبولون * تفاوت ی سره نشت واره یو پکمینی
کښ * عاقلان دفهم وکا پدا هسی نظیرون * دویم علاج ی دا دی * چی
هسی وپوهیږی * چه غریب پلارم دی لبول * چه کمین دی مردار * هم
اول نیکه م خاوړ چه بیقدر ناپکار * پحقیقت چی وپوهیږی چه م اصل دی
لخاور چه پایمال دی دخر خادم دفاجر کناهکار * هم پیدایم لکمین بول
مردار * تکبیر یی ورکیږی * تواضع بی حصلیږی * مرتبی دی دسړیٔ
پکمال دصفتون لویٔ ندا دعالو پظاهر دصورتون * کرامت او لویٔ خاص
اهل تقوی لره بینائی * چه دخدای نظر پریزه نیه ظاهر دعملون کی دا
پوهه حاصل شی * کمینی بی روزی شی بخپل عیب پخود بنیاد شی دخودی
رنځ بی لاړ شی * فایده * پسراجی کښ دی راوړی * فضل پعلم پادب

دی * نیه اصل په منصب دی * یوه خدای بخپل فضل کمینی څوك روزی
کړه * هم دواړ مومنان تواضع کمینی اصل دکمال دی * چه خصلت دصالحان *
لغروره تکبر وم نکاه کړ * چه خصلت دظالمان *

من کتاب توریت

IV.

دوهیم باب دسفر الخلیقة

۱ او په واړه زمکه کښې یوه ژبه او یوه خبره وشوه * ۲ هغه دمشرق له طرفه
ځخه تلل تلل په شنعار وطن کښې یو میدان بیاموند او هلته واوسیدل * ۳
وهغو یوتربله سره وویل راځئ مونږه خښتې جوړې کړو هغه هم له شه طوره
ځخه وسیځو دهغو دکاڼو بدل خښتې شولی او دجوړه ولو دپارهٔ ختې وګړی * ۴
هغو وویل چه راځئ مونږه دځپل ځان دپاره یوښهر تیار کړو او یو کوټ دهر
هغه سر چه اسمان ډره مسیحه کاند دارنك جوړ کړو او مونږه به ناموران شو
مبادا په واړه زمکه باند خواره واره پریوزو * ۵ هغه وقت دسړی زامنو هر

هغه ښهر او کوټ چه جوړول کول دهغه ليدلولره يهوه را کوز شه * ۶ پهغه باندې
يهوه وويل چه ګوره خلق يو دی او دهغو واړو يو ژبه ده او هغه دغه کولولره
تيارېږی اوس دهغو دزړه بهيڅه کار فوت شوی نه وی * ۸ راځئ مونږه هغه
ځا کوزشوی دهغو ژبه اړه ولی اوپرته کړو چه هغه يوسړی دبل يوه سړی خبره
نشی معلوموولی * ۷ او يهوه لهغه ځايه ځخه په واړه زمکه باندې هغولره خواره
واره کړل او هغو دښهر جوړه ول پريښول * ۹ دپاره ددیه دهغه نوم بابل شه
ځلره چه يهوه دواړه جهان ژبی هلنکی اړه ولی کړلی او يهوه لهغه ځايه ځخه په
واړه زمکه باندې هغواره خواره واره کړل *

دريم باب دسفر الخروج

۱ او موسی دځپل خسر دميديان کاهن ديترو رمی لره ځروله او دځنګل دورستو
طرف نه ی رمه بوتله او خوريب نوم دخدای په غره باندې راغی * ۲ او هغه
دکر کنړو په منځ کښ داور په لنبو کښ په نژد دځپل ځان دخدای فرښتی لره
وليدله هغه نظر وکړ او ګوره ونی له اوره ځخه هرګله چه وسوی شوی او ونی
هلاکی نه ری * ۳ او موسی وويل چه زه به اوس ځم او دغه لوی ديدار به
ګورم دغه ونی دځه دپاره نسوځی * ۴ او يهوه وليدل چه هغه ليدلولره

لاړ شه خدای دونو په مانځ یهوه هغه لره راوباله او وی ویل ای موسی موسی
هغه وویل گوره زه دغه یم * ٥ هغه وویل په نژد ددیه ځای مه راځه له خپلو
پښو څخه پڼړهی وکاږه ځکه چه پهر هغه ځای باندی چه ته ودریدلی ئ هغه پاکه
زمکه ده * ٦ او هم ئ وویل زه دستا دمشرانو خدای یم یعنی دابراهیم
خدای او داسحاق خدای او دیعقوب خدای او موسی خپل مخ پټ کړ ځکه
چه هغه دخدای طرف ته کتوله وویریده *

شلم باب

١ پس لهغه خدای دغه واړه خبری وکړی * ٢ چه زه دستا خدای یهوه یم
هرهغه چه له مصره وطنه څخه یعنی دغلامانو له کوره څخه تاله یستلی کړی
دی * ٣ څما دوړاند ددستا نور معبودات نه وی * ٤ هرهغه څه شیز چه
دپاسه په اسمان کښی یا چه دلاند په زمکه کښ یا چه دزمکی دلاند په اوبو
کښ اوسی ته دخپل ځان دپاره دهغو دڅاکنودی بت یا چه تصویر مکوبئ او هغو ته
سلام مکوبئ او دهغو بندگی مکوبئ * ٥ ځکه چه زه یهوه دستا خدای سونده
خدای او تر دریمی ځلورمی پیړی پور په فرزندانو باند ماله کینه کوونکی
دپلارونو ناصادقه البته جزا ورکوونکی دی * ٦ او هرهغه چه ماله محبت کوی

او شما حکم ساتی دهغو په زرو پښو درپیرو بانی رحم کوونکی * ۷ دستا
دخدای یهوه نوم بی سبب مه اخله ځلره چه هرهغه چه دهغه نوم بی سبب
اخلی یهوه هرهغه لره بی گنه نگنړی * ۸ دسبت ورځ پاکولولره هغه یاده ساته *
۹ شپږ ورځ معامله کوه او دستا واره کار کوه لیکن دستا دخدای دیهوه دپاره
اومه ورځ سبت دی * ۱۰ پهغه کښی هیڅه کار مکوه یعنی ته یا چه دستا زوی
یا چه دستا لور یاچه دستا غلام یا چه دستا وینځه یاچه دستا چارپای یاچه دستا
په دروازه کښی اوسیدونکی مسافر * ۱۱ ځلره چه یهوه اسمان او زمکه او دریاب
او پهغه کښی هرهغه چه واره هغه په شپږو ورځوکښی جوړ کړل او اومه ورځ یٔ
ارام وکړ لهغه څخه یهوه سبت ورځی لره برکت ورکړ او هغه یٔ پاکه کړله *
۱۲ خپل مور پلارلره تعظیم کوه چه دستا خدای یهوه هرهغه وطن چه تالره درکوی
په هغه وطن کښی دستا اسوگنه تر دیرو ورځو پوروی * ۱۳ وجلل مکوه * ۱۴ زنا
مکوه * ٥ غلا مکوه * ۱۶ دخپل همسایه په مخالفت کښی دروغ کواهی مله * ۱۷
دخپل همسایه په کور بانی طمعه مکوه او دخپل همسابه ارتینی لره طمعه مکوه
چه دهغه غلام لره یا چه دهغه وینځه لره یاچه دهغه غوالره یاچه دهغه خرهلره
یا چه دستا نژدی داوسیدونکیو څه څیزلره *

من كتاب الانجيل

V.

لسم باب درسولانو كار

١ په قيصريه كښې يو سړی و چه د هغه نوم كرنيليوس هغه دانياله فوج نامور
لښكر يو دسلو سپاهيانو سردار شه * ٢ هغه سړی پاك او له لواحقو سره خدای
وويريده او خلقولره ډېر خيرات كاوه او په نژد دخدای ئ همیشه بندگی
كوله * ٣ هغه سړی ددریم پهار ورځ په يوه ديدار كښې صاف وليد چه دخدای
يوی فرښتی ننوتی په نژد دهغه تللی وی ويل چه ای كرنيليوس * ٤ هغه پهغه
بانن ليدلی وويريده او وی ويل ای څښتنه دغه څڅه څرې هغی هغه ته وويل چه

دستا دعا او ستا خیرات په نژد دخدای دپاره دیادهولو راغلی دی * ٥ دپاره
ددیه په جافا کښی ورشه اوس سړوله لیږلی سمعان لره راوغواړه چه نوم دهغه
پطرس دی * ٦ هغه سمعان څپیار بوه سړی په کورکښی اوسی چه دهرهغه کور
ددریاب په کناره کښی دی تالره هرهغه چه کول مناسب دی ترو هغه به تالره
وایی * ٧ هری هغی فرښتی چه کرنیلیوس لره ویلی وو هغه پس له تلوکرنیلیوس
دکور دوو نوکرانو لره او هروهغو چه دهغه خدمت ئې همیشه کاوه دهغو یو
سړی پاك سپاهی لره راوباله * ٨ او دغه واړه خبری کړی هغولره ی وجافاته
ولیږل * ٩ بله ورځ دوی تلل تلل په نژد دښهر راغلل هغه وقت دوپهار
ورځی لره پطرس دعا کولولره دکور په چت باند وختو * ١٠ هغه وقت هغه
ډیر وږی شوی څه خوراك لره وغوښتل لیکن هغو پخول کول پهغه منځ کښی
هغه بی خوده شوی پریووت * ١١ او داسمان دروازه پرانتی ولیدله او پخیر
دلوی څادر په څلور گوټه کښی جوړ کړی شوی بوځیز په نژد دهغه کوزیدل
کوزیدل په زمکه کښی راکوز شوی ولید * ١٢ چه پهغه کښی ددنیا واړه شانه
چار پای او دځنګلی څناور او حشرات او دهرا مرغان چه پهغه کښی وو * ١٣
پس لهغه یو اواز په نژد دهغه ظاهر شه چه ای پطرسه پاڅه ووجنه خوره * ١٤
لیکن پطرس وویل چه ای خاونده دارنګ ندی څلره چه دارنګ ذلیل ځیز

یا ناپاك څیز ما هیچری خوړلی ندی * ۱۵ بل هیر هغه اواز په نژد دده وویل
چه خدای چه پاك کړی دی هغه لره ذلیل مه وایه * ۱۶ دغه کاردری هیره وشه
پس لهغه هغه چادر بیا واسمانه راښکوی شه * ۱۷ دهغه دیدار معنی څه پطرس
په زړه کښ دغه فکر کاوه کاره کورئ هرهغه خلق چه له کرنیلیوسه څخه لیږلی
شوی وو هغو دسمعان کور چرته دغه پرښتدیل کړی وو او دوړاند ددروازی
ودریدلی * ۱۸ رابللی .وپوښتیده چه سمعان چه هلتکی اوسی چه دهغه لقب
پطرس دی * ۱۹ پطرس, دهغه دیدار په حق فکر کوی هغه وقت خدای تعالی
هغه لره وویل چه کوره دری سړی تالره لټوی * ۲۰ دپاره ددیه پاڅه کوزه شه
او څوك وسواس نه کړی دهغو سره ورځه څلره چه ما هغولره لیږلی دی * ۲۱ هغه
وقت دکرنیلیوس نژدیځخه هرهغه سړی په نژد دهغه لیږلی شوی وو پطرس
کوز شوی په نژد دهغو ورغی او وی ویل چه کورئ هرهغه سړی لره چه تاسو
لټوئ زه هغه یم دپاره ددیه زه تلل غواړم چه تاسو دپاره دڅه راغلی یئ * ۲۲
هغو وویل چه ربښتونی او خدای لره ویریدونکی او په نژد دواړو یهودیانو
دقوم نیکنام دیوه سو سپاهیانو سردار کرنیلیوس تالره دپارد دراوستو دخپل
کور سړی درلیږلولره او په نژد دستا خبرو اوریدولره بو صادق له فرښتوڅخه
دخدای حکم موندلی وه * ۲۳ دپاره ددیه هغولره هغه رابلل ملمستیه وکړه

او بله ورځ پطرس دهغو سره لاړشه او دجافا څو رونړه هم دهغه سره لاړل *
۲۴ بله ورځ هغه په قيصريه کښ ورورسيدل او کرنيليوس خپل ټبر او مقرر
خلقولره يوځاى رابللى دهغو منتظره وه * ۲۵ پطرس په کور کښ ځى پهغه
وقت کرنيليوس دهغه سره مل شه او دهغه په پښو باندى پريوتلى دهغه بندگى
وکړه * ۲۶ ليکن پطرس هغه لره پاڅولى ووئيل چه پاڅه زه هم يو سړى ادم يم *
۲۷ پس دهغه سره هغه خبرى اترى کولى کولى په کور کښ تللى ديرو سړو
لره ئ جمعه وليدل * ۲۸ دپاره دهغه هغه هغوته ووئيل تاسو پوهيږئ چه يهودى
قوم‌لره او دنورو ملکيانو سره ځه اختلاط کول يا په کور کښى خوراك مناسب
ندى ليکن ځما سړى لره ذليل او ناپاك نه کنړلولره خداى په نږد ځما ظاهر
کړى دى * ۲۹ دپاره ددبه خلق مالره دپاره دبللو رارسى زه بى حجته شړى
راغلى يم دپاره ددبه زه پوستنه کوم چه مالره بڅه جهت سره تاسو را بللل
کړى دى * ۳۰ کرنيليوس ووئيل چه څلور ورځى وشوى ما تر ديه وقته پور روژه
درلله پهغه کښ ددريم بهار په وقت ما پخپل کور کښ بندگى وکړه او کوريځ
په ځلدونکيو هامو سره ملبس يو سړى په نږد ځما ودريده * ۳۱ همه سړى ووئيل
چه اى کرنيليوس ستا دعا اوريدلى شوى او ستا خيرات په نږد دخداى ياده
کړى شوى دى * ۳۲ دپاره ددبه حلتولره په جافا کښ ليږلى سمعان لره راوبوله

چه دهرهغه لقب پطرس دی هغه په کناره ددریاب اوسیدونکی دسمعان
خمیار په کور کښ دیره کړی اوسی هغه راغلی تالره به خبری وکاند * ۳۳
دپاره ددیه هغه وقت ما تالره رالللولره لیږلی کړی دی او تابه کړی دی
چه ته راغلی ئ دپاره ددیه له خدایه څخه هره هغه خبره چه په نژد دستا حکم
کړی شوی ده هغه واړه خبری اوریدولره مونږه واړه دلتکی دوړاند دخدای
اوس جمع شوی یو * ۳۴ پس لهغه پطرس خوله پرانتی وویل چه زه تحقیق
پوهیږم خدای طرفدار ندی * ۳۵ لیکن دهر بوه قوم دخلقو په منځ کښ هر
هغه څوك چه هغه لره ویریږی او حق کار کوی هغه لهغه څخه مقبول دی * ۳۶
یسوع مسیح هغه دواړو خاوند له هغه څخه په نژد بنی اسرائیلو سلامتی اشتهار
کول کول خدای هره خبره چه ورلیږلی وی * ۳۷ هغه خبره تاسو معلوموئی هرهغه
چه یوحنا چه هره غوته ظاهره کړله هغه غوته پس له ظاهردو تاسو جلیلی شروع کړی
دیهوداه په واړه ملك کښ ظاهر کړی شوه ی * ۳۸ چه خدای له روح القدسه څخه
او له قدرته څخه یسوع ناصری لره مسیح کړ چه هرهغه چه نیك کارکوی او جن لکیدلیو
سرولره ارام کوونکی جاریستلی لاړشه څلره چه خدای دهغه سره وه * ۳۹ او هم
هغه په یهوداه ملك کښ او په اورشلیم کښ هرهر کار چه کړی دی دهغو
کارونو شاهدان مونږه یو چه هر هغه لره هغو په ونه باند ځوړند کړی ووجی *

٤٠ هغه لره خدای دریمه ورځ پاڅولی ظاهر کړی * ٤١ په نژد دوارو خلقوئ
وروښود هغه نده لیکن له خدایه څخه ورنبی مقرر کړی شوی په نژد دشاهدانو
یعنی په نژد دمونږه چه هرو هغو دهغه له مرګه څخه پس له پاڅدو دهغه سره
خوړل سکل وکړل * ٤٢ په نژد دنورو خلقو داشتهار کولو او ژوندی او مړه
هرڅو خلق دهغو دتدبیر کولولره په خدمت کښ چه هغه له خدایه څخه مقرر
شوی وو دغه شاهدی هم ورکولولره هغه مونږه لره حکم راکړی دی واړه * ٤٣
نبیان هم دهغه شاهدی ورکوی هرهغه څوك چه پهغه باند یقین کوی دهغه
سری ګناه معاف کول دهغه له نامه څخه به وشی * ٤٤ پطرس دغه خبره دویلو
په وقت هرڅو خلقو چه خبری اوریدلی وی پهغو واړو باند روح القدس
پرپووت * ٤٥ هرو هغو ختنه کړی شویو خلقو اعتقاد کړی وه یعنی هرڅو خلق
چه په نژد دپطرس سره راغلل هغو عجیبه ومنل ځلره چه په نور وطنیانو باند
هم دروح القدس بخشش واچولی شوله * ٤٦ ځلره چه هغولره نور نور ژبی ئ
ویلی او دخدای صفت ئ کاوه هغو واوریدل * ٤٧ هغه وقت پطرس ځواب
ورکړ چه مونږه دارنګ لکه چه روح القدس لره موندلی دی هغه‌لره دارنګ
موندلی دی هرهغه چه دیو دیولره دپاره دغوټی کړی شوی کیدلو اوبه څوك
منعه کولی شی * ٤٨ دپاره ددیه دخاوند له نامه څخه هغولره غوټه ورکولولره

هغه حکم ورکړ پس لهغه نور څو ورځې دهغو سره استوګنې لره هغو هغه‌لره زاری وکړه *

یو او لسم باب

۱ دیهوداه دملك رسولانو او ورونړو واوریدل چه دنور ملك سړو دخدای خبره
چه قبوله کړی وه ۲ پهغه باندی پطرس په اورشلیم کښ پس له رسیدلو ختنه
دارو چه دهغه سره مشورت وکړ ۳ او وی ویل چه تا دناختنه کړی شویو خلقو
په نژد تللی دهغو سره خوړلی دی * ۴ لیکن پطرس له شروع څخه هغه واړه
خبری بخپیر دبیان هغولره وویل * ۵ هغه وویل چه ما په جافا ښهر کښ دعا
کوله او بی هوشه شوی ما یو دیدار ولید دلوی چادر بخپیر یو څیز له اسمانه څخه
کوزیده کوزیده له څلورو کوټونو څخه کوز شوی وه او په نژد ځما راغی * ۶ ما
پهغه باندی له څیره نظره څخه لیدلی تجویز وکړ او ددنیا چارپای او جنګلی
ځناور او حشرات او دهوا مرغانولره ولیدل * ۷ پس لهغه ما یو اواز واوریده
چه هرغه چه وویل چه ای پطرس پاڅه ووجنه خوره * ۸ لیکن ما وویل ای
څاونده دارنګ نده څلره چه ذلیل یا ناپاك هیڅه څیز ځما په خوله کښ هیڅ
کله تللی ندی * ۹ هغه اواز بل هیر له اسمانه څخه مالره ځواب راکړ چه څدای
هرهغه چه پاك کړی دی هغه چه ذلیل دغه مه کڼره * ۱۰ دغه کار دری هیره

وشه پس لهغه واړه ځیزونه په اسمانه باند راښکولی شول * ١١ کوریی هغه
وقت کوریٔ دری سړیه له قیصریه ځخه په نژد ځما رالیږلی شوی پهغه کورکښ
راغلی وو چه هرهغه ځای چه زه اوسیدم * ١٢ دهغو سره له بی خطری ځخه تلولره
روح القدس ماله حکم راکړ او دغه شپږ ورونړه هم ځما سره لاړل پس
مونږه دهغه سړی په کور کښ لاړو * ١٣ هغه مونږه لره خبر وکړ چه هغه پخپل
کور کښ فرښتی لره ولیدله چه هرهغه چه ودریدلی وه او هغه ته ئی وویل چه
په جافا کښ خلق ورولیږه او سمعان لره راوبوله چه لقب دهغه پطرس دی *
١٤ چه هغه به خبره کوی چه له هره هغه ځخه ته او دستا لواحق به خلاصی
بیامومی * ١٥ زه خبره له ویلو شروع کیدلو ځخه روح القدس دارنګ لکه چه
ورنبی په مونږه باند پریوتی وه دارنګ پهغو باند پریووت * ١٦ هغه وقت
ما دخاوند خبره یاده کړله چه هرهغه چه ویلی چه یوحنا په اوبو کښ غوټه
ورکړی رښتیا منکر تاسو په روح القدس کښ به غوټه ورکړی شوی شیئ *
١٧ دپاره ددیه په خاوند یسوع مسیح کښ یقین کوونکی مونږه لره خدای
هرهغه خیرات چه راکړی وه هغه خیرات هغولره هم په ورکولو باند زه څه
یم چه زه خدای لره منعه کول کولی شم * ١٨ هغو دغه خبره اوریدلی خاموش
شول او دخدای ثنا کړی وی ویل چه خدای نور ملکیانولره ژوندون ورکوونکی

توبه ورکړی ده * ۱۹ هغه وقت داستیفانس په حق کښی هرهغه مخالفت چه وه
لهغه څخه هرهغه چه خواره واره وو هغو بی له یهودیانو هیچالره خبره مشهوره
نه کړی فینکیا او کپرس او تر انتیوك پوری لاړل * ۲۰ پهغو کښی څو خلق دکپرس
او دکیرنی هم وو هغو په انتیوك کښی تللی په نژد دیونانیانو خاوند یسوع
لره مشهور کړ * ۲۱ او دخاند (خاوند) لاس دهغو سره وه لهغه څخه ډیرو یقین کړی
دخاوند په طرف وجاروتل * ۲۲ دهغو په حق کښی دغه خبر په اورشلیم کښی دمجلس
په اوریدو کښی راغی پس هغو بارناباس لره په انتیوك کښی تلولره ورولیږه *
۲۳ هغه رسیدلی او دخدای مهربانکی لیدلی خوشحالی وکړه او هغو واړولره
ی نصیحت وکړ چه په زړه کښی اقرار کړی په طرق دخاوند زړه انکیدلی
اوسی * ۲۴ ځکه چه هغه صادق سړی وه او له روح القدس او له یقینه څخه پوره
وه او ډیر سړی دخاوند په طرف جمعه کړی شول * ۲۵ پس دپاره دشاول
لټولوله بارناباس په تارشش کښی لاړشه * ۲۶ او هغه‌لره موندلی په انتیوك
کښی ی راوړ لهغه څخه هغه دمجلس سره یوکال واوسیده ډیرو سړولره ی تعلیم
وکړ او په انتیوك کښی شاګردان دخدای له مغرری څخه دمسیح له نامه څخه
ورنیی مشهور وو * ۲۷ هغه وقت نبی له انتیوك څخه په اورشلیم کښی راغی *
۲۸ او دهغو یوه سړی چه دهرهغه نوم اجابوس دی پاڅدلی له روح القدس

څخه خبر وکړ چه لویه کرانی به په واړه ملك کښ وشی پس له څو ورځو
اکلودیوس دقیصر په وقت کښ هغه وشوه * ۱۹ دپاره ددیه هریوه سړی موافق له
خپله مقدوره دیهوداه ملك اوسیدونکی په نژد دوورونړو څه مدد دخرج لیږلو
شاکردانو مقرری وکړه * ۳۰ پس دغه کړی بارناباس او دشاول په معرفت
سره په نژد دزړو خلقو هغه ورولیږه *

دوولسم باب

۱ هغه وقت هیرودیس بادشاه دمجلس څو خلقواره تکلیف ورکولواره لاس
ووزدکړ * ۲ او دیوحنا ورور یعقوب لرد په توره سره ووجی * ۳ او چدیه کښ
دیهودیانو خوشحالی وشوه دغه لیدلی پطرس لره هم دنیولو فکر وکړ هغه وقت
دبی خمیره روټی ورځی وی * ۴ هغه بادشاه هغهاره نیولی قید کړ او پس له
فصحه هغهاره په نژد دخلقو دپاره دیستلو په زړه کښ راوړی درباعو مربعو
سپاهیانو په ذمه ئ هغه لره کړ * ۵ دپاره ددیه پطرس په قید خانه کښ وساتلی
شه لیکن په نژد دخدای له مجلسه څخه دپاره دهغه همیشه دعا وکړی شوه *
۶ هیرودیس هرهغه وقت چه هغهلره یستلولره په زړه کښ وکړه هغی شپی لره
پطرس ددوو سپاهیانو په منځ کښ ددوو ځنځیرونو څخه تړلی اوسیدلی اوده

شوی وه او کوتوالانو دوړاند ددروازی نګهبانی ورکوله * ۷ هغه وقت کوریی
دخدای یوه فرښته په نژد دهغه راغله او په قید خانه روښنائی ظاهره شوله او
هغی دپطرس په پوښتی وهل کړی هغه لره پاڅولی وی ویل چه زر پاڅه لهغه
څخه دهغه له لاسه څخه ځنځیر پریوتی شه * ۸ پس لهغه فرښتی هغه ته وویل
خپله ملا وتړه او کنړاوی په ښپو کړه او هغه وکړل پس هغی فرښتی هغه ته
وویل چه ستا جامه واغونده ځما دورستو راځه * ۹ هغه وقت هغه بهر لاړشه
او هغه پهغه پسی لاړشه او ونپوهیده چه هغه رښتیا دی چه هرهغه چه فرښتی کړی
وو منکر په زړه کښ ئی خپل فکر وکړ یو دیدارئ ولید * ۱۰ او وړنبی او دوېمه
نګهبان ئی پریښودی دهر هغی اوسپنی له تانبی څخه چه ښهرلره ځی په نژد
دهغه راغی هغه خود بخوده پرانتله شوله پس بهر وتلی دوی دیوی لاړ تر
سره یوړ لاړل هغه وقت فرښتی هغه لره پریښود * ۱۱ پطرس سره له هوښه
شوی وی ویل چه زه اوس تحقیق پوهیږم چه خاوند خپلو فرښتولره رالیږلی
دهیرودیس له لاسه څخه او دټامو یهودیانو له انتظاری څخه ماله خلاصول کړی
دی * ۱۲ او هغه غور کړی دهرهغه لقب چه مرقس دارنګ هر هغه چه یوحنا
دهغه دمور دمریمی په کور کښ راغی هغه ځای دبیر خلق دعا کړی جمعه شول *
۱۳ هغه وقت پطرس دروازه ټکوی دیه وقت هلتکی ډوك دی دغه پوهیدولره

رودا نومانده یوه ځوانه ښځه راغله * ١۴ او دپطرس اواز پیژندلی له خوشدلی
کیدلو څخه ئی تنبه نه پرانته لیکن له زغلیدو څخه دننه تللی وی وییل چه پطرس
په دروازه باندی ولاړ دی * ١٥ هغو هغی لره وویل چه ته لیونی شوی ئی منکر
هغی تحقیق ربښتیا دی دغه ئی تحقیق صورت وویل هغه وقت هغو وویل چه
هغه دهغه فرښته ده * ١٦ لیکن پطرس دروازه ټکوونکی واوسیده پس تنبه
پرانتی او هغه لره لیدلی عجیبه وګڼل * ١٧ او هغه هغولره خاموش کولولره له
لاسه څخه اشارت کړی وویل چه خاوند هر هغه صورت هغه لره له قید خانی
څخه خلاص کړی وه او هغه وویل چه یعقوب لره او نورو وروڼولره دغه خبر
ورکړئی پس هغه کوچ کړی بل ځای لره لاړشه * ١٨ پس له وتو دورځی کیدلو
څخه پطرس چرته لاړشه دسپاهیانو په منځ کښی ددیه خبری لوی شور وشه *
١٩ پس هیرودیس لټول کړی هغه ځای ئی نموندلی دنګهبانانو تجویزئی وکړ او
هغولره وجلولره ئی حکم ورکړ لیکن پطرس یهوداه ملک پریښودی په قیصریه
کښی لاړشه او هلته واوسیده * ٢٠ هغه وقت هیرودیس دصور او دصیدا په
خلقو باندی لوی خفه وه لیکن دوی له یوه زړه څخه دهغه دوړاند راغلل او
فلسوس نوماند بادشاه دیوانلره وخپل طرف ته راووړی صلحه وغوښتل ځکه
چه دبادشاه له ملکه څخه دهغو ملک ساتلی شوی وه * ٢١ پس لهغه په یوه

مغرره کړی شوی ورځ کښی هیرودیس بادشاهی لباس اغوستی په تخت باندی
کښیناست او په نژد دهغوی خبری وکړی * ۲۲ لهغه ځخه خلقو له لوړه ځخه ووېل
چه دغه دخدای اواز دی دسړی ندی * ۲۳ هغه وقت دخدای فرښتو هغهلره
وهل وکړل ځلره چه هغه دخدای لوئی قبوله نکړه لهغه ځخه هغه له چینچوځخه
خوړلی شوی شوی مړشه * ۲۴ لیکن دخدای خبره خواره شوی کثرت بیاموند *
۲۵ هغه وقت بارناباس او شاول خپل خدمت پوره کړی واورشلیمه ته وچاروتل
او یوحنالره سره اخستی چه دهغه لقب مرقس دی *

اتلسم باب

۱ پس لدیه واړو پاؤل اتینس لره پریښودی به کورانت کښی لاړشه * ۲ او
په پنتس کښی پیداشه اکلا نوماند یوه سړی یهودی لره بیاموند چه هرهغه
خپلی ارتینی دپرشکلاسره لږی ورځی شوی له اتالیا ځخه راغلی په نژد دهغو
راغی ځلره چه روم پریښولوارره کادیس واړو یهودیانولره حکم ورکړی وه * ۳ او
دهغه دارنك كار كوونكی شوی دهغو سره واوسیدل او کارئ وکړ ځلره چه دوی
دخیمی دکنډلو کسب درلود * ۴ او هغه هری سبت ورځی لره په سینګك کښی
بحث ئ کاوه او یهودیان او یونانیان ددیو دواړو زړه‌ی جارېوست * ۵ سیلاش

او تیموتس له ماکیدنیا څخه پس له راتللو پاوٗل دلکبر شي یهودیانولره شاهدی
درکړه چه یسوع مسیح دی * ٦ لیکن هغو هرهغه وخت چه خپلواره دهغه مخالف
کړی کفر وکړ هغه وقت هغه خپله جامه څنډلی هغواره وویل چه ستاسو وینی
ستاسو دخپلو څانونو په سربانګ اودوی زه بیګناه یم له اوسه څخه زه په نژد
دنورو ملکیانو به ځم * ٧ پس هغه لهغه ځایه څخه تللی یستس نومانګ دیوه
سړی دخدای عبادت کونکی کورلره لاړشه چه دهرهغه کور چه په نژد دسینګک
وه * ٨ لیکن دسینګک خاوند کرپس سره له لواحقو په خاوند باندی یقین وکړ
او ډیرو کورنتیو هم اوریدلی یٔ یقین وکړ او غوته وهلی شول * ٩ هغه وقت
خاوند شپی لره په یوه دیدار پاوٗل لره وویل چه ته مه ویریږه منکر خبری
وایه خاموش شوی مه اوسه * ١٠ څلره چه دستا ملګری زه یم او چالره دپاره
دخون تالره مسته کولولره په درنګرم څلره چه پدیه ښهر کښی ځما ډیر سړی
دی * ١١ پس پاوٗل په منځ دهغو کښی دخدای خبره تعلیم کونکی تر یود نیمه
کاله پوری واوسیده * ١٢ هرهغه وقت چه دکالیو اکاییا نایٔب وه هغه رفت یهودیانو
یوزړه شوی پاوٗل لره مخالفت کړی په عدالت کښی یوړ او وی ویل * ١٣ دخدای
دبندګی هررسم دهغه اپوته کولولره دغه ورسیی * ١٤ هغه وقت پاوٗل په منځ
دې انتو دخولی شروع کولو باندی ګالیانو یهودیانو لره وویل چه ای یهودیانو

هرهغه څوك څون يا چه دشرارتي متدمه وى ترو ساره شوى ستاسو خبره اوريدل

ماله مناسب وو * ۱۵ ليکن خبره يا نوم يا دتاسو دتوريت په خبره کښ هرهغه

چه وى ترو تاسو هغه کوريئ ځاره چه زه به دديه مقدمي عادل نشم * ۱۶ او

هغه لهغه دعدالت له کوره څخه هغو وامرو خلقولره وبستل * ۱۷ هغه وقت وامرو

يونانيانو خلقو دسينګك خاوند ششتينس لره اخستي دعدالت دوړاند وواهه

ليکن ګاليو دديه هيڅه هم وغملل * ۱۸ او پاوئل ډيرى ورځى هلتکى واوسيده

پس له ورونړ څخه رخصت اخستي دهغه يوه نذر وه دپاره دديه خپل ويښته

په کنکرياکښ خريلى له هغه ځايه څخه په بيړى باند دسيرياله لامړشه او پرشکلا

او اکلا دهغه سره لامړل * ۱۹ هغه په افسس کښ رسيدلى هغولره هلتکى پريښودى

ليکن پخپله په سپنګك کښ تللى له يهوديانو سره ئ بحث وکړ * ۲۰ دهغه ځاى

سړو اراده وکړه چه هغه نور لږى ورځى دهغو سره واوسى ليکن هغه هغه

قبوله نکړه * ۲۱ ليکن رخصت شوى وى ويّل چه په اورشليم کښ هرهغه اختر

چه وى دهغه اختر سائل ماره ډير ضرور دى منګر دخداى له خواه شه شولو څخه

په نزد دستاسو به بيارا ځم پس هغه له افسسه څخه په بيړى باند لامړشه * ۲۲ او

په قيصريه کښ رسيدلى او تللى سپنګك لره ئ سلام کړى وانتيوك لره لامړشه *

۲۳ او ځو ورځى هلتکى له اوسيدلو کوچ ئ وکړ پس بعد وامړو شاګردانولره

خاطر جمعي کوله ګلاتيا او پرګيا ملك وارو ځايونواره ورو ورو لاړشه *
۲۴ هغه وقت يوه کويا په کتابونو کښ کامل په اسکندريا سهر کښ پيدا شوي
اپلاس نوماند يو سړي يهودي په اپسس کښ راغي * ۲۵ دغه سړي دخاوند
په لار کښ تعليم کړي شوي او په زړه کښ نيښتي شوي صرف ديوحنا له
غوټي ځخه خبر شوي دخاوند په خبرو کښ زړه لکولي خبرۍ وکړي او تعليم
ئ ورو کړ * ۲۶ هغه سړي له بي ترسي ځخه په سينګاګ کښ کويا شه لهغه ځخه اکلا
او پرسکلا دهغه خبري اوريدلي هغه لره په نژد دخپل ځان بوت او دخداي لارلو
په ښه شان سره ئ پوه کړ * ۲۷ پس هغه لره پس له اراده کولو تللو لره په اکاييا
کښ ورونړو هغه ته له ادبه ځخه دپاره داخستلو شاګردانواره وليکل پس هغه
ځاي رسيدلي هروهغو چه مهربانګي موندلي يقين ئ کړي وه دهغو ډير مدد
هغه وکړ * ۲۸ او يسوع هرهغه چه مسيح دي ددپه شاهدي له کتابونو ځخه ورکول
هغه ديهوديانو سره نمود شوي لوي بحث وکړ *

نولسم باب

۱ هغه وقت دارنګ وشول اپلاش په کرنتي کښ هرکله چه اوسيدلي وه هغه
وقت پاؤل له پورته ملکه ځخه ته ته په اپسس کښ ورورسيده * ۲ پس ځو

شاګردانو لره مونډلي هغو ته ئ وويل چه تاسو پس له يقينه کولو روح القدس
لره مونډلي دي هغو هغه لره ځواب ورکړ چه مونږه اوريدلي ندي چه ځوك روح
القدس شته دي * ٣ هغه هغوته وويل ترو له چا له غوټي څخه غوټه ورکړی
شوی بی * ٤ هغو وويل چه ديوحنا له غوټي څخه هغه وقت پاول وويل يوحنا
دتوبي غوټه ورکړه درست * ٥ او خلقولره وويل چه دوی پهغه پاند اعتقاد وکاند
هرهغه چه پس لهغه به راشي يعني يسوع مسيح هغه وقت هغو دغه اوريدلي
دخاوند يسوع په نامه پاند غوټه ورکړی شول * ٦ او پاول پهغو باند پس له
لاس ورکولو روح القدس پهغو باند پريووت او دوی نوی ژبه ويله دنبي
خبری ئ کولي * ٧ هغه واړه سړی دولس سړی قدر وو * ٨ پس پاول په سينګك
کنس تللي دری مياشت ئ بحث وکړ او دخدای دبادشاهي دخبرو شاهدی
ورکوله بی ويری ئ خبری وويلي * ٩ ليکن څو خلقو سخت شوی او اعتقاد نه
کړی دخلقو دوړاند ددیه لاری بدی ئ وکړه دپاره دهغه هغه په نژد دهغو
تللي شاګردانولره جدا کړل او هره ورځ ترانس نومانډ ديوه سړی په مکتب
خانه کنس ئ بحث وکړ * ١٠ دوه کاله دغه وشول لهغه څخه يهوديان او يونانيان
يعني داسيا واړو اوسيدونکيو دخاوند يسوع خبره اوريدلي * ١١ او خدای نادر
عجيبه کار دپاول په معرفت سره وکړ * ١٢ لهغه څخه رومال يا چه لنك دهغه

له بډنه څخه په نژد دبیمارو خلقو بوړ لهغه څخه ناجوړتیه هغوله پرېښودل او پريانو
هغوله پرېښودل * ۱۳ هغه وقت په پريانو لګيدليو سړو باندې څو رز اله يهودیانو سحر
ګرو دخاوند يسوع نوم اخستى وى ويل چه دهرهغه يسوع خبره چه پاؤل اشتهار کوى
دهغه يسوع اه نامه څخه موږ تاسولره سرکنډ درکړو * ۱۴ سکوا نومانډ ديهوديانو
په منځ کښې ديوه سردار کاهن اوو زامنو دغه وکړل * ۱۵ ليکن هغه پيرى څواب
ورکړى چه يسوع لره زه پيژنم او پاؤل لره زه پېژنم منکر تاسو څوك يئ *
۱۶ پس پريانى پهغو باندې ودنګل اوزور کړى هغولره وکټل لهغه سببه هغو هغه
کور پرېښودى يوبنډ او زخمى کړى شوى وتښتېدل * ۱۷ دافسس اوسيدونکى
واړه په نژد ديهوديانو او يونانيانو دغه معلومه شوله لهغه سببه په واړو باندې
ويره پريوته او دخاوند يسوع دنامه لوئ وشوه * ۱۸ او هروهغو چه يقين وکړ
لهغو څخه ډير حلق راغلى قبول کړ دخپلو کار او ظاهر کړ * ۱۹ سحر کړى هروهغو
چه کړى وه دارنك دبړو خلقو خپل کتابونه يوځاى راوړى دواړو دوړاندئ
وسول پس دهغو قيمت حساب کړى وپوهيدل چه هغه پنځوس زره سپين زره
شول * ۲۰ دخاوند خبر دارنك اويه او فتح ئى وکړه * ۲۱ پس اديو داړو شولو
پاؤل له ماکيدنيا او له اکيا شوى واورشليم ته په زړه کښ دتلو اراده
وکړه او وى ويل چه پس له هلنکى تلوڅخه به مالره روم اره ليدل وشى * ۲۲

پس په نژد دڅان خپل هرهغه چه خدمت ئ وکړ لهغوڅخه دوابرو سړولره په
ماکیدنیا کښ ورلیږلی تیموتیس او اراستس خود څو ورځی په اسیا کښ واوسیده
۲۳ هغه وقت دغغی لاری پحق کښ لوی اژدحام جورشه * ۲۴ څلره چه دیمترتیس
نومانند یو سړی دسپینو زروکار کوونکی وه چه هرهغه ددیانا دسپینوزرو صورت
له تیاره ولوڅخه دسپینو زروکار کوونکیولره دیر فایده وروښوله * ۲۵ هغه هغولره
او دهغه دول کار کوونکیولره یوڅای کړی وی ویل چه ای ورونړو تاسو پوهیږئ
چه دغه کار نه کولو څخه مونږه لره دولت موندی شی * ۲۶ او هم تاسو وینئ
او اوریئ چه دیه پاول دلاس جوړ کړی شوی هرهغه چه دی هغه خدای ندی
دغه خبره کړي صرف په اپسس کښ هغه ندی لیکن اکثر واړه په اسیا کښ
دیرو سړولره نصیحت کړی دی اوله لاری څخه جاریستلی دی * ۲۷ دپاره ددیه
څمونږه کار چه ناڅیزه کړی به شی صرف دغه افت ندی منکر لوی بت ددیانا
هیکل دهم ناڅیزی کړی شی او دهغه جلال ئ دزایل کړی شی چه دهرهغه بندګی
داسیا واړه سړی او ددنیا واړه خلق کوی * ۲۸ او دغه اوریدلی دوي له غصی
څخه ډك شول او له لویه څخه ئ وویل چه داپسسو دیانا لویه * ۲۹ هغه وقت
واړه ښهر له اژدحامه څخه ډك شه لغوه څخه دماکیدنیا ګایس او ارسټارکس
دپاول دیو دواړو ملګریولره نیولی دوی له یو زړه څخه دتماشی کورلره وزغلیدل

٣٠ پاؤل په نژد دخلقو په ننوتل غوښتلو بائد شاګردانو هغه لره تلولره ورنکړ *
٣١ داسيا ځو سړي منصبداران هم دهغه دوستان شوي په نژد دهغه سړي ورليږلي
زاري ئ وکړه چه هغه دتماشې کورلره نځي * ٣٢ ځنو ځنو يو خبره وکړه او ځنو
ځنو نوره نوره حبري ورکړي ځکه چه له اژدهامه ځخه بيړ جوړشه او دزياتي بخري
خلق ونپوهيدل چه دپاره دځه جمعه شول * ٣٣ پس يهوديانو هغه لره وړاند وړاند
کړي هغو له اژدهامه ځخه اسکندرلره پوري واهه هغه وقت اسکندر له لاسه ځخه
اشارت کړي په نژد دخلقوئ سوال غوښتل وکړل * ٣٤ ليکن هرکاله چه هغو وکړېل
چه هغه يهوديان دي هغه وقت واړو خلقو يو غږ له لويه شوره ځخه تر دوو
ساعتو پور وويل چه دافسسيانو ديانا لويه * ٣٥ پس دښهر ديوان خلقولره خاموش
کړي وي ويل چه اي افسسيانو تاسو اوريئ ځوك دي چه نه پوهيږي چه دافسسيانو
دښهر اوسيدونکي واړه خلق له يوپيتر ځخه پربوتلي ديانا دلوي بت بندګي کوونکي
٣٦ دپاره ددېه دغه واړه هرهغه چه مخالفه دي ترو خبره نشي کيدې تاسولره
دتحمل کولو اودشتلي ځه نه کولو ضرور دي * ٣٧ ځکه چه تاسو ديو سړولره راوړي
دي هرهغه چه دبت دکور غله ندي او تاسولره په بت بائد کفر کوونکي هم ندي *
٣٨ دپاره ددېه ديمترس او دهغه ملګريو کار کوونکيو ځه مقدمه که پچا بائد وي
ترو عدالت پرانتي شوي دي او وکيل هم شته دي هغه دسوال ځواب وکاند *

۳۹ لیکن هرهغه چه دنور څه دکار پحق کښ وپوښتی شی ترو په مناسب مجلس کښ به رفعه شی * ۴۰ څلره چه ددیه اژدحام کیدلو هیڅه سبب نکیدلو څخه نن څمونږه آفت دی چه ددبه غوغا پحق کښ به مونږه وپوښتلی شو * ۴۱ هغه دغه خبری کړی جماعت لره رخصت کړ *

شلم باب

۱ هغه اژدحام له اخر شولو بعد پاول شاګردانولره رابللی او تر غاړه کړی په ماکیدنیا کښ تلولره کوچ وکړ * ۲ او پهغه ملك کښ ګرزیدلی او هغولره دیر نصیحت کړی په یونان ملك کښ وورسیده * ۳ او هلتکی تر دریو میاشتو پور اوسیدلی په جهاز باندی سیریالره تلونکی شه لیکن هغه وقت هغه لره وهلولره په یهودی اوکښ پس له بیتبدلو هغه ماکیدنیا لره په لاری کښ بیا دتلو اراده وکړه * ۴ هغه وقت دبیریا سوپاتر او دتسلونیانو ارستارخس او سکندس او ددربی کایس او تیموتیس او داسیا تیکیکس او تروپیمس دهغه سره واسیالره لاړل * ۵ دغه واړه وړاند تللی په ترواس کښ دپاره دمونږه واوسیدل * ۶ دبی خمیره روتی له ورځی بعد مونږه پیلپی پریښودی په بیړی باند پینځه ورځی تللی په تړواس کښ په نژد دهغو وروړسیدو او مونږه هلتکی اوه ورځی

واوسیدو * ۷ دهغتی په وړنبی ورځ شاګردان روټی ماتولولره یو ځای‌شول
پاول هغه وقت هغولره نصیحت کړی بله ورځ تلولره تیارشه او خپل نصیحت
ئې نرنیمی شپې پوری وکړ * ۸ په هره هغه دپاسه کوټنړئ کښې چه هغه جمعه وو
پهغه کوټنړئ کښې ډیری ډیوی وی * ۹ اوتیکس نوماند یوځوان سړی په کړکی
کښې کښیناستلی لوی خوب وړی وه او پاول تر ډیره ډیره پوری خپل نصیحت
وایی پهغه منځ کښې هغه سړی بی هوشه پخوب تللی له دری محله مانړی ځخه
پریبووت او په شان دمړه پورته کړی شه * ۱۰ پهغه کښې پاول کوز شوی پهغه
باندی پریبووت او هغه لره په غیږی کښې اخستی وی ویل چه ځه های های مه
کوئ ځلره چه دهغه جان پهغه کښې شته دی * ۱۱ پس بل هیږ پورته تللی او
روټی ماته کړی او خوړلی تر ډیره ډیره پوری یعنی تر صباپوری دهغو سره ئې
خبری اتری وکړی پس لاړشه * ۱۲ او هغو هغه ځوان لره ژوندی راوړی ډیره
تسلی وشوه * ۱۳ لیکن مونږه وړاندی په جهاز باندی تللی واسوس‌ولره لاړو هغه
ځای مونږه لره پاول لره اخستل پریوتل ځلره چه هغه پیاده تلل غوره کړی دارنګ
ئې مقرره کړی وه * ۱۴ هغه وقت هغه په اسوس کښې ځمونږه سره پس له ملاقاته
مونږه هغه‌لره اخستی ومتلینی لره وروسیدو * ۱۵ او لهغه ځایه ځخه په جهاز باندی
تللی بله ورځ دوړاندی دکیوس وروسیدو او دهغی په بله ورځ وسامس لره

وورو‌سیدو او په ترکلیم کښی واوسیدو او دهغی په بله ورخ مونږه وملیټس
لره وروړسیدو * ۱۶ په اسیا کښی نور اوسیدلولره نه غوښتلی له اپسسه څخه
شوی ورتلولره پاول مقرره کړی وو ځلره چه که کیدی شی ترو دپنتکس په وقت
کښی په اورشلیم کښی هرهغه چه موجود وی دغه اراده هغه‌لره لویه وه * ۱۷ هغه
له ملیټسه څخه اپسس لره سړی ورلیږلی دمجلس زړو خلقو لره راوبلل * ۱۸ او
په نژد دهغه پس له رسیدلو هغه هغولره دغه خبره وویله تاسو خبرئ چه په
هرهغه ورخ کښی چه ومونبی اسیالره راغی * ۱۹ لهغی ورځی دارنګ لکه چه
ډیر نرم زړه شوی او سترګی له اوښو څخه ډکی کړی دیهودیانو له پټیدوڅخه
۲۰ هرهغه چه ډیر ازماینښت ما باند راپرېووت لهغه څخه ازمایلی شوی دخاوند
له خدمت کوله څخه زه پهرهغه صورت سره په نژد دتاسو هر وقت چه وم او
دتاسو محبت کوونکی ماهیڅه پوشیده نږی ینبی * ۲۱ لیکن په نژد دخدای
توبه او څمونږه په خاوند یسوع مسیح باند یقین لره دضرور شاهدی ورکول
ورکول تاسولره پهر هغه صورت سره له ظاهره څخه او کوراکور یهودیان او
یونانیان خبرئ وکړ او تعلیم ئ وکړ * ۲۲ روح القدس پهر یوه ښهر کښی دغه
شاهدی ورکوی چه تړون او تکلیف هرهغه چه څما انتظاری کوی * ۲۳ ما باند
اورشلیم کښی هر هرهغه چه به را پریوزی پهغو واورو ځایونو کښی بی عقله شوی

ولید زه اوس په روح کښ بند شوی هغه ځای ځم * ۲۴ لیکن زه پدیو دځا بحق
کښ متفکر نیم او ځما دخدمت واړه کار له خوشحالی څخه پوره کړم او دخدای
دمهربانګی خوشخبری دپاره شاهدی ورکولو هرهغه خدمت ما په نژد دخاوند
یسوع مونلی دی هغه خدمت دپاره دپوره کولو زه خپل ځان لره مین کړی
نکنړم * ۶۴ نور هم وګوره ۲۵ اوس زه پوهیږم چه تاسو واړه دهرو هغو په منځ کښ
زه چه دخدای دبادشاهی خبره ویلوله تللی یم ځما نور مخ به هیڅکله ونه وینیئ
۲۶ دپاره ددیه زه نن تاسولره شاهدی درکوم چه زه دواړو خلقو له وینوڅخه
صاف یم * ۲۷ ځکه چه تاسولره دخدای واړه دول خبرولولره ما پریښودی
ندی * ۲۸ دپاره ددیه خدای له خپلو وینوڅخه هرهغه مجلس چه په بیعه اخستی
دی هغه مجلس‌لره له تربیته څخه ساتلولره خپلولره او هرهغه واړه ساتلی پورته
روح القدس تاسولره مهتمم مقرر کړی دی هغی رمی‌لره له خبرداری څخه
ساتیئ * ۲۹ ځکه چه زه پوهیږم پس ځما دتلو چه بدلیوه په رمی باندی هیڅه مهربانګی
نکړی په تاسو کښ به ننوزی * ۳۰ او دتاسو له منځ څخه شاګردانولره دپاره
دراښکلو سری مخالف خبری کوونکی خلق به پورته شی * ۳۱ دپاره ددیه یاد
کړیئ نګهبانی وکړیئ * ۳۲ چه ما اوسی دکی شوی دریو کالو تر پور شپه ورځ
هر یوه سری لره نصیحت کولولره پریښنودی ندی تاسو دغه دپاره ددیه ای ورونړو

اوس زه په نږد دخدای او دهغه مهربانئ دخبرو هم وتاسولره سپارل کوم
چه هرهغه تاسو دکور په شان جوړه ولولره او چه پاك کړی شوی دی دهغو
واړو په منځ کښ دستاسو ملکیته درکولولره قادر * ۳۳ ما دچا دسپینو زرو یا
چه دسرهزرو یاد جامی طلع کړی نده * ۳۴ تاسو پوهیږیی چه دیو لاسونو
ځما خپله خواری دپاره دکړود کولو بغیر آخستنی ده کړی نده او ځما سره هر
څو سړی چه وو دهغو دهغو هم مدد وکړ * ۳۵ ما تاسولره واړه اطلاع کړی ده چه
دارنګ محنت کړی دکمزورو سړو مدد کول او دخاوند یسوع دغه خبر یاده
ول ضرور دی چه له اخستوځخه ورکول اسان دی * ۳۶ هغه دغه خبره کړی
دوه زنګنونه شه او دهغو واړو سره ئ دعا وکړ * ۳۷ او هغو واړو اوی های
های کړی دپاولُ مغزی ئ ونیو او هغه هره هغه خبره چه کړی وه چه دوی به
نور هیڅکله دهغه مخ ونه وینی * ۳۸ پهغه خبره باند نور غمکین شوی هغه لره
ئ ښکل کړ پس دهغه سره دوی په نږد دجهاز لاړل *

من کتاب یوسف وزلیخا

VI.

دمغرب پلور بادشاه وُ — چه دولت ی بی احصا وُ P. 26.
دده اسم شاه طیموس وه — لوئ ملك لوئ ناموس وه
مهیا ورته هر څه وو — چه دده وو دبل نه وو
په مراد به دده ځرخ — هر زمان واره تل ځرخ
کل مراد ده حاصل وه — خوښ خورم خوشحال پدل وه
تر زول یوه لور وه — چه پحسن لکه حور وه
زلیخائ دلور نام وه — چه مثال دد معدوم وه
که یٔ وصف دجمال کرم — لدی باب تل مقال کرم

لکه حق ئې وصفت دی — چه ئې کا دچا قدرت دی
لږ به تاونه وه وایم — له خروار موی نمایم
که عرعر که وی که چنار وی — تر قیامت ئې شرمسار وی
قدی سم لکه دسرو — په رفتار لکه تذرو
چه ویښته دد دسر وو — به تر مشکو تر عنبر وو
په هر تاری په تحقیق — زره پیه (پید؟) لکه عقیق
که زاهد که دانشمند وو — دویښتو پتاری بند وو
څه نسبت ئې دکاکلو — چه ئې زه کړم له سنبلو
سنبل اوسی پصحرا کښی — دا پسر ددل ربا کښې
دوی زلف اوېزاند — نور مارونه کنج تر لاند
والضحی واللیل کیسه — هغه مخ زلف پر نسه
صاف ئې هسی رنګ جبین وه — چه هر راز پکښی مبین وه
چه به څوك ورته ناظر شه — پټ احوال به ور ظاهر شه
دصوفی تر زړه لاصاف وه — دصفائی دا اوصاف وه
تر هلال ئې دمه روی — لا بهتر وی آبروی
دهلال که ځای فلك دی — ددی ځای په مردمك دی
نور پانړه ی نور ناوك وو — دعاشق پزړکی لك وو
دهغو دلرو چشمانو — تاسو وایئ سخندانو

56296

دا ستم به زه پخو کړم — چه تشبیه ئې له اهو کړم
داهو ددی دعین — تفاوت دمس دعین
تر عقیق دی لب سره وو — د عقیق و غندی وو
غاښ ئې سپین برق هوار وو — تر کوهرو لا آبدار وو
کاه کهی چه به له خیاله — په خندا شوه حور مثاله
لعل وډری له دهنه — دا دبنا (دا وینا ؟) کړه مبرهنه
پهر لوری به نثار شول — بهرمند به ځن خوار شول
په مثال ئې مخ جنت وه — بلك لاتر پر زینت وه
پکښې هر رنګ کلونه — لون لون نعمتونه
سری کرد کردن بلنده — به همزولیو کښې څرګنده
له ویښتوئ ساده تن وه — لك کل ددی بدن وو
چه پستان دهغی حور وی — کویا دوه دوه قبې دنور وی
وه ئې ملا ډیره باریکه — تر ویښتونه لا باریکه
نور به څه تر دا زیات شمار کړم — هم پدا به اختصار کړم
سر تر پایه خزانه وه — هسې ګښلې جانانه وه

P. 29. چه ښه مخ پکښې لیده شي — تر ویښوالی خوب ډیر ښه شي
زلیخا دګښلیو میره — په مثال وه بې نظیره

یوه شپه پخوب اوده وه　　پاس په تخت باندې پرته وه
ناګهان ښایسته ځوان وه　　چه پخوب کښې ورعیان وه
ترکیب شوی وه لنوره　　پصورت کښلی تر دوره
لکه ده درلو ښایست　　هسې نه دچا ښایست
قدې سم لکه شمشاد وه　　تر شمشاد لا آزاد وه
مخ یٔ سپین پمثال نمر وه　　پلك لاتر رخشنده تر وه
زیات ی وه تر صباحت　　کښلی مخ پر ملاحت
اهو چشم ګلرخسار وه　　پدوه شونډ شکر بار وه
تنك خوله ی نیست هسته　　تر قیامت یٔ سرو پسته
نویٔ دنرِ مرغلرې　　چه به ده کړلې خبرې
تور ګیسویٔ مشك افشان وو　　په سپین مخ یٔ را پریشان وو
لب یٔ لعل پر بها وو　　غاښ یٔ در قیمت بها وو
چه به کله په خندا شه　　نور په نور تر هویدا شې
تا به وِ چه کند ستورې　　تر شیرین یٔ خول ی وړې
چه ښایست هغه ځوان وه　　زیات تر حده دبیان وه
زلیخا چه دا ځوان وه لید　　پدارنك پراشان ولید
زړه ی لاړشه له کړکل　　په لنبو دمینې وسوله
دعشق اور باند بل شه　　ددې زړه پکښې جل بل شه

دده مخ په مثال اور شه | بل ددی دزړه پکور شه
هر وبینته دده کمند شه | ددی زړه ور پرو بند شه
تور مژکان ئ تور ناوك شو | په سینه باندی لك شو
وده ی وروښی لکه لور شو | دواړه زلف ئ منګور شو
هغوی پری کړ دزړه ولی | دوی پر خول و لکه ولی
عشق هرکوره بد بلادی | هغه زده چه مبتلا دی
چه په خوب کښی دا اثر کا | قراری لزړه بدر کا
په وینبوالی به لاکوره | ځه کارونه وه کا ورورره
زلیخا بی زلیخا شوه | لهستی پسی شا شوه
دپل وجود وربانی بار شه | ورښکاره خالی غبار شه
له ویښوالی پر خوب ښه شه | له ژوندونه ئ سوړ زړه شه

چه شپه تیره شوه سحر شه | بانکی چرك پنار وسر شه P. 31.
دشپی زاغ پرواز آغاز کړ | باغ ئ ځائ دتیغون بار کړ
پناړونارو بلبل شه | پیرهن ځیر دګل شه
زلیخا پری رخساره | ماه پیکر ګل عزاره
ناګاه ویښه شوه لخوب | زړه ئ دك له مین توب
کښیناسته نګاه ی وکړ | یاری نه لید آه ی وکړ

وناروته ی جوړ ځان کړ — لاس ئې پوړ په کریوان کړ
چه پزوره به ناره کړم — کریبان به خپل پاره کړم
اور به پوړ پناموس کړم — ورك به اسم دطیموس کړم
پنارو په فریادونو — دمه شی دخرزو زړونو
چه له زخم زوی دروهی — پرهار ځلی صحت مومی
اما شرم ئې مانع شه — په نش آری توره قانع شه
رازی پټ ساته دمینی — که ئې ځلی له سترګو وینی
زړه ی ډك شه له آتش — بی آرامَ مُشوشَه
په ظاهر به ئې خنداکړه — په باطن به ی ژړا کړه
لکه زخم په خندا وه — خرز دیار لغمَ دا وه
دعشق ی داغ په خاطر ینبی — یار ژاړه له خلقه کوښی
په ظاهر له خلقه ناسته — په باطن له یاره ناسته
په هوس کښی شوه غنچه — غم ئې وه دزړه دننه
دجهان هوس پرغم شه — دیار غم ددی محرم شه
ځن لاړه بی غمی شوه — صورت روغ پزړه زخمی شوه
سری کار شه له درده — زیست روزګاری شه اندرده
دیار درود ددی وواشه — بی وواتی درد پیدا شه
ورغ ی نیره پداشان شوه — تر بیګاه پداشان شوه

شپه دمینی ده رازداره   پشپه ورشی یار تر یاره
درسته شپه به یٔ له څانه   نغمه کړه بڅو څو شانه
مخامخ یٔ دیار خیال کړ   پـارنك یٔ ورته قال کړ
چه ته څوك یٔ رانه وایه   خپل احوال رانه وانمایه
ته کوهر دکوم دریاب یٔ   چه داهسی رنك نایاب یٔ
ته دکوم ولایت شاه یٔ   ته دکوم عالم پناه یٔ
زړه دیوړ لا خواری   خپل حال ووایه رانه یاری
لکهه زه یم بد احواله   نشته څوك هسی بد حاله
شوم بیدله بی دلداره   مشته څوك هسی کرفتاره
خیال دتاخت راباندی وکړ   بوت یٔ ملك ځما واره (؟) کړ
خیال دوینم له خواب   خیال دکړم سینه کباب
خیال دمخ رانه عیان کړ   ځما خانومان ی وران کړ
په خاطر می داور بل کړ   بیا دڅان زلفنی بیل کړ
هیڅ خبر له غم نه وم   په هوس کښی وم ځزره وم
تا جدا کړم له هو ه   دخوبنی له جوسه
تازه کل دسلطنت وم   ددباغ زیب زینت وم
نه تو دباد وه ما لی دلی   نه آغزی وه رابلودلی
دنا مخ لکه نانار شه   پر ویران هغه کلزار شه

در شپه ئ دا احوال وه | وبارونه ئ قال وه
ورځ وشپه ئ داروزکار وه | زړه ی خوږ صورت خوار وه

مینه کا هسی کارونه | په څوشانَ ناتارونه P. 33.
بادشاه پرِ باسی له تخته | باندِ ورځ راولی سخته
له وطن سړی ورك کا | وهرچاونه ئ سپك کا
عشق بدرنك کاندِ ډیر کمبلی | هم بی سطر مخ پوشلی
ژوندی ځان واچه وی اورته | ځان نیولی نشی بیغورته
شاه غلام غلام بادشاه کا | نام ناموس واړه تر شا کا
دعشق تیر چه پچا لك شی | صبر هوش ئ لزړه ملك شی
دهر څیز پته ول وشی | عشق او مشك پته ول نشی
بوئ دمشك دمښك چغل دی | بوی دګل چغل دګل دی
زلیخا دزړه دننه | راز دمینه پټ ساتنه
ول نخښئ ښکاره شوِ | چه دخلق ننداره شوِ
یوی زبره رخساره شوه | بل لخلق کناره شوه
بل ی سترکی شوی غم جن | شوندی وچ دغم جن
په آشنا پسی اوبه شوه | پصورت لکه دړمه شوه
شپه او ورځ لدرد دوکه | هغه شه کمبلی ملوكَ

تر زعفرانو شوه لاززردهٔ   تا بو ځهره یٔ زر ده
کاه ی اوښی بهیدلی   په لمن ځه څڅیدلی
هغه ځای به لاله زار شه   چه ددی به پری قرار شه
کاه کهی به یٔ آهونه   را وکښل له اندرونه
چه یٔ سه خاطر دننه   تر به بوی دکباب ننه
چه یٔ حال پدا منوال شه   په محل کښی قیل وقال شه
چا به وچه دانظر دی   دنظر هسی اثر دی
په هرچا باند چه وشی   کاری دارنکه لیده شی
په نظر کانړی ماتیږی   روح تندرست تر وفاتیږی
چا بوی چه دا پیریان دی   ناست ددی په کښلی ځاندی
چه پیری په هرچا کښی نی   نور له خلق تنها کښی نی
چه پیری ورته ښکاریږی   هغه ورغ تر ورغ خواریږی
چا بو سحر سازی ده   چه ددی جان ګدازی ده
چا پر کړی سحر دم دی   ځکه حال ددی برهم دی
چا بوی چه کار دعشق دی   دا همه اثر دعشق دی
دا دمینی دی دودونه   چه له ستر کوزی رودونه
دا همه دعشق اثر دی   چه ی حال هسی ابتر دی
پهر زره چه ورشی مینه   وچه وی دصورت وینه

دد وه دائی هوښیاره   له هرڅه نه خبرداره
لا دعشق په کاروبار کښی   سیال نلري پدا کار کښی
دعشق کار ورته معلوم وه   پدا کار کښی نوم سلو ده
چه به دی افسون آغاز کړ   ناساز کار به ی پر ساز کړ
یوه شپه ئی زلیخانه   وئ وه واپه ومانه
پټ احوال رانه عیان کړه   په تفصیل رانه بیان کړه
راز ساتل که هرڅو ښه دی   بی رازدار هیڅوك ندی
راز ساته شی له رقیب   نه ساته شی له حبیب
رنځ که هرڅو پټ ساته شی   بیا طبیب ته حال وایه شی
ستا دغم غمخواره څه یم   پدرد ستا دپاره زه یم
ته که هرڅو بی نظیری   لوئ بیا څما په شیری
زه مینه یم هرګوره   پتا لازیات تر موره
ما په څو خواری ساتلی   څوڅو شپی می رونړولی
لکه ما دتا خدمت کړ   مور دکله دا خدمت کړ
درسته شپه به ستا دپاره   نه اوده وی زه بیداره
چه لږ درد به ستا پسر شه   ورك لما به خواب وخور شه
ما به سترګی کړی ستا نوری   ما به عطر کړه در پوری
رنګارنګ جامی مهین   ښائسته سپین رنګین

چه به ته پر جوړېدلی　　ما به هسې سازه ولی

یو زمان به ستا له کاره　　هیڅ خالی نه وم وزکاره

ښما حق دربانډی دیر دی　　تر شمار تر حساب تیر دی

خپل حال وه وایه وماته　　زه به نه وایم وچاته

پت به ستا درنغ علاج کړم　　تا به بیا په ابتهاج کړم

رنځ بورك کړم ستا لځانه　　ما دارو زده ښوښو شانه

راته وه وایه یوښله　　ولِ شوِ له خلق بیله

ښه آفت دناپښان شه　　چه درنك لکه زعفران شه

مخ دسپین لکه آفتاب وه　　تر آفتاب ی لاتاب وه

ول اوس داهسی تور شه　　په نوروالی لکه سکور شه

قدی سم دصنوبر وه　　بلك لاڅن بهتر وه

ول اوس داهسی خم شه　　بار وربانډ دچا غم شه

تل به تا خندا هوس کړ　　یو هوس وړی په لس کړ

ول اوس داهسی غم کړ　　رنړا ورڅ پښان تور نم کړ

ښه زحمت دی په بدن دی　　چه ضعیف دهسی تن دی

دهر درد دارو دوا شته　　طبابت هنر ښما شته

ستا ددرد دارو به وکړم　　بصحت بیا زړه سه کړم

که دناست به ښان پیریاندی　　پاڅول ئ هم آساندی

پتعویذ به ی تسخیر کړم | دَدوی سول نه به خان خبر کړم
په شیشه کښی به ی بند کړم | چې هرچا نه ی څرکند کړم
که زحمت لری دمینی | نه به خو څما کار وینی
په تسبیح به لآسمانه | فرښته کوزه کړم جانه
که دمینه په بشر ده | دا خو دیره سهل چرده
که بادشاه وی که وزیر وی | که ملك وی که امیر وی
که نیژد که پهوین واد وی | که پزړه لکه فولاد وی
زه به هسی کار معلوم کړم | چه ی نرم لکه موم کړم
نه حال وه وایه وماته | چه ی راولم وتاته
څوك چه ته ومانه یاد کړی | پوصال به ی زړه شاد کړی
زلیخا چه هونبره مینه | پناك وه لیږ اه داینه
آه ی وکړ پژړا شوه | لهغه پس ور کوبا شوه
چه مقصد می ناپدید دی | دګنج ور می بی کلید دی
هغه څوك چه مراد څما دی | په معنی لکه عنقا دی
عنقا نه کښوری پلومَ | دا خبره ده معلومَ
عنقی ندی چا لیدلی | نوم ی دی پهر لور تللی
چه ی زه کړم پدا غم کښی | ظاهر ندی پعالم کښی
دده کښلی مخ په خواب کښی | لکه نمر وینم په آب کښی

نورانی آفتاب عالم کړ — ده آفتاب بیا نور تم کړ
چه تر غر ښایست دده وه — نه پوهېږم څوك وه څه وه
چه ئې زه له غم سوزم — نا قراره ځبله خوځم.
هېڅ مې نزده چه سړی دی — فرښته که حور پېری دی
چه دائ لدی خبری — واورېدی هسی ناوری
شوه حیران پدا کار کښې — دعلاج په کاروبار کښې
چه اوس کوم هونر بازی کړم — چه دد چار سازی کړم
نصیحت نه ئې ځان ساز کړ — وعظ بندئ (پندئ؟) ور آغاز کړ
وئ دائر ددیو دی — .دديوان مكر زبو دی
ځان ښکاره به ښه صورت کا — ورسره ملاعبت کا
عقل هوس له سړی یوسی — نور څو دی لیونی اوسی
زلیخا و دا خبری — هر کور دی له عقل لری
څه قدرت دی ددیوانو — چه پرنك دفرښتكانو
ځان وچاوت ښکاره کا — عقل هوش ئې آواره کا
نور او نار څپله جدا دی — پرِ پوهېږی چه دانا دی
دهر نور چه اثر نور دی — وپوهېږه چه دا اور دی
نور ښکاره شی په آسمان کښې — رنړان یربوز په جهان کښې
وئ د هم خواب وخیال دی — معتبر کله داحال دی

دَبر اضغات احلام خوبونه ‎ ‎ پرنك رنك به صورتونه
وسوري‌وته اظهار شي ‎ ‎ پدا كله اعتبار شي
د ويرخوب وراستكارانو ‎ ‎ دي ليرل دبيدارانو
خوب به سم وبني چه سم وي ‎ ‎ هرچه نه مني دا كرم وي
كازه وه وبني خوبونه ‎ ‎ چه كازه لري خوبونه
دبوي دا فكر له دله ‎ ‎ لر كره كه ئ عاقله
دا هر كوره ناداني وه ‎ ‎ ثمرهٔ پښيماني وه
چه شه وه وبني بخواب كښي ‎ ‎ نور خپله ثان كر په‌عذاب كښي
د وير عقل لما بيل شه ‎ ‎ حال مي ثكه مبدل شه
كه په ثاىٔ عقل ثما وي ‎ ‎ كله وي چه حال دا وي
عقل بووړ لما ميني ‎ ‎ حال مي ثكه خراب وبني
يار مي لك دزرهٔ پسر شه ‎ ‎ لكه نقش دحجر شه
په اوبو په باد بيدرنك ‎ ‎ نقش نه درومي له سنكه
چه داىٔ شوه خبرداره ‎ ‎ په فكرت شوه لديكاره
ددي پلارنه ي حال وه وي ‎ ‎ پرموزي پيغام وه وي
پلار ي دير پدا دلكير شه ‎ ‎ چه عاجزئ په تدبير شه
لارئ نه وه وتدبير نه ‎ ‎ مفوض ئ كر تقدير نه

زړه بی عشق کله زړه وی　　　　چه بی عشق زړه دمړه وی　P. 37.

پهر زړه چه عشق نازل شی　　　　له جمله کاره عاطل شی

ملامت پر سلامت شی　　　　سلامت پر ملامت شی

دعشق اور چه بل پزړه شی　　　　صبر وهوش ی پکښی سه شی

زلیخا چه په مخ ماه وه　　　　دهمه مهر یو شاه وه

پدا حال پدا منوال کښی　　　　شوه پغم په تمام سال کښی

پدیر غم لکه هلال شوه　　　　پلا خم لکه هلال شوه

لهمه خلق تنها شوه　　　　زمزمه ی لزړه دا شوه

دادی څه وکړه آسمانَ　　　　پخپل کار دکړم حیرانَ

بو کړی درسوا کړم　　　　له ښادبو دسوا کړم

همیشه دی پیشه داوه　　　　که پما دابتلا وه

چه دی هسی رنګ پغم کړم　　　　نور هوس کازه ماتم کړم

که په هجر کښی نور ژلړی　　　　پوپښوالی وصال غواړی

زه پخوب کښی دیدن غواړم　　　　یوکال وشه (?) پسی ژاړم

ښکاره شوی راته ندی　　　　دا ستم ندی نور څه دی

پدا شان ئی کړه له ځانه　　　　زمزمه پخو ذو شانه

چه شپه تیره شوه بو پهر　　　　غوغا کښیناسته دشهر

په بستر شول قراره　　　　سترکی پټ زړه بیداره

ورښکاره هغه جمال شه　　په لیدو ی زړه خوشحال شه

په تلواری شرم پرېښی　　خپل تندی په پښو کیښی

وی حال ځما مشکل کړه　　دا مقصود ځما حاصل کړه

پهغه دِستا سوګند وی　　چه هر سر پِده ځرګند وی

ستا سوګند پهغه خدایئ‌ی　　چه خالق دهر اشیا دی

نه یٔ هسی رنګ زیبا کری　　نر آفتاب ی کښلی لاکری

په ښایست یٔ سرفراز کړ　　په ښه حسن ی ممتاز کړ

نه یٔ سرو دَ دباغ کری　　دد بزم یٔ چراغ کری

ستا یٔ سری شوندی یاقوت کړ　　بیا ی دخوږو زړونو قوت کړ

ستا وېښته ی معنبر کړه　　نر عنبرو یٔ بهتر کړه

مخ یٔ ستا آتش سوزان کړ　　ځما زړه ی پر بریان کړ

هر وېښته یٔ ستا کمند کړ　　پر ځما خاطری بند کړ

که دویره شی له خدایه　　خپل احوال رانه وه وایه

دل سوزی می په حال وکړه　　حال ومانه بیان نه کړه

نه چه هسی ښایښته یٔ　　آدم زاد که فرښته یٔ

نه چه هسی ګلعذاری　　ګل دکوم بوه ګلزاری

نه هسی پاك نژادیٔ　　ځوك یٔ نه دچا اولادی

ده وِ زه آدم زادیم　　دآدم الګو اولادیم

خلاصه ئ لکه گل یم　　　بیا پیدا له ابو گل یم
که نه ئ په ما عاشقَ　　　په خپل عشق کښې ی صادق
ویل چاته نظر مه کړه　　　بل بې ماته شوهر مکړه
که په حق دیاری کوری　　　نه به نه کړی یاری نوری
قتن ساته له منکه سانو　　　زغوره ځان له ناکسانو
لکه ستا ده په ما مینه　　　ځما هم ده پتا مینه
لاس چه یودی تك ی نشی　　　له دوه لاسه اواز دشی
لاری شته دزړه وزړه ته　　　دبل بدو بنه وسه نه
چه ی شناخت وی له ازله　　　آشنائی کاند یو ځله
زه هم ستا په مینه داغ یم　　　گمان مکړه چه فراغ یم
ستا دعشق په کمند بندیم　　　دوصال دآرزمند یم
زلیخا چه هونبره مینَ　　　اخلاص ولید لنازنینَ
محبت ی صد چندان شه　　　غم محنت ئ صد چندان ش
چه معشوق مهر ځرکند کا　　　عاشق لاپه مینه بند کا
سحر مست له خیاله　　　ویبنه شوه پری مثاله
زړه ئ لاندی تر اندوه شه　　　یو اندوه وربانډ کوه شه
تر اول ی یو په صله　　　اور دمینی سینه سوله
بیا ی وکړ لزړه نغل　　　صبر آرام لسره عقل

لکه گل گریبان چاك شوه | تر بلبل په بلغاك شوه
هم ئې شرم لاړ هم ویره | پنارو نارو شوه سره
چاپېره تر خدمت کاري | په ښایښت واړه او ښاري
چاپېره به تر حلقه شوي | دا به میاشت دوی به هاله شوي
چه به وه وزي ناګهان | دنك (جست ك؟) لكه غشي لكمان
آهو چشم به آهو شي | له عالم به یکسو شي
په صحرا کښې به مقام کا | خاندان به خپل مقام کا
اور به پور په ناموس کا | ورك به اسم دطیموس کا
پدا حال پلار خبر کړ | پلاري ساز زنځیر دزر کړ
په زنځیر کړه دا قید | لکه بند کا وحشي صید
زولنۍ لکه مار شو | تر باریکو پښوی زار شو
زولنی چه ی پیای کړ | دی له زړه خبر دا کړی
چه پټور دعشق بندی یم | بهوس بخورسندی یم
چه په پښو می زوله نی دی | دا دمینی نشانی دی
لیون توب دعشق کمال دی | دصادق عاشق دا حال دی
دهغه عاشق عشق خام وی | چه ی غم دننك دنام وی
لیونتوب دعشق زینت دی | لیونتوب مینی بت دی
سعادت دی که می سر شی | چه پعشق کښې ددلبر شی

دیار غم می دسر تاج دی — پدا تاج می ابتهاج دی
چه دعشق له باره خم شوم — سربلند په عالم شوم
خوشحالی دجهان واره — ځار تر غم شه دځان واره
دخلاصی بند می دادی — چه دا بند ځما په پا دی
پدا شان ی افسانی کړِ — ځو ځو رنك ترانی کړِ
پریر غم کښی دیوانه شوه — له شعوره بیگانه شوه
پژرا کښی ی خندا وه — پخندا کښی ژړا وه
پدا رنك پریشان حاله — وَ ویره تر بوه کاله

P. 40. نوی عشق په بو رنك — کهی صلح کهی جنك
کاه عاقل کا دیوانه — کاه مجنون کا فرزانه
دام دیار دزلف ساز کا — پری بندی دعقل باز کا
کاهِ قید له پښو بازکا — پرِ پرواز دعقل باز کا
لیونی شی پعالم کښی — مسخره شی پعالم کښی
په خاطری روښنائی شی — ور ځرکند دانائی شی
زلیخا بی صبر وهوشه — له محنت هم آغوشه
شپه او ورځ شوه بی آرام — له دردونو درد اشامَ
ژولیده ی دسر مو شول — چه دایم بی شست شو شول

سپین بدن ی لکه واوری — پړ بړ غم شه لکه خاوری
کاه زلف راوښکلِ — کاهِ خاور په مخ مښل
بیرون شوه له ناموننك — عشق سر نوره کړه ملنك
پسجده سر قرار کړ — سجده کاه یٔ لاله زار کړ
دا قصه یٔ کړه آغازه — وښیل یارنه په څو رازه
ای چه زه یم ستا له غمَ — له الم سره همدم
ځوز ژوندون شه پما زهر — فریادونه کړم په چهر
په ځوانی چه پړیر غم شوم — لکه ستا ابروی خم شوم
یار نوم می دتا زده دی — چه می تل ذکر هغه وی
راکړی غم غمخواری نکړی — څرګند شی خسوری نکړی
اور راوه لګوی درومی — نه پوهیږم چه څه نومی
دلاله غوندیٔ خوبَ — یم دزړه پونیو دوبَ
زړه دا غدار غرق پوینی — لاله کل یم که می وینی
مینی کړم زبان درازه — په جهان شوم برآوازه
پوشیده لکه غنچه وم — بادهم نه لیدم هغه وم
کریبان چاك لکه کل شوم — په نارو لکه بلبل شوم
مکړه خدای څما پرنك څوك — نه تمام عمر یو درنك څوك
شرمنده می مور وپلار کړه — ستا پینه می آزار کړه

نوم می لامرشه دېدئ   خپلو شمار کړم په پردئ

عشق داور صورت ی خس دی   خس ته لږ بخری بس دی

پیدا فکر کښی اوده شره   ور ښکاره هغه بشره شوه

چیٔ حسن بی نظیره وه   دهره کښلیو امیره وه

نورانی لکه خورشید وه   تر خورشید لا سفید وه

زلیخا ی دامن گیر شوه   دادطلب لکه اسیر شوه

فریادی شوه لدادخواه   ویٔ ای ځما بادشاه

غم ځما لزړه بدر کړه   لاحوال می خبر کړه

نوم دځه شهر دکوم دی   کوم د مرز کوم دبوم دی

دیو نوم عزیز ځما دی   مصر ملك ځما ماوا دی

شاهریان دمصر شاه دی   فریادرس دهر داد خوله دی

دی بادشاه زه ی وزیریم   پهر کار دده مشیریم

زلیخا چه شوه آگاه   بیا پری ننه‌وته شاه

چه ویٔ نوم دجانان بیاموند   سر له سری ځان بیاموند

خبر شوه دیار له بهره   بیا تازه شوه پری چهره

تللی هوش ی راغی سرته   لکه شاه وخپل کشورته

ارده بخت ی بیا بیدار شه   چه ښکاره ورته خپل یار شه

چه ځملاست دیوانه وه   چه شوه وینه فرزانه وه

تر ویښ‌والی خوب بهتر شي — چه لیده پکښې دلبر شي
په محل کښې شوروشر شه — پکښې کړ دښو خبر شه
چه بیا روغ زلیخا شوه — بیهوشي ځني جدا شوه
پلاري خوښ پدا مژده شه — له هوسه بو پدوه شه
دېري خیر خیرات وکړ — تر حساب ي زيات وکړ
دحق شکري بځای کړ — بند وای دحق دپای کړ
ور پغاره ي زېور کړ — تاج ي بیا دَد پسر کړ
رنګارنګ جامي مهین — که زري و که ریښمین
ورته راوړي ځدمتګارو — بیا کړه په چار ولارو
لاړه ورځ ورځني سخت — بخت بیا وروسته تر تخته
همیشه بوي پر تولي — هر چه و دد هزولي
تل ي دا مشغوله وله — افسانه به ئ ویله
هم ئ کړه حکایتونه — دهر ملك روایتونه
که به دوي مذکور دروم کړ — دي به یاد مصر نوم کړ
ګفتګوئ لزنانو — دایم وه له مصریانو
چه چا به نوم دعزیز یاد کړ — ددي زړه به ي پر شاد کړ
پداشان ي مشغولا وه — دخوږ زړه دمه ي دا وه
واه واه دعشق خبري — تر قربان شه مرغلري

پویل خاطر تازه کا　　　په نغتل (?) خاطر تازه کا
چه دحسن قیل وقال شی　　　پر غم جن خاطر خوشحال شی
ښایسته دپسرلی گل دی　　　گل عاشقان لکه بلبل دی
نه گل بی بلبل ښه وی　　　نه بلبل بی گل ښه وی
زلیخا لکه غنچه وه　　　په پردو کښی نهفته وه
په مثال لکه کیمیا وه　　　په تمام عالم رسوا وه
پهر ځای قیل قال وه　　　اما یافت دد محال وه
پهر ملك یٔ گفتگو شه　　　ددی وصف پهر سو شه
دهر ملك چه بادشاهان وو　　　خریدار به یٔ به ی ښځان وو
دهر لوری بادشاهان وو　　　ارسال کړی رسولان وو
آرزومندی دوصال وو　　　تیر تر سره تیر تر مال وو
لس الچیان دهر دیار وو　　　چه راغلی پوار وار وو
پلاری واړه سرفراز کړه　　　میلمانه یٔ په اعزاز کړه
زلیخا پدا خبر شوه　　　په فکرت زبر وزبر شوه
چه پدا هونبره الچیانو　　　څوك هم شته له مصریانو
که دمصر قاصد نه وی　　　دد نورو راتله څه وی
چه له مصر نسیم راشی　　　دزړه گل می به پریواشی
پدا فکر زلیخا وه　　　مشغولاٴ لزړه دا وه

چه ناگاه هغه خوب   دتمام عالم مرغوب

پلار حضورته وه بلله   تر خپل ځنګ ئې کښېنه وله

لکه مهره بېدر وی   تهی دل وی نه سرسروی

تر حد زیات ئې باندې وکړ   پخو رنګ ئې زړه ښه کړ

ببای وه ویل ای لوری   دخپل پلار دسترګو نوری

جفت چه نه لری احد دی   ځوك ئې کفت نشته صمد دی

پیدا شوی چه حیوان دی   که ناطق که بی زبان دی

ضرور جفت ورلره بویه   ښځی نه بویه چی شوبه

چه په ملك کښې ځه شاهانزی   دجهان شهریاران دی

ستا له وصل امیدوار دی   په سرونو دی خریدار دی

تمنا لری ستا دیره   تر حساب تر شمار تیره

رسولان دی راغلی   په جواب پسوال ښاغلی

یادی دی ته هر دیار کړ   هم ئې نوم دهر تاج دار کړ

ول مصری یاد نه کړ   دوی زړه ئې پر شاد نکړ

دا هر کور مانده پزره شوه   پنارو په پته خله شوه

هرچه پلار ودته وه وی   وی له شرم هیڅ ونه و

نا امیده شوه روانه   کله منده له آسمانه

په سپین مخ ئې اوښی تللی   دا وینا به ئې ویلی

در پوهیږم چه فلك   لادخوا ده رانه ډك
چه ددا چاری آغازی   کړی لری پژره ناسازی
چه شوم ستا په نیت خیزه   ما به کړی تر دا بتره
لادکوږ ومانه نیت دی   نیت دی مانه دشرت دی
ستا شیوه جفا کاری ده   ستا پیشه دل ازاری ده
کشکی زه زوولی نه وی   په جهان راغلی نه وی
دیر ښی کنبلی نیکاری   آهو چشمی گلرخساری
پری روی سنبل موی   لکه میاشت هسی ابروی
مه جبین نازه نین   سمن بری نسرین
قد عرعری موکمری   جلوه کړی ناز پروری
خوش رفتار خوش گفتاری   پدوه شوندو شکرباری
بوت تا لره جهانه   لافسوس لارمانه
تار پتاری نازك تن شه   نور خاوریٔ بدن شه
زرغونه بری خاروخس دی   پایمال دکس ناکس دی
ما هم اوس وریپسی بیایه   زر لزره لره سرایه
احسانونه یا بار کړه   ما له دوی سره په شمار کړه
اوس زما روزگار پسخ شه   خوږ ژوندون رابانره تریخ شه
چه می کار په مراد نه کړی   ده می وژنه که به ښه کړی

یا مراد را کړه ومانه   لامی بیایه له دنیا نه
که ژوندون هرکوره سه دی   بی مین پکار څه دی
که هېڅ نه نري له ځانه   څه په کار دی بی جانانه
پدا شان ئې لآسمانه   کله کړه په خو ځو شانه
چای پلار پدا خبر کړ   پرموزی پیغام ورکړ
چه ستا لوری ای شهریاره   پعزیز پسی ده خواره
که جفت کړ له عزیزه   دا په هاله شی عزیزه
رسولان ی پلار رخصت کړه   سرفرازی په خلعت کړه
چه لا اوس می دفرزند   اختیار نشی دپیوند
که ئې چری اختیار وشی   بیا به هاله دا کار وشی
خالی لاس واړه روان شول   دك ئې زړونه په ارمان شول
زلیخا شوه نا امیده   له طالع بی اعتمیده
چه وصال دآشنا موم   یا نصیب چه ی بیا موم
اعجب واروه خطا شه   ما وی غم بی انتها شه
ول بوه شوم چه دوړاندی   ځرخ به ځو فتنی وه کاندی
ماآلا (؟) که تر دا خواره   ترو کړی شرمساره
ول پلار دد په غم شه   نور روزکار ځن برهم شه
پدا فکر روز وشب شه   پطلب دهپل مطلب شه

مصلحت ی دزړه داشه درست دارای ورته ناشه
چه ځوك مصرته روان شی دعزیز پلور پوبان شی
بوئ شه لدانابانو هم له خپلو نزدیکانو
دعزیز پلور روان کړ سرفراز ی پښه شان کړ
همی ورکړه بی شکشونه لون لون قماشونه
چه ئ دا نظر تیر کړه بیا دا خط پلاس کښی وبر کړه
زبانی پس له سلامَ ور عطا کړه ځو پیغامَ
ورته وایه چه ای شاهَ په انصاف روشن ترماه
عزیزی عزیز داوسی ښه عزت درسره بوسی
عزیزی دی تل عزیز وی معزز دپهر ځیز وی
زلیخا چه ځما لور ده پعصمت په صورت حور ده
مخ ی چا لیدلی ندی باد پر هم بلودلی ندی
همیشه وی په حجاب کښی لکه میاشت دی پسحاب کښی
بودم نوی بی نقابَ مخ ی پټ وی له آفتابَ
پاس آسمان‌وته نکوری وائ سترکی لری ستوری
چه ئ تل خبر ورو وی زیات ایمای په ابرو وی
نرکس کل ته نظر نه کا چه پرد نظر کاته کا
پهر ځائ کښی چه صورت وی چه دمرد مشابهت وی

هغه کورنه نور دروهی   چه قدم ږدی نفرت موهی
چه ئې کټ مکنځ په هو ږدی   یای میل خال په ابرو ږدی
لکه باد له شرم ریږدی   هم خوله لکه گل پرېږدی
دخپل مخ ته په مرآت کښی   چه حیا لری پذات کښی
په څیر څیر کتلی نشی   ورته مخ نیولی نشی
چه په نیك بل خبر ده   مخ پوښلی له پدر ده
نوم ئې دی پهر طرف کښی   دا گوهر ده پصدف کښی
چه پملکښی بادشاهاندی   همکی دد خواهان دی
که شاهان دروم دشام وی   پطلب ئې خون اشام وی
ولی دا همیشه پسر کښی   پدا هونبره دیر کښور کښی
خو دمصر خیال لرینه   تل ئې قیل قال لرینه
نه پوهیږم څه سبب دی   چه ئې هونبره دیر طلب دی
له ازله خواب خور   دا هوری لری مکر
هم په مصری شفق دی   فراموش ئې بل طرف دی
که ته حکم کړی عزیزه   دا به شی دتا کنیزه
سنا خدمت ته وه تیاره   لکه وینځه پرستاره
قاصد مصرته روان شه   دطیموس پیغام کویان شه
پر عزیز ئې سلام ووِ   بیا له پس ئې پیغام ووِ

عزیز دیر خوشحال خورسند شه — پعالم کښې سر بلند شه
تواضع ی دیره وکړه — تر حساب ی زیاته وکړه
وی زه کله لایق یم — چه و کارنه موافق یم
څه بنده څه ی مجال وی — چه به وه وائی ستا سیال وی
ته بادشاه ی زه نفریم — لتا کله برابر یم
اما شاه چه مرحمت که — په بنده دا عنایت که
دبادشاه حکم اغلب وی — امر فوق ی تر ادب وی
سعادت څما قرین شه — سر می پورته تر پروین شه
چه دشاه مهر اظهار شه — له بنده سره بخت یار شه
که می هر ویښته زبان شه — ددی شکر په بیان شی
هونبره ندی چه ادا شی — که هزار ځله بیا بیا شی
ما به ساز دسر قدم کړ — ستا ولورته می به یم کړ
ما به سترګی کړی نعلین — تلم به زه پراس پعین
شاهریان می تر زمانه — جدا نپریږدی له ځانه
که غایب تر بو ساعت شم — مستوجب دعقوبت شم
هر زمان ورته حاضر یم — کښېلی مخ نه ئی ناظریم
په دوری درتله معذوریم — نور پهر حکم حضوریم
ښی ښی ځینځی ښه مره یونه — هوری درسته وم زرکونه

وینځې واړه لکه حوری | په ښائیست واړه مشهوری
شیرین لب شکر خندی | په خولی جندر چندی
لعل ودر په واړو پوری | چه په شان ی نوی نوری
هم به هسی غلامان ری | پښائیست لکه غلمان وی
کمر بند یٔ هم دزرو | مرصع پښو کوهرو
چه هریو عراقی سوار وی | کار خدمت وته طیار وی
کوهربار وی په خبرو | شیرین کار وی تر شکرو
لب ی لعل خاښ ی در وی | له نعمت تمام پر وی
هرچه سه ښه دانایان وی | دجواب دسول شایان وی
چه په عقل کښې کامل وی | هم عالم وی هم عامل وی
هم ی فهم فراست وی | هم یٔ حکم ریاست وی
دا به واړه دروان کړم | له درتلو به معاف ځان کړم
چه په صل رنګ اعزازه | پدیر خیال له دیره تازه
را روانه هغه ماه کا | نورانی ځما درګاه کا
چه واقف پدا قاصد شه | په سجده پریوت ساجد شه
ری یٔ ای دمصر شاهَ | په انصاف روښن تر ماهَ
ځما شاه خیل وحشم | هیڅ تر دا تر لری کم
دیر وینځې غلامان دی | نه زر صل زر چندان چندان دی

سیم وزر لري بې شماره — در گوهر لري بې شماره
خو هم دا دده مامول شه — پدرگاه دنا قبول شه
نور کامیاب پهر مراد دی — پهر څه ی خاطر شادی
خدای ورکړی هرڅه ډیر دی — تر حساب تر شماري تیر دی

چه له مصره رسول راغی — التماس یٔ قبول راغی P. 48-50
دعزیز دخولی خبری — چه څه و له کبره لري
وطیموس ته یٔ بیان کړی — په تفصیل ی ور عیان کړی
له عزیزه رضامند شه — ډیر خوشحال خورم خورسند شه
هم خبره زلیخا شوه — چه حاصل ی مدعا شوه
لکه گل وه غوړیدله — په مقصود ررسیدله
خوب ی وه لیده بندی شوه — په تش خیال په خورسندی شوه
که نشاط دی که ملال دی — جهان واړه خواب وخیال دی
یو خوب وه وینی خوشحال شی — بل خوب وه وینی ملال شی
دخوبنی په خیال خورم شی — داندوه پخیال پغم شی
مردان کله داشنغال کا — چه امید پخواب وخیال کا
وه وری سپك لی گرداب — تیر شی دی خیال له خیال وخواب
پلاری جوړ دواده وکړ — تر شاهانو یٔ زیات وکړ

پزرکونو خذمت کاری — حور سرشت پریواری
همکی بسته دهانی — بادام چشمی مومیانی
دصبا تر کل تازه وی — په خوبی بی اندازه وی
چه پغاړه ی زیور وه — نه دزو دګوهر وه
دا خبره لا وار وه — هر یوه درشاه سوار وه
هم ی هونبره ډیر مره یونه — چه همه ښایسته وه نه
همکی زرین کمر وو — پر مخ ګښلی تر قمر وو
همکی واړه امر دود — صاف پر مخ پتن بی حدود
سیه چشم دلفریب وو — شکر لب وزنخ سیب وو
تور کاکل ی مشك افشان وو — پر سپین مخ یٔ را پریشان وو
پزرکونو ی آسپونه — مرصع زری زینونه
تند پوقت دتریه ولو — سست پوقت دسوریدلو
ګړه دی به تله تر عمره — جست چالاك به تله تر عمره
په ښایښت ګښی دلپذیر وو — پسواری ګښی آهو ګیر وو
وجلدی ساه بانه وو — ساه وګښلی تازیانه وو
که څرك اوښان وو — تر حساب زیات چندان وو
واړه له ښلی په اسباب وو — پرفتار ګښی په شتاب وو
په چا بار وو قماشونه — په چا باندی وو فرشونه

ځو ځو لون جواهر وو — چه په بیع کښې نادر وو
که یاقوت وو که الماس وو — زیات تر حده دقیاس وو
په صل کونو زبرجد وو — بې حساب زمرد وو
هرچه لعل بدخشان وو — لکه ستوری درخشان وو
یکښې ډیر دُرِ نایاب وو — چه روښن لکه ماهتاب وو
پیزرکونو صندوقونه — واړه ډك له مښکو وونه
پهر ځای چه ی گذر شه — هغه ځای به معطر شه
زلیخا وته یٔ سازه — کیجاوه کړه ښځو رازه
چه لرکې ی چند نېر عود وو — په سروزرو زراندود وو
مرصع وه په گوهرو — نه چه سازه وه دزرو
کیجاوه ی وه ترلې — زلیخا ی کښینه وله (ولی)
شوه ومصرته روانه — له دهسې رنك سامانه
دوه منزله به ی یو کړ — پداشان ی تك پو کړ
لوصال امیدواره — شپه وورځ تله له تلواره
چه دوصال ساعت راغی — محنت تیر شه راحت راغی
دغم شپه لاړه سحر شه — دیار وصل میسر شه
خبر نه وه چه دوراند — ځرخ به ځو فتنی وکاندی
یو اندوه به می هزارکا — ما به بی یاره دیارکا

چه ومصرته قریب شوه   مشتاق نره دحبیب شوه
ڎوك واسئهول دوراندی   چه عزیز دخبر کاندی
استقبال اره دراشی   چه حاصل ی مدعا شی

چه عزیز پدا اکاه شه   چر آفتاب جویا دماه شه   P. 50.
امرکان لکه بجوم شول   پدرکاه دده حجوم شول
چه اعیان دمملکت وو   چه ارکان دسلطنت وو
که شهری وو که سپاه وو   حاضر شوی خواه نخواه وو
هر اسباب چه دزینت وه   چه موجود هغه ساعت وه
چه ئ وینځی غلامان وو   لکه ستوری دآسمان وو
همکی پوشاك دزرو   دك له لعلو له کوهرو
همه واړه درخشان وو   کتی نشول هسی شان وو
پزرکونو مطربان وو   خوش آواز شکر لبان وو
چه به دوی سرود آغاز کړ   سخت فولاد به ی کداز کړ
چه آواز به ی دنای شه   پهر لوری به های های شه
چا به ځیر کرېبان کړ   چا به آه چا به فغان کړ
چه خروش به ی رباب کړ   عقل هوش به ی خراب کړ
چه آواز به ئ ددف شه   دزړه غم به بر طرف شه

له دهنبره ته جلَ   چه می وه و جز له کُلَ
استقبال لره روان شه   روان تن لره روان شه
لکه میاشت بخو منزله   تر آفتاب ورسیدله
خای ولید منور وه   خواره مبنبك بزك زر وو
ساکنان ی واړ کبنلی   دقدرت پقلم کبنلی
دا رونق چه عزیز ولید   دیر بهتری هر څیز ولید
ورته پاتو په حیرت شه   یو په صله ی فرصت سه
کورله آسه پبنه شان شه   وبارکاه‌وته روان شه
مقیمان ددرم واړه   په ادب هغه دم واړه
استقبال ته دشاه راغله   خواته ستوری دماه راغله
زمین بوس ی دده وکړ   بخو رنك ی زړه بنه کړ
ده پرِ هم کوهر نثار کړه   دولت‌مند ی خدمتکار کړه
تر پرسش دحال وکړ   په تفتیش ی جمع زړه کړ
ده راوړی بنه پیښکښ وه   هر متاعِ دیر دلکښ وه
څه قچری څه اوښان وو   پر رختون په شان شان وو
چه دمصر څه سوغات وه   که شکری که نبات وه
تر نظری دِد تیر کړه   پښه وجه پښه څیر کړه
که احسان ی دیر ډرکند کړ   بیای عذر چند در چند کړ

صباح گوج چه مقرر شه   شاه قرار پخپل بستر شه

P. 52.

فلك نامراد ئ   زيات ي غم لز شادی
مي پلاس دمراد ورکا   بيا تر توی هغه ساغر کا
دمراد بوستان ځرکند کا   بيا ي لار دورتلو بند کا
چه عزيز په ځاىٔ قرار شه   فراغت لکازوبار شه
زليخا شوه نافراره   له وصاله اميدواره
محبت باند غالب شه   زره ئ وصل ته طالب شه
ووائ ته ئ دا راز کړ   پټ لنور وی آغاز کړ
پکوکل کښی مي بل اور شه   شوق ي دير را باند زور شه
دافتات پخو پاره کړه   مخ ي ماوته ښکاره کړه
چه ئ وه وينم بوځله   لز مي کښی دزړه ځله
دکلونو يم مشتاق   دل سوخته يم لفراق
او که ته وی تر نمانام   زه به وه سوزم تمام
چه داىٔ لدی دا ځله   وايده پخو ځو ځله
په بهانه تر خيمی لاړه   بودم وه هورته ولاړه
نوری زر خيمه پاره کړه   وئ راشه ننداره کړه
زليخا ي وه بلله   هغه ځای وه دره وله

زلیخا ئې چه نګاه وکړ ‌‌ ښه نظرې په شاه وکړ
اه ی وکړ له درونه ‌‌ پزره ډیره شوه محزونه
چه ښخوب کښې را عیان وه ‌‌ لکه نمر مخ تابان وه
دا صورت کله هغه دی ‌‌ هغه ورځ دا لکه شپه دی
چه ی زه کړم بی آرامَ ‌‌ مجنون ی کړم بی بدنامَ
کله دا هغه بشر دی ‌‌ دا زره دی هغه نمر دی
چه ئې زه سوزم لغمَ ‌‌ یودم نه یم بی المَ
له ژړلو نه وربږم ‌‌ دباران پدود وریږم
دا مخ کله هغه مخ دی ‌‌ دا مخ غم هغه مخ سخ دی
چه ئې زه له هجر نال یم ‌‌ زړه سوری دنی مقال یم
شپه او ورځ کړم فریادونه ‌‌ غږ می زی پهیوادونه
کله دا هغه محبوب دی ‌‌ چه ځما دزړه مرغوب دی
دریغه ریغه تور بخت ‌‌ ځه دخواره کړم یکلخت
ډیر می وځکول رنځونه ‌‌ که حاصل می شی ګنجونه
خپل شامیت ما بلا شه ‌‌ په نصیب می اژدها شه
باغ نه تلم په نیت دګلو ‌‌ په امیږ دنوله ولو
په لمن م بنغ خار شه ‌‌ چه سبب می دازار شه
یعنی هغه تشنه یم ‌‌ وچه خوله سوی سینه یم

چه تل مرسته داوبو کړم ... پهر لوری تك‌وپو کړم
ناګهان له یوه ځایٔ ... اوبه وه برسنه له ورایه
ورشم ربك وبیابا وی ... چه دنمر پړاوتاباں وی
کله شنه ځما پرنك ځوك ... تیره بخت پجهان ځوك
یو شوم بیله له دیاره ... بل محروم شوم لیاره
جدا شوم له پلار ومورہ ... وه وتم له خپله کوره
بی وطن شوم غریبَ ... وصله نشوم له حبیب
ځرخ وکړه هونبره پارِ ... که دو کړی ما چار
وذوری ته می وکوره ... له اغیار می وژغوره
لامی وصل کړه لیاره ... او که نه دخدای دپاره
یو بل لاس لما کوتاه کړه ... یاځو قبض ځما ساه کړه
ما لچا چه دا پیوند دی ... محکم کړی پسوکند دی
خوښ یم که ځا می اور شی ... نه چه اوی می دخولی نور شی
پداشان به ی زاری کړه ... هم ژړا اضطراری کړه
سرځ یبنی وه په مزکه ... خواست ی کړ پدیره سکه
پر آواز وشه لغیبَ ... مبرا له شکوریبَ
چه سر پورته کړه فقیرِ ... ای دعشق پدام اسیرِ
تا به کړم مقصود حاصل ... دخپله یاره سره واصل

دا عزیز دمطلب ندی — وصیله دا دهغه دی
پیدا ایزی کار لکاره — یار مونده شی لریباره
چه کنجی دپا دموم وی — دپند ری کشاد معلوم وی
پوه به خود کوهر شناس وی — چه زر زر الماس الماس وی
په الماس سوری کوهر شی — نه په سپو نه پزر شی
لکه کل هسی تازه شوه — سرخ روئ بی اندازه شوه
خوله ی بند کړه لفریاده — زړه ی ډك دیار لیاده

P. 54. وقت دکوچ راغی سحر شه — بانګی چرك پناروسر شه
خور دستوریو انجمن شه — پغرا په تنا کوس شه
عزیز سور بخپل فرس شه — یو هوس دده په لس شه
سیاه ئ ستوری وی ماه تاب وه — روان کورته په شتاب وه
چاپره تر ِبه سپاهیان وو — پښو ئمربو زرافشان وو
داسونو ساز وزرو — مرصع پښو کوهرو
چا به کړی نیزه بازی — ښو کړی تیر اندازی
سرودیانو سرود ساز کړ — بوم ی بیا می په لرزه ساز کړ
ښه آواز چه ښه نفس وه — دخسته زړونو انیس وه
سرود هیر وزړه ته یادکا — په غمونو کښی زړه شاد کا

دغمجن سرود محرم وی　　ددرمن سرود مرهم وی
که پوصل کښی خلل شی　　په هجران عجب مل شی
هغه ځای سرود روا وی　　چه نه شاو ری نه غوغا ری
سامعان ی صاحب دل وی　　هم کامل هم مکمل وی
درست دنفس له خوی خلاص وی　　هر کرداری په اخلاص وی
او که نه داهسی نه وی　　آرویدلی ی کله ښه وی
القصه عزیز روان شه　　پهزار رنګ سامان شه
چه ی هسی صورت بیاموند　　مفت ی هنبره دولت بیاموند
پطلب ی روز وشب شی　　بطلب دخپل مطلب شی
دی خبر لری طالَ　　ترمیاڅ وری ښی دلال
دی اوده وی پکښ باندی　　ورشی زلف اویزاندی
درست لښکر هسی خوشحال وه　　په خوښی دکوچ مال وه
زلیخا ډوبه پغم وه　　سر ترپایه په الم وه
که پنور عالم هوس وه　　ددمرګ پهر نفس وه
دا وینا به ی ویلی　　پری اوښی تویه ویلی
دادی څه وکړه اسمانه　　دتا خونه شه ویرانه
نه تل هسی ستم کار وی　　دوګړی په آزار وی
خوک اوس ظالم پیا شوی　　ذیر بڅو رنګ جفا شوی

ما لتا دی څه بدکړی　　ما لتا دی څه راوری
له اول دېخوب کښی　　کړم بڅو رنك اشوب کښی
شوم بی خواب وبی آرام　　بېونان دکړم بدنام
بڅو ورځ دبندی کړم　　پوهل دد تندی کړم
ووتلم له ناموننك　　تل می سر راهه له سنكَ
هغه غم چه می دیار وه　　که هرڅو رابانډ یار وه
لیونی که چا باللم　　زه به خرسه کرزېدلم
تا بل مکر رابر سیر کړ　　ځان وساز ددوست بڅېر کړ
ماوته ځما علاج کړی　　په صحت می ابتهاج کړی
وسکه سینه دپرما وسوه　　دلسوزی دپرما وشوه
دَدی درد به می درمان کړِ　　درك به تۀ ځما ارمان کړِ
نه وم زه هسی خبره　　چه به ما کړی لاتبره
بی وطن شوم غریبَ　　هم لیاره بی نصیبَ
هم بی مور هم بی پلاره　　هم جدا لخپله یاره
پداشان زلیخا تلله　　زمزمه ی دا کوله
کیجاوه ی په تعجیل تله　　په تعجیل تر رود نیل تلهِ
لوی هلك دمصر واره　　ولاړ وو دنیل پغاړه
چا سندرِ چا بدلی　　په آهنك سره ویلی

چه عبور تر رود نیل شه — دوطن امید نهیل (سهیل؟) شه

نیل تیورو (نیورو؟) رود نیل شه — سخت پر د تر ماء نیل شه

در گوهر عزیز نثار کړه — سپین او سره ئې تر سر ځار کړه

په فقراوٌ ی صدافات کړه — تر ویل تر کمبلی زیات کړه

پدا شکر چه کامیاب شه — گوهر پورته تر دریاب شه

په نعمت چه څوك شاکر شی — لږ نعمت به ئې وافر شی

که نعمت ی زیات تر قیاس وی — زر به ورك دناسپاس وی

دُر گوهر عزیز تر گوره — په فقرا وٌ لور دلوره

غرزول په انبارونه — مردان کا هسی کارونه

مرد پورکړه سربلند شی — په تمام عالم ځرکند شیٌ

چه دمرد سخاوت نه وی — نوری هیڅ برکت نه وی

په خپل کور عزیز داخل شه — په هزار رنك خوشدل شه

سرای تخمنه دجنت وه — آراسته پنبه زینت شه

پهر ځای کښی ئې فرشونه — لون لون قماشونه

پکښی تخت وه دسروزرو — مرصع پنبو گوهرو

هر گوهر ئې رشك دنمر وه — تر نسبت ئې نمر قمر وه

زمرد که زبرجد وو — پکښی ینبی زیات تر حد وو

زلیخا وته ی ساز کړ — پناستی ئې په اعزاز کړ

زړه تر ځو غموزو لاندې — لاچار کښيناسته پر باندې
ژن ې روغ پرزړه دننه — سر داور لنبو واهنه
زرين تخت وربانديِ اور شه — هريو لعل وربانديِ سکور شه
دغم اور چه پرزړ بل شي — هر هوس پکښي ځل بل شي
که په سير دګلزار ځي — هريو ګل ئې پرزړه خار ځي
که ې ګښت په لاله وي — لاله زار وربانديِ نار وي
سيب خنظل وي پرغمجنو — اوبه زهر پر دردمنو

P. 57. چه مين په دلآرام وي — په بل څه ې څه آرام وي
نمر که هرڅو درخشاندې — جهان درست پره روښاندې
پهر ځاي دده انوار وي — دپه ننګ باندې څه کار وي
دوه زړه شي هله جمع — چه مجلس ته راشي شمع
هر نعمت کيږده بلبل ته — ترِ به واووزي وګل ته
پهر ځائ چه بوئ دګل وي — پهغه لوري بلبل وي
سمندرته اور ګلزار وي — په ګلزار دده څه کار وي
که مکان بهښت اثر وه — زليخا وته سقر وه
مهيا ورته دولت وه — بنه ئې شان سه ئې شوکت وه
که نعمت ئې هرڅو ډير وه — پيِ زهر يا کنه ځير وه

که عزیز عالی مقام وه　　زلیخاونه غلام وه
شی شی وینځی پرستاری　　پخدمت ی وی تیاری
هم یٔ هسی رنګ مره یونه　　ملا تړلی وو زرکونه
همکی صاحب هوش وو　　سیمونن او مهین پوش وو
سر تر پایه پرېوار وو　　مع الثوب ددشین کار وو
هم دمصر ناو جونه　　چه آفتاب ی وو مخونه
شکر لب پر طرب　　چه یٔ کار وه هوس لرب
تل به تول و پرباندی　　که مجلس رلسره کاندی
په ظاهر به یٔ خندا کره　　په باطن به ی ژړا کره
که هرڅو به خندیدله　　هم له شرم موسیدله
په خندا کښی عجب ویر شی　　که دانا سړی پر ځیر شی
هم پویر هم په سرود کښی　　یار ژاړه شی پهر دود کښی
درسته ورځ به یٔ داکار وه　　دایٔ زیست دایٔ روزکار وه
چه نماښام به غروب نمر شی　　نور به تل پر اختر شه
دیار خیال به یٔ حاضر کړ　　پری سود دخپل خاطر کړ
په هجران کښی به څه غم وی　　چه ی خیال دیار هم دم وی
پفراق چه زره پایمال شی　　تسلی دیار په خیال شی
زلیخا بخیال دمه کره　　مشغولایٔ هره شپه کره

لژوا به ئ ساز ساز کړ   دا بیان به ئ آغاز کړ
ای ڎما دزړه مقصده   ما په وصل کړه خشنوده
چه ښخوب دمخ عیان کړ   مانه مصر تا نشان کړ
تا ومانه ڎان عزیز کړ   ڎکه ما ئ ڎان کنیز کړ
تا خدای تل عزیز لره   ما تل ستا کنیز لره
ستا پنام راغلم لکوره   زړه می دک دعشق لاوره
ول نه نو دا بل شه   غم لازیات ڎما ددل شه
نه کرم راباندی وکړه   پوصال می خاطر ښه کړه
پوصال م خاطر باغ کړه   ورك ڎما له دله داغ کړه
مخ ښنکاره کړه شه نر ماه   چه دوینڎه شم ای شاه
دهجران طاقت می طاق شه   دیر دسخت پا فراق شه
چار می هیڅ نده معلومه   چه دلسوز به ی نر کوم
ڎو به ما لری مهجوره   ای ڎما دسترکو نوره
دا خبره ریښتیا وایم   دوصال پطمع پایم
که امید ڎما دا نری   نور ژوندون بویه چه نوی
نه په خپل میثاق واثق ی   نه پخپل قول و صادق ی
تا پخپل لما ستړی   دوصال وعده دکړی
بوه ورځ به مخ ښکار کړ   ڎما غم به آواره کړ

پوعده دروغژن نه ی　　لباسی مکر جن نه ی
امیدواریم لوصله　　ای نیک زاده نجیب اصله
تر صباح به ئ دانال کړ　　غمګین زړه به ئ خوشحال کړ
چه پوقت دسحر خیز شه　　په ګلزار به ګوهر ریز شه
دی به راز وایه لباده　　خوږ سینه به ی کړه شاده
پریږ رأیشه نسیمَ　　ګښت دوَیْ ښما پسیمَ
ته دمه دخوږ خاطر ئ　　دمهجور عاشق شاطر ئ
لهوا ده سلام راوړی　　بیا دوصل پیغام راوړی
ګل دتا پراتله واشی　　بلبل تاته پدعا شی
دغم جنو غم ګساری　　پیغام وړی راوړ زیباری
درسته شپه بیمار اشوب کا　　سحر ستا پراتله خوب کا
ترما ګله ښوك بیمار شته　　خوار ترما ګله ښوك خوار شته
خوږ می زړه دی داوارکی کړه　　غم می دیر شه غمخورکی کړه
دهر ملك په لوری دروی　　لهر چا نه خبر مومی
هیڅ به هسی کشور نوی　　چه به ستا پر ګذر نوی
که ښوك ورکا لتا پوری　　ته پیدا کړ لار نوری
دا ښل مهر پیا وکړه　　ګښت ښما دپاره ته کړه
چه دملك شهریاران دی　　خواه شاهان خواه وزیراندی

پوهه‌و گذران شه ‌ ‌ ‌ ‌ ځما شاه ځواره جوبان شه
هم په باغ هم په کوه سار کښی ‌ ‌ ‌ ‌ هم پسینډ هم پرودبار کښی
نڼ پو وکړه یو ځله ‌ ‌ ‌ ‌ نه یو ځل بڅو ځو ځله
کنډی دی چه هغه سروی ‌ ‌ ‌ ‌ چه خرام کاندی تدروی
په نظر دی چر را شی ‌ ‌ ‌ ‌ چه حاصل می مدعا شی
هر شپه به یٔ داشان وی ‌ ‌ ‌ ‌ داستانونه دهجران (وی)
چه پوقت دنمر ختو شه ‌ ‌ ‌ ‌ دیار خیال به یٔ تر پښو شه
بیا به دوب شوه پغم کښی ‌ ‌ ‌ ‌ نور پورځ داپ تورتم کښی
دصورت په بیمار شپه وی ‌ ‌ ‌ ‌ چه تر ورځ لادره نه وی
چه بیمار دمحبت وی ‌ ‌ ‌ ‌ بانډ درسته شپه صحت وی
عشق بازی دیار له خیاله ‌ ‌ ‌ ‌ خیال کم ندی لوصاله
زلیخا به تر نمانبام ‌ ‌ ‌ ‌ مجلس جوړ کړ لناکامَ
که هرڅو وه وربانډ سختَ ‌ ‌ ‌ ‌ بیا به ورغله تر تختَ
که هرڅو پزړه چوړ جوړ وه ‌ ‌ ‌ ‌ پر به ناسته په ضرور وه
زلیخا پری مناله ‌ ‌ ‌ ‌ پداشان وه پڅو کاله
خبر داری پحال حق وه ‌ ‌ ‌ ‌ دوصال امید رمق وه
ورته پانو پر زنده وه ‌ ‌ ‌ ‌ هم لیاره شرمنده وه
چه بی تا پایم مینه ‌ ‌ ‌ ‌ بم دمینی دروغژن

څه کړم حکم دقهار دی   مرگ دهرچا په خپل وار دی
که داهسی حکم وی   دیر مین بویه چه مړه دی
پس کړه ای عبد القادره   نور څه هېر کړه له خاطره
چه دعشق خبری زا شی   ستا دزړه طوطا گویا شی
که خبری دوصال کړی   کاه له هجره قیل قال کړی
کاه دزړه له سوزه وائی   عاشقان رینبتینی شائی
دعشق هونبره ویل ندی   چه ادا دچا په خله دی
خو همت پکار کماره   چه یار وری شی تر یاره
زلیخا وه پاتم کښی   دغونو په تورتم کښی
لابه کله له کنعانه   هغه میاشت راشی تابانه
چهٔ شپه دغم رنړا شی   په خندا په هوس بیا شی

دگفتار سخن سنجانو   داستان هسی کړ دوستانو   P. 60.
چه یوسف تر ورونړو خوب شه   زیات پر مهر دیعقوب شه
دیعقوب نور الابصار شه   تر همه ورونړو رویدار شه
کهٔ زوئ صد هزار وی   خو بیا یو لیمه دپلار وی
که هر یو دپلار جگر وی   کله واړه برابر وی
که مین پولړو دیر وی   خو بیا یو وزړه ته نیر وی

ځو دزوی شه خصلت وی — پرئ هونبره محبت وی
ذوئ خصلت دېو ځو هنبره — شفقت وربانډ ځو هنبره
که فرزند دنوح کنعان وه — کله دی پری مهربان وه
چه دپلار پخصلت نه ی — دپلار زوی کله نه یٔ
چه له پلاری تبرائی — ناقابل زوی دچائی
چه یوسف پخوئ دپلار شه — تر همه ورونړو روی دار شه
پلار پده مین بی حد شه — هر یو وروری پحسد شه
دیعقوب کره وه ونه — چه صفت یٔ هسی ونه
چه به زوئ دده پیدا شه — تر به نوی شاخ جدا شه
چه دزوی قدی هنبره — هغه شاخ به لوئ شه هنبره
چه بالغ به یٔ فرزند شه — امتیاز به ی ځرکند شه
هغه شاخ به یٔ جدا کړ — دفرزند به ی همسا کړ
بی یوسف چه عالی وه — دیر عالی متعالی وه
هونبره بخت دونی نه وه — که هر ځوی اصل سه وه
چه تر ښه ځانکه پیدا شوی — دیوسف دلاس همسا شوی
پت یوسف لورونړو پلار ته — وه و عرض وکړه جبارته
چه همسا دجنت را کا — ما ممتاز پداد عطا کا
سرفرازی په همسا شم — تر همه ورونړو والا شم

دیوسف دزړه دپاره	یعقوب وه وکردکاره
قبلوونی ددعا ئی	زړه ساتونی دهر چا ئی
ویوسف ته له جنت	په همسا کړه عنایت
له سدرِ جبرائیل راغی	پټلوار په تعجیل راغی

بوه شپه یوسف اوده وه	سترګی پټ دیښ پزړه وه	P. 62.
عام عالم وته اوده وه	پاس په عرش پرواز دده وه
ناګهان پخندن سر شه	په حیرت ورته پدر شه
چه داهسی کلك اوده دی	دخندن سبب ی څه دی
پس لخوب چه بیدار شه	په بستر کښیناست قرار شه
له چشمانو ی خوب لار شه	په ادب پلار ته ولاړ شه
دپلار حکم شه پرباندی	کښینه ته څما دوړانډی
که هر څوی دیر ادب دی	امر فوق تر ادب دی
یوسف کښیناست بخضوع کښی	بخضوع او پر خشوع کښی
یعقوب وو ای پسره	تر همه زویو می غوره
چه بخوب کښی کلك اوده وی	پخندا وایه پڅه وی
دخندا و څه سبب دی	دخندا موجب عجب دی
وئ خوب می لیده پلاره	مشم بیل ستا له کناره

نر سپوږمی ستوری یازده وو   چه ومانه پسچړه وو
پلار ی وه وی زنهار زوبه   پت ول دَدِ خوب بویه
که دورونږو پرِ خبر شی   په فکرت به ستا دسر شی
دَدِ خوب تعبیر روښن دی   هر یو ورور لتا دښمن دی
چرِ نه چه دآزار کا   پرِ ښما خاطر افکار کا
یوسف وُوِ یوه تن نه   چه نژدی وه دده من نه
دده ورور نه هغه وه وِ   ویل ورور نه هغه وه وِ
دا خوب وامرونه ښرکند شه   وران ددری دتدبیر بند شه
که هرڅو سری تدبیر کا   په تدبیر خدا تقدیر کا
سر چه تیر شیٔ تر دوه تنه   دا وینا ده مبرهن
هغه سر تر ډیر دور شی   په تمام جهان ښر شی
سر من جاوز الاثنین   شاع قد فی الثقلین

یو حکیم چه دانا دل وه   حل کوونی دمشکل وه   P. 64.
هغه شرع داثنین   کړی وه دشغنین
راز بیرون چه تر دولب شی   په ملك فاش پدا سبب شی
دا ویل می دهوښیار دی   دهوښیار تجربه کار دی
که نه سر سانی ای وروره   سر له غیر خلق ژغوره

دهوښیار دخولی دا پند دی — سر له سر سره پیوند دی
چه پټ سر څن اظهار شه — دیوانه منصور پدار شه
دیوسف په خوب چه ورونږه — بو څله خبر شوونه
غصه شوه وواړو دیره — شوی بله لزوه وهیره
خو په فکر دیوسف شول — شپه اورځ په نه اسف شول
پلاروم روغ که لیونی شه — یا په کالو لرغونی شه
کار څموږه ورته سپك شه — ورونډو ده ته دا هلك شه
کله څوك په کشر مینه — تر فرزند مشره کوینه
په ورو وروی سر بلند کړ — تر موږ واړوی څرکند کړ
لا پرا نه بس کوینه — ویل پیش وپس کوینه
ویوسف ته دا ویل کا — دی پرا ویل خوش دل کا
چه یو هسی وقت به کښیوزی — پسجده به درته پریوزی
واړه ورونږه مور وپلار هم — نه ښائی هونبره پندار هم
که بهتر دپلار خذمت دی — موږئ کړی هر ساعت دی
درسته شپه ی څوکیدار بو — پورغ کاروته طیار بو
هم څموږه لقوتَ — په غلیم دی له نصرتَ
ددوستانو ی خذمت کړو — نل یٔ خوش پضیافت کړو
موږ کوم بد یوسف کوم نه شه — پلارته به تر موږ بچه شه

روغ دی اوس چه څه چار کړو　　دی له پلاره آواره کړو
چه لالوی ندی هلك دی　　هر علاج ی موږته سپك دی
شاخ دونی چه تنکی وی　　په کولئ دشوارکی وی
پرا فکر سره تول شول　　نفس تر عقل یووړ کنج کول شول
مشورت ئ ددی کار کړ　　هیرئ حق دوروړ وپلار کړ

هر سړی چه خردمند وی　　دده کار به تل پسند وی　　P. 64.
مشورت ددانا کار وی　　مصلحت دخبردار وی
چه داناته پښ بوکار شی　　چه تمام ئ په افکار شی
دیر فکرونه سره یار کا　　سرانجام دهغه کار کا
دیوه چراغ له نوره　　دا وینا وه مشهوره
دیر ددیر دشمع نور دی　　درست انګړ لنوره پور دی
چه زیاتیږی مشعلونه　　نور تر مومی محلتونه
مشورت دهغه بنه وی　　چه ی نیت دبدی نوی
غله چه کښینی مشورت کا　　چه دچا خونه لت بت کا
دابیر کله تدبیر وی　　دشیطان مکر تغریر وی
لږ اور وه لکی پخونه　　دیر شی وه سیزی ښهرونه
چه داور لنبی زیاتیږی　　خرابی دجهان کیږی
دبدانو په وورونه (؟)　　ورانه وی ودان کورونه

دیوسف ورونړه بوځای شول ‏ مستغر به خپل رای شول
بوه وه وی مرګ بوبه ‏ دا فتنه ده هرکور بوبه
خلاص به هله ځنې شونه ‏ چه ئې بوځل وه وژنونه
که ژوندی پدا دنیا وی ‏ دی به موږ لره بلا وی
هم به پټ ځموږ راز شی ‏ له مرده کله آواز شی
بلِ و کله دا انصاف دی ‏ ځموږ زړه له قتله صاف دی
ځوك چه قتل بی ګناه کا ‏ مخ تر خدایه پور سیاه کا
ناحق مرګ کله روا دی ‏ دکفارو خصلت دا دی
مصلحت ئې نه مړه‌ول دی ‏ مړه ول څه چه نه وهل دی
خو خو غرض ئې ورکیدن دی ‏ نه کشتن نه ی زدن دی
لدی ملك په مهجور شی ‏ دخپل پلار له څنګ دور شی
پس حاصل ځموږ مقصود شی ‏ کار ځموږ په بهبود شی
بلِ و فکر ځما دا دی ‏ که صواب دی که خطا دی
چه ی واچه وو به چاه کښی ‏ چه کندلی وی پراه کښی
کندوی کاروان پرِ راشی ‏ په کوهی کښی ورغما شی
راڼی وه باسی له چاهَ ‏ دی دیر کښلی دی تر ماهَ
خرڅ ئې ول نه ئې روان که ‏ خرڅ ئې چرته ګران ارزان که
هم به موږه خلاص لره شو ‏ هم قاتل به دده نشو

هم به دی په بل دبار کښی ‌ ‌ ‌ ‌ ځوندون کا په خپل روزکار کښی
دا تدبیر وارو پسند کړ ‌ ‌ ‌ ‌ ځوکډی پسوکند کړ

ځوان مردان هغه کسان دی ‌ ‌ ‌ ‌ چه نیك نیت فیض رساندی P. 65.
خلاص دی دوی دنفس لکیده ‌ ‌ ‌ ‌ هم دبل خصلت له قیده
په کردن دنور و بار وری ‌ ‌ ‌ ‌ آزار به اخلی ازار وری
پښه نیت ځملی پاخی ‌ ‌ ‌ ‌ دعالم پهوس ناخی
تل دبل پغم غمجن وی ‌ ‌ ‌ ‌ په ښادی دبل ښادمن وی
مصفای تل سینه وی ‌ ‌ ‌ ‌ نه حسد نه یٔ کینه وی
دیوسف کینه کش ورونره ‌ ‌ ‌ ‌ چه دده حاسدان وونه
چه شپه تیره شوه بیدار شو ‌ ‌ ‌ ‌ پخدمت روان دپلار شو
دوی و پلار ته سلام وکړ ‌ ‌ ‌ ‌ پښه شان ی اکرام وکړ
نور ور دکلام باز کړ ‌ ‌ ‌ ‌ هر یوه مزکور آغاز کړ
په آخر پدا مقال شوو ‌ ‌ ‌ ‌ ناست پکور کښ دیر ملال شوو
که پلار حکم کا صبانه ‌ ‌ ‌ ‌ موږ به ووزد (ووزو ?) و صحرانه
دصحرا سیل به وکړو ‌ ‌ ‌ ‌ ملال زړه به ځخو سنه کړو
یوسف هم راسره مل کړه ‌ ‌ ‌ ‌ صباح دی له ښانه بیل کړ
دی هم دیر خواش لرینه ‌ ‌ ‌ ‌ چه لموږ سره ځینه

وقت دګلو دبوهار دی — ملك درست سره ګلزار دی
رنګارنګ ګلونه وادی — ښه تر باغ دصحرا دی
پر آواز بلبل کاندی — هم سینی مزی پر باندی
سیل ښه دی ګله ګله — اندوه وباسه لږله
یعقوب وه وتاسی دروبی — دصحرا خوښی بیا مومی
یوسف مه بیائی لمانه — دا وینا ده بیا ګرانه
یو ساعت چه یوسف نه وی — موشوش می پس زړه وی
ویره کرم چه دی خوردسال دی — خود ښکاره دده احوال دی
کم قوته دی بی زوره — کم وتلی دی له کوره
تاسی ورونړه به ښکاره شی — په خپل ښکار به ګرفتار شی
دی به وه باسی لږله — تر به واره شی غافله
زوړ لیوه به غابس پر تیز کا — نازك تن به یی ریز ریز کا
دوی و ای څموږ پدره — مهربان مشفق تره
څه لیوه څه ی قوت دی — دمزری ګله قدرت دی
چه لموږ به برابر شی — بیا به روغ سر غار ور شی
دوی چه کړی هسی لاف وه — یعقوب خود پزړه کښی صاف وه
تیر تر خپلی مدعا شه — دیوسف په تله رضا شه

P. 67. آه فغان فریاد فریاد — ددوران له لاله داد

ښایسته بشر پیدا کا — ببای بند دغم په چاه کا

چه یوسف ورونړه روان کړ — پرئ مهر پښان شان کړ

په نظر چه دیعقوب وه — دهمه ورونړو محبوب وه

چا به پاس پخپل دوش کړ — بل یوه به تر آغوش کړ

په نفاق ی بڅو رنك — مینه کړ دپلار دځنك

چه داخل ی په صحرا کړ — له پدرئ جدا کړ

پټ نفاق ی ورجکاره کړ — دپلار حق ی اواره کړ

له اوړوی یوسف پربوست — بی انصاف دتر میاغ کښیبوست

هر یوه څپیر ورکوی — چه پلار نه تر موږ بهتر کوی

موږ به تاونه سجده کړو — سر به تاته افکنده کړو

بل به وه واه پلټ — همسا نه له جنت

پلار راوه خبنته له خدایه — پلار وچر وی اوس وایه

چه لموږ دنجات وکه — ستا خاطر په نجات نه که

لور دلوریه به واهه شه — دزړه سوی هیڅا پر نشه

چه ئ دیر واهه پزورنه — ده فریاد وکړ هر ورورنه

چه دخدای دپاره وروره — که زه بدیم پلار نه کوره

خلاص می کړه لدی وهلو — نوان می نشته دزغملو

دبه تیلواهه له ځانه　　پناه غواړه له بل چانه
دی به ورغاست وبل وروړ ته　　بل به لاواهه پزورنه
چه ستم ورباندې زور شه　　دامن گیر دهر یو ورور شه
فریاد رس ئې هیڅوك نشه　　نا امید له هر یوه شه
پژړای وینی ته للی　　دا وینا به ی ویلی
دریغه دریغ څما پلاره　　خبر نه ئې لې کاره
چه می ورنږه غلیمان شول　　دوئ بلا څما بځان شول
پوهل می خوږ صورت کا　　له سر وینو می لت پت کا
کنبلی مخ می خون آلود شه　　پوهل می تن کبود شه
لکه وردنږه ځما کاندی　　نه کا څوك په غلیم باندی
په احوال می خبر نه ئې　　که راضی دخدای په کړه ی
اقربا رانه عقرب شول　　راضی من می په تعب شول
هر یو ورور راباندې مار شه　　راضی من می په آزار شه
نه ی نرس دکردګار شی　　نه ئې شرم لتا پلار شی
پوهل می زخمی مخ کا　　بیا له پسه خاندی سخ کا
پوهل نږ تل بی درنك　　دی بوت پدر فرسنګ
چه پلار کښی ناګاه　　برابر شوو دوی له چاه
چه نږ نوی شپې لانور وه　　هم دمار دلږم کور وه

په عمیق هونبره عمیق وه — چه یٔ کړان دهل تحقیق وه
دبخیل تر قبره تنګ وه — په تنګ والی هسی رنګ وه
تر جدایٔ پیراهن کړ — برهنه یٔ دده تن کړ
په رسن ی یوسف بند کړ — دوی پر خپل خاطر خورسند کړ
اوېزاند کړ وچاه ته — دی تسلیم شه والله ته
دنیکه غوند تسلیم شه — ځکه خلاص له هسی بیم شه
دکوهی پوبخ کنبی سنګ وه — لکوهر سره همرنګ وه
تر همه کانړیو نیك بخت شه — چه دکښلی یوسف تخت شه
دکوهی اوبه و شوری — چا به نخښی کړ نوری
چه پر تر دده پښی شوی — په لزت تر قندو ښی شو
هم دده دمخ له نوره — تیاره شوه له کوهی دوره
له وینښتوی چاه خوشبو شه — بدبوی لړ لاٰوبو شه
چه یٔ مخ پکښی تابان شه — مار لړم دچاه پنهان شه
یو تعویذی وه پغاړه — چه تر ځار شه دنیا واړه
په تعویذ کښی ی پلار ښی — قمیص وه تر ورونړو کښی
چه خلیل نه له جنبت (جنت ؟ — له هزار هزار رحمت
خپل ځښتن وه راستولی — یعقوب وه هغه ساتلی
لسدری جبرائیل راغی — په فرمان دجلیل راغی

په یوسف راغی حضور شه کوهی نور علی نور شه
را برتیری پیراهن کړ پرئ پت پاکیزه تن کړ
وی خوښ اوسه غمجنه غم دی ورك شه پس له ننه
حق سلام پنا ویلی هم پیغام پتا ویلی
چه غم لر کړه خوشحال شه په ثنا (1 دزالجلال شه
ستا دنیه په اخر واره ستا فرمان ته کیږدی غاړه
همکی په شرمنده شی منفعل سرافکنده شی
دوی به درولم ستا پینوته امیدوار دنا وشوته
چه یوسف یوسف لد خبری هسی وارو د نادری
شفکته پزړه تر کل شه غم ی لا ړله دله کل شه
هغه کانړئ تخت کاه شه خوش خوشحال کښیناست پر شاه شه
جبرائیل ی مصاحب وه پر احوال ئ مراقب وه

مبارك هغه کاروان وه پینبی ورغ را روان وه P. 70.
چه له دلهوئ ناکاهَ ښکاره شه کښلی تر ماهَ
پوره در ورغ نه زیات وه یوسف پچاه کښی پات

1) ذی الجلال

څلورم ورځ له چاهَ　　وخوت ورغی تر جاهَ

له مدینې نه (ته) یو کاروان وه　　چه ومصرته روان وه

چه په تله ستړ مانده شه　　پکوهی باند دیره شه

یو سړی سعادت‌مند وه　　چه تر نورو بخت بلند وه

وکوهی ته یِ ئ ته کل کړ　　تر همه و ده اول کړ

دکوهی پلوری لاړ شه　　له دیرینه زر ولاړ شه

وکوهی ته ی په بیوه　　ویاست کړه له بوکی وبره

بس الله وه ویله　　نور دلوه واچه وله

چه ی پریښو پلډ نیژه　　پوك ورغله په تیژه

جبرائیل وه و یوسف　　خلاص شری اوس له تاسف

لك بدر پهاله کښې　　هسې کښینه په بوکه کښې

له کوهی نه (ته ؟) مخ عیان کړه　　په خپل نور جهان روښان کړه

ظلمات لدنیا دور کړه　　بیای سر له سره نور کړه

یوسف پاڅیده بی درنګ　　په پوکه کښې شه له سنګه

هغه مرد چه توانا وه　　هم پعقل کښې دانا وه

چه بوکه ی وڅکوله　　وه درنه زرنه خنله

وئ بی اوبو نور څه دی　　په بوکه کښې چه برانه دی

په اوبو به بوکه کله　　درنه هسی راځلته

په وروی چه پزورته — بوګه وښکوله پورته
په نظر ئې ناګهانه — هغه میاشت راغله نابانه
هغه مخ چه ورغله شه — پنارود یا بشرا شه
دخپل حق ثنای کړله — بیت ئې وروست تر منزله
زری وسپاره په ملونو — سادو (ساوو؟) غلا وکړه له غلونو
دا ویل ددانشور دی — پته ولی دګنج بهتر دی
چه پټ نه لری ګنجونه — عاقبت مومی رنځونه
دذهاب رو ذهب دی — پته ول دبل مذهب دی
چه دا در یواره ځرګند کا — خود پخود به ځان ګزند کا
دیوسف حاسدان ورونړه — په نیژدی دکوهی ووته
دکاروان پحال آګاه شول — چه دیره نیژدی دچاه شول
پوشیده راغلهٔ تر° چاهَ — چه پحال ئې شوو آګاه
ویوسف ته ئې ندا کړه — په کوهی کښې ئې بیا بیا کړه
هیڅ جواب دندا نشه — بل آوازی صدا نشه
پهر ځائې جست وجو کړ — پهر لوری تکوپو کړ
پطلب ئې دوی روان شول — هم پلوری دکاروان شول
جلدو جهدی دیر وکړ — په موندلی خاطر بنه کړ
وئې دا ځموږ بنده دی — پخدمت سرافکنده دی

نور دهر هونر لائق دی — عيب دا لری ابق دی
ښه که هرڅو پخزمت دی — بد چه تيښت دده عادت دی
چه خوی بد دخانه زاد شی — پای بيع يا آزاد شی
په بها به ی زوه ښاد کړو — نش زوه چه ی آزاد کړو
هر غلام چه بد مزاج شی — خرڅول دده علاج شی
هغه کس چه وه وکښلی — له کوهی نه هغه کښلی
پمالك اسم موسوم وه — پښه خوی خصلت سلوم (بيلوم ?) وه
هم هغه دده خريدار شه — وبهانه ئ اعتبار شه
مالك هسی رنك کمان کړ — چه به کران وی دوی ارزان کړ
ورونرو دبر پقدر کم کړ — خرڅ ئ دی پڅو درم کړ
که يوسف دحسن نمر وه — دوی ته نور تر ماکنسر وه
که هرڅو پحسن ښه وه — منکرانوته ليوه وه
يوسف در قيمت بها وو — دوی ته کانړی بی بها وو
جوهری زده په جوهرو — څه غرض داهن کرو
دده قدر په يعقوب وه — چه دی خوب وه يعقوب خوب وه
جنس وجنس‌وته پرواز کا — زاغ وزاغ ته بازته باز کا
دهوس مالك مالك شه — غم ئ کل لزوه هالك شه

P. 72.

چه ی بیامونده بی رنځه غنی شه له هسی گنج
لېږدی وکړ لهوس یو هوس ی شه په لسّ
په تعجیل کاروان روان شه هم ومصرته پوبان شه
چه په مصر کښی داخل شه دصفر (دسفر) کوفت ی زائل شه
پښه ځای باندِ مقام شه باری کرز کړ په آرام شه
غوغا کړه شوه پښهر مصریانو و په جهر
چه مالك سودگر راغی وریسره یو پسر راغی
پښایست کښی سیال نشته په جهان ی مثال نشته
چه تر نمری زیات نور دی دا بشر کله دی حور دی
نمر سپوږمی چه هسی ښوری کښته پورته جهان گوری
یودم نوی پقرار کښی گزر کا پهر دیار کښی
دوی به هم داهسی کښلی په جهان نوی لیدلی
کړی په سهر دا خبر شه په هر لوری منتشر شه
په آخر بادشاه دمصر خلق کړ آگاه دمصر
له غیرت پیچ درپیچ شه ورنه مال ودولت هیڅ شه
وعزیز ته یٔ فرمان کړ وکاروان ته یٔ روان کړ
چه ته ورشه هغه ماه ته را روان ی کړه درگاه ته
چه یٔ وکورم په خپله وسواس وباسم له دله

چه ی هسی شور وشر دی   فرښته دی که بشر دی
په تلوار عزیز روان شه   چه نظری په کاروان شه
درست کاروان لنوره دك وه   په حیرت عزیز دك بك وه
هغه مخ پدور نمود شه   ورته پر بوز لسجود شه
یوسف پورته دده سر کړ   دا تلقین ورته زبر کړ
روی خدای وته سجود دی   چه دکل مخلوق معبود دی
بی له خدایه وبل چانه   سجده مکړه غوږ کړه مانه
عزیز کښیناست پقرار شه   لمالك طلب کار شه
چه یوسف لما سره کړه   لزړه لر وسوسه کړه
زه بادشاه یم راستولی   شاه حضورته دی بللی
چه ی ورولم یو ځله   بیایٔ راولم په ځله
مالك وه ویل بهتر دی   ستا وینا قبول په سر دی
ول ستړی یو راغلی   دسفر محنت وهلی
په جامو په تن (تن) خیرن یو   دسفر پکرد گرد من بو
• در ځلور ورځی نه دېری   چه شی پس له ننه تیری
ورشه وه وایه بادشاه نه   موږ به دری شو درگاه نه
عزیز وره‌ځی تر شاه   پدا حال ی کړ آگاه
دیوسف صفت ی وکړ   مشتاق تر دشاه زړه کړ

وُو شاه چه څه نكار دي   چه په مصر کښي اوڅار دي
که دلبرِ که دلبر دي   چه پحسن مشهور تر دي
پښمه زينت سره دراشي   ودرکاه‌وته دِراشي
چه دل هونبره کښلی تول (سور .I) شي   هر خريدار به ځِن موړ شي
له قلت شاع کران وي   په کثرت سره ارزان وي
که ي کان چهر جبال وي   کران په کانه هسي لال وي

ځلورم ورځ چه نمر   په آسمان ښکاره کړ سر   P. 73.
دعنبرو بازار وران شه   په کافور بيا ودان شه
بوستان ځاي دميغون باز شه   راغ له زاغ په پرواز شه
ويوسف نه مالِك وه وِ   ده به نغتل چه څه ده وِ
چه څه دلان ۀبو په نيل کښي   دير کردمن يو په سبيل کښي
آب روئ ونيل ورکړه   پښمه بوئ معطر کړه
عاقبت دواړه روان شول   ودرياب ته شتابان شول
کوز له سره ي دستار کړ   درست جهان ئ پر انوار کړ
چه بر بندي کښلي ځان که (کړ؟)   نورئ نمر پاس په اسمان کړ
بمنی ځادري لنك کړ   لنبدونه ي آهنك کړ
چه ئ پښي په اوبو تر کړِ   څو ښادي ونيل ورکړِ

له اوبو لاره سیاهی شوه   ورخ روښن په ماهی شوه
په پریوتو ئې سیند صفا شه   در گوهر پکښې نما شه
چه ئې وای پکښې څان گل کړ   دماهی اغزئ گل کړ
چه ئې شونډې پکښې تر شو   اوبه شوې یا شکر شو
چه ئې ډوب په اوبو تن کړ   سیندې درست سره گلشن کړ
له عرق وئ اوبو   دگلاب واخست بو
چه غوټه ئې پاکښې سر کړ   مخ آب و گوهر درکړ
په سرخی ئې دلبانو   سرخ روی شوه دمرجانو
په سنت ئې غسل وکړ   چرك ئې لر دتن نه کړ
چه راوه وت لدریابَ   دریاب پاتو شه بی آب
پفراق ئې رود نیل   جامې ډوب کړې په نیل
لژړا ئې په کنار   څائې په څای شه چشمه تار
مخ ئې شین کړ پوهل   دغم نیل ئې په مخ ممبل
دمانم ئې دا دلیل دی   چه موسوم پرود نیل دی
چه محروم ئې دوصال شه   ماهی بی تیغ حلال شه
چه جدا تر گلزار شه   دماهی په نصیب خار شه
تل په سر په سینه دروهی   که هغه ساعت بیاه وهی
چه له وصل ئې محرمان شه   لرمون وینی دمرجان شه

چه ی بخر په نصیب شه   ځکه در هیر غریب شه
ویوسف‌ونه مهین   مالك راوړ ای سپین
سپین په سپین مر یو زیبا شه   نور په نور نورانی لاشه
تاج ی زیب اسره (لسره ؟) بیاموند   میاشت نور له نوره بیاموند
کمربندی چه تر ملا کړ   نورانی ی کمر لا کړ
دواړه زلف ی پریشان   په شانه کړ بڅو شانه
په سپین مخ باندِی کج کړ   په خلیل دی عوج (؟) کړ
تر حلقوی رخساړونه   ښکار بده لکه کلونه
پدا هونبره محبوبیٔ   په انواع انواع خوبیٔ
په هزار رنك جاوه کینی   کښیناست دری په کجاو کینی
دشاه قصرته روان شه   پرفتار کینی شتابان شه
هرکور دیر چه ازدهام وه   جوړ دباند خاص وعام وه
تخت له قصر بیرون یبنی   بادشاه ناست وه باند کوش (کوښی)
تر چاپیر دمصر کینلی   ولاړ وو واړه پسندلی
چه هر یو انکشت نما وه   دهرجا پزړ کینی ځای وه
همکیٔ قبول صورت وو   مستثنی په لطافت وو
دیوسف کجاو راغله   نهایت ښایٔست آغله
چه ی قدری مسکین وه   دمکان هونبره تمکین وه

چه دده حضور ورځ وه　　په آسمان توره ورځ وه
نور له شرم تر اورو　　پناه کړی وه خپل رو
مالك عرض يوسف نه وکړ　　امر حکم ی پر نه کړ
وو خلق انتظار دی　　مشتاق هر يو ديدار دی
له پردنه مخ څرکند کړه　　پديدن ی ارجومند کړه
بدرنك بنه وی مخ پوشلی　　بی نقاب بنه وی کښلی
يوسف غوز دده په پند که　　مخ ی خلق ته څرکند که
دهودج څادری دور کړ　　درست جهان ی سره نور کړ
دوکړی دا کومان شه　　چه له ابر نور عيان شه
وارو پورته چه نظر کړ　　بنه ی ځير په ستر کر نمر کړ
نمر لاهسی رنك مسطور وه　　درست آسمان له ابر پور وه
له يوسف نور ظهور دی　　وارو وه و چه دا نور دی
وا دده دمخ اثر وی　　چه جهان پر منور وی
دنمر نور کدازنده دی　　دمخ نور نوازنده دی
ناظران واړه حيران شول　　پهر لوری په فغان شول
چه يا رب العالمينَ　　کل ثنا پتا بنائين
دا فرښته دی که بشر دی　　چه ی نور له مخ نور دی
مصريان کښی خجل شول　　پعالم کښی منفعل شول

چه طلوع دآفتاب وشی — سپوږمی ستوری لید و نشی

چه آفتاب عالم څرګند کا — واړه ستوری کا عدم کا

چه وجود به سها وی — چه تر غږی سها (رسا دترسا ?) وی

همکی دمصر ښکلی — له حیا شول مخ پوښلی

له حیرت پخله لال شول — ګویا نقش ددیوال شول

زلیخا پزړه عاقل — چه یوسف دی څو منزله

ول کړی پزړه شور شه — اشتیاق ی پزړه زور شه

وا پر هیڅ ند پوهید له — چه یٔ نن سینه سوله

چه له څه ی داثر دی — اوری پور په جګر دی

وصحرانه شوه روانه — که غم لری کا له ځانه

لای غم پصحرا ډیر شه — دصحرا سیل یٔ هیر شه

پهر ځای چه غم جن ووهی — زړه ی کله خوښی مومی

بیا روانه شوه وکورته — تا به ی نه وه دعشق اورته

هغه لار چه دا پر باند — تله دشاه تر بام حلاند

ډیر عالم یٔ ولید جمع — چه هرګزی نه وه طمع

ډیر وکړی سره ټول وه — تر بام باند غالوغول وه

زلیخا پوښتن وکړه — تسلی ی دخپل زړه کړه

چه دا هنبره ډیر وکړی — چا په څه دی جمع کړی

بوه ورِ چه غلام دی　　چه ښایست یې ډېره تمام دی
له کنعان دی راغلی　　په ښایست کښې دی ښاغلی
نوری دی تر مخ شمع　　خلق څکه دی پرِ جمع
حجاب لرِ زلیخا کړ　　دهودج څادری واکړ
په یوسف ی نظر وشه　　اوری بیا تازه پزوره شه
لفریاد شوه بی اختیاره　　شوه بی خود ناقراره
ساربان اوښه کړه روانه　　زوری کورته کړه دوانه
چه پکوری کړه داخله　　هوشؤ بیا راغلی تر دله
دائ وه ویل وه وایه　　دزړه حال راته وښایه
تا چه هسی رنك فریاد کړ　　کوم آشنا درته زړه یاد کړ
زلیخا وه وِ چه موری　　یت ځرکند څما غمخوری
څما راز چه پیا لا شی　　آخر ماله بلا شی
دکنعان دملك غلام دی　　چه منظور په خاص وعام دی
تا هم وی کند لیدلی　　یا دوصف اروېدلی
هم هغه می قبله گاه دی　　زی ویاڅه دی می شاه دی
دی وه ما په خوب لیدلی　　دده دی کرر څما نه وتلی
ده پخوب کښې مخ ښکاره کړ　　ده می زړه باره (پاره ؟) پاره کړ
زه زره دِ آفتاب یم　　زه کتان (؟) ددی ماهتاب یم

زه پره پسی له کوره   راوتلی بم سر توره
زه پره پسی له ننګ   راوتلی بم ملنګ
ده ګرم زه به هونبره کالَ   پمحنت سره پایمال
ده ګرم زه بی خانومانه   ده ګرم زه خونه ویرانه
ده ګرم زه سینه کبابه   ده ګرم زه بی آبو تابَ
چه ددوست یٔ دوست اندوه شه   نه چه دیر پا انبوه شه
دزړه غم می پرا زیات شه   دغم تیر می پزړه مات شه
کوره ځوك به یٔ خریدار شی   دپا کور به پر آباد شی
کوره ځوك ځو به بختور شی   چه یٔ کور پر منور شی
زه به وینی دزړه څښم   تل به بی اوره سیزم
کوره دی ساقی دپا شی   دپا کور به پر رنړا شی
چه دایٔ پراٌ خبر شوه   پفکرت زیر وزبر شوه
ویٔ صبرته پیشه کړه   ترك توره اندیشه کړه
صبر بر لری شیرین   نعم اجر الصابرین
دهر کنج صبر کلید دی   دا کلید تر نمر پدید دی
هرچه دا کنجی پلاس کا   نور له فتح څه وسواس کا

څه نه وقت څه نه روزګار وی   ګوم به نه نر دا بل کار وی   P. 77.

چه له وصل برخوردار شی　　یار له یاره سره یار شی
بل شی چراغ داشنائی　　ورك شی داغ دجدائی
دیوسف چه تو دبازار شه　　اهل مصری خریدار شه
دهر چا چه دست رس وه　　دده خریدته هوس وه
که یوه ویل زرکونه　　بل به وه ویل کهکهونه
که یوه به اختیار زر کړه　　بل به یاد دروگوهر کړه
بل به راغی دولتمند　　زیاته وه ئی چند درچند
چه په دوه کونه ارزان وی　　هغه کله پچا گران وی
چه وینبته ی جهان ارزی　　گران به کله پخان ارزی
زلیخای شوه حریداره　　خزانه ئی وه بی شماره
بیای وه و وعزیز نه　　کوره مه ددنیا څیزته
کل دنیا په یوسف ورکړه　　ځان هم ځار دده تر سر کړه
نظر مه کړه سپین وتورته　　یوسف راوله وکورته
که یوسف ځوز خپل شی　　بخت به یار ځوز تل شی
عزیز وه وزلیخاته　　نشته توان دده هیهات
که هرڅو می دولت دیر دی　　لادده قیمت تر تیر دی
که ی موز څخه قیمت وی　　پیرودل ی سعادت وی
چه نیت کار بخت نیره وی　　اوبس به گران په کثیره وی

زلیخا څخه یو درج وه　　　دك له ستوريو لكه برج وه

يكښي پښي ور (يښي در ؟) كوهر وو　　　چه له ستوريو رخشان تر وو

هريو در مي (ی ؟) پقيمت هوهبره　　　څو خراج دمصر هوهبره

هغه درج ی را بر سير كړ　　　كرسنه عزيزئ سير كړ

عزيز بله بهانه راوړه　　　چه اس انديښني واوړه

ديوسف خريدار بادشاه دی　　　چه پهر څه ی دست كاه دی

كه پدا بهای كړ شم　　　په غضب به ئ كړود شم

دشاهانو غضب اور دی　　　دمغضوب پر سوی كور دی

كه هرڅو دده وزيريم　　　پهر كار دده مشيريم

په قربت تر نور تيريم　　　پهيبت څني لا ديريم

ديوی ورشه دركاه ته　　　التماس وكړه بادشاه ته

چه ای شاه ارجند　　　په تمام عالم څركند

هر دولت دستا له دولت　　　موجود دی بی نهايت

له هرڅه نه بهرمنديم　　　مكر دا چه بی فرزنديم

كه يوسف را عنايت شی　　　لا به زيات ښما عزت شی

په عالم به سرفراز شم　　　دوكړی به ممتاز شم

غمجن زړه به پر خورسند كړم　　　دی به زه لكه فرزند كړم

دا بنده به پر نيكنام وی　　　ښما زوی ستا به غلام وی

وبادشاه نه عزیز لار شه — عرض ی وکړ ور ولاړ شه
عرض دده قبول بادشاه کړ — دده خواست ی ور عطا کړ
دیوسف عزیز خریدار شه — بورمندی پرېدار شه
په یوسف ی کور اباد کړ — زلیخا پر خاطر شاد کړ
په لیدوی شوه خورسنده — خلاصهٔ شوه دغم له بنده
له ښادی به ژړېدله — دا وینا به ی ویله
دوبه زه په اندېښنه یم — چه دا ویښه که اوده یم
دا بخوب کښې وصال وینم — دیار کښلی جمال وینم
که می بخت اوده بیدار شه — پوینس والی می بار یار شه
رب ستا عنایت دیر دی — ستا تر کل مخلوق را تیر دی
چه پر غم شوم تر هره دېره — ماو زه یم دنا هیره
نا امیده لوصال شوم — په آرام دیار په خیال شوم
ولِ زه وم دنا یاده — بوصال دکړم دِل شاده
کرم هر ویښته زبان شی — ستا دشکر په بیان شی
دنا شکر هونبره نه دی — چه ادا دځا په خُله دی
دغم شپه می تا سحر کړه — نا می ساه وصورت ورکړه
رب نا کړم سرفرازه — نا له یار سره همرازه
هجران اور وه زه ماهی وم — هر زمان په آه پهی وم

ستا درحم سیلاب خلاص کړم پدریاب کښې رقاص کړم
شکر شکر بخت می یار شه کم لمانه څرخ آزار شه
تر مالك می سر فدا شه نه یو څله چه بیا بیا شه
چه دا هسې نغدې راکړ بهای وما را کړ
څو کارونه می په لاس شول که می خرڅ دور والماس شول
که پښان موندِه جانان شې خریدې دیر رانه ارزان شې
څان هاله وی چه جانان وی بې جانانه څان تاوان وی

دقصص روایت کړونې دارنك دې حکایت کړونې P. 85.
چه بخوا تر وصالت زلیخا کړه غم لت بت
یوه ورځ اندوه پر دیر شه. غم دَد تر زړه چاپیر شه
شوه بې صبر بې قراره پس چه شوه پزړه بیداره
وصحراته شوه روانه که غم لرِ کا له خانه
کور له غم بانډِ کور شه صحرا لاور بانډ اور شه
کاه بیرون کاه به درون شوه سر تر پایه غرق پخون شوه
ناقراره کرزیدله په سرو وینو څړیدله
پژړاوی مغ سور شه زړه کباب نن (تن) ی تنور شه
څن وکړ دایٔ سوال رانه وه وایه خپل حال

نن دنیا خاطر ملال دی
نپوهیږم دا څه حال دی

بېرون خوښه دخورم
نن ی ول پر الم

بیا کوم غم دربانډ زور شه
چه سپین مخ دلکه سکور شه

ناقراره څبله ښوری
ناموننك وته نه کوری

چه ښکاره کړی فریادونه
غږ دی څی پهوادونه

وو زه هم په فکرت یم
لری کاره پحیرت یم

چه دا هسی خوږ پزړه یم
دا له ځایم دا پر څه یم

چه دا هسی په ماتم یم
دا بچا پسی په تم یم

درد لرم کوره دچا وی
نن څما پزړه پیدا وی

چه آرام یٔ لما بوړ
نه پوهیږم چه چا یوړ

چه یوسف ی همنشین شه
زلیخا سره قرین شه

یوه شپه ناسته زلیخا وه
په بیان دماجرا وه

له تقریب ی ناکهانه
حقیقت وه و لڅانه

دا هر کور پزړه آزار شوه
پیچاپچه لکه مار شوه

هغه دردی دزړه یاد کړ
چه یٔ درست ورغ فریاد کړ

ورغ وشپی یٔ چه پشمار کړ
نه ی کم نه بسیار کړ

هغه غم یٔ چه نیکاه وه
هغه ورغ یوسف بچاه وه

انکار مکړه پدا چاری
زړه وزړه ته لری لاری

القلوب مع القلوب — دمحبوب دنامحبوب
دی تحقیق تشهدا — هرکز شك نشته پدا
خصوصا چه عاشقان دی — په خپل عشق کښی صادقان دی
بظاهر هرکه دوه نمود وی — په باطن کښی یو وجود وی
که په پښه دمعشوق خار شی — دعاشق خاطر افکار شی
که پمخ ی غبار پریوزی — په عاشق باندِ بار پر یوزی
چه ی یاد زلف خوړ کا — دده زړه پارِ پارِ کا
یوه ورځ لیلی مکر — قصد دفصد کړ په نشتر
له لیلی چه روان خون شه — سپین مروندی پرِ کل کون شه
دمجنون له متَ اواره — په بیابان لاړه څو واره
محبت یٔ چه کمال وی — دا عاشق معشوق پر(بو) حال وی
ظاهر دده باطن بوکس شی — غم ی غم هوس هوس شی
اور اوبه چه ځبله ورشی — جدای ځنِ بدر شی
لکه نور په پریو تو شی — دوه وجهه ویغ ی یو شی
هسی رنك آفتاب دمینی — دوه یوکاندِ که ی وینی

زلیخا پرته اسفَ — بی نیازه لیوسف — P. 102.
ولیده په غم شوه پوره — نا امیده شود رنځوره

یوه شپه ی بخلوت کښې | چه شوه ډیره بزحمت کښې
وداځ ته ی زاری کړه | چه می سهله دشواری کړه
زه خسته ته می مرهم ی | زه قالب یم ته می دم ی
که باور کړې به کروهیږی | ته می روح ی که پوهیږی
که هرڅو بدر منیریم | پرورده دتا په شیریم
ته می مورئ دائ نه ی | لانر مور را تیره ته ئ
بیا پرما مهربانی کړه | ترك ته تن اسانی کړه
ته ښکاره دانش وری کړه | عملي کړد نظری کړه
که څه سحر کړې که دم کړې | بوبه اوس چه دما غم کړې
نور کاروانه کل تر شا کړه | مخامخ یوسف لما کړه
کنږ اوس له ننه ځان ځی | نفس بی جانانه کران ځی
په کفتار کښې می زیب نشته | نور می توان دشکیب نشته
که ځما له خونه دار کړې | ته به سعی پدا کار کړې
شوم بهجر کښې رنځوره | زه به څو اوسم صبوره
یار چه هسې بی کانه وی | څه فایده که همخانه وی
که په کټ وی چه یارخت کا | یار په سرولنبو کښې پټ کا
چه پزړه لما نفور دی | یار نژدی مه کنړه دور دی
حسن ستا هر کوره ډیر شته | کله ځوك دتا په څیر شته

که په چین کښی نقاشان دی　　نقش کړونی په شان شان دی
ستا په څېر به صورت نه کا　　که هرڅو نقشون ښه کا
که هوسی دخطا دی　　چه ئ څوك ستائی خطا دی
دوی که ستا سترکی وګوری　　په حیرت به څبله ښوری
بند به ستا دعشق پدام شی　　ستا وسترګو ته به رام شی
که په غره و سیل وشی　　ستا له عشق به اوبه شی
ستا یاوری پسر دروهی　　که دچړ وصال موهی
پصحرا که دګذر شی　　وچه ګیاه به تازه تر شی
که به باغ قدم درون کړ　　سرو چنار بید مجنون کړ
چه دا هسی حسن ستا وی　　غم اندوه بڅه دتا وی
چه پخ زلف خم چم کړی　　دزاهد روزګار برهم کړی
عنبرین کاکل پیچ پیچ کړه　　ورنه زهد تقوب هیڅ کړه
لد نازه له مکیزه　　پرهیزکار کړه بی پرهیزه
ورښکاره که خپل جمال کړ　　دده زهد به پائمال کړ
تر به لار صبر قرار شی　　شیر به ستا آهو شکار شی
که هرڅوی پرهیز ډیر وی　　په لیده به ی ستا هیر وی
ستا په مخ به مبتلا شی　　سر به دی پوا وبلا شی
ستا دوصل به طالب شی　　ستا محبوب به ستا محب شی

ځو چه ده پده ستا مینه ترړ به لاکه پتا مینه
دی و ستا ویل معقول دی همکی ځما قبول دی
کار پدا ځما مشکل دی زار پدا ځما دول دی
زه که هرڅو ښایسته یم په خوبیو آراسته یم
په سپین مخ یم منوره په مخ یوسم لنار له نوره
جوړه شم بڅو ځو شانه په زری نمریو رخشان
پکوشه دسترکو ماتَ نه کوری کوری بل پاتَ
زه که ځان دفلك ماه کړم نګاه نه کا زکه آه کړم
که ځان پست کړم لکه زمکه هم کوی لمانه کرکَ
قدم نه کیږدی راباندِ هونبره کبر لوی کاند
یا پخپل حسن مغرور دی یا بی عشق یا صبور دی
یا لری کبر دمنی ځان منی بل نه منی
یا پشرع کښی دده دی چه حرام مانه کاته دی
زه که هسی سترکی ژغوری هرګز ماوته نه کوری
په نرمی ی دا جواب کړ ښه ځواب ی باصواب کړ
چه بو فکر راځمایٔ شی موافق که ستا درای شی
لغه پس به پرِ کار کړو جوړ به ستا پرِ کاروبار کړو
زلیخا وه و چه وایه هغه فکر را ونمایه

تل پرا ځما يقين وی | چه به ستا فکر مبين وی
له هر څه ی خبر داره | آزموده تجربه کاره
وی و دارنك زه وايم | دزړه رای وتاته نمايم
لزړه لرِ بل وسواس کړه | خزانه ځما پلاس کړه
زه به روغ يو عمارت کړم | پر به خرڅ دنا دولت کړم
ځای په ځای دستا صورت کښی | پنبه زيب وپه زينت کښی
ديوسف ځهره خوشرنك | هم دکښی دنا له څنك
چرته لاس تر لاس نيولی | دچمن پلوری تللی
چرته لب په لب پرانه وی | څبله ينبی خله په خله وی
چرته کلك يوسف اوده وی | ينبی سر ستا پورانه وی
چرته یٔ پکنار کښی | پرته سترکی په خمار کښی
دی به راولو هغه کورته | چه نظرکا وهر لورته
په نظر به ی دا کښوزی | دده زړه به پتا پريوزی
ستا دوصل به جويان شی | پر به ستا مشکل اسان شی
زړه چه مومی افتونه | دنظر دی شامتونه
نظر غشی زهر آلود دی | څو چه بند دی هونبره سود دی
زليخا و که په مال | بهره موم لوصال
مال څه سر به تر قربان کړم | ځان په زار تر خپل جانان کړم

خزانه واړه لکیا کړ　　خو یوسف لما اشنا کړه
چه اختیاري ود ورکړ　　پري وا دمخزن ورکړ
که دچین وو که دروم وو　　اوستازان چه ملك سلوم وو
چه په چین کښې نقاشان وو　　صورت کړوني هرهر شان وو
چه په تصویر به ي صورت کړ　　دوی به عقل به حیرت کړ
چه پروم کښې صیقلي وو　　دجلا په کار جلي وو
دصیقل په کاروبار کښې　　عیان وو په کاروبار کښې
زري دیر وو ورسنولي　　دویٔ ومصرته به للی
پراتلو ي اکرام ورکړ　　دهر یوه ي انعام ورکړ
رضامندي هر استاد کړ　　پریر څه ي خاطر شاد کړ
عمارت ي لویٔ آغاز کړ　　په اوه درئی ساز کړ
فرش ي فرش وه دمرمرو　　پکښې کار کري دزرو
دیوالون ي مرمر وو　　پکښې یښې دز کوهر وو
اوم کوریٔ لا صفا کړ　　نر مرآت لاجلا کړ
چه به څوك ورته ناظر شه　　خپل جمال به ور حاضر شه
بې کینږ کوز پاس هر ځای　　مصفا وه رخ نمایٔ
نقاشونه پکښې وني　　لوړ کم نری پلني
نقش کړ رنکارنك وي　　نه چه لږ څنك په څنك وي

که تاؤس وو که طوطیان وو
نور مرغونه بل بل شان وو

پاس پونو کښې تصویر وو
چه پحسن بې نظیر وو

په حیرت به ی کړ عقل
چه دا اصل دی که نقل

پهر شاخ بلبلې سازی
اما واړه بې اوازی

لهغه پس ی مثال
هم په چت هم په دیوال

دیوسف صورت وه کښلی
هم ددی وه زیبا کښلی

لکه سه معشوق عاشق وی
څبله دواړه موافق وی

ناست به چرته دوش پدوش وو
چرته چرته هم آغوش وو

خوا بخوا سره پراته
چه ځای مشه دوینته

سره پښې لب په لب وو
پهزار رنك طرب وو

پداشان ی عمارت کړ
ښه ی ساز په لږ مدت کړ

پدارنك چه می بیان کړ
ښه ئی ساز هغه مکان کړ P. 106.

ښه فرشونه ی دیبا وو
فرش کړی پکښې دیبا وو

ځای بځای مسندونه
باندِ یښې بالښتونه

په جهان کښې چه څه ښه وو
بې یوسف نور هرڅه وو

بې جانان که بهښت وی
دعاشق تر فهم زښت وی

ځای که هرڅو ډیر عالی وه
له یوسف چه خالی وه

زلیخا نه کور دغم وه　　ددی مرك پکښې هردم وه
شوه پفکر روز وشب　　یوسف څرنك کړم طلب
چه به دی په عمارت کښېنی　　لما کښېنی پخلوت کښی
دی به څرنك دلته کام ژدی　　چه به کام شما په کام ژدی
له اول ئ جوړ ځان کړ　　آراسته ی پښه شان کړ
تور کاکل ی مشك افشان کړه　　پښه شان ی را پریشان کړه
پر آب روی وسم پوړ　　کړه لاشو تر اول توری
چه ی سترکی پرنجو کړی　　منفعل ئ آهو کړی
هم ی زلف معنبری　　کجك کړی پعطر تری
خال ی کښېو عنبرین　　په صفا کښېلی جبین
لاس سره کړه په حنا　　هم ی پوړ کړه په پا
لهغه پس ی زیور وه　　نه دزر ودکوهر وه
چه هریو قیمت بها وه　　لانر ستوریو پر بها وه
هم ی پغوز کړ هم بغاړه　　پری ئ جوړ کړ صورت واړه

بیای شی جامی مهینِ　　چه اودلی وی ریښمینِ　　P. 107.
په اغوست سره سره زر شوه　　منوره لك نمر شوه
نور ئه وایم لد حال　　چه ی غوره وه له مال

هغه ورځ را پر سیر کړ | آراسته ی ځان پر دبر کړ
دا وینا ده مشهوره | سری بو نور زینت دو نوره
دا وه خود بحسن حوره | پزینت شوه بی نظیره
نوری بنه دانا دلال وه | په ویل سحر مقال وه
دیوسف پلور روان کړ | امیدواری پښه شان کړ
چه ته ورشه هونروره | تر یوسف می ثواب وره
چه دا ځای می تری ساز دی | جوړ په نقش وپه طراز دی
ځای که هرڅو دلکشای دی | په کښی تنګ یم بی تا دی
په فلك ځما تارك کړه | په قدم ی مبارك کړه
که قدم پدا ځای کیږدی | برکت به باندی پریږدی
بودم ځان لما همراز کړ | دا مکان می پر اعزاز کړ
بو ځل راشه غم ژدایه | کښلی مخ راته وښایه
چه پټ حال درته عیان کړم | موږو درته بیان کړم
کام ناکام یوسف روان شه | پر زوشن هغه مکان شه
هغه ځایٔ پر منور شه | برج دشمش ودقمر شه
لاس ی وه نیو زلیخا | دا وینای کړه ادا
ستا له لاسَ شوم خرابَ | پرنګ بره تر تراب
پاکی خدای ته ده لایٔق | چه ی کړم پتا عاشق

هر ویښته ی ستا کمند کړ　　پر ځما خاطری بند کړ

دستا مخ ئ لك ماه کړ　　ځما بخت ی پر سیاه کړ

لب دستا لعل وسراب شه　　پر ځما نصیب خراب شه

ستا صورت ی درست ګلزار کړ　　په قسمت ئ ځما خار کړ

پدارنګ ی پر افسون کړ　　تر اول دری درون کړ

هغه دری استوار کړ　　په دویم ذری بیا ساز کړ

ویوسف ته ی خبری　　بیا آغازی کړی نادری

تا بخوب کښی مخ عیان کړ　　بل داور ځما پټان کړ

لاهلك وم خوردسال　　شوم پتا پسی بدحال

زړه پر درد سترګی بی خوب　　شوم دتا له مین توب

ستا په مینَ دیوانه شوم　　له عالم بی کانه شوم

خپل وطن م لاړ له دستَ　　په بلَ شوم ستا په مرستَ

ستا لغم بی چاره شوم　　هم له خپل و آواره شوم

پدا هونبره می زړه بنه کړه　　چه خبر لما ته کړه

یوسف وُو خدمتکار یم　　وخدمت طیاریم

په سپین مخ که تابنده یم　　بیا آخر دتا بنده یم

چه لتا سره همراز شم　　پعالم به بدآواز شم

عنایت وکړه را باندی　　چه زه وه ووزم دباندی

تنها ناست لتا نه نه یم — نفس لرم که هرڅو نه یم
دا ناست بل وی که پوهیږی — ما رخصت کړه که کروهیږی
اور پنبه نژدی نه نه دی — څو چه لری هنبره نه دی
په معنی کښی شهوت اور دی — پر ددیر وسوی کور دی
زلیخای په خبرو — که خوږی و تر شکرو
تر دویم وری درون کړ — فرفته ی پر افسون کړ
وری بند پده محکم کړ — پداشان یٔ مکردم کړ
التفات ی هرګز ده نکړ — خو مرادی دخپل زړه کړ
اوم کور چه منقش وه — هر صورت پکښی دلکش وه
تر مرآت مصفا وه — دلکشا راحت نمای وه
پهغه کوری داخل کړ — مشوش ی دده زړه کړ

پداشان سخن پرداز — اظهار کا دبېت راز — P. 110.
چه داخل په اوم کور شه — دیوسف پرزړه کل شور شه
چه پدام ی کښیوته لم — په کوهی کښی پریوته لم
کم فضل دحق وشی — په نجات می خاطر نه شی
زلیخا شوه ناقراره — محبت کړه بی اختیاره
آه ی وکړ پژړا شوه — لهغه پس ور کویا شوه

چه پتا پسی شوم خواره — شپه او ورځ یم دل انګاره
یو ساعت لما همدم شه — لږ غم خوار ځما دغم شه
را سره ځاستي په تخت کړه — په ځاستی می بیدار بخت کړه
له برقی نه مخ بلبل کړه — ځما اوښیوته نظر کړه
چه په مخ می رابه هیڅزی — یو زمان نه و دریږی
نور می مه پسنده په غم کښی — یم دهجر پتورتم کښی
په ښادی می غم بدل کړه — چراغ دوصل رانه بل کړه
چه یوځله ترِ قربان شم — لغه پس پرِ بریان شم
یوسف کوز پفرش نظر کړ — چه نظری په بستر کړ
دوه صورت مصور وو — ځاست په مینه په بستر وو
زړئ سترکی کړِ ترِ پورته — مخ ی واړه وه بل لورته
په بل لوری خپل صورت وه — چه ی کښلی پر زینت وه
چه ئ کښلی پر دیوار وه — زلیخا سره کناره وه
لهغه ی هسك نظر کړ — وبل ځائ نه ئ ار بر کړ
هورته هم پهسی شان وه — نقش شوی دوه جانان وه
که ئ سقف نه کتل وو — هم ی هورته دا لیدل وو
امیدواره زلیخا شوه — تمنای دزړه دا شوه
چه یوسف په تماشا شه — شاید میل ی را پیدا شه

په فریاد او پژړا شوه ۔ ور کویا پړا وینا شوه
په خپل ذرای دسوګند ستا دی ۔ چه هر سر پر هویدا دی
حال می زار پزړه خسته یم ۔ ستا تر زلف شکسته یم
چه حاصل څما مقصود کړه ۔ په حرمت دخپل معبود کړه
چه یودم لما همدم شه ۔ زړه می خوږ نه می مرهم شه
نوان دهجر نه لرم ۔ څو به دا لنبی زغم
ستا له هجریم بی تابَ ۔ بی ځواراك شوم بی خواب
نه اوبه ی دژوندون ۔ زه تشنه سوی لړمون
درحمت دریاب پجوش کړه ۔ دژوندون اوبه را نوش کړه
ستا پخپل و سترګو تورو ۔ چه بخښی رنړا دګورو
ستا په خپل و ابروانْ ۔ چه هلال دی دخوبانو
ستا په خپل وزْوڅو کښلیو ۔ دقدرت په قلم کښلیو
ستا سوګند په خپل جبین دی ۔ چه تر میاشتی لامبین دی
ستا سوګند په خپل صورت دی ۔ چه لساز شوی پقدرت دَی
په مراد می یو زمان شه ۔ نه څما پرای روان شه
دخاطر غنچن می واکړه ۔ په ناستی می سره خوا کړه
یوسف و که صبر وکړی ۔ پوصال می به زړه شه کړی
په هجرانِ پسی وصال شی ۔ آخر خوش زړونه ملال شی

صبا کیږي لتورتمَ　　خوشحالي زبيږي لغم

نن ورځ زور راباندِ مکړه　　نور چه ستا رضا هغه کړه

که قبول مي نصيحت کړي　　نن مي ورځنِ رخصت کړي

زر به ستا حاصل مراد شي　　غمجن زړه بهِ پر شاد شي

دزړه کام به لا مومِ　　که داخل مي په کام دروني

جوړ کارون تعجيل وران کا　　تاني ى ابادان كا

تاني چه آزموده ده　　پهر كار كښي ستوده ده

که نن ورځ لتا آزار شم　　نور به تل لتا ويزار شم

ځما زړه به لتا تور شي　　دغم سنك بدي پكور شي

زليخا و زه تشنه يم　　دمدت سوِ سينه يم

صبر ځرنك له اوبو كرم　　پزړه سوزم صبر څو كرم

صبا كار به صبا كړو　　را سره نن به سره خوا كړو

نه پوهيږم سبب څه دى　　چه وِ سوړ لما نه وړه دى

چه لر مي په آزار کښي　　څه مانع دي پړا كار كښي

د و يو پدين ځما　　سخت گناه دي دزنا

زناه كار چه به قيامت شي　　تر آزار پروردكار شي

مفتا به ده دا وينا　　الزنا خراب البنا

تل بي برك زناه‌كار وى　　ځواني مرك به زناكار وى

تل وی خوار، پدین دنیا　　لا غنا مع الزنا
دویم دا چه له عزیزه　　بهرمندیم لهر څیزه
پرورده ی دنعمت یم　　له نعمت دده ډك یم
دا چه څوك فلك زده دی　　واړه دوی نمك زده دی
مرتکب چه ددکار شم　　په عالم به شرمسار شم
پدنیا به نفرین شم　　په قیامت به سجین شم
بل عزیز که را خبر شی　　څما سرته به خطر شی
هم له قهر هم له ننك　　ما به پر نږدی تر درنك
پدنیا کښی می دا حال دی　　په عقبا کښی می وبال دی
چه پدین په دنیا بد وی　　هغه کار چه کاند رد وی
دی و ماته دعزیز　　کار هر کوره دی ناڅیز
په شراب کښی به زهر　　ورکړم خلاص به کړم تر دهر
داجل پیاله به نوش کا　　ما او تا به فراموش کا
په خپل کار به گرفتار شی　　هم آغوش به گرفتار شی
دعقبی اندوه هم مکړه　　چه دزړه غواړی هغه کړه
وایی ته چه خدای رحیم دی　　کرم دیر لری کریم دی
که بنده گناه‌کار شی　　چه توبه کا شرمسار شی
پرده پوښی پرحمت شی　　ورته عفو معصیت شی

گناه وکړه توبه کار شه　　لرحمت امیدوار شه

هم می ډیر مال ودولت دی　　په انواع انواع نعمت دی

ورکوه خیر وخیرت کړه　　په فقراءِ صدقات کړه

تر بدی کړه نیکی زیات　　حسنات تر سیآت

چه دزیات تر حسنات شی　　نور به ستا ځن نجات شی

دو کله به زه داکړم　　چه ناحق کشتن دچا کړم

په ناحق چه څوك خون کا　　پدوزخ به ی درون کا

زه به کله هسی کار کړم　　چه عزیز خاطر آزار کړم

دی څما ولی نعمت دی　　حق ی ډیر بی نهایت دی

که می خدای رحیم کریم دی　　عذاب هم دده الیم دی

په امید چه درحمت کا　　گناه څان به فضیحت (هزیمت) کا

وای واړه حماقت وی　　شرمنده به په قیامت وی

دتریاقو لکمانه　　زهر مه نوشه نادانه

که دولت دنا ډیر زور دی　　رب می کله رشوت خور دی

زلیخا وی بهانی ډیری　　تل راوړی تر شمار تیری

لد پس بهانی پریږده　　سر څما په څنگل کیږده

خوا پخوا څمله راځنه　　چه خوا کړم درباند یخه

خواه نخواه څما زره غواړه　　شه لما غاړه پغاړه

ژب بند کړه لگفتاره   پس که دیر دکړم خواره
دا کوم عدل کوم انصاف دی   بی هوده دی دبن لاف دی
زه دغم په لنبو سوځم   ناقراره وبله خوځم
ته می رحم پحال نه کړی   فراغت خواب خواره کړی
چه ئې پسند په خپل ځان کړ   بیای پسندی په بل ځان کړ
لهغه پس به دیندار شی   تر هرچا به نیکوکار شی
یوسف بل بهانه راوړه   چه لما زلیخا واوړه
پا هیڅ نشته ستا مینه   مینه کله هسی وینه
چه خپل عشق اظهار وی   بیا می زړه ازاره وی
ددی مکره شمار نور   که به ځان له خون ځغوری
زر مقصود ځما روا کړه   بی هوده ویل رها کړه
کنړه اوس به کړم تر درنك   بیچا نونړه په وینو رنك
پټ تر ملای یو خنجر وه   چه تر الماس لاتیز تر وه
هغه دم ی را بر سیر کړ   په حیرت ی یوسف دیر کړ
چه به اوس لن خنجره   مړ کړم ځان زر تر زره
چه عزیز پدا آگاه شی   دتا مرك به خواه نخواه شی
دریم نشت پدا میان کښی   چه به پروزی په کمان کښی
تا به دی ځما قاتل کا   ستا په مرك به زړه مائل کا

سر به ستا له تن بیل کا   تا به ما سره دی مل کا
پدنیا کښې که محروم   ستا له وصل شوم زه شوم
پس لمرګ به واصلَ   لتا شم تر دا کاملَ
همیشه تر خاورو لاندی   عشق بازی ریښتیا ی کاندی
نورِ زر خنجر په حلق   کښیښی دی شه حلق دلق
دوِ هی دخدای دپاره   لاس کوتاه کړه لدکاره
ځان به مې ما به رسوا کړِ   شرمند به عزیز لا کړِ
لاس ی تاو دزلیخا کړ   هغه تیغ یٔ تر جدا کړِ
زلیخا خوښه پزړه شوه   چه ی مینه پیا وشوه
چه دا هسی دلسوزی کا   خپل وصال می به روزی کا
شوه بخپل کمان خوشحاله   امیدواره له وصاله
غالب شه پزړه ی شوق   لاس کړ دګردن طوق
په پالنګ باندی پریوست   په منګلوکښی ی کښیوست
که پزور وه که په کید   اوس آهو شه ښما صید
که هوس کړ اوس په ښیزی   ته به نه لما خلاصیږی
وم دکالو آرزومن   تل پتا هسی غمجن
اوس جامی له تن دور کره   برهنَ ښمله سر ورکره
چه په کت احباب ښملی   دقمیص حجاب آخلی

یوسف کړ له نفس جنګ ‌ ‌ ‌ ‌ په آهنګ په نه آهنګ
نفس وروست زړه نه وسواس ‌ ‌ ‌ ‌ ده له حق کړ هراس
حق شکاره ورته برهان کړ ‌ ‌ ‌ ‌ خپل عصمت ی نګاه‌بان کړ
په بهانه ی تر خلاص ځان کړ ‌ ‌ ‌ ‌ تر غور رنګ ی پښه شان کړ
دی هم دو وریسی وکړ ‌ ‌ ‌ ‌ دوی ډیر په سوی زړه کړ
دا دورست و دی دوراند ‌ ‌ ‌ ‌ سره زغاستل مخ دباند
یوسف وه و ځما خدایه ‌ ‌ ‌ ‌ راته بند ورونه وکشایه
یا مفتح الابواب ‌ ‌ ‌ ‌ خلاص کړ ما لره باب
مناجات دده کلین شه ‌ ‌ ‌ ‌ فتح باب ورته پدید شه
بند که هرڅو ډیر محکم وه ‌ ‌ ‌ ‌ ورته وا پښه دم وه
که هر وره نه دی پدر شه ‌ ‌ ‌ ‌ ورته پات څو یو ور شه
پدا مینځ کښی زلیخا ‌ ‌ ‌ ‌ کښو لاس دده په شا
قمیص ورغی دی خلاص شه ‌ ‌ ‌ ‌ په تنها دخاص الخاص شه
پژړلو زلیخا شوه ‌ ‌ ‌ ‌ په فریاد ږوا وبلا شوه
وه ځما ناسازه بخت ‌ ‌ ‌ ‌ چه دخوار کړم یکلخت
خلاص شه باز ځما له دام ‌ ‌ ‌ ‌ پریوت قند ځما له کام
جام می دك پزاری زور کړ ‌ ‌ ‌ ‌ بیا بدبخت لما شکور کړ
که می تل دا هسی بخت وی ‌ ‌ ‌ ‌ ورځ پورځ به می کار سخت وی

سر به ستا له تن بیل کا   تا به ما سره دی مل کا

پدنیا کښی که محروم   ستا له وصل شوم زه شوم

پس لمرګ به واصلَ   لتا شم تر دا کاملَ

همیشه تر خاورو لاندی   عشق بازیٔ رېښتیا ی کاندی

نور زر خنجر په حلق   کښیښی دی شه حلق دلق

دو هی دخدای دپاره   لاس کوتاه کړه لدکاره

ځان به مه ما به رسوا کړ   شرمند به عزیز لا کړ

لاس ی تاو دزلیخا کړ   هغه تیغ یٔ تر جدا کړ

زلیخا خوښه پزړه شوه   چه ی مینه پیا وشوه

چه دا هسی دلسوزی کا   خپل وصال می به‌روزی کا

شوه پخپل کمان خوشحاله   امیدواره له وصاله

غالب شه پزړه ی شوق   لاس کړ دګردن طوق

په پالنګ باندی پریوست   په منګلوکښی ی کښیوست

که پزور وه که په کید   اوس آهو شه ښما صید

که هوس کړ اوس په ښیزی   ته به نه لما خلاصیږی

وم دکالو آرزومن   تل پتا هسی غمجن

اوس جامی له تن دور کړه   برهنَ ښمله سر ورکړه

چه په کت احباب ښملی   دقمیص حجاب آخلی

یوسف کړ له نفس جنك   په آهنك په نه آهنك

نفس وروست زړه ته وسواس   ده له حق کړ هراس

حق ښکاره ورته برهان کړ   خپل عصمت ی نګاه‌بان کړ

په بهانه ی تر خلاص ځان کړ   تر غور رنك ی پښه شان کړ

دی هم دو وړپسی وکړ   دوی ډیر په سوی زړه کړ

دا دوړست و دی دوړاند   سره زغاستل مخ دباند

یوسف وه و ځما خدایه   راته بند ورونه وکشایه

یا مفتح الابواب   خلاص کړ ما لهره باب

مناجات دده کلین شه   فتح باب ورته پدید شه

بند که هرڅو ډیر محکم وه   ورته وا پهغه دم وه

که هر وره نه دی پدر شه   ورته پات ځو بو ور شه

پدا مینځ کښی زلیخا   کښو لاس دده په شا

قمیص ورغی دی خلاص شه   په تنها دخاص الخاص شه

پژړلو زلیخا شوه   په فریاد ږړا وبلا شوه

وه ځما ناسازه بخت   چه دخوار کړم یکلخت

خلاص شه باز ځما له دام   پریوت قند ځما له کام

جام می ډك پزاری زور کړ   بیا بدبخت لما سکور کړ

که می تل دا هسی بخت وی   ورځ پورځ به می کار سخت وی

په خپل بخت شوم خبرداره | لاتر دا به شم زه خواره
چه یوسف لوره بدر شه | له عزیزه برابر شه
بخوا ورغی ناکاه | راته کورته له بادشاه
په یوسف ی آواز وکړ | تر پرسش دراز وکړ
دا څه حال دی چه احوال دی | ستا له چاسره جنجال دی
مشوش چه هسی ته ی | دا لچای دا بڅه یٔ
یوسف پاتو دیر حیران شه | دی خوله پټ یو زمان شه
چه جواب ی بڅه شان کړم | چه ی ورك دزړه کمان کړم
که خپل حال پرینبتیا وایم | حقیقت ورته وغایم
دا چغلی کیږی لمانه | چغل سم دی لشیطانه
مردته بویه چه ستار شی | که هرڅو بخوای خوار شی
نه جواب چه په ادب وه | ورینبتیا وته اقرب وه
وعزیز ته ی آغاز کړ | پوشیده ی هغه راز کړ
عزیز لاس دده پلاس کړ | تری دفع کل هراس کړ
دلاسه ی دیره وکړه | چه هراس لر لزړه کړه
ته می زوی زه د پدریم | لاپتا مهربان تریم
نوری دروست هغه کورته | زلیخا کړ سر ور پورته
چه ی وه لیده دوی دواړه | دا شوه زر ورته ولاړه

درست یقین ی دزره وشه — هیڅ گمان ی پات نشه

چه یوسف دی راز ویلی — عزیز دی قهر نیولی

ما به مړه کاندِ بی درنګ — یا له تیغ یا له سنګ

یا به ما عزیز رهاك — پعالم به می رسوا کا

یا به وه وهی ما ډیره — ما به کا له دله وهیره

زری مکر ور بنیاد کړ — په فریادی طلب داد کړ

له عزیزه داد طلب شوه — پژړا اوبه شغب شوه

چه دا کوم عدل انصاف دی — ستا عبس دمردی لاف دی

زه تنها په تخت پرته وم — فراغت پخوب اوده وم

چه ناکاه دی غلام — ناسپاس نمك حرام

کینبس لاس ڎما پڎای — لب ڎما په زنخدان

بیای ورو ڎما په بند — کټ کینږو بند پسند

زه ناکاه شوم بیداره — په حیرت شوم لدکاره

ده نور زر لما فرار کړ — ما هم دو پسی اختیار کړ

چه نژدی ورسیدلم — ناکاه ودرغیدلم

دی شه خلاص زه پریوتلم — پدا ڎای چه ولیدلم

که دده علاج ونه کړ — تا به ڎه کړم ما به ڎه کړ

اور به پور ستا پکور کړم — ڎان به خپل ڎوندی پکور کړم

اوس بایده دی چه دی بند کړ   په بد پسندی بدپسند کړ
چه له بدو سره ښه شی   دعالم روزګار ښځه شی
چه بدخوی او بدکردار وی   دبدی سزاوار وی
چه دبد بدی تر ښو شی   په معنی بدی له ښو شی
سر دده له تنه دور کړه   په مردی ځان مشهور کړه
چه عبرت دکل عالم شه   بند وبست بد محکم شی
چه بدکاران بداندیشه وی   زیان دخلق هم دخویش وی
عزیز وکړ ده ته قهر   هم ترخه ویل تر زهر
چه ماته لکه فرزند کړ   پدولت می آرجمند کړ
په خپل کور کښی می امین کړ   په آسمان می لزمین کړ
تمامی اختیار می ورکړ   تاج می خپل دتا پسر کړ
غلامان می صد هزار کړ   ستا خدمت ته می تیار کړه
لکه ما دی لتا کړی   کله چا دی له چا کړی
کښیښی تا ناحق شناس   بیا څما پناموس لاس
رسوا تا نمك حرام کړم   یو کړی دی بدنام کړم
که خبر پدا عالم شی   نام وننگ به برهم شی
پیدا شوی چه انسان دی   په احسان دده احسان دی
په نمك می پرورده شو   بیا می مالك پدیده شو

چه یوسف دا هونبره قهر | له عزیز ولید په چهر
وی مه خوځه له ځایه | تجاوز مکړ لرایه
اول وکړه فکر غور | بیا هاله کړه هونبره زور
که تحقیق دکارونه کړی | کرم به شی که قهر وکړی
چه به عقل پوه سپکه وی | په خبرو پس ورك وی
پسرکار کښی که تمیز کړ | ته به هاله ځان عزیز کړ
زلیخا چه څه ویل کا | دخپل جرم پټ ول کا
ویل کاندی پرروغ | دروغ تل دی بی فروغ
ښځی ټول خرخښی دی | دوی پکړ کښی کله ښې دی
گناه وکاند په ښلـ | بیائ وتړی له بله
چه داخل دتا پکوریم | په معنی ژوندی پکوریم
دی داکور بیا سور اور کړ | ځما زړه ی پر سکور کړ
دا می نه پریژدی وکارته | وخپل کار وخپل روزکارته
خپل ځان جوړ کا ښځو شانه | اختلاط غواړی لمانه
کَهْ په ځنك کهی دوړاند | راته کښینی جلوه کاند
په بهانه ی نن دی کورته | راوستم پربوتم اورته
فریفته ی پر افسون کړم | په اوه دری درون کړم
نوای زر تر لاس نیولم | پاس په تخت ی خیژولم

چه په تخت لما څه مله ‌ ‌ ‌ دزړه کام لما آخله
په بهان می تر خلاص ځان کړ ‌ ‌ ‌ حق پت فضل راعیان کړ
زر دوره پلور دوان شوم ‌ ‌ ‌ یا فتاح یا فتاح خوان شوم
دی هم دو راپسی وکړ ‌ ‌ ‌ دوی دیر پسوی زړه کړ
په دودو راپسی تلله ‌ ‌ ‌ عاقبت ورسیدله
څیرِ دی قمیص ځما کړ ‌ ‌ ‌ خدای می تن څن رها کړ
چه قمیص می څیر پس دی ‌ ‌ ‌ کس نه داشارت بس دی
هیڅ شك نشته بی ګناه یم ‌ ‌ ‌ زه نیولی بی اکراه یم
په خپل فضل ځبښتن خاص کړم ‌ ‌ ‌ چه لړ بلای خلاص کړم
هر محنت په ما اسان دی ‌ ‌ ‌ بی عصیان عصیانګران دی
ما و زه به ستاری کړم ‌ ‌ ‌ ددرار به رازداری کړم
اما دی چه راز افشان کړ ‌ ‌ ‌ لوی بار ما بهتان کړ
له ضروره می بیان کړ ‌ ‌ ‌ پت احوال می در عیان کړ
اوس دتا پلاس انصاف دی ‌ ‌ ‌ ځما زړه درسره صاف دی
که دعدل پلار دروهی ‌ ‌ ‌ تلافی به ی بیا مومی
که څه ظلم یا ستم کړ ‌ ‌ ‌ ځان به نه تر هرڅا کرم کړ
زلیخا وی دروغ وائ ‌ ‌ ‌ بند زدن کشتن نه ښائ
پهغه ځما سوګند دی ‌ ‌ ‌ چه هر پت پره څرګند دی

چه لږ گناه یم پاک — نه بې کاره یم بې باک
پهغه بادشاه سوګند کړم — پټ ی نه کوم ژرکند کړم
چه زه څه څو می تیار دی — نه بدخوی نه زناه‌کار دی
چه شاهان دجهان واړه — ژدی دده فرمان ته غاړه
قبلوی ډیر خواری — اما نه زناه‌کاری
هم سوګند دتا په مخ کړم — پلیده ی چه تل سخ کړم
ډیر ذلیل پر غریب کیږی — چه پر ستا مرحمت کیږی
چه هرګز پزړه څما — ګذر نشی دزنا
چه زولی یم له موره — په امان یم لږ توره
چه زنا وشی له ځانه — ورته پاتو شم حیرانه
چه زناه وکاند ښځه — سرې پری کړی پر تر ښځه
چه دا هونبره سوګندونه — بند په بند په پیوندون
زلیخا وکړه څو شان — شوه عزیزته پاکدامان
نوری زر حاضر کوتوال کړ — به پرئ حکم دم در حال کړ
وی پوزه یوسف بند کړه — دروند څاڅیر ورته پسند کړه
تر هغه چه کار ژرکند شی — بهتر دا دی چه دی بند شی

چه یوسف کوتوال روان کړ — شاه پر حکم دزندان کړ P. 119.

هرکور دیر پزره کښې تنګ شه   چه پلاس کښې دسرهنګ شه

لا پیدا خاطر آزار شه   چه بې جرم ګرفتار شه

چه بد وکاند بد مومي   دکردار بیالي وشومي

چه بې جرم په ګزند شي   تر مجرم ی غم دوچند شي

دخپل رب ته ی زار کړه   چه م سهل دشواري کړه

ښکاره تاته ښما حال دی   څه حاجت ښما دقال دی

په هر سر باند داناﺉ   هم داناﺉ هم بیناﺉ

که دروغ دی که رینښتیا دی   واړه تاته هویدا دی

زه دصدق نور لرم   زړه له کذب دور لرم

ګواه ښما پصدق تیر کړه   نه توفیق دګواهي [illegible] کړه

چه ی خواست بخالص نیت وی   زر مقرون په اجابت وی

یوه ښځه هغه ځای وه   چه عاقل روشن رای وه

زلیخا وه پر مین   ورسره به وه دنن

تل ی دا وه مصاحب   پګفتار وه عجایب

دی درلو په غیر نیولی   ددر میاشتو هلك کښلی

پر عزیزی آواز وکړ   په حیرت ی دده زړه کړ

وی کړه عزیز فهم   عمل مکړه په تش وهم

بې ګناه کی آزار کړی   په دوه کونه به ځان خوار کړ

یوسف کله دتغریر دی | تر واقع کله تقصیر دی
دی لأیق دمرحمت دی | نه سزاوار دعقوبت دی
بار پده باند احسان کړ | عنایت پر صد چندان کړه
عزیز پاتو په حیرت شه | غرق پسیند دندامت شه
وی وه وایه کودك | په جواب تر لویو کلك
ستانه حق دی تلقین کړی | ستا کلام ی شیرین کړی
پیدا سن هلکان کله | ویل کا هسی له بله
تا شما پژوه کړه لکه | اندبمنبنه لوی کودك
اوس دا حال راته وه وایه | حق باطل راته وغمایه
کوم یوه م سوی کور دی | لکولی چا دا اور دی
پت احوال را هویدا کړه | بد اندیش راته رسوا کړه
هلك وه وغمام نه یم | چه به خام وایم خام نه یم
غامی لره نه خایم | پرموز به څه وه وایم
خود به پوه شی که داناۍ | که کور دیدنه ی بیناۍ
دا کار پت ندی ښکاره دی | چه قمیص څرنك پاره دی
که قمیص دوړاند چاکه وی | لیوسف به دا باك وی
زلیخا وه دامن پاك | لګناه ده بی باك
که قمیص ورستو پاره وی | خود به هرچا ته ښکاره وی

چه یوسف عصمت لرین   صداقت عفت لرین
دروغ ژن زلیخا وه   ددی کار مفسده دا وه
ځان واقف پحقیقت کړه   لزړه لر خپل شبهت کړه
چه عزیز تماشا وکړه   ننداره ی دشا وکړه
پیرهن دورست چاك وه   لګناه یوسف پاك وه
نوری مخ په زلیخا کړ   چه دا فعل واړه تا کړ
دروغ ژن ی مکاره   بڼ افعال ی بدکاره
ستاسی مکر تل عظیم وی   عاقل بویه چه پ بیم وی
و لتا دا مکر وکید   ما بی جرم کړ دی قید
بی ګناه می آزار کړ   پناحق می دل افکار کړ
ته شو تور له غلام   هم پدرست جهان بدنام
په عالم دزه رسوا کړم   منفعل ذتر هرچا کړم
ستاسی مکر عزیز خوار کړ   په بلای ګرفتار کړ
اوس ور دروم پخپل کار شه   په توبه پاستغفار شه
ددوه سترګو لیارانَ   دا تور لری کړه لځانَ
ورکه وی دسترګو نوری   چه له سترګو اوبه اوری
ویوسف ته ی بیا وه وی   ددروغ تا رښتیا ووی
پاك ی ته لږ ګناه   خلاص ی ته دبند له چاه

اما هونبره کرم وکړه　　که ته لوی نه ی لوی زړه کړه
دا حال مه وایه وچاته　　چه رانشی عیب وماته
ستا دژب چالاکی ده　　هم دا بس ستا پاکی ده
لدی پس ی نور بند کړه　　زړه په خپل عصمت خورسنده کړه
دای وه و نور روان شه　　جوړ پرور چې (؟) دیوان شه
ته هل که هر څو ښه دی　　دعزیز غوند ښه ندی
ده دحلم بخره لوئی　　پهر څای حلم نه بویه
که حلیم څووزه رب دی　　هم ی دیر قهر وغضب دی
هغه څای چه غضب کار کا　　تحمل کله هوښیار کا
هریو مرد چه بی‌غیرت شی　　په جهان کښی فضیحت شی
څن ښځی په خپل سر شی　　دی شی ښځه دای شوهر شی
مرد ته بویه چه صبور وی　　هم صبوری وی هم غیور وی

دا فلك اژدها مار دی　　خو راغلی په مار مار دی　　P. 172.
موزیٔ بند په پیچو خم یو　　څکه هسی رنك په غم یو
څوك دی خلاص ددهٔ لغمَ　　چه به نوی بی المَ
که هزار که صد هزار وی　　زخمی شوی پوار دی
پهر چا باند ظالم دی　　نشته څوك چه تر سالم دی

هر اختری پلیته دی ‎ ‎ ځن داغ دهرچا زړه دی
پهر زړی ینبی داغ دی ‎ ‎ له مرهم ی فراغ دی
پورځ شیر پشپه پلنك شی ‎ ‎ له عالم سره په جنك شی
جهان ځکه په موز تنك شه ‎ ‎ چه موز ته بل مزری پلنك شی
ماته وی څموز هیرونه ‎ ‎ نه کا غم څموز له خونه
نا اشنا سره اشنا کا ‎ ‎ بیای زر ځبله جدا کا
تبایع سره پیوند کا ‎ ‎ بیای وران دپیوند بند کا
چه په مهری څوك بند شی ‎ ‎ عاقبت به په کزند شی
که ی نور جهان افروز شی ‎ ‎ لائ زیات تر اوره سوز شی
په جهان نور انعام کا ‎ ‎ په تماشام ی خون اشام کا
په بوهار کلونه واشی ‎ ‎ عجب ښه ئ تماشا شی
را روان باند سموم کا ‎ ‎ هغه کل واړه معدوم کا
که نسیم ی غنچه واکا ‎ ‎ بیائ زر سرسر فنا کا
چنار سرو سر بلند کا ‎ ‎ په لیده ی زړه خورسند کا
سیلی راشی بنیاد کن ‎ ‎ تن ی کاند بی کردن
هر یو کل دده لغم ‎ ‎ یودم ندی بی الم
بنفشه څهره کبوده ‎ ‎ دلاله سینه پر دود
چه پهر سحر ژړا کا ‎ ‎ نرکس سر سترکی پیدا کا

دگلاب دگل ابدار کا — آب تر بیل پتاو دنار کا
گل لانوی خندا کړی — غنچه نوی سیده سپړی
بادی نوی کاند ږزکه — پریشان دی سنبل څکه
نور سپوږمی واړه غت ستوری — شپه اورغ څبله ته شوری
اور پلاس کوردی ښهرونه — پر سیزی ودان کورونه
دا ده سوبو خونو دود دی — چه اسمان پر تور کبودی
په جهان کښی څوك خورم دی — لاپه غم بنی آدم دی
چه ئ نوم بنی آدم شه — قافیه ئ څکه غم شه
نشته شك پدا دنیا کښی — راحت نشته پدنیا کښی
که د یو زمان زړه خوش کا — لا دزیات تر موشوش کا
دا دنیا دار البلا ده — غم فروش شادی نما ده
له ښاد لوئ زړه خلاص کړه — نامراد اوس ځان خلاص کړه
پدنیا کښی چه نامراد وی — هم هغه سړی دلشاد وی
دا دنیا لکه یوما ده — په خوړل دخپل اشنا ده
ځان ښکاره کا لکه دوست — بیا وکاږی ددوست پوست
هم هغه سړی ځوان مرد وی — چه ی زړه ورځن سرد وی
ورته یو خواږ ترخه شی — لا ترخ تر خوږو سه شی
تعلق نه کا ازاد وی — شاد غمجن وی غمجن شاد وی

بی برکی ودہ‌نه برك وی　　تر ژوندون خوښ په مرك وی
په ظاهر له خلق مل وی　　په باطن ورڅن بیل وی
صاف شراب دنیستی نوش کا　　دهستی څادر ور پوښ کا
وخپل مرك ته‌ی تلوار وی　　خپل صورت وربادن بار وی
کله دانی ورته اغیار شی　　په طلب دباقی یار شی
شپه او ورځ وربسی ژاړی　　بی هجران وصال غواړی
قمیص ځیری دحباب شه　　له دریاب سره دریاب شه
بی هجران وصال دا وی　　خود پوهیږی چه دانا وی
پوه دی خاص پرا نه عام　　قصه تم شوه والسلام

غزل

عبید الله

VII.

زه چه پر خواب کشی تصور کوم سروری وینم

پر معجوزوم قبول کړی پیغامبری وینم

زه چه پر خواب کشی تصور کړم دنیا فنا وینم

چه پدنیا وفا کوی زه ی خطا وینم

عمر دوه نیم ورځ ده اخر فنا وینم

شیطان غلیم درته ولاړ تیار لشکری وینم

زه چه پر خواب کشی تصور کړم آخرین ی وینم

او پر مضی کشی ی چی کورم اولین ی وینم

دی دټوله امت پیشوا ده بهترین ی وینم

دموژه لاس دده کریبان دحق رهبری وینم
ده چه لرب سره راز کړ پورته تللی وه نه
حکم درب وه جبرائیل پرده راغلی وه نه
هغه شپه وه دجمعی چه ورختلی وه نه
چه لغه ځای رخصت شه تاج پر سری وینم
دشریعت پروشنائی کتابون وینم
خدای راستولی نن پر موږ شه نعمتون وینم
سرور خیمه ده چهار یاران ی تناوون وینم
عبید الله چه خواسته کوی ولاړ پدری وینم

من دیوان

رحمان اعنی عبد الرّحمان

VIII.

کوره هسی کردکار دی رب ښما
چه صاحب (1 (دکل) اختیار دی رب ښما

همکی (2 (بزرکواران جهخوك وای)
تر (3 (همهؤ) بزرکوار دی رب ښما

(4 (نی) هیڅ حاجت(5 (پرچا باندی)موقوف(6 (دی)
نهَ دهیچا (7 (منت بار) دی رب ښما

له نیستی دهستی صورت پیدا کا
هسی رنك پروردکار دی رب ښما

هم صانع دی (8 (دجمله و) مصنوعانو
هم سامع دهر کفتار دی رب ښما

(9 (چیٔ هیچری) نه مثل نه (10 (مثال) شته
دهغو عطر(11 (و) عطار دی رب ښما

هر تعمیر چه ددنیا (12 (او) دعقبی دی
دهمه (13 (وارو) معمار دی رب ښما

---

1) om. 2) بزرکوارانو چه خوك وائی 3) همه وو 4) نه ی 5) پچا باند 6) وی 7) منت وار 8) دهمه وو 9) چه ی هیچر 10) مانند 11) د 12) و 13) وارەؤ

1) (د) شرابو هم لاهمبره مستی 2) (نوی) — لکه مست وی خمر خوار ددنیا

هر بیمار لره دارو 3) (شته) په جهان 4) (کښ) — دارو نلری بیمار ددنیا

دهر سوی 5) (دارو) وشی په جهان 6) (کی) — مگر سوی پښرار ددنیا

هرچه 7) (واچوی) واورته واړه سوځی — موړ به نشی طلبکار ددنیا

گرفتاری همیشه پغم کښ 8) (غرق) وی — هیڅوک مشه گرفتار ددنیا

تل به پروت وی پظلمت 9) (و) پتورتم کښ — چه اسیر وی 10) (پکفار) ددنیا

څه 11) (وه) بت وته سجده څه ودنیاته — بت پرست 12) (دی) پرستار ددنیا

په 13) (مسلمُ) کښ خاصه مسلم هغه دی — چیٔ وشلاوه زنار ددنیا

زویٔ لونړه یتیمان که 14) (ځنی) دروهی — بی وفا دی 15) (وفادار) ددنیا

همکی واړه تکان دی تکی 16) (کاندی) — فروشنده وخریدار ددنیا

پدنیا به مینه 17) (کاندی هیڅری) — چه خبر وی په اسرار ددنیا

چه نظر دچا په دین وپه ایمان وی — هغه نکا انتظار ددنیا

چه 18) (ویریږی) لکوهی ولکړنګ — هغه نه دروهی پلار ددنیا

آشنایانی همه واړه مکاران دی — چه ویساه 19) (ده) په مکار ددنیا

---

1) دا 2) نوه 3) om. 4) دی 5) شته 6) علاج 7) کښ 8) اچوی 9) غرقاب 10) om. پکفتار
11) و 12) وی 13) مسلمو 14) ځن 15) موړ وپلار 16) کاند 17) هیڅر 18) نکاند ویریږی
19) دی

لوی ملك ی همه واړه (1 (اغیاران) دی
(2 (چری یار دی) پدیار دددنیا

چه پیدا شی هګکی واړه فنا شی
راشه (3 (وګوره) ناتار دددنیا

هر سړی لره چه ورشی (4 (ځنی) درومی
ما لیدلی دی رفتار دددنیا

پیوه ګړی بهاروی بیا خزان وی
بقا نلری بهار دددنیا

که هزار هزار پشتی ورته کیژدی
بی بنیاد دی هر دیوار دددنیا

کداو سپینی حصار تر ځان چاپیر (5 (ګړی)
بنیمنبه (6 (وکنړه) حصار دددنیا

لك سیوری دآفتاب پیخ کبس (7 (ګرزدی)
نشته هیڅرته قرار دددنیا

هیڅ ګمان دبهتری پرو مکړه
کهتری (8 (ده وار) پوار دددنیا

بی (9 (مقرازه) غو ځوی دسړی عمر
هم (10 (دالیل و) هم نهار دددنیا

پس لمرك به حساب لسری (11 (غوښت) شی
په (12 (اندازه) په مقدار دددنیا

عاقبت خوبه یو (13 (موتی) شی (14 (دخاورو)
ګلعذار وګلرخسار دددنیا

برابر (15 (به ګدایه) سره پاځی
شاه زاده وشهریار دددنیا

پاس به داغ وی دلیم په سینه باند
هر درم وهر دنیار دددنیا

دقانع تر قناعت (16 (به) صدقه (17 (شی)
هم دنیا وهم (18 (دینار) دددنیا

پښ لمرك به همه واړه مظلوم وی
ظالمان (19 (او) ستمکار دددنیا

---

1) اغیار 2) یار دی چر 3) وګور 4) ځن 5) کړ 6) وکړ 7) ګرزی 8) دوار 9) مقراض 10) والیل و 11) غښته 12) اندازو 13) مټی 14) دخاور 15) لك ګدای 16) om. 17) شه 18) دنیادار 19) و

تر قیامت 1) (به) دغه شل 2) (و) دغه لس وی   پوره 3) (نکړ چا حساب) ددنیا
چه ایام پرده کفن دغسل ورشی   بی 4) (پردی) شی پرده دار ددنیا
په 5) (تخته) باند بیرون شی له حجاب   6) (شرمناك) وشرمسار ددنیا
تر هرچا به پیغمبر څخه وه ډیره   که څه قرب 7) (وای) یا وقار ددنیا

یو فساد بی په رحمان نشی
فسادون دی بسیار ددنیا.

هغو بیاموند سعادت پدا دنیا   چی بیاموند قناعت پدا دنیا
نه ملکون دسلیمان پهزار 8) (کاله)   نه یوه کړی طاعت پدا دنیا
یو نفس دخدای 9) (پیاد کښی اولی تر) وی   نه ددرست جهان دولت پدا دنیا
که نعمت دی خو طاعت 10) (وعبادة) دی   کنړه نشته بل نعمت پدا دنیا
پدنیا 11) (کښی) لوټ هغو عالم و وکړ   چی وکړ عبادت پدا دنیا
که محنت که مشقت دی خود دین دی   پکار ندی بل محنت پدا دنیا
بی له خدای هرچه دی واړه فانی دی   که لذت دی که زینت پدا دنیا
که بادشاه 12) (دی) آخر 13) (خاورلره) دروممی   څه عزت دی څه حرمت پدا دنیا

---

1) om. 2) د 3) نکړه هیڅا شمار 4) وا 5) تخت 6) شرمنده 7) وی 8) کال 9) په یاد اولیتر 10) او عبادت 11) کښں 12) وی 13) خاورولره

تر هغه (1 (به بل نادان) پجهان نوی   هرچه غواړی فراغت پدا دنیا
(2 (تچه چند ګڼاهی فرصت پدنیا غواړی   چا موندلی دی فرصت پدا دنیا)
(دا فلك ئې پسر دريك روان کا   هرچه کاندی عمارت پدا دنیا)
دمسنانو تر لغزش څه ګم ندی   دسړی استقامت پدا دنیا
هر ژوندی چه دمرده پقبر 3) (راشی)   (4 (بس) که هنمبره اشارت پدا دنیا
په (5 (روانو ابو) راشه عمر ګوره   دیر دی هُمبره اشارت پدا دنیا
دا پاڅه (6 (پاڅه) سرایون محلون   (7 (خوب) وران شی عاقبت پدا دنیا
وژی (8 (سترګی) داسمان څه هسی ندی   چه څوك پریږدی سلامت پدا دنیا
هرچه راشی همه واړه (9 (څنی) درومی   مسافر دی هر صورت پدا دنیا
ریاضت پقیامت نشی مردهغه دی   چې وکړ ریاضت پدا دنیا
هم پدا (10 (خویو) خصلت به صبا پاڅی   خدای څوك مکړه بدخصلت پدا دنیا
هم هغه (11 (بی) خرمن وی پس لړك   هرچه (12 (کاندی) زراعت پدا دنیا
که هغه جهان پدا کښی لیده نشی   زه ی وینم علامت پدا دنیا
پقیامت کښی (13 (به) توښه څبله (13 (و) نشی   ما (14 (لیدهلی دی) قیامت پدا دنیا
امانت به دلحد په میان کښی پروت (13 (وی)   هرچه اوسی امانت پدا دنیا

---

1) به بل نادان (2 om. (3 ورشی (4 پس (5 روان اوبو (6 پاڅه پاڅه (7 خوبه (8 استرك
9) څن (10 خوی (11 به ی (12 کاند (13 om. (14 لیدلی

نیك عمل حضور جنت دی طالع بویه — چه حاصل ك ځوك جنت پدا دنیا
نیك کردار نیك (1 (عملون) نیك (2 (خوبون) — هم جنت دی هم راحت پدا دنیا
(3 (زرّیت) دسړی عمر پعزاب کا — پکار ندی (3 (زرّیت) پدا دنیا
لاس پسر پر سینه یږدی وهرچاته — هم دغه دی شرافت پدا دنیا
که (4 (بلنده) مرتبه دچا پکار ده — لوی مقام دی عدالت پدا دنیا
بل ارمان به لجهان یوور نشی — مګر مهر ومحبت پدا دنیا
که طالع دسړی نوی چاروتلی — هیڅ پت ندی حقیقت پدا دنیا
نیك له نیكو سره (5 (بویه) بد لبدو — که ځوك غواړی ولایت پدا دنیا
ولایت دی خدای ځغوله ودکړی — (6 (چیٔ وکړ) سکونت پدا دنیا
که څه مرد دی خو هغه دی پدنیا کښ — هرچه نلری حاجت پدا دنیا
(7 چه رغبت ی دجله خطاؤ سر دی — ځوك به څه کاند رغبت پدا دنیا

(8 (پر) رحمان باند دا عمر هسی تیر (9 (شو)
لك تیر شی یو ساعت پدا دنیا

---

1) عمل (2 خوبونه (3 ذریت (4 بلند (5 بوی (6 ورکړ 7) چه add.

اعتماد په ګفتګوی دهغو مکړه — چه ی نوی صداقت پدا دنیا
لنور چا سره وکړوندی بی ځان — دشکو بعض خصومت پدا دنیا
لدوزخ ی لاس پسروی پس لمرك — دمظلومو حمایت پدا دنیا

8) په (9 شه

ښه (1 (ده) ښه (1 (ده) دا دنیا — چه توښه (1 (ده) دعُقبا

مذّمت ددنیا مکړه — (2 (واروه) پنځ (3 (کړه) دا (4 (وینا)

ددنیا په بازار کیږی — دعغه جهان سودا

پردنیا کښ ډیر حکمت دی — ورشه وپوښته حکما

که غلیم لره ی ورکړی — غلیم دوست (5 (کا) په هوا

که تر سړی صدقه کړی — رفع رفع (5 (کا) بلا

که پاور باندی کیږدی — بوی دعود (6 (وکا) پیدا

که یٔ (7 (توئی کړی) پصحرا کښ — ښائیسته (6 (کاندی) صحرا

کیٔ (8 (نذر) کړی (9 (وپیرته) — خوشحال درومی پخندا

ځو ژوندی وی پجهان کښ — یاد وی (1 (دی) پدعا

دحاتم په ځیر (10 (دستاسیٔ) — خطاب (11 (درك) دسخا

سخی هریو دخدای دوست دی — ولوکان فاسقا

هر بخیل دخدای (12 (غایم) دی — ولوکان (13 (ذا هدا)

دنیا کښت دآخرت دی — دا (14 (خبره ده) رښتیا

ددنیا طالبان ډیر دی — کیٔ مومی څوك لیا

---

1) د (2 واوره (3 کړ (4 دنیا (5 که (6 کاند (7 توښه (8 نظر (9 وبیرته (10 دستا

11) وی (12 ورکا (13 دښمن (14 زاهدا (خبر د

ولی مرد پکښ هغه دی — چه سخی وی هم پارسا .

پهٔ دنیا کښ (1 (بدی) نشته — که (2 (بدی نوی لتا)

نی (3 (ویره) شی لخدایَ — (4 (نی) شرم نه حیا

دیوی (5 (کیږی) دپاره — هزار خونی که بیدیا

همیشه ی له ستم — خلقه وی پغوغا

کوش (6 (او) هوش ی هرګز (7 (نوی) — دمظلومو پژړا

دفرعون پخبر ناست وی — (8 (بی) پروا او کبریا

(9 (بتخانه) وته ی مخ وی — ومسجد (10 (و) ته ی (11 (ستا)

اختلاط که لبدانو — له نیکانو وی (12 (جدا)

هیڅ ی نوی پخاطر کښ — تولا (12a وهتبرا

ورحمان ته (13 (پیښنه) مکړی
خدای داهسی رنګ بلا

راشه مکوه لپا سره جفا — لژ ژوندون دی ضایع کیږی بیوفا

پهٔ دنیا کښ هیڅوک ندی پاتو (14 (شوی) — واړه تلونی (15 (وی) که نن وی که صبا

---

1) خطا 2) لتا نوی خطا 3) ویر 4) نه ی 5) کیږی 6) om. 7) نوه 8) بیا 9) بت خانی 10) om.
11) وی شا 12) بلا 12a) و 13) پښن 14) شیونی 15) دی

دا یاران چه نن وناوته جلوه (1 (کا) پروه (2 (روڅی به پس واړه) شی فنا
که دبدن ددچا خوښ وی ورته ګوره چه فنا شی بیا به کله شی پیدا
دخزان (3 (پانړی چه بیلی) شی لشاخ پحکمت بیٔ پیوند نکا (4 (ند) حکما
چه پزمکه ځاڅکی پریوزی لاسمان بیا لزمکی ختی نشی پسما
ګمان مکړه چه (5 (بیا سترګو لره ورشی هغه اوښی چه له سترګو شی جدا
دا (6 (پهره روغ) چه خیژی بل بل نمر دی هرچه پریوزی هغه نشی ختی بیا
که جنت په زهد ندی بی کرم (7 (هر) سړی (8 (دخپله غاړه کا) ادا
که دنفس دپاره سل محنت (9 (وکړی) یو محنت بد پکار (10 (نشی) فردا
که تمام جهان پخپل ګیډه وخوری یاد به نشی پدرود وپدعا
که یوه دانه دوڅی پلاس (11 (کیږدی) هم دغه (12 (بدی) توښه شی دبقا
که یو ځاڅکی اوبه (13 (تږي لوه ورکړی) ددوزخ دستا تر میان به شی دریا
که یو ځله سر دخدای پلوری تیت (14 (کړی) پقیامت به سربلند (15 (شی) تر هرچا
بازار دادی که څوك سودٔ سودا کاندی پهغه جهان نه سود شته نه سودا
(15a آشنان که څه پوهیژی نن ی وقت دی چه (16 (جاریژی) یو آشنا تر بل آشنا
که ژوندون دی خوهم دادی پجهان (17 (کی) چه لچا سره تیرېژی په خندا

1) که (2 واړه به پسی ورڅی (3 بیل چه پانړ (4 om. (5 add. به (6 ورغ پهر (7 هم (8
که غاړ دخپل (9 وکړ (10 شی (11 کیږدی (12 بد (13 ورکړ لز تړکی (14 کړ (15 وی (15a
آشنایان (16 ځاریږی (17 کښ

خدای امان وکړه (1 (لهسی زنده ګی — چه ته بد وای له بله بل لتا

زهر ښه دی چه (2 (پصلح) پصلاح وی — نه شکری (3 (پفتنو او) پغوغا

نفس پخاورو پخس (4 (ډک) ښه دی بیغم — (5 (نه) دغم پخاور وخس نچه حلوا

ماته ملا په مشقت پسخت ښه ده — نه حرام همیانی دچا تر ملا

(6 (ژوند) بهتر دی چه څه نه وینی پسترګو — نچه سترګی (7 (په) پردی (8 (حرم) که وا

کونړ بهتر دی چه څه نه اروی پغوږو — نه چه غوږ ژکاند دبدو په وینا

ګنګ بهتر دی چه بی کام بی زبان وی — نچه ژبه شی په بد ویل ګویا

دیو ددکه پخوا (9 (درشی خو) بهتر دی — خدای (10 (دی) بد سړی (11 (درنه ولی پخوا)

دجاهل تر همدمی (12 (به) بهتر وی — که لچا سره همدم وی اژدها

که مشکل دی خو دژوندو رغولدی — سهل کار دی سود زیان ددنیا

سودُ زیانْ دَددنیا وار سهل دی — خدای دنکه څوک په سهل کار رسوا

چه (13 (دورورُ دعزیز) زړه پر ازاریږی — حاصل مشه هغه خپله مدعا

ښه خواږه چه یوی (14 (خوری) بل ورته ګوری — خواږه ندی هغه زهر دی ګویا

ګاه دنورو رضا بویه ګهی (15 (خپله) — پکارنده همیشه خپله رضا

چه ښادی (16 (ی) بو زمان وی غم تر (17 (تله) — دغه هسی چاری (18 (نه کاندی دانا

---

1) له دهسی زندګی 2) له صلح 3) په فتنه‌و 4) ډکه 5) ونه 6) ژوندون 7) پر 8) حرام 9) دریشی 10) د 11) په خوا 12) ورته ولی 13) په 14) دورور وعزیزان 15) خپل 16) om. 17) تلو 18) نکاند

لك ځان هسی وبل وته نظر کړه | لك ستا وی هسی (1 (ځانْ) دی دهرچا
منصفانولره بویه چه انصاف که | (2 (نچه نغوت کاند) دهرص (3 (او) دهوا
دسړی پخاطر هرڅه (3 (هرڅه) کرزی | (4 (څه نسبت دی دخطا او دعطا)
دین داران دی وخپل دین وته نظر که | ځوك فکرون دثواب دی ځوك (5 خطا
خدای نکاندی خطا دچا له لاس | څه نسبت دی دخطا او دعطا
هسی نچه سړی واړه سره سم دی | ځوك (6 عالی دی ځوك اوسط ځوك دی (6a (اعلا)
دهرچا حرمت پخپله اندازه دی | نچه مومی نفر ځای دأمرا

رحمان شکر شکایت له هیچا نکړم
نشته بل (7 (ځوك) دوست دښمن (8 (زما) بی ما

که ځوك یار پجهان غواړی یار دی دا | یار دی دا که (9 (د) جهان سنکار دی دا
خیال دزلفوی ځما تر زړه چاپیر شه | یا تر کنج دی چاپیر شوی مار دی دا
دا جهان دی خدای لعشق پیدا کړی | دجملهٔ مخلوقاتو پلار دی دا
تر عشق لوړ کار به بل په جهان نوی | تر همه کارون لوړ کارون دا
بیا راتله دوجهان ته بل وار نشته | بل وار نشته بل وار نشته وار دی دا

---

1) زړه (2 کا نچه نغوته (3 om. 4) همه واړه روا نچه وکړی (5 add. د (6 اعلی 6a) ادنی 7) om. 8) ځما 9) om.

دمهاب عمر دوګوری چه څو دی　　که څوك شمار کاندی دعمر شمار دی دا

دمجنون صورة له زړه کړه رهان ګوره

ستا پعشق کښ هسی خوار وزار دی دا

چه لتا سره پسر کاند سودا　　بل به نوی هسی ما غنډی شیدا

نه به ما (1 (غونډی شدا) وی پجهان کی　　نه به تا (2 (غونډی دلبره شی) پیدا

بی دستا لمخ کون که مکان دی　　بنه توبنه می نه پدا شی نه پیدا

ما به صبر ستا (3 (په) جور وجفا وکړ　　(4 (ولی) نشی دژړا پځای خندا

جدائی بد (5 (هیڅرنك) قبول نکړم　　څو (6 (م) ندی (7 (روح کالبوت وبله) جدا

لك (8 (ورست) مقتدیان وراند امام وی　　ما پتا پسی (9 (دی) کړی اقتدا

زه یو (10 (نیم) درست جهان پتا مین دی　　که بادشاه دی (11 (که وزیر دی) که ګدا

کشکی خط دامانی وما (12 (راکړی)　　چه لما سره (13 (وعدهٔ کړی) دفردا

زه پخپله پتا نیم مین شوی　　ستا له (14 (لوری پرما شوی دا ندا)

زه پتا باندی مین یم له ازله　　نچه کړی می نن (15 (روغ ده) ابتدا

(7 می (6 هیڅونك (5 ول (4 له (3 تاغند دلبر وی بل (2 غند شیدا (1

(14 وعده ی کړ (13 راکړ (12 ددور (11 نه یم (10 د (9 ورستو (8 کالبوت سره

ورغ د (15 په پا شوی دندا

چه 1) (داستاده شقی) پښيغ ادا شی
درحمان به 2) (هاله) غاړه شی ادا

که مين ی پخپل يار باندِ رښتيا — آواره کړه اول دين 3) (پس) دنيا
بوفا 3) (ددلبرانو غلط) مشه — دغه قوم دی بيوفا وکبريا
دخوبانو طايفه 4) (ده) هسی شوخه — چه غوږ نباسی دچا 6) (پاوايا)
که له ډير ناز اوده کبر له سببه — عمل نکه پگفتار داوليا
دلُ دبن په نيم نگاه 7) (دسری) يوسی — نیٔ ويره لچا کيږی نه حيا
بل به هسی سرګردان پجهان نوی — يا عاشق دی يا آسمان دی يا آسيا
تچه ژغوری سرومال پعاشقی کښی — عاشقی داهسی 8) (چری) وی 9) (وريا)
دجنت 10) (تر حورو) تير شه که يلو 11) (غواړی) — خدای دنفد دچا نکاند نسيا
دساقی له لاس هسی باده نوش کړه — چه دی غوږ که لزره خيری ده ريا
چیٔ کسب 12) (عاشقی شی ددلبرو — 13) (نظر نکاندی په) کسب دکيميا

14) { يو گفتار درلره بس کاند رحمان
چه پهر ساعت پوښتنه کړ بيا بيا }

---

1) دعاشقی 2) هل 3) پس 4) دمهرويانو غلت 5) د 6) په وا ويلا 7) لسری 8) چر 9) ويريا 10) دحور 11) غوار 12) add. د 13) وزنه شی خاکستر
14) عشق هنر دمخلصانو دی رحمان نه حصليږی مخلصی پر وريا

عاشقی می پزړه (1 (وکړ) اثر بیا　　بیلتانه می لنبه بل (2 (کړه) پسر بیا
که دفتر دخپل قسمت می پخپل لاس وی　　(3 (مایه) ستا لغم دران کړ (4 (دا) دفتر بیا
ما لانوم دآشنائی آخستی (5 (نه وه)　　جدائی راته (6 (تیار کوه لښکر) بیا
پس لمرګ بی بیا تر (7 (تا) قربان کړم　　که صورت می خدای پیدا (8 (که) په محشر بیا
دهجران محنت می واړه لزړه هیر شه　　چی ولیده پښترګو ستا بشر بیا
چه آسمانی مخ پټ کړی پسحاب وه　　خدای وماته ښرګند کړ هغه غر بیا
چه رقیب راته ترلی په ځنځیر وه　　خپل حبیب رابانډی پرانت هغه در بیا
پیوه نظری زړه راڅخه یووړ　　(9 (ترو لا) کوره که لاوکه بل نظر بیا

پوصال ی منت بار اوسه رحمان
پصدف کښی دخل توی دګوهر بیا

(10 (دل ودین) می هغی (11 (ترکی) کړ رها　　لائی نه حسابوی دځان بها
(12 (دښایست صفت څو کړم) حیران یم　　چه هیڅ رنګ (13 (ی) موندد نشی انتها
دصورت لعیب هسی پاکیزه ده　　لك ذات چه دوینډو نشته پویا
کی مخ پزلفو پټ دی باك ی نشته　　تل په کنج باند پراته وی اژدها

---

1) کړه 2) کړ 3) ما به 4) om. 5) نوه 6) جمع کړ لښکر 7) یار 8) کا 9) تروی
10) دین دل 11) ترك 12) دښایسته حساب څه کوم 13) می

لك نمر هسى جلوه (1 (كا) په شفق كښ — چه پسر كاند (2 (اوره) ئى دسوها

نيوهيژم چه پكوم (3 (لارِ) درومم — چپ (4 (راس ئ) رقيبان دى هزار ها

خداى (5 (دى) هسى تنها نكه څوك پغم كښ — لك زه ديار پغم كښ يم تنها

هميشه دبيلتانه پغم كښ (6 (لولم)

زه رحمان (7 (اعوذ) بالله منها

تر حد تير شوه پريا پسى ژړا ځما — نه كرهيژى پژړا سره آشنا ځما

كئ هر دينار (دنيار) درُ مرغلر شى — لا لايق دغوژ نكرى (نكنرى) دنيا ځما

پنارويم بيدار كړ كه خوب ورورى — بارى وينى راته اوده شه دلربا ځما

زه مكتوب غندى په پته خوله خبر كرم — خاموشى ځما تيرى كه تر غوغا ځما

كنبت دعشق په توره زمكه آسان چرى — سندر بويه چه زيست كا پصحرا ځما

دا يار ندى چه هجران ځائ بيل كړ — روح ځما دى چه لتن دى جدا ځما

رحمان بى لخپله ياره نور څه نه غوارى

كه قبول شى دخداى پدر دعا ځما

عالمان دى روښنائى دَددنيا — عالمان دى دتمام جهان پيشوا

كه څوك لار غوارى (8 (وخدايو) ورسول ته — عالمان دى دَدلارى رهنما

---

1) كه (2 اور (3 لار ور (4 add. و (5 د (6 بويم (7 نعوذ (8 وخداى

کیمیا کر که دکیمیا پطلب کرزی هم‌دمی دعالمان (1 (و ده) کیمیا

په (2 (مجلسو) دعالمانو به سره زر شی که (3 (څوك) کانړی وی که لوټه دصحرا

جاهلان دی په مثال دمردکانو عالمان دی پمثال دمسیحا

چه مرده یٔ له نفس ژوندی کیژی عالمان دی واړه هسی اولیا

هر سړی چه رتبه نلری دعلم سړی ندی خالی نقش دی کویا

زه رحمان حلقه پکوش دهر عالم یم

که عالی دی که اوسط دی که ادنا

که خپل زړه (4 (غواړی) لچا څان صیاد کړه دعنقا

ده حباب کلاه پسر کړه سور پآس شه دهوا

لك خضر هسی (5 (پاڅه) اوبه (6 (و) څښه دبقا

له زمین قدم کیژده پآسمان لك عیسی

دهغه اوستاد شاګرد شه چه دذوبنیٔ کیمیا

دا چه (7 (ما وتاته وویل) که حاصل (8 (کړی) واړه دا

هاله طمع (9 (کړه) رحمان

(10 (دخوبانو له وفا)

---

1) om. 2) مجلس 3) څوکه 4) غواړ 5) پاڅه 6) om. 7) ما درته بیان کړ 8) کړ 9) کړ 10) له خوبانو دوفا

چه ی توی کاندی پدولْ پسْرنا | بیا (1 (پریْ) اوْی که زمانه دوبر وینا
کمی هرڅو دلبری او دلجوی (2 (کا) | زه پوهیږم دخپل یار په استغنا
پیوه کړی می یار هم آشنا وی | بیا می بله کړیّ نکړی آشنا
دا (3 (خوزه) خپل تسلی کړم یاری بولم | څه یاری (4 (ده) دناتوان (5 (او) دتوانا
چی غوږ پنارو نباسی حیران یم | (6 (پروا نلری) که ی وږی وی پرنا
یو زمان (7 (و) یودم بی (8 (خپله) دلبره | (9 (زه) بهتره تر بقا کړم فنا
هر سری په یوی (10 (چاری) خدای مشغول کړ | زه مشغول کړم خدای دترکو په ثنا
ما بی عشق بل هنر نزده (11 (ناصحه) | بخشنده شه که نادان یم که دانا

بی ده یار له ښه دیدن (12 (دخدای) نکه
درحمان پزږه (13 (کبنی بله) تمنا

(14 (دا دنیا ده بی وفا | بی وفا ده بی بقا)
(15 (نیّ) مخ شته نیّ خت شته | لک لوته دصحرا
(16 (پیوه کړی مخ وی | پیوه کړیّ شا)

---

1) پر 2) که 3) زه 4) دد 5) و 6) پروا نه لری 7) om. 8) خپل 9) لا 10) چار
11) ناصح 12) په رحمان 13) کبن بل 14) نه بیناد نه شنوا دا دنیا دنابینا 15)
16) om. نه ی

پیوه گړی (1 (دِ تا شی) پیوه گړی ڜما

پیوه گړی (2 (درد) وی پیوه گړی دوا

پیوه گړی خوف وی پیوه گړی (3 (رِیا

پساعت کښ یً بقا وی پساعت کښ یً فنا

پساعت کښ خندا وی پساعت کښ ی ژړا

پساعت کښ یً سکون وی پساعت کښ ی غوغا

پساعت کښ یً (4 (افلاس) وی پساعت کښ یً غنا

(5 (چه نه شاه) لری نه شکل کله داشی کله دا

خدای (6 پیښن (7 (مکړه) رحمان

پدا هسی (8 (رانك) بلا

پښادی ښاد (9 (شوی) نیم دهیڅا تور (10 (تپ) سوی یم پغم دهر آشنا

که زه طمع توقع له بله نکړم دبل طمع توقع (11 (کیژی) (12 لما

(13 (کمی) ورور (13 (کمی) عزیز دی (13 (کمی یار دی واړه غواړی (14 (خپله خپله) مدعا

پهر لوری رنځوران راته زګیر وی که لاس می نرسی دهیڅا (15 (پدوا

(9 رنك (8 مكړ (7 ځوك add (6 له شان (5 اخلاص (4 رجا (3 دستا (2 دستا وی (1

په دوا (15 خپل خپل (14 که می (13 له ما (42 کنړی (11 تب (10 شوی

دِدنیا خبر واوره پدنیا شی — ما به څه (1 څوك چه نلرم دنیا

(2 (که په کلی کښی می کور دی زه کمان کړم — چه کور ندی دا می کور دی پصحرا)

چه یٔ نه (3 (په) څه پوره وی نه نیم کړی — (4 (څوك به څه ك له هغه) سره خندا

(5 (چیٔ هیڅ شه توښه وبله نشی) — تر هغه آشنا بهتر دی (6 (نه) آشنا

(7 پتوره) زمکه استوګه ده (8 (مشکله)

څه به زیست شی له زهان سره دچا

نور خوبان دستا بڅیر ندی لیدلی ما — نه لیدلی نه پغوږ آرویدلی ما

هیڅ وفا له عاشقانو سره نکاه — دلبران دڅما نی دی ازمیلی ما

چه می ستا وکښلی مخ وته کاته کړه — نور بیاندی وبله وته کتلی ما

چی کار دعاشقی پلاس اخستی دی — نور کارون دی له لاس اچولی ما

دزړه غولی می نیولی ستا غمون دی — نور غمون لخاطره دی ایستلی ما

هم پدا می نور غمون لزړه وباسته — چه پزړه کښی ستا غمون دی کرلی ما

که زهان بی یاره خوب خندا نکړم

خوب خندا بی یاره کله دی پسندلی ما

---

1) add. که 2) om. 3) پر 4) څه پکار دهغو 5) چه ی شه وتوښه هیڅ وبله نوی 6) نا 7) په توده
8) مشکل

دوباره دراتله نشته پدنیا   نن دوقت دی که دروغ کړ که رښتیا
1) (هره) چار چه تر وقت 2) (تیره) شی عنقا شي   عنقا ندی پدام نښتی دهیچا
تر ورخ تیر اوبه بیرته نه جاروزي   نه جاروزی تیر ساعت په بیرته بیا
تیر ساعت په مثال مړی دلحد دی   مړ چا ندی ژوندی کړی پژړا
که مقصود 3) (لری تلواره کړه) وقت کوتاه دی   غره مشه ددعمر په بقا
4) (هره نقښ) چه 5) (سهی کنړی) پزړه کښ   په غرور به هغه 6) (نقښ کړی) خطا
پامید امیدی خلق نا امید کړ   دایام له مکره 7) (مشه) بی پړوا
چه دمرك په 8) (تماشه) 9) (دی) شی 10) (خله) مات   ترو په 11) (مات) ذوله 12) (به) څرنك کړ ثنا
ملك 13) (نی) چه 14) (پزور) دڅوك تعلیم (کا)   هم عاقل ی هم بالغ ی هم دانا
په عمل دنیکو بدو فهم وکړه   چه 16) (په دی) کښی 17) (دی بهبودی) که پدا
18) (ویره ژلی آرتنی چه وینا وایٔ   تانه وای که پوهیژی پوینا)
سر دننه پکریوان 19) (کره سترکی رونړی)   دیر په بیرته بیرته 20) (مزه) سر هوا
سرهوا سرهوا مځه وآسمان 21) (ت)   نه 22) (پاصل) کښ لزمکی یٔ پیدا
دعمل په ځای به دا پوښتنه نوی   چه 23) (ته) زویٔ یا 24) (نمسی ی) دفلانا

---

1) هر 2) تیر 3) لر تلوار کړ 4) هر نښه 5) صحیح کنړ 6) نښه کړ 7) شه 8) تماچه 9) د
10) څوك 11) مانه 12) په 13) نه ی 14) پزوره 15) که 16) پدا 17) دبهبود دی 18) om. 19)
کړ سترك رونړ 20) مځه 21) نه 22) په اصل 23) زه 24) نمی یم

1) (بخپل) ځان (2 ښیکره (3 (وکره) غره مشه — په ښیکره دآدی او دآبا
هغه ناوی چه په ځان ښایښته نوی — ځوك یٔ ځه کاند ښایښت (4 (دمور نیا)
دا خبره زه وځان ته کرم ای یاره — ځلګیر مشه کمی نوم واخست دستا
نوم (5 (داستا) او دبل اخلم ځان ته وایم — دا عیبون دی همه واړه ځما
هرچه وایم همه واړه ځان ته وایم — نمی کار نمی غرض شته پنور چا
کمی ځای (6 (ددی غمونو) وی پزړه کښ — ما به (7 (ځه) اره کوله دا انشا

چه دمرك (8 (سخت) خواری (9 (دی) پخوا دی
ای رحمان ولی نمری لا (10 (پخوا)

هیڅ ثابت نکړه چا ددنیا وفا — واړه (11 (مینی کاندی) بی وفا پدا دنیا
هر ځوك چه دعوه پدنیا کاند دخپلوی — واړه باطل وای دنیا نده دهیچا
دا فلك کلال دی سازول (12 (ماتول کا) — دیری ما وتاغند پیدا (13 (کړ) هم فنا
هر سنك (14 (کلوخ چه لید کیږی ددهر — واړه ککری دی ځوك دشاه ځوك دکدا
دام دهیځوك نږدی ددنیا وره ګذرته — ښکار (15 (یه کری) نشی دسرغ دعنقا
هر ځوك چه لدی فانی (17 (نفس) وابستکی (18 (کا) — نه به شی تړلی (18 (په ځنځیر) سره هوا

---

1) دخپل 2) add. په 3) om. 4) دمور دنیا 5) ستا 6) ددغمونه 7) ځو 8) سختی 9) د 10) په خوا
11) مینه کانه 12) وماته ونکا 13) om. 14) add. او 15) به وکړ 16) om. 17) که 18) پرځنځیر

ماه دی که آفتاب دی عاقبت واړه خراب دی　　کل که همیشه وی هم څه نه تر ابدا

مه درومه رحمان پخلاف ددانایانو

مینه ددنیا پسندلی نده هیڅرانا

تچه مانه (1 وای چه بڅه (2 (کوی) ژړا　　نه در (3 (معلومیږی) دغه خپل جور جفا

(4 (څه ښادی به کاند) طایفه دعاشقانو　　رسم دبتانو که هم دا دی لك ستا

دا خصلت چه ستا دی (5 (که هم پدغه) شان وی　　نه را (6 (معلومیږی) ددردمنو زړه دوا

نه جور جفا (7 (کړی) زه ژړا کوم دلبره　　ستا که دغه نوی دا به هم (8 (نه وو) څما

9) { یو دستا مانړی شو بل غرض درقیبانو　　وار پوار می وژنی کله هغه کله دا }
{ هرچه عاشقی که که پقطع افلاتون وی　　زه خوئی مجنون کنړم که نن وی که صبا }

هیڅ می پکار ندی رحمان تا (10 (غواړم) دلبره

زه پدا (11 (راز) یم باقی هرچه ستا رضا

---

1) add. نصیحت (2 کړ (3 څرکندیږی (4 څرکندیږی (5 هیڅ ښادی زنکا (6 که بل هم په هسی

7) کړ (8 نورو (9

څو په دا کړه نپوهیږم څه بلا ده　　څو به وی تر کوم دا جفا ودا بلا

پسی هم پعذاب دجدای دوزلوندی　　زه کنړه څو ستا دکوڅی پسی شوم په وینا

10) غواړی (11 راضی

چه دوی ښځی وی دڅا — هم سُنی وی هم پارسا

خدمت کوونی دښښتن وی — پښنه خوی وی اراستا

تفاوت پکښی حرام دی — که ښری وی که خاصا

لازم دا دی وڅښتن ت — تفاوت دی نکا بیا

پخوراك هم په پوشاك کښی — که کهتره وی که خذوا

او که دا هسی به نکا — خپل عمل به که بیدیا

بو دلی به مجنون ومری — بل هوری به شی روی سیا

دا حدیث دی وارد شوی — که څوك فهم کا پرا

هغه څوك چه تفاوت کا — زه ویزاریم دی لما

په مشکات کښ دی راغلی — ورشه وپوښته عُلما

رحمان ژغوری بوه خدایه

لعذاب له خطا

---

1) (چیٔ) نقش پزره 2) (خیال) شی دآشنا — 3) (صدقهٔ) سرومال شی دآشنا

پس لمرگ ی 4) (دتیغ بځیر مخ رونړ) وی — چه آشنا په تیغ حلال شی دآشنا

په آسان داشنائی 5) (یو) مکان وی — چه زمین غند پامال شی دآشنا

---

1) چه 2) خال 3) صدق ی 4) دنمر غند مخ رونړ 5) ی لا

روح هغه ساعت داخل کړم 1) (پټن) کښ … چې دخل پوصال شی دآشنا

هم هغه بو کړی راباند کال شی … چه یوه کړی 2) (مجال) شی دآشنا

نور دهېڅا قیل وقال می 3) (پکار ندی) … چه تر 4) (غوژی) قیل وقال شی دآشنا

زرغونه کاند دانه 5) (زما) دعیش … چه پزره می 6) (خال نهال) شی دآشنا

نه بل څوك 7) (په جهان څما) بی آشنا شته دی … نه 8) (بل) څوك 9) (به) پمثال شی دآشنا

درحمان نظر په هېڅا باند نوی

چه نظری په جمال شی دآشنا

که 10) (نماښام) تر ستونی کښته 11) (کړی) حلوا … صبا خواست کوی له خدایه دښوروا

په هېڅ حال کښ دقرار وصبر نشی … لیونی 11) (کړی) دیر حرص دیر هوا

12) (تمامی) عمر تر یار 13) (تر عزیز) پوری … لوی 14) (کیږی) مختورن کړ هم رسوا

چه پخپله رسوائی دپروا نشی … نور به 15) (ځکړی) پجهان دچا پروا

چه 16) (دنوس دپار) لاس وخدای نه نسی … دا زحمت له خدای غواړی که دوا

نفس بی شمار عالم پریوست 17) (وکوهی) نه … خدای دنکه نابینا دچا پیشوا

چارپایان که غوږ 18) (سترګی لری څشو) … پمعنی کښ نه بینا دی نه شنوا

---

1) بیز 2) مجال 3) پوزکار نوی 4) غوازم 5) څما 6) زرغون خال 7) څما طبیب 8) بیل
9) om. 10) نماز شام 11) کړ 12) تمام 13) om. 14) کیږی 15) څه کړ 16) دنفس دپاره 17) وکوی
18) سترکو نلری څه شو

ڑه رحمان له هغه (1 (عالِه) پناه غوارم
چه له دین لذهب وی ۰۰را

سل ځله که (2 (وخوری) ناصحان ښکر ځما — بیل به (3 (وبله) نکه درد استا او سر ځما
صبر ستا پعشق کښ دا (4 (خبره) څوك (5 (اوزه څوك) — نشته دَ دِ چار توان یو موی قدر ځما
ستا له محبت چاروانه ځما (6 (دروغ) دی — (7 (ولی) خاور نشی پدا لار بشر ځما
واره معشوقی دعاشقانو خبر آخلی — بی له تا (8 (چه) نه آخلی بودم خبر ځما
هیڅ اندوه می نشت بی دستا له جدائی — نور اندوه بڅوی تر دغه یتر ځما
خوب (9 (دکوړ کلی) پنارو ځما برهم (10 (شو) — څه (11 (چار ده) چه نشی ستا پزړه اثر ځما

درست جهان که واړه ما رحمان لره دلبر شی
چری دی دلبره بی تا بل دلبر ځما

هسی یادی همیشه مدام ځما — چه اوراد دی پهر صبح وشام ځما
هر کلام چه بی ستاد لیاد کرم — سل توبی وی پهغه کلام ځما

1) علم 2) وخوری 3) به څبله 4) خبر 5) اوازه څوکه 6) غاث 7) ول 8) تا 9) نه چه
10) ده سایه و 11) شه چار د

زه رحمان به لافِ پعشق څه وهم
خود بڅان ځرگند که انتظارِ تام ځما

سر ځما سامان ځما (1 (جار شم) تر جانان ځما
(1 (جار شم) تر جانان (2 (ځما) سر ځما سامان ځما

زیان ځما نقصان ځما واړه دیار هجر دی
واړه دیار هجر دی زیان ځما نقصان ځما

(3
مشك ځما زعفران ځما ستا دکوڅی خاور دی
ستا دکوڅی خاور دی مشك ځما زعفران ځما

گل ځما ریحان ځما ستا رخسار زلف دی
ستا رخسار زلف دی گل ځما ریحان ځما

فکر ځما توان ځما ستا پغم کښ نرسی
ستا پغم کښ نرسی فکر ځما توان ځما

آه ځما (4 (افغان) ځما (5 (هیڅ پرتا) اثر (6 (نکه)
هیڅ (7 (پر تا) اثر (8 (نکه) آه ځما (4 (افغان) ځما

زړه ځما چشمان ځما بی تا (9 (حاصل نلری)
بی تا (9 (حاصل نلری) زړه ځما چشمان ځما

باغ ځما بوستان ځما (10 (بی تا میوه) نه نسی
(11 (بی تا میوه نه نسی) باغ ځما بوستان ځما

وصال ځما هجران ځما رحمان واړه خبر دی
رحمان واړه (12 (خبر) دی وصال ځما هجران ځما

---

1) ځه شه 2) om. 3) پیران ځما شیخان ځما ستا پغم کښ نرسی
ستا پغم کښ نرسی پیران ځما شیخان ځما
4) ارمان 5) پتا 6) نه کا 7) پتا 8) نکا 9) هیڅ حال 10) نری 11) کلونه بی تا
12) خبر کلونه بی تانه نشی

بادشاهی (1 (لره) هریو غلام (2 (داستا) | (3 (دخانانو) پځای ناست دی عام دستا

پښنه کله (4 (دی) چه لاف دپښنهکی که | (5 (پښنه کان) دی پدا خم کښ خام دستا

خو به هنمبره (6 (ی) په ننګ نام نظر (6a (نوی) | چا چهٔ نوی اروېدلی نام دستا

همیشه به لقام بی مقام وی | هغه څوك چه (7 (لوتوی) مقام دستا

څو پښېلو وینو کل غند غرق نوی | وبه نوی نی رخسار کلفام دستا

صبح شام (8 (پهغو) خلق باند بو (9 (دی) | چه اّرزو لری هر صبح شام دستا

بل کلام (9a (می) پزوره کله اثر کاند | چه تر غوږی شی شیرین کلام دستا

بویٔ دستا (10 (دزلف) (6 (دیر) عالم کیر (11 (کړی) | تنها نیم نبنتی زه پدام دستا

رحمان تل دعاء سلام پهغو وایم

هرچه مالره راوړی سلام دستا

هرچه ووینی پسترګو روی دستا | مغ ی کوږی همیشه به سوی دستا

بی دماغ به تر سر (12 (و) تر مال تیر شی | چی تیر (13 (شوی) تر (14 (دماغ وی) بوی دستا

نوبهار دی عالم (15 (سیل) دبوستان کا | خدای (16 (وماوته) بوستان (17 (کړ) کوی دستا

دعیسی لدم دم وهلی نشم | چه خله بیرته شی پکفت کوی دستا

(9a وی (9 پهغه (8 لتوی (7 وی (6a om. (6 پښتکان (5 وی (4 دخاصانو (3 دستا (2 لری (1

کِه (17 ومانه (16 سیر (15 ما دغه (14 شی (13 om. (12 دی (11 دتورو زلفو (10 ی

هم پدا می (1 (له) چشمان (2 جوئ بهیږي — چه یادیږي می قامت دلجوی دستا

همیشه ئ زړه پاور پاند پسند وی — وهغونه چه څرګند وی خوی داستا

دلرم لاشهٔ (2 (مانه) وی پزوه (3 (کبنی) — چئ (4 (نقش) وی پزوه ابروی داستا

(5 (وځنځیرونه ی ځلره راکاږی) — (6 (لیوه نی) لره بس دی موئ (7 (داستا)

وګرنګ ونه (8 (پخپله) ځان (9 (پریباسی) — چه وزړه وته (9 (پریباسی) روی دستا

که سل ځله نه ځمائ زه (10 داستا) یم — تلونی ندی لما جست جوئ داستا

ګل (11 (لنبه شی) دبلبل پآه رهان

نه ګروهیږی یار (12 (پهای هوی) ستا

خوی که پدا شان وی دلازار ستا — (13 (څه) ښادی به کاند طلب کار ستا

هیف (14 (دی) چه آرویده شی لیده نشی — حسن لطافت (15 (و) پر (16 (دیوار) ستا

بیا دوباره نګوری بل مخ ته — هرچا چه لیدلی وئ رخسار ستا

خدای زده چه نه یار دکوم یوه ی — هر طرف یاران دی صد هزار ستا

ځای (17 (دپښو پښو) موندہ نشی — هنبر عاشقان دی پدربار ستا

(7 لیونیو (6 وزنځیرونه ی څه لره راکاږی (5 نقش (4 کبن (3 مات (2 و add. (2 تر (1
دی (om. 15 (14 چه (13 په های په هوی (12 لمبه نه (11 ستا (10 پر باسی (9 پخپل (8 دستا
دپښو (17 پریوار (16

بل به هسی نوی کئ خدای کا — ماغند خاکسار وهوادار ستا
بل گمان پا باند ومکره — عمر واره (1 (ځی په) انتظار ستا
عشق (2 (لحق) حسن (3 (وی پعشق کښ) — نه ځما انکاریٔ زه نګار ستا
نه ځما مطلوب زه (4 (ستا) طالب یم — نه ځما طبیب ی زه بیمار ستا
نه که تازه کل (5 (دنوبهار ی) — زه یم عندلیب په لاله زار ستا
جور (6 (که) جفا (7 (وی) که ستم (8 (وی) — واره می منلی دی یکبار ستا
جور دچا څوك په بها پیری — زه یم (9 (دجورون) خریدار ستا
یو تار که ضایع شی ستا دزلفو — ځان (10 (به صدقه) کرم پهر تار ستا
سل ازمیښتون (11 (درا وکره) — هیف دی چه لانشی اعتبار ستا

تیریم زه رحمان تر (12 (نور گارون)
اوس می ملا تړلی ده پکار ستا

ورځ (13 (دی تیره پشومیّ کره) شپه (14 لخواب — خدای به کله یاد وی خانه خراب
پشتاب شتاب (15 (عمل کره) که پوهیږی — غافل مشه ددعمر له شتاب
دلته دم (16 قدم واره په حساب دی — (17 (پل غلط له لاری) مژده بی حساب

---

1) زه یم (2 له حسن (3 دی لعشق (4 د (5 دلاله زاری (6 دګه (7 ده (8 دی (9 دجورونو
10) پصدقه (11 درا وکړ (12 نورو کار (13 دتیر په شوګر (14 پخواب (15 دتله دی (16 add. و
17) پله لار غلط

راستولی خدای (1 (خبر دی پکتاب) کښ　　خبر (2 (زده کړه) له حساب لکتاب
نه دا خپل نیکو بد وتله پخپله　　چه ثواب دی ځو تیری که (3 (تر عذاب)
پهغه جهان به ځرنګ ثواب کړی　　چه پدا جهان عاجزی لثواب
چه آفتاب یوه نیزه شی ترو به (4 (ځکړی)　　چه نن سیوری (5 (لره) تښتی له آفتاب
په آزار دچا راضی مشه رحمان
که خلاصْ په قیامت (6 (غواړی) له عذاب

مخ نه(7 (ګلی) نمر(8 (وایم دمر زلف) تار تار(8a نښته　　قد (9 (ګډی) سرو بولم دسرویون و رفتار نښته
زلف دناحق ځوك سنبل بولی دلبره　　(10 (ولی چه دمښکو تر منځ هیڅ قدر وکیاه نښت)
ما چه غږ پغوږ (11 (وارویډ) ستا (12 (دسپیو)　　(13 (هسی) رنګ بلبل په هیڅ چمن کښ (14 (خوږ) ګفتار نښته
ستا دیدن هغه (15 (کاچیٔ سر پټنه) نوی　　(16 (ولی چه دسړ ښښتن حوروته لار نښته)
یار به درقیب (17 (پلوری) خدای (18 (نکه) رحمان
حق دی چه (19 (دسپیو دفرښتیو سره هیڅ) کار نښته

---

1) په قران (2 مسابدی (3 زه ده کړه (4 لعذاب (5 ځه کړ (6 لور (?) (7 غوار (8 که د 8) om.
8a) نښت et sic semper in hoc carmine. 9) که د (10 هم پدا چه سړ پسر مښکو بازار نښت
11) وارووده (12 دددبو (13 دا (14 خوښ (15 که چه سر په تن (16 بیشکه دسرود ښښتن
17) حوروته لار نښت (18 په رضای (19 نه کاهان دفرښتی سره او دسپی

که 1) (دی) عقل څه اثر لری وسرته — لاس 2) (پر سر) مشه دهر کیدی ودرت

3) (په نظر دمغو خاوری سرهِ زر کیږي — هرچه) نلری نظر وسیم وزرت

بی منت جام دڅهر وښښلی 4) (ښه) دی — نه هغه چه منت بار وی وکوثرت

دیوسف له حاله زده کره دغه پس — وابه حال دزمانی وبرادرت ۰

5) (دا) فلك وچانه 6) (هیڅ بڅښلی ندی) — چې ندی 7) (راپسرودلی له چا بیرت)

دخروار 8) (دعوهٔ ی) وکنره ممکن — کی پور وی 9) (دبوی جودانی) درت

که له 10) (خدایه دی) وخلق وت مخ شی — لفردوس بدِ مخ شی وسقرت

همیشه 11) (به) در پدر گرزی 12) (تره تلی) — 13) (داستوڅی) ځای به نه مومی هیڅرت

14) {ددښت صورت منت پرهان باند
چه له خپله دَرَ تلی نشی بل درت}

یار یاری راسره نکه الغیاث — نی ترس شی نی کرك الغیاث

سرومال واړه ځما 15) (ودلآرام ته) — نه آرزیږي په 16) (کنجکه) الغیاث

---

7) ندی څه پښلی 6) د 5) شبه 4) په نظری نور خاور سیم زر شی څوکه 3) پسر 2) د 1)
داستوکی 13) رتلی 12) om. 11) خدای د 10) یوجو دانه 9) دعوه 8) رایستولی څن پیرت
ای رحمان کرونی وکوره چه څوك دی لدرکاه ی سرمه اخلی بل درت 14)
کنجك 16) وه الغیاث 15)

په هلو هلو می زړه وړی نپوهیږم (1 (اپریدی) دی که (2 (ختکه) الغیاث
بیلتانه (3 (دا) پښور (4 (را) تنور کړ تر (5 (خیبره تر اټکه الغیاث
خو چه راکاږی چوکان پښځ دزلفو (6 (گویا) څما (7 (دا) خراب زړه کا الغیاث
هیڅ سبب ی لیده نشی جفا کاند نه پوهیږم چه پڅه که الغیاث

زه رحمان مدام دیار په رضا درومم
یار (8 (پخپله) رضا (9 (تله که) الغیاث

په طلب دمهرویانو سرگردان دی څما روح لك باد دگل په بوی پسی پریشان (9a (دی) څما روح
ستا وحسن وآفتاب ته (10 (زان سپاری سترگی کښ) لك صبح دڅړا پڅای خندان وی څما روح
(11 (چیٔ ولید ستا) دجال عکس پخپل څان کښ هم پړا (12 (دآینی) پڅیر (13 (خندان) وی څما روح
ستا دمځ دآئنی له برکت څما جان همیشه لك طوطا هسی گویان دی څما روح
لك رنك دمیونا بو چه لیده شی په (14 (شیښه کښی) هسی رنك په ضعیف تن کښ نمایان وی څما روح
منتظر دَد وصال وگلستان (15 (یم تل ته تله) (16 (سر تا پا دشبنم) پڅیر چشمان وی څما روح
چه حاصلی (17 (روش) ستا له حسن (18 (آشنای شوه) شپه (19 (ورځ لك آفتاب پلار روان وی څما روح

(9 په خپل (8 د (7 کوی (6 اتک et خیبر (5 راته (4 ی (3 خټك دی (2 آفریدی (1
(13 داهینی (12 چه ی ولیده دستا (11 څان سپارلی نشم (10 دی semper (9a تل ك
روشنائی (18 .om (17 سر تر پایه دشبنم؟ (16 ته تل تر تلو (15 شیشه کښ (14 حیران
و .add (19 شو پطلب کښ

ستا (1 (پر) زلفو پرخسار پسی رحمان یم بی (2 (وطنه)
مسافر (3 (د) هندوستان (4 (دخراسان) وی ئما روح

ستا وصال دی رابسنلی ئما روح ستا هجران دی (5 (را پیرودلی) ئما روح
ستا په مخ پسی (6 (ی) مخ ونیوه راهی شو له صورت دی وتلی ئما روح
چه هرگز ملك الموت پرنیږمیږی (7 (هسی شان دی تاو کښلی ئما روح
زابیٔ هسی ستا په مینه پسی ورك کړ چه هیڅا ندی لیدلی ئما روح
که (8 (وی)هم به تاځخه وی کیٔ خدای (9 (که) ندی پله خواته تللی ئما روح
بلبل ندی دا چه الوزی پکلو ستا پلوری دی الوتلی ئما روح
(10 (چیٔ خاوری) کړ صورت دستا پدر گنبس سر تر عرش (11 (وی) وکښلی ئما روح
تیٔ پی ژنی چه څه دی یا څه ندی نور چا ندی (12 (پیژاندلی) ئما روح
زه رحمان له (13 (خپله) ځان خبر نه یم
چیه څرنك دی (14 (و) کښلی ئما روح

گوره بیا به څوك ادا (15 (که) پزوه غنډ چه داهسی مست دروی مخ (16 (بر منډ)

(8 چه هیڅا لیدلی ندی ئما روح (7 .om (6 را پیردلی (5 پخران (4 د (3 وطن (2 د (1
بر بنډ (16 کا (15 .om (14 خپل (13 پیژلی (12 دی (11 چه می خاور (10 کا (9 دی

تچه که دآشنائی له باغ (1 (غواړی) خبر زده (2 (کړه) دهجران له خار خنی
طالبان که مرور دی هم پخلا دی بی مطلوب دچا نرسی دا هنی
ما رستم ددهر ولیده (3 (په سترګو) (4 (دخپل یار لجوره) ژاړی لك کنی
دعاشق دلاغری سبب هم دا دی چه فرقه دمعشوقو شوه پزړه (5 (تنی)
زه (6 (ئ لجوره) دجنت بی باره څه کړم خدای دسرو دچا نکاندی ارهنی
سخت ساعت دبیلتانه به می (7 (هیر) نشی که را (8 (دکه شی دتور لحد) ګور هنی
زه رحمان دهغه حسن دعا کویم
چه جرګه دعاشقانو وی پر پنی

زه تیر (9 (شویم) تر سر پطلب دخپل دلبر
څو ژوندی (10 (پدا دنیایم) (11 (پری به نژدم) دغه در
دآشنا پطلب ګرزم وچی شونډی لیمه تر
بو قدم می دی په بحر بل قدم می دی په بر
دواړه لاس می دی نیولی هم پشام هم په سحر
مناجات می دی (12 (ورب ت) (13 (کی وه وینم) بشر

---

1) غواړ 2) کړ 3) کس 4) پعشق کنس 5) دهجران لغم 6) غنی 7) بجور 8) وهیر دك شی تور لحد
9) له یم 10) شوی کنس 11) یم پدنیا 12) پر به نیژدم 13) وخدای نه که ی وینم

همیشه له خپله بخت   (1 (کبله مندیم مرور)
چه (2 (پرمایٔ پیر زو نشو)   دخوبانو بو نظر
(3 (هم ی نه وبنو) ومات   (3a پی) له عشق بل هنر
عاشقی (4 (می خدای رسوا کړ)   په جهان کښی لك نمر
نصیحت راباند (5 (ی) نك   لك موی همنبره اثر
واروه غوژ باسه (6 (ناصحه)   کوتاه وایم مختصر
(6a پولاه می (7 (دی) سوګند وی   هم پروح دپیغمبر
چاروانه می بیرت نشت   (8 (کعالم شی) را خبر
(9 (هم تر مینه بیٔ جار) کرم   کمی (10 (سیم وی کمی زر)

زه رحمان تر هر څه تیریم
تیر به نشم تر دلبر

هسی تله کاند وکورنه یاران (11 (ژر ژر)   لکه تله (12 (کا وخپل) کورنه کاروان ژر ژر
هسی ژر ژر (13 (مرك پر موژ) شتابی که   لك لود پاخه کښت (14 (کا) دهقان ژر ژر
هسی ژر ژر (15 (دا دنیا وبلته) آوری   لك آوری وَبَلَهْ ربك روان ژر ژر

ناصح (6 om. (5 مشو ژرکنده (4 بي (3a بیای وبنو (3 بهای پیرزو نکه (2 کله من یم مرور (1
زر :semper (11 اس دی که می خر (10 ترمین بی ژار (9 چه جهان شه (8 د (7 په مولا (6a
دا وینا پر بله (15 که (14 برك بوز (13 کاندو (12 زر

هسی ژر ژر دا شیرین عمر (1 نیریږی   لك بحر چه (2 (بهیږی) روان ژر ژر
هسی ژر ژر صورتون دی (3 (مانیږی)   لك (4 (ریږی) لاله زار په خزان ژر ژر
دبنړو (5 (څنبل) هم هسی ژر ژر (6 (نوی)
لك دروهی لجهان رحمان ژر ژر

چه پزور ورسره (7 (نیٔ) برابر   دهغو لځنك (8 (مکښښینه) زړه ور
زورد ور (9 (اوراوبه دی فهم) وکړه   چه ډوب (10 (نشی) (11 (یا دونسیږی) بشر
زنده ګی که بی اوبو واوره نشی   تل هم (12 (ینبی) هیڅا نوی پر ټټر
خدای ورموله سیلاب دچا بخونه   که پقطع یٔ اوبه وی دکوثر
(13 (ودنه لګیږی اور دچا پکور کښی)   که رُنړای (14 (وی) دشمس (15 (یا) دقمر
چه (16 دی) درست صورة غلبیل که (17 (پاغزیّ)   وخوړ مشه دهغه وَنیٔ ثمر
دهغه (18 (دیوار) په سیوری څوك کښېنه   که ولاړوی لك زوړنْد (19 چاو دکړ
چه (20 (پکیده ی) خرڅیږی (21 (محی نور شه   که (22 (دسرورو) چاره وی یا خنجر
(23 (واوبه) نه اَچاوه نشی څان خوړ دی   ګنړه دیر (25 (وی) پدریاب کښی دُ ګوهر

اور (9 مه کښښه (8 نوی (7 ندی (6 څبول (5 ډړی (4 تیریزی (3 تپریزی (2 دی .add (1
(15 و (14 ودتل ګیږی اور پکور ده‌چا (13 نشی (12 یا ونسیږی (11 نش (10 اوبه دی فهم
دسرو زرو (22 رنك ی ورك شه (21 په کیده و (20 جادوکر (19 دیوال (18 په اغزیو (17 ی (16
دی (24 واوبو (23

ناکرده سودون ډیر دی (1 (پدنیا کښې) سود هغه دی چه دی خیر وی (2 یا شر)

چه لأبْ لحرمت سره ذوی خدای (3 (ور مکړه و) چا هسی سیمْ زر

زورور که رسوی وچاته فیض لدی فیض سره وکړه ضرر

په یاری دزوره ورو غلط مشه مکر دا چه ترده نه یْ زوره ور

پهر کار چه (4 (دی مغلوب وی نه غالب) ترو هاله ی قدمون ږده په سر

یا خو دا چه (5 (که) قدمی پدر (6 (نژدی) دغه پس یٔ ځان (7 (وکړه) پدر

چه هنر کړی یاری (7a دزرَورو

بول وکړم زه رحمان پدا هُنر

ستا دخوب الوده سترګو خواب راښخه یووړ لبو دلزت دمیوناب راښخه یووړ

نمی اوبنی پاتو (8 (شوی نه می) صبر پصورت (9 (کښې) دیری بی صبریّ دمخ آب راښخه بووړ

زړه می په نغمو نغمو سوری کړ مطربانو عقل ساقیانْ پشراب راښخه بووړ

یو ساقی (10 (یو) یار دریم مطرب سره بوځای شو زړه (11 (ی) له کوګله پشتاب راښخه بووړ

هر اسباب چه ماښخه دزهد دپرهیز وه واړه دِتا حسن پاسباب راښخه یووړ

خط دِنور حرفون مخ دپاڼر دِکتاب (12 (کړ) شغل دکتاب دَبل کتاب راښخه یووړ

---

1) په جهان کښې 2) نشر 3) ورکړه د 4) ته غالب ی دی مغلوب وی 5) om. 6) مېزده 7) وکړې 7a) زورورو 8) نه شو 9) om. 10) بل 11) می 12) دی

کړی ما رحمان پزره کښ نقش دمحراب دی
ستا ابرو بو (1 (نقش) دمحراب راشخه یووړ

خراب دل می ددلبرو هوا یووړ — دهوا لور یو چا زده چه چا یووړ

چی زړه لره (2 (دتور) زلفو شایٔ غوښت — هغه زړه راشخه تور (3 (و) بلا یووړ

دسیلاب په مخ کښ څرنګ دچا خوب شی — (4 (شرین خواب) راشخه دیر ژړا یووړ

(3
هغه رخت چه می دصبر دسکون وه — هیڅ رانکړ مهرویانو وړیا یووړ
هغه عقل چی دیره خودرایٔ کړه — په پیاله ی دشراب راشخه یووړ
دغمزی په تیغ ی لوب ی کړ نادان وه — هغه تیغ ی سر لتن جدا یووړ

کیٔ یووړ خراب زړه می تر قربان شه — نا آشنا هر وړی ندی آشنا یووړ

هیڅ ناحق پر شوی ندی که حق وایم
معشوقی درحمان زړه پرضا یووړ

---

1) نقښ 2) تورو 3) om. 4) شیرین خوب 5)

دزړه هت چه می لاف دخودرائی کړ — په یوه پیاله دمیوناب راشخه یووړ

کوښی کوښی شایٔسته می زړه وکازی — ترو کوم یوه نه وایم چه تا یووړ

څوی وړی فراغت لدرست جهان نه دی — هغه هنبره ی یواڅی لما یووړ

وخوبانوته ولی نظر نه کړ — دچن (1 (پکلْ) ولی کرور نه کړ

دا بهار چه درست جهان ی معطر کړ — دماغ ولی پدا بوی معطر نکړ

(2 (رضا) پقضا سپارلی نشی — دغه زهر پښان ولی شکر نکړ

(3 (بیا هاله چه پناره) دمرك خبریږی — ځان (4 (په خوا تر مرګه) ولی خبر نکړ

چه (5 (دی خاوری) پسر اچوی نور خلق — نه (6 (پخپله) ولی (7 (خاوری) پسر نه کړ

پس لمرك چه بیا (8 (مری) له (9 (وژی تندی) — ولی نن ساعت توبه دمحشر نکړ

(10 (دا ویل) چه (11 (دی) اثر پنورو (12 (کاند)

ای رحمان پښان (13 (ولی) اثر نه کړ

چه امید پعمارت (14 (د) ددنیا (15 (کا) — دکاغذ پکشتی سیر ددریا ك

دآسمان توسن هیڅوا ندی تیزلی — (16 (څوك پخرنګه) سورلی دبادشاه (15 (کا)

نه لیوه پآدمیت (17 (آموخته) کیږی — نه امید (18 (دمروت) شی له افلاك

(19 (لفلك دوفا امید باطل وی — کله دیو له ادم زاد سره وفا ك

زمانه (20 (واسلا کفرت) سم کرزی — فرق دتور (21 (د) سپین (22 (کله) نابینا ك

ما ددهر علامت (23 (ولید پسترګو — چه هردم هزار پیدا هزار فنا ك

مړ (8 خاور (7 به خپل (6 دخاور (5 پخاطر مرك (4 حکرده چه نعره (3 رضاول (2 پکلو (1
(18 آموخت (17 څوکه پخرنك (16 لا (15 om. 14) ول (13 om. 12) دا (11 دوایل (10 لوژ تند (9
پسترګو ولید (23 کل (22 و (21 په اسلام کفر (20 om. 19) دمروات

(1 بخپل عمر به هیڅ‌ا لیده لی نوی — هغه چاری چه به هر ساعت بیا ك

2 (گډه) کلو غنچه کیژدم پرستار کښ — شوم طالع می هلته (3 (خار ځنی) پیدا ك

که وزرووته لاس کرم خاور کیژی — که (4 (دخاورو) به آرزو شم استغنا کا

(5 (عاشقی دخدای بلا شوه نپوهیژم) — خوشی زړه می پدیدن پسی جلا ك

هنمبره صبر دی عاشق ځخه (6 (لکومه) — چه دنن وعده موقوف (7 (تر) صبا ك

که داور (8 (جامی) راوا غندی (9 (دلبره) — پنظر ځما جلوه لك دیبا ك

بخپل عشق کښ که څوك بد راباند وائی — (10 (زه پوهیژم چه هم ځما) ثنا ك

ملامت پعاشق ښائی دا دستور دی — چه روغ خلق به رنځور (11 (پوری) خندا ك

(12 (عاشقی) ونام (13 ننك دی ځپله (14 (لیری) — (15 (پروښان ورغ به) ځرنك څوك غلا ك

دا ځواب رحمان هغه (16 (ك) چه دولت (17 (منډ) وی

که دلبر (18 دیدن می بیا (19 (بیا پی را کا)

(20 (زغره) واغنده ملا وتړه (21 بجنك) — دغه پس (22 (معرکی) کوه (23 (دجنك)

---

1) add. هیڅ باور می ایام به کردش نشی — چه فرصت به بخپل دور و مارك

2) که د (3 خارځن (4 دخاور (5 نتوانیزم شو دخدای بلا جدائی (6 چر (7 به (8 جامه (9 دلبر

10) ځان چه همه کرم کمان زه (11 پور (12 عاشق (13add. و (14 سرولر (15 روغ پروښان

16) که 17) om. 18) add. د 19) راك (20 پیاله (21 زغر (22 پچنك (23 معرکه دننك

(1 (و) بی ننګ ته دننګ (2 (خبری) مکړه — یا ځان وګڼره بخپلو وینو رنګ
ننګ یالی چه یو ځل مخ پیوه لور که — نور هیڅ نه وینی ګوهی (3 (دی) که ګړنګ
(3a (هیڅ له ځان له جهان خبر نوی) — چه چراغ په نظر (4 (ګبنی وزی) دپتنګ
دبلبلو وچمن‌وته پرواز وی — (5 (دسیتی وی) وآتش وته غر زنګ
(6 (که جهان وبی هنروته فراخ وی) — یو لحد (7 (وی) هنرمندولره تنګ
هغه ښهر جوهری (8 (هم) زندان (9 (دی) — چه یکسان وی پکښی لعلو مردار سنګ
آسمان زمکه دواړه ژامی دنهنګ دی — (10 (څه به زیست کا څوک بخله) ګښی دنهنګ
پښادئ هیڅ ښاد مشه که دانائی — غم ښادی دی دَد دهرځنګ پچنګ

که رحمان دهغو (11 (تللی و) وصال مومی
تیر به نکه پڼدا دور ګښی بو درنګ

چه (12 (پزړه) می تور لحد شی دخپل خاك — بی مزه شی هم (13 خوب هم (14 (ی) خوراك
چه دخوب او دخواراك مزه شی (15 (اورك) — نور لمرك برابر شی هغه ژواك
غلط وای (16 (که) څوك عمر ورته وای — هغه عمر چه تیریژی (17 (په خساك)

که فراغ (6 دوار پبنتی (5 کیبنوزی (4ء اشغان هیڅ لځان خبر نوی (3a وی (3 خبر (2 د (1
(12 تلیلو (11 څوك بڅکه زیست بخوله (10 وی (9 لره (8 دی (7 دی داجهان په بی هنرو
په پخساك (17 چه (16 ورك (15 می (14 می .add(13 پزړه

تن سپیره 1) (ښخاورو) دکه خوله بهتر 2) (ده) — چه آخر می دا خوراك 3) (وی) دا پوشاك
ځای لری که ځوندی ځان پزمکه خښ 4) (کړم) — چمی پس لمرګ ځای 5) یو مغاك
کویا شوی دی هغه چه 6) (شنډنی دی) — زه ښخوا تر هلاکت یم هلاك
تن وځایٔ 7) جامه پاك 8) (هاله) پکار 9) (وی) — 10) (نه پسر کښ یٔ طره وی که مسواك)
سری بویه چه درون بیرون یو وی — نه هغه چه بیرون زر وی درون 11) (خاك)
ددنیا 12) (چاری) همه واړه فانی دی — 13) (څوك دوه روځ خوښ وی څوك غمناك)

14) (که) څه کاند واړه خدای دی نور څوك نشته
رحمان څه دی څه ی واك څه ی ادراك

---

15) (کیده وتری په پیری) سره کلك — درتی طمع مکړه لفلك
هر سایل چه سوال دنان که لاسمان — کویا غواړی په 16) (کنجکو) کښ 17) (ازمك)
له آسمان چه څوك طمع دوفا ك — دغه طمعه یٔ 18) (طاعون کنړه) بی شك
19) که ښځای شفقت 19a) درحمت وشی — ظلم جوری بتر 20) (وی) تر 21) (ازبك)

1) پښاور 2) یم 3) شی 4) که 5) add. 6) دی 7) شدنی وی 8) add. او 9) هلم 10) دی
کښ څوك خوشحال څوك غم ناك 11) شی ورنبی لغیر پاك چه زړه 12) لاك 13) چار
14) پساعت 15) چه 16) کیده وتره په پیری 17) کچکول 18) اوزمك 19) add. طاوس کنړ
19a) ورحمت لباران سره ی هسی ځلی ووری — چه هر زخم ی بتر دی تر نوپك
20) دی 21) وزبك

موړ به نشی هیڅ سړی بی قناعت — کئ خونه وی په سیم و (1 (زرو) ډك
بیا به نه مومی کمال بی کمینی — (2 (که خیمه دشی پر) عرش دپاس لك
کجهان پنور عالم باند فراخ دی — په تنك چشم باند تنك (3 (شی) تر ڎپك
دَد (4 (دهر) پیارانو کښ آب نشته — کئ (5 (غواړی) تر بساو تر سمك
(6 ترڅ شی) آوښی دعاشق آب نمك دی — خدای دنکه ڎوك بی آب بی نمك

(6a دار راز اندیښنی (7 (مکوه) رحمان
ددنیا چار به تل (8 (نوی) تر دمك

ینبی می پسر دی ستا دمخ (9 (له مینی) گل — (10 (بیا می) تورلیمه (11 (شو) ستا درلفو تور سنبل
تچه آئینه واخلی (12 (ومخ ته حیرانیږی — ۀزه لکوم راوړم صبوری وتحمّل
گرزی په چن کښ (13 (منګل ډکه نکلونو) — خدای زده چه (14 (گلون وړی که) زړون په منګل
هم می (15 (مشك) ایدلی هم عنبر (16 (دی) پجهان (17 کښی — (18 (شا بش شا بش) ستا (19 (په زلفو په کاکل
(20 (نه به) ستا دمخ پخیر کاشن وی چا لیدلی — (20 (نه به) وی ڎما پخیر (21 آهون دبلبل

1) پزړ 2) که ی جنړه ی وی پ 3) دی 4) دور 5) غوامړ 6) نرخی 6a) دادرار 7) مکره 8) وی 9) یمنی 10) بیای 11) دی 12) وښانته 13) لمن دك پکلونو 14) کلونو ورك زړون 15) مښك 16) om. 17) كښ 18) شا بس شا بس 19) د 20) ښه 21) add. د

هسی تغافل که ستا (1 (په جور) په جفا کښی
خلق حیرانیږی درحمان په تغافل

(2 تر حرص پورته (بله) (3 بلا نشته — دا بلا (4 (دتا پښون) شوه نزول
یو ساعت دخدای پذکر مشغول (5 (نشوی) — تمام عمر دخپل (6 (ځان) پغم مشغول
چه باقی زنده کانی (6a (پغنا) پلوری — ځان پکوم دانش دانا (7 (بولی) مجهول
له خالق روی کردان (8 (شوی ومخلوق ته) — بیا وځان ته عاقل وائی نامعقول
نصیحت لك هلك دربانډی تریخ شی — ددنیا په شیرینی پسی ملول

(9 (10 (چه) رحمان غندی خورسند نشی (11 (پعشق) کښی
خلاص به نشی په هیڅ رنك دزره له تول

زه دیار پدرد (12 غم (13(کښی)دیر شادمان یم — لکه کل دپریشانی پوقت خندان یم

---

1) چورو (1 2) add.

څو تر میان وبران نکړ دتن پول — وبه نرسی تر خدای تر رسول
خدای وتاته دین دنیا پغور کښو — دی دنیا کړ پیدا دوار وکښی قبول

3) (4 بل (5 دستا پښونه (6 شو (6a کار (7 پغانی (8 یول (9 شو مخلوقات 9) add.

نصیحت لك هلك درباند تریخ شه — ددنیا پشیرنی پسی ملول

10) (11 څو (12 پنول 12) add. (13 و کښی

1) نه شما وبی کسی ته نظر مه کره | خدای سانلی لکه گنج په بیابان یم
بو ویشته می دصورت بی عشق ندی | څوکی دار پهر نفس دخپل کاروان یم
دوصال مرغه (2 (داوښو) دانه (3 (راکره | لك دُرو لعل پغاره دخوبان یم
4) دکاملی عقیدی لبرکت | ددرهی پغاره ناست شاه جهان یم
روښنائی ی په مطلب کښی شوه حاصل | شپه وروغ لك آفتاب پلار روان یم
دآشنا (5 (داژدو زلفو) صفت څو کرم | (6 (پلی) سر پلوئ لار دهندوستان یم
بی (7 (میټ) می هیڅ حال دصورت نشته | لك بی مال متاع (8 (دتش) دوکان یم
دهوس بلبل ویساه رابانه نکا | (9 (دافلاس په کیل دکی د) خزان یم
(10 (دیارانو تر تلیو لاند خاك یم | دد نور عالم پسر باند آسمان یم

11) پهر دم کښی نوی نوی تماشا کرم
(عزه رحمان دخدای وکروونه حیران یم

---

1) زه چه ورکه په کمینی لك دزه شوم | دخورشید پخیر څرکند پدرست جهان یم
ده طلب سو کردانی شما بزرکی شوه | دتمام جهان پسبر لك آسمان یم
لراستی شاه کدای رابانه یو شو | مروت دهیچا نکرم میزان یم

2) په مفلس جامه وته (9 خالی (8 مینه (7 بیاد (6 داوزدو زلف (5 .om (4 راکړ (3 داسینو (2

چه دیار دیدن په شان په ایمان پری(?) | خلق وارزوی هغه زه رحمان یم (11 .om (10

زه دیار پدرد (1 (غم) کښې غرقاب خوښ یم | پدا درد کښې بې طاقت بې تاب خوښ یم
که دویبیژم پاوبه که پاور (2 (سوځم) | دسر وښنډو پآتش (3 (او) په آب خوښ یم
(4 (تر دا پوچه گفت گوئې چې اروم | په نغمه په ترانه درباب خوښ یم)
دریا تر نا (5 (قبوله) عبادت | دساقي په میومست خراب خوښ یم
چه نه (6 (علم) نه تسبیح نه تلاوت وي | (7 (تر دا) هسې بیداري په خواب خوښ یم
(8 (خاموشي که هرڅو لویه مرتبه ده | زه لیاره سره په سوال وځواب خوښ یم)
دطوبي (9 (دوینې) سیورې مې خوښ ندی | ستا دمخ (10 (په لنبو) سوې کباب خوښ یم
چه دیار (11 (دخال وخط نغښ پرې نوي | (12 (زوړند) سر په مطالعه دکتاب خوښ یم

(13 (دیار دیر غم خورکی) یم عاجز کړی
رحمان ځکه پخوردن دشراب خوښ یم

پامه کښې مې مدام | گرزي عکس دکلفام
تور (14 (سترگی) مې گل گون (15 (شوی) | پآرزو دگل اندام
بې دسترگو لخوناب | نه باده لرم نه جام
پطلب ددلآرام کښې | ما ونه لیده آرام

---

1) add. 2) و 3) سوزم 4) om. 5) om. 6) قبول 7) زهد 1. نزد (تر د 8) om. 9) دونی 10) پلنبه
11) پکښې وي 12) دخطوخال نشې 13) ځو ړنده 14) دغم خودی 15) سترك شو

زنخدان ئی کوهی کړ ور پریوزم پهر کام
ئی خال غلام دمخ دی زه غلام یم دغلام
که پعشق کښ ناکام دیر دی دا ناکام دی شما کام
خوښ یم زه پعاشقی کښ که نیك نام یم که بدنام
پیاری کښې می قبول دی ملامت دخاص وعام
ددعا پعوض غوارم دخپل یار دخلی دشنام
تر (1 ښینکنځل و ئی ځار کړم (1a (هوی) خپل دعا سلام
تلخ گفتاری (2 (رانه خوږ) دی تر کشمش تر بادام
(3 (هم هغه می مسیحا دی چی را کاند پیغام)

مخ دیار ماه تمام دی
رحمان ولیده تمام

که لمحه یوه خوا ك حجابون خدای بورکه دخوبانو (4 (صوابون)
کله (3 (وی) چه (6 (په رنك) دهغه یار شی که هزار شی (7 (پآسمان کښ آفتابون)
پگرداب دزنخدان (8 (ی) هسی (9 (غرق) یم چه څوك مشه (10 (غرق په) هسی گردابون

---

1) شکنځلو 1a) om. 2) هغه 3) په ما خوږ 4) om. 5) ثوابون 6) دی 7) یو رنك په اَفتابون

8) om. 9) دوب 10) دوب ا ماهتابون

لك زه چه (1 (ستا) لغم پعذاب یم
خدای (2 (دی نژدی پچا) هسی عذابون

گفت گوی می هیڅ (3 وربانه نکه
که لغم ی تصنیف کړم کتابون

(4 (پیوه ځواب می رد هزار سوال
هسی کاند سوالون ځوابون)

هیڅ (5 (پایاب) دځن فریب ی مونده نشی
څوك نځه غواړی دبحر پیابون

که لژ (6 (سترگی ویله) کیږدم رانه (7 (وابه)
پیاری کښ عالم (8 (نکاندی) خوبون

مال ملك (9 (ی) همه واړه اوبه یوسی
له هغو سترگو (10 (چه) دروهی سیلابون

(11 (وابروی ومحراب تی) حیران یم
څه نسبت لری (12 (دبتان) محرابون

ما هاله له پارسائی وولاس ولی
چه پلاس (13 (کړه) مطربانو ربابون

(14 ارغونی نوری واغسته) رحمان
بیائی جوړ (15 (کړه) ستا دقتل اسبابون

که ستا خپله سیاه روئی نوی دښمن
(16 (آئینه) څما دزړه (17 (نوه خو جن)

تچه ماته په نظر دعیب گوری
(18 (دا عیبون واړه ستا دی) عیب جن

خپل صورت (19 (پاآئینه) کښ هر څوك وینی
(20 (لکه) څهره دچا صفا وی (21 (یار) ېن

(22 (ځو هاړی) دهلال خور پنامه بولی
(23 (له ښه) خلق بدگوی نده ممکن

---

1) ی (2 په چا (3 دنږدی add. (4 اثر om. (5 پایان (6 سترگه (7 وای (8 نکاند (9 om. (10 څه
11) ی ته دمحرابو دابرویو (12 بتان (13 کړ (14 واغست ارغوانی نمرین (15 کړ (16 آهینه (17
18) نده خچن (19 وی ستا هم به عیب دغه (20 په آهن (21 که د (22 که هادی (23 چه لبنو

ټچه بړ له (1 (بله) وائې زه (2 (پوهېژم) (3 (چري) خپله بدي نګړي معين

(4 (نړ هغه ډِغوا به ستا عيب) څرګند شي وهرڇا وته چه (5 (ګړي دڇا غند)

هر رنګ تخم چه (6 (ګري) هغه نه (7 (آخلي) (8 (خپله خپله) ميوه نسي هره ون

که دڇا له عيب ځان (9 (ساتي) رهان

دهيڇا (10 (له عيب) مکوه پوستن

که هر څو پصحرا سر شوم هم (11 (پر) ګاليو بيا مي نمونډ هيڅ خبر دهغو تلليو

(12 خداى زده کومه (13 (خوانه لاړه حالي څه شو) خبر نه يم ذکړنګ (14 (له) پريوتليو

لدي غم مي زړه چوي که (15 (خبرئ) لژ ډِيا (16 (هم) خبر وکړي خداى ساتليو

له ناپوهه خلغه نکيژي (17 (پوښتنه) زه (18 (وتاسي) وته وايم پوهيدليو

پس لدي به چرته درومي ځاى (19 (موکم) دي راته وائې ددنيا پسراى راغليو

ګند ستا (20 (سو) پڅ زه هم پسنديده شم لاس دخداى (21 (دپاره) ونسي (21a پسنديدليو

---

1) om· (2 ويريږم (3 چر (4 نر هغه به ورنبي ستا سبب (5 ګر دبل غندن (6 ګر (7 اخل

8) خپل خپل (9 ژغور (10 ډِعيب (11 ډِ (12) add.

هر آشنا چه مخ پنهان که نهى مومم که ي غوارم شپه وورځ سپورو پليو

13) څه دي خالي شو ولاړ ته رخي (14 د (15 ڤوګ خبرلي (16 هسي (17 پوښتن (18)

19) وتاسو (20 ګوم (21 .om (21a ودرته پسندليو

خبر نه يم چه (1 (په) باب (2 (مي) كښلي شه دي
زه رحمان پانديښنه يم (3 ددي ښكليو)

چه (4 (دي) رنگ دميو وركړ ولبانو — (5 (اور دي پوري) پكور دمي خورانو
(6 (چه دي اسم دخنجر پزلفو كيښنو) — معطر دي كړ دماغ دديوان كانو
كاڼه غشي (7 (بيرته واړه) ځي له (8 (نقش) — زه ادا كړم (9 (ستا كږو وږو) مژگانو
ستا لغم (10 (هسي) زړه درحمان سوځي
لك شمع پزيارت دشهيدانو

چه كوتلي (11 (وي) په تيغ ستا دښمنانو — سر حلقه دي (12 (دجله و) شهيدانو
ستا وصال دسر پريكړ (13 (ودي دلبره) — ژوندي نه مومي جنت بي مردكانو
دپيري (14 (سيوري) عاقل لره (15 (ضرر) دي — دا مقام دي (18 (ده) سر تور (17 (و) ديوانه كانو
(18 (پسر پوښ بازار كښ نور دآفتاب نوي) — دا دولت دي نازل شوي (19 (پرندانو)
هم پرا ځما له سترگو ويني (20 (څاڅي) — چه دي نقش پكښ رنگ دي دلبانو
(21 (مشكين) خال (22 (دي) پسر وشونډ هسي زيب كا — لك مهر په مخزن ددر مرجانو

---

1) په ځما 2) om. 3) كښليو 4) د 5) اورد پور كړ 6) چه دزلف لزنځير بيره نسبت كړ 7)
واړه پورته 8) نسته 9) كږو وروځو 10) په ځان 11) دي 12) دهغهو 13) دلبر 14) يو دي سور
15) ضلل 16) د 17) و 18) نشته دآفتاب نور دننه به هل 19) پرانكانو 20) دروميي 21) شنبيكي 22) د

1) (ما سوا لیاره) هرچه دی رهان
2) (واړه) کفر دی پدین عاشقانو

هر ساعت ځما دغوږ پتاوولو | دآسمان لاسون شنه شو تر ځنګلو
3) (همنبره) غم دبیلتانه راباند 4) (راغلی) | چه حساب ی نه پخوله شی نیّه 5) (کبنلو)
هغه سترګی چه نرګس 6) (وی هم) بادام 7) (وی) | 8) (تیره توری) شوی ځما پغتلولو
هغه 9) (شونډی چه شرینی) وی تر قندو | ما هیڅ فیض 10) (ځنی بیا غوندلی) بنکنځلو
دا کاږه 11) (واږه بانړ اوکیږی) وروځی | نور څه نکه 12) (بی کږو وږویلو)
پشپه 13) (نوکی) دعاشق پوینو 14) (سری کا | 15) (صباح پورکا) نکریزی پر منګلو

هسی بند 16) (شو) پکمند دتورو زلفو
چه میران یم درهان په خلاص ولو

یا د وی 17) (په خله مکه و) مدینه | 18) (منسکور؟) چروت 19) (ی دعورت پر) سینه
ځور ند سر لك غنچه مراقبه کړی | پټ 20) (دنقش) دذره رخت 21) (دی) رنکینه

---

1) ما سوای له بار 2) همه 3) هنمبره 4) راغی 5) کبنلیو 6) دی یا 7) دی 8) تیر تر تور 9) شونډه 10) چه شیرین 11) تر بیا غوند 12) بانړه اوکږ 13) بی کږ وکږوویلو 14) نوك 15) سره که 16) صبا پور که 17) شه 18) پخوله مکه او 19) سنکور(؟) 20) په دعورته وی 21) در کړ وی

داطلسو قبا غواړی نه ئ مومی   له (1 (نا کامه دی) خرقه (2 (کړه) پشمینه

عبادت دځو (3 (تیری) تر معصیت (4 (کا)   ځخو ونسه وځان ته آئینه

کینه (5 (بده د بی شك جنك حرام دی   (6 (نه لنفس له شیطان سره کینه)

(7 (دمردانو کار له نفس سره جنك وی)   نه زنان غنډ نقشون رنګینه

تر ناپاکو نارینهٔ وو (8 (وی بهتره)   پاك (9 (دامنه) پرهیزګار (10 (عورتینه)

ددیندار (11 (عورتنی تر یوه) کوشی   صدقه شه سل (12 (بیدبن) نارینه

نیکوکار سړی بهتر (13 (وی) که خوردسال وی   تر سپین ږیری بدکردار (14 (و) دیرینه

بدکردار که صد ساله وی ورهان ته

ځرکندیږی لك طفل (15 (شبینه)

بحالت دعاشقانو نظر بوبه   بزیارت دشهیدانو ګذر بوبه

بی مرشده ځوك خبر دمرید اخلی   غوږ په غم (16 (ی زړه) دفرزندانو پدر بوبه

بی ریباره رسیده ویارته ګران دی   پکوځه دمهرویانو رهبر بوبه

بی هنره چا دولت موندلی ندی   بخدمت دصاحبانو هنر بوبه

ستا له سترګو می (17 (ګوره ملاحظه شی   (18 (له سیاه دلانو څخه ځخو حضر) بوبه

---

1) ناکام د 2) کړی 3) تیریږی 4) که 5) بد ده 6) دزنانو غند نقش دنکینه 7) om. 8) دا بهتر ده 9) دامن 10) ارتینه 11) ارتینی تر یو 12) بیدینه 13) om. 14) om. 15) شپینه 16) om. 17) add. هر 18) لدی هسی سیاه دلانو حذر

به چه سترکي خداى (1 (ملالي کړي) دنرګو   لڅ پزړه دظالمانو اثر بويه
پداغ ستا به هر (2 (يو) زړه مشرف نشي   دغه تاج (3 (دبرزګانو پسر بويه
چه خبر درحمان نه آخلي (4 (يار) بد کا
(5 (بادشا) له ګدايانو خبر بويه

عاشقي رابانه (6 (ي) سبوري (7 (کړي) مري   هيڅ مي نه درومي بي يار تر مري
څه اثر (8 (بي) پسر کښ وي دعقل   دهغو (9 (چه پسر) کښيني (10 (شاه پيري)
دمژګانو په (11 (پنجو مي) زړه وکاڼي   خداى دنرګو (12 (مستي سترګي) کړ مزري
علوفه يې بي غم نور څه نوي   هرچه کاند دخوبانو چاکري
لڅ دصبر سبق ما (13 (لر) هم راکړي   که پعشق کښ څوك دغه (14 (طاقت) لري
زه رحمان پزړه نري کړم هغو جونو
چې (15 (ملا ده دوينبته) بځير نري

دير (16 (خولي) څما پياد شکر خوري (17 (شوي)   (18 (بيا) څما پزمانه خاور (19 (ابري شوي)
ده چند (20 نروني وسوليدي ولاړي)   هزار ڠانکي دشمشاد (21 (ياري ياري شوي)

---

1) ملال کړ (2 سريو (3 add. (4 دي (5 کار (6 پادشاهان (7 om. (8 کړه (9 به ي پسر چه
10) ساپيري (11 پنجه (12 مست سترك (13 لره (14 طاعت (15 ملا ددوينبت (16 خوله (17 شو
18) هم (19 ابر شو (20 نروونې وسوليد ولاړ (21 آري ويه

(1 (پیغو زمکو چه زوغ وی مانړی داپام پکړدۀ شونو مناری شوی)

پدنیا کښی چه (2 (بنیاده) آشنائی (3 (کا) دهجران توری هغولړه (4 (تیری شوی)

دا فلك چه خدای پیدا (5(کړ) دائی (6 (خوئ دی) زه وچاوته (7 دعا چاته (8 (ښری شوی)

ددنیا (9 (دمخلونو خښت) واړه

رهان ته دسرونو (10 (مناری شوی)

(11 (خدایه مکړی) نا امید هغه وکړی چه امیدی (12 دستا (13 (پکرم) کړی

ستا له رحم به زه ولی (14 (نا امیدیم) چه (15 (دنام) دی درحیم (16 (پنام) نومړی

دا نیمګړی سړی ننك دخپل (17 (نا کا) ته (18 (خو خدای) چه پوېږ نی نیمګړی

19) هیڅ بنده په بندګی کښی لیده نشی چو تا خط دآزادی ندی ورکړی

دا همه واړه شومیت دی دشومیانو کنړه ته دچا په زیرمه نی سترِی

چه بی تای (20 (په) زړه (21 (بله هوا) ګرزی تر مقصود ولړسی (22 (دده زړی)

دمخلو خشی (9 ښیر شو (8 ی .add (7 خو ندی (6 کا (5 تیر شو (4 که (3 بنیاد د (2 .om (1

(17 پنوم (16 دنوم (15 نومیدی کړم (14 ولورته (13 دی .add (12 خدای مکړه (11 منار شو (10

(19 خور به ی (18 نامه که

خپل شومیت پښان پلا شه دشومانو کنړته دچا پزیرمه نه ی سترِی

ووړی (22 بل مینه (21 پر (20

(1 هرچه سنا پلار (2 قدم (3 (د) راستی (4 (کېږدی)
کیٔ زیان (5 (شی) زه رحمان (6 (بیٔ پوره) وری

چه مجنون غندی بو(7 (موټی) استخوان شی
بقوة دعاشقی به پهلوان شی
(8 (عاشقانو په شکست) کښې برې بیاموند
دلته توان دهغو رسی چه ناتوان شی
(9 (زیړ رنگ) دعاشق هسی (10 (مراتب) دی
(11 (زرغونه ئیٔ په څهره باند زعفران شی
(12 له رخسار حال (13 (دزړون) معلومېږی
له بهار نیک وبد دکال عیان شی
لیوی نکتی حاصلېږی تمام علم
درست خروار لیوه موټی نمایان شی
بکار ندی (14 (مختلف) هزار تقریره
موافق له حاله یو کلام داستان شی
لکه (15 مړله) کار وبار وی وتلی
دهغو خاور پسر چه غافلان شی
(16 (کلدی) دېر عمر (17 (بکار دی غفلت مکړه
(18 (پاودو) باند سل کاله یو زمان شی
روند بخپله عصا (19 (پرېودم) شیٔ په جنگ کښې
(20 (خپل) دلیل دکم دلیل (21 (بڅان) تاوان شی
سرکشی دعاجزانو بکار نده
هر مېږی چه وزروکاند پښیمان شی

* تر ابدو ورځ پور به جفا کړی که په مهروفا هم کله پیدا کړی add. (1
(2 چه می (3 د (4 کیښنو (5 وی (6 پور (7 مټی (8 بشکست بخپل عاشقان (9 درنك زیړه
(10 مرتبه (11 جهان شی بدرست څرکند غندی آفتاب چه (12 add.
له چشمانوی باران رحمتووری زرغونه ی به څهره باند زعفران شی
(13 دزړونو (14 مخالف (15 مړلی (16 که (17 add. (18 د (19 په اوده (20 پریوت (21 بخپل دڅان

موم 1) (دلان ی) له بخری لمن 2) (نغاری) سنك دلان كه عين لعل 3) بدخشان شی

چه كيميا دقناعت ی پلاس كيوزی دسری بخرقه كښ بادشاهان شی

بل 4) (پوشاك) ی پكار 5) (نوی) بی نمده هغه زړه چه 6) (آيينه غندی) روښان شی

عاشقی 7) (ده تر) جله بلا په هورته ومجنون ته ديو ددوار حيران شی

9) (پری) به ور 10) (كانبان درځد خپلو غوښ)

كی تير تر غوږو شعر درحمان شی

—

دغر مخ 11) (چه) ستا له مخ نه شرميږی تر و دارنك ئ 12) (ولی زير زرغون څليږی)

13) دا سپوږمی چه نه ئ سرشته نی پښی شته پكوم حسن به لتا سره سميږی

زړه می يوور ستا دمخ پرښا زلفو بارغل به سپين صباه كله پښيږی

ستا دزلفو دآبرو يوله وريږه همكی لړم ماران دی چه وريږی

سپوږمی هسی ستا 14) (دمخ له قصد تاو خوږی) چه 15) (بهره) مياشت كښ 16) (دوه دوه څايه) كيږی

17) (ودندان وته دی دُر ويلی) نشم كانړی كله دپرينښا پدود څليږی

كه قامت دڅوك شمشاد بولی 18) (غلط وی) دلركيو په نرخ سپين زر 19) (نيافتيږی)

20) (زه خو ستا دغم دترشو اوښو وچ كړم كنړه ونه پاوبو كله وچيږی

---

1) دلانوی 2) ژغوری 3) add. د 4) add. يو 5) ندی 6) آهنه غند 7) دد 8) add. رحمان 9)
پر 10) دخپلو غوزو 11) كه پنارو 12) كه 13) ول زير غند شكاريزی 14) om. 15) لرويه خپل څان
خوری 16) په هر 17) دو دويم 18) ونادانوته دردويلی 19) دلبر 20) نياوتيږی om.

مخ داور (1 (خط د) سبزه دی حیرانیژم — چه سبزه پاور کښی څرنګ زرغونیژی
اور اوبه (2 سره چا کړ لیدلی ندی) — دا قدرت دی ستا (3 (پکښو) کښی نمائیژی
باریك خط ی زلفو لاند (4 (کړ) رهان
مور چکان دشپی له مخ پایمالیژی

صبحدم چه مغه یار راباند راشی — عجب نور (5 (پنور) دپاسه هویدا شی
کښلی مخ لره حاجت دسنګار نشته — بی (6 (تدبیره) چه (7 (نوروخرژی) رنړا شی
چی ووینم (8 (لورایه) پور نښلم — لك پښی چه وبله کاه (9 (وګهره) با شی
ما (10 (لیدبره نا څاری یارته) شاکړه — ناروا دضرورت ځای روا شی
زه پوصل کښی (11 (خواری دهجر) ژارم — دهر کار فکر تر کاره لا پخوا شی
لا بخواه تر جدائ (12 (به) ژړا (13 (بوبه) — ګنړه (14 (هاله هریو) ژاری چه جدا شی
وصال ندی چا پسر وصال (15 (منډلی) — مکر (16 (غاړه) پدا کار دچا ادا شی
زه (17 (به) سر ومال دیار تر (18 (نامه) څار کړم — دا پعشق کښی سهل کار (19 (وی) که پیدا شی
درهان پاونبو هسی رنك پوهیژم
چه آخر (20 په تمام جهان (21 (رسوا) شی

---

1) خطو (2 نکه (3 په یوه ځای استوکه (4 پلیو (5 که (6 دنور (7 ترتیب (8 نمروخیژی دورای
9) کهر (10 لیدبر ناچاری وبارنه (11 دهجر خواری (12 .om (13 بوی (14 ډوك هر هلته (15
16) موندلی (17 غاړ (18 په (19 دیدن (20 دی .add (21 به رسوا

که سل ځله همکنار وهم بغل شی ‌‌‌‌ ددنیا (1 (مین) به واړه ځبله بیل شی

دا چه اوس پیوه کوډ کښ سره ناست دی ‌‌ عاقبت بیٔ جدا جدا منزل شی

(2 (ډکلونو) چیٔ ځای دی پډسنار کښ ‌‌ همه واړه به تر پښو لاندی غوبل شی

(3 (دا په صبح چیٔ مخ دنور بڅیر وی) ‌‌ نور وینښته بی په مخ باند (4 (شکل) شی

دا شیرین شربت چه دوصال دی ‌‌ دهجران پوقت به زهر هلاهل شی

ما دیار په بیلتانه (6 (که) دی لیدلی ‌‌ که دانا دزمانی وی مبدل شی

(6 (پښه ګوټر دوصال پزمکه نژدی) ‌‌ چه خبر دجدایٔ (7 (دل پدل) شی

ددهسی رنځ علاج بڅوك پڅه (8 (کا) ‌‌ چه نه فهم دچار سی نه اتکل شی

درحمان خاطر غمونو هسی زنګ کړ

مکر جام میونابو (9 (ی) (10 (صیقل) شی

چه شهید دتور سترګو په خنجر شی ‌‌ خوشنودیٔ دسرو شونډو پکوثر شی

چه را یاد سپین رخسار (11 (دراز) مژګان کړم ‌‌ هغه دم می زړه سپند سینه مجمر شی

عندلیب خاطر می الوزی پکلو ‌‌ چه دترګو (12 (سنبل) زلف ی شهپر شی

که یار سل ځله جفا را سره (13 (کاندی) ‌‌ ځما کله پجفا دیار باور شی

دوصل (6 کښ (5 ځنکل (4 دا بی مخی چه ی مخ دغر بڅیر دی (3 دا کلونو (2 مینه (1

کاند (13 کوښل (12 دیار (11 سیقل (10 وی (9 که (8 په دلدل (7 پزمکه پښه لوبریز دی

دناصح په نصیحت به منع (1 (نشی) | که (2 (هزار) ځله می ورور وبرادر شی

(3 (ښما صاح له رقیب) سره نشته | (4 (کمی چری) لاس (5 (یوار پر برابر) شی

صبوری او قراری لما خطا (6 (ده) | تر هغه ساعت (7 (پوری) چه محشر شی

(8 (تیر ساعت بد هیڅا پلاس کینووزی | مکر تللی آشنا بیا پآشنا ورشی)

خوبرویان به (9 (ده سپوږمی تکړی در واخلی)
.که رحان کچکول پلاس (10 (کا) قلندر شی

(11 (که) غبار دستا دلار پخوا ور شی | که(12 (پر واړو) سترکو روندوی مبصر شی

تازه نوی سر پیدا کا لك شمع | چی غوځ دستا په مینه دزره سر شی

چه کیمیا (13 (دقناعت ی پلاس کنبیوزی) | که کدای وی دقارون پځیر(14 (توان کړ) شی

ستا ددرکدایان واړه بادشاهان وی | (15 (خو)چه ستا (16 (له دره)ووزی در پدر شی

تل ی مخ وی لعالم جاروتلی، | دهغو چه ستا په مخ بانن نظر (17 (وی)

(18 (کی) درست جهان له حاله خبردار وی | چه تا ووینی لواړو بی خبر (17 (وی)

آئینه که دجال (19 (کړی) ور ښرکنده
دا (20 کدا رحان به شاه سکندر شی

(1 نشم (2 سل (3 درقیب وښما صاح (4 کوم چر (5 کوم ودست وبله بر (6 وی (7 پور (8 om. (9
ذدرکدایانو واړه بادشاهاندی (13 په داوړو (12 چه (11 کبنں (10 دسپوږمی نکړه ور واخلی
(14 تونکر (15 ښوك (16 لدور (17 شی (18 که د (19 کړ (20 کدای

کشکی زه خاور ایری (1 (دستا در وای) چه قدم (2 (دی) همیشه څما (3 (پسر وای)
خوبو څله څما (4 (دستا وبله) مخ (4a (شوای) نور می (5 (موخه) ستا وغشیوته تتر (6 (وای)
تمام تن می (7(درنجو)په څیر ووږ ووږ (7a(شوای) خو پیا (8 (دتور) سترکو یو نظر وای
په زیږ رنك په (9 (سپین اوښو) به ما بیاموند کډ ترکو ملاقات په سیم وزر وای
ملامت به پیا څاره وایه (10 (شی) کډ ستا لدلبری څوك خبر وای
(11 (مرتبه که ستا دعشق شی ور څرکنده ملایك به وایره وای .که بشر وای
(12 (تماشی) به څما هاله (12a (ور ښکاره وی) کته ماغند بی دل (13 (او) زه دلبر وای
(14 (بخون بار څما دسترکو غند به نوو که په مخ می دئیر وتورو پر هروی)

ستا پدرد کښ طبیب وایٔ ورحمان ته
لابه ښه وی کډ حال تر دا بتروی

زړه می ستا (15 (له) ذکر فکره کلستان دی تن می ستا (16 (لغمه)(17 (پانړی) دخزان دی
ستا دغم له (18 (هجره) هسی بهرهمندیم چه په سترکو کښی می جوړ(19(دغمدرکان)دی
ستا کتو می عجب زخم پزره (20 (وکړ) چه هم وینی تر بهږی هم خندان شی
هسی رنك می دخپل زړه له وینو واخست چه څان درست رانه پشکل دجانان دی
که دستا دزلفو مار کاند خونون ما موندلی څنی عمر جاودان دی

(8 وی (7a درنځور (7 .etc وی (6 محه (5 شوی (4a څبله (4 پسر وی (3 د (2 ستا ددرومی (1
(14 وی (13 هله ورته ښکاره شو (12a تماشه (12 .om (11 شه (10 ښیبنو اوښیو (9 دتورو
یا نسیم دصبحدم یا عندلیب شوی چه دستا پکل شنونو می کذر وی
کیبنو (20 ددرکان (19 بحر (18 پانړه (17 لغم (16 پ (15

ډېرن که هر څو تريخ وتاخ وايه شي | ستا دلبو په مدد آب حيوان دی
لېك مر بڅلورم آسمان (1 ليدە شي | محبت پسبل حجاب كښ عيان دی
نور دشمع پفانوس كله پټيږي | عشق دعقل (2 (په پردو) كښ نمايان دی
كه دستا په مخ كښ (3 (بوی) دحجاب نشته | (4 (زه لريز څای وايم چه نهان دی)
(5 (طاوس رنګی زلف چادی سهی کړی | چه هر موی بڅو رنك بڅو شان دی)
ښادی غم غنډ آسان مونده نشي | سور (6 (بڅپلو) وينو لعل دبدخشان دی
كه وصال پهر رمان وی هسی دريغ | لك غم چه دهجران پهر زمان دی
بی دستا (7 (لغم مات) چه مشكل (8 (شو) | نور مشكل واړه پا باند آسان دی
هم پدا راته آسان شو(9 (دېر غمون) | چه ستا غم(10 (راته) پهورته راته كران دی
يو نفس (11 پری لدره) بيرته نشم | څو مي يو نفس باقی پدا جهان دی

12)
خوار خاطر به درهان سلامت (13 (څو) وی
چه (13a (كذری) ستا پچاه (14 (د) زنخدان دی

---

1) add. كښ (2 په پرده (3 om. 4) چه هر موی بڅو رنك بڅو شان دی (5

بی پرده به حسن نوی چا ليدلی | كه څوك وائی چه ليده شی تش كمان دی

6) بڅپله (7 له ملاقات (8 شه (9 نور غمونو (10 دحل (11 به دلدر 12) add.

قافله دصبر هيڅ وساه پر نكه | ستا لغم ی منزل دزړون وران دی
لك سرودسامان ستا دزلف نشته | هسی زړه څما بی سروبی ساصان دی
لك تا چه تور كيسو به مخ پريشان كړ | هم مي هسی خراب دل څما پريشان دی

13) څه 13a) كذر 14) om.

تچه خپله بی (1 (عقلی) هوښیاری بولی   کشکی بیامومی (2 (دغوښو) په نرخ شولی
عشق یو داد (3 (دی) پعاشق باندې له خدایه   هسې ندی چې پیری پای پلولی
زلیخا غند یه بله شیدا نوی   که دمصر مستوری شی واړه ټولی
هغه بحر څه پبحر حساب ندی   چه اوبه ی خاك آلوده وی ختولی
له هغو سره به څه فکر دیار وی   چه په غم وی (4 (دکالیو) یاد کهولی
عاشقی دخپل نغری پغاړه نشی   څو پیار پسی (5 (وانخلی) ځلی څولی
(6 (دوصال په نعمتون غره مشه   جدایۍ خلقی کړ پزړه زمولی)

دُر کوهر په تله ندی چا تللی
درحمان شعر کوهر دی څې تولی

(7
هغه یار چه ښایسته وی تر آفتاب   مخ به کله را ځرکند (8 (کا نر) حجاب
بیلتانه پزړه زهیر کړم بی حساب   یو سبب وکړ مسبب الاسباب
چه ځما ملاقات وشی له احباب
ملاقات (9 (دښایښتو ځما) نصیب (9a (کړی)   (10 (عندلیب می پګلشن دخپل حبیب کړی)
(11 (دښایست پګلستان می عندلیب کړی)   (12 (خدایه)ما په دلبرانو کښ قریب(13 (کړی)
ومی (14 (ژغوری ددهسی رنك) عتاب

دښایسته‌و (9 که له (8 مخمس .add (7 .om (6 وتلبنی ? (5 دکاله (4 وی (3 دغوښتو (2 عقل (1
(14 کړ (13 خدای (12 .Fr .10 = (11 دښایښت پګلستان می عندلیب کړ(10 کړ (9a
ژغور ددهر له

هغه یار چه زه ی مینه پدیدار کړم   همیشه ی ودیدن ته انتظار کړم
که پروني تمام (1 (عالم) ورته رودیدار کړم   شپه (2 ورځ (3 (پسی ناری وهم) کوکار کړم
(4 سترګی نه پورته کوی دناز لخواب)

بیلتانه ی پټ پنهم پزړه تاراج کړم   ودیدن ته ی په هسی رنګ محتاج کړم
چه غرقاب ی دغمونو پاامواج کړم   هیڅ پایاب ئ مونده نشی څه علاج کړم
(5 (دآشنا) دمینی غم (6 (شو نایاب)

ته چه کس ئ دجله و بیکسانو   هم کار سازی (7 (دهمه و) خام کارانو
(8 (په بزرګی دهغو تیر) (8a(بزرګوارانو)   زه وصال پدعا غوارم دخوبانو
لابه کله دا دعا (9 (کړی) مستجاب

اسیر کړی (10 (د) دزلفو پتناب یم   تکبیر کړی (10 (د) دسترګو پقصاب یم
(11 (زه ګشتی) غند مدام پاضطراب یم   لك زه چه لد غم پعذاب یم
خبر مشه هیڅ بنده لد عذاب

(12 (دریغ موای) پدنیا پیدا شوی   او (13(کوای) هم پدا هسی (14(رنګ خو موای)
لك زه یم دهجران په لنبو سوی   څو به ګرزم پدا هسی (15 (اور الولی)
چه (16 (سینه) می پدرست عمر وی کباب

---

1) جهان (2 .add و (3 پسی (4 ناروهم له خواب (5 سترګ پورته نکوی دناز (6 دستا شه
7) ناپایاب (8 دجله و ئ (8a الهی په بزرګی د (9 بزرګانو (10 کړ (11 ی (12 چه کنبتی دریغه
13) موی (14 که وی (15 شان خوموی (16 اور اولوی بنه

هائی‌هائی(1 (زړه می دا خراب خاطر ناشاد شو) زیست روزگار (2 (می)همیشه آه فریاد (3 (شو)
عمارت می دزړه هسی رنګ بر یاد شو چه حباب غند بی بیخ بی بنیاد شو
(4 (دښادی) طمع به څه کړم له حباب

پټ پټ کړزم دناصح له نصیحت راته کاند نصیحت پخو صورت
چه توبه کړه دخوبانو له قربت هیڅ څواب ی پا نشی له غیرت
درمانده درته ولاړیم (5 (لا) څواب

دا څواب څه هسی ندی (6 (څه پخله) شی دعشق راز څه هسی ندی چه وایه شی
دا مشکل حکایتون پا نشی ددبحر بی پایان حساب پخه شی
چی زه وچاته وایم له حساب

چا موندلی ددبحر پایان ندی دغه راز (7 (وهیڅ) سری ته (8 (آسان) ندی
هیچا کړی ددبحر (9 بیان ندی دغه واړه عاشقی ده رحمان ندی
چه (10 (پخله کښی) لغل ودر لری سیراب

مخمس

ستا جفا تر حده په هورته (11 (ده) صنم تل می اوښی موج وهی دزړه (12 (لنم)
څو به پټه دا قصه اوسی پنهم هسی ډوب پفکر تللی یم لغم
نپوهیږم چه پغره یم که په سم

1) شه 2) څه دا خراب خاطر ناښاد شه 3) ی 4) شه 5) دبنیاد 6) بی 7) چه پخوله 8) وهر
9) add. 10) چار 11) پخوله 12) شوه 12) لیم 9) عیان

(1 (کمی) زره وی (2 (لد) هسی رنګ خواري   ما به نوم آخستی نوه دیاری

ستا دغم په دریاب ډوب یم تر مریّ   بی تا نلرم هیڅوك (3 (دست ګیریّ

مکرته په خپله لاس (4 (راکړه) همدم

(5 (ما وبل) نور به آشنائی له هیچا نکړم   هم پدا رنګ می نیت (6 (وه) بارِ څه کړم

دوسمت علاج پچا شی چیٔ زه کړم   که پسل رنګ تالاش وتدبیر وکړم

(7 (خلاص ی). نه مومم له لوح له قلم

(8(خوبرویان) که بی وفا دی (9 (خو هم) وړه دی   عاشقان (10 (که) وفادار دی خوهم بړه دی

ستا له غم هرچه دی څما پزړه دی   اوس به حال وچاته څه وایم چه څه دی

غرض دا دی چه زه کرم یم ته ناکرم

یو خودا چه پصورتٔ ی پری رویه   (10a(هم) بخوی (11(و) په خصلتٔ ی (12(فرشته خوی)

(13 (هم پقدو په قامت ی ډیر لویه)   بیا به نه مومی څوك تا غند دلجویه

(14 چه توبه کړم نصوحا غند محکم)

14) ستا دپاره ما پڅان کړ هسی چاری   چه دیبنه ی وبله نکا کلعذاری
ته پڅه سبب لما روخه آذاری   دا څما کناه راوښیه دلداری

(15 (کی غواړم) په هژده هزار عالم

---

1) که می (2 لدی (3 add. د (4 راکړ (5 ما و (6 و (7 خلاصی (8 مهرویان (9 هم خو (10 om.
10a) بیا (11 او (12 فرښته خویه (13 هرچا لویه تر پقیمت پقدر بیا (14 om. 15) که ی غواړی

لاس تر غاړه له رقیب سره خندا 1) (کړی)   چه ما ووینی 2) (له قصد) راته 3) شاکړی

خدای 3) (وینې) هغه چاری چه پیا 3) (کړی)   تر ابد 4) (ورخ) پور به جفا 3) کړی

که به 5) (چری) وجاروزی له ستم

تا چه هسی بی نیازی دثان بیشه 6) کړه   نور دا هسی دجفا خوبون 6a) (مکړه)

بیا 7) (دورخ پغریبانو) نور شپه 6) کړه   پعاشق ددخندا زمکه متره 6) کړه

8) (خلقه) بد له جوره شی برهم

9) (ستا ثما په منی) هر ثوك خبردار دی   دا 10) (خبر) کوراکور 11) (چهره) دیار دی

چه فلانه 12) (وفلانا) هم 13) (سره دوستدار) دی   اوس په بیرته جاروانه وماته عار دی

چه رسوا شوم تر عرب تر عجم

هغه ثوی چه پټا باندی مین 14) (وی)   پوکړی 15) (به) رسوا لك کوه کن 14) (وی)

همیشه انکشت نما 16) (پهر د وزن وی)   چه 17) (دا نقش) پکښ نوی دروغژن 18) (وی)

که پهره کړی خوری هزار قسم

19) (نشانه دعاشقی) اول دا ده   چه مدام سری کار 20) (وی لفریاده)

تل نامه 21) (دبدنامی پر) زیاده   نوبریژی له 21a) (پیغوره) 22) (لاحداده)

بی دیار له جدائی له ماتم

---

1) کړ 2) لقست 3) کړ 4) add. و 5) چرهم 6) کړ 6a) مکړ 7) رو ورخ پعاشقانو 8) حلقه 9) ثما ستا لمینی 10) خبری 11) پهر 12) او فلانه 13) ثبله یار 14) دی 15) کښ 16) مرد وزن دی 17) ثه نښه 18) ندی 19) نښانه دعاشقانو 20) له آه فریاده 21) دبدنام کی وربانډ 21a) بیغور 22) له اهداده

کرچه زړه ی مبتلا شی (1 (په بوتان و) زیست (2 نشی بو ساعت بی مهرویانو

که څوك ورکه بادشاهی دبادشاهانو په نسبت دهغو (2a (سپوږو) سوځتکانو

دا متاع (3 (ده بوه) خسری کم

که سلیمان (4 (غندی مسند پر) هوا شی په سبب دعاشقی (5 (به خاکپا شی)

همیشه به په فریاد وپه غوغا (6 (شی) چه دا هسی (7 (نښانی) پکښی پیدا (8 (شی)

ترو هاله (9 (وه) عاشقی پر (10 (محکم)

(12 (عاشقی دی) هیڅوك نکنړی آسان [11] دا خبره ده (13 (تر حد) پهورته کران

وصال ندی چا موندلی بی هجران ته لزوه سره اتکل وکړه رهان

پدنیا کښی ښادی (14 (چری ده) بی غم

په خاکپای (5 غند مسندی په هواوی (4 ورته تربو (3 سیو (2a روزکار .add (2 پر بتانو (1

وی (6 وی (7 نشانی (8 دی (9 د (10 مسلم (11 .add

ستا دپاره زه بڅان کرم هسی چار چه دښنه ی وبله نکه کلعذار

ته چه بڅه وبی لا روڅه آزار ته څما کناه راوښیه دلدار

چه توبه کرم نصوحا غند محکم

چر ده (14 دحد (13 آشنائی ی (12

من ديوان
مرزا

IX.

چې ګويا ژب ګويا پښه ګفتار شي
ابتدای پنامه دکردګار شي

يو بې رنګ بې پايان بې جهت
دې يځن صفت لګ لږ وايم بسيار شي

هر چارئې پرضا کن فيکون د
پقدرت ئې وار نقش په نګار شي

کل حيات لخپل امر ورکوين
پحکمت ې وج ون موسيقار شي

چې ې فهم وخپل فهم وت وک
پهر څه کښې آرويده ددګفتار شي

پاختياري بې اختيار چار کيږي
دنظر حجاب ئې نشت چې حصار شي

هيڅ اتکل دعام وخاص و نرسيږي
چې پخپل دخپل عمارت معمار شي

يو عجب دلاندې زمک زليچه د
پر دپاس شين آسمان لګ پرکار شي

شمس قمر ستارکان دد ډيوه دي
پګردش ګه ليل ګه نهار شي

ګه اووره بريښنا تنا چې باران ووري
ګه ووري مني ژمي او بهار شي

دښه خدای دثنا دی نهایت نشته · یو صفت ئې چر چر له هزار شي
دغ یو یو اذ کنج کنج مخفي دي · دا پټ کنج پر محبت باندې اظهار شي
ورسول ئې نور لخپل نور ورك · کل ښایست مې ښایسته پدا انوار شي
دلولاك معنی دلیوت سَهي دَ · کل هستي ی دهستۍ پر مدار شي
دوحدت ون یو د تل ت تل · او کثرت ی پښاخون تار پتار شي
لیوه اصل ادب لیوه خاور · لیوه اصل مې باد لیوه نار شي
همیشه پاتفاق ی ودانی وی · کوښي کوښي زور دهر یو دشوار شي
چې داوار برابر نوم ئې صحبت (صحت؟) دي · هرچه یوئې زیاتوکم ذنې بیمار شي
درسول یاران چراغدي کوښي کوښي · خلافت ی لایقت دچهار یار شي
ابو بکر مې پصدق زورور دي · پدا صدق ښه جز اعتبار شي
یك تنها دزم پېین ورسر ووت · چې خطاب ی له حضرت یار دغار شي
محبت له سر هسی نیوی بوی · طالبان دي تر رښتینی مین دار شي
دعمر رښتینی عدل پرښتیا دي · دعادل حکم پر هرچا باندې یار شي
دفرزند تر مین تیر شه حق ی دغوښت · دهر چا له لاس چر هسی چار شي
یو عجب دعدل چراغ ئې پر لار کښې ښو · ظالمان دي پر دغه دیوه نثار شي
او عثمان په خلم شرم ښایسته دي · پخپل شرم ئې لبدې چار عار شي
دحلال وته قدم پهتیاتی زدي · دا پرهیز پر دغه هستی پرهیزکار شي

*

چې تونګر دقناعت بخزانه دی　　څه پرواه ی دګنجون ودانبار شی
دعلی پر مخ کرم و الهی دی　　دکرم له مخ هسی کارو زار شی
دباور وسله چې واغوندی څرګند　　بیا عجب ومحبت پر دلدل سوار شی
چې پتنها می دیقین پر میدان ووزی　　پدیدن ئې ماتی ګړ یکفار شی
پهیخ وووب دڅوندون تم ونك　　پر هغ و چې ی رسد ذوالفقار شی
ذا الفقاری تیره تور دو سره و　　مشرکان ی قتل قتل ب ګذار شی
دی غازی ددوام کون پهلوان دی　　دستار چار پهغ کا چې ستار شی
بمعنی ی جدای دبل نشت　　دامیر پامر یو لیده چهار شی
ملایك ب ی پر عرش سندر وائی　　چې مجلس دمهاجر ودانصار شی
رافضی او خارجی هغه کسان دی　　چې پر چاباندی اقرار لجا انکار شی
چې قبول دناقبول پنامه بولی　　پنبه خدای او پرسول به بزه ګار شی
جاهلان ل بری چاری نجاروزی　　دانایان له پوهی استغفار شی
یګفتاری اتفاق پشریعت دی　　چې دا وارو مسلمانو بې روزګار شی
بو عجب دعام وخاص و انبوهی د　　دمومن دهندو فرق پدا بازار شی
دمسلم نښانه دا د که ی وینی　　چې اول پر شریعت باند استوار شی
کل عمل ی دصورت پطریقت دی　　ذدیو سالکان و تك پر دغه لار شی
چې له هستی سم لار جاروتلی　　کل بندکی دطاعون لك حمار شی

نکناه دصورت پاکیزه وین　　دپاکی خوی چی ونسی ابرار شی
دزړه حال دهریوه په حقیقت دی　　چی هردم بخپل مقصود پسی تیار شی
دغفلت له بدزنك بزړه خلاص ك　　چی هردم دخپل سړی پهره‌دار شی
چی پلا آله نفی لدل واخلی　　الا الله به ی اثبات بزړ هوار شی
تجله ئی دارواح پمعرفت و　　چی بی مثل ننداره‌ی ددیدار شی
هر ظاهر می دظاهر پسترگی گوری　　او باطن می پباطن لیده اسرار شی
ددنیا عاقلان دیر دی لون لون　　چی ی دا فهم رسی اولو الابصار شی
تر هغه شادی بزیات ښادی ثوی　　چی نظری ونظرت انتظار شی
دانایان ب پژوندون حاله نازیږی　　چی دا بخت ی ل اوده خوب بیدار شی
دا بی مثل زړ می جام لك دجم دی　　چی دا هسی زړلری هغه دلدار شی
تر هر چای بو بی مثل مزی وکیښ　　یکانگی دعام وخاص و پدا تار شی
دغه تار لسادگی ناپدید دی　　او مزی رنگارنك دی نوم ی نار شی
درموز معنی لکوم دی تکوم　　اوس دچا مقصود تسبیح دچا زنار شی
چی دروغ له معرفت خبر نوی　　دصورت مثال ی نقش ددیوار شی
نا آشنا پناقبول طاعت غروی　　لك ستور چی سر کر زنی پعصار شی
درست حجاب دسړی خپل ناپوهی دی　　دهرچا اتکل دفهم پمقدار شی
کل آواز درحم قهر لیوه دی　　اوریده چر رحیم چر قهار شی

سامعان چې محبت که ل سرود … دتسبیح پیوهیده ی افتخار شی

پر بعید باندی جمله آواز ساخه دی … دقریب تر فهم کل دف ومزمار شی

هیڅ آوازې خالی ندی له تسبیح … چې ل کانی ل حیوان له اشجار شی

که څوك فهم پر تسبیح داواز وك … پهر څه کښی آرویده آواز دیار شی

نژدیکان به پرغه معنی پوهیږی … چې پر هر لوری اواز لك آبشار شی

یکانه بلبل پهسی ثنا کبینووت (کښیووت) … چې صفت ی آرویده پهر کلزار شی

هر سری ددخپل عمر حساب وك … دفراق ژوندون پخه رنك پشمار شی

دبلبل پر زړنبوی آتش بلك … چې خزان می سر ل سر نوبهار شی

ګمان دوې چې لری که لمیان … یعنی ب ل معنی سر کنار شی

پاختیار بجرای زنی ونك … بی اختیار چې پر وصلت باند دوچار شی

پقربت کښی جدائې پری باند ګران … پوصلت کښی خپل وجود دزړ غبار شی

پیقین پهر دیار دد وطن دی … چې ګمان ی بیوطن بی دیار شی

چې قدم می ل مقام پر مقام زدی … وتودیدوت رسد پدا رفتار شی

ل اخلاص هر چار پمحبت دی … دریا بندګی په تم یا پدار شی

هر دریاب په سهم درومی کوښی کوښی … پدا لوی دریاب کښی درك وام بحار شی

دمخلص په بحر سخ دی تل تتل … چې یواذ خپل اخلاص ی غمګسار شی

هر بنده چې دصاحب پامر دمری … باقی ننك شرم ی وام دسرکار شی

چی رضا دزوروږ پرضا کښی نږدی — په جهان کښی واړ کړد داختیار شی
پظاهر باطن بواړ رسیده وی — چی مخلص دمسکینان و پقطار شی
یو مبسکین تخلقو باخلاقی دی — هرچی روح پر قراری باندی قرار شی
مسکینان لواړو بدو قرار شوی — دښیګړ خوی ئیکاندی ژوئ بار شی
پظاهر صورت بنده بندګی بکاندی — او پروح به ددوکون حکم دار شی
همیشه بزندګی بخدای خوی ك — چی ایمان ی پر ایمان باندی استوار شی

دمرزا خزانه چری و لکوم
چی هرهر نفس ی خرید پدا بازار شی

ك خبر ش آدم زاد — ددمست شاه ل مراد
دا پاصل یوه یك — شریك نلری تنها د
حیاتی ئ بی نقصان — هم پر هر چار توانا د
یوی علم لدونی شو — شها بی ژب ګویا د
او بی غوزو هرڅه آوری — هسی بی سترکو بینا د
چه ی کړه هغه ی وکړ — هم یك چی ئ رضا د
دکثرت پکیل ی زړ وه — کل دنیای کړه بنیاد
لاندی زمك غوړولی — باس (پاس) اسمان دی بی عماد

مخلوقات ی رنګارنګ کړ　　دا محیطه له ل هر چا د
تَ یمین تَ یساره　　پاسفل او پاعلی د
هیڅ مکان ی لید نشی　　شاه لدوو کون ازاد
ذات ی تل پر یوه حالدی　　لك نن هسی فردا د
پدا وار مخلوقات کښی　　پر سړی باندی شیدا د
بهترین سړی هغه دی　　چی ی کړی دا سودا د
ك طلب کړی به نئ مومی　　دا تر تا نژدی وتا د
نن الاّ لیعبدون ش　　که دمین پرښتیا د
دجنت منده پزهد　　معرفت ی ل عباد
هرچه ی کړی هغه بومی　　دهر چا عمل سزا د
کوم کښت چی دنن وکه　　به ی یوسی ت میعاد
ل الست رسیدلی　　دهر چا بخر جدا د
څوك طلب دآخرت ك　　دچا مین ل دنیا د
ملوکان باندی شیدا شو　　دنیا څرنګ زیبا د
کور کل شو لا کل　　دا عالم دغه غوغا د
کل عالم ك ددچاری　　چاری وار بیوفا د
داور می ده نر وار　　پاتو شوی ل هرچا د

زن تیر شو ځوك دلیدی لاچی راشی چاری دا د
ذکرای ل مخ عزیزی دتونکر پر زړ بلا د
دسری ښادی ښه وی چی پراغل ی ژرا د
ك روزكار ك لون لون بیا آخری چار فنا د
دعموم چار دمرام دملوك زبرم روا د
دمغسوم قسم باور کړ دموعود وعده رښتیا د
هرچه ی نوی هغه نشت باقی درست مهیا د
چی راضی پخپل قسمت ش هسی چار داغنیا د
معنی پت پصورت شو دوحدت کثرت ردا د
دمجنون اخلاص پوره ش اوس چی حکم که لیلی د
روح ی پاك بادشاهی ك چی دژل نی نی هوا د
که پقصد خپسر فنا کړ دفانی معنی انا د
پوبل کښی ملامت ش که حجاب نسم ریا د
ځو موجود وه غوټی چی پریشان شوه دریا د
تروی اصل چرت غوارم اوس نی کوم تماشا د
که دحال پژب وایم دآدم جامه ذما د
چی احد ویل بی میم دا ځرکند معما د

دیقین پرښا ګور ل ګمان ما سوا د
دکامل پزړ چراغ شو پر یاران باندی رڼا د
رنګ ی چا لیدلی ندی بوه بی مثل پرېښتیا د
دا دهر قفص بلبل پهر څه کښی ی ثنا د
بخرګند کښی شو غایب پغایب کښی را پیدا د
که دیخ مایه ساره دی دحباب هستی هوا د
دا محیط شوه ل وارو پیوند نلری یك تا د
که بدیر لون ویل شی دا یوه معنی بیا بیا د

دمرزا پژب وائی
ثنا کل دپاك مولی د

کریم دی چی کرم ك وار صنع بی قلم ك
بو لوی حکمت ئی دا دی چی کونین ل عدم ك
لذنون شی پزملك ل آسمان بهانه ئم ك
ل لزت محبت شی په شهوت ی مبتهم ك
پیدر کښی ناقرار شی پسو خوښ دمور رحم ك
ذن غوښ ذن هی شی پقدرت ی ذبل ئم ك

لك امر دخدای وشی — دی ناگاه ژوندی پردم ك
شیر ل غیب ورکوین. — پخپل ذای کښی تی ذرم ك
بل مکان پری ناپدید دی — چی روزگار پدا تورتم ك
چی وعده ی درسیزی — ترو منزل و دا عالم ك
شیرخور دی طعام خور شی — آخر زده لاو نعم ك
چی دخدای رحم پری وشی — حکم داری دحشم ك
دی پیشوا پامت کښی — پر میراث ی دآدم ك
دبادشاه عبادت عدل — دظلم لك غنم ك
او طاعت ی ناروا دی — چی ناحق پر چا ستم ك
پښه خوی دمومنان — پیدخوی شیوه لرم ك
چی اوصاف ی ذمیمه ش — پر ایمان داوس ماتم ك
استعدادی ددوزخ (ددوزخ) — زیات ناحق رند والم ك
عاقلان کسان هغه دی — چی دلی می ددین غم ك
حاکمی دمولا خوی دی — ك بذان ی مسلم ك
حق بادشاه دکل جهان دی — کری قول ب ی محکم ك
لك وقت دمشر کاه شی — ور ئرکند پخپل رقم ك
بی عمل نعمت نشت — نه هیڅوك ی بد کرم ك

نه ذره پر عمل کښی زدی — نه مثقال بدوکم ك
نه بادشاه دی نه ی عدل — دهر چا تفحص سم ك
ای مرزا ثنای تل کړ
چی رفتن پدا قدم ك

دوحدت پردریاب واره جهان دوب ش دکثرت قافله نشوه پی غروب
بیان

ذما زړ ك دیر شتاب — پدیدن دښپل اصحاب
عجب وخت دنوبهار دی — لښه ګلبانك ددي دریاب
معشوقه حسن آرای — او هم عهد دشباب
ساقی مست پغمزه راغی — لك سری سترګی لخواب
دمپدم ی ګرزوین — دا دحقیقت شراب
هرچه دا پیاله ی نوش کړه — تل تتل پر خراب
چید عشق پآتش وس — څه دوزخ څه ئی عتاب
درضوان روضه وګوره — پرورش ی پدا آب
عیش می وار مهیا ش — نن په بزم داحباب
ښادی وار پدیدن کړ — ګل غمونه په حجاب
دا حضور زمان اولجه دی — نه ك سوال کړ یا ذواب
ګل هوس ك پخانبونه — تل بنوینی په دا باب

چه خزان ی ‌پژمر ورشی ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ پکل غریو کاند سحاب
وفای دجهان نشت ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ عمر لر دی بحساب
دا دراز کلام وکور
مرزا کښلی پکتاب

ڠه عجب دی دعاشق دخاطر اوج ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ چی ونخت وت ی لار نه و دعوج
دا منزل وصراط نر غاښی سخت و ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ نرو پسو پری باندی وخوت دعشق فوج
محبت ی بو بی حد لوی دریاب ش ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ پورمی اثری لاندی ك نر موج
دوحدت نوری واخسته لمیان ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ پر کثرت ئی نامه کښی بنو دزوج
ای مرزا محیط وهرچا رسیدلی
او کنکا پر شمس آباد دی پر قنوج

خبر زد کر ل دانشمند ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ ددانش ل سربند
عارفان دنور چراغ دی ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ زری بیل کر مستمند
کل دا چراغ روښان ش ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ پت پ نوی بی ڠرکند
نر ختلی پر افلاك دی ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ دا دیوه نر حد بلند
چی ی دا دیوه شو بل ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ روح ی خلاص ل هر بند
اصیل بند پ ناپوهی و ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ ‌ سری وکیښ ل کمند

کل حساب لیوه یو دی　　بونّی دپیژاندل چند
چورا هرڅو رنګارنګ دی　　زیب ی څه دی بی مړوند
پهٔغ دودب جدا نشی　　اوس واصل ش بی پیوند
عجب مرګ لمرګ غواړی　　اورئی وروړت سپند
ددی مرګ عجب تاخی د　　خوندی رانیول قند
ققنس هرڅو مری ابری ش　　ورګ شه (نبه ؟) اوس ت اند
زرد بلار پمنزل راش　　ای دپاك شوی فرزند
چی زنده ش پس لمرګ　　غم پری نشت بی انند

دوحدت پیاله دنوش کړ
ای مرزا بحال خورسند

آواز واړ دوهاب دی　　ك دردم یا عتاب دی
پر هر لور چه فهم وکړم　　دمولا چنګ وزباب دی
حکم واړ ګوسی ګوښی　　بیا وده وت مآب دی
تر دا مخلوقات وتلی　　پسو بی مثل طناب دی
درست جهان ی بی احاطه ك　　یو عجب لطیف درباب دی
مخلوقات چی ښرکندیږی　　هم ددی دریاب حباب دی

حباب روغ دی لدریاب — بیا ددی دریاب حجاب دی
ناسوت ندی بی لاهوت — نوم ی یخ ش اصل آب دی
پکثرت کښی نار پنار ش — اور دوو اوبه تر آب دی
وښیدونی آرویدونی — که سرود که هی مرزاب دی
پر ڎلور عنصر دپاس — بو کبر یا جناب دی
هم پردی جناب ختلی — ددی معرفت آفتاب دی
دا آفتاب بر هرڅا پربښی — ددوبین کمان نقاب دی
بی نصیب ش ل راحت — دډذان پ ذان عذاب دی
دغبار په تیاره کښیووت — باران نلری سحاب دی
خود پرست پخودی بند ش — ڎه بنده ڎه ی حساب دی
که ت نیست ش هست بومی — ك سائل ی دذراب دی
هرچه ی دذواب ی بیامند — ترو ددی علم ارباب دی
مختصر کلام می وی — حرف ی ڎه وبنی کتاب دی

مرزا لذ وائی پلذ کښی
لذ پلذ کښی انتخاب دی

ما چی وکوت پباطن دمعنی ولی — دوحدت پر آنکښ میشت (؟) دکثرت کلی

دلطیف دیئحدی صفت ثو کړم چې تمام کثیف ی ش پر مخ نیولی
پر اوبو باندی دخاور دجهاز وینم لور پر لور دګاښو مېخ تر یو ختلی
پهوا ګردان پسو پرېل کرزی لوی حکیم پکوم حکمت بور نیرلی
دعاقل دعقل قیاس رسیدی نشی چی دکن فیکون لاس دی رسیدلی
دا ساده آسمان په نقش ونګار جوړش دقدرت پالماسون و دی کندلی
آفتاب ماهتاب چراغ پر باند بل ش دغه خپل هنری نه پربښو پوښلی
ل اوورئ به باران پر زمك کښی که ذای پزای ی نباتات باندی کرلی
دبهار دخزان مخ پری شاینبته ش دغرمو دسرورنك پری پوذ وهلی
کل دبیرنك یٔ دی ډرکندیزی رنګارنك دزمکی مخ پری آخملی
پر هر لوری چی نظر وکړم لون لون دعظیم فراش بساط دی غوړولی
بی حساب مخلوقات چی لیده کیږی ددی لوی شطرنج لښکر دی بولولی
وهرچاونه پخپل قسمت رسیږی ل ازل ی سوور سوور دی پلی پلی
او آدم پاصل وار سره وصل ذن ذن بادشاهی ك ثوك نتلی
حیوانان که ژوندی کرزی بی تکلیف کل دکړ ونکړو بار پر سری نښلی
هر سری دخپل چاری بسنده دی نن پتن دحاکم حکم بی ویسینلی(؟)
دالست رحم پر هرچا برابر دی پاختیار ذن منکر شو چا منلی
مخلوقات دآدم زاد دپاره وش او سری دی معرفت لره سازلی

چې پیدا حیات لذات خبر نشي
هر حیوان ځه انسان نبوي بللی

چې دنفس امّاره پنفوت کښېووت
که ظاهر صورت حیات روح ی وتلی

دمجاز پژوندون ځلره نازېږي
بې طلب پرلار دلار دي لك ځلی

تل پغتی ستړکی خوب ك لك سوی
پسو وینس دخوب بوولی پیدود غلی

دخناس پنصیحت للاری ووت
دربا پېیر مکرون ذان تکلی

خوار جاهل ددیو وددو بحساب دي
لابتر ل خوشیو مرو سره شمېرلی

تنك تاریك زړی لحد روح ی مرده ش
آراسته صورت ی ګور باندی دربلی

او پریشان اندیښنی مثال جیم چې دي
ګور لحدی سلامت روح ی خوړلی

هیڅ راحت پریباندی نشت بیعذاب
دم پدم بخواری خوار خاك رتلی

دیوه صورت دوړو فوت ی ندړ
امانت ی پسر واخست بې ذللی

دقچر پدودي اصل بر طرف ش
چې یو اصل پ بل اصل ګډولی

دظالم دجاهل هسی رنك بایده وو
چې پتېر ناری کړی سری وهلی

هسی بار چې اسان زمکی وړی نشي
بې قوت نادان پکوم قوت زغملی

پ تلوار دکاملانو طلب بری
چې دا باری دتښتن ونه سپارلی

هر دانا چې لدغه تاوان خلاص ش
تر دسهی علم لدون پر بورغلی

ددهسی علم قدر اولیا زده
چې پذان ی تر جهان پله تللی

ددامر پهر ځه کسی روانیږي
داومو خاورو دیوال ی دي نیزلی

مردکان ی دژوندیو پحساب کړه   چې کامل پخپل دم پکښې دملی

نل تنل بحیات دی مرگ ی نشت ،   چې حیات دجهان مزی تریو کښلی

کوم نیکبخت ل بیگانگی پاکیزه ش   چې ولی دولایت پاوبو وللی

پر اوبو باندی ددچراغ پلیزی   شرك کمان پرباند سودی لك خلی

پطلب ی نحوست ل ستوریو واخست   پښه خوی ی هیڅ ساعت ندی کذلی

لك حق داولیا ودد صفت دی

ای مرزا لیدیرو لذ دی چا ویلی

پژوندون کد رضائی دشی بی لالچ   دغه صاف سینه خلاص کړ ل غچ

پغفلت دی خاطر ششکل ذنکل و   شیطانی وسوسه سپذکښی رچ

مکران زړکی دی بو اندیښنی دبری   دژوندون وعده دی لذ دیر تنچ

روحانی میاپمه غریر دی شه ی کور   دملوك لایقت نلری خمچ

چدتم دسترك خوذی پدود شوری   پښه توکل ی خلاص کړ ل لچ

او شریر کیر بذل په کتهری کړه   دغرور نور دی کښی پاس پ نچ

پشالی دنرمی لبنتی بس خیذه   نه پخپل رضا سخت کرك وچ

دپنیذو کوتو عجب سره داده و   چې پکهتری اقرار شوه کمچ

دصورت په کمینی کښی دره و   دنکبن لایقت وزغی وخچ

بظاهر کښې دباطن و ننداره کړه　　　　دیقین پاصل لوی پګمان کچ

ای مرزا دبیګانګی لوی ذکور

چی شیرین عسل پیدا شین لمچ

هر ناپوه چی ددانا بیچارك (بیچاره) ك زخ　　　　بخپل خوی دی بینوال هر سخ

لور دلور اندیښنی پری غلبه شوی　　　　عجب نرم زړی پرېووت پر بنډخ

درحمت ل مخ تور پر بل داوښت　　　　دفساد تاثیری زیات وینم تر زخ

دیر آرزوی اور پر لورو بل ښکوین　　　　درست تمام ی رك ویلی ك لك نخ

اوس دنفس اماره پکومی کښېووت　　　　ناز پرور کوکری بڅوك که ذن چخ

شیرین عمر بهر زه ورزخه دروی　　　　لك دوړ چی بخښی آخلی ل سپنډخ

نابینا مرید به لاس پر بل مزی　　　　دریغ دریغ مدد نکړی مشایخ

ناتمام که دصورت پلوئی لویدی　　　　په معنی کښی آشیانی مرغی پ بیخ

هیڅ محجوب ل معرفت خبر ندی　　　　خام شوه دشریعت پمقام نخ

سلطنت ل عدالت سره زیب ك　　　　نه نادان چی پسر واړوی کوڅخ

ای مرزا پر معرفت زره زره ش

پر زه کښی عارف نوښی ی مخ

شیربن یار بخواب اوده مش تلنن — چه نفس می ی بیاد پوری دی کنن

نه دیدن ی حیاتی دی بی پایه — په حجاب میں ژوندون نه عبن شی لنن

داشنا بیلتون می مرك معنوی دی — لك نیوز دتازه کبنت واله ك خنن

دهستی نوم بڅو باندی باقی دی — ددریاب اوبه چی وکرزی ل دنن

پهر وخت چی وتلاب اوبه شي کم — پر ماهی باندی دا خپل صورت شي پنن

دصفات استوزه چر شی بی ذات — بیخ دلی واوری نپایٔ (پنائی) بی تنن

چی د اهسی باقی ذان درزخ پاڅی — دفنا پدوز بدرومی لك کنن

چی چراغ دمعرفت پکښی بل نوی — دا صورت توره تیاره خالی کورنن

پظاهر لباس که هرڅو ښایسته دی — کمدلیل لك بی باروں شنن

پدا حال بدنفس آشنا پوهیږی — چی پر اور باندی اکر سیندی یا چنن

ای مرزا که غیر وجود لیان واخلی
دوحدت ونه څرکند لار دمنن

څو ك کوم علاج بچاك کل کل — داشنا بخوذ خراب دل دل

نه بخپل دخپل ذان پویرانه وی — چی پ سرد دغم تیغنه زل زل

محبت وذان مین ورانوین — تا وذان ت اشارت که کل کل

نه سادی وبی نیاز ووت پریښوه — اوس داغم پر غولی راغل مل مل

دقتالو سر پری ترنا چر پیری شوی لور پلور بوه ناره چی ولَ ولَ
خالی ذای دبوی ستن پانو نش چیلیده شی سپین خدنك تری تَلَتَلَ
چی پ قصد دهسی جنك وت هوسکری اَوَّل خپل خون ریزی کر پل پل
چی ل هسی خون عمر نارضی شوی ترو دمرك وت تلوار کره زغل زغل
ل پزیبنان و اندیبنبو بیوه لورش چی آخر سه (بنه) دی نشی دَلَ دَلَ
سل سل کموت هیځ دی کبا ورکر بو تنها باوری زیات نسل اسل
ای مرزا پخپل اختیار لزان پاځ
نلدونا اندیبنه ملر بل بل

خاتمه

X.

أَنَا الْمَوْجُودُ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي
فَإِنْ تَطْلُبْ سِوَائِي لَمْ تَجِدْنِي

زه موجود یم همیشه   که طلب لر درویشه
ما به نومی هیڅکله   چه دنیا شوی درته
که طلب کړی ما بومی   زه ده بولم رانژدیشه

أَنَا الْمَقْصُودُ لَا تَقْصُدْ سِوَائِي
كَثِيرَ الْخَلْقِ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

که دزړه مقصود زه یم   زه به نوایم چه نیم
له هرچا سر می راز دی   زه قادره پخپل کریم
که طلب کړه ما بومی   پر هغو مینه زه یم

اَنَا الرَّبُّ الَّذِی یَخْشٰی عَذَابِی
جَمِیعُ الْخَلْقِ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

زه دواړه کون میره — که طلب لر فقیره
زه ده بولم رانژدېشه — بیارنه مځه له بهیره
تل هغه راپس ژاری — چه ی وه لیدم پخیره
که طلب کړه ما بومی — زه ده کل اشیاء خبره

اَنَا الْمَلِکُ الْمُهَیْمِنُ جَلَّ قَدْرِی
عَظِیمُ الْمُلْکِ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

زه ښښتن دجهانون — هم ښښتن ددوزخون
هرچه شته واړه ښما دی — هم ښښتن دجنتون
که طلب کړه ما بومی — زه وناوته نژد ښه رکون

اَنَا الْمَعْبُودُ لَا تَعْبُدْ سِوَائِی
اَنَا الْجَبَّارُ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

نه لا په بل سره مځه — پاخلاص راپس ښه ځه
دهغو چه مقصود زه شوم — پاڅ نشو له غرضه
که طلب کړه ما بومی — خبر کل واړ وسو ځه

أَنَا لِلْعَبْدِ أَرْحَمُ مِنْ أَخِيهِ
وَمِنْ أَبَوَيْهِ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

سنا له پلاره هم لوره زمين پر تا هر كوره
په اخلاص راپس درومي پزره مه درو له نوره
زه هغو يم موندلى چه عار نكه له بيغوره

تَجِدْنِي فِي سَوَادِ اللَّيْلِ عَبْدِي
قَرِيبًا مِنْكَ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

ما به بياموى په ليل كه وماته دشنه ميل
خون بها ديدار كرم كه ومره ثما پر پيل
بو نظر بل سره نه كوري جدائي دعاشقان لر ويل

تَجِدْنِي فِي السُّجُودِ وَحِينَ تَدْعُوا [1]
وَحِينَ تَقُومُ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

چه لما سره يارى كا هم قبول به ذوارى كا
په سجده به راته تل وى درسته شپه به بيدارى كا
كه طلب كره ما به مومى بيا وماته زارى كا

---

1) In margine: تَجِدْنِي فِي سُجُودِكَ حِينَ تَدْعُوا

تَجِدْنِی رَاحِمًا بِرًّا رَؤُفًا

بِکُلِّ الخَلْقِ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

زه پر نا بم مهربانه ځه که نا بولم انسانه

هرچه زه شوم پر مینه ورکوم دواړه جهانه

که طلب کړه ما بوی غافل لواړ شو له ارمانه

تَجِدْنِی وَاحِدًا صَمَدًا عَظِیمًا

کَثِیرَ البِرِّ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

زه بادشاه بم بی نیازه دعاشق دسر محتاجه

هغه سر رانه پیښکښ کا چه خبر ځما له راځه

که طلب کړه ما بومی پطلب کښ آسانی مکړه ایازه

تَجِدْنِی مُسْتَغَاثًا لِی مُغِیثًا

اَنَا القَهَّارُ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

که عاشق وی ما به غواړی هم به تل راپس ژاړی

هرچه زه شوم پر مینه رنځه نیستی ورزی هم غواړی

که طلب کړه ما به مومی زان پصبر کښ ونه غواړی

48

وَارْحَمْ مَنْ عَصَانِي مِنْ عِبَادِي

بِجَهْلٍ مِنْهُ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

ای غافله بی حصوله — خپل غفلت شه درنه پوله

ته شما په طلب نه ی — زه لتا نیم ملوله

که طلب کړه ما به مومی — خواری کړه بخان قبوله

تَجِدْنِي وَاسِعًا لِلْخَلْقِ عَبْدِي

أَنَا الْمَذْكُورُ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

سنا دپاره درته وایم — زه ده دوکون شهایم

بادشاهان بی محتاج شی — که دبیامو دم کیمیایم

که طلب کړ ما بومی — زه پر تا نژد وه تا بم

اِذَا اللَّهْفَانُ نَادَانِي كَظِيمًا

أَقُلْ لَبَّيْكَ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

چه روان شما پلار شی — پر هغو ضرور دشوار شی

غلبه به پر زهر وه کا — شما لاری تای زار شی

که طلب کړه ما به مومی — که رښتیا شما خریدار شی

اِذَا الْمُضْطَرُّ قَالَ اَلاَ تَرَانِی
نَظَرْتُ اِلَیْهِ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

که نه وواېه ای رب ما وژغوری له غضبَ
زه به نه درسره وکړم ښما ورکړه له منصبَ
که طلب کړه ما به مومی معطلی مکړه راځه تر بل شبَ

اِذَا عَبْدِی عَصَانِی لَمْ تَجِدْنِی
سَرِیعُ الاَخْذِ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

که توبه ولره تایب شی لك موسی شپو دشایب شی
بادشاهی به وتا درکړم چه ددوکون صاحب شی
که طلب کړ ما به مومی که به ماپس راهب شی

اَتَعْرِفُ مَنْ یُغِیثُ الخَلْقَ غَیْرِی
مِنَ النِّیرَانِ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

شناخت دنشته ده ای کس بل سره زغولی بل هوس
هر مغصود چه ددزره وی زه هم تالره یم بَسَ
که طلب کړ ما بومی بل سر مخه دد پَسَ

أَنْعَرِفْ مَنْ يَقُلْ لِلشَّيْءِ غَيْرِي

بِكُنْ فَيَكُونْ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

ما پيدا کړه دو عالم — دا خبره دا مبهمَ
کل اشيا چه ما پيدا کړه — دا پره ما ده مسلمّ
که طلب کړ اوس دوار دی — زه وه ناته يم په طمع

أَنْعَرِفْ سَاتِرًا لِلْغَيْبِ غَيْرِي

أَنَا السَّتَّارْ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

که نه درست پګناه پوری — پغفلتْ کنس لما دوری
زه پسنا عيب نه کورم — نه عاجز بنده ماموری
که طلب کړه ما بومی — صادق نه می رنځوری

فَانْ هُوَ تَابَ تُبْتُ عَلَيْهِ عَبْدِی

أَنَا التَّوَّابْ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

که طالب ځما لوال وشی — با به نير نر سر مال شی
بادشاهی به ی روزی شی — دی په پوه په قيل وقال شی
که طلب کړه ما به مومی — نام وننك به لنا لوار شی

وَمَنْ مِثْلِي فَأَيْنَ يَكُونُ مِثْلِي

فَلَيْسَ يَكُونُ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

دصورت مخی می نشته ・ نه می سیال شته لدانشت

له چا واخلم چه می زړ وی ・ ورکوم له خپل مسته

که طلب کړه ما به مومی ・ که نه ملا وتړه حشسته

هَلُمَّ إِلَيَّ لَا تَقْصُدْ سِوَائِی

أَنَا الْمَنَّانُ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

ګرزه شوم پرزړ پوری ・ وبل چاته به نه ګوری

ځما یاد به ستا همراه شی ・ ته به نکړه مینه نوری

که طالب ځما ل وال شی ・ آواره به که مخ نوری

أَتَذْكُرُ لَيْلَةً نَادَيْتَ سِرًّا

أَلَمْ أَسْمَعْكَ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

که پزړه کم لر یاد ・ زه خبر شم ستا له مراد

که پشپه وائی ای رب ・ ستا زاری شی مانه زیاد

که طلب کړه ما به مومی ・ که راضی ځما رضا ده

فَلَا يُنْجِيكَ يَا عَبْدِى سِوَائِى

مِنَ النِّيْرَانِ فَاطْلُبْنِى تَجِدْنِى

زه به نا له اوره خلاص کړم　　بیا تر هرچا بد پاس کړم

که ربنتیا ښما طلب لری　　خزانه به ددوکون ستا پلاس کړم

که طلب کړه ما به مومی　　زه به لالتا اخلاص کړم

وَلَيْسَ تَجِدُ الفِرْدَوْسَ غَيْرِى (1

اَنَا الرَّزَّاقُ فَاطْلُبْنِى تَجِدْنِى

که خبر ش دجنت فردوس لباغ　　ما ساتلی دی له زاغ

پهغه باغ کښ چه ته کښ نی　　نه به مست شی له دماغ

که طلب کړه ما بومی　　بتنك نغربېږی له چراغ

اَهَلْ فِى الخَلْقِ مَنْ يُعْطِى جَزِيلاً

سِوَائِى لَيْسَ فَاطْلُبْنِى تَجِدْنِى

څوك به ورکاوه جزيل　　يا به مور کاندی څوك فيل

بادشاهان ښما محتاج دی　　زه ساتم ابن سبيل

که طلب کړه ما به مومی　　بيا هم شه له ځان هيل

---

1) ولیس یجدك الفردوس غیری

اَنْعَرِفْ سَاتِرًا لِلذَّنْبِ غَیْرِی

اَنَا الْغَفَّارُ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

زه شهابم ستر پوښه	بد به ستا کړم فراموشه
نه راضی شما پداد شه	کله مکوه خاموشه
که طلب کړه ما به مومی	پدربار کښی رانه چوشه

سَاَغْفِرُ لِلْعِبَادِ وَلَاُوبَالِی

فَدَاتَ الْحَشْرِ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

لك ورغ شی هغه لوبه	مور وزار شی له زوبه
که ضرور دربانه در شی	زه به ستا شم ساننډویه
که طلب کړ ما به مومی	شما تل له تا نه بوبه

وَاُکْرِمُ مَنْ اُرِیدُ بِلَا حِسَابٍ

اَنَا الْوَهَّابُ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

ورکوم چه می رضا شی	څوك راضی څوك نا رضا شی
دهر چا مقصود پوره کړم	هر طالب چه نر ما راشی
که طلب کړه ما مومی	لنور چا به دبلا شی

تَعَزَّزْنِی فَلَنْ تَرْقُطْ مِثْلِی

وَلَسْتَ تَرَاهُ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

کدزه عزیز وه می خپل خوانز به دِکومی

شاه گدا ثما محتاج دی بادشاهی پر ما قایم

که طلب کړه ما به مومی ته غافل مشو ای بهایم

وَاَکْرِمْ مَنْ یَتُوبُ اِلَیَّ خَوْفًا

لِیَ اْلاِکْرَامُ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

که ته وماوته ژاړی زه به درکړم چه ته غواړی

زه تا بولم چه ته راشه ته لما په چرته لواړی

که طلب کړه ما به مومی یادو دقیامت هاړی

لِیَ اْلاٰلاٰءُ وَالنَّعْمَاءُ عَبْدِی

لِیَ الْخَیْرَاتُ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

نعمتون می دی عام ورکوم صبح شام

کل اشیا واړه ثما خوری انس وجنس کفر اسلام

که طلب کړه ما به مومی زه تا بولم مدام

لِیَ الدُّنْیَا وَمَا فِیهَا جَمِیعًا

لِیَ المَلَکُوتُ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

دا دنیا له ملکوت	یا ناسوت له جبروت

بادشاهی واړه زما ده	هم تر عرش تر لاهوت

که طلب کړه ما به مومی	کاه ذاکر کهی سکوت

اَتَعْرِفْ مَنْ لَهُ اِسْمٌ کَاِسْمِی

اَنَا الرَّحْمٰنُ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

نه به ژوك زما دحسن په مثال وی	که په حسن لآفتاب له مهتاب سر سیال وی

په اخلاص هغه ما بولی	چه زما دخول لوال وی

که طلب کړه ما به مومی	راته نیر تر سر مال وی

اَنَا المَلِكُ المُلُوكِ وَکُلِّ مُلْكٍ

لِیَ المِیرَاثُ فَاطْلُبْنِی تَجِدْنِی

زه بادشاه دبادشاهانْ	میراث ورم له وارثانْ

هرچه شه واړه زما ده	زه مالك ده مالکانْ

که طلب کړه ما به مومی	زه هم یم دعاشقانْ

أَنَا أَفْنَى الدُّهُورَ وَقَبْلَ قَبْلٍ

وَبَعْدَ البَعْدِ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

که نه وکړه تحقیق　　بی ما بل نشته باقی

کل اشیا چه ما پیدا کړه　　ځوك لنوره ځوك له ناره

ځوك بادی ځن خاکی که طلب کړه ما به مومی　　دمیات اوبه بدرکړم زه په خپله یم ساقی

أَنَا الوَهَّابُ يَا عَبْدِي سَرِيعًا

وَفِيُّ العَهْدِ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

که نه مین یه تا به زر کړم　　بادشاهی به ده دوکون ستا پلاس کړم

که نه لما سره دروغ کړی　　زه به خواری ستا پسر کړم

که طلب کړی ما به مومی　　زه به تا زر هر ځا بر کړم

أَنَا الفَرْدُ المُدَبِّرُ فَوْقَ عَرْشِي

بِلَا التَّكْلِيفِ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

زه آګاه ستا له تدبیره　　ګذر کړم ستا له تقصیره

عرش کرسی واړه ښما دی　　زه ددواړه کون میره

که طلب کړه ما به مومی　　زه ددرمانده یم دستګیره

A

GLOSSARY

IN

AFGHAN AND ENGLISH.

BY

Dr **Bernhard Dorn.**

St. PETERSBURGH

MDCCCXLVII.

A

GLOSSARY

IN

AFGHAN AND ENGLISH.

AFGHAN ALPHABET.

ا *a.*	د *d.*	ع *a̓.*
ب *b.*	ډ, ڎ, ڈ, *ḋ.*	غ *gh.*
پ *p.*	ذ *ẕ.*	ف *f.*
ت *t.*	ر *r.*	ق *ḳ.*
ټ, ث, ٹ, ط, *ṫ.*	ړ, ڑ, ڒ, ڗ, *ṙ.*	ك *k.*
	ز *z.*	ګ, ڰ, ڭ, *g.*
ث *s̤.*	ږ *zh.*	
ج *j.*	ژ *zh.*	ل *l.*
چ *ch.*	س *s.*	م *m.*
څ ځ *ts.*	ش *sh.*	ن *n.*
ح *ḥ.*	ص *ſ.*	ڼ *ṇ.*
خ *kh.*	ض *ẛ.*	و *u.*
ښ *k'h.*	ط *ṭ.*	ه *h.*
	ظ *ẓ.*	ى *i.*

The Afghans like the Persians and Turcs do not always write the letters ڠ ګ and ړ, where they pronounce them, contenting themselves with putting غ ګ and ر. In the glossary I have strictly observed the true orthography. Many words, therefore, written in the text with ګ are to be sought for under ڭ. In order to observe uniformity, I have employed ډ ړ and ګ which are frequently written ڐ, ڈ or ڎ; ړ, ڑ, and ګ, ڭ. The Jazma (ْ) above the vowels ی and و signifies that they are مجهول i. e. to be pronounced as ē and o respectively. A. signifies *Arabic*; P. *Persian*, being put before such words as occur in the Arabic and Persian passages. E. denotes the *eastern*, W. the *western* dialect, coll. *collectivum*, implying that the word is used both for the singular and the plural. Such words as have neither the vowel marks nor the pronunciation given, or the pronunciation of which is enclosed in ( ) are Afghan words not produced in Muhabbat Khan's work, but the meaning of which I have discovered in the course of my researches. The plural form وُنَه is very frequently written ون (وُنْ).

ا

A. أ The letter *Alif*. It marks an interrogation.

آب *āb*, Water. آب حيوان *haiwān* or حيات *hayāt*- The water of life, immortality. رو or روی *rū*-دمخ - Water of the face, lustre, gracefulness. Reputation, renown, honour. بی آب كول To ruin, to dishonour.

A. اب *ab*, A father. ابوان *abawāni* dual. The parents, father and mother.

ابا or آبا A father.

اباېکر, see ابوبکر.

ابا *ibā*, Denial, refusing. كول To refuse, to be disobedient.

اباحتی (اباحية *abāhīyat*), Name of an antinomian sect.

آباد *ābād*, آبادان *ābādān*, Cultivated,

inhabited, peopled, populous. کول - To build, to cultivate, to make a place habitable.

آبادانی *ābādānī*, A habitation, a cultivated, populous place; population, cultivation.

ابتدا *ibtidā*, Beginning, commencement. کول - To begin, to commence.

ابتر *abtar* (see اوتر), Ruined, spoiled, worthless, mean.

ابتهاج *ibtihāj*, Gladness, joy, exultation, cheerfulness.

ابد *abad*, Eternity without end. له ابد, Eternally. تر ابد, ابد پورے ته, id.

ابدا *abadan*, or - تر, Eternally.

آبدار *ābdār*, Watery, having a good water as a diamond, etc. Sharp, dazzling, glancing.

ابدال *abdāl*, A saint, a devotee, a monk.

اَبْدَالْی m. pl. ی f. coll. ئی - Name of an Afghan tribe. It is also written اُودَلی.

ابدی *abadī*, Eternal, without end.

ابر *abr*, *abar*, pl. ونه - A cloud.

ابرار *abrār*, see بار *bārr*.

ابراهیم n. prop. Ibrahim. Abraham.

ابرو *abrū*, pl. ان - The eye-brow.

اُبْرُنی f. coll. Pers. خس, Hind. سوار, Green vegetation at the bottom of pools, or other water.

آبشار *ābshār*, A waterfall, cascade.

آبق *ābiḳ*, A run-away-slave.

ابلق *ablaḳ*, Pyebald, black and white. A pyebald horse.

اَبْلَه شَبَه f. Barefooted.

ابله *ablah*, Foolish, a fool.

A. ابن *ibn*, pl. بنو *banū*, A son. السبیل - سبیل *sabīl* - A traveller. عباس - سماك - etc. nn. propp.

ابو *abū*, Father. بکر *bakr* - جهل *jahl* - طلحه *ṭalḥa* - عبیده - *u'baida*, العاص *ul-āṣ* - القاسم *ul-ḳāsim*, مسعود *mas'ūd* - موبهیه - هاله - هریره - etc. nn. propp.

آبوتاب *ābutāb*, آبتاب *ābtāb*, Splendour. کول - بی, To disgrace, to dishonour.

آبی *ābī*, Watery, aquatic. Blue.

ابيات *abyāt,* see بيت.

ابير *abīr,* A spark.

آپْرِيدَیْ, pl. ی - f. coll. ئی - Name of an Afghan tribe. It is also written آفريدی.

اپسس n. prop. Ephesus.

اپلاس n. prop. Apollos.

اپوته, Troubled, disturbed.

اتاليا, Italy. اتالی, An Italian.

آتش *ātash,* pl. ون - Fire.

اتعاظ *ittiāẓ,* Being admonished, admonition.

اتفاق *ittifāḳ,* Agreeing, consenting; concord. Chance, accident. - به unanimously. By chance. کَوَلْ - To agree. کيدَلْ - To happen.

A. اتقی *atḳa,* More or most pious.

اتكاء *ittikāa,* Leaning against; impediment, obstacle.

اتلس (اطلس) *(atlas),* Eighteen. م - Eighteenth. اتلس کلنی, Eighteen years old. زر - 18,000.

اتمام *itmām,* Completing. کَوَلْ - To finish, to conclude, to accomplish.

اُتْمَانْ خيل / اُتْمَانْ زی — The Otmankhail, Name of an Afghan tribe.

اتوزی, The Attozyes, id.

آتّه, Eight. آتم f. ه, Eigth. آته لس, اتلس, Eighteen. ويْشت - Twenty-eight.

A. أتی *atā,* He came.

آتيا, Eighty.

اتينس n. prop. Athens.

اَتْكَلْ, Guess, conjecture, judgment.

اتك n. prop. Attok.

آثار *aṣār,* see اثر.

اثبات *iṣbāt,* Confirming, corroborating. Confirmation, proof, certain knowledge. کَوَلْ - To confirm, to establish.

اثر *iṣr.* pl. آثار *aṣār,* A vestige, a mark, sign, impression. کَوَلْ - To make impression. pl. آثار, Marks, traces, histories, memorable events, etc.

آثر *āṣir,* f. ه, Joining. Relating, recording. خبری اثری کول, To talk, to speak continuously.

A. اثنان, *is̱nān*, اثنين *is̱nain*, Two.

اثواب *as̱wāb*, see ثوب.

اجابت *ijābat*, Answering, consentig; compliance. کول - To answer, to comply, to listen to.

اجابس n. prop. Agabus.

اجازت *ijāzat*, Permission, leave, dispensation, sanction.

اجتناب *ijtināb*, Turning aside from, avoiding. Abstinence.

اجر *ajr*, pl. ون - Retribution, reward.

اجل *ajl*, pl. ون - The term of life, death. د اجل پياله, The cup of death.

اجل *ajall*, More or most glorious.

اجماع *ijmā'*, Act of assembling, an assembly, council.

اجمالی *ijmālī*, Abridged, summary, compendious.

اجناس *ajnās*, see جنس.

اچك زی, The Atchokzyes, Name of an *Afghan* tribe.

اچول, To throw, to cast. Pres. اچی. Pret. واچاو. Fut. وابه چی. Imp. واچوه. Part. act. اچونکی. P. pass. اچولی.

اخلی, Embellished (?) p. 368.

احاديث *ahādīs̱*, see حديث.

احاطه *ihāṭa*, Surrounding, enclosing, comprehending. An enclosure. کول - To enclose, etc.

احباب *ahbāb*, see حبيب.

احتراز *ihtirāz*, Taking care, abstaining from improper actions. کول - To take care, to forbear, etc.

احتلام *ihtilām*, Dreaming. Nocturnal pollution.

احتمال *ihtimāl*, Laying on a burden. Bearing; patience. Possibility, probability, p. 8. Suspicion.

احتياج *ihtiyāj*, Indigence, want, need.

احتياط *ihtiyāṭ*, Caution, circumspection, foresight. کول - To be cautious, etc.

احد *ahad*, One.

احد *uhud*, Name of a place, p. 89.

احداد *ahdād*, A proper name written also اهداد.

احرام *ihrām*, Putting on a mean habit, in which the pilgrims enter Mecca, in order to celebrate the festival of the 10th day of the penult month of the Muhammadan

year. The cloak or habit alluded to.

احسان *ihsān*, pl. ونه - Doing good, beneficence, benevolent actions. Kindness. كول - To exercise benevolence, to do good, to oblige.

احسن *ahsan*, More or most beautiful, excellent.

احشام *ahshām*, Servants, followers, attendants. Troops, train.

احصا *ihfā*, Numbering, number. بی - Numberless.

احضار *ihfār*, Producing, presenting, making appear, summoning. كول - To call, to make appear, to summon, to bring.

احقر *ahkar*, More or most vile, or contemptible.

احكام *ahkām*, احكامون, see حكم.

احكم *ahkam*, Stronger, firmer, very strong. الحاكمين *ul-hakimīn* - The judge of judges.

احلام *ihlām*, Dreaming. *ahlām*, pl. of حلم *hulm*, Dreams.

احمد n. prop. Ahmad.

احمق *ahmak*, Foolish, fool.

احوال *ahwāl*, see حال.

احوریه, Name of an antinomian sect, p. 26.

احول *ahwal*, Blind of an eye. Squinting.

احيا *ihyā*, Recalling to life, reviving. العلوم *-ul-u'lūm*, Title of a work.

A. اخ *akh*, A brother.

أخ Ah! bravo!

اخبار *akhbār*, see خبر.

اخپل *akhpul*, Self.

اختر m. pl. ونه - The feast of the Ramazan and Sulhijja; a feast. 2. A star.

اختصار *ikhtifār*, Abridging, abbreviating. An abridgement. كول - To abridge.

اختلاط *ikhtilāt*, Mixture, confusion. Intercourse, commerce.

اختلاف *ikhtilāf*, Discord, dissension, difference of opinion. كول - To contradict, to differ in opinion, to oppose.

اخته, P. گرفتار واّلوده, Captured, p.11. Polluted. Seduced. كول - To seduce.

اختيار *ikhtiyār*, Election, choice,

option, free will. کورل - To choose.

اختياط, see احتياط.

A. أخذ *akhaẕa*, He took. VIII. اتّخذ *ittakhaẕa*, id.

اخذ *akhẕ*, Taking, seizing.

آخر *ākhir*, f. اخرى *ukhra*, Last, latter, posterior. End, issue. Finally, at last, afterwards, at length. کورل - To delay, to postpone.

اخراج *ikhrāj*, Producing; expelling. کورل - To expell.

آخرت *ākhirat*, Futurity, the other world.

آخرى *ākhirī*, Last, final.

آخرين *ākhirīn*, The last, posterity.

آخست, Taking.

آخستل, To take, seize. Pres. اخلم. Pret. واخست. Fut. وابخلى. Imp. واخله. Part. act. آخستونکى. Part. pass. آخستى.

اخلاص *ikhlāṣ*, Sincerity, piety, friendship, affection. لاخلاص, Sincerily.

اخلاق *akhlāḳ*, see خلق.

آخون, An instructor, a preacher, a preceptor. A learned man.

آخل, آخل, P. خمير کردن, To leaven. Pret. واخوه. Fut. وابغلى. Imper. واغله. Part. pres. آخونکى. Part. pass. آخلى.

ادا *adā*, Performance, execution, discharge. کورل - To perform, fulfill, to deliver (a speech). کيدل - To be done, etc.

ادب *adab*, Courtesy, politeness, good breading, institute, rule. بادب, به ادب, Becomingly, politely.

ادرار *idrār*, Munificence, liberality, giving liberally and continually.

ادراك *idrāk*, Comprehension, understanding. کورل - To comprehend.

ادريس *idris*, n. prop. The patriarch Enoch.

آدم n. prop. Adam, the first man, p. 142. Man. خور *-khūr* f. ه, A man-eater, a cannibal.

آدم زاد *ādam-zād*, Man, mankind.

آدمى *ādamī*, A descendant of Adam, a human being, human. pl. آدميان, Men, mankind.

آدميت *ādamīyat*, Humanity, civility.

ادنا, ادنی, *adnā*, Inferiour, mean, little.
آدی or آدی f. A mother.
A. اذ *iẕ*, When (in a past sense).
A. اذا *iẕā*, When (in the future sense).
اذان *aẕān*, The summons to prayers.
اذکار *aẕkār*, see ذکر.
اذل *aẕall*, More or most vile, base or abject.
اذن *iẕn*, Permission. کول - To give permission.
اَر, P. پابند, Fetters.
آراتش n. prop. Aratus.
ارادت / اراده *irādat, irāda*, Desire, inclination, wish, intention. کول - To wish, to intend, to design.
اراستا, probably i. q. آراسته, p. 309.
اراستس n. prop. Arastus.
آراسته *ārāsta*, Prepared, dressed, adorned.
P. آراستن *ārāstan*, To adorn, to decorate, to set in order.
آرام *ārām*, Ease, rest, health, repose. کول - To rest, to repose.
آرامگاه *ārām-gāh*, A resting-place.
آرایش *ārāish*, Ornament, embellishment, dressing. مونږل - To be adorned, etc.
آرای *ārāi*, in comp. Adorning.
ارباب *arbāb*, see رب.
اربعین *arba'īn*, Forty. Forty traditions.
اَرت, Open.
آرتول, trans. To open.
آرتیدل, To be opened, to open. Pres. آرت دی. Pret. آرت وو.
آرتینه, آرتنه, pl. آرتینی, A woman, a wife.
آرجمند, آرجومند *arjmand*, Beloved, dear, happy, blessed, noble.
ارحام *arhām*, see رحم.
ارحامی *arhāmī*, Those wonders of Muhammad, which were effected before his birth, p. 88.
A. ارحم *arham*, More merciful.
ارزان *arzān*, Cheap. ی - Cheapness. Abundance. کیدل - To be given, to be bestowed to, to be conferred.
آرزو *ārzū*, Wish, desire.
آرزومن, آرزمند, آرزومند *ārzūmand-man*, Desirous.
ارزیدل (*arzēdal*), To be worth, p. 248.

ارسال *irsāl,* Act of sending, mission.
 کَوَل - To send.

ارستارخس, ارستارکس n. prop. Aristarchus.

ارسطو *aristo,* n. prop. Aristotle, p. 2.

اَرْغُومَي, see ورغومي, A kid.

ارغون, ارغوان *arghawan,* A plant, whose flowers and fruits are of a beautiful red; a red colour. ی - Of a read colour, purple.

ارکان *arkān,* see رکن.

اَرْکَمَي, m. pl. ی - Yawning.

اَرْکَي m. pl. ی - A belch.

ارمان *armān,* Desire, wish, sorrow, regret.

ارواح *arwāh,* ارواحون, see روح.

اوريدل, اوردل, To hear. See اوريدل.

اره *arra,* A saw.

اَرْهَنْډ coll. fem. sing. ارهنډه, Hind. ارنڈ, The tree from which castor oil is made.

آرى *ārī,* Yes.

ار, probably i. q. Hind. آڑ. آخسْتَل - To lay wait. کينول -id. To stop, to hesitate.

اَرْخ, The side. ارخ په ارخ, Breast to breast.

اركس n. prop. Archus.

اړول, To grind, to pervert, to overthrow, to turn. Pret. واړاو. Fut. واړوه. واړوه ری. Imp. واړوه. Part. act. اړونکی. Part. pass. اړولی.

اړيدل, To stop, to hesitate. Perhaps the Hindust. اڑنا *arnā.*

آزاد *āzād,* Free.

آزادگی } *āzādagī*, *āzādī*, Freedom,
آزادی } release.

آزادول (*āzādawal*), To set at liberty, to let loose, release.

آزاده *āzāda,* pl. گان - Free, without care. Noble. Excellent.

آزار, آذار *āzār,* pl. ات - and ونه - Sickness, disease, affliction. Injury. رَسَول, کَوَل To injure, to afflict. کيدَل - To be offended, injured. In compos. Afflicting, tormenting.

ازبك, وزبك, An Uzbec (?).

ازدحام (اژدهام, ازدهام) *izdihām,* A concourse, a crowd, a rushing together of people.

آزرده *āzurda,* Afflicted, sorrowful.

دل *dil* or خاطر *khāṭir*-Vexed, offended, disgusted.

ازل *azal*, Eternity without beginning.

ازله له, ازل ل, From all eternity.

تہ ازل, To eternity.

آزمايش *āzmāish*, Trial, proof.

ازمك, اوزمك, A word not ascertained; it appears to mean some thing eatable, p. 238.

آزموده *āzmūda*, Tried, proved, experienced.

آزمينت, pl. ونه - Trial, proof, temptation.

آزميدل, To try, to prove.

آزميل, To try, to prove. Pres. آزمي. Pret. آزمييه. Fut. وآبزمي. Imp. وآزمييه, Part. act. آزميونكى, Part. pass. ازميلى.

ازواج *azwāj*, see زوج.

اژد, i. q. اوږد, Long.

اژدها *azhdahā*, A large snake, a dragon.

آس m. pl. آسونه, A horse. له آس كوزيدل, To dismount.

اسامه n. prop. Asāma.

آسان *āsān*, Easy, commodious. ى - Facility, ease, repose, sleep.

آسايش *āsāish*, Rest, ease, repose, quiet.

اسباب *asbāb* (pl. of سبب), pl. اسبابون, Causes. 2. Goods and chattels, furniture, baggage, armour.

آسپه, f. A mare.

P. است *ast*, Is (from بودن *būdan*, To be).

استا *istā*, (Gen. of ته), Of thee, thine.

استاذى, استاځى, An apostle, a legate, a messenger.

استاد (ذ) *ustād*, pl. ان - A teacher, preceptor, master.

P. استادن *istādan*, To stand. استاده *istāda*, Standing.

استادى *ustādī*, Teaching, instruction, skill.

استحقاق *istiḥkāk*, Demanding justice, claim, right, merit.

استخوان *ustukhwān*, A bone.

استعداد *isdi'dād*, Readiness; ability, means, capacity. Merit, worth.

استعمال *isti'māl*, Custom, daily practice, use. ول *wal*-To employ, to use.

استغفار *istighfār*, Begging mercy,

asking forgiveness. کول - To beg mercy, etc.

استغنا *istighnā*, Content, independence; exemtion.

استقامت *istiķāmat*, Standing erect; rectitude, integrity, residence.

استقبال *istiķbāl*, Meeting, the ceremony of meeting and receiving a visitor.

استقلال *istiķlāl*, Absolute power, independence.

استماع *istimā'*, Listening, hearing.

استنجا *istinjā*, Purification, ablution after the offices of nature.

استوار *ustuwār*, Firm, strong, stable, solid. ی - Strength, constancy, firmness. کول - To rely on; to put trust in.

استوزی, A teacher, an apostle.

استوزه, استوکنه, آستوکنه, p. 317. (استوزه, p. 327. ?), The residence, habitation.

استول, ایستول, To send.

آستیدل (*āstēdal*), To dwell, sojourn, p. 8.

استیفانس, n. prop. Stephen, Stephanus.

اسحاق n. prop. Ishak. زی - The Ishakzyes, an Afghan tribe.

اسرار *asrār*, see سر.

اسراف *isrāf*, Prodigality, dissipation, p. 89.

اسرافیل *isrāfīl*, The name of an angel who, it is said, will sound the last trumpet at the resurrection.

اسری *asra*, see اسیر.

اسف *asaf*, Grief, anguish, pain.

اسفل *asfal*, Inferiour, lower, the lowest.

اسکندر n. prop. Iskandar, Alexander.

اسکندریا n. prop. Alexandria.

اسلام *islām*, The Muhammadan religion, islamism.

A. اسم *ism*, pl. اسماء *asmā*, Name, a noun.

اسمایلزی, (اسماعیل), The Ismailzyes, an Afghan tribe.

اسماعیل n. prop. Ismail.

آسمان, pl. ونه - The sky, heaven. ی - Heavenly, celestial.

اسمی *ismī*, Nominal.

اسو, The last month of the rainy sea-

son, Hind. کنوار or کوار, آسن.

آسوده āsūda, Quiet, tranquill, satisfied, at ease.

اسوس n. prop. Assos.

اسیا, Asia, p. 167.

آسیا āsiyā, A mill.

اسیر asīr, pl. اسری asra, A prisoner, a captive.

اشارت ishārat, Sign, wink, hint, advising, commanding.

آشام āshām, Drinking, drinker. -خون khūn, Drinking blood; cruel.

اشتاتا, see شت.

اشتغال ishtighāl, Occupation, employment, study.

اَشْتَرانی, The Ashteranīes, an Afghan tribe.

آشتوکه i. q. آشتی, Peace, concord.

اشتهار ishtihār, Publication, divulging, fame, report. کَوُل - To make known, etc.

اشتها ishtihā, Appetite, desire.

اشتیاق ishtiyāk, Wish, desire.

اشجار ashjār, see شجر.

اشرار ashrār, see شریر.

اشعار ashā'r, see شعر.

آشفته āshufta, Distracted, distressed, disturbed, miserable, uneasy. حال hāl - Distressed in condition.

آشفتگی āshuftagī, Distraction, uneasiness, misery.

اشك ashk, A tear, tears.

آشنائی āshnāī, Acqaintance, friendship.

اَشْنَغَر ashnagar, Name of a district in Afghanistan.

آشوب āshūb, Tumult, clamour. Terror. Misfortune.

اشیا ashyā, see شی.

آشیان, آشیانه āshiyān-na, A bird's nest.

اصحاب afhāb, see صاحب.

اصراف ifrāf, Expenditure, waste, prodigality.

اصغات i. q. اصغاث afghās, Confused dreams, which cannot be interpreted, p. 187.

اصغر afghar, Less, very little. 2. n. prop.

اصل afl, Root, origin. به اصل د, On

account of. pl. اصول *uṣūl*, Roots or fundamentals of Muhammadan law (opposed to فروع, *furū'*).

اصناف *aṣnāf*, see صنف.

اصيل *aṣīl*, Well born, noble, genuine.

اضافت *iẓāfat*, Receiving hospitably. كَرْدَن - To receive hospitably.

اضافى *iẓāfī*, Constructive.

اضطراب *iẓṭirāb*, Agitation, perturbation, trouble, chagrin.

اضطرار *iẓṭirār*, Violence, constraint.

اطاعت *iṭā'at*, Subjection, submission, obedience, worshipping.

اطراف *aṭrāf*, see طرف.

اطلاع *iṭṭilā'*, Manifesting, notice, declaring, information. *iṭlā'*, Information. كَرْدَن - To inform, to show.

اطلس *aṭlas*, i. q. اتلس. 2. Satin, p. 338.

اظهار *iẓhār*, Manifestation, revelation, publication.

اعتبار *i'tibār*, Confidence, belief, credit, esteem.

اعتقاد *i'tiḳād*, Faith, belief, confidence - بى, Faithless, unbeliever.

اعتماد *i'timād*, Reliance, trust, faith, confidence.

اعجب *a'jab*, More or most wonderful.

اعراب *a'rāb*, Wild, wandering Arabs.

اعرابى *a'rābī*, An Arabian. *i'rāb*, The motion of the vowel points. Speaking in Arabic without reserve.

اعراض *i'rāẓ*, Aversion, dislike.

اعزاز *i'zāz*, Honouring, respect, honour. كَرْدَن - To honour.

اعظم *a'ẓam*, Greater, greatest.

اعلا, اعلى *a'lā*, Higher, highest, most high.

اعيا *i'yā*, Being wearied with travelling. Fatiguing.

اعيان *a'yān*, see عين.

آغاز *āghāz*, Beginning, commencement. كَرْدَن - To begin, to commence.

اَغْزِى m. pl. ى - A thorn.

اغلب *aghlab*, Superiour, stronger. adv. Most likely, mostly.

اَغْشِنَل, To put on a cloth, to dress.

Pret. وَاَغُستْ. Fut. وَاَبه غونْدى. Imp. واغوند. Part. act. اَغُوسْتُونْكى. Part. pass. اَغُوسْتَى شَوَى.

اَغُسْتَوُلْ, caus. To cause to dress.

آغله p. 241. Perhaps: Pleasing, handsome. See بَنَاغَلْ, To please.

اغنیا aghniyā, see غنی.

آغوستن, Habit, dress, p. 37.

آغوش āghūsh, Embrace, bosom. كَوَلْ - To embrace.

اغیار aghyār, pl. ان - see غیر.

آغَیرَلَی m. pl. ی - fem. coll. ی - Slow of digestion, ill-digesting.

افاق afāḳ, see افق.

آفت āfat, pl. ونه - Calamity, misfortune.

آفتاب āftāb, pl. ون - The sun.

افتان uftān, Falling. وخیزان u-khīzān, Sometimes falling and sometimes rising, creeping along.

افتخار iftikhār, Glorying, boasting. Glory, honour.

افراز afrāz, Part. act. in comp. Exalting, raising.

افروز afrūz, Part. act. in comp. Illuminating, enlightening. - جهان jahān, Enlightening the world.

آفریده āfarīda, Created.

آفریدی i. q. آبریدی.

افساد ifsād, pl. ونه - Corrupting, vitiating, destroying. كَوَلْ - To destroy, to lay waste, etc.

افسانه afsāna, A charm, incantation, fiction, tale, story.

افسس n. prop. Ephesus.

افسسی, pl. ان - An Ephesian.

افسون afsūn, Incantation.

افشان afshān, Part. act. in comp. Scattering, strewing - گل gul, Strewing roses. - زر zar, Strewing gold. Divulging. كَوَلْ - To divulge.

افضل affal, More or most excellent.

افعال afā'l, see فعل.

اَفْغَان, pl. ان - The Afghans. 2. i. q. فغان fighān, Lamentation, p. 312. Alas!

افغانی afghānī, adj. Afghan. pl. ان - The Afghans.

افق ufḳ. pl. افاق afāḳ, The horizon. A tract or region of the earth.

افکار afkār, see فکر.

افگار *afgār*, Wounded. - دل *dil*, Heart-broken, p. 262.

افگنده *afganda*, Casting, throwing down. سر - کردن, To bow.

افلاس *iflās*, Poverty, penury.

افلاتون *aflātūn*, n. prop. Plato.

افلاک *aflāk*, pl. ون - see فلك.

اقامت *iḳāmat*, Resting, staying, standing still, p. 8. Abode, residence.

اقبال *iḳbāl*, Prosperity, good fortune.

اقتدا *iḳtidā*, Following, imitation.

اقتدار *iḳtidār*, Power, authority.

اقرار *iḳrār*, Confession, confirmation. کردن - To confess.

اقران *aḳrān*, see قرين.

اقرب *aḳrab*, More or most near.

اقربا *aḳribā*, see قريب.

اقوال *aḳwāl*, see قول.

اکائیا n. prop. Achaia.

اکبر *akbar*, Greater, very great, greatest. 2. The emperor Akbar.

اکثر *aksar*, Most, many, much. Generally, for the most part.

اکرام *ikrām*, Honouring. کردن - To honour.

اکراه *ikrāh*, Forcing against one's will; horror, aversion.

A. اکرم *akram*, Very kind, merciful, bountiful.

اکلت *iklat*, Eating.

اکمل *akmal*, More or most perfect.

اکنون *aknūn*, Now, at this time. Already.

اکلودیوس n. prop. Claudius.

اکوبکو, Name of a bird, whose voice is imitated by this word.

اکوز, Name of a fruit.

آگامند *āgāmand*, آگاه *āgāh*, Informed of, aware.

P. اگر *agar*, If. اگرچه *agar'cha*, Although.

اگره, اگر n. prop. Agra.

آگه i. q. آگاه.

اکیلا n. prop. Aquila.

آل *āl*, Children, family, offspring. آدم آل, The offspring of Adam, men. محمد - The people, followers of Muhammad.

A. الا *illā*, If not, besides, but, unless. ليعبدون - *liyabudūni* (Cor. LI, 56), I have not created demons

and men (for any other end) than that they should serve me.

A. الاء *alā*, pl. آلاء *alāu*, A benefit, a grace, favour.

الاهی *ilāhī*, Divine.

البتّه *albatta*, Certainly, indeed.

الچی *ilchī*, pl. لر - An ambassador.

آلت *ālat*, pl. آلات, An instrument.

دملاهی - A musical instrument, p.58.

التفات *iltifāt*, Friendship, kindness, respect. کورل - To regard, to look at, to take notice of.

التماس *iltimās*, Beseeching, supplication, prayer, request. کورل - To request. لرل - To have a wish, p. 8.

الحاح *ilḥāḥ*, Solicitation, importunity.

الخواهی, p.49. Perhaps: Wish, desire.(?)

A. الذی *allazī*, pl. الذین *allazīna*, Who.

A. الست *alastu*, Am I not? Taken from Kor. VII, 171: الست بربکم *alastu birabbikum*: Am not I your lord?

الس, اولس, pl. ونه - A tribe or family; a crowd.

الف *alif*, The letter Alif.

الله *allah*, God. اللهم *allahhumma*, O God! اکبر *akbar* God (is) greatest, omnipotent.

الم *alam*, Pain, grief, affliction.

الماس *almās*, pl. ونه - A diamond.

الوتل / الواته { To fly. Pret. والوت. Fut. وابه لوزی. Imper. والوزه. Part. act. الوتونکی. Part. pret. الوتلی.

آلوزول, caus. To make fly, to wing. Pret. والوزاوو. Fut. وابه لوزی. Imp. والوزه. Part. act. الوزونکی. Part. pass. الوزولی.

آلود, آلوده *ālūda*, Defiled, stained, smeared.- خون *khūn*, Stained with blood.

الولی p. 39, see اولوی.

اله *ilah*, A god. لا اله الا الله, *lā-ilah illā'llah*, There is no other God besides God.

الهام *ilhām*, Inspiration.

الهامیه *ilhāmīya*, Name of an antinomian sect, p. 26.

الهی *ilāhī*, Divine.

A. إلی *ila*, Up to, till.

الیاس n. prop. Elias.

الباديه, Name of an antinomian sect, p. 26.

اليم *alīm*, Painful.

آم m. pl. آمونه, The mango tree.

ام *umm*, pl. امهات *ummahāt*, Mother. ام حبيبه - سلمه - كلثوم, nn. propp. Names of wives of Muhammad. ام المومنين *ul-mūminīn*, The mother of the Faithful i. e. Ayesha.

امّا *amma*, But, however.

امارت *imārat*, Government, lordship.

امّاره *ammāra*, Governing strictly, rigourously.- نفس, Concupiscence, p. 371.

امام *imām*, pl. ان - A priest, prelate.

امامت *imāmat*, The priestly office. Performing the functions of a priest.

امامه *umāma*, n. prop. A wife of Muhammad.

امان *amān*, Safety, security, grace, quarter.

امان *ummān*, Safe, secure.

امانت *amānat*, Deposit, charge, any thing given in trust; faith, religion. دار *dār*- Faithful.

امانى *amānī*, Security. Trust, charge.

امت *ummat*, pl. ان - or امم *umam*, People, sect.

امتحان *imtihān*, Proof, trial, temptation.

امتياز *imtiyāz*, Discrimination, distinction.

P. آمدن *āmadan*, To come. در *dar*- To enter.

امر *amr*, An order, command. معروف *ma'rūf*, A self-evident duty; ونهى *wa-nuha*-Commands and prohibitions. كول-To order, to command.

اُمرخيل The Omarkhail, an Afghan tribe (orig. عمر).

امرا *umarā*, امرايان, see امير.

امرد *amrad*, pl. امردون, Beardless, and handsome (youth), p. 204.

آمرزش *āmārzish*, Pardon, grace, forgiveness of sins.

P. امروز *imrūz*, To day.

اَمسا, f. coll. A stick, staff, bludgeon.

A. أمن *amana*, He believed.

امن *amn*, Security, safety.

اموات *amwāt*, see ميت.

امواج *amwāj*, see موج.

آموخته *āmūkhta*, Learned, taught.

امهاتی *ummahātī*, The maternal or elementary qualities (in man).

A. امی *ummī*, An idiot, illiterate.

امید *umīd*, pl. ونه - Hope. وار *wār*- Hopeful, hoping.

امیر *amīr*, pl. امرا *umarā*, امرایان *umrāyān*, (امرکان?), A commander, a grandee, a lord.

امین *amīn*, Safe, p. 272. Constant, faithful,

آمین *āmīn*, Amen.

آمینت, Safety, security.

امین توب, Dispensation.

A. ان *an*, That. *innā*, Because, that. *in*, If.

P. آن, That (pron.).

انار, m. coll. A pomegranate.

انبار *anbār*, pl. ونه - A heap, a stock, a granary.

انباز *anbāz*, A partner, an associate, p. 48.

انبوه *anboh*, A crowd, multitude, mob. Large, copious. ی - id.

انبیا *anbiyā*, see نبی.

A. انت *anta*, Thou.

انتخاب *intikhāb*, Selection, choice. کول - To choose, etc.

انتشار *intishār*, Being scattered, spread. Unfolding, divulging. کول - To divulge, to make known.

انتظار *intiẓār*, Expectation. کول - To expect.

انتیوك n. prop. Antioch.

انجام *anjām*, End, termination.

انجمن *anjuman*, An assembly, a meeting, a banquet.

انجیل *injīl*, The new Testament, the gospel.

انجیر, A fig.

اند *and*, A period of 500 years, p. 366. 2.

P. They are (from بودن *būdan*, To be).

اند p. 96, see دولاند.

انداز, اندازه, *andāz*, Measure. in comp. Throwing, darting, etc.

تیراندازی, *tīr-andāzī*, Shooting arrows. Archery.

اندام *andām*, pl. ونه - Body, stature, figure. A member.

اندبنده, see اندبنده.

P. اندر, In, into, within, in the inside. On, upon.

اندرون *anderūn*, Within, inner apartments.

اندك *andak*, Little, small, few.

اندود *andūd*, Plaster, ointment. - زر *zar*, Gilt or incrusted with gold.

اندوه *andoh*, pl. ون - Grief. - وهلى - Grieved, distressed.

اندهير *andher*, Misfortune, calamity, injustice, tumult.

اندوهين *andohīn*, Full of grief, sad, afflicted.

W. انديش *andish*, E. انديش, Part. act. in comp. Thinking, meditating.- نيك *nīk*, A well-wisher; benevolent. - دور *dūr*, Foreseeing, penetrating.

انديشمن, Thoughtful.

W. انديشنه, (E. · بنه), Thought, meditation, concern.

انديشه *andīsha*, Thought, meditation, care, concern.

انزول, انزەول, To eradicate, to pervert, to overthrow.

انزال *inzāl*, Causing to descend. Emissio seminis.

انس *ins*, Men, mankind. وجنس *u-jins*- Men and spirits or demons, p. 384.

انس (بن مالك), *Ins ben Mālik*, n. prop.

انساب *ansāb*, see نسب.

انسان *insān*, Man.

انشا *inshā*, Production, creation; composition, elegance of style. P. كردن *kardan* - To compose, to recite.

انصار *anṣār*, see ناصر.

انصارى *anṣārī*, An assistant, see ناصر.

انصاف *inṣāf*, Decision, judgment. Equity, justice. - بى, Unjust. كول - To judge.

انعام *inā'm*, A present, a gift. See also نعمت.

انفاس *anfās* } see نفس.
انفس *anfus* }

انقطاع *inkitā'*, Rupture, separation. Cessation.

انکار *inkār*, Denial, disallowing.

انکاز P. 70. Perhaps, a fault of the copyist, instead of انکار, or i. q. انکاس *ankās*, Weak, imbecile, p. 226.

انکر p. 226. Perhaps i. q. Hind. انگارا *angārā*, A firebrand.

انگار *angār*, A painter. A fable, romance, fiction.

انگشت *angusht*, A finger. نما *numā*- One, who is pointed at, famous, notorious.

انگن p. 368. Perhaps i. q. Hindust. آنگن *angan*, A yard, a court, enclosed space adjoining to a house.

انگور *angūr*, A grape, grapes.

انگیز *angīz*, Part. act. in comp. Exciting. - صلح *sulh*, Promoting, producing peace. فتنه انگیزی *fitna-angīzī*, Raising, exciting rebellion, causing disturbances.

A. انا *innā*, Indeed we.

A. انما *innamā*, Indeed, truly.

اننـد *anand*, Happiness, joy, ease.

اَنْنَکی m. pl. ی - The cheek.

انوار *anwār*, see نار.

انواع *anwā'*, see نوع.

انیس *anīs*, A companion, a friend. الواعظین *ul-waizīn*, Title of a work.

او Yes. And.

P. او *ō*, He she, it. His, her.

آوار *āwār*, Injustice, iniquity. Ruined, disturbed. A vagrant.

آوارگی *āwāragī*, Wandering, the state of a wanderer.

آواره *āwāra*, آوره, Vagabond, wanderer. Distressed, distracted. اَوَل - To harass, to put aside, etc.

آوازه, اوزه *āwāza*, Report, fame, rumour.

اواه, *awāh*, Echo.

آوای *āwāī*, اوایا, Voice, clamour.

اوباش *aubāsh*, A rake, a dissolute fellow. The mob, the canaille.

اوبال *aubāl*, see وبال.

اوبجی, اوپچی *opchī*, A man armed with weapons, or clothed in mail.

اُوبه m. pl. coll. Water. plur. also اُوبی. Tears.

اَوتر m. f. ه, i. q. ابتر, Demolished, ruined.

اوڅار, Apparent, to be seen.

اوتیکس, n. prop. Eutychus.

اوج *auj*, pl. ون - Height, summit; the top, dignity.

اوچت (*uchat*), Height.

E. اُوښ, (W. ش) m. pl. ان - f. ه, pl. ی - The camel.

اُوښه f. pl. ی - A tear.

اوښی m. pl. ی - A brother-in-law.

اَودس m. pl. ون - Ablution (performed before prayers).

اُودل, To weave (a cloth, etc).

اُوده m. coll. f. s. fem pl. اودی, Sleeping, asleep. کیدل - To fall asleep. Pret. اوده شه. Fut. اوده شی. Part. act. اوده کوونکی. Part. pass. اوده شوی.

اُور m. pl. ونه - Fire.

اور *āwar*, in comp. Bringing, bearing.

اورا, Hearing? 2. i. q. اوره, A cloud.

اوراد *aurād*, see ورد.

اوربل, To perfume or dress a bride's hair.

اوربشی, f. coll. Barley.

P. آوردن *āwardan*, To bring, to bear. To adduce, to relate.

اورشلیم *urshalīm*, Jerusalem.

اورك, i. q. ورك.

اوره pl. ی - A cloud.

اوربی f. coll. The gums.

E. اُوریدل, To hear. Pres. اوری. Pret. واوریده. Fut. وابه اوری. Imp. واوره. Part act. اوریدونکی. Part. pass. اوریدلی.

اوریده, Hearing.

اُورول, caus. To cause to hear.

اوریشلم, Jerusalem.

اُورل, To bear, to carry away. Pret. یووړ. Fut. یوبه یوسی. Imp. یوسه. Imp. neg. مه اوره. Part. act. اوړونکی. Part. pass. وړی.

اُوړول, To grind (corn). Pret. اوړه

کړه. Fut. اوړه بکه. Part. act. اوړونکی. Part. pass. اوړه کړی.

اوړه, اوړ, m. pl. coll. Flower.

اوړه‌نی, اوړنی, Hind. اوڑھنی *orhnī*, A smaller sheet, a veil or woman's cloak.

اُوړی m. pl. ی - The spring and summer.

اوړېدل, To be grinded. Pres. اوړېږی.

اوزه, اوز, A bushel.

اوږد, see اوګده, Long.

اوږه, see اوګه.

اوس, Now, at present. له‌ـ‌غه From hence. تر اوسه, Now.

اوسپنه *ospana*, اوسپینه, اوسپن, Iron.

اوستاد i. q. استاد.

اوستاز pl. ان -id. A master.

اوستاځی, see استاځی.

اوسط *ausat*, Middle. The middle.

اُوسېدل, To be, to exist, to dwell. Pres. اوسم. Pret. واوسېده. Part. act. اوسېدونکی. Part. pret. اوسېدلی.

اوصاف *ausāf*, see وصف.

اوضاع *auzā*, see وضع.

اَوْغَانْ, An Afghan, the Afghans.

اوقات *aukāt*, see وقت.

E. اُوګد, W. اوږد, ووږد, وږد, m. coll. f. ه, Long, tall.

E. اوګدوالی, W. *uzhdwālī*, Length.

E. اُوْګه, W. اوږ, اوږ, اوږه, f. The shoulder.

اوّل *awwal*, First. له اوّله, لاوّل, From the beginning.

اولا *awwalan*, In the first place, before all things.

اولاد *aulād*, see ولد.

اولجه, probably i. q. Hind. الجهاو *uljhāo*, Entanglement, perplexity, intricacy.

اولو *ūlū*, Possessed of. الابصار *ul-abṣār*- Having eyes, prudent, sagacious. العزم *ul-azm*- Determined, resolute.

اَوْلَوی m. f. coll. ی - Much burned, scorched.

اولیا *auliyā* (pl. of ولی), The saints, the holy.

اولیتر *aulatar*, Better, best.

اولين *awwalīn*, The first, the former.

اوم m. coll. f. ه, Raw, unripe.

اوم, The seventh.

اوه, Oh!

اووه, Seven. دیرش · Thirty-seven. اووهلس, Seventeen. ویشت (E. وبنست). Seven and twenty.

اوبا, Seventy. · زره Seventy thousand, p. 119.

اووری, pl. ی- A cloud.

اوی, p. 26. 211. . . . .

اوبه, p. 166. Perhaps a fault for لوبه (grew).

آویزان, آویزاندی, آویزاند *āwīzān*, Hanging.

آه *āh*, pl. آهونه, A sigh, p. 182. Alas!

آهاړه, The name of the first month of the rainy season. Hind. اساړه (June-July).

اهزاد, see احزاد.

آهستگی *āhistagī*, Slowness, delay, softness, lenity.

آهسته *āhista*, Gently, slowly.

اهل *ahl*, People, possessor. Fit, capable, worthy, p. 75. ایمان *īmān*-A believer. بیت *bait*-Family, especially the family of the prophet Muhammad. تقوی-*takwa*-The faithful, the pious. حق-*hakk*-Pious. خندق-Muhammad's followers who assisted at the battle called the battle of the ditch.

آهن *āhan*, Iron. گر *gar*-A blacksmith.

آهنگ *āhang*, Design, purpose. کول- To intend, to design. به آهنگ به نه آهنگ, Willing or not willing, nolens volens.

آهو *āhū*, pl. آهونه, A deer. چشم *chasm*-Having eyes like a deer, having beautiful eyes. گیر *ghīr*-Catching deers. شکار *shikār*-id.

آهینه, i. q. آینه, A mirror, looking-glass.

ای *ai*, O!

A. ایا *iyyā*, A particle prefixed to personal pronouns, as, ایاك *iyyāka*, Thee.

ایاز *āyās*, Name of a favourite of Sultan Mahmūd, p. 49. A favourite.

ایاس *iyās*, Despair.

ایام *aiyām*, see یوم.

آيت *āyat*, pl. ونه - and آيات, A sentence, or verse of the Koran.

ايتا *ītā*, A present, a gift, an oblation.

ايثار *iṣār*, Presenting, offering (a gift).

ايبنول, To set down.

اير, ايرى f. coll. Ashes.

ايستاده, see استاده.

ايستل, To send out, p. 305.

P. ايشان *īshān*, They.

ايضا *aizān*, Again, also.

ايلغر, (ايلغار) *īlghār*, Expedition. Assault.

ايما *īmā*, Sign, nod, wink, intimation.

ايمان *īmān*, Faith, belief, religion.

ايمن *aiman*, More or most happy, fortunate.

A. اين *aina*, Where?

P. اين *īn*, This.

اينزر, m. coll. A fig, the fig-tree.

اينه f. The liver.

ايواز, ايواڅى, Only, solely.

ايوب *ayyūb*, n. prop. Job.

آينه, آيينه, A mirror, a looking-glass.

A. ايها *ayyuhā*, O!

ب

ب

ب *ba*, In, with, by, etc. 2. The sign of the future tense.

با *bā*, With, by. ايمان *īmān*-Faithful. باسخاوت, *bāsahkāwat*, Generous, liberal. مروت *murūwat*-Manly, generous. وفا *wafā*-Faithful. وقوف *wukūf*-Knowing, informed, aware.

باب *bāb*, pl. ابواب *abwāb*, A door, gate. A chapter. Subject, affair, matter, manner. د پهباب, Because of, on account of.

بابا *bābā*, Father.

بابل n. prop. Babel.

بَاتِینگَرْ m. coll. P. بادنجان, The love-apple.

A. باح X. استباح *istibāha*, He rendered lawful.

بَاجَوَرْ, The district of Bajawar, or Bajur. ی - A Bajawarian.

بَادْ m. pl. ونه - Wind, air, breeze. بَرْ بَادْ شْوَلْ or کَیْدَلْ - To be undone, destroyed, p. 350.

بَادَامْ m. pl. ونه - An almond. چشمی *chasmī* - Having placid eyes.

بادبان *bādbān*, A sail, p. 13. A fan

بَادْرُو, Name of the second month of the rainy season, Hind. بهادون, August.

بادشاه *bādshāh*, A king, a sovereign. بادشاهانه, Imperial, royal.

بادشاهی *bādshāhī*, Royal, imperial. Royalty, empire, sovereignty.

باده *bāda*, Wine, spirits, p. 199.

بار *bār*, Load, burden, heaviness: -لوی, Heavy. Time, once. بار بار *bārbār*, Frequently. دوباره *dūbāra*, Twice.

بار *bārr*, pl. ابرار *abrār*, Just, holy, pious.

بَارَانْ m. pl. ونه - ون - Rain.

A. بارك, see برك.

بارگاه *bārgāh*, A court, palace, place of audience.

بارناباس n. prop. Barnabas.

باری, بار *bārī*, The Creator. تعالی *ta'āla* - The most high God. 2. Once.

باریك *bārīk*, Fine, slender, minute, subtile.

بارہ *bāra*, n. prop. of a place, p. 43.

باز *bāz*, A hawk, p. 9. 236. 2. Again, back. 3. Open. کول - To open, or unfold, to remove.

بازار *bāzār*, pl. ونه - A market.

بازرگان *bāzurgān*, A merchant.

بازگشت *bāzgasht*, Returning.

بازنده *bāzanda*, Playing. The proper name of a pigeon, p. 8.

بازو *bāzū*, The arm. بازوگان, Arms, wings.

بازی *bāzī*, Play, sport.

بازید *bāzīd*, (commonly بایزید) n. prop. Bayazid.

باس, Imper. p. 181. Throw thou. Fut. به باسم, I will throw, carry.

باطل *bātil,* False, vain.

باطن *bātin,* The inward part. Internal, hidden, concealed.

باعث *bāi's,* Productive; cause, motive, author.

باعد *bāi'd,* Remote, very distant.

باغ *bāgh,* A garden, orchard.

باغبان *bāghbān,* A gardener.

باغی *bāghī,* Rebelling; a rebel, mutineer.

باقی *bākī,* Remaining, permanent, eternal.

باك *bāk,* Fear.

باكره *bākira,* A virgin.

بالا *bālā,* Above, up. خانه *khāna* - A balcony.

W. بالشت (E. بالش) pl. ونه - A pillow, a cushion.

بالغ *bāligh,* An adult.

بالنر, Broth, soup. The name of a dish.

بالين *bālīn,* A pillow.

بام *bām,* An upper story, the terrace or roof of a house.

بانر, باندی, Above, up.

بانر, بانره *(banra),* An eye-lash.

بانك *bāng,* Voice, crying out, sound.

باهو, i. q. A. خلخال, The ring worn by oriental ladies round their ankles.

باوجود *bāujūd,* Nevertheless, notwithstanding.

باور, Belief, faith, confidence. True, certain. ی - Believing.

باهوش *bāhūsh,* Intelligent, judicious, wise. Sober.

باید *bāyad,* It is necessary, it behoves.

بایده *bāyada,* Necessary, becoming.

بايلق, To load. To charge.

بای کر, Hind. پیلو, The name of a tree from which they make tooth-pickers.

بپوزه m. A fan.

ببی, Name of a bird.

بت, بوت *but,* pl. ان - An idol. پرست *parast* - An idolater. خانه *khāna* - An idol-temple.

بټ, پټ *bat, pat*, لټ بټ کول, To sack, to plunder, to harass. See بټ.

بټان, The Pathans or Afghans as they are called in India.

بتر *battar* (contr. of بدتر), Worse, very bad.

بته f. pl. ې, A heron.

بتک زی, The Batakzyes, Name of an Afghan tribe.

بجا, see جا. بجانب, see جانب.

بچی m. pl. ي, f. coll. بچي, also بچه, An infant, a child, the young of any creature.

بچونګړی m. pl. ي, f. coll. ې A very little child, or young one.

بڅری m. pl. ي - A spark of fire.

بحث *bahs*, Inquiry, discussion, controversy. کول - To dispute, argue, debate.

بحر *bahr*, pl. بحار *bihār*, A sea. بحر و بر *u-barr* - Sea and land.

بخت *bakht*, Fortune, luck, prosperity.

بختور *bakhtawar*, Fortunate.

بختيار *bakhtyār*, id.

بخر, بخره *bakhra*, Share, portion.

بخش *bakhsh*, Part. act. in compos. Imparting, bestowing, forgiving. 2. Share, portion, forgiveness.

بخشش *bakhshish*, Gift, grant, forgiveness. صاحب دبخشش, Munificent, liberal.

بخښل, To give, to bestow, to forgive.

بخشنده *bakhshinda*, Part. act. Giving, giver, bestower, pardoner, forgiving.

بخمل, بخملی f. coll. A red worm, Hind. بهمنی.

بخنی, p. 371. . . . .

بخيل m. coll. f. ه, pl. ي - Miser, niggard, avaricious.

بښل, بخل, To give, to present, to bestow. Pret. بخلی دی. Imp. او به بخه. Part. act. بخونکی. Part. pret. بخلی.

بښنه, A gift, grant, boon.

بښتنه f. pl. ی, Marshy ground; a clay-marsh.

بد *bad*, pl. ان - f. بده, Evil, bad. اثر

asar - Ill-marked. احوال *ahwāl* - In bad circumstances, ill-conditioned. اصل *asl* - Low-born. افعال *af'āl* - Evil-doer, sinner. انديش *andīsh* - Evil minded, malignant. آواز *āwāz* - f. ه, Having a bad voice or a bad name. بخت *bakht* - Unlucky, unfortunate. ى - Misfortune. بوى *būi* Fetid, a bad smell. پسند *pasand* - A lover of difficulties or of evil. ى - Loving evil. حال *hāl* - In bad circumstances, ill-conditioned. خصال *khisāl* - Of a bad disposition. خو *khū* - Of bad habits, bad-tempered. ى - Unmannerliness. خواه *kh'wāh* - Malevolent, inimical. ذات *zāt* - Low-born, wicked, vicious. راه *rāh* - Wicked, sinful. رنگ *rang* - Of bad colour, of bad kind. زبان *zabān* - Indecent (speaker), abusive. Abuse. ساعت *sāa't* - An unlucky moment. Ill-timed. صورت *sūrat* - Ugly. عهد *a'hd* - Faithless, treacherous. فروغ *furūgh* - Without success. فعل *fi'l* - pl. ون - Evil deeds Of bad habits (in a religious sense). كار *kār* - pl. ان - كردار or كردنى - *kirdār* - Evil-doer, sinful. ى - Wickedness, evil-doing. گمان *gumān* - Suspicious, malevolent. گو *go* - Evil-speaking, slanderous. ى - Slandering, calumniating. گهر *guhar* - Of bad origin. مذهب *mazhab* - Of a bad religion. A sectary. مزاج *mizāj* - Of bad temper. معامله *muā'mala* - Unfair in dealing. نام *nām* - Having a bad name, infamous, calumniated. ى - Infamy, ignominy. نفس *nafs* - Having a depraved mind, sensual. وضع *wasʿ* Evil-disposed.

بد i. q. بدى or بده.

بدخشان *badakhshān*, Name of a country famous for the production of rubies.

بدر *badr*, The full moon. *badar*, Name of a place.

بدر *badar*, Without, out of doors. كردن - To come out, to be out,

to go out. کول - To bring out, to carry out, to expel, to remove.

بدرکه p. 61. Probably i. q.

بدرقه *badrika*, A guide, a fellow-traveller.

بدره *badra* i. q. بدراه, Perverse.

بدعت *bida't*, The introduction of novelty in religion, schism.

بدل *badal*, Exchange. ته -In exchange of.

بدلیدل (*badlēdal*), To be changed; to change. Pres. بدلیږی.

بدلول, To change, to alter. Pret. بدلکړی. Fut. به بدل کړه. Imp. بدل کړه. Imp. neg. مه بدلوه. Part. act. بدلونکی. Part. pass. بدل شوی.

بدله f. pl. ی - Tunes or words which they sing with musical notes, melody, song.

بدن *badan*, The body.

بدی *bady*, Badness, wickedness; misfortune, evil.

بدیهه *badīha*, An extempore, an impromptu, any thing done without premeditation.

بر *bar*, Above, up, upon, in. بر سیره کول, To produce, to put forth, to unsheath, etc. 2. The bosom, breast. 3. Fruit, p. 245.

برء *bur'a*, Free, exempt.

بر *barr*, pl. ابرار *abrār*, Good, beneficent, just, pious. 2. The continent, the earth, p. 320. بحر وبر, Sea and land.

براء n. prop.

برابر *barābar*, Abreast, even, level, equal, alike, opposite. ته - Opposite to. ی - Equality. کول - To dispute for equality, to rival. په - د, Opposite, against.

برات *barāt*, (شب -), The 14th day of the month Sha'bān, on which the Musulmans make offerings in the names of deceased relations.

براته p. 234. Probably i. q. براته. See بروت.

برادر *birādar*, Brother.

برای (از) *barāi*, By reason of, on account of, for.

بَرَارَهْ, Yesternight.

بربر *barbar*, A barber.

بربط *barbat*, A kind of harp. بربط غږوونکی A harper.

بَرْبَنْډ m. coll. f. ه, pl. Naked, p. 239.

بربنډېدل (*barbandēdal*), The being naked, nakedness.

بر تر *bar-tar*, Higher, high. بر تروالی, Excellence, superiority.

برج *burj*, A constellation, a sign of the zodiac. The house or station of the sun, etc.

برخوردار *barkhūrdār*, Happy.

بَرْخَه f. pl. ی - Share, portion.

بردار *bardār*, Observing, obeying, executing.

برداشت *bardāsht*, Patience, endurance. کَوَلْ - To endure.

بردبار *bardbār*, Forbearing, patient. ی - Forbearance, meekness.

بردع *barda'a*, Name of city, Berda'a.

p. بردن *burdan*, To bear, to carry.

برده *barda*, A prisoner of war. A slave, a servant.

بر طرف *bar-taraf*, Aside, apart, dismissed. کَوَلْ - To dismiss. کېدَلْ - To be dismissed, turned off, etc.

برق *bark*, Lightning.

بَرْقېدَلْ, To flash(?). Pret. وو برقېده. Fut. اوبه برقی. Imp. او برقوه. Part. act. برقوونکی. Part. pass. برقولی.

A. برك *baraka*, He kneeled down. III. بارك *bāraka*, He blessed.

بَرَګْ m. coll. f. ه, pl. ی, Pyebald, black and white, party-coloured.

برکت *barakat*, Blessing.

برګ *barg*, A leaf. 2. Warlike apparatus, provision or necessaries for a journey. Power, strength. 3. Wealth. بی برګی, Poor, fruitless.

برګزیده *barguzīda*, Chosen, select.

برمنډ, Perhaps i. q. بر بنډ.

برمنډېدل, To be naked(?).

برون *birūn*, Without, out, abroad.

برهان *burhān*, Demonstration, proof.

بَرَهْ خان خېل, The Barah-khankhail, Name of an Afghan tribe.

برهم *barham*, Confused, entangled.

Angry, vexed, sullen. کول - To confuse, confound. کیدل or شول - To be entangled, embroiled, etc.

برهمن *brahman*, A Brahman.

برهمن, برهنه *barahna*, Naked.

برئ *bar'ia*, Free. Sound, healed, cured.

بریان *biryān*, Fried, roasted, broiled.

بریت m. pl. ونه - P. بروت *burūt*, Mustaches, whiskers.

بر یښدل, To shine, to flash.

بر یښنا, Light, splendour.

بر یښول, caus. of بر یښدل, To cause to shine.

بریده *barīda*, Cut, amputated, clipped.

بربر, p. 12. 219. Perhaps i. q. Hind. بهڑ بهڑیا, Simple, candid, without guile, or پهر پڑیا, A flutterer, swift, quick.

برېوکی f. coll. A whirlwind.

برستن, A coverlet of cotton; a quilt.

برګرندی, Embrace.

بزرگ *buzurg*, pl. ان-Great. وار *wār*-Ancestor, elder, saint. ی - Greatness, eminence.

بزم *bazm*, Banquet, assembly.

بزه f. A she-goat.

بزه‌گار *bazah-gār*, A sinner, p. 359.

بس, Enough, plenty. It is sufficient! بس الله, God is sufficient.

بساط *bisāt*, A bed, covering, carpet.

بست *bast*, see بند.

بستر *bistar*, A bed, mattress, pillow.

P. بستن *bastan*, To bind. بسته *basta*, Bound, shut, fastened.

بسنده *basanda*, Satisfied, approving.

بسیار *bisyār*, Many, much.

بشارت *bashārat*, Glad tidings.

A. بشر *bashara*, He brought joyful news. II. id.

بشر *bashar*, pl. ون - Man, mankind. *bashr*, Diffusing gladness. Joyful news. 2. A proper name.

بشره *bashara*, The countenance.

بشری *bashrī*, Human, relating to man.

بشری, بشرا *bushrā*, Joyful news.

بصیر *baṣīr*, Seeing, perceiving, intelligent.

بعث *ba'ṣ*, Resurrection.

بعد *ba'd*, After, afterwards. ازآن *azān*-Hereafter.

بعض / بعضی *ba'ẓ*, Some, certain ones.

بعید *ba'id*, Far, distant, absent.

بغری m. pl. بغری, f. coll. ی - A term of abuse, pimp, cuckold.

بغض *bughẓ*, Malice, spite, hatred, detestation.

بغیر د *baghair*, Without, except.

بقا *baḳā*, Duration, permanence, eternity. لرل-To last, (Bestand haben).

بقیع، بقیعه n. prop. The cemetery of Madīna.

بکر, بکړ *bagaṙ* A kind of rice.

بل m. coll. f. بله pl. ی - Another. بل هیر, Another time. بله ورځ, Next day. بل بل, Various.

بل m. coll. f. ه, Inflamed, lighted. جل بل, Burnt up, or consumed with fire.

بلا f. coll. Calamity, misfortune.

بلا *bilā*, Without.

بلبل *bulbul*, A nightingale.

بلغاك *bulghāk*, Clamour, altercation.

بلغم *balgham*, Phlegm, catarrh.

بلك, بلكه *balki*, Moreover, but, nay.

بلل, To call, to name. Pret. بللی. Fut. اوبه بوله. Imp. راوبوله. Part. act. بلونکی. Part. pass. بللی, به للی.

بلند *buland*, High, great, tall. پرواز *parwāz*-(A bird) flying high.

بلوڅ, The Balotsies, an Afghan tribe.

بلودل, Probably: To blow.

بلوغت *bulūghat*, Puberty.

بلیدل, To burn, to be lighted. Part. بلیدونکی, Burning.

بلول, caus. To light, (fire). Pret. بلکړ. Fut. بل به کړه. Imp. بلکړه. Imp. neg. مه بلو. Part. act. بلونکی. Part. pass. بلکړی.

بلوږ or بلږ, A whetstone.

بنا *binā*, Building, foundation. An edifice. کول - To build.

بنت *bint*, A daughter.

بند *band*, pl. ون - A fastening, impri-

sonment. The joint of the hand. f. ە, Fastened, shut. کول- To imprison. To fasten, to shut. P. بند زدن *band zadan*, To put in fetters.

بندوبست *band-u-bast,* Settlement, regulation, treaty, testament.

بندگی *bandagī*, Service, hommage. کول-To do hommage, to honour.

بنده *banda*, pl. گان- A slave, servant.

بندی *bandī*, pl. ان - id.

بندخ, p. 371. Perhaps i. q. بندق *banduk*, A musket, firelock. A cannon or musket-ball.

بندیوان، A prisoner, captive.

بنړا, see بانړه.

بنفشه *banafsha*, A violet.

بنګ *bang*, Hemp; an intoxicating potion made from the leaves of hemp.

بنګښ, (بنه)، Name of an Afghan tribe.

بنو *banō*, A district in Afghanistan, whose inhabitants are called بنوڅی.

بنو *banū*, بنی *banī*, Sons, posterity. آدم *ādam*-Man, mankind. اسرائلان or اسرائیلو-The children of Israel. قریظه- The Banū Kuraiza, an Arabian tribe.

بنیاد *bunyād*, Foundation, basis. کول- To found, to lay a foundation, to build. کن *kan*-Extirpating by the roots; destroying, demolishing.

بنیر, A district in Afghanistan, whose inhabitants are called بنیروال.

بو *bū*, Smell, odour. 2. بو i. q. بوی.

بوت, see بت.

بوتلل, To draw, to bring. Pret. بوت.

بوتی m. pl. ی, f. coll. ی -The young of a camel.

بوټ، Ill-temper, anger.

بوټی (*butai*), Hind بوټا, A bush.

بوجود, see باوجود, Nothwithstanding.

بود *būd*, Being, existence.

P. بودن *būdan*, To be.

بورا m. coll. A hornet.

بورنه P. ښکارد ، Bread of coarse unsifted flour, full of bran.

بوز i. q. پوزه, The nose.

بوزه *bōza*, Beer.

بوس, Hind. بهوسی *bhūsī*, Chaff.

بوس *bōs*, Kissing. بوسه *bōsa*, A kiss.

بوستان *bōstān*, A flower-garden.

بوق *būḳ*, A trumpet.

بول *būl*, Urine. کول - To urine.

بولم, see بلل.

بوم m. pl. ان - f. بومه, pl. بومی, An owl. 2. Land, ground.

بوهار (*būhār*), i. q. بهار, Spring.

بوی *būi*, Smell, odour. 2. *bawi*, Conjunct. of the verb کېدل - To be.

بوی ستن i. q. بوستان.

بویه, It is necessary, it behoves.

به *ba*, In. 2. The sign of the future tense.

بها *bahā*, Price, value.

بهار m. pl. ونه - Spring.

بهانړ m. f. بهانړه, A colt.

بهانه, بهان *bahāna*, Pretence, pretext, excuse. 2. بهانه کول, Hind. بهانا *bahānā*, To make flow.

بهائم *bahāim* (pl. of. بهیمه), Beasts, brutes.

بهبود *bihbūd*, Health, vigour, welfare. Healthy, vigorous.

بهتان *buhtān*, Calumny, false imputation.

بهتر *bihtar*, Better. ی - The best, gain, advantage. ین - Best.

بهر, Without out. شول or کېدل - To come out. کول - To throw out, to cast out. ایستل - To send out. لاړل or تلل - To go out, etc.

بهره *bahra*, Property, fortune. Share, portion. Profit. مومل - To become possessed of, to find, to obtain. مند *mand* - Blessed, fortunate, partaking of, profitable.

W. بهشت (E. بهشت) *bihisht*, Paradise.

بهم *baham*, Together.

بهول, (*bahawal*), caus. To make flow. See بهېدل.

بهنه *bahna*, A boy's whipping top.

بهی i. q. به ی.

بهېدل (*bahēdal*), Hind. بهنا *bahnā* - To flow, to run, to float. To blow. To pass. Pres. بهېږی.

بهير *bahīr*, Baggage, camp-followers. 2. Hind بهير *bhīr*, Multitude, crowd, mob. Trouble, difficulty.

بی *bī*, Without. له id. بی اتفاقی *ittifākī* - Discord. احصا *iḥṣā* - Countless. احتياط *iḥtyāṭ* - Incautious, imprudent. اختيار *ikhtiyār* - Without choice, helpless, involuntary, forced. ی - Helplessness. آرام *ārām* - Restless, uneasy. ی - Restlessness. اعتبار *i'tibār* - Of no credit or estimation, disesteemed. ی - Discredit. اعتقاد *i'tikād* - Incredulous, unbelieving. ی - Incredulity, disbelief. اعتماد *i'timād* - or اعتميد - f. ه, Distrustful, diffident, not relying upon. الم *alam* - Without grief. انتها *intihā* - Immense, infinite, boundless. اندازه *andāza* - Immoderate, immense, immeasurable. ايمان *īmān* - Without religion. بار *bār* - pl. ون - Without fruit. Barren, fruitless. باك *bāk* - Fearless. ی - Fearlessness, intrepidity. بركت *barakat* - Mischievous. برگ *barg* - Fruitless, barren. بقا *baḳā* - Frail, perishable, not eternal. بها *bahā* - Invaluable. بهره *bahra* - Destitute, unfortunate. پايان *pāyān* - Immense, endless. پروا *parwā* - Fearless. پرهيز *parhīz* - Incontinent. تاب *tāb* - Faint, powerless, restless, uneasy. ی - Faintness; restlessness. تدبير *tadbīr* - Incautious, inconsiderate, unwitting. ترس *tars* - Fearless. ی - Fearlessness. تقوى *taḳwa* - Impious تكليف *taklīf* - Without ceremony, all at once. ثبات *ṣabāt* - Instable, inconstant. جا *jā* - Ill-placed, ill-timed, improper. جان *jān* - Lifeless, faint. جانان *jānān* - Without a sweetheart. جرم *jurm* - Faultless, innocent. جون - see جون - بيچاره *bīchāra*, بيچار, Without remedy, without choice, helpless, poor. بيچون *bīchūn*, بيچگون, Incomparable, unparalleled. بيخان, i. q. بيخان, Out of his senses, beyond himself, mad, enraptured. حجاب *ḥijāb* - Unveiled. حجت *ḥujjat* - With-

out proof or demonstration. بيحد *bīhadd*, Boundless. ى -Boundlessness. حرمت *hurmat*-Disgraced. ى-Disgrace. حساب *hisāb*-Countless. حضور *huźūr*-Absent. حصول *huṣūl*-Profitless; vain. خانومان *khānumān*-Without a domicile, a traveller. خبر *chabar* - pl. ون - Ignorant, uninformed, incautious, imprudent. ى - Ignorance, heedlessness. خرڅه *khartsa*-Without money. خطر or خطره *khatar*-Free from danger or fear. Safe. خمير *khamīr*-Unleavened. بيخواب *bīkhwāb*, خوب - Sleepless. ى - Sleeplessness. بيخود *bīkhūd*, Beside one's self, out of one's mind, enraptured, senseless. ى-Senselessness, etc. بيخوند f. ه, P. بيخوانى, Without flavour. بيدر *bīdurr*-Without pearls. بيدرنگ *bīdirang*, Without delay. بيدريغ *bīdarīgh*, Undeniable, unsparing. بيدل *bīdil*, Heartless, dispirited, sad. ى - Dejection, etc. بيدم *bīdam*, Breathless. دماغ *damāgh*-Brainless. Ill-tempered. بيدولت *bīdaulat*, Unfortunate. بيدين *bīdīn*, Irreligious, an infidel, unjust. راه *rāh*-Erring; one who loses the way. ى - Deviation from the right way. رحم *rahm*-Merciless. بيرنگ *bīrang*, Colourless. بيرو *bīrū*, Shameless. Inhuman. ره *rah*-Erring. ى - Error, wandering. زار *zār*-Free, exempted, disgusted, displeased, sick. زبان *zabān*-Without a tongue, dumb. زوال *zawāl*-Imperishable, unchangeable. زور *zūr*-Weak, impotent. ى - Weakness. زيان *ziān*-Without loss, without damage. سامان *sāmān*-Wicked, disproportioned. Stupid. سبب *sabab*-Without reason. ستريك -Without eyes. سر *sar*-Peerless, unequalled. سروسامان *sārusāmān*-Without apparatus, unfurnished; helpless, confused. شرمى *sharmī*-Shamelessness. شعور *shu'ūr*-Ignor-

ant. ى - Ignorance. شفقت shafkat-Unkind, unmerciful. شك shakk-or شك وشبه shakk-u shubh-Doubtless, certain. شمار shumār-Countless, innumerable. صبر ṣabr-Impatient. ى - Impatience. عدل a'dl-Unjust. عذر azr - Without excuse. عقل akl Without judgment or intellect. Foolish. ى - Foolishness. علم i'lm-Without knowledge, ignorant. عمل a'ml-Without work. عيب aib-Faultless. غايت ghāyat-Boundless. غم gham-Without anxiety. At ease. غور ghaur-Shallow. Without consideration, inconsiderate, thoughtless. غيرت ghairat-Spiritless, wanton; not jealous. بيفايده bīfāida, Profitless, useless. فروغ furūgh-Without success فهم fahm-Stupid. ى -Stupidity, slowness of comprehension. فرمان fermān-Without order. بيقدر bīkadr, Without dignity. قرار karār-Inconstant, unsettled, restless. ى - Uneasiness, etc. قوت kuwwat-Powerless قياس kiyās-Inconceivable, incomprehensible, immense. بيكار bīkār, Unemployed; an idle lazy fellow, a vagrant. ى - Idleness. كس kas-Friendless, destitute. ى - Forlorn, friendless state. گاه gāh-Untimely, unseasonable. گردن gardan-Without neck. گمان gumān-Without doubt. بيگنه, بيگناه bīgunāh, Innocent, guiltless. مانند mānand-Incomparable, unparalleled. مثال misāl or مثل misl-id. مع i. q. بيرو. مروت murūwat - Ungenerous, unkind, cruel. مزه maza-Tasteless, insipid. منت minnat-Without entreaty, without favour or obligation. Independent. مهر mihr-Unkind. نام nām-Without character or reputation. نصيب nafīb-Without a share, destitute, poor. Unfortunate. نظير nazīr-Incomparable. نقصان nukṣān-Without loss. نوا nawā-Indigent. ى -Indigence. نوال

nawāl-Without a present, without a gift. ننگ *nang*-Shameless. نهایت *nihāyat*-Without bounds, endless. نیاز *niāz*-Without prayers or entreaty, in want of nothing, independent. ی - Independence. وطن *watan*-Without a home, an exile. ی - Exile. وفا *wafā*-Faithless. ی - Faithlessness وقت *wakt*-Out of season; untimely. وقوف *wukūf*-Ignorant, inexpert. هنر *hunar*-Unskilled, without virtue.

بیهوش *bīhūsh*, Insane, mad, senseless. ی - Senselessness.

بیا, بی, Again, back.

بیابان *bīyābān*, A desert, wilderness.

بیارته (*biārta*), Again.

بیاض *bayāẓ*, Whiteness. A blank book, a commonplace-book.

بیامونیل, To find, to recover.

بیان *bayān*, Explanation. Relation.

به بیان راوړل, To relate.

بیانول, To explain, to expose.

بیایه, Bring thou. بیائی, He brings. Bring ye.

بیبی *bībī*. pl. بیبیان, بیان ,بی, A lady.

بیپرتی, Excessive eating, eating too much.

بیت *bait*, pl. ابیات *abyāt*, A verse, a distich.

بیټنی pl. ی - fem. coll. ئی- Name of an Afghan tribe.

بیخ *bīkh*, Root, origin.

بیخرتی, Unseasonable action, or business.

بید *bed*, A willow.

بیدار *bīdār*, pl. ان -f. ه, Awake.

بیداریدل, To cease to sleep, to awake, or to be awaked.

بیدپای *bīdpāī*, The name of an Indian philosopher.

بیده (*bida*), Hay.

بیدیا, A desert, a wilderness.

بیرته, Separated; torn off, used. 2. (بیرت) Back, again. به بیرته, id.

بیریا n. prop. Berea.

بیرون *bīrūn*, Without, on the outside.

بیر, Hind. بهیر *bhīr*, Multitude, crowd.

بیړه, A raft, float, a ship, a boat.

P. بیست *bīst,* Twenty. سیوم *sīwum*- Twenty-third.

بیش *bīsh,* Before.

بی‌شکش, pl. ونه-i. q. پیشکش, A present.

بیشه *bīsha*, A forest. Accustomed to, addicted to. 2. i. q. پیشه, Custom, habit.

بیضه *baiẓa,* An egg.

بیع *bay,* Buying, selling, commerce. کیدل-To be sold. بیه‌اخستل-To buy, to purchase.

بیعت *baia't,* Homage, fealty.

بیگار *bīgār,* A person forced to work without pay.

بیگانه *bīgāna,* A stranger, a foreigner.

بیگانگی *bīgānagī*, Strangeness, the being foreign or not domestick.

بیگاه *bīgāh,* بیگا, Evening.

بیل m. coll. f. ه, Separated.

بیلتون, Separation.

بیلول, To separate.

بیلیدل, To be separated.

بیم *bīm,* Fear.

بیمار *bīmār*, Sick, indisposed. ی- pl. ی- Sickness.

بین *bain,* Between. ما بین *mā-bain,* What is between, an interval.

بینا *bīnā,* Clear-sighted, seeing, perceiving. ی- Sight, strength of sight.

بیول, To carry away. Pres. بیائی.

بیوه *bīwah,* A widow.

بیهوده, بی هوده *bīhūda,* Absurd, vain, idle, unprofitable.

بیهی *bīhī*, Probably i. q. P. بهی, Goodness.

پ

په ,پ *ba,* In, by.

پا *pā,* The leg, foot.

پاتو, Remaining, left, surviving.

پاتیدل, To remain, to rest.

پاتیکیدل, Remaining, surviving, life.

پاڅول, caus. To raise, to resuscitate.

پاخه m. pl. Cooked. See پوخ.

پاڅیدل, To rise. Pres. پاڅی. Pret. پاڅیده.

Imp. پاڅه, پاڅ. Part. پاڅیدونکی.

پاداش *pādāsh*, Retaliation, recompense, reward.

پادشاه *pādshāh*, • A king, a sovereign. ی - Royal. A kingdom, empire. Royalty.

پارچه *pārcha*, A fragment, a piece, a scrap.

پارسا *pārsā*, Abstemious, chaste. ئی - Chastity, purity, abstinence.

پاره, پاره *pāra*, A scrap, a slip, a piece, a bit, portion. پاره پاره, پار پار, In pieces, torn. دپاره د, prep. Because, for. دپاره دڅه, Why?

پاری *pārī*, Succeeding well. Fruit.

پارو, A sorcerer, an enchanter (of scorpions).

پاره, A piece of land not ploughed. (قطعه از زمین که قلبه‌ران درقلبه رانی قصور کرده بگذرانند).

پاس, Above. دپاسه د, Above, upon.

پاسوان *pāswān*, pl. ان - A watchman, a guard.

پاك *pāk*, f. ه, Pure, clean, holy. دامان, دامن *dāmān* - f. ه, Chaste, pure پاکی *pākī*, Purity, chastity.

پاکول (*pākawal*), To make pure, to cleanse.

پاکیدل - To be cleansed, purified.

پاکیزه *pākīza*, Clean, pure, chaste.

پالکانه *pālkāna*, A high roof. A window.

پالل, To bear, to elevate, to bring up.

پالنګ *pālang*, A bed. پوش *pūsh*-A counterpane; a coverlet.

پالنه, Breeding, education.

پانړه (پانه) f. pl. ی - The leaf of a tree, of a book.

P. پانزده *pānzda*, Fifteen.

پاول n. prop. Paul.

پای *pāi*, The foot. سر تر پایه, From head to foot.

پایاب *pāyāb*, pl. ون - The depth of the water. The foot of any thing. End, extremity. A ford.

پایان *pāyān*, End, conclusion, extreme.

پایمال *pāi-māl*, Trampled on, ruined.

پایمالیدل, To shake; to be ruined, etc. Pres. پایمالیږی.

پایه *pāya*, A step. A stair-case. Basis, foundation.

پاتېدل, To remain, to live, to survive. Pres. پاتې.

پهٔلَه, Above.

پبی s. m. pl. پبی, f. coll. پبی, The Pabies, an Afghan tribe.

پت, P. شرم وننګ, Modesty, shame, reputation. 2. لټ پټ, Hind. لوټپات lūt pāt, Plunder and sacking.

پتنګ patang, A moth.

پتنه f. (فتنه), Sedition, mutiny.

پټ (پط) m. f. ه, Concealed, hidden. په پټه سره, Secretly.

پټکه, Hind. پټکا patkā, A cloth worn round the waist, a girdle.

پټوالی, Secrecy.

پټول, To hid, to conceal, to cover. Pret. پټکړ. Fut. پټ بکه. Imp. پټ کړه. Imp. neg. مه پټوه. Part. act. پټوونکی. Part. pass. پټ کړی.

پټی, A field sown or prepared for sowing.

پټېدل or پطېدل, To be hidden, concealed.

پخېره f. The upper or roof beam.

پچه f. The orbicular dung of sheep, etc.

پخېر, Like, resembling.

پخپله, Of himself, spontaneously.

پختګی, پختګی pukhtagī, Ripeness, maturity, experience.

پخته pukhta, pl. پختګان, ګان پخته, Dressed (as victuals), cooked. Ripe. Sly, knowing, wise. Expert.

پختېدل (pukhtēdal), To be or to become ripe, etc.

پخسیه pakhsīya, Any thing melted, liquid.

پخشاک or پخساک pakhshāk, Affliction, distress.

پخلا, A reconciled friend. کول - To reconcile.

پخلی, The being cooked, ripeness.

پخوا, Before. نی -Former, old.

پخول, caus. To cause to cook.

پخه f. Cooked, ripe; see پوخ.

پخېدل, To boil, to cook, to be cooked.

پس i. q. پس پس. پیش, P. پیش وپس,

Before and after. Evasion, prevarication. 2. i. q. پښه.

E. پښته، W. پشته *pushta*, A little hill.

پښت, see پښتو.

پښتون خا، پښتنخا (*puk'htankhā*), Afghanistan.

پښتنه، پښتن، پوښتن، Enquiry. کول - To enquire.

E. پښتو (پوښت، پښت)، W. *pushtoo*, The language of the Afghans.

پښتون m. pl. پښتانه، f. پښتنه pl. ی - Knowing the Afghan language.*

پښتیدل (پښ)، To enquire.

پښ کښ i. q. پیشکش، A present.

پښوانی، Former.

E. پښه، پښ، W. پشه، The foot.

پښور پښه ور n. prop. Peshawar.

پدر *padar*, Father.

پدود، Similar, like, resembling.

پدید *padīd*, Open, public, evident, visible.

پر *par*, Over, above, through, by. On, upon. پری، Upon him, etc. 2. *prē* i. q. پری، Asunder, *dis*-3. *par*, A wing, a feather. پراګنده *parāganda*, Dispersed, scattered. کول - To scatter.

پران *parān*, Flying.

پرانتل، To open. Pres. پرانزی. Fut. پرابه نزی. Imp. پرانزه. Part. act. پرانتونکی. Part. pass. پرانتی شوی.

پرتو *partaw*, Light. A ray.

پرته i. q. پورته، Above, up.

پرچم *parcham*, A lock of hair. A tassel.

پرداز *pardāz*, Performing, completing.

پرده، پرد *parda*, A curtain, a skreen, a veil. Secrecy. دار *dār*-Confidential, a chamberlain. پرښی- The concealment of a blemish.

پردی m. pl. ی - f. coll. پردی، A stranger.

پرزول، To throw, to cast down. Pret. او پرزاو. Fut. اوبه پرزوی. Imp. اوپرزوه. Imp. neg. مه پرزوه. Part. act. پرزونکی. Part. pass. پرزولی.

پرست *parast*, A whorshipper. - بت *but*, An idolater. - خود *khūd*, A whorshipper of himself, self-conceited.

پرستار *parastār*, f. ه, An adorer. A slave.

پرستان *paristān*, Fairy-land.

پرسش *pursish*, Enquiry.

پرسیدل, To puff up. Pret. اوپرسیده. Fut. اوبه‌پرسکی. Part. act. پرسیدونکی. Part. pass. پرسیدلی.

پرشلا n. prop. Priscilla.

پرشگال *purshigāl*, The rainy season.

پرکار *purkār*, Thick, fat. Well made, well executed.

پرگار *pargār*, A pair of compasses.

پرگتی m. pl. ی-f. coll. ی-A step-son, a wife's son.

پرکیدل (*prekēdal*), To be distant, separated, removed.

پرگنه *pargana*, A district.

پرگیا n. prop. Phrygia.

پرمخ, see برمخ.

پروا *parwā*, Care, concern, anxiety. Fear.

پرواز *parwāz*, Flying, flight.

پروت m. pl. پرانه, f. پرته pl. ی-Fallen.

پروردگار *parwardigār*, Omnipotent, nourisher of all.

پرورده *parwarda*, Bred, reared, brought up, nourished.

پرورش *parwarish*, Breeding, nourishment, maintenance, rearing, education, protection.

پروره *parwara*, Educated, brought up.

پروری *parwarī*, Education. Educated.

پروریدل (*parwarēdal*), To bring up, to nourish. To begin.

پروزه, P. کاه خشك غله خریف.

پرون, Yesterday.

پروین *parwīn*, The pleiades.

پرهر *prahar*, A watch of the day or night.

پرهول, To overcome.

پرهیز *parhīz*, Abstinence, forbearance, continence, control of the passions. Chaste. گار *gār*-Abstinent. ی - Abstinence.

پری *parī*, pl. ان - A fairy. A demon. چهره *chihra*-or رخسار *rukhsār*-or روی *rūi*-Fairy-faced, angelick. مثال - or مثال - *miṣāl*, Fairy-like.

پر, پری, Upon him, etc. 2. *prē*, Asunder.

In composition its answers to the Latin *dis*.

پریباسی, He throws, casts, turns.

پریانی, Demoniac.

پریدن (*parīdan*), To fly in the air.

پریښول, پرېخول, To give up, to discontinue, to quit. To pass over. Pres. I. پریښوم. Pret. پریښود.

پریږدل, id.

پریشان (منه) m. coll. f. ه, pl. ی - Scattered, dispersed, perplexed, distressed. حال *hāl*-f. ه, In a melancholy, ruined state.

پرېشولیدل, P. شولیدل, To be distracted, perplexed.

پریکړی m. pl. ی, f. coll. ې - Torn off, shaved, scraped.

پریکول, To cut, to cut off.

پریو, see بیرو.

پریوار *pariwār*, f. ه, Fairy-like.

پریوتل, To fall, to come down. Pres. پریوزی. Pret. پریوت (پریوست). Part. pret. پریوتلی, پریوتی.

پرییښتل, To throw, to cast.

پړ, Hind. پهڑ باز *bhaṛ bāz*, A player at dice, a gamester.

پړانګ, A leopard. A tiger.

پړتوغانی m. coll. A girdle. Breeches string.

پړتوګ m. pl. ونه - Pantaloons, trowsers.

پړکی m. pl. ی - The ankle.

پړل, Perhaps i. q. Hind. پهاڑنا *phāṛnā*, To tear, to rend. پړه, Tearing, splitting (?).

پړمخ, Fallen (on the face).

پړونی m. A veil.

پړی m. pl. ی - A rope, string, cord.

پزرکی i. q. بزرکی. 2. i. q. به زرکی.

پس, (پس له), After. پس دغه, After that. پس را, پس زما, After me. در پس, After thee. ورپس, After him.

پسات, Sin, deficiency, defect, mischief.

پست *past*, f. ه, Low, abject, below. کول - To lower.

پستان *pistān*, Breasts.

پسته, P. باز, Back. جاروتل - To turn back, to retire.

پستی *pastī*, Lowness. Inferiority. Baseness, meanness.

پسته *pasta,* The pistachio-nut. دهان *dahān* - f. ه, Having a mouth like a pistachio-nut.

پسغ, see په and سغ.

پس خورده *pas-khūrda,* Leavings.

پسر *pisar, pusar,* A boy, a son, a child. A slave.

پسرلی, Spring.

پسرو *pasrau,* pl. ان -A follower. ی- Following. کول - To follow.

پسند *pasand,* Approbation. Agreeable. کول - To approve - دل *dil,* Grateful to the heart, cordial.

پسندل *(pasandal),* پسندیدل, To choose, to approve.

پسندیده *pasandīda,* Chosen, approved of, acceptable, agreeable.

پسه m. coll. A he-goat.

پش *push,* A smith.

پشت *pusht,* The back.

پشتی *pushtī,* Support, a prop. Alliance, aid, defence.

پشکله *(pashkala),* Hay.

پشمینه *pashmīna,* Woollen.

پشو f. pl. پشوګان, A cat.

پشونګړی m. pl. ی f. coll. ئی - The young one of a cat.

پشیدل, Perhaps i. q. پخیدل or پنیدل.

W. پشیمان (E. پ) *pashīmān,* Penitent, sorry. ی - Repentence.

پش، پښ i. q. پیش.

پطرس n. prop. Peter.

پغله *(paghla),* A maiden.

پکار *pakār,* To use, useful. کیدل - To be useful.

پکړی f. coll. A turband.

پګنړ, Hind. پهاګن *phāgun,* The first month of the summer.

پل *pal,* A moment. پل پل, In the twinkling of an eye, immediately, instantly.

پل, The foot.

پل *pul,* A bridge.

پلار pl. ونه -Father. ی -Fatherhood.

پلن m. f. ه, Broad. Long.

پلنګ *palang,* A tiger, a panther.

پلنوالی, Length, breadth.

پلو, The hem or border of a garment; border.

پلور, Buying and selling.

پلوسه f. The name of a tree.

پله, Hind. پهلې *pahle,* At first, soon, rather.

پلی *plai,* Barfoot. له عقل پلی, Deprived of judgment, foolish.

پلیت, P. پلید *palīd,* Unclean, polluted.

پلیته *palīta,* A match (of a gun). A candle. The wick of a lamp.

پلیدی *palīdī*, Uncleanness. Excrement.

پم m. The itch.

پمن m. Itchy.

پناه *panāh,* Shelter, protection, refuge. -ورل P. -بردن -To take refuge.

پنبه *pumba,* Cotton.

پنتکس, Pentecost.

پنج *panj*, Five. م *um*-The fifth.

پنجاه *panchāh,* Fifty. (پنجم) وپنځم-55-th.

پنجره *panjara,* A cage.

پنجه *panja,* A hand with the five fingers extended; claw, clutch, grasp.

پنجشك *panjushk,* A sparrow.

پنځ, Five. پنځه کلنی, Five years old. پنځم, The fifth. پنځه لس, Fifteen. پنځویشت, Five and twenty. م-25-th.

پنځوس, Fifty.

پند *pand,* pl. ون - Advice, admonition. نامه *nāmah*-Monitory, a book conveying advices.

پندار *pindār,* Thought, imagination, opinion.

پندانه, Mustard.

پنډ m. pl. f. پنډی, An assembly.

پنډ m. pl. ونه - A heavy load.

پنډه f. pl. ی - A bundle, a small load.

پنډی f. coll. The leg, shank.

پنړهنه f. s. pl. پنړهنې or پنړهو, A slipper.

پنزوس, see پنځوس.

پنزه, Five, see پنځه.

پنطس n. prop. Pontus.

پنهان *pinhān,* Concealed, hid.

پنهم, Probably i. q. پنهان p. 349. 350

پنیز *panīz,* Quick, speedy.

پنیر *panīr,* Cheese.

پو *pū*, Light. Enquiry, search, a running about. تك وپو كول *tak-u-pū kawal*, To enquire diligently, to run about in search of any thing.

پوچ *pūch*, Injudicious, absurd.

پوهيدل, see پوهېدل.

پوخ m. pl. پاخه, f. پخه, Cooked, ripe.

پوڅكى, The lobe of the ear. 2. P. نرمهٔ بينى.

پوښتن, see پښتن.

E. پوښلى, Concealed, hidden.

پوښتى, P. پشت, The back.

پور, پوره, pl. پورونه -A loan, debt. اخستل- To borrow. وركول -To lend. 2. Full, perfect. كول -To fulfill. -راسى Imperat. Bring ye. 3. i. q. پورته, Up.

پوراول (*pūrāwal*), To borrow.

پورته, Above, up. كول -To take up, to lift up.

پوره والى, Fullness.

پورى, An the other side, yonder. 2. Anointing the eyes with *surma* (سرمه). Gluing.

پوزه, پوز. پوزه f. The nose.

پوست *post*, Crust, shell, skin, bark, rind.

پوش *posh*, Part. in comp. Covering, clothed in. A cover, veil, lid. كول- To cover, to clothe, to dress.

W. پوشاك (E. پښه) *poshāk*, Vestments, dress.

W. پوشلى (*poshlai*), Hidden, concealed.

پوشيده *poshīda*, Concealed, hidden. كول- or پوشيدل, To conceal. -سر *sar*, A maiden, a virgin.

پوك, پوكه, بوكه, A bucket.

پوكول (*pūkawal*), Hind. پهوكنا *phūknā*, To blow.

پول *pūl*, The web in the eye.

پوله f. The mark between two lands.

پونده f. The heel.

پونس, په نسو (comp. of پنځه سو), Five-hundred.

پوه, پوهان, Perceiving, knowing, aware.

پوهول, caus. To make understand.

پوهه, Knowledge. كول-To expound, etc.

پوهيدل, To understand. Pres. پوهيږى. Pret. پوهيده. Imp. وه پوهيږه. Part. act. پوهيدونكى.

پويان *pūyān*, Wandering. گرزيدل -To wander.

پهر,پهار, A division of time: a watch of three hours.

پهرهدار *pahradār*, پهرو *pahrū*, A watchman, a sentinel.

پهلوان *pahluwān*, A hero, a champion.

پهم (*pahm*) i. q. فهم, Understanding.

پهوه نابوهی, Knowingly or unknowingly.

پی *pai*, A foot, a footstep, a mark, vestige. A pretence. Rank. Power; strength. After, behind. کَرُّل- To follow. کَيْدَلْ- To arrive after. حساب *hisāb*-What may be numbered or counted. پیاپی, پی, دربی *pai-ā-pai*, Step by step, successively, one after another.

پیاب *payāb*, pl. ون- Fordable. A ford.

پیاده *piyāda*, pl. پیادگان, A foot-man. A foot-soldier.

پیاړمه f. Braces for tightening the tape of a bedstead.

پیاز *piyāz*, An onion.

پیاله *piyāla*, A glass, a cup.

پیټی, A granary.

پیټی, Hind. پیټی *peti*, The thorax, chest; or پیټ *pet*, The belly, the whomb; or i. q. بیټا, A son.

پیچ *pech*, Twisted, folded, coiled, complicated. پیچ درپیچ, پیچومم, پیچ پیچ, Involved, intricate, crooked, curled, confounded, perplexed.

E. پیش کش, A present.

پید *pīd*, Scattered, dispersed.

پیدا *paidā*, Produced, born, discovered. کَوُّل - To discover, to produce. کیدَل - To be born, to be created, to appear.

پیداش *paidāsh*, Creation.

پیداوینت, Appearance.

پیر *pīr*, pl. ان - An old man, a saint, a spiritual guide or instructor. زو- P. پیرزاد, An old man of authority, an aged prince.

پیرهن, پیراهن *pirāhan*, A shirt.

پیرانْتَل, see پْرانْتَل.

پیرړ m. coll. f. ه, Fat, gross, corpulent.

پیرو *pairau*, pl. ان - Following, a follower. ی - Following, imitation.

پیرودل, To buy, purchase.

پیری *pīrī,* pl. ان - A demon, an evil spirit. 2. A fairy. 3. Old age.

پیړی, Hind. پیڑھی *pīrhī,* A generation.

پیژاندل, To understand, to recognise. Pres. پیژنم or پی ژنم. Pret. پیژاندہ.

پیسه, Hind. پیسا *paisā,* Money, cash.

پیش *pīsh* (E. پیښ), Before, forward. Front. - شول - کیدل or پیښیدل, To appear, to arrive, to happen. - کول - To produce, to put forth. وپس *u-pas* - Before and after.

پیشانی *pīshānī,* The forehead.

پیښور, پیشاور n. prop. Peshawer.

پیشتر *pīshtar,* Prior, before, formerly.

W. پیشکش, پی شکش, E. پیښ کش *pīshkash,* pl. ونه - A present.

پیشوا *pīshwā,* A leader, a guide.

پیشه *pīsha,* Trade, profession. Custom, habit.

پیغام *paighām,* A message.

پیغامبر, پیغمبر *paighāmbar,* pl. ان - A messenger. A prophet.

پیکړ, Hind. پیکڑھا *paikarhā,* or پیکڑی *paikarī,* Iron chains on a culprit's legs. 2. Ornamental rings worn on the ankles.

پیل *pīl,* An elephant. 2. Perhaps i. q. Hind. پیلا *pelā,* Fault, oppression.

پیلپی n. prop Philippi.

پیمان *paimān,* A promise, agreement. شکن *shikan* - A breaker of faith.

پیمانه *paimāna*, Measure. - کول - To measure.

پی مخی, Evident, falling into the eyes.

P. پیمودن *paimūdan,* To measure. پیموده, Measured, estimated.

پینځه, پنزه, Five. پینځم, The fifth.

پیوست *paiwast*, Junction, friendship. Joined. Continual.

پیوستون, Binding, fastening, joining.

پیوسته *paiwasta,* Joined. Always.

پیوند *paiwand*, Junction, conjunction, friendship.

پیه, Perhaps a fault of the copyist, for پیل. See پیل.

پی m. coll. The milk (of a lioness and other animals).

ت

ت i. q. ته and تا; f. i. سرتپای, From head to foot. تقیامت, Till resurrection. ت یمین ت یساره, From right and left.

تا *tā,* Thou. 2. Till. 3. A fold, a plait.

A. تاب *tāba,* He repented. He turned towards.

تاب *tāb,* Light, splendour, shining.

تابان *tābān,* Resplendent, splendid, burning.

تابنده *tābinda,* Shining.

تابوت *tābūt,* pl. ون - A coffin, a bier.

تابین *tābīn,* Reproaching, reviling to one's face.

تاثیر *tāṣīr,* The making an impression, effect, impression.

تاج, A crown. A dervish's cap. دار *dār* - Crowned. A king, a prince.

تاجك, A Tadjik.

تاخت *tākht,* Assault, attack, devastation. کورل - To attack, to invade.

تاخیر *tākhīr,* Delay.

تار *tār,* A thread. Muddy, dark, obscure.

تار پتار *tār-patār,* Dispersed.

تارتار *tārtār,* Piecemeal.

تاراج *tārāj,* Spoil, plunder, sack.

تارشش n. prop. Tarsus.

تارك *tārik,* Leaving, deserting. کورل - To abandon, to relinquish.

تارو, P. دراج *durrāj,* A woodcock or snipe.

تاریخ *tārīkh,* Date, era. Annals, history.

تاریك *tārīk,* Dark. 2. Nom. pr. Tarik. ی - Darkness.

تازه *tāza,* Fresh, new, recent, young, green. Again. کورل - To trim.

تازیانه *tāziyāna,* A whip, a scourge.

تاسف *tāassuf,* Pining, lamenting.

تاسو *tāsū,* You.

A. تاق *tāka,* He desired.

تاکید *tākīd,* Injunction. کورل - To enjoin.

تالا, Devastation, spoil, sack. کورل - To destroy, to sack.

تالاش *tālāsh,* A voice, clamour, tumult. Search. 2. A district in Afghanistan so called.

تام *tāmm,* Entire, complete, perfect.

تان *tān*, i. q. تا, Thou.

تانبه, A door, a gate. See تنبه.

تانتی m. pl. ی, f. coll. ی, P. فریفته وشیفته, Decoiled, enamoured, mad.

تانی *tāanni*, Delay, slowness.

تاو *tāo*, Heat. Splendour.

تاوان, Retaliation, recompense. Mulct.

تاوس, A peacock.

تاوڑول, To pluck.

تایب *tāib*, Repentent, penitent.

تب *tab*, Fever. سوی - Seized with a fever.

تباه *tabāh*, Bad, depraved, spoiled, ruined. کول - To lose.

تبایع p. 280, i. q. طبایع. See طبیعت.

تبدیل *tabdīl*, Alteration, difference.

تبر, A hatchet, an axe. 2. Family, kinsmen. See ټبر. 3. A breaking. Ruin, destruction, perdition.

تبرا *tabarrā*, Being acquitted, cleared, absolved.

تبسم *tabassum*, A smile. کول - To smile.

تبع *taba'*, Following.

تبوک *tabūk*, n. prop. Name of a place.

تبه, Fever, heat.

تبی, P. تابه *tāba*, A frying-pan.

تبور, Odour, perfume employed in dressing brides.

تجاوز *tajāwuz*, Departing, transgressing, deviation. کول - To transgress.

تجربه *tajriba*, Experiment, trial, experience. کار *kār* - Versed in business. Experienced.

تجلی, تجلی *tajallī*, Being revealed, discovered (as God to man). Lustre, brightness. تجلیات *tajalliyāt*, Illuminations, beatific visions.

تجویز *tajwīz*, Permission. Examining, seeking truth. کول - To judge. To examine.

تچ, p. 370. Perhaps i. q. Hind. تچه *tuchh*, Contemptible, despicable, worthless.

تچه, i. q. ته چه.

تحت *taht*, Below, under.

تحریر *tahrīr*, Writing correctly. Written.

تحسین *tahsīn*, Approbation, applause.

تحصیل *tahfīl,* Gain, producing, collecting. اُولْ - To amass, to collect, to gain. دار *dār* - A collector of the public revenue. A publican.

تحفه *tuhfa,* A present. المتکلمین *ul-mutakallimīn*-Title of a work.

تحقیق *tahkīk,* Ascertaining, exactness. Truth, certainty.-به or به, Certainly.

تحمل *tahammul,* Patience, forbearance, meekness.

تحمید *tahmīd,* Glorifying, glory.

تخ, p- 371. . . . .

تخت *takht,* A throne. گاه *gāh*-The royal residence.

تخته *takhta,* pl. تختونه, A bord, a plank. A table.

تخرګ, The armpit

تخلیق *takhlīk,* Forming well, completing.

تخم *tukhm,* Seed.

تښتول, caus. To put to flight.

تښتېدل, To fly. Pret. وتښتېده. Fut. اوبه تښتي. Imp. او تښته. Imp. neg. مه تښته, Part. act, تښتېدونکي. Part. pret. تښتېدلی.

تدبیر *tadbīr,* Deliberation, counsel, advice.

(ن)تدرو *tadrau,* A cock-pheasant.

تر, Till, often followed by پورې; f. i. ترابده پورې, In eternity. 2. From, out, out of. دنیا *dunyā*-Out of the world. يو تر بله, From another. 3. Than (before the Comparative). تر دوو ساعتو پورې, During two hours. ترکول, To remove. 4. Moist, wet, fresh, green, young, tender. 5. i. q. تری, From him.

تراب *turāb,* Earth, ground.

تراش *tarāsh,* Part. in comp. Cutting, shaving.

ترانس n. prop. Tyrannus.

ترانه *tarāna,* Modulation, harmony, song, melody, trill.

A. ترانی, see درای.

تربت *turbat,* A tomb.

ترپور m. pl. ونه - An uncle's son.

تربیت *tarbīyat,* Education, instruction, nursing, rearing.

ترتیب *tartīb,* Arrangement, disposition. Observing the order pre-

scribed in performing one's ablutions.

ترپهول, Hind. ترپنا *tarapnā*, To jump, to spring, to bound.

ترپی, Agitation, tossing about, kicking.

ترجمه *tarjuma*, Translation.

ترخان *tarkhān*, Free, exempted from tribute. A lord.

تردد *taraddud*, Irresolution, wavering. Application. کول -To attempt, to endeavour.

ترزيق *tarzīḳ*, Nourishing.

ترس *tars*, Fear, terror. Fearing.

ترسا *tarsā*, Fearing, fearfull.

ترش *tursh*, Acid, sour. Morose, stern. رو *rū*- or مخ -Of a sour countenance.

ترغيب *targhīb*, Exciting desire, stimulation. ترهيب *tarhīb*- Title of a work, p. 142.

A. ترك *taraka*, He left.

ترك *tark*, Abandoning, leaving. کول- P. کردن - To abandon, to omit.

ترك *turk*, pl. ان - f. ه, A Turk, a handsome person.

ترکانړ, A carpenter.

ترگليم n. prop. Trogyllium.

ترکول (*tarkawal*), To remove, to quit. See تر and ترك.

ترکيب *tarkīb*, Composition, make, form. The body.

ترله f. An uncle's daughter, a cousine.

ترنم *tarannum*, pl. ات - A song, modulation.

ترو, Then, so.

تريپيمس n. prop. Trophimus.

ترور f. pl. ترېندی, A father's sister, a mother's sister, an aunt.

ترواس n. prop. Troas.

تروکی, P. ترشه *tursha*, Sorrel.

تره m. pl. ترونه - An uncle.

تره f., Hind. ککړی *kakṛī*, A kind of cucumber.

ترهيدل, Perhaps i. q. Hind. تهرنا *tharnā*, To stop; or تههرنا *thaharnā*, To be stopped, to stay.

تری, From him, etc.

ترياق *tiryāḳ*, Treacle. An antidote. Opium.

تريخ m. pl. ترخه, f. ترخه pl. ترخی, Bitter.

ترېخوالى, Bitterness.

ترېخى m. Bitterness. Bile, gall.

ترېو m. f. ترېوه, pl. ى - Sour, harsh. Ill-tempered.

ترانګه, A blister on the foot or hand.

تړل, To bind. Pret. sing. وتاړه, pl. وتړلو. Fut. وبه تړلى. Imp. وتړه. Imp. neg. مه تړه. Part. act. تړونکى. Part. pass. تړلى.

تړون, Binding, fastening. Fetters.

تزوير *tazwīr*, Imposture, fraud, deceit.

E. تږ, تږ, *tiz'h*, تږى *tiz'hai*. W. تنك, تنكى, Thirsty.

تسبيح *tasbīh*, The act of praising God. A rosary.

تسبه f. The bead of a rosary.

تسخير *taskhīr*, Imprisoning, subduing. كول - To subdue.

تسكين *taskīn*, Quieting, pacifying, consolation.

تسلونى, pl. ان - A Thessalonian.

تسلى *tasallī*, Consolation, solace,

تسليم *taslīm*, Delivery, delivering, consigning.

تش m. coll. f. تشه, Void. Pure, mere, only.

تشبيه *tashbīh*, Comparing, comparison. كول - To compare.

W. تشتيدل, see تښتيدل.

تشريف *tashrīf*, Honouring.

تشكر *tashakkur*, Returning thanks for favours.

تشنه *tishna*, Thirsty.

تشهد *tashahhud*, Making a profession of religious sentiments. Avowing belief in the deity and the mission of Muhammad.

تشى, The hypochondria.

تصديع *tasdīh*, Persecution.

تصديق *tasdīk*, Proving, attesting, acknowledging as true. ى - Confirmatory, confirmative.

تصريف *tasrīf*, Conjugation, declension (in grammar). 2. Changing, turning.

تصور *tasawwur*, Imagining, meditation, fancy.

تصوير *taswīr*, Forming. A picture, an image.

تعالى *ta'āla*, Most high.

تعب *ta'b*, Labour, trouble.

تعبير *ta'bīr*, Explanation, interpretation (particularly, of dreams).

تعبيه *ta'bīya*, Arrangement, disposition. كُوَلْ - To dispose, to arrange.

تعجب *taa'jub*, Astonishment.

تعجيل *ta'jīl*, Haste.

تعزير *ta'zīr*, Punishment.

تعظيم *ta'ẓīm*, Honouring, reverence.

تعلق *taa'lluḳ*, Connexion, dependence, commerce, attachment. كُوَلْ - To be attached, etc.

تعليم *ta'līm*, Teaching, instruction.

تعويذ *ta'wīẓ*, A charm, an amulet.

تعين *taa'iyun*, Appointing, appointment. كُوَلْ - To appoint.

تَغَارْ, A tub, bucket, trough, pail.

تغافل *taghāful*, Negligence, inadvertency, carelessness.

تغرير *taghrīr*, Deceiving.

تغير *taghīr*, Alteration, change. كيدَلْ or شُوَلْ -To be changed, to change, to alter.

تفاوت *tafāwut*, Distance, distinction, disparity, difference.

تفتيش *taftīsh*, Examination, enquiry.

تفحص *tafaḥḥuṣ*, Investigation, enquiry, search.

تفرقه *tafriḳa*, Separation, distress. Divorce, division.

تفريق *tafrīḳ*, Separation, division.

تفسير *tafsīr*, pl. تفاسير *tafāsīr*, A commentary, an explanation of the Koran. حسينى -Title of a work. زاهدى - id.

تفصيل *tafṣīl*, Explanation, detail.

تفكر *tafakkur*, Reflection, considering.

تقاضا *taḳāẓā*, Dunning, urgency. كُوَلْ - To exact.

تغتل ? See نقتل.

تقات, see ثقات.

تقدير *taḳdīr*, Fate, destiny.

تقريب *taḳrīb*, Bringing near, approximation. Occasion, conjuncture. Mentioning.

تقرير *taḳrīr*, Confession, relation. كُوَلْ - To relate.

تقصير *takṣīr*, Fault, error, crime.

تقوب i. q. ثقوب *ṣakūb*, Prevailing, being observed.

تقوی *takwa*, Piety, abstinence, the fear of God.

تَكْ, Part. Running. ودو *u-daw*-Diligent enquiry. وپو *u-pū*-id.

تكبر *takabbur*, Arrogance, haughtiness, pride.

تكبير *takbīr*, Repeating the Musulman creed, or only saying: God is great. کړی - Slaughtered.

تكرار *takrār*, Repetition, altercation, dispute.

تکری, p. 345. . . . .

تكليف *taklīf*, Ceremony. Trouble, difficulty, molestation, annoyance. کوَل - To annoy, to harass.

تكوين *takwīn*, Causing to exist.

تَکَی m. f. coll. تَکِی, Thirsty.

تكيه *takya*, A pillow. Reliance. گاه *gāh*-A resting place.

تگ *tag*, Running, search, enquiry. ودو *u-daw*-id.

تَل, Always. تل ت تله, تل تر تل, تل, تل تا تل, تله نه تل, تل تل, id.

تَل i. q. تله, Going, walking.

تلاب *talāb*, A pond.

تلافی *talāfī*, Compensation, recompence, amends.

تلاو *talāo*, A pool. A pond.

تلاوت *talāwat*, Reading (particularly, the Koran).

تَلَتَل, Shaking, moving.

تلخ *talkh*, Bitter.

تلدونا p. 373. i. q. تل دونا.

تلفظ *talaffuẓ*, Speech.

تلقين *talkīn*, Instructing, informing, religious instruction. کوَل - To instruct, to teach.

تَلَل, To go. Pres. ځم, I go. راځم, I come. ځی, He goes. Fut 1. به ځم or اوبه تلم. Part. act. تلونی,تلونکی. Part. pret. تلی, تهلی. Imp. اوتله, or ځه. 2. To weigh.

تلاول, caus. To push.

تلوار, Velocity, speed, haste. پتلوار, - ب, Speedily.

تلاول(*talawal*), Hind. تلنا *talnā*, To fry.

تَلَه, Going, walking. کول -To go, to walk. 2. Balances.

تَلَی m. Foot. The sole of the foot.

تم *tamm,* Entire, finished. کیدل - To be finished. 2. *tam,* Darkness. Irascibility.

A. تم *tamma,* It was finished. IV. اتم *atamma,* He has finished, etc.

تماشا, تماشی *tamāshā*, An entertainment, a show, a spectacle. Sight. کول - To walk about, to take a walk, to look at, to view, to see. دتماشا کور, Theatre.

تمام *tamām,* f. ه, Entire, perfect, complete, whole. کول - To finish.

تمانځه (تماڅه) *tamāntsa,* P. طمانچه, A slap, blow, box.

تمثیل *tams̤īl,* Comparison, similitude. 2. An allegory, a parable. وهل - To put forth a parable.

تمکین *tamkīn*, Majesty, authority, power.

تمنا *tamannā*, Request, wish.

تمیز *tamīz,* Discernment, judgment.

تن *tan,* The body.

تنا *tannā,* Thundering.

تناب, تناو, pl. ون - i. q. طناب *tanāb,* A tent - rope.

تناره, A furnace.

تنبل, A tambour.

تنبه, see تانبه.

تنبیزه f. P. عصب بالاء سوراخ بینی.

تنبیه *tanbīh,* Admonition.

تند *tand,* Rough, fierce, severe, hot, spirited, impetuous, swift.

تندار f. pl. ی - An uncle's wife.

تندر m. pl. ون - Lightning, thunder.

تندرست *tandarust,* Healthy, vigorous.

تنده f. Thirst.

تندی m. A little child. *tundī,* Fierceness, activity.

تنزری m. A grey-coloured partridge.

تنزیه *tanzīh,* Declaring (God), to be without an equal, and free from every kind of mixture. ی - Negative (attributes of God).

تنګ *tang,* f. ه, Strait, narrow. Scarce. Barren. چشم *chashm*-Having narrow

close eyelids. Insatiable, covetous. والی - Narrowness, straitness.,

تنکی m. f. coll. ی - A little child.

تنگه or تنکه *tanga*, Gold, money.

تنور m. pl. ونه - An oven, a stove, a furnace.

تنها *tanhā*, Alone. Private, apart. Only, solely. ی - Loneliness, solitude.

تو, Spittle. کول - To spit. 2. *taw*, Heat, warmth.

تواب *tawwāb*, Penitent, gracious, relenting.

تواضع *tawāẓu'*, Humility.

توان *tawān*, Power, strength. Possible.

توانا *tawānā*, Powerful.

توانیدل, To be able. Pres. توانیږی. Pret. توانیده.

توب *tūb*, A fold, twist.

توبره *tūbra*, A beggar's wallet.

توبه *tauba*, Penitence. کار *kār*-Penitent.

توتا m. pl. توتیان, A parrot.

توجه *tawajjuh*, Turning towards, regarding, attending to. فرمایل - To travel, etc. کول - To take notice of, to attend to.

توحید *tauhīd*, Unity, believing in the unity of the deity.

تود m. f. ه, Warm, hot.

تور, Black. بخت *bakht* - P. سیاه‌بخت, Unfortunate, unlucky. 2. m. pl. ونه - Corruption, depravity, violence, P. فساد.

تورتم m. Complete darkness.

تورزراغه n. prop. Tor-rāgha.

توروالی, Blackness.

توره f. pl. ی - A sword.

توریت *taurīt*, The pentateuch; the old testament.

توسن *tausan*, A horse, a noble steed.

W. توشه (E. ښه) *tosha*, Necessaries; provision particularly of a traveller or which is carried with the funeral of a deceased person, to support him during his journey to the other world.

توفیق *taufīk*, The divine grace, the favour of God.

توقع *tawakku'*, Expectation, hope, wish.

توقف *tawakkuf*, Delay, pause; patience. کول - To delay, to wait.

توکل *tawakkul*, Trust in God, reliance.

توکل, To polish, P. زدودن. See تکول.

تول, see تول.

تولا *tawallā*, Attachment. Hope.

تولد *tawallud*, Being generated, born. Birth. کیدل - To be born.

تونګر *tawangar* (for توانګر), Rich, wealthy, powerful.

تویول, To shed, to pour out. تویه کول, id.

ته (*ta*), Thou. 2. Till, to. 3. تهته, Walking.

ته اسف (تاسف) *taassuf*, Sighing, grieving, grief.

تهلك *tahalluk*, Ruin, perdition.

تهلیل *tahlīl*, Praising God.

تهمت *tuhmat*, Suspicion, accusation.

تههل i. q. تحمل, p. 279.

تهی *tihī*, Empty. دست *dast*-Empty-handed, poor. 2. i. q. ته ئی - Thou art.

تی m. pl. تی - The breasts of a woman. 2. تی i. q. ته ئی - Thou art, etc.

تیار *taiyār*, f. ه, Ready. کول - To make ready, to get ready, to finish, to restore. 2. Dark.

تیاره, Ready. تیاره ول, To get ready, to prepare. 2. Darkness.

تیاریدل, To be ready.

تیغل, Probably i. q. Hind. تھیسنا *thesnā*, To pierce, to knock against. To stuff, to cram.

تیمبست, see تنبدیدل.

تیر *tīr*, An arrow. انداز *andāz*-An archer. ی - Archery.

تیر f. ه, Passing over, past. کیدل - To be past, etc. 2. Swift. Sharp.

تیراه, Name of a region in Afghanistan. ی - A Tirāhi.

تیرسل, Three hundred.

تیرك, P. میخ آسیا که مثل قطب درمیان میباشد واسیا گرد آن میگردد.

تیره *tīra*, Turbid, obscure, dark. Sad, sorrowful. بخت *bakht* - Unhappy.

تیریدل ,تیردل, To pass over, to pass away. Pres. تیریزی.

تیرول ,تیرهول (*tīrawal*), caus. To cause to pass.

تیز m. pl. ونه - Crepitus ventris.

تیز ,تیز ,تیز, Sharp. Swift. Past. طبع *tab'a*- فهم *fahm* - Quick of apprehension, sagacious. په تیزه, Swiftly.

تیزل ,تیزدل, To make haste. To sharpen. Pres. تیزی. Pret تیزولی. Fut. وبه‌تیزوی. Imp. اوتیزی. Imp. neg. مه تیزوه. Part. act. تیزونکی. Part. pass. تیزهولی ,تیزلی

تیغ *tegh*, pl. ون - A scimitar, a sword.

تیغنه p. 372. . . . . . .

تیکه f. A stone.

تیکی m. pl. ی - A sheath, scabbard.

تیکیکس n. prop. Tychicus.

تیل, Oil.

تیموتیس n. prop. Timotheus.

تیندوری pl. ی - The cartilage of the nose.

تیور *tuyūr*, Bringing back, reducing. Repeating things one after the other.

* * *

ټ ټ

ټال m. pl. ونه - A swing, a cradle hung up by a string on the branch of a tree.

ټپ m. coll. f. ټپه, pl. ټپی, Who hears or sees badly, deficient in hearing or sight.

ټبر, Hind. ٹبر *tabbar*, Family,

ټپریدل, Hind. ٹپنا *tapnā*, To jump over(?).

ټټ m. coll. f. ټټه, pl. ی - A boaster, bragger.

ټټی f. coll. ټټی, or ټټاونز m. f. ه, Qui multum crepit, a coward, poltroon.

ټټر m. pl. ونه - The side; the place where the heart lyes.

ټچ, Probably i. q. Hind. ٹچھ *tuchh*, Empty, void. Despicable, worthless.

ټسکی m. pl. ي - A weak archer.

ټغ, The pupil of the eye.

ټق, The sound which is occasioned by the arriving of an arrow at the but.

ټکری, Hind. ٹھوکر *thokar*, A blow, a stroke. A kick, a stumble. A stumbling-block.

ټکلی, Deceived (?).

ټکول, Hind. ٹھوکنا *thoknā*, To beat, to strike, to knock. 2. To sharpen. Pret. ټکولی ور. Fut. وويه ټکوی.

ټګ, An oppressor, a traitor.

ټګی, Fraud. کول - To deceive.

ټکی m. pl. ي - A place or an hour appointed; a point, a side.

ټل, ټليدل - Hind. ٹلنا *talnā*, To give way, to disappear, to pass away.

ټکی f. coll. A but for archers.

ټنګ m. pl. ټنګان, f. ه, pl. ي - Strong, vigorous.

ټنکه, ټنک i. q. ټنګه, Money, wealth.

ټوپی, Hind. ٹوپی *topī*, A hat.

ټوتی *totai*, A district of Afghanistan.

ټوخی m. pl. ي - A cough.

ټوخيدل, To cough.

ټوخول, caus. To cause to cough.

ټوقه f. pl. ي - Laughing at; ridiculing, mocking. کول -To mock, to ridicule.

ټوک m. pl. ونه -A piece (of bread, etc).

ټوکری, A basket.

ټوکيدل, To grow, germinate. Pres. ټوکيږی.

ټوکول, caus. To cause to grow, to produce.

ټول, All, whole. Assembled. A company. 2. Hind. A hamlet.

ټوليدل, To assemble, to congregate, to gather together.

ټولول, To assemble, to bring together, to collect. Pret. ټول کړ. Fut. ټول به که. Imp. ټول کړه. Imp. neg. مه ټولوه. Part. act. ټولوونکی. Part. pass. ټول شوی.

ټيپر, m. coll. A turnip, rape.

تیست m. coll. f. ه, pl. ی - Crooked, bent.

تیستیدل, To be or to become crooked, bent, to stoop down.

تیلوهل, Hind. تیلنا *telnā*, To remove. Pret. تیلواه.

تینګ, Standing; robust.

تینګیدل, To stand; to rise, to stand up.

تینګول, caus. To cause to stand, to raise, erect.

ث

ثابات, see. ثبات.

ثابت *ṣābit*, Firm, constant, established, stable. کول - To confirm, to establish, to render durable.

ثبات *ṣabāt*, Permanency, stability, firmness.

ثبوتی *ṣabūtī*, Positive, firm.

ثری *ṣara*, Dust, earth.

ثقات *ṣiḳāt*, The companions (of Muhammad).

ثقل *ṣaḳal*, dual. الثقلان *aṣ-ṣaḳalāni*, Men and demons.

ثمر *ṣamar*, Fruit; profit.

ثمره *ṣamarah*, One fruit. Profit, advantage.

A. ثنی *ṣana*, He bent. IV. *aṣna*, He praised.

ثنا *ṣanā*, A returning of thanks. Praise. ویل - To praise. ویونکی - Praising.

ثواب *ṣawāb*, pl. ون - Reward. 2. i. q. جواب, An answer.

ثوب *ṣawb*, pl. اثواب *aṣwāb*, A robe, vest, garment,

ج

جا *jā*, A place.

A. جاء *jāa*, He came.

جابر n. prop. Jāber.

جادوگر *jādūgar*, An enchanter, conjurer, juggler. ی- Magic, conjuration, enchantment.

جار *jār*, Returning, back, again. -شول- To turn off, etc. -باسم -I turn, etc. جارباسی, Returns. جارباسو, We turn.

جاروانه (*jārwāta*), To return. Returning.

جاروتل, To turn, to be turned, to return. Pret. وجاروت. Fut. وبجاروزی. Imp. وجاروزه. Part. act. جاروتکی. Part. pass. جاروتلی.

جاریستل, caus. To turn, to cause to turn.

جاری *jārī*, Running, proceeding, current, done, executed. کول- To begin, to set on foot. کیدل- To pass current, to be in force, to proceed (as, business).

جافا n. prop. Joppa.

جال, pl. جالونه, A net.

جاله f. A bird's nest.

جام *jām*, A goblet, cup.

جامع *jāmi'*, Collecting. All, whole. العلوم *ul-u'lūm*-Title of a work.

جامه *jāma* f., pl. جامی, A garment, robe, vest.

جان *jān*, Life, soul. Self. بازی *bāzī*-Risking life. بخش *bakhsh*-Animating. سپار *sipār*-Exposing one's self. Devoted. ی-The endangering of life. Death. سوز *soz*-Heart-inflaming, beloved. فشان *fishān*-Ready to sacrifice one's life for another, zealous. ی - Devotion. گداز *gudāz*-Heart-melting, life-wasting. ی-Wasting or consumption of life, trouble of mind.

جانان *jānān*, A sweetheart.

جانب *jānib*, Part, side. بجانب, Towards. له جانب, From, from the side of.

جانور (ع), pl. ان -An animal.

جانوله f. The gum-tree.

جاویدان, جاودان *jāwīdān*, Eternal.

جاه *jāh*, Place, rank. Dignity, grandeur. Honour. Fortune.

جاهل *jāhil*, pl. ان - Ignorant, an idiot. ی - Ignorance.

جای *jāi*, A place.

جبار *jabbār*, Omnipotent, mighty.

جبروت *jabrūt*, Pomp. Omnipotence. Dominion. Heaven.

جبل *jabal*, pl. جبال *jibāl*, A mountain, a hill.

جبرئیل *jabra'il*, The archangel Gabriel.

جبلت *jibillat*, Essence, quality, disposition, temperament.

جبین *jabīn*, The forehead.

A. جد *jadd*, Dignity, glory (of God). *jidd*, Endeavour, effort. جد وجهد کول *jidd-u-jahd kawal*, To endeavour, to labour, to strive, to make exertion.

جدا *judā*, Separate, away, separated. کول - To separate. کیدل - To be separated. جدا جدا, Different.

جدائی *judāi*, Separation.

جدال *jidāl*, Altercation, contest.

جدید *jadīd*, New.

جرس *jaras*, A bell.

جرگه f. pl. ی - A meeting of men for consultation.

جرم *jurm*, A crime, fault, sin.

جریان *jiryān*, (*jaryān*), Running.

جړل (*jaṛal*), To shake off. Pret. جړلوه. Fut. وجړاری. Imp. وجړاره. Imp. neg. مجړاره. Part. act. جړوونکی. Part. pass. جړلی.

جری *jary*, Flowing, running.

جز *juz*, Besides. 2. A part, portion.

جزا *jazā*, Retaliation, requital, reward. ورکول - To reward, etc.

جزم *jazm*, Decision.

A. جزیل *jazīl*, Much, many, copious.

جسد, The (dead) body.

جست *jast*, (from جستن *jastan*), A leap, a jump. Leaping, jumping. کول - To jump, to leap. جست وجو *jast-u-jū*, Searching, seeking. کول - To search, etc.

جسم *jism*, A body.

جشن *jashn*, A feast, a festival.

A. جعل *ja'ala*, He placed.

جغ *jugh*, A yoke.

جفا *jafā*, Oppression, violence, injury. کار *kār*-Oppressor, tyrant. ی - Oppression, tyranny. کرول-To injure.

A. جل *jalla*, He was illustrious.

جفت *juft*, Evenness, party, a pair, a couple, a match.

جکره, Strife, altercation. کرول - To strive.

جکر *jigar*, The liver, vitals, heart, mind.

جلا *jilā*, Splendour, lustre, brightness. کرول - To make bright.

جلال *jalāl*, Dignity, state, majesty, grandeur. 2. n. prop. i. q. جلال الدين.

جل بل *jal bal*, Burnt, consumed with fire.

جلب *jalab*, Drawing, attracting. Bridle-reins.

جلد *jald*, Quick. ی - Quickness.

جلوه *jalwa*, Splendour, lustre. کر *gar*-Splendid, conspicuous.

جلی *jalī*, Plain, apparent, manifest. Bright, shining.

جليل *jalīl*, Great, glorious. The deity. ی - Galilee.

جم *jam*, n. prop. Name of an ancient king of Persia. - جام *jām-i*, The cup or mirror of Jam or Jamshid, in which he saw whatever he wished.

جماعت (جماعت) m. pl. ونه-P. نماز جماعت, The prayer in full meeting.

جماد *jamād*, pl. ات - Minerals, fossils.

جماعت *jamāa't*, A crowd, a troop, a number, an assembly, meeting. ی - Universal.

جمال *jamāl*, Beauty.

جمان *jumān*, A pearl.

جمع *jam'*, Collecting, assembling. A congregation, assembly, sum total, whole, plural number. کرول - To assemble, to collect. شول-or جمعه, To come together, to assemble.

جمعه *juma'*, Friday.

جمل *jamal*, A camel.

جمله *jumla*, The whole, the sum. في الجمله, Upon the whole.

جمه *jumma*, Hair flowing over the shoulders.

جمیع *jamī'*, All.

جمیل *jamīl,* Beautiful. f. ه, *jamīla,* n. prop.

جن *jinn*, pl. ان - A genius, spirit, demon. لګیدلی - Possessed of evil spirits.

جناب *janāb,* Majesty, highness.

جنازه,جناز *janāza,* A bier.

جنان *jinān*, (pl. of جنت), Gardens, paradise.

جنب *jamb*, A side, a part. *junub,* A polluted man.

جنبت, Probably a fault of the copyist, for جنت.

جنت *jinnat,* pl. Arab. جنّات, Afgh. -ونه Paradise. الفردوس *ul-firdaus* - The garden of Paradise. ی-Of paradise, heavenly.

جنخ, P. شادی وبرات که از جانب مرد باشد.

جنجال *janjāl,* Trouble, difficulty, plague, embarassment.

جندره, f. pl. ی - A lock, a bolt, a bar.

جند *jand*, Name of a city in Turkistan.

جنس *jins,* pl. اجناس *ajnās,* Genus, kind. Of the same stock, or kind.

جنګ *jang,* pl. ونه - Battle, war. جو *jū-* Quarrelsome, litigious. ی-A quarrelsome, litigious turn of mind.

جنګول, To fight. Pret. وجنګاوه. Fut. وجنګوی. Imp. وجنګوه. Part. act. جنګوونکی. Part. pass. جنګولی.

جنون *junūn,* Madness, insanity, phrensy.

جنی f. coll. A bowstring; a string.

جو *jaw,* Barley. 2. جو *jū,* see جست.

جواب *jawāb,* An answer. کول - To give an answer, to answer. سوال *sawāl-* Questions and answers. Talk.

جواد *jawwād,* Liberal, beneficent.

جوار *jawār,* Neighbourhood.

جوان *juwān,* Young. بخت *bakht* - Of blooming prospects, fortunate, a generous youth.

جواهر *jawāhir,* see جوهر.

جوبلول, ... Pret. جوبلکړ. Fut. جوبل بکه. Imp. جوبلوه. Part. act. جوبلهوونکی. Part. pass. جوبلولی.

جود *jūd,* Liberality, munificence.

جودانه *jawdāna,* A species of camphire. A kind of pomegranate having dry seeds.

جور *jaur,* pl. ونه - Violence, oppression, injury.

جور, f. ه, Healthy, recovered. Arranged, effected.

جوربشت, A building.

جوروالی, Making, working. A work.

جورول, Hind. جوڑنا *jorṇā,* To heal, to restore, to mend, to make, to effect, to build.

جوريدل, To be cured, to recover, etc. Pres. جوريږی.

جوش *josh,* Ebullition, effervescence, agitation. په جوش راغل, To boil over, to rage, to be agitated. كول- To excite, to irritate.

جوك, Probably i. q. Hind. جوكھ *jokh,* Weight. كول - To weigh.

جوگی *jōgī,* pl. ان - A Hindū fakir, a devotee.

جولا f. coll. A spider. 2. Hind. جولا *jōlā,* Fraud, deceit.

جولاه *jōlāh,* A weaver.

جونان, Probably i. q. جنون, Phrensy, insanity, p. 214.

جونكی m. The young one of a camel.

جونگړه, Hind. جھونپڑا *jhompṛā,* A cottage, a hut.

جونه, A maid, a virgin.

جوهر *jauhar,* pl. جواهر *jawāhir,* A gem, jewel. Matter, substance, essence. ی - A jeweller. Substantial, essential.

جوی *jūi,* A rivulet, a brook.

جوی جست, see جست وجوی.

جويان (جويا) *joyān,* Searching, enquiring.

جويبار *jūibār,* A river.

جويره *juwaira,* n. prop. of a woman.

جه, see جه.

جهاد *jihād,* War (especially against infidels).

جهاز *jahāz,* A ship. Funeral apparatus.

جهان *jahān,* pl. ون - The world. افروز *afrūz* - Enlightening the world.

جهت *jihat*, Side, manner, account, reason.

A. جهد *jahada*, He strove. III. جاهد *jāhada*, He combated the infidels.

جهد *jahd*, Struggle, effort, exertion, diligence.

جهر *jahr*, Speaking loud.

جهل *jahl*, Ignorance.

جهنم *jahannum*, Hell.

جهود *juhūd*, A Jew.

جيم *jīm*, The letter ج *jīm*.

جينه جينى, A girl.

ج ج

چا, Somebody. سرى - id. چا چا, Some one.- دور, Some other.

چاپلوس *chāplūs*, A flatterer. ى - Flattery.

چاپره, چاپيره, Round about.

چاپى, Hind. چهاپا *chhāpā*, Edition, print, stamp. وقل - To stamp.

چادر (ﻩ) *chādar*, A sheet, a veil, a pavillon.

چار f. pl. چارى, A bad work or business. 2. i. q. چهار. چار شنبه *chār-shamba*, Wednesday.

چارپا, چارپاى *chārpāi*, pl. پان - A quadruped. A bedstead.

چارول i. q. چارول, To return, to apostatize. چاروتلى i. q. چاروتلى.

چاره *chāra*, Remedy, help, aid. گر *gar* - A restorer.

چارا, Dumb, stammering.

چاره, چار f. pl. چرى, A large knife.

چاك *chāk*, A rent, a slit. 2. Rent, slit, torn, lacerated. گريبان *gire-bān* - Having the collar rent, afflicted, sad.

چاکر *chākar,* A servant. ی - Service.

چالاک *chālāk,* Laborious, active, fleet, alert. ی - Activity, alertness, celerity, agility.

چاود, چاو, A rent, a hole.

چاودونکی m. pl. ی, f. coll. ئی - A petulant child.

چاودل, To be splitted, to split. See چول.

چاه (څاه) *chāh,* A pit, a well. A dimple.

چپ *chap,* Left (hand, etc).

چپا *chapā,* The left side. Leftward.

ښی وچپا, Right and left.

چپا (*chapā*), Hind. چپو *chappū*, A row, an oar.

چپر m. A royal messenger, an officer.

چپه (*chapa*), A wave. 2. i. q. چپه چپه.

چت, Hind. چهت *chaht,* A roof, a platform.

چتر *chatr,* An umbrella. The curtain of a royal tent.

چج, A fan.

چخ *chakh,* Quarrel, strife.

چنبیدل, P. چشیدل, To taste.

چر, چری, Sometimes. چری چری, Now and then. 2. چر, i. q. Hind.

چیر, Rent, slit. شول - To burst, to be torn.

چراغ *chirāgh*, pl. ـ ون - A lamp, a light. کول -To illumine, to make bright.

چرته, Where.

چرخ *charkh,* Circular motion.

چرك m. pl. ان - A cock.

چرك *chirk,* Dirt, filth.

چرکه f. A hen.

چرکه برکه f. pl. کنی-کی P. چشمی که صاحبش در وقت خشم آنرا بکرداند وسیاهی وسفیدی او آشکارا کند

چروکبی f. coll. A small knife.

چری, see چر.

چشم *chashm,* pl. ان -The eye.

چشمه *chashma,* A fountain.

چغ, Fy! Begone.

چغار, The sweet song (especially, of the nightingale).

چغزی f. coll. A sort of a wallnut.

چغل *chughul,* A telltale, backbiter, informer. خور *chūr*-id. ی - Talebearing.

چغول, To disturb.

چغیدل, To be disturbed.

چکیده chakīda, Dropped, oozed out.

چکول, To pull. دم چکول, P. دم زدن, To breathe.

چل m. pl. ونه-Deceived.

چلان chalān, Current.

چلم m. pl. ونه -The part of a hukkah (pipe) which contains the tobacco and fire.

چلمچی chilamchī, A wash-hand-bason of metal with a cover to it.

چلیدل (chalēdal), Hind. چلنا chalnā, To walk, to go, to go off, to pass, to flow, to last, to serve. Pres. چلیږی.

چم m. pl. ونه- P. محله mahalla, A quarter (of a town), a district, 2. See خم.

چمچی i. q. چیلچی, A worm.

چمن chaman, A bed in a garden, a parterre, a garden, an orchard.

چمی i. q. چهمی.

چنار chinār, A poplar-tree, a plane-tree.

چنان chunān, Like that, such, so; thus. چنین chanīn - In this and that manner.

چند chand, How many? how much? Some, few. دوچند, Double. چند در چند, Repeatedly, frequently.

چندان chandān, So much, much, many.

چندر chandar, The moon.

چندری p. 212. See څندره.

چندی chandī, A quantity. Some.

چڼره چڼر (or چڼرکه چڼر)f. pl. چڼری چڼر, چڼرکی چڼر، A sparrow.

چنغله f. A young girl.

چنګ chang, A kind of guitar.

چنګال changāl, Claws.

P. چو chū, When, then. If. 2. i. q. څو, Some.

چوتی, p. 26. . . . . . .

چور chūr: Hind. Powder, filings, atoms. 2. Bruised. کول -To bruise. چور چور, Broken to atoms.

چوربی chūrbī, A small knife.

چورا, Hind. چوری chūrī, Bangles or rings made of glass, etc.

چوګان *chaugān*, A game resembling cricket, but played on horseback

چول, To split. Pret. وه چاوه. Fut. وه‌چږي. Imp. وه چوه. Part. act. چوونکی. Part. pass. چولی.

P. چون *chūn*, Like, as, when.

چه *chi*, What? who; which. As. Some.

چهار *chahār*, Four. دهم *dahum*-The fourteenth. شنبه *shamba* - Wednesday.

چهر *chehr*, چهره (څهره) *chihra*, } The face, visage.

P. چهل *chihal*, Forty.

چهیدن *chahīdan*, To leap, to bound. To drop. To blow.

چی i. q. چهٔ.

چیتر, The second month of the summer. Hind. چیت *chait*.

چیچل (*chichil*), To bite.

چیز *chīz*, (څیز), pl. ونه - A thing, something.

P. چیست *chīst*, (for چه‌است), What is it?

چیغه f. Noise, loud voice.

چیقر m. pl. چیقری, Mud, dirt, clay.

چیلیده, p. 373. i. q. چی‌لیده.

چیناجی m. pl. چیناجی, A worm.

چینه, A pit, a well.

ځ ځ

ځا or ځای, pl. ځایونه, P. جا, A place.

پر-کول, To accomplish, to execute.

ځاځکی m. A drop.

ځاځی, see څخیدل.

ځاښت, P. چاشت, Breakfast, early dinner, luncheon.

ځادر m. pl. ونه - P. چادر, A sheet, a tent, a cloth, a veil.

ځار i. q. چار, چاره. 2. i. q. اوځار.

ځار کول, To divulge, p. 343.

ځاروی m. A quadruped.

ځاری m. A bustard.

څان i. q. جان, pl. څانونه, Life. Soul, spirit. Self. خپل څان i. q. A. نفسه, Himself. څان سپارَل, To risk the life, to put the life at stake. کندن *kandan*-To labour hard. To die.

څاندار *tsāndār*, Animated, having a soul, living.

څان خوړکی, Self-perdition.

څانګ m. pl. ونه - څانګه f. A wing, a branch.(غوځ) څانګ خوړ,P. بال شکسته, Distressed, wretched.

څاه, P. چاه, A pit.

څای i. q. جا. په څای رَاوړَل, P. بجا آوردن, *bajā āwardan*, To offer, to accomplish, to execute.څای په څای, From place to place. Here and there.

څاپول or څاپل, Perhaps i. q. Hind. جانا *jānā*, To go, to be, to pass.

څبول, p. 322. Perhaps: Wavering, fickleness.

څبه i. q. څبه.

څپر m. pl. ونه-Hind. چھپر *chhappar*, A thatched roof.

څپک, Perhaps i. q. P. پاچنگ *pāchang*, Small loop-holes in forts; garret-windows.

څپل or څپل, f. ه, Self.

څپلی f. coll. The shoes.

څپه (*tsappa*), Upset.

څپیاګه f. Dried cow-dung used for fuel.

څپیر, څپیره, A blow, a knock. په-وهَل, To buffet.

څت m. pl. ونه - The neck.

څتَل, P. پسیدن.

څتوت, Sudden death. Apoplexy.

څتوَل, caus. P. پسانیدن.

څته, Hind. گون *gon*, A sack, bag of coarse cloth; the sacks fastened on the sides of a beast of burthen to carry grain in.

څڅیدَل, To drop, to flow.

څڅوَل, caus. To cause to drop.

څخه, څخ, Postpos. added to the Ablative case. ورڅخ, From him. راڅخه From me.

څخو, څخوه, A little, somewhat.

څدی contr. of څه دی, What is it?

E. څښتن (W. شه), The lord, the creator. A husband, a master. کول-To marry.

څښکنځل, Perhaps: Abusing; abuse; reproach, taunt. See سکنځل.

څښل i. q. سکل, To drink. 2. To move, to waver(?). Pres. څښي. Fut. به څښم. Imp. وڅښه.

څښنه, Drinking.

ځراول, see ځرول.

ځربښت, Fatness.

ځرخ, see چرخ.

ځرخ, P. چرخ *charkh*, A wheel. 2. The sky, the heavens. Fortune, chance.

ځرخېدل, To turn round, to wheel.

څرګند m. coll. f. ه, Apparent, evident, open.

څرګندېدل (*tsargandēdal*), To appear, to be evident. Pres. څرګندېږي.

څرګندول (*tsargandawal*), caus. To make appear, to produce, to put forth, to preach.

څرمن m. coll. The skin (of the body).

څرنګ, څرنګه, رنګه څه (*tsaranga*), How? In what shape or manner?

څرول, څراول (*tsarāwal*), To pasture, to feed. Pres. وه څراوه. Fut. وه بڅروي. Imp. وڅروه. Part. act. څرونکي. Part. pass. څرولي.

څرېدل, To pasture. Part. act. څرېدونکي, Pasturing.

څره pl. ي-All, whole.

څرېکه, f. A drop of water or mud that falls upon the face, or upon a white dress.

څښاك, Drink. خوراك وڅښاك, Meat and drink.

څښکل, p. 370. . . . .

څشو (contr. of څه شو), څشوکه Although.

څك (*tsak*), i. q. زك, Foam. 2. i. q. څکه.

ځګر, P. جګر *jigar*, The liver, vitals, heart. خوړل- To grieve.

څکري, p. 316. i. q. څه کري.

څکل, To taste.

څکندن, Probably i. q. څنکندن.

څکول, To pull.

څکه, Now, so then. Why?

څل, see څله.

څلره, (contr. of څه لره), As, because, since. Why? چه -For, because.

څلور, Four. تاه *tāh* - Fourfold. څلورم,

The fourth. څلیرویشت،(ښه)څلوریشت، څلیرویشت،

Four and twenty. م-The 24-th.

څلویښت، Forty.

څلول، caus. To cause to shine(?).

څله، Why? wherefore? 2. Time.- یو، Once.- دو، Twice, etc.

څلی څولی، p. 348. څلی، p. 369. . . .

څلیدل، To shine. Pres. څلیږی. Part. act. څلیدونکی، Shining, bright.

څم، Pres. I go. راڅم، I come. څی، He goes. څو، We go. څئ، You go. Fut. به څم، I shall go. به څو، We shall go.

څما، Of me.

څمل (*tsumál*), To rest, to sleep. Pres. څملی. Pret. څملاست.

څملول، caus. To cause to rest. To bury.

څمور، څمونږه، We, of us, ours.

څمبار، A tanner.

څن، pl. څنو، څنی، Some.

څناور، An animal.

څنځیر، Fetters, chains.

څنډ، p. 90. . . . .

څنډل، To disperse, to scatter. To shake.

څنډول، caus. To cause to scatter.

څنکندن، P. جان کندن *jān kandan*, To die.

څنگه، What?

څنگ، The side. دڅنگ، Aside.

څنگل f. The elbow. 2. A forest. A desert. ی - Wild.

څو، Some. 2. i. q. چو، While, as long as.

څو څو، Various. څو شان، Diverse, various. In various manners.

څواب، pl. ونه-Answer. کول - To answer.

څوارلس، Fourteen.

څوان، A youth, young man. ی - Youth.

څوانمرد ، pl. ان - Brave, generous, manly.

څوانیدل، To be or to become young.

څوړند، Perhaps i. q. Hind. چوڑا *chaurā*, Wide, broad. کول - To extend. To hang.

څوک، Who? Somebody, one. څوک-څوک، One - another, many. څوک، هرهغه سری Whosoever.

څوکیدار، pl. ان - A watchman.

څونی (*tsūnī*), A woman's hair.

څومره، How much? how far?

ځون, ځوین i. q. ځی. See ځم.

ځه, What, which? Something. ځیز-id.

ځهره i. q. چهره, Face, visage.

ځیر, Mode, manner. د ځیر پ, Like, in the manner of.

ځیرول (*tsīrawal*), To split, to tear. Part. ځیروونکی.

ځیروالی (*tsīrwālī*), A rent, slit.

ځیری, Rent, split, torn. A rent, slit. کول-To split, to rend.

ځیز, pl. ون or ونه - A thing, something.

ځینکبس, A frog.

ح

ها *ḥā*, The letter Hā (ح).

حاتم *ḥātim*, n. prop. Name of a most liberal and generous Arabian.

حاجت *ḥājat*, pl. ون - or حاجات *ḥājāt*, Need, want, necessity. لرل -To stand in need of. مند *mand* - Necessitous, indigent.

حاجی *ḥājī*, A pilgrim to Mecca.

حاځت *ḥātsat*, i. q. حاجت.

حادث *ḥādis*, New, just appearing.

حاذق *ḥādik*, Ingenuous, intelligent, skilful.

حاسد *ḥāsid*, pl. ان -Envious.

حاشیه *ḥāshīya*, A margin, hem. Marginal notes. یزدوی *yazdawī* - Title of a work.

حاصل *ḥāṣil*, f. ه, Appearing, existent, ready. Produce. کول-or حاصلول, To produce. To require.

حاصلیدل (*ḥāṣilēdal*), To be produced. Pres. حاصلیږی.

حاضر *ḥāẓir*, Present, ready. کول-To make present, etc.

حاکم *ḥākim*, pl. حکام *ḥukkām*, A ruler,

a governor, a commander. ى -Ruling, rule, authority.

حال *ḥāl*, pl. حالات *ḥālāt*, or احوال *aḥwāl*, احوالونه *aḥwālūna*, State, condition. ى - Belonging to the present time or state. New, modern.

حاليه *ḥālīya*, Name of a Muhammadan sect.

حامل *ḥāmil*, Pregnant.

حايض *ḥāiḍ*, A menstruous woman.

حب *ḥubb*, Love, affection.

حباب *ḥubāb*, A bubble.

حبس *ḥabs*, Retention, imprisonment.

حبش *ḥabash*, An Abyssinian. Abyssinia. n. prop. Habash. ى - An Ethiopian.

حبطه *ḥabaṭa*, Striking, shaking. Decrease. Fall. Misfortune. كيدل - To decrease, etc.

A. حبل *ḥabl*, A rope, a cord. الوريد *ul-warīd* - The jugular vein on each side of the neck.

حبيب *ḥabīb*, pl. احباب *aḥbāb*, f. ه, Beloved, a friend, a sweetheart.

حبيبه *ḥabība*, Name of an antinomian sect.

حتياط, see احتياط.

حج *ḥajj*, The pilgrimage to Mecca.

حجاب *ḥijāb*, pl. ون - A veil, a curtain.

حجت *ḥujjat*, An argument, proof.

حجران *ḥijrān*, i. q. هجران, Departing, leaving one's country.

حجرت *hijrut*, see هجرت.

حجره, حجر *ḥujra*, A cell, a closet, a chamber.

حجوم *ḥujūm*, كيدل - To assemble, to hasten to.

A. حد *ḥadda*, He fixed limits, etc. III. حادّ *ḥādda*, He resisted, was against.

حد *ḥadd*, pl. ونه - Boundary, limit. Power, dignity.

حدث *ḥadaṣ*, Novelty, event, accident. An accidental cause of impurity.

حديث *ḥadīṣ*, pl. ون - or احاديث *aḥādīṣ*, A tradition. The traditional sayings of Muhammad.

حديب *ḥudaib*, n. prop. Name of a place.

حذر *ḥazar*, Caution. حذرل - To be cautious.

حرا *ḥirā*, n. prop. The mount Hira near Mecca.

حرام *ḥarām*, Unlawful, forbidden.

حرب *ḥarb*, War, battle.

حرص *ḥirṣ*, Avidity, avarice.

حرف *ḥarf*, pl. حروف *ḥurūf*, حروفات *ḥurūfāt*, حرفونه *ḥarfūna*, A letter of the Alphabet.

حركة *ḥarakat*, Motion, action.

حرم *ḥaram*, pl. ون - A sanctuary, a harem. حرمين *ḥaramain*, The sacred cities, Mecca and Madina.

حرمان *ḥirmān*, Being prohibited.

حرمت *ḥurmat*, Dignity, honour, reverence.

حريش *ḥuraiṣ*, n. prop. Name of a man.

حريق *ḥarīk*, Burnt, fried, incensed.

حزين *ḥazīn*, Sorrowful, afflicted.

حساب *ḥisāb*, Computation, calculation. كول - or حسابول, To calculate. كيدل - or حسابيدل, To be computed, reckoned. Pres. حسابيزى.

حسب *ḥasb*, Agreeably, conformably, according to. Way, mode, manner.

حسد *ḥasad*, Envy, malice.

حسن *ḥasan*, f. ه, Handsome, beautiful, good. حسنات *ḥasanāt*, Good works. *ḥusn*, Beauty.

حشر *ḥashr*, Assembling. The resurrection.

حشرات *ḥasharāt*, Reptiles.

حشرگاه *ḥashr-gāh*, The place or time of resurrection.

حشسته, Perhaps i. q. P. هشسته *hashista*, Abandoned, relinquished.

حشم *ḥashm*, Train, equipage, suite.

حصار *ḥiṣār*, A fortified place, a fortress.

حصليدل, To be acquired, to appear, to come forth.

حصه *ḥiṣṣa*, Share, lot, portion.

حضر *ḥuẓr*, Residence, a fixed habitation. 2. i. q. حذر, p. 338.

حضرت *ḥaẓrat*, Presence. Majesty, highness (a title addressed to the great or holy men).

حضور *hufūr*, Presence. Being present, being at hand.

حطیانی i. q. احتیاط, Caution.

A. حفد *hafada*, He made haste (a servant).

حفر *hafr*, Digging. *hafar*, A well.

حفظه *hafza* (حفصة), Name of one of Muhammad's wives.

حق *hakk*, Just, right, true. The deity, God. Equity. به حق د, With regard to, for. بین *bīn*-Having a regard to justice, knowing and performing one's duty. نمك *namak*-Fidelity. pl. حقوق *hukūk*, Rights, duties, laws.

حقانی *hakkānī*, True, pure, disinterested.

حقیر *hakīr*, Contemptible, mean, vile.

حقیق *hakīk*, Worthy. ی-Real, true, certain.

حقیقت *hakīkat*, Truth, sincerity, reality. The real state. آگاه *āgāh*-Knowing the truth. بحقیقت, Truly, verily, certainly.

حکام *hukkām*, see حاکم.

حکایت *hikāyat*, pl. ون-A history, story, tale, narration.

حك بك *hak-bak*, Perplexed..

حکم *hukm*, pl. ونه - and احکام *ahkām*, Order, command. Mode, manner. کول-To order, to command. دار *dār*-A ruler. ی-Rule, sovereign power.

حکمة *hikmat*, Wisdom, knowledge. ی-Clever, expert.

حکومت *hakūmat*, Dominion, sovereignty, government.

حکیم *hakīm*, pl. ان-or حکما *hukumā*, A sage.

حل *hall*, Solution. کول-To unloose.

حلال *halāl*, Legal, lawful. کیدل-or حلالیدل, To be lawful. To be slaughtered. خور *khūr*-A person of the lowest cast, generally a sweeper, etc. because every thing is lawful food to him.

حلالول (*halālawal*,) To make pure or lawful, to permit. To slay, to murder. Pret. حلال کړ. Fut. حلال یکه. Imp. حلال کړه. Imp. neg. محلالوه. Part. act. حلالوونکی. Part. pass. حلال کړی.

حلقه, حلق *halka*, A ring, a circle, a hoop; an assembly. پگوش *pagūsh*- A slave, a servant.

حلم *hilm*, Gentleness, mildness.

حلوا *halwā*, A kind of sweetmeat.

حلوليه *halūlīya*, Name of a Muhammadan sect.

حليم *halīm*, Mild.

حليمه *halīma*, n. prop. Name of a woman.

حمار *himār*, An ass.

حماقت *hamākat*, Folly, stupidity.

حمايت *himāyat*, Protection, defence, patronage.

A. حمد *hamida*, He praised.

حمد *hamd*, Praise.

حمل *haml*, Pregnancy. A burden, a load.

حميد *hamīd*, Praised. Laudable.

حنا *hinnā*, The dyeing or colouring shrub.

حنين *honain*, n. prop. Name of a valley near Mecca.

حوا *hawā*, n. prop. Eve.

حواس *hawwās* (pl. of حاسّة *hāssat*), Senses.

حورى, حور *hūrī*, pl. حوران, A virgin of paradise. شرشت *shirisht* - Resembling a huri; huri-like.

حوريه, see احوريه.

حوض *hauẓ*, A reservoir, a pond, a tank.

حى *haiy*, Alive. لايموت *lā yamūt*-Eternal. Ever-living.

حيا *hayā*, Modesty, shame.

حياة, حيات *hayāt*, Living, life.

حيران *hairān*, Astonished, confounded.

حيرانيدل (*hairānēdal*), To be confounded, astonished.

حيرانول (*hairānawal*), caus. To confound, etc.

حيرت *hairat*, Stupor, amazement, astonishment.

حيض *haiẓ*, The menses.

حيف *haif*, Alas! ah!

هيله *ḥīla*, Stratagem, trick, deceit.

A. حين *ḥīn*, Time.

حيوان *ḥaiwān*, pl. ان - or ات - An animal, a beast.

حيوة *ḥayat*, Life.

ح

خاصه, خاصا *khāſſa*, A sort of fine cloth.

خاصيت *khāſſīyat*, Quality, innate property.

خاطر *khāṭir*, The heart, the soul, the mind

خاك *khāk*, Dust, earth. بازى *bāzī*- A species of game. پاى, پا *pāi*-Dust of the feet: the lowest or most worthless thing. روب *rūb* - A sweeper. سار *sār*-pl. ان-Base, mean, low-born, humble.

خاكستر *khākistar*, Ashes.

خال *khāl*, pl. ون - A mole on the face.

خالص *khāliſ*, Pure, sincere. A friend.

خالق *khālik*, The creator.

خالى *khālī*, Empty, vacant, void. والى *wālī*-Vanity, emptiness.

خ

خاتم *khātim*, A seal.

خاتمه *khātima*, Conclusion, epilogue, end.

خاتون *khātūn*, A lady, a matron

خانه, see ختول.

خانس i. q. غابس, A tooth.

خادم *khādim*, A servant.

خار *khār*, pl. ون - A thorn. وخس *u-khas*-Rubbish, sweepings.

خارشت, The itch, the scab.

خارجى *khārijī*, A heretic.

خاشاك *khāshāk*, Sweepings, chips.

خاص *khāſſ*, خاصه, Particular, private. Excellent, noble, pure. Especially, peculiarly. pl. ان -Intimates, favourites of a king. خاص الخواص *khāſſ-ul-khawāſſ*, Most highly distinguished. وعام *u-ā'm*-Noble and plebeian.

خام *khām*, Raw, unripe, vain. کار *kār*-pl. ان - Unskilful, inexperienced.

خاموش *khāmosh*, Silent. ی - Silence.

خامی *khāmī*, Rawness, unripeness, inexperience.

خان, pl. ان - or خوانین *khawānīn*, A lord, a prince.

خاندان *khāndān*, Family, household.

خانمان *khānmān*, Household, family.

P. خانذن, see خوانذن.

خانوت (ط) *khānūt*, A shop.

خانه *khāna*, House, dwelling. زاد *zād*- The child of a slave.

خاوری, خاور, Earth, clay.

خاوند *khāwand*, Lord, master, possessor. خاوند درنغ, Sick. ی-Government. کول-To govern.

خبث *khabs*, Malice, malignity, perfidy, impurity.

خبر, Aware, informed.

خبر *khabr*, pl. اخبار-ونه *akhbār*, خبرو, News, information, intelligence, rumour, fame, care. کول-To give information, to speak. دار *dār*- Informed. Careful, cautious. ی- Informing. Cautiousness, care.

خبرول, To declare.

خبره f. pl. ی-News, intelligence, information. Speech.

خبیر *khabīr*, Knowing, wise.

خبیس, A. خبیث, Wicked, malignant, impure.

خپسر (contr. of خپل سر), Self.

خپسه, A. کابوس, The incubus, nightmare.

خپل (see ځپل), Self. سر *sar*-Self-opiniated, obstinate, headstrong.

خپه, P. خفه *khafa*, Offended, afflicted, angry. 2. Strangulation. کول - To strangle.

خپگی (*khapagī*), Trouble, offence.

خت, A. خط, A letter, epistle; a writing.

ختا, Ascending, ascent.

ختل, To rise, to ascend. Pret. وختوت.

ختم *khatm*, Conclusion, end. Seal.

ختنه *khatna*, Circumcision. دار *dār*- Circumcised.

ختول (*khatawal*), caus. of ختل. Pret. وختات.

خت, see خته.

ختَکْ comm. f. ه, pl. يْ - Name of an Afghan tribe.

ختَکَیْ m. pl. ى - A musk-melon.

ختوڵ, Muddy water.

خته, خت f. pl. يْ - Clay, mud.

خجسته khujasta, Happy, fortunate, blest.

خجل khajil, Modest, bashful, ashamed, abashed.

خچن, p. 334. Perhaps contr. of خس چین khas-chīn, Gathering thorns, or rubbish; sullied, soiled, tarnished.

خڅوزی, Fragments.

خښ, Burial.

خښته, خښت, A brick or tile.

خښول, خخول, To bury. Pret. خخکړ. Fut. خښ بکه. Imp. خښکړه. Imp. neg. مخښوه. Part. act. خښه وونکی. Part. pass. خښکړی.

خښیدل, To be buried.

خدا, خدای khudā, God. ترس tars- pl. ان - Fearing God. ترسی - The fear of God.

خداوند khudāwand, Possessor, master, lord.

خدامی, خدای khudā-ī, Godhead, divinity.

خدمت (ل) khidmat, Service. کول - To serve. گار gār - f. ه, pl. ان - A servant. ى - Attendance, ministry, service.

خدنگ khadang, The white poplar. A bow or arrow made of it.

خدیجه khadīja, Name of Muhammad's first wife.

خذوا, p. 113. . . . . . .

خذول khazūl, Abandoning, deserting.

خر f. ه, An ass. 2. i. q. خراب or خوار.

خراب, Ruined, deserted. ى - Desolation, ruin. ات - A tavern. A gaming-house. A brothel. ى - A haunter of taverns and brothels.

خرابول (kharābawal), To ruin, to destroy, to lay waste.

خراج kharāj, Tax, duty, revenue.

خراوه, H. چنڈول chandol, Name of a bird.

خراسان *khurāsān*, n. prop. Name of a country.

خْرَاشْكَى m. pl. ى - Spittle.

خرام *khirām*, Walking. كُوَل - To march, to pace.

خربشوى m. coll. f. شويه -f. شوى - A hog.

خربوزه *kharbūza*, A musk-melon.

خرج / خَرْځ *kharj*, Expenditure, expense, price.

خرڅول, To expend, to sell. Pret. وخرڅاوه. Fut. خرڅبكه. Imp. خرڅوه. Part. act. خرڅونكى. Part. pass. خرڅشوى.

خرڅيدل, To be sold. Pres. خرڅيږى.

W. خرخشه (E. أښه) *kharkhasha*, A tumult, crowd, quarrelling.

خرد *khirad*, Wisdom, intellect. مند *mand*-Wise. ى - Wisdom, prudence.

خردسال *khurdsāl* i. q. خوردسال, Young.

خرسند *khursand*, Contented, pleased.

خرشنه, pl. coll. The dung of a horse.

خرقه *khirka*, A religious habit, dress of a dervis.

خرم *khurram*, Pleasant, delightful. Cheerful, pleased.

خرما *khurmā*, A date.

خرمن *khirman*, The harvest.

خروار *kharwār*, An ass-load.

خروش *kharosh*, A crash, loud voice, tumult, clamour.

خريد *kharīd*, Purchase. Redemption.

خريدار *kharīdār*, f. ه, A buyer.

P. خريدن *kharīdan*, To buy.

خريز, A small tree.

خريل, To shave. Pret. وه خرايه. Fut. وبخرى. Imp. وه خريه. Part. act. خريونكى. Part. pass. خريلى.

خړ m. coll. f. خړه, Any thing covered with dust.

خړپوڅه f. pl. ى - The creeping of a child.

خړجن, Covered with dust.

خړس, A crash. Clash.

خروب, Drink. كُوَل - To give drink. Matth. 25,37. See also p. 364.

خړيس m. coll. f. ه, A very fat and corpulent person.

خزان *khazān*, Autumn.

خزانه, خزانٔ *khazāna*, A treasury, magazine, treasure. جلالی *jalālī*-Title of a work.

خزیمه, هزیم *khozaima*, n. prop.

خزینه, خزین *khazīna*, A treasury.

خس, Dry grass.

خسا, Fetid, stinking.

خسته *khasta*, Wounded, broken. Sick, sorrowful.

خسر m. coll. A father-in-law.

خسری m. pl. ی-Rubbish, sticks اچول-To cast lots.

خسی m. pl. ی-f. coll. ـی-A calf.

خسیس *khasīs*, Penurious, sordid. Ignoble.

خشته, To moisten.

خشتول, caus. To cause to moisten.

خشتی, see خبیث.

خشنود *khushnūd*, Contented, satisfied.

خشوع *khushū'*, Humility, submission.

A. خشی *khashia*, He feared.

خصلت *khaṣlat*, pl. خصال *khiṣāl*, Habit, custom. Quality, property بد-, Ill-tempered.

خصمانه *khaṣmāna*, Inimically. گر-*gar*, An enemy, antagonist.

خصوصا *khaṣūṣān*, Especially, particularly.

خضر *khiẓr*, Name of a prophet.

خضوع *khaẓū'*, Humble, submissive. *khuẓū'*, Being humble, submissive, humility, submission.

خط *khaṭṭ*, A line. A letter, an epistle. داماني -A letter of safe-conduct; a passport.

خطا *khaṭā*, A mistake, errour, fault, sin.

خطاب *khiṭāb*, A title, an address. A discourse.

خطبه *khuṭba*, A sermon or oration delivered after divine service every Friday.

خطر *khaṭar*, pl. ونه-Danger, risk. دځان-Danger of life.

خطره *khaṭra*, Danger. Fear, risk, venture.

خف *khuff*, dual. خفین *khuffain*, The sole of the human foot.

خفت *khiffat*, Levity of conduct, want of dignity. کول-To vilify, to slander.

خفتن *khuftan*, To sleep.

خفته *khufta*, Asleep, sleeping.

A. خفد *khafada*, p. 52. See حفد.

خفه *khafa*, Angry, displeased.

خفی *khafī*, Secret, concealed.

خفیه *khafīya*, Secretly.

خکر, خکر m. coll. A horn.

خلاص, خلاص f. ه, Free, liberated, redeemed. 2. Freedom, redemption.

خلاصی, خلاسی, Freedom, etc.

خلاصول, To make free, to redeem, to open (a door). خلاصوونکی, Saviour.

خلاصیدل, To be freed, cleared off.

خلاصه *khulāṣa*, The best part of any thing, essence.

خلاف *khilāf*, Opposition. پخلاف د, Contrary to.

خلافت *khilāfat*, Deputyship, lieutenancy.

خلال *khilāl*, A tooth-pick. ګوَل - i. q. تخلیل *takhlīl*, To clean the teeth.

خلعه *khala'*, A dress, a robe of honour.

A. خلع *khalaa'*, He removed.

خلفا *khulafā*, see خلیفه.

خلق *khalk*, pl. خلقو, خلائق *khalāik*, Created things, creatures. People, a nation, the populace. Mankind.

خلق *khulk*, pl. اخلاق *akhlāk*, Nature, quality, good disposition, temper.

خلل *khalal*, Interruption, confusion, dissolution.

خلوت, خلوة *khalwat*, pl. ون - Retirement, solitude, a closet, private apartment, private conference.

خله, خل, خوله, f. pl. ی - The mouth. The entrance.

خلیفه *khalīfa*, pl. خلفا *khulafā*, خلیفګان *khalīfagān*, A successour, particularly said of the successours of Muhammad.

خلیقة *khalīkat*, pl. خلائق *khalāik*, Nature. Disposition.

خلیل *khalīl*, A sincere friend. الله *ullah*-The friend of God, i. e. Abraham. 2. An Afghan tribe.

خم *kham*, Twisted, crooked, bowed. چم *cham* - Twisted, curled.

خمار *khumār*, Intoxicating. Crapulence.

خمج, Depraved in morals (?), p. 370.

خمر *khamr*, Wine, spirituous liquors.

خوار *khwār*-Drinking wine.

خمس *khums*, The fifth (part).

خم سور, A clownish fellow.

خمیزه *khamīza*, Crooked, bent.

خمیر *khamīr*, Leaven.

خنجر *khanjar*, A dagger.

خناس *khannās*, The devil. A wicked man.

خندا, Laughter, a laugh.

خندان *khandān*, Laughing.

خندق *khandaḳ*, A ditch, fosse. ورځ دخندق, The day or the battle of the ditch.

خندل, To laugh. Pret. وه خندل. Fut. وبخاندی. Imp. وه خانده. Part. act. خندلوونکی. Part. pass. خندولی.

خندول, caus. To cause to laugh.

خنده *khanda*, Laughing. Laughter. رو *rū*-Of a smiling or affable countenance.

خندیدل (*khandēdal*), To laugh.

خنګ m. pl. ونه - An old and large branch of a tree.

خنظل *khanẓal*, The colocynth or bitter purging apple.

خو *khū*, pl. خویونه, Habit, custom, nature. 2. i. q. خو

خوا, The side.- دې On this side. - هغه On that side. خوا بخوا, Side on side. خواته, Towards. خوا کېدل, To retire.

خواب *khwāb*, Sleep. A dream. See خوب. وخور *u-khūr*-Rest and food.

خوابنده *khwābanda*, Asleep. Sleeping.

خواجه *khwāja*, A man of distinction, a gentleman.

خواښې f. coll. A wife's mother.

خوار m. coll. f. ه, Dispersed, scattered, diffused. Poor, distressed, ruined. شول-To be spread, diffused. خواره واره, Dispersed, distracted, diffused. وزار *u-zār*-Abject and distressed. خواری, Baseness, distress, pain, trouble, affliction. کول - To

strive, to take pains. 2. *khwār*, in comp. Eating, drinking, swallowing.

خوارزاك, i. q. خوراك, Food, victuals, provisions.

خواروالى, Affliction.

خواريدل (*khuwārēdal*), To be distressed, afflicted, ruined. Pret. خواريزى.

خوار,خواره, Eating, provisions, victuals, food.

خوازه, Sweetness, see خوږ.

خواست, pl. ونه - Desire, wish, request. كول - To demand, to request.

خواستل, To wish, to desire.

خواږه, see خوږ.

خوان *khwān*, A tray, a table covered. 2. in comp. Reading, singing, etc.

خواننده *khwānanda*, Reading.

خواوشا, All round.

خواه, *khwāh* خواهان *khwāhān*, Wishing, desiring. خواه نخواه *khwāh-nakhwāh*, Willing not willing, nolens volens. خواه-خواه, Either-or.

خواهش *khwāhish*, خواش, Desire, wish.

خواهنده *khwāhanda*, Wishing, desiring.

خوب *khūb*, pl. ان - Good, beautiful, pleasing. روى *rūi* - (رو *rū*-) pl. ان- or صورت *ṣūrat*-Beautiful. 2. خوب, pl. ون - i. q. خواب *khwāb*, Sleep. A dream. آلوده *ālūda*-Sleepy. خوبى *khūbī*, Goodness, excellence. Beauty, handsomeness.

خوټه f. pl. ى-A testicle.

خوټى, comm. Low, vulgar, small.

خوش m. coll. f. ه, P. خوش *khūsh*, Pleased, delighted, cheerful. See خوش.

خوښول (*khuwak'hawal*), caus. To delight, to cheer up.

خوښيدل (*khuwak'hēdal*), To be good, etc.

خوځيدل, To break; to tremble. Pres. خوځى.

خوځول, caus. To wagg (the head); to trouble (as the water); to make tremble.

خود *khūd*, A helmet. 2. Self. بين *bīn*-Self-conceited, proud, arrogant. ى-Pride. پرست *parast*-An admirer of himself. Presumptuous. ى-Pride. پسند *pasand*-Self-complacent, self-conceited. دين *dīn*-or خودبين, Adoration of himself, self-conceit, egotism.

رو *rū*-Spontaneous, growing of itself, wild. Selfish. ی-Ill-disciplined. سر *sar*-or زر-pl. ونه-Obstinate. ی - Selfishness. نما *numā* -Ostentatious. Vain. ی-Self-conceit, vanity.

خود پخود *khūd-pa-khūd*, Of himself, spontaneously.

خودی *khūdī*, Selfishness. Vanity.

خور, pl. خوره, f. خوره, pl. ی-Dispersed, scattered. 2. *khūr*, in comp. Eating. See خلال, etc. 3. The eleventh day of every solar month.

خور, pl. خوېندی, A sister.

خور, pl. ونه - A stream.

خوراك m. pl. ونه-Eating, food, victuals.

خورچین *khūr-chīn*, A scrip, a wallet.

خورد *khūrd*, Small. سال *sāl*-Young.

P. خوردن *khūrdan*, To eat. To drink. To swallow.

خورزه f. pl. ی-A sister's daughter.

خورسند *khūrsand*, Contented, pleased. ی-Gladness. Contentment.

خورشید *khūrshīd*, The sun.

خورم *khūrram*, Joyful.

خوری m. pl. ی -A sister's son, a nephew.

خوروری, Dispersion, scattering. کول-To scatter.

خوریب *khūraib*, n. prop. Name of a mountain.

خور m. pl. ونه - Low ground where during the rainy season water remains.

خورل, To eat, to devour; to destroy. Pret. وخور. Fut. وه بخوری. Imp. وه خوره. Part. act. خورونکی. Part. pass. خورلی.

خوروول, caus. To cause to eat, to feed.

خوږ, خوږ, i. q. ټوغ, Wounded; f. i. ځانك خوږ, P. (با) بال شکسته, p. 12.

خوږ, خوږ, see خوږك.

خوزیدل, خوزېدل, To move, to shake, to swing. Pret. خوزیږی.

خوزول, caus. To cause to move. Pret. وه خوزوه. Fut. وبخوزوی. Imp. وه خوازوه. Part. act. خوزونکی. Part. pass. خوزولی.

خوژ گفتار *khoz'h-guftār*, With a sweet voice.

خوږیدل (*khuwaz'hēdal*), To be wounded, to ache. Pret. خوږیږی.

خوش *khosh*, i. q. خوش. اختری *akhtarī*-

Good fortune. الهان *ilhān*-Sweetly singing. اندام *andām*-Well-formed. آواز, اوز *āwāz* - With a sweet voice. بو *bū*-Fragrant. 2. (also ی-) Perfume, fragrance. حال *hāl*-Happy, fortunate, in pleasant circumstances. ی-A pleasant condition. خبری *khabarī*-Glad tidings. خصال *khiṣāl*-or خلق *khulk*-خو *khū*-Affable, well-bred. دل *dil*-Happy, pleased. ی-Happiness. رفتار *raftār* Graceful in walking. رنگ *rang*-Of a lively colour. گو *gū*-Eloquent.

خوشخوراکی *khoshkhūrākī*, Delicacies.

خشنود *khushnūd*, Pleased, contented, delighted. ی-Pleasure, delight.

خوشحالیدل (*khoshhālēdal*), To be prone, to be glad, etc. Pres. خوشحالیږی.

خوشه *khosha*, A cluster or bunch of grapes. چین *chīn*-Gathering grapes.

خوشی m. pl. ی-f. coll. خواشی, Without employment or profession, free, idle.

خوك *khūk*, A hog.

E. خوك, W. خوز m. pl. خوازه, خواګه, f. خوګه, pl. ی-Sweet.

خوله, خول, f. pl. ی-Sweat. See خله.

خون *khūn*, Blood, murder. کول-To kill, to shed blood. آب *āb* - A torrent of blood. آشام *āshām*-Blood-thirsty, cruel. بها *bahā*-The fine paid for the shedding of blood. ریزی *rīzī*-Shedding blood.

خونی *khūnī*, pl. ان-A murderer.

خوند m. pl. ونه-Taste, savour.

خوندی کول, To taste, to adopt? To enshrine, p. 73.

خونه (*khūna*), A house, dwelling. A room. A receptacle.

خوی m. pl. خوین, خوبونه, Disposition, temper, manner, habit, custom. ىو-Of the same disposition, etc.

خویش *khwesh*, Self, own.

خوبندی, see خوږ.

خیاط *khaiyāṭ*, A tailor.

خیال *khiyāl*, Imagination, fancy. Phantom, vision.

خیانت *khiyānat*, Perfidy, treachery.

*

خیبر *khaibar*, n. prop. Name of a town.

خیر *khair*, f. ،, Good, best. 2. Well. الدین *uddīn*-n. prop.

خیرات *khairāt*, Good things, charities, alms. کول-To give alms.

خیر خوښت, Alms.

خیرن m. coll. f. خیرنه, pl. ی-Filthy, dirty.

خیره f. pl ی-Filth, dirt. 2. Dark.

خیریت *khairīyat*, Welfare.

خیژیدل, خیزیدل, To ascend, to rise. Pres. خیژی. Pret. خیز شه.

خیل m. pl. ونه-f. خیله, pl. ی-A crowd, a clan. خانه *khāna*-Clansmen, kindred. خیل وحشم, Followers, train, suite.

خیمه *khaima*, A tent, pavillon.

E. ښ W. ش.

ښیه, see ښودل.

ښاپیرک m. coll. f. که-pl. کی-A bat.

ښاخ (*k'hākh*), P. W. شاخ *shākh*, pl. ون-A bough, branch (of a tree).

ښادی f. pl. ښادئی, P. W. شادی *shādī*, Pleasure, delight.

ښاروني f. coll. P. شارك *shārak*, A species of nightingale.

ښاغل, To please, to be agreeable.

ښاغلی, Pleasing, agreeable.

ښامار, A dragon.

ښایی, ښاین, ښای, It behoves.

ښایست, ښایسته, Beautiful, pretty.

ښپه f. pl. ی-(W. پښه), The foot.

ښځ, ښځه, ښځه,(see ښزه), pl. ی-A wife.

ښزه, see سزه.

ښززه, Good-natured, inoffensive.

ښزه, f. A wife. See ښځه.

ښکار m. pl. ونه-P. W. شکار *shikār*, Hunting, chase.

ښکاره, Apparent, evident.

ښکاریدل, To become apparent, to appear. Pres. ښکاریږی.

ښکته, Down.-ښه id. See کښته.

ښکر (*k'hkar*), pl. ښکرو, A horn. 2. i. q. شکر *shukr*, Thanks.

ښکل, see ښکول.

سکنځل, i. q. سکنځل, To abuse, to taunt, to revile.

ښکور, p. 269. . . . .

ښکول (ښکل) (*k'hkawal*), To pull, to draw. Part. pass. ښکولی.

ښکولی, ښکلی, Of a handsome figure, pretty.

ښکی, Perhaps i. q. Hind. کهگ *khag*, A bird.

ښندل, To strew, to scatter.

ښور, P.W. شور *shūr*, Cry, noise, disturbance, distress. Disturbed, mad.

ښوریدل, To mix, to confuse. To be confused, perplexed.

ښوکل, To kiss.

ښودل, ښونه کول, ښونکول, To show, to teach, to instruct. Fut. به وښیین, (W. به وښی). Imp. وښیه, (W. وښیه). Part. act. وښونکی-.ښوونکی, p. 70. Read: و ښیر کښ , He resided at Baneir.

ښویدل, To learn. Pres. ښویږی.

ښه m. coll. also pl. ښو ; f. ښه, pl. ښی. W. شه, Handsome, good. کول-To gladden. آواز *āwāz*-With a sweet voice. بوی *būi*-Perfume, fragrance. ساعت *sāa't*-Prosperity. گویا *gūyā*-Eloquent. نفس *nafas*-With a sweet voice.

ښی, Right (the hand). ښی وچپا, Right and left.

ښیاد, p. 289. Read: بنیاد.

ښیښه, P.W. شیشه *shīsha*, Glass.

ښیره, ښره f. pl. ی-Imprecation, malediction.

ښیگره, ښی گره, p. 53. m. pl. ری-Profit, advantage, success.

ښینه f. The wife's sister, a sister-in-law.

ښیوه f. Ornament.

دِ, The mark of the Genitive case. 2. i. q. دَیْ, (He) is. 3. i. q. دَه, This. 4. (Before verbs), Indeed, certainly.

دَا, comm. This; f. i. دا سَرَیْ, This man. دا سړی, These men. دَا ښځه, This woman. دا ښځې, These women. دَارَنګَه, In this way, that, so. دا هونبره - همبره - or هنمبره, Thus, such, in this manner.

دابشليم *dābshalīm*, n. prop. Name of a king.

داخل *dākhil*, Entering, arriving, entered, within. کېدَل or شُوَل - To enter. کَوَل - To employ, etc.

داد *dād*, Justice. خواه *khwāh*-Demanding justice.

دَادَا, An elder brother. A father.

P. دادن *dādan*, To give. داده *dāda*, Part. pret. Given. Giving.

دار *dār*, A house. البلا *ul-balā*-The house of wretchedness. pl. ديار *diyār*, Houses, mansions. A country, region, district.

دار *dār*, A gallows, a gibbet. په دار کَوَل, To hang. 2. in comp. Having, possessing, etc. as, آب دار *āb-dār*, Watery, resplendent, sharp.

دارا *dārā*, n. prop. Darius.

دارائى *dārāī*, Sovereignty.

دَارُو m. coll. Medicine.

داری *dārī*, A female slave taken in war.

دَارَل, P. دريدن *darīdan*, To tear, rend, lacerate.

دَارَه f. Hind. دهارا *dhāra*, A body of men, a troop, a band. 2. Hind. دهار *dhār*, Edge of a sword, etc. The sharp point of any thing.

داستان *dāstān*, pl. ونه - A story, fable, tale.

P. داشتن *dāshtan*, To keep.

داعی *dāʿī*, pl. ان - Inviting or instigating to any thing, author.

دَاغْ m. pl. ونه - Spot, mark, cautery. Wounded, cauterized. دار *dār*-Scarred, cauterized.

دَاغَلْ, Marked.

دال *dāl,* The letter *dāl.*

دالان *dālān*, A hall, a vestibule.

داله (*dāla*), There, then (?).

دام *dām,* pl. ونه-A net, a snare. اَچول-To lay snares.

داماد *dāmād*, A son-in-law.

دامان *dāmān*, Name of a country in Afghanistan.

دامن *dāman,* Skirts. گیر *gīr*-Attached to; an adherent. Demanding justice.-پاك *pāk,* Chaste.

دانا *dānā,* pl. یان-Wise, learned. دل *dil*-Wise-hearted. دانائی *dānāī*, Wisdom.

P. دانستن *dānistan,* To know. Knowing.

دانش *dānish*, Knowledge, science. مند *mand*-Wise. ور *war* - Wise, learned. ی-Wisdom, learning.

داننده *dānanda,* Knowing.

دانه f. pl. دانې, A grain, seed, corn.

دانی *dānī*, Vile, impure, mean.

داو *dāw,* Expense, disbursement.

داور *dāwar,* A sovereign. ی-Sovereignty, authority. 2. i. q. دا اور This fire.

دایره *dāira,* A circle.

دائی *dāī*, A nurse. خوی *khūī*-Affectioned like a nurse.

دایم *dāim*, Perpetual, always. مدام *mudām*-id.

دبلی, P. حقه *hukka,* A round box for holding jewels, etc. p. 4.

دپاره,دپار, On account of, etc. See پاره.

دجال *dajjāl,* An impostor, antichrist.

دخل *dakhl,* Entrance.

دښمانګی, Enmity.

E. دښمن, *dok'hman,* W. دشمن *dushman*; or دښمن, pl. ان-An enemy. ی-Enmity.

در m. pl. ون-A door. دربدر *dar-ba-dar,* From door to door. 2. A prefix to verbs; i. q. Lat. *ad.* درکول *dar-kawal,* etc. 3. i. q. دری, Three, p. 85. درغل, Thrice. 4. Thou. درته, To thee.

در *durr,* A pearl. درکان *durr-kān* or دُرکان, A mine of pearls.

دربلی, p. 369. . . . . .

دراز *darāz,* Long.

دُرّانی, The Durranies. Name of an Afghan tribe.

دَرْب, Hind ڈاب *dāb*, The name of a grass.

دربار *durbār*, Court, hall of audience, the holding of a court.

دَرْبانَد, Upon thee. See در.

دربی, n. prop. Derbe.

درج *durj*, A little casket in which they deposit gems.

درخشان *darakhshān*, Shining, flashing.

دربنول, To show, to indicate. Pres. دربنوبی. Part. act. دربنوونکی, Showing. An instructor.

دَرْد m pl. ونه-Pain, affliction. مند *mand-man*-Afflicted. ناك *nāk*-id.

دردل, To stand. See دریدل.

دررزم, i. q. درځم, I come.

درره, p. 370. . . . .

درده *durda*, Sediment, dregs.

درس *dars*, Reading, a lecture, a lesson. *dirs*, Exercise, study.

درست m. f. ه, Entire, all, whole.

درشت *durusht*, Rough, hard, morose.

دَرْشَاهی f. coll. Hind. The upper and lower piece of the frame of a door.

درغیدل, To slide, to slip (?)-

درك *dark*, Comprehending, perception, knowledge.

درکول (*darkawal*), To permit, to allow, to give, to grant.

درگاه *dargāh*, A place, a court. The king's court.

درل (*daral*), Hind. دهارنا *dhārnā*, To hold, to keep, to have. Pret. درلود. Part. act. درلونکی. Part. pret. درلی, Having had.

درم *diram*, i. q. درهم *dirham*, A silver coin. Money. شرعی *sharī'*-Three mashas and four grains of silver. 2. *drēyam*, The third. See دریم.

درمان *darmān*, Medicine, remedy.

درمن, i. q. دردمند.

دَرْمَنَد m. pl. ونه-A granary.

درمه, see رمه .2. i. q. دورمه *dūrma*, A reed. 3. fem. of درم, 2.

درمی, see رمه and درومیدل.

دَرَنْگ, Delay, hesitation. Slow, tardily. کول-To tarry. بی درنگه, Without delay.

دَرَنَه, see دْرُوند.

دروز *darwāz,* Large gates or doors of a city.

دروازه *darwāza,* A door. A gate.

دروان, p. 203. See د and روان.

درواڅي *darwānchī,* A porter.

دروج, p. 119. Read: وروج.

درود *durūd,* Congratulation, benediction, salutation, blessing.

دروغ m. coll. A lie, falsehood False. زن، ژن *zan-* جن *jan*-False, a liar. ګواهي *guwāhī*-False testimony.

دروميدل, P. رفتن *raftan,* To come. To go.

درون *darūn,* In, within. Interiour. کول-To put into, etc.

دروند m. pl. درانه, f. درنه, pl. درنې, Heavy.

درود,i. q. دروه, Majesty, pomp, p. 74.

دروهل *(darwahal),* To smite.

درویزه f.Mendicity. 2. n. prop. Darwēza.

W. درویش (E. بڼ) *darwīsh,* A dervis, a beggar. ي-A religious monkish life.

درویشت, Twenty-three. م *am*-The twenty-third.

دره *dara,* A valley, especially between hills, through which a stream flows. A pass, a defile.

دروِل, دروول, caus. of دریدل, To cause to stand, to place, to raise.

در, درې, Three.

دریا *daryā,* The sea. A river.

دریاب *daryāb,* The sea.

دربار, Thrice. Triple.

دریدل, دردل, To stand. Pres. دریږي. Pret. ودریدل. See ودریدل.

درې دیرش, Thirty-three.

دریغ , دریغه *daregh*, A sigh, sorrow. Alas!

دریم *(drēyam)* m. f. ه, The third.

دزه, p. 331. Probably a fault of the copyist for ذره *zarra,* An atom.

دست *dast,*The hand. رس *ras*-Ability, power, means, dexterity. ي-Ability. ګیر *gīr*-Taking the hand. An assistant, protector. 2. Imprisoned, a captive. ي-Aid, help, assistance.

دستار *dastār,* pl. ون-A turband.

دستګاه *dastgāh,*Power, ability, means

دستور *dastūr*, Custom, mode, manner. Model, regulation. العمل *ul-a'ml*- A model, rule, regulation.

دشت *dasht*, A desert.

دشمن *dushman*, An enemy. See دشمن.

دشنام *dushnām*, Abuse.

دشوار *dushwār*, Difficult, arduous. ی- or گی- Difficulty.

A. دعا *da'ā*, He called out to.

دعاء *du'ā*, Benediction, salutation, prayer. کرل- To pray.

دعوت, دعوه *da'wat*, Invitation, inviting people to become Musulmans. 2. Pretension. کرل- To invite. To pretend.

دعوی *da'wa*, Claim, pretension, plaint. کرل- To claim, to pretend.

دغه, P. این *īn*, This.

دف *daf*, A small tambourin.

دفتر *daftar*, A book, volume, record, register.

دفع *daf'*, Repulsion, repelling, averting, preventing. کرل- To drive off. See رفع.

دفن *dafn*, Burial. کرل- To bury.

دقیق *daķīķ*, Fine, minute. Difficult.

دکان *dukān*, A shop.

دل *dil*, Heart, mind, soul. آرام *ārām*- Quieting the heart. A sweetheart. آزار *āzār*-Heart-tormenting. آزرده *āzurda*-Troubled in mind, vexed. افگار *afgār*-Heart-broken. بر *bar*- Heart-bearer or ravisher; a sweetheart. ی- Heart-ravishing, comfort, pacification. پذیر *pazīr*-Captivating the heart, amiable, smoothing. جو *jū*-Heart-seeking, grateful. ی- Seeking to gain the heart, attention. Comfort. خسته *khasta*- Heart-broken. دار *dār*-Charming. A lover; a sweetheart. ی- Blandishment, kindness, consolation. ربا *rubā*- Heart-ravishing. ی- Stealing the heart, making love. سوز *sūz*-Inflaming the heart, beloved. A mistress, a friend. ی- Heart-burning, ardour, fervour. شاد *shād*-f. ه, Glad, gay, cheerful. فریب *farīb*-Heart-alluring, ensnar-

ing, charming. کش *kash*-Heart-attracting, charming. کشا *kushā*-Heart-expanding, charming, exhilarating. گیر *gīr*-Seizing the heart, terrifying. Melancholy, sad, grieved. ی-Sorrow.

دلاغل, Under the mouth Dimple?

دلال *dallāl*, A public crier. A road-guide.

دلاندی, دلاند, Under. See لاندی.

دلته, دلتکی (*dilta*,) Here. هلتکی - Here and there.

دلدل *dildil*, A groan. *duldul*, Name of Muhammad's mule.

دلره, i. q. دهره, To him, to her.

دلق *dalk*, Drawing a sword. *dalik*, A sword easily drawn.

دلو *dalv*, A bucket, an urn.

دلول (*dalawal*), Perhaps i. q. Hind. دلنا *dalnā*, To grind coarsely. Pret. دلکر. Fut. دل بکه. Imp. دلکره. Imp. neg. مه دلوه. Part. act. دل ونکی. Part. pass. دلکری.

دلهو, i. q. دلو, p. 233.

دلی *dilī*, Hearty, cordial.

دلیر *dilīr*, Intrepid, brave.

دلیل *dalīl*, pl. ون-Argument, proof. A guide.

دم *dam*, pl. ون-Breath, life. Moment. زدن *zadan*-or وهل-To breathe, to pretend, to assume, etc. f. i. دیکانکی وهل-To breathe concord, to form a friendship. کول (دمه), To blow, as, a fire, or as a conjurer when juggling or exorcising (?). To scheme, to contrive. دمبدم, دم بدم, دم تردم, From moment to moment, frequently.

دماغ *dimāgh*, The brain.

دمك *damak*, A moment.

دمل (*damal*), P. دمیدن *damīdan*, To blow (with the breath); to breathe.

دمنه *dimna*, A jackal.

دمه *dama*, A pair of bellows.

دمیده *damīda*, Blown, shot forth. Stretched out.

دنك, p 191, (if the word be right), Jumping.

دنګل, To leap, to jump.

دنګول, caus. To cause to leap.

دننه, Within.

دنيا *dunyā*, The world. Worldly affairs. دار *dār*-Worldly, worldly-minded. ى-Worldliness.

دنياكى, Worldliness.

دو *dū*, Two. Afgh. دوه. بارة *bāra*-Twice, double. بين *bīn*-Seeing doubly, double-faced. پاره *pāra*-Halved. چند *chand*-Double, twofold. راه *rāh*-A road dividing into two leading different ways. Different. رنگ *rang*-Piebald. Deceitful. ساله *sāla*-Two years old. سر *sar*-Two-edged. Two heads (i. e. two horses), p. 66. نمود *numūd*-Having a double appearance. Double-faced. نيم *nīm*-Two halves, divided in two.

دو *dav* (from دويدن *dawīdan*), Running. دودو, id. كول or كيدل-To run.

دوا *dawā*, Medicine, remedy.

دواره, Entirely. See واره.

P. دوازده *duwāzda*, Twelve.

دوام *duwām*, Perpetuity. Always.

دوان *dawān*, f. ه, Running. كيدل or شول-To run.

دوتا *dūtā*, Double, twice.

دوتر m. coll. An immoveable estate in land.

دوڅار, P. دوچار *dū-chār*, Interview, meeting.

دود *dūd*, pl. ونه-Smoke. Breath. Anguish. Sadness.

دودېرش, Thirty-two.

دور *dawr*, pl. ان-Time, age. Revolution of time or of any body, circular motion.

دوردوى, Travelling (?), p. 10.

دور *dūr*, f. ه, Distant. Far. كول-To remove, to send away. انديش *andīsh*-Provident, sagacious, prudent. ه-ى-Foresight, prudence. بين *bīn*-Far-seeing, prudent. ى-Prudence. 2. i. q. در *durr*, A pearl, p. 249.

دورستو, see ورستو.

دورى *dūrī*, Distance, absence, separation.

دورانی, see. وَرانْدِیْ.

دوره, دور f. pl. ی-Dust and earth.

دوزخ *dūzakh*, pl. ونه-Hell.

دوزخی *dūzakhī*, pl. ان- Hellish, damned

دوست *dost*, pl. ان-A friend, a lover. A sweetheart. دار *dār*-Id. ی-Friendship, love.

دوستی *dostī*, Friendship, affection. آمیز *āmīz*-Mixed with friendship.

دوش *dosh*, The shoulder.

دوشنبه *dū-shamba*, Monday.

دوشوار, see دشوار.

دوغبس, i. q. دوزخ.

دوک, A spindle.

دوکان, i. q. دکان, A shop.

دوکت, p. 26. . . . .

دوکالان m. f. دوکلنه, Two years old.

دوکون(دو کون) *dūkawn*, Both worlds, p. 359.

دوگون *dūgūn*, دوه‌گون, Twofold, double.

دوگړی, Hind. دوگارا *dogārā*, Twice, double.

دوگونر, Hind. دوگنا *dūgunā*, Twofold.

دولاند, (دولهاند, p. 96) i. q. دوراند, Before(?).

دول or دول, i. q. Hind. ڈول *daul*, Manner, method. Business, work(?).

دولت *daulat*, pl. ونه-Happiness, felicity, riches, wealth. Fortune, prosperity, empire. مند *mand*-Wealthy, rich, fortunate. خواه *khwāh*-A well-wisher, loyal.

دولس, Twelve. م am-The twelfth.

دومی m. pl. ی-Defluxion, rheum.

دون *dūn*, Base, mean, poor, vile.

دونی, p. 222. See ونه *dūnī*, Baseness.

دوه, Two. ویس-Twelve. ویشت-Twenty-two. م *am*-The twenty-second.

دوهومره, دوهونبره, So much. See ومره.

دوه *dawah*, A camel.

دوی, These, those.

دویده *dawīda*, Running, flowing.

ده, She is. 2. i. q. د, The mark of the Genitive case. 3. This.

دهان *dahān*, The mouth.

دهانه *dahāna*, The bit of a bridle. The mouth of a water-bag, etc.

دهر *dahr*, pl. دهور *duhūr*, Time.

دهری *dahrī*, pl. ان -Secular, worldly. Impious.

دَهَس, i. q. دَه هَسِی, Such.

دهشت *dahshat*, Fear, terror.

دهقان *dihkān*, A villager, husbandman.

دهکان, id.

دهن *dahan*, The mouth, the orifice.

A. دهور *duhūr*, see دهر.

دَیْ m. f. دَا, This. 2. He is. 3. *di* i. q. دِ.

دیار, Genit. Of the friend. 2. *diyār*, see دار.

دیارلس, Thirteen.

دیانا n. prop. Diana.

دیبا *debā*, Brocade, gold tissue.

دیبنبه, see دښمن.

دید *dīd*, Sight.

دیدا *daidā*, Lost, missing.

دیدار *dīdār*, Sight, interview, vision, the appearance (of God), p. 78.

دیدن *dīdan*, To see. Seeing.

دیرغ, p. 67. i. q. دریغ.

دیرش, Thirty.

دیره *dīra*, A house, a habitation, a tent. کول -To halt, to rest.

دیرین *dīrīn*, | Old, ancient.
دیرینه *dīrīna*, |

دیك *deg*, A caldron.

دیگر *dīgar*, Other, another.

دیمتریس (دیمترس) n. prop. Demetrius.

دین *dīn*, Faith, religion. دار *dār*-pl. ان-Virtuous, religious. ی-Attention to religion. Righteousness 2. *deina*, i. q. دی, He, she, it is. They are.

دینار *dīnār*, A gold coin.

دینی *dīnī*, Religious. Belonging to religion.

دیو *dew*, pl. دیوان -A demon.

دیوار *dīwār*, A wall.

دیوال, pl ون -id.

دیوان *dīwān*, A tribunal, a royal court, a council of state, a senate. 2. A complete series of poems by one author.

دیوانگی *dīwānagī*, Insanity.

دیوانه *dīwāna*, pl. دیوانگان-گان, Mad, insane, inspired.

دیوانی *dīwānī*, pl. ان - A courtier, a counsellor. A steward.

دیوی, p. 187. i. q. دی وې, She said.

دیه *dīh*, A village.

ډ

ډاډه f. pl. ی - Roasted grain.

ډار, p. 358. . . . .

ډاری, p. 59, A line, lineament(?).

ډانګ m. pl. ونه - A stick, a staff.

ډډ, The bass part in musick.

ډډان, p. آواز شخص که مشابهت باواز کاو داشته باشد.

ډډی m. pl. ی - Unmanly, a coward.

ډغره, Hind. ټکر *takkar*, Shoving, pushing, shouldering, knocking against, the knocking of head to head.

ډک f. ه, Full.

ډکیدل (*ḍakēdal*), To be filled, to be full.

ډکول, caus. To fill. Pret. ډکګر. Fut. ډک بله. Imp. ډکګره. Imp. neg. مه ډکوه.

Part. act. ډکونکی. Part. pass. ډکګری.

ډکوالی, Fullness.

ډلډل, Probably i. q. Hind. ڈولڈول *ḍolḍel*, Roving.

ډله f. A crowd, a multitude (of men).

ډلی, n. prop. Delhi.

ډم m. pl. ډومان - f. ډومه, pl. ی - A musician, a minstrel, a singer.

ډنډ m. pl. ونه - A pond, a cistern.

ډنډاره f. pl. ی - Honey. A honey-comb.

ډنګر m. coll. f. ه, pl. ی - A kind of buffalo. 2. Meagre.

ډوب, m. coll. f. ه, Drowned, immersed.

ډوډۍ . coll. Bread.

ډوډیر, Name of a district in Afghanistan.

ډول, Hind. ڈھول dhol, A large drum. وهَل- To beat the drum. 2. A bucket for drawing water. 3. i. q. Hind. ڈول daul. See دول.

ډېر m. coll. f. ه, Much, many.

ډېروالی (derwālī), Abundance. Prevalence.

ډیوټ, A candlestick.

ډېوه, Perfume used in dressing brides.

ډېوه f. A light, a candle.

ذ

ذا ẕā, see ذو. 2. i. q. جا jā, A place.

ذات ẕāt, The essence, nature, soul, substance.

ذاتی ẕātī, Essential, natural.

ذاکر ẕākir, Remembering, grateful, praising (God).

ذان ẕān, i. q. جان or ځان.

ذای ẕāi, i. q. جای or ځای.

ذاهدا ẕahidā, see زاهد. ذاهدی, see زاهدی.

ذبل ẕabal, Languishing, withering.

ذخیره ẕakhīra, Treasure, provisions, stores. الملوك ul-mulūk - Title of a work.

ذر ẕir, i. q. زر, Thousand.

ذره ẕarra, An atom, a little.

ذریت, ذریة ẕurīyat, pl. ذریات, Progeny, offspring, descendants, a race.

A. ذکر ẕakara, He remembered.

ذکر ẕikr, pl. ونه-or اذکار aẕkār-Remembrance, memory, commemoration, mention. Praise, fame, recital. Reading of the Kuran and recital of the praise of God. ẕakar Membrum virile.

ذکوت ẕakat, i. q. زکوت.

ذللی, Perhaps i. q. زلل zalal, Stumbling, falling.

ذلیل ẕalīl, Abject, submissive, mean.

ذمه *ẕimma,* Trust, charge.

ذميم *ẕamīm,* Blamed, blamable. Bad, depraved.

ذن, i. q. ڭن.

ذنب *ẕamb,* A crime, sin, fault.

ذنگل, i. q. زنگل *zangul,* A rattle. 2. i. q. زَنگَل.

ذو *ẕū,* acc. ذا *ẕā,* A lord, a master; possessed of, endowed with, as, ذوالجلال *ẕū-l-jalāl,* (ذا- *ẕā*), Possessed of glory, glorious. ذوالفقار *ẕū-l-faḳār,* The two-edged sword of Aly. النورين *n-nūrain,* i. e. The khalif Othman.

ذواب, i. q. ڭواب.

ذوق *ẕawḳ,* Tasting, trying. Taste. Delight, joy, pleasure.- اهل *ahl,* A voluptuary, a man of pleasure.

ذهاب *ẕahāb,* Going, walking.

ذهب *ẕahab,* Gold.

ذهد *zuhd,* i. q زهد.

ذهر, i. q. زهر *zahr,* Poison.

ذهن *ẕihn,* Genius, memory, understanding.- روشن *roshan,* Of an enlightened genius.

ذيم *ẕaim,* pl. ون- Accusing. Blame, reproach.

ذين, i. q. زين *zīn,* A saddle.

ر ر

را *rā,* A particle prefixed to verbs, Lat. *ad.* 2. Me, to me. راباند, Upon me.

رابعه *rābia',* Name of a woman.

رابلل *rābalal,* To call, to summon. Pres. رابولی. Pret. راوباله. Fut. راوهبولی. Imp. راوهبوله. Imp. neg. مهرابوله. Part. act. رابلونکی. Part. pass. رابللی.

راتلل, To come, to arrive. Pres. راڅی. Pret. راته. Fut. به راڅم or به راشم. Part. act. راتلونکی.

راته (*rāta*), To me. See را.

راحت *rāḥat,* Quiet, repose, ease. -کول To be quiet, at ease. نما *numā-* Showing or producing ease.

راحم *rāḥim,* Compassionate.

راښکول, راښکل (*rāk'hawal*), To draw. Pres. راښکوی. Part. pass. راښکولی.

A. راد *rāda,* IV. *arāda,* He wished.

رَاوَړَل (راوړل), To bring (apportare), to deliver (a tradition), to embrace, as, islamism.-ايمان *īmān,*To believe. Pres. راوړی. Part. pass. راوړی. (*rāwaṛai*).

راز *rāz,* A secret. دار *dār*-Keeping secrets. Faithful, confidant. ی-Keeping secrets, secrecy.

رازق *rāzik,* Sustainer, (a title of the deity).

رازی, i. q. راشی, He comes.

راس *rās,* The head.

راست *rāst,* Right, true, good, just. کار *kār* - pl. ان - Acting justly, doing right, just, pious. گو *gū*-or گفتار *guftār*-Speaking truth. کول-To prepare, to adjust, etc.

راستول, To send, p. 476.

راستی *rāstī,* Rectitude, justice, loyalty. Truth, veracity.

راشی, see رَاکيدَل.

راضی *rāẓī,*Satisfied, contented, pleased. من *man*-id.

راغ *rāgh,* A declivity.

رَاغلَل, To come, to arrive. روايت *riwāyat* or نقل دی رَاغلَی *nakl,* A tradition has reached (us). دی رَاغلَی, It has been delivered, related. Pluperf. راغلی اوم (*rāglai uwam* (*wam*), P. آمده بودم.

رافضی *rāfaẓī,* pl. ان-A heretic.

راکوزيدل (*rākūzēdal*), To descend, to come down, etc. Pres. راکازی, pp. 314.318.

راکول (*rākawal*),To give. Pres. راکوی. Pret. راکړ, etc.-حکم *hukm,* To order, to command.

راکيدل(*rākēdal*),To come. Pres. راکيږی Fut. رابشی. Imp. راشه. دلته راشه *dilta rāsha,* P. اينجا بيا, Come here.

رانجه m. coll. A collyrium.

رانده *rānda,* Rejected, driven out, expelled.

رانګ i. q. رنګ *rang.*

رَاوَاسْتَل, see رَاوَسْتَل.

راوباس (*rāwabās*), Throw thou down, p. 49. راوباسی (*rāwabāsī*), راوه‌باسی Imp. pl. Take ye away.

راوتل (*rāwatal*), To come, to come out. Pret. راووت, راوه‌ووت (*rāwawat*). Imp. راووز (*rāwawaz*).

راوری, see رَاوَلْ.

راولود, He ascended (?), p. 47.

رَاوَسْتَل, To carry with, to lead, to bring. Pret. راواست. Fut. راولی. Imp. راوله. Part. act. راواستونکی. Part. pass. راواستلی.

راه *rāh*, Road, way, manner. بر *bar*- A guide. See also ره.

راهب *rāhib*, A monk.

راهی *rāhī*, A traveller. Travelling.

راهول (*rāhawal*), To lead, to guide, to show the way.

A. رای *ra'a*, He saw.

رای *rāi*, A (Hindu) chief, prince.

W. راوکښل, (E. ښ), To draw, to draw out, to fetch. See رَابَنَکَل.

رَبْ, A. رب *rabb*, A lord, preserver. A name of God. pl. ارباب *arbāb*, Possessors. سخن *sukhan* - Eloquent persons; poets.

رباب *rabāb*, pl. ون - A kind of violin, a rebeck.

رباع *rubā'*, The number of four.

ربانی *rabbānī*, Divine, godly.

رَپېدَلْ, To tremble, trembling.

رَپَوَلْ, caus. To cause to tremble, to stir up.

رتبه *rutbat*, *rutba*, A degree. Rank. Dignity.

رَتّی, P. دوه بخت (?).

رَټَلْ, To scold, to abuse.

رټی, Bread. See روټی.

A. رجا *rajā*, He hoped.

رجا *rajā*, Hope.

رجل *rajul*, pl. رجال *rijāl*, A man.

رجوع *rajū'*, Return, turning towards. Reference. کَوَلْ - To turn towards, to side with, to yield.

رجیم *rajīm*, Deserving to be stoned, execrable, detested.

رحلت *riḥlat*, Marching, journey, departure, departing. Death. کَوَلْ - To depart, to travel.

رحم *raḥm*, pl. ارحام *arḥām*, Mercy. کَوَلْ - To commiserate, to pity. کوونکی - Misericord.

رحمان *raḥmān*, Merciful, compassionate.

2. i. q. عبد الرحمان *A'bd-ur-rahmān*, Name of an Afghan poet.

رحمت *rahmat*, pl. ونه - Mercy.

رخ *rukh*, The cheek. نمای *numāī*- Showing the cheeks.

رخت *rakht*, pl. ونه -Goods and chattels, property, apparel.

رخسار *rukhsār*, pl. ونه - The cheek.

رخشان *rakhshān*, Resplendent, dazzling.

رخشنده *rakhshanda*, id.

رخصت *rukhfat*, Leave, dismission. کول-To dismiss. اخستل-To take leave.

رخنه *rakhna*, A fracture, a hole, a notch.

ربښتونی, True, just.

ربښتیا f. coll. P. راستی *rāstī*, Justice, rectitude, truth.

ربښتین m. coll. f. ه, A true person.

ربکی, Latchets, shoe-traps.

رد *radd*, Rejection, repulsion. کول- To repulse, to return, etc.

ردا *ridā*, A cloak or mantle (worn by dervises). A cloak.

رذاله, Mean, worthless.

رزاق *razzāk*, Provider of daily bread, supporter of all (God).

رزق *rizk*, Food, wealth, subsistence. روزی *rōzī*-Daily bread.

رزم *razm*, War, battle.

رس *ras*, A rope, a cable.

رسا *rasā*, Arriving, attaining. Quick of apprehension, skilful, clever.

رسالت *risālat*, Mission, divine mission. پناه *panāh*-Asylum of prophesy, i. e. Muhammad.

رساله *risāla*, Mission, sending, a letter, etc. A treatise, a small tract.

رست *rast*, Security. Free, secure.

رستم n. prop. Rustam.

رسد *rasad*, A supply of provisions. A share. Arriving at.

رسم *rasm*, pl. ون-Custom, law, model.

رسول, To fix(?).

رسن *rasan*, A string, cord, rope.

رسوا *ruswā*, Infamous, ignominious. کول- To disgrace. ی- Ignominy, disgrace.

رسول *rasūl*, pl. ان -or A. رسل *rusul*, A messenger, the prophet Muhammad. گیری *gīrī*-Apostleship.

رَسیدَل, To come. Pres. رسیږي, رسیږ.

رَسَوَل, caus. To occasion, to bring about. To bestow. په سر رَسَوَل, To accomplish, etc.

رسی *rasī*, Part, share, portion. See also درس.

رشك *rashk*, Malice, spite, envy.

رشوت *rishwat*, A bribe. خور *khūr*-One who takes bribes.

رَشیَل, To pour out. To scatter? Pret. رشیلیوه. Fut. وبریشی. Imp. وه ریشه. Imp. neg. مریشه. Part. act. ریشونکی. Part. pass. ریشلی.

رضا *rifā*, Consent, acquiescence. Permission. مند *mand*-Acquiescing, consenting, satisfied. ی - Acquiescence, satisfaction.

رضاع *rifā'*, Sucking. رضاعی ورور *rifāi'*, A foster-brother.

رضوان *rifwān*, Good pleasure. The name of the doorkeeper of paradise.

رعد *raa'd*, Thunder.

رعیت *ra'īyat*, pl. رعایا *raā'yā*, A subject. نواز *nawāz*-Protecting the subjects.

رغبت *raghbat*, Strong desire. Wish.

رَغیدَل, To recover (from malady). To hold, to inhere. Pret. رغیږی. Pret. روغ شه. Fut. روغ بشی. Imp. روغ شه. Imp. neg. مرغیږه. Part. act. راغیدونکی. Part. pass. روغ شوی.

رغول (*raghawal*), caus. To restore (to health). To grant, to bestow(?). See روغول.

رفتار *raftār*, Gait, pace, walk.

P. رفتن *raftan*, To come, to go, to walk.

رفته *rafta*, Gone, departed.

رفع *raf'*, Elevation, promotion. Finishing, settling, deciding. Removing. کول - To settle, to remove. کیدل or شول - To be settled, etc.

رفع دفع *raf' daf'*, Doing away with, settling, finishing.

رفعت *rafa't*, Elevation.

رفیع *rafī'*, High, sublime.

رفيق *rafīk*, A friend, ally, companion.

رقاص *rakkāṣ*, A dancer.

رقم *rakam*, A writing, handwriting.

رقيب *rakīb*, A guardian, a preserver. A rival.

رقيه *rukīya*, Name of a woman.

رکاب m. pl. ون - A stirrup.

رکعت *raka't*, Bowing the body in prayer.

رکن *rukn*, pl. رکون *rukūn*, ارکان *arkān*, A pillar, a prop. ارکان دسلطنت *arkān disulṭanat*, Grandees, nobles.

رکوع *rukū'*, Bowing the body in prayer. کول - To bow or perform the sacred inclination.

رکون, see رکن.

رکيب *rakīb*, A stirrup.

رگ *rag*, A vein, a fibre.

رم, رمه *rama*, A herd, a flock.

رمز *ramz*, pl. رموز *rumūz*, A wink, nod, sign.

رمق *ramak*, The last breath.

رنج, رنز, رنځ *ranj*, Grief, affliction, offence. See رنز.

رنځول (*ranjawal*), To injure, to offend. To trouble.

رند *rind*, pl. ان - A reprobate, a debauchee.

رنده *randa*, A joiner's plane.

رنزه, see روند.

رنړای, رنړا f. Light, splendour.

رنځ, رنز m. pl. ونه - Sickness, indisposition.

رنځور, رنزور, pl. ان - f. ه, Sick, indisposed.

رنگ *rang*, pl. ون - Colour, manner, method. Fraud, imposture. State, condition. دارنگ *dārang*, Thus, such, in this manner. څرنگ *tsarang*, How, in what manner? رنگ رنگ *rang-rang*, Different sorts, kinds.

رنگارنگ *rangārang*, Various-coloured. Of different sorts.

رنگين *rangīn*, Coloured, various.

رڼا, see رنړا.

رو *rū*, Face, surface. Sake, cause, reason. دار *dār* - A man of distinction; a man of authority. ى - Rank, dignity. سياه *siyāh* - Disgraced, sin-

ner, unfortunate. گرځان *gardān*-Turning away the face, deserting.

رو *rau*, Going, as پیشرو *pesh-rau*, Preceding, etc.

روا *rawā*, Lawful, right, proper. کول-To permit, to allow, to approve. کیدل-To be lawful, permitted.

روان *rawān*, f. ه, Going, moving, flowing, running. کیدل-To go, to flow, etc.

روانیدل (*rawānedal*), To move, etc. Pres. روانیږی. Part. روان شه. Fut. روان بشی. Imp. روان شه. Imp. neg. مه روانیږه. Part. act. روانیدونکی. Part. pass. روان شوی.

روانول (*rawānawal*), caus. To cause to go. To make current.

روایت *riwāyat*, pl. ون-A history, narrative, relation, tradition.

روپۍ f. coll. A rupee.

روټی, روطی *roṭī*, Bread.

روح *rūḥ*, pl. ونه-ارواح *arwāḥ*, pl. ارواحونه *arwāḥūna*, Soul, spirit. القدس *ul-ḳuds*, The holy spirit.

روحانی *rūḥānī*, Spiritual.

روخ *rūkh*, The intestines. نمای *numāī*-Showing the intestines, the interiour(?). روخه آزار or -روخه, Afflicting.

W. روځ, i. q. ورځ, Day.

روښان, P. W. روشان *roshān*, m. coll. f. ه, Bright. ی-Light, brightness.

روښتی, see روستا.

رود *rūd*, pl. ونه-A river, a stream.

رودا *raudā*, Name of a woman.

رودبار *rūdbār*, A river in a valley.

رودل, To suck. Pret. رودلی وه, ورود. Fut. وه‌بروی. Imp. وه روه وه. Part. act. روونکی. Part. pass. رودلی.

رور, see ورور.

روز, روځ *roz*, pl. ی-A day.

روزګار *rozgār*, pl. ون-Service. Earning. The world, time, fortune. موندل-To exist, to live, etc.

روژه, روزه *rōza*, Fast, lent. دار *dār*-One who fasts or keeps lent.

روزی *rōzī*, Daily (bread). خوران

khūrān, خواران *khwārān* - Living creatures.

روستا *rūstā,* A market-town, a village. رُم روستى, An inhabitant? a citizen?

روش *rawish,* Custom, fashion, inclination, rule.

روشن *roshan,* Light, splendid, manifest. ى - Light, splendour. ذهن *zihn* - or دل *dil*-or راى *rāī*-Of an enlightened mind.

W. روشنائى (E. ښ) *roshanāī,* Light, splendour.

روضه, روض *raufat,* pl. رياض *riāf,* A garden. A mausoleum.

روطى, see روټى.

روغ m. coll. f. ه, Sound, healthy, recovered. Good. Right.

روغول (*roghawal*), To restore to health. Pres. روغ كړ. Fut. روغ بكه. Imp. روغكړه. Imp neg. مه روغوه. Part. act. روغوونكى. Part. pass روغكړى.

رؤف *ra-uf,* Most merciful.

روم *rūm,* Rome, the Roman empire. Greece.

رومال *rūmāl,* A handkerchief, a towel.

رونړ f. ه, Bright.

رونړول, To be awake, to watch.

رونق *raunak,* Beauty, elegance, splendour.

روه, Name of the country of the Afghans, Afghanistan.

روهيله, The Rohillas. m. s. روهلى, pl. ى -f. coll. ـى -.

روى *rūī,* The face. Regard, countenance, protection. دار *dār*-Respected. ى-Regard, dignity. سياه *siyāh*-Black. Unfortunate, mean. گردان *gardān*-Having the face averted. Disobedient.

رويت *rūyat,* Shape, appearance. Seeing. Opinion.

ره *rah,* A road, path. بر *bar*-A wayguide. ى - Guidance. رو *rau*-A traveller, a follower. زن *zan*-A highwayman. گزر *guzar*-An accident, an event. گير *gīr*-A traveller. نما *numā*-or نمون *namūn*-A guide. ى-Guidance.

رها *rahā,* Release. Escape.

رهائ *rahāī*, Liberation, escape, freedom.

ريا *riyā*. Hypocrisy, dissimulation. ـكار *kār*-pl. ان -A hypocrite.

رياست *riāsat*, Governing, ruling. Government, dominion, command.

رياضت *riāẓat*, Abstinence, austerity.

ريب *raib*, Doubt.

ريبار, Perhaps i. q. رهبر *rahbar*, A guide, p. 338.

ريبل (*rēbal*), To reap, to harvest. Pret. ريبلوه. Fut. وبريبي. Imp. وه ريبه. Imp. neg. مريبه. Part. act. ريبونكى. Part. pass. ريبلى.

ريح *rīḥ*, Wind. 2. Odour, exhalation.

ريحان *rīḥān*, Sweet basil.

ريخ, Thin excrement in diarrhoea.

P. ريختن *rīkhtan*, To pour, to diffuse, to scatter.

E. ريښتيني, i. q. رښتني.

E. ريښم m. coll. (W. ش), Silk.

ريښمين, f. ه, Silken, of silk.

ريز *rez*, Pouring, scattering, dropping. Bruised, small. ريز ريز *rez-rez*, Bit by bit, piecemeal. كول -To break in pieces.

ريزه *reza*, A scrap, a bit. Very minute, thin, etc.

ريزيدل (ژ) (*reẕēdal*), To be dissolved, broken in pieces, to be scattered, bruised. Pres. ريزي. Pret. ريزدى.

W. ريشتيني, see رښتيني.

ريغ *rīgh*, Perturbation, mental anguish.

ريګ *reg*, Sand. روان *rawān*-Quick-sand.

ريو *riw*, Fraud, deceit.

ريودل, To harass. Part. act. ريودونكى.

ړ

ړاندوالى, *ṙāndwālī*, ړوندوالى *ṙūndwālī*, Blindness.

ړوند m. pl. ړانده, f. ړنده, pl. ړندې- Blind.

زا *zā*, in comp. for زاده *zāda*, Born; also زای *zāi*, or more commonly زَی

زاد *zād*, زاده *zāda*; id. as, آدم زاد *ādam-zād*, A man, born of man.

زار *zār*, Desire, wish. A groan, lamentation.

زَاری, Crying, sighing, groaning, lamentation, supplication, crying for help. کَول - To supplicate, to lament, to cry, etc.

زاړی, see زوړ.

زاغ *zāgh*, A crow.

زَاغه f. A goose.

زَامن, pl. زامنو, Offspring. A child.

زَانْ m. pl. زونه-i. q. جان *jān*. See جان.

زَانړه f. A crane, a heron.

زانو *zānū*, The knee. دوه زَانو شَوی, Kneeling.

زَانګو f. coll. A cradle.

زانی *zānī*, pl. ان -An adulterer.

زاویه *zāwīya*, A corner, retired place.

زاهد *zāhid*, pl. ان -A monk, a hermit. ی-A monkish life.

زَای m. pl. زَایونه, i. q. جا *jā*, A place. 2. i. q. زاده *zāda*, A son.

زایل *zāil*, Deficient, failing, finishing.

زب, p. 51, i. q. زهب.

زبان *zabān*, The tongue.

زبر *zabar*, Above. The vowel point Fatha.

زبرجد *zabarjad*, A kind of emerald.

زَبلَه, Together.

زبور *zabūr*, The psalms of David.

زبون *zabūn*, Weak, infirm, wicked.

W. زَبَه, see ژبه.

زبیښلی, m. Taste, relish, a tidbit, a dainty.

زحمت *zahmat*, Pain, trouble.

زخم *zakhm*, A wound. ی - Wounded.

زَخه, f. pl. زخی, A mole on the skin(?).

زخیره ,زخیر *zakhīra*, A heap, a collection.

E. زبیښت, زبښت, W. زشت *zisht*, Deformed, ugly.

P. زدن *zadan*, To strike, etc.

زْدَکَوَلْ (زده), To teach. Pret. زده کړ. Fut. زده بکه. Imp. زده کړ. Imp. neg. مزده کوه. Part. act. زده کونکی. Part. pass. زده کړی.

زَدَه, Disappearing, vanishing. Spoiled, decayed. Rotten.

زدوالی, Length. See اوګدوالی.

زَرْ m. Gold. Silver.-سپین, Silver.-سور, Gold. افشان *afshān*-Strewing gold. اندود *andūd*-Gilt, plated with gold.

زر (ژر), Swift, fleet. Swiftness, haste, speed. Quickly. تلونکی-Swift. 2. pl. زرګونه, Thousand.

زراعت *zirāa't*, Agriculture, husbandry, sown land.

زرباف *zarbāf*, Brocade.

زرد *zard*, f. ه, Yellow, pale, livid.

زرغون m. f. ه, Green, grown up, produced (a plant).

زرغونیدل (*zarghūnēdal*), To grow. Part. act. زرغونکی, Growing.

زرغونول (*zarghūnawal*), caus. To cause to grow, or to flourish. Pret. زرغون کړ. Fut. بکه -. Imp. کړه - Imp. neg. مزرغونه وه. Part. act. زرغونونکی.

زرکه f. A partridge.

زرګر m. coll. f. ه, A goldsmith.

زرګیر m. pl. ونه-A bow-handle. A thumbstal worn by archers.

زرمست, see سرمست *sarmast*.

زرنګار *zar-nigār*, Gilded.

زرور, i. q. زورور.

زړکی, Heart (?).

زرین *zarīn*, Golden.

زړوالی, Oldness.

زړوکی m. A piece of cloth.

زړه, see زوړ.

زړه m. pl. زړونه, Heart, soul. شکسته *shikasta*-Heart-broken. ور *war*-P. دلاور *dilāwar*, Intrepid, bold, brave.

زړیدل (*zaṛēdal*), To grow old.

زستا, i. q. زه ستا.

زعفران *za'frān*, Saffron.

W. زغ (or ژغ *zhagh*), The voice. کول-To call. کښتل-To call out.

زغاختل (*zaghākhtal*), زغاستل, زغاښتل, To run. Pret. وزغاخت. Fut. وبزغلی.

Imp. وزغله. Part. act. زغاختونکی. Part. pass. زغاختلی.

زغره f. A mail-coat, a breast-plate.

زغلېدل (*zaghlēdal*), To run. Pres. زغلی. Pret. زغلېده.

زغلول (*zaghlawal*), caus. To cause to run. Pret. وزغلاو. Fut. وبزغلوی. Imp. وزغلوه. Part. act. زغلونکی.

زغمل, To suffer. Suffering. Pret. وزغامه. Part. act. زغمونکی, Suffering.

زغوبی, p. 379. . . . .

زغېدل, To run.

زکات / زکاة } *zakāt*, pl. ون-Alms.

زکر, i. q. ذکر *zikr*, p. 624.

زکوة, see زکات.

زکه, (ځکه, سکه), For, because.

زګ, pl. ونه-Froth, foam, scum.

زګیر, p. 304. i. q. زګیر, or to be read: زګیر.

زل, زل زل, p. 372. . . . .

زلف *zulf*, A curling lock, a ringlet.

زلمی m. f. زلمه, Young, a youth. A bridegroom.

زلیچه, i. q. P. زیلوچه *zīlūcha*, A carpet.

زلیخا n. prop. Zulaikhā.

زما (*zmā*), i. q. ځما, Of me. Mine.

زمان *zamān* / زمانه *zamāna* } Time, an age.

زمرد *zumurrud*, An emerald.

W. زمری (*zmarai*), A tiger.

زمزم *zamzam*, The name of a well at Mecca.

زمزمه *zamzama*, Singing, modulation, a concert. Soft whispering, flattering speech.

زمزمولی, P. آن که از دست ویا کسی را گرفته آویزان برداشته برند.

E. زمکه (*zmaka*), W. مزکه *mzaka*, Earth, soil, land.

زموبی, Bad situation, misfortune, poverty.

W. زمی, The winter.

زمین *zamīn*, The earth, ground. A region. بوس *būs*-A profound bow.

زن *zan*, pl. ان-A wife, a woman.

زنا *zinā*, Adultery, fornication. کار *kār*-An adulterer, a fornicator. ی-Fornication, harlotry. کول-To commit adultery.

زنار *zunnār*, A belt.

زناه, i. q. زنا. زناكار *kār*-See زناكار.

زنج *zanj*, Lamentation, crying. Derision. The chin.

زنجير, زنځير *zanjīr*, A chain.

زنخ *zanakh*, زنخدان *zanakhdān*, } The chin, the pit in the chin.

زندان *zindān*, A prison.

زنكندن (*zankandan*), i. q. ځنكندن.

زنده *zinda*, pl. زندګان *zindagān*, Alive, living. شول - To revive.

زندګي *zindagī*, Life.

زنكي (*zankai*), A boy.

زنګ *zang*, Rust. كيدل - To rust.

زنګاري *zangārī*, Rusty.

زنګل, A forest, wood. 2. To swing in a cradle.

زنګول, caus. To cause to swing.

زنګون m. pl. ونه-(زنګنون), The knee. وهل -To bow the knee. دوه زنګنونه شول, To kneel.

زنهار, زينهار *zinhār*, Care, caution, protection. Beware.

زني f. coll. The chin.

زو *zo*, Born. 2. p. 205. Probably to be read: زز.

زواب, i. q. جواب *jawāb*, An answer.

زوال *zawāl*, Decline, cessation.

زوان, pl. ان - f. ه, i. q. جوان, *juwān*, Young, a youth.

زوج *zauj*, pl. ازواج *azwāj*, A spouse, a wife.

زوجية *zaujīyat*, A wife.

زوبه, A kind of beverage. P. شربتي كه باشيريني آميخته سازند كنار دشتي وباغي را درآب خيانيده عرقش برآورده باشيريني آميخته مي سازند

زود *zūd*, Quick, swift, soon. په زوده *pa zūda*, Precipitately. Quickly.

زور, Strength, power. كول -To overpower.

زورل, To irritate, to provoke, to fret.

زورور m. coll. f. ه, Strong, powerful.

زوړ m. pl. زاړه f. زړه, pl. زړي, Old.

زورند, Probably i. q. ځوړند.

زوكړي (*zokarai*), Born.

زوګ m. pl. ونه-Noise, trouble.

زَوْلَنى , زولهٔنى , Hind. بيڑى *berī*, Irons fastened to the legs (of criminals, elephants, etc.). Fetters.

زوولى , زوول , زولى , Born.

زوم m. pl. زومان , A son-in-law.

زوموکه , see زمکه *zmaka*.

زوه f. Pus, matter.

زوى m. pl. زويى , A son.

زه *za*, pron. I. 2. *zih*, A bowstring.

A. زهد *zahida*, He was devout.

زهد *zuhd*, Continence, devotion.

زهر m. Poison. آلود *ālūd* - Poisoned.

زهزاد *zahzād*, Offspring, progeny.

A. زهق *zahaka*, He vanished.

زهم , i. q. زه هم .

زه‌گير *zih-gīr*, A ring, worn by archers on the thumb.

زهير , Perplexed, confounded. Afflicted, sad. کى -Trouble, affliction.

زهيرول (*zahīrawal*), caus. To afflict.

زهيريدل (*zahīrēdal*), To be perplexed, confounded.

زى , p. 244. i. q. زوى . 2. i. q. ځى , He goes. چرته زى *charta zai*, Where art thou going? P. کجا ميروى . 3 *zei*, in comp. A son, descendant.

زيات *ziāt*, زياده *ziāda*, More, too much. Augmentation, encrease. ترحد - Beyond measure. زياته برخه , The greater part.

زياتوالى (*ziātwālī*), Encrease, abundance.

زياتيدل (*ziātēdal*), To encrease, to wax. Pres. زياتيږى .

زياتول (*ziātawal*), caus. To add, to enlarge.

زياد *ziyād*, see زيات . 2. contr. of زه ياد .

زيارت *ziārat*, Pilgrimage, visiting.

زيارى , p. 48 contr. of زه يارى .

زيان *ziyān*, Loss, damage, deficiency.

زيب *zīb*, Ornament. وزينت *u-zīnat*- Elegance and beauty.

زيبا *zībā*, Adorned, beautiful.

زيبارى , p. 219, Joy, good tidings (?).

زيد n. prop. Zeid.

زير m. pl. ونه - The vowel point Kesra, Under, below. وزبر *u-zabar*- Below and above. کول -To turn upside down, to destroy. کيدل -

To be turned upside down, to be perplexed.

زیرک m. Name of an Afghan tribe. 2. Ingenuous, intelligent, sagacious. ی - Sagacity, subtilty.

زیرمه ,زیرم f. Make, formation, effort. Arrangement.

زیری m. Good tidings.

زیر (ziar), Brass. Yellow.

زیری m. The jaundice.

زیریدل (ziarēdal), To be yellow.

زیزمه f. The upper skin of the eye.

زی زولی, P. آنرا گویند که شخص در طلب کسی گدای اختیار کرده دلق وبستر خود بر سر ودوش برداشته سرگردان بگردد. Giddy.

زیږدل (zezhdal), To be born. Pres. زیږی.

زیږول (zezhwal), caus. To procreate. Pret. وزیږووه, Part. act. زیږوونکی.

زیست zīst, Life, living. کول -To live.

زین zīn, pl. ونه -A saddle. کول - To saddle.

زینب n. prop. Zainab.

زینهار zīnhār, Beware! By no means. See زنهار.

زیور zīwar, Jewels, ornaments.

ږ ژ

ږ, i. q. ږی -or یږی - (He, she, it) is, becomes.

ژامه f. P. دندان خوردنی.

E. ژبه ,ژب f. The tongue.

ژدل, P. زدن zadan, To strike, to beat. - گام gām - قدم kadam, To go, to come, etc.

ژر, i. q. زر, Quickly. ژرته ژر, id.

ژړا f. Complaint, crying.

ژړل, To weep. Pres. ژاړی.

ژړول, caus. To cause to weep, to cry.

W. ژغ zhag, The voice. See زغ.

ژغورل, To free, to let loose, to throw.

ژلی, i. q. ږلی, Hail.

E. ژمی m. The winter.

ژندی, see ژوندی.

ژواك, Life.

ژوبل f. ه, Wounded.

ژور *zhūr*, Deep. والی *wālī*-Depth.

ژوره f. coll. Depth. 2. f. pl. ی - A leech.

ژولیده *zhūlīda*, Entangled.

ژوندون, Life.

ژوندی, ژندی m. f. coll. دی -Living, alive.

E. ژوی, i. q. زوی.

ژوبل, Hind. چوسنا *chosnā*, To suck.

ژیره (*zhira*), The beard.

س

س, see سول (*siwal*).

ساتر *sātir*, Covering, hiding.

ساتل, To hold, to keep, to support, to protect, to preserve, to adopt. Pres. I. زساتم. Imp. وساته, وسات.

ساتلوالی *sātalwālī*, Protection, adoption.

ساتندی, A protector.

ساتنه (*sātana*), Preservation. کول - To preserve.

ساجد *sājid*, Prostrate in adoration.

ساځه, p. 358. Probably i. q. ساز *sāz*, Any musical instrument. Concord, harmony.

ساخت *sākht*, Make, fashion, construction.

P. ساختن *sākhtan*, To put, etc.

سادگی *sādagī*, Plainness, want of ornament. Simplicity, sincerity, openness.

سادو, Hind. سادهو *sādhū*, Pious, honest.

ساده *sāda*, Plain, simple. Smooth.

ساربان *sārbān*, A camel-driver.

ساره, see سور.

ساز *sāz*, Making, preparing, maker.

Preparation. Arms, apparatus, harness, furniture. A musical instrument. کول -See سازول.

سازول (*sāzawal*), To prepare, to effect, to form, to produce. Imp. neg. مه سازه وه. Part. pass. pret. سازولی, سازلی.

سازیدل (*sāzēdal*), To be fit, proper. To agree.

ساعت *sāa't*, A moment, hour.

ساعی *sāī'*, Endeavouring, attempting.

ساغر *sāghir*, A bowl, cup, goblet.

ساقی *sāki*, pl ان -A cupbearer.

ساکت *sākit*, Silent, quiet.

ساکن *sākin*, pl. ان - سکان *sukkān*, An inhabitant.

سال *sāl*, A year.

سالامت, i. q. سلامت.

سالم *sālim*, Safe, free, perfect.

ساله *sāla*, Age, years. دوساله *dū-sāla*, Two years old, etc.

سامان *sāmān*, Furniture, apparatus. Measure, quantity. Understanding, reason. Custom, habit, manner, order. Opulence, power. بی سرو سامان *bī sar-u-sāmān*, Destitute, indigent, helpless. Stupefied. Immense.

سامس n. prop. Samos.

سامع *sāmi'*, pl. ان -Hearing, a hearer.

ساو *sāw*, ساوو *sāwū*, Tribute. 2. p. 41. See ساهو.

ساونر, The second month of the rainy season. Hind. ساون *sāwan*.

ساه m. pl. ونه -Breath, soul. بان *bān*-Breathing.

ساهو, comm. coll. Noble, generous, well-born.

سایر *sāir*, Going. Remainder. A tax on personal property.

سائل *sāil*, Asking, interrogating, demanding.

سایه *sāya*, Shadow, shade, protection.

سب *sabb*, Reviling, reproaching. Reproach.

سبا, f. coll. A. صبا *ʃabā*, The morning.

سبب *sabab*, pl. ونه -Cause, reason, motive. pl. اسباب *asbāb*, اسبابو *asbābū*, Goods and chattels, furniture, tools. Baggage.

سبى, p. 54. Read: سلبى.

سبت *sabat*, The sabbath.

سبحان *subḥān*, Glorifying, praising (God). 2. A title of the deity.

سبر, A. صبر *ṣabr*, Patience.

سبز *sabz*, Green, fresh, flourishing.

سبزه *sabza*, Verdure, herbage.

سبق *sabk*, Going before, preceding.

سبك *sabuk*, Light, unsteady, swift.

سبل *subul*, see سبيل.

سبلى, see سلبى.

سبيل *sabīl*, pl. سبل *subul*, A road, way, path, mode, manner.

سپارش *sipārish*, Recommendation. دسپارش خط, A letter of recommendation. کول - To recommend.

سپارل, To give in charge. To recommend. Pret. وسپاره.

سپاره *sipāra*, pl. ى - A chapter of the Koran.

سپاه *sipāh*, Soldiers, an army.

سپاهى, pl. ان - A soldier.

سپلنى, p. 370. . . . .

سپر m. coll. A shield.

سپردل, Hind. ادهيڙنا *udherṇā*, To undo, to unravel.

سپرى, p. 281. Unravelled(?).

سپز, pp. 45. 69. 115. Any thing mean or base (?).

سپك m. coll. f. ه, i. q. سبك *sabuk*.

سپكول (*spakawal*), سپكاول, To slight, to despise. Pres. سپكوى. Pret. (?) سپكاوى.

سپكه f. Dandruff, lice.

سپند *sipand*, Wild rue, (of which and its seeds they prepare a fumigation against malignant eyes. A perfume.

سپنذخ, p. 371. . . . .

سپن سى, pl. ى - A rope, a string.

سپور m. pl. سپيره f. سپوره, Unsalted (food.)

سپورين m. pl. رين - A mortar.

E. سپوگمى (W. ژ, ز) f. The moon; moonshine.

سپهر *sipahr*, The sphere, the sky.

سپى m. pl. ى - fem. coll. سپى, A dog.

سپيد *sapīd*, White.

سْپِيْرَګَۍ f. coll. Aniseed.

سِپِيره, see سپور.

E. سِپِيْګَمَه f. (W. ز-) A nostril (?)

سْپِيْلَنَي m. pl. P. اسپند سوختني (?), Wild rue.

سْپِين m. coll. f. ه, White. زر zar- Silver.

دسپینو زرو کار کوونکی, A silversmith.

ږیرې zhīrai- A grey-beard, an old man. مخی -pl. ی Having a white face.

ستا (stā), Of thee. Thine.

ستار sattār, One who covers. (An attribute of God). Hiding (sins).

ستاره sitāra, pl. ستارګان sitāragān, A star.

ستاري sattārī, A covering. کول -To cover, to conceal.

ستاسي stāsē, ستاس, Thy, yours.

P. ستاندن sitāndan, To take.

سْتَايَل, To praise. Praising.

ستاين, سْتَايَنَه f. pl. ی - Praise, encomium.

ستر sitr, pl. ستور sutūr, A covering, a veil. پوش posh- Covering with a veil.

سْتَرګه f. pl. ی- The eye.

ستړ, سْتَړَی, m. pl. ی- f. coll. ی-Tired, fatigued.

ستړیدل (starēdal), To be tired, fatigued. Pres. ستړيږي.

ستم sitam, Tyranny, oppression, injury. کار kār- A tyrant, an oppressor.

سْتَن f. pl. سْتَنَي, A needle. 2. i. q. ستون sitūn.

ستوده sutūda, Praised, laudable.

ستور sutūr, An animal, a beast of burden. 2. See ستر sitr.

ستور, سْتُورَي, m. pl. ی- A star, a constellation.

سْتُومَان m. coll. f. ه, Tired, fatigued.

ستون, ستن sitūn, A pillar.

سْتُونَی m. The inner side of the throat.

A. سجد sajada, He adored.

سجده sajda, Adoration. کول -To adore.

سجران, p. 218 . . . .

سجل sijill, A register, the decree of a judge, Right, proper, well arranged. په-کول, To arrange.

سجود sujūd, Adoration. An act of

adoration, a prostration with the head touching the ground.

سجين *sijjīn*, A dreadful prison. The seventh hell.

سحاب *saḥāb*, (pl. of سحابة *saḥābat*), Clouds. A cloud.

سحر *siḥr*, (سحره), Enchantment. Dawn of day. Morning. باز *bāz*-An enchanter, a sorcerer. ى-Magic. سازى *sāzī*-id. گر *gar*-Fascinating.

سحولى *saḥūlī*, (Cloth), manufactured at Sahūl.

سخ *sukh*, Liberal, generous. Happy. 2. *sakh*, Filth, dirt, impiety.

سخا *sakhā* / سخاوت *sakhāwat* } Liberality, generosity.

سخت *sakht*, Hard, strong, difficult, violent, austere. ى-Hardness, harshness. Indigence. Distress.

سخن *sukhan*, Speech, language. Thing, business, affair. پرداز *pardāz*-Talking, eloquent. چين *chīn*-An informer, talebearer. دان *dān*-Eloquent. A poet. ساز *sāz*-An orator, speaker. سنج *sanj*-pl. ان-A weigher of words, prudent. A poet.

سخيه f. Joy at the misfortune of an enemy.

سخى *sakhī*, Liberal. توب *tob*-Charity.

سد *sadd*, A wall, barrier.

سدره *sidra*, A tree in Paradise.

سر m. pl. ونه-The head. كېدل-شول- or وای *wāi*-To become, to be, to exist. كول-To execute, to effect. افراز *afrāz*-Exalted, promoted. افگنده *afganda*-Confused, abashed. بلند *buland*-Eminent, glorious, exalted. ى-Exaltation. پوش *posh*-Covering the head. A veil. حلقه *halka*-A chief. زمين *zamīn*-The earth. Country, territory. Limits, confines. گرته *garta*-(گرده *garda*)-Astonished, stupefied. كش (ش) *kash*-Rearing the head, disobedient, rebellious. ى-Disobedience. گردان-گرز *gardān*-Distressed, confounded, stupefied. ى-Distress. گرمى *garmī*-Zeal. مست *mast*-Intoxicated. ى-Intoxi-

cation. وسامان *u-sāmān*-Apparatus, etc. سروپا *sar-u-pā*, سر تر پایه *sar-tar-pāya*, From head to foot.

سر *sirr*, pl. اسرار *asrār*, A secret, a mystery.

سرا *sarā*, A caravansary, a house. *sirā*, Singing. Modulation.

سراب *sarāb*, A vapour resembling the sea at distance, formed by the rays of the sun or moonlight on a sandy plain, glare (French, mirage).

سراجی *sirājī*, (*sirāj*....) Title of a work.

سراسیمه *sarāsīma*, Amazed, confounded, perplexed.

سرانجام *saranjām*, Apparatus, etc. Conclusion, end. کول-To finish, to accomplish.

سرانديب *sarāndīb*, Ceylon.

سرای *sarāī*, pl. سرایون, i. q. سرا *sarā*.

سربانن (*sarbānd*), Exalted, (comp. of سر and بانن).

سربند *sarband*, A turban. A stopple.

سرخ *surkh*, Red. رو *rū*-or-*rūī*-Honourable. ی -Honour, character, fame. Pleased, contented.

سرخی *surkhī*, Redness.

سرد *sard*, Cold.

سردار *sardār*, pl. ان - ون - A chief, a head man. ی-Chiefship.

سردون *sardūn*, Sardonyx.

سر رشته *sar-rishta*, The end of the cord or thread. A rope, thread, series.

سرزر (*surizar*), Gold.

سرسایه, (if not a fault of the copyist), i. q. سرمایه *sarmāya*.

سرسر *sarsar*, Foolish, silly. 2. i. q. صرصر *ṣarṣar*, A boisterous wind.

سرشت *sarisht*, Nature, temperament, disposition.

سرشته *sarrishta*, see سر رشته.

سرغ m. pl. ونه •A saddle.

سرفراز *sarfarāz*, Exalted, eminent, distinguished. کول-To distinguish. ی-Exaltation, promotion.

سرکار *sarkār*, A chief, a superiour. The king's court. Government. A district. 2. i. q. سرېکار.

سرکوزی (*sarkūzī*), A hog. Bending the head downwards, abashed.

سرکه *sirka*, Vinegar.

سرگس, Scarlet fly.

سرگرذن, see سرگردان.

سرگرذنی, P. سرگردانی *sargardānī*, Amazement; distress.

سرمان *sarumān*, i. q. سروما ل *sar-u-māl*.

سرمایه *sarmāya*, Stock in trade, capital.

سرمست, see سر.

سرنا *surnā*, A hautboy, a clarion. چی *chi*-A clarion player.

سرو *sarw*, The cypress-tree. اندام *andām*-Having a body graceful as the cypress. قد *kadd*-or قامت *kāmat*-In stature like the cypress, erect.

سرود *sarod*, A song, modulation, melody.

سرودی *sarodī*, pl. ان-A singer.

سرور *sarwar*, A chief, principal, leader. عالم *a'lam*-The chief of the world, Muhammad.

سروما ل *sar-u-māl*, Property, possession.

سروی *sarwī*, pl. سرویون, A cypress.

سره, see سور.

سره, (often preceded by-له), With. راسره, شما سره, With me. درسره, With thee. ورسره, With him.

سرهنگ *sarhang*, A general, a chief. A sergeant. A commissary.

سریانی *suryānī*, Syriac.

سریت *surait*, *surrīyat*, A paramour, a mistress, a concubine. 2. i. q. سری ت.

سریر *sarīr*, A throne.

سریع *sarī'*, Quick, nimble.

سریکار *sirrīkār*, Perplexed, abashed(?).

سرزی, Cold, coldness.

سره, see سور.

سری m. pl. ی-Man.

سری توب *sarai-tob*, Mankind, humanity.

سرین, p. 612. i. q. Hind. سر *sir*-Madness (??).

سزا *sazā*, Punishment, retribution.

سزاوار *sazāwār*, f. ه, Worthy, fit, deserving, able.

سست *sust*, Soft. Relaxed, lazy, languid. لزل or کول-To loosen, to let loose. ی-Relaxation, languor, negligence.

سطر *satar*, pl. ون-A line, row, rank, series. 2. i. q. ستر *sitr*, A veil.

سعادت *sa'ādat*, Felicity, happiness. مند *mand*-Happy, fortunate.

سعد *saa'd*, Felicity, prosperity.

A. سعی *sa'a*, He purposed.

سعی *sa'ī*, Endeavour, attempt, effort.

سعید *sa'īd*, Fortunate, happy. ابوسعید خذری, n. prop.

سفر *safar*, A journey, travel. کول-To travel, to depart, to decease, to die.

سفران(شقران), n. prop. p. 127.

سفیان بی عین, n. prop. p. 131.

سفید *safīd*, White. ی - Whiteness.

سقر *sakar*, Hell.

سقط *sakat*, An errour, blunder. 2. Any thing of a base or useless nature. *sakt*, Fire. Sparks struck from a steel.

سقف *sakf*, Roof, ceiling, canopy. A platform.

سك, i. q. سكه.

سكانر, Dark (colour).

سكر *sukr*, Drunkenness, being intoxicated.

سكروټه f. Charcoal.

سكروی n. prop. Sikrei, p. 74.

سكل, څښل (*tsk'hal*), To drink. Pres. سكی. Pret. سكلی وی. Fut. وبسكی. Imp. وسكله. Part. act. سكونكی. Part. pass. سكلی.

سكلی f. coll. A sob. A belch. The hiccough.

سكښل, p. 58. i. q. شكښل.

سكندر, n. prop. Sikandar, Alexander.

سكوا, n. prop. Sceva.

سكوت *sukūt*, Silence.

سكور, Charcoal.

سكول, caus. To cause to drink. Pret. وسكاوه. Fut. وبسكی. Imp. وسكوه. Part. act. سكوونكی. Part. pass. سكولی.

سكون *sukūn*, Quietude, peace, rest.

سكونت *sukūnat*, Dwelling, habitation, residence.

سكه *saka*, سك, i. q. څكه *tsaka*, Now, so.

سكنی, P. چه مېكنی.

سګ *sag*, A dog.

سګل, p. 619. A sigh, a sob. Sighing, sobbing(?).

سګه, Possession, treasure.

سګی, The lungs.

سل *sil*, pl. سو *sū*, Hundred.

سلاح *silāḥ*, Arms.

سلام *salām*, Salutation. کرول -To salute.

سلامت *salāmat*, Safety, salvation, recovery. Safe.

سلبی *salbī*, Negative.

سلطان *sulṭān*, pl. ان - سلاطين *salāṭīn*, A prince, a sovereign.

سلطنت *sulṭanat*, Empire, sovereignty.

سلوك *sulūk*, Road, way. Manner, usage.

سلوم, pp. 236. 256. . . . .

سليم *salīm*, Perfect, healthy. Pacific, affable. f. *salīma*, Name of a woman.

سليمان, n. prop. Suleiman.

سم, Right (not bent). Even.

سما *samā*, The heavens.

سماع *samā'*, Hearing, listening. A song, a dance.

سمخ m. coll. A cavern; a defile.

سمر, p. 61. (??) *samar*, Evening conversation. Night, darkness, etc.

سمرقند, n. prop. Samarkand.

سمسره f. P. سوسمار *sūsmār*, A porpoise.

سمسوری, p. 627. An equal (?).

A. سمع *samia'*, He heard.

سمعان, n. prop. Simeon.

سمك *samak*, A fish.

سمن *saman*, Jessamine. بر *bar*-Jessamine-bosomed.

سمندر *samandar*, A salamander.

سموول (*samawal*), سمكول (*samkawal*), (caus. of. سميدل), To quiet, to make right, etc.

سموم *samūm*, A hot pestilential wind.

سميدل (*samēdal*), To be adjusted, to become right.

سن *sinn*, An age, period of life. *san*, A year.

سنبل *sumbul*, A flower, a hyacinth. Spikenard. روی *rūī*-Beautiful like a flower.

سنت *sunnat*, pl. ون or سنن *sunan*, The tradition of Muhammad, the Sunna. Institution; regulation, manner, custom. کرول -To circumcise. ی -pl. ان -A sunny, an orthodox Musulman.

سنخ *sunh*, Happiness succeeding misfortune.

سندره, سندر f. pl. ی -A song, a hymn.

سندوری (*sendurī*), Scarlet. رنك *rang*-Scarlet-coloured.

سنګ *sang*, A stone. دل *dil*-Hard-hearted. ریز *rez*-Flinging stones. کول- To fling stones.

سنګار *singār*, Ornament, dress, decoration. کول-Hind. سنګارنا *singārnā*, To dress, to embellish.

سنګین *sangīn*, Heavy.

سنن *sunan*, see سنة *sunnat*.

A. سنی, see ثنی *sana*.

سو *sū*, see سل.

سو *sū*, A side, part.

سوا *siwā*, Besides.

سواد *sawād*, A territory, a province. 2. also *siwād*, Blackness, darkness.

سوار *suwār*, A rider. Mounted or riding. ی-Riding.

سوال, سول, pl. ون- Interrogation. Request. کول-To request, to question.

سوپاتر, n. prop. Sopater.

P. سوختن *sokhtan*, To burn. سوزم *sozam*, I burn.

سوخته *sokhta*, pl. سوختګان *sokhtagān*, Burnt, scorched. دل *dil*-Afflicted.

سود *sūd*, pl. ون-Profit, interest. من *man*-or مند *mand*-Advantageous. کول- To be of use, to be useful.

سودا *saudā*, Trade, traffic. ګر *gar*-A merchant. ی-Commerce, trade.

سوده *sūda*, Name of a woman.

سور m. pl. سواره, سوار, f. سوره, Riding on horseback. 2. See سوری.

سور P. سرخ *surkh*, pl. سره, f. سره, Red.

سوراخ *sūrākh*, A hole.

سورت *sūrat*, pl. ون-A Sura of the Koran.

سورنا *sūrnā*, A trumpet. چی *chī*-A trumpeter.

سوری, سیوری, m. Shadow, shade.

سوریدل (*suwarēdal*), To mount on horseback. Pret. سوږ شه. Fut. سوربشی. Imp. سور شه; plur. سواره شی. Imp. neg. مسوریك; pl. مسوریکی. Part. act. سوردونکی. Part. pass. سور شوی.

سوړ m. pl. ساړه, f. سړه, pl. ی-Cold.

سوری, سور m. A hole.

سوز *soz*, Burning. Vexation, Heart-burning. Ardour. کول-To be griev-

ed, etc. پسوز راغل, To begin to burn. See سوختن.

سوزان sozān, Burning.

سوغات saughāt, A rarity, a present, curiosity.

سوك m. pl. ونه - A blow of the fist.

سوگند saugand, pl. ونه - An oath. خوړل - To swear. ورکول - To adjure.

سول (siwal,) To burn, Pres. سوز, سوځي. Pret. وسوه. Part. act. سوونکی. س (si?), He burnt (?). وسځو, Let us burn. See also وسول.

سول, see سوال.

سولول, caus. To cause to be rubbed, to gnash. Pret. وسولاوه. Fut. وبسولی. Imp. وسولوه. Part. act. سولوونکی. Part. pass. سوله ولی.

سوليدل solēdal, To be rubbed. To creek.

سومهم, I sleep. See شمل.

سوزنده, p. 147. Zealous (?).

سوها sūhā, Red, crimson.

سوی sūi, Side, quarter, towards.

سوی, Burning, being burnt.

سوی m. pl. ي - f. coll. سوی, Burnt.

سويه, f. pl. سوی, A hare.

P. سه sih, Three. 2. i. q. سیاه siyāh, Black. چشم chashm-Black-eyed. شنبه shamba - Tuesday.

سها suhā-An obscure star in the constellation of the greater bear.

سهل sahl, Easy. A plain country. ابن عمر - n. prop.

سهم sahm, Fear, dread. 2. An arrow.

سهمان sahmān, Frightened. ی-Fright.

سهی sahī, Straight. Fresh, young. 2. suha, i. q. سها.

سهيل suhail, The star Canopus.

P. سی sī, Thirty.

سيا siyā, see سیاه.

سيات sayyāt, (pl. of سية sayyat), Sins, crimes.

سياست siyāsat, pl. ون - Government, administration of justice. Punishment, pain.

سيال m. coll. f. ه, Of the same family, equal.

سياه siyāh, Black, unfortunate, bad. بخت bakht-Unfortunate. ی Misfortune. چشم chashm-Black-eyed, unkind.

دل *dil*-Black-hearted, malevolent.
رو *rū*-Black-faced, unlucky, disgraced. ی-Misfortune, disgrace.
سیاهی *siyāhī*, Blackness, ink.
سیب *sīb*, An apple.
ستی, Hind. *satī*, A woman who burns on her husband's funeral pile.
سیخ *sīkh*, A roasting-spit.
سیڅو (و). See سول *siwal*.
سید *saiyid*, pl. ان-A lord, prince. 2. A descendant of Husain, a saint.
سیده, p. 281. Perhaps i. q. سایده *sāyīda*, Rubbed, grinded.
سیر *sair*, Perambulation, moving about, perusal. کول-To take the air, to travel. ترسیر, پسیر, پرسیرکول, To produce, to make come forth, to cause to appear. 2. *siyar*, Biography. 2. Title of a work.
سیراب *serāb*, Full of water. Moist. Fresh, blooming.
سیرت *sīrat*, pl. سیر *siyar*, Disposition, temperament, nature.
سیریا, n. prop. Syria.
سیزم, I burn. سیزی, سیدی, (he, she, it) burns. See سول *siwal*.
سیقل, Polish, lustre. A mirror. See صیقل *saikal*.
سیل *sail*, A flowing, a current. 2. i. q. سیر *sair*, Walking or going about for amusement. Travel. کول-To wander. To travel, etc.
سیلاب *sailāb*, pl. ونه-A stream.
سیلاس, n. prop. Silas.
سیلی f. coll. A hurricane, tempest.
سیم *sīm*, Silver. تن *tan*-With a body fair as silver.
سیمرغ *sīmurgh*, A fabulous bird, a griffin.
E. سیند m. pl. ونه-A river.
سیندلاو m. coll. An otter, Hind. اودبلاو *ūd-bilāo*.
سینگاک, A synagoge.
سیوری, i. q. سوری, Shadow.
P. سیوم *sīyum*, The third.
سینه *sīna*, The breast, bosom. سوخته *sokhta*-Afflicted.

ش

شْ, i. q. شی, and شو, see شُوْلْ.
شَا f. coll. The back. پس تَر شَا كَول or
شَا كَوَلْ (c. dat), To turn the back to, to reject, to turn off from, etc.
شاب *shābb*, pl. شباب *shabāb*, A youth.
شابش *shābash*, | Well done! Bravo!
شباش *shabāsh*, | Excellent!
شاپیر *shāpīr*, A bat.
شاتر *shātir*, see شاطر.
شاتِینَگه f. The gizzard of a bird.
P. W. شاخ (E. ښ) *shākh*, pl. ون- A branch, bough.
W. شاد *shād*, (E. ښاد), Pleased, cheerful. ی- Pleasure, delight, joy. See شادی نما *numā*-Showing pleasure.
شادمان *shādmān*, i. q. شاد. ی-i. q. شادی.
شادَوْ f. comm. pl. m. comm. شَادُوگان, Weak, infirm.
شاربل *shārbal*, To.... Pret. شاربلی وه.
Fut. وبشاربی. Imp. وه شاربه. Imp. neg. مشاربه. Part. act. شاربونکی.
Part. pass. شاربلی.
شَاړ m. coll. f. ه, A person of extraordinary size, a giant.
شاطر *shāṭir*, pl. ان-A messenger.
A. شاع *shāa'*, It was divulged.
شاعر *shāi'r*, A poet.
شافع *shāfi'*, Deprecating, interceding. An intercessor.
شاکر *shākir*, شاکر, Grateful, praising, thanking.
شاگرد | *shāgird*, pl. ان-A scholar,
شاګرد | disciple.
شاکر, see شاکر.
شام *shām*, Evening. Syria. ی-Syrian.
شامت *shāmat*, pl. ونه-Bad fortune, adversity.
شامیت, Perhaps i. q. شومیت *shūmīyat*, Stinginess, niggardliness.
شان *shān*, Business, affair. Dignity, pomp, state. Condition, nature. پهغه
شان سره, In this manner. هرشان, Of every kind.
شاول, n. prop. Saulus.
شاه *shāh*, pl. ان-A king, a prince. جهان

jahān, n. prop. داد *dād*-The just king. زاده *zāda*-A prince.

شاه پیر *shāhpīr*, A bat. See شاپیر.

شاهد *shāhid*, A witness. A female friend. ی -Testimony.

شاهریان *shāh-rayān*, Name of a king of Egypt.

شاهنشاه *shāhinshāh*, King of kings, emperor.

شاهی *shāhī*, Royal.

شاهین *shāhīn*, A royal white falcon.

شایان *shāyān*, Legal, worthy, suitable, agreeable.

شایب, n. prop. Schāib (i. q. Yethro).

شاید *shāyad*, Possibly, perchance, perhaps, may be so.

شایسته *shāista*, Worthy. Suitable, useful.

شائی *shāi*, It becomes. See شاید.

شب *shab*, Night. روز *rūz*-Night and day.

شباب *shabāb*, Youth. Youths.

شبك *shabak*, Of net work, latticed.

شبكة *shabakat*, A lattice.

شبنكه, p. 98 Perhaps i. q. P. شبنگاه, *shabangāh*, A night-place, a fold (for cattle).

شبنم *shabnam*, Dew.

شبه *shabah*, An image, resemblance. 2. i. q. شبهه *shubhat*, Doubt. کول-To doubt.

شبهت *shubhat*, Doubt, scruple, suspicion.

شبينه *shabīna*, Nocturnal. Last night's.

شپارس, Sixteen. شپارسم, The sixteenth.

شپانه (*shapāna*?), A shepherd or perhaps plur. of شپون.

شپیته, Sixty. See شپیته.

E. شپك, W. شپږ, Six.

شپك ویشت, Twenty-six.

شپون, شپنكی, A shepherd.

شپون, شپو, A shepherd.

شپه, f. pl. Night. شپې خوړ, Supper. شپې لره, In the night. شپه او ورځ, Day and night. 2. i. q. شپیته(?).

شپیته, Sixty.

شپیلی, شپیلی, pl. ی- f. coll. نی-A pipe.

شپیته, i. q. شپیته.

شت *shatt*, pl. اشتات *ashtāt*, Being separate, scattered. Dispersed.

شتاب *shitāb*, Haste, quickness. Quick.

شتابان *shitābān*, Making great haste.

شتابی *shitābī*, Haste. کَرْنَا -To hasten.

شتربان *shuturbān*, A camel-driver.

شتربه *shatraba*, Name of the ox who was instigated by the jackal Dimna to fight with the lion.

شَتْرَی, i. q. سَتْرَی, Tired.

شتلی, p. 168. Read: شتابی.

شته, شت (*shata*), Existing.

شجاع *shujā'*, Brave.

شجر *shajar*, pl. اشجار *ashjār*, A tree.

شخص *shakhs*, A person, individual.

شنبیکی, p. 336. . . . . . .

W. شخه, A woman, a wife. See سخه.

شدت *shiddat*, Violence, force, vehemence. Adversity, difficulty.

P. شدن *shudan*, To become.

شدل, Probably i. q. شل *shall*, Paralytic, palsied; or *shul*, Languid, weak.

شر *sharr*, pl. شرار *shirār*, Wickedness, depravity. Wicked, bad.

شراب *sharāb*, Wine, spirituous liquor. Any beverage.

شرار *sharār*, A spark, or sparks of fire, *shirār*, see شر.

شرارت *sharārat*, Evil, wickedness, vice, mischief, villainy.

شراشور, i. q. (?) شوروشر.

شرافت *sharāfat*, pl. ون -Nobility, excellence

شراك *shirāk*, pl. ونه -A shoe-trap, latchet.

شربت *sharbat*, Sherbet, beverage, drink.

شرح *sharh*, Explanation, commentary.

شرط *shart*, pl. شرايط *sharāit*, Agreement, stipulation.

شرع *shar'*, The precepts of Muhammad, law.

شرعة *shira't*, The law of God. الاسلام *ul-islām*, Title of a work.

شرعی *sharī'*, Lawful, religious.

شَرْغَشْ m. گیاهی است در هندوستان که بطور نی قلم می شود وبهندی آنرا سیتها گویند

شرف *sharaf*, Nobility, dignity, rank. الدين *ud-dīn*, n. prop. Sharaf-ud-din.

شرك *shirk*, Company, society, partnership. 2. Paganism, infidelity.

شركت *shirkat*, Partnership, society.

شرم *sharm*, pl. ونه -Bashfulness, mo-

desty, shame. ناك *nāk* - Bashful, modest.

W. شرمخ (E. بس) m.pl. ان -A wolf.

شرمندگی *sharmandagī*, Bashfulness, modesty, shame, disgrace.

شرمنده *sharmanda*, Blushing, abashed, bashful.

شرمول, caus. To put to the blush.

شرمیدل, To shame, to blush.

شرنك m. pl. ونه - The sound of a cymbal.

شروع *shurū'*, Beginning, commencement. كول -To begin, to commence.

شریر *sharīr*, pl. اشرار *ashrār*, Vicious, wicked.

شریعت *sharīa't*, The laws (of Muhammad), law. ی -Observing the law.

شریف *sharīf*, pl. اشراف *ashrāf*, Noble, eminent. زاده *zāda*-A nobleman's son; the son of a *sharīf*.

شریك *sharīk*, A partner, a friend.

شړل, To chase, to drive away. Pret. وشاړه. Fut. وبشړی. Imp. وشړه. Part. act. شړونكی. Part. pass. شړلی.

شړی f. coll. A blanket.

شست وشو *shust-o-shū*, Washing.

P. شش *shash*, Six. م *um*-The sixth.

ششتینس n. prop. Sosthenes.

P. شصت *shaft*, Sixty. وهشتم *u-hashtum*, The 68th. ونهم *u-nuhum*, The 69th.

شطرنج *shatranj*, Chess.

شعا, p. 123. (??)

شعار *shi'ār*, A sign, mark. Habit, custom.

شعاع *shū'a*, Light, splendour.

شعر *shi'r*, pl. اشعار *ashā'r*, Poetry. Poem. Understanding, science.

شعله *shu'la*, Flame, blaze, light.

شعور *shu'ūr*, Wisdom, intelligence, knowledge.

شغب *shaghab*, Noise, tumult.

شغل *shughl*, Occupation, employment.

شفا *shafā*, Cure, remedy, recovery. ور *war*-Cured, restored to health.

شفاعت *shafāa't*, Intercession.

A. شفة *shafat*, dual. شفتین *shafatain*, The lip.

شفق *shafak*, Condolence, sympathy. The crepuscule, twilight.

شفقت *shafakat*, Clemency, compassion, mercy, kindness, affection.

شفیع *shafī'*, Intercessor, patron.

شفيق *shafīk*, Merciful, compassionate. Affectionate, kind.

شقف *shakf*, An earthen pot, a potsherd.

شقي *shakī*, Wretched, miserable, villainous.

شقيق *shakīk*, A brother uterine.

شك *shakk*, Doubt. وريب *u-raib*, id. ڪاوول-To doubt. مند *mand*-Doubting.

W. شکار (E. ښکار) *shikār*, Hunting, chase.

شکايت *shikāyat*, pl. ون -Lamentation, complaint.

شکر *shakar*, Sugar. بار *bār*- Mellifluous. خند *khand* - Smiling sweetly, charming, gracious. خور *khor*-Eating sugar. لب *lab*-Sugar-lipped.

شکر *shukr*, Thanks, gratitude. ېڅاي کول- To return thanks. گذار *guzār*-Grateful. ي-Gratitude.

شکرانه *shukrāna*, Gratitude.

شکسته *shikasta*, Broken. بال *bāl*-Broken down, wretched, distressed. حال *hāl*-id. ي-Distress, etc. دل *dil*-Heart-broken. ي-Distress, affliction.

شکل *shakl*, Shape, form.

شکم *shikam*, The belly.

شکن *shikan*, Part. act. in comp. Breaking. -پيمان *paimān*, A breaker of faith.

شکنځل, To revile. See ښکنځل.

شکونړ m. pl. ان-A porcupine.

شکوه *shikoh*, Dignity, state, grandeur.

شکيب *shikīb*, Patience.

شگفته *shugufta*, Expanded, blooming, blown (as, a flower). کېدل-To be blown. To be delighted.

شگه f. Sand.

شل, Twenty. م *am*-The twentieth.

شل *shall*, Paralytic, palsied.

شلگې m. pl. ي-A short spear.

شلول, To plait. Pret. وشلاوه.

شلومبې, pl. f. Buttermilk.

شم, see شول.

شمار *shumār*, pl. ون-Counting, number, account.

شمارل, شمېرل(?) To count, to compute. Pres. I. شمېرم, p. 51. 29. III. شمري, شمرين.

شمال *shamāl*, The north. 2. The northwind. *shimāl*, pl. شمائل *shamāil*, Virtues, talents, qualities, dispositions.

شمراخية *shimrākhīyat*, Name of a Muhammadan sect.

شمش *shamsh*, The sun. آباد *ābād*- Name of a city.

شمشاد *shamshād*, The box-tree.

شمشى f. coll. A tortoise.

شمشير *shamsher*, A scimitar, a sword.

شمع *sham'*, A lamp, a candle.

شميرل, see شمارل.

شناخت *shinākht*, Knowledge, understanding.

P. شناختن *shinākhtan*, To understand. Understanding.

شناس *shinās*, Knowing.

شنبه *shamba*, Saturday.

شنزه, f. آن كه كسى بر كسى كار ناكردنى كند.

شنز m. coll. f. شنزه, Childless, barren.

شنعار, n. prop. Sinear.

شنوا *shinawā*, Hearing.

شنود *shunūd*, Hearing.

P. شنودن *shunūdan*, To hear.

شوخ *shūkh*, f. ه, Mischievous, wanton, insolent, strong.

E. شوده (*shauda*), شودى, Milk.

شور, pl. وره - Noise, clamour. وشر *o-sharr*-id. 2. Salt, brackish, very bitter.

شوق *shauk*, Desire, inclination, love.

شوكت *shaukat*, State, dignity, power, grandeur.

شول, P. شدن *shudan*, To become, to be. (See the grammar).

شول وشل *shol-o-shall*, Paralytic, palsied.

شوله f. Hind. دهان *dihān*, The rice-plant, or rice before it is separated from the husk.

شوم *shūm*, pl. ان - Black, unfortunate. Miser, niggard. مزاج *mizāj*- Stingy.

شومت *shūmat*, Pride, haughtiness. Covetousness.

شومى *shūmī*, pl. ان - i. q. شوم *shūm*.

شوميت *shūmīyat*, Stinginess.

شونزه, f. The lip.

شوهر *shauhar,* A husband.
شويه *shoya,* It is suitable, worthy.
W. شه, see ښه.
شها *shahā,* A king.
شهادت *shahādat,* Evidence, testimony, martyrdom.
شهپر *shahpar,* The longest feather in the wing. 2. i. q. شپره *shaparah,* A bat.
A. شهد *shahida,* He bore witness.
شهد *shahd,* Honey.
W. شهر (E. ښر) *shahr,* pl. ونه - A city. 2. A month.
شهری *shahrī,* pl. ان - A citizen.
شهريار *shahriyār,* pl. ان - A prince, king.
شهوت *shahwat,* Concupiscence, lust, desire.
شهيد *shahīd,* pl. ان - A martyr. شول - To become a martyr. ی - Martyrdom.
شهير *shahīr,* Celebrated, famous, known.
شی *shai,* pl. اشيا *ashyā,* A thing. 2. See شول.

W. شی, i. q. ښی. شی کين, Right and left.
شيبه m. pl. f. ی - A heavy rain.
شيتك m. coll. f. ه, The Shitaks, an Afghan tribe.
شيخ *shaikh,* pl. ان - or مشايخ *mashāikh,* A venerable old man. A chief, a prelate.
شيدا *shaidā,* Mad. Deeply in love, enamoured.
شير *sher,* A lion. 2. *shir,* Milk. 3. n. prop. خوار *khwār* - خور *khor* - A sucking child.
شيرين *shīrīn,* Sweet.
شيشه *shīsha,* Glass.
شيطان *shaiṭān,* pl. ان - or شياطين *shayāṭīn,* The devil, satan. ی - Diabolical, devilish.
شين m. pl. شنه, f. شنه, pl. ی - Green. Blue.
شين, i. q. شی, see شول.
شيونی, Part. of شول, q. v.
W. شيه (وه), p. 11. See بنونكول.

ص

صابر *ſābir,* Patient.

صاحب *ſāḥib,* pl. اصحاب-ان *aſḥāb,* صحاب *ſiḥāb,* صحابة *ſaḥābat,* A lord, master. A companion; in compos. Possessed of, endowed with. دبخشش *dibakhshish* - Munificent. اصحاب دخندق *aſḥāb - dikhandaḳ,* The companions of Muhammad in the battle of the ditch. دل *dil*-A pious man, a good man. عزت *i'zzat*-Powerful, possessed of grandeur, etc.

صادر *ſādir,* Proceeding, produced. Happened, arrived. شُدَن or گردِیدَن - To be produced, etc.

صادق *ſādiḳ,* pl. ان - True, sincere.

صاف *ſāf,* Clean, pure. Evident, evidently. ی - Cleanness. Sincerity, candour.

صافیه *ſāfīya,* n. prop. Name of a woman.

صالح *ſāliḥ,* pl. ان -Good, a man of probity and honour.

صانع *ſāni',* An artificer, maker, creator.

W. صبا *ſabā,* Morning, to-morrow.

صباح *ſabāḥ,* The morning.

صباحت *ſabāḥat,* Beauty, gracefulness.

صبح *ſubḥ,* Morning, dawn. شام *shām*-Morning and evening. گاه *gāh*-The morning time.

صبحة *ſubḥat,* Society, friendship.

صبحدم *ſubḥdam,* The morning.

صبر *ſabr,* Patience.

صبغة *ſibghat,* Colour, tinction. Christian baptism.

صبور *ſabūr,* f. ه, Patient, mild. ی-Patience.

صحابه *ſaḥāba,* see صاحب.

صحبت *ſuḥbat,* Companionship, society. An assembly. Companions.

صحاح *ſaḥāḥ,* Complete, perfect. Right, just, true.

صحایف *ſaḥāif,* see صحیفه.

صحه, صحت *ſiḥḥat,* Health.

صحرا *ſaḥrā,* A desert, a plain. نشین *nishīn*-Inhabiting the desert. A Beduin. A hermit.

صحی, (if not a fault of the copyist), i. q. صحیح *ſaḥīḥ.*

صحيح *ṣaḥīḥ*, Accurate, just, pure, sound.

صحيفه *ṣaḥīfa*, pl. صحايف *ṣaḥāif*, A book, a leaf, a page.

P. صد *ṣad*, Hundred. چندان *chandān*-A hundred more or less. هزار *hazār*-A hundred thousand.

صدا *ṣadā*, Sound, tone, voice, noise.

صداقت *ṣadāḳat*, Sincerity, candour.

صدف *ṣadaf*, A shell.

صدق *ṣidḳ*, Truth, veracity.

صدقه *ṣadḳa*, pl. ات-Alms.

صديق *ṣadīḳ*, A sincere friend. True, just. *ṣiddīḳ*, A faithful witness of the truth i. e. Abubakr.

صراحى *ṣurāḥī*, A goblet.

A. صراط *ṣirāṭ*, A road, path. 2. The bridge Sirāt.

صرف *ṣirf*, Purely, merely, alone, only. صرفه-Besides this, moreover.

صعود *ṣu'ūd*, Ascent.

صعيد *ṣa'īd*, Dust which the Muhammadans use for religious purification, when unable to procure water. 2. Upper Egypt.

صغر *ṣighar*, Smallness. سن *sinn*-Tender age.

صغير *ṣaghīr*, Small, inferiour. سن *sinn*-Of tender age.

صف *ṣaff*, pl. وف-Series, order, line, file.

صفا *ṣafā*, Purity, cleanness. Polish.

صفات *ṣifāt*, see صفت.

صفاتى *ṣifātī*, Accidental (?).

صفت, صفة *ṣifat*, pl. صفات *ṣifāt*, صفتون, Quality, attribute. Praise. Describing. Description, manner. كول-To praise, etc.

صفى *ṣafī*, Pure, just.

صكيه, p. 30. Read: صكيه.

صل, i. q. شل, Twenty, or perhaps i. q. سل *ṣil*, Hundred.

صلات *ṣalāt*, Prayer.

صلاح *ṣalāḥ*, Peace, rectitude, integrity. Advice, counsel. Adviseable.

صلح *ṣulḥ*, Peace. انكيز *angīz*-Establishing peace.

صلحة *ṣulḥat*, Friendship. Reconciliation.

صلعم, i. q. صلى الله عليه وسلم.

صلوت *ſalūt*, pl. صلوات *ſalawāt*, Prayer, benediction.

صله *ſila*, Conjunction. A present, a gift.

A. صلى. II. *ſalla*, He prayed.

صمد *ſamad*, Eternal.

صندوق *ſandūḳ*, pl. ونه - A box, a trunk. چه *cha*-A small chest.

صنع *ſan'*, Making, doing, creating.

صنف *ſanaf*, pl. اصناف *aſnāf*, Species, kind, sort.

صنم *ſanam*, An idol. A sweetheart.

صنوبر *ſanaubar*, A fir, a pine.

صواب *ſawāb*, pl. ون -Rectitude. The right way. A good work. Success. بالصواب *biſ-ſawāb*, Justly, properly.

صور *ſūr*, Tyre. A trumpet, a clarion.

صورت *ſūrat*, pl. ون - Form, face, appearance. The body. Manner, state.

صوف *ſūf*, Wool.

صوفی *ſūfī*, pl. ان - Wise, pious, religious. A sofi.

صوم *ſaum*, Fasting, a fast.

صومعة *ſaumaa't*, A monastery, a cloister.

صومنات *ſūmanāt*, (سومنات), Name of an idol-temple in Guzerat.

صياد *ſaiyād*, A hunter, fowler.

صيد *ſaid*, Game, prey. Hunting, chase.

صيدا *ſaydā*, Sidon.

صيقل *ſaiḳal*, Polish, lustre. ى-or گر-A polisher.

ض

ضامن *ſāmin*, A surety, a sponsor, bail.

ضايع *ſāi'*, Lost, destroyed, perished. کیدل-or شول - To perish.

A. ضال *ſāll*, Straying, a prevaricator.

ضحا *ſuḥā*, (الضحى), Break-fast - time, the brightest part of the day.

ضد *ſidd*, The contrary, the opposite, opposition. Resembling, alike.

ضرر *ḍarar*, Injury, damage. Ruin, affliction. ا كورل - To hinder, to demolish, to injure.

ضرور *ḍarūr*, Necessary, expedient.

ضرورت *ḍarūrat*, Force, violence, constraint. Want, indigence, necessity.

ضعف *ḍa'f*, Infirmity, weakness.

ضعيف *ḍa'īf*, pl. ان - Weak, infirm.

ضلال *ḍalāl*, ضلالت *ḍalālat*, Error, fault, vice, perdition.

ضلع *ḍil'*, A side, part. A district, a division.

ضمير *ḍamīr*, The mind, heart, thought, sense.

ضو *ḍūa*, Shining. Light, splendour.

ضيافت *ḍiāfat*, Being a guest. A feast. Hospitality. ا كورل - To receive hospitably, etc.

ط (ط see ت).

طاب *ṭāb*, Sweet, agreeable, good, pure.

طاحون *ṭāḥūn*, A water-mill.

طاعت *ṭāa't*, Obedience, devotion.

طاعون *ṭāūn*, A plague, a pestilence.

طاق *ṭāḳ*, An arched building, arch.

طاقت *ṭāḳat*, Strength, power, force.

A. طال *ṭāla*, He, she, it was long. May it be long!

طالب (تالب) *ṭālib*, pl. ان - Asking, searching. A student.

طالع *ṭāli'*, Rising (as, the sun). 2. Fortune, destiny. The horoscope.

طاوس *ṭāūs*, A peacock.

طاهر *ṭāhir*, Pure, chaste. 2. n. prop.

طاير *ṭāir*, Flying. A bird.

طايف *ṭāif*, Name of a city in *Arabia*.

طايفه *ṭāifa*, pl. طوايف *ṭawāif*, People, tribe, cast.

طبابت *ṭabābat*, The practice of medicine. The medical art.

طباع *ṭibā'*, Nature, temperament, disposition.

طبريه *ṭibrīyat*, Tiberias.

طبع *ṭab'*, Nature, genius, quality.

طبيب *ṭabīb*, A physician.

طبيعت *ṭabīa't*, Genius, nature, disposition. pl. طبايع, طبائع *ṭabāi'*, p. 280. Natures, tempers.

طب, i. q. تب *tap*, A fever, heat, ardour.

طپيدن *ṭapīdan*, To fret, to palpitate.

طراز *ṭirāz*, Lace, fringe. Manner, form.

طراق *ṭirāḳ*, A rattling noise.

طرب *ṭarab*, Cheerfulness, mirth, hilarity. Dancing for joy.

طرح *ṭarḥ*, Throwing. Fixing, laying. The foundation of an edifice, etc. Position, establishment. غورزول- To establish.

طرف *ṭaraf*, pl. اطراف- ونه *aṭrāf*, Side, margin, corner. دار *dār*-A partisan, follower. Partial. ی-Partiality.

طريق *ṭarīḳ*, Way, road. Manner, custom. پهطريقه, In the manner of.

طريقه *ṭarīḳat*, Way, path, manner.

طعام *ṭa'ām*, Victuals. Eating.

طعم *ṭa'm*, Meat, viands.

طعمه *ṭu'ma*, Food, bait, dinner. *ṭu'mat*, Meat, food.

طعن *ṭaa'n*, Blame, reproach, chiding.

طف, i. q. طائفه *ṭāifa*, People, tribe, a troop, a band, a sect.

طفل *ṭifl*, pl. ان -An infant, a child.

طفيل *ṭufail*, A parasite. (adverb.) For the sake.

طلا *ṭilā*, Gold.

طلاق *ṭalāḳ*, Divorce, repudiation. كول- (طلاقول *ṭalāḳawal*), To divorce.

A. طلب *ṭalaba*, He desired.

طلب *ṭalab*, Desire, wish, enquiry, search, request, sending for. كول -or لرل -To enquire, to search, to summon. گار *gār*-Requiring, desirous.

طلحه, n. prop. Ṭalḥa.-ابو *abū*, it.

طلسم *ṭilism*, A talisman.

طلوع *ṭulū'*, Rising (as, of the sun).

طمع *ṭama'*, Avarice, greadiness, avidity. كول-To desire, to covet.

طناب *ṭanāb*, A tent rope.

طواف *ṭawāf*, Turning, pilgrimage, making the circuit of Mecca or some other holy place.

طوال *ṭuwāl*, Length. Long.

طوایف *ṭawāif*, see طایفه.

طوبا طوبی *ṭūbā*, The name of a tree in paradise, whose fruit is said to be most delicious.

طور *ṭaur*, Mode, manner, condition, state. *ṭūr*, Mount Sinai.

طوطا *ṭoṭā*, طوطی *ṭūṭī*, A parrot.

طوق *ṭauk*, A collar, necklace, a ring, a chain.

طول *ṭūl*, Length.

طومار *ṭūmār*, A book, a volume.

طوی *ṭuwa*, Any thing folded. A walking forwards and backwards.

طویل *ṭawīl*, Long, tall.

طهارت *ṭahārat*, Purity, cleanliness, sanctity.

طی *ṭai*, کول -To travel, to pass over.

طیار *ṭaiyār*, Ready.

طیب *ṭayyib*, Good. 2. n. prop. A. الطیّبات *aṭ-ṭayyibāt*, Good, excellent works.

طیر *ṭair*, A bird.

طیموس *ṭaimūs*, Name of a king.

ظ ظ

ظالم *ẓālim*, pl. ان -A tyrant. Tyrannical. گداز *gudāz*-A destroyer of tyrants.

ظاهر *ẓāhir*, Apparent, evident. The outside, the external appearance.

په ظاهر, Externally.

ظاهریدل (*ẓāhirēdal*), To appear, to come forth.

ظاهرول (*ẓāhirawal*), caus. To cause to appear, to reveal, etc.

ظل *ẓill*, Shadow.

ظلم *ẓulm*, Oppression, injustice, injury.

ظلمت *ẓulmat*, pl. ان - Darkness.

ظهور *ẓuhūr*, Appearing.- په, Externally. کول - To appear.

ع

عابد *ā'bid,* An adorer, a servant of God. Pious.

عاجب *ā'jib,* Wonderful.

عاجز *ā'jiz,* pl. ان -Impotent, weak. ی-Weakness.

عادت *ā'dat,* pl. ون -or عادات *ā'dāt,* Habit, form.

عادل *ā'dil,* pl. ان -Just. A judge.

A. عاذ *ā'za,* He fled to God, from any thing bad.

عار *ā'r,* Bashfulness, modesty. Ignominy, disgrace, shame.

عارف *ā'rif,* pl. ان- or عوارف *a'wārif,* Wise.

عارفة *ā'rifat,* pl. عوارف *a'wārif,* A benefit, favour, gift. (كتاب عوارف) (المعارف) *kitāb-a'wārif-ul-ma'ārif,* Title of a work.

عاری *ā'rī,* Naked, void of, free from.

عاریت *ā'rīyat,* Any thing borrowed or lent. ی-A loan. Borrowed.

عازم *ā'zim,* Intending, being resolved on. کیدل-To undertake, etc.

عاشق *ā'shiḳ,* f. ه, pl. عشاق *ū'shāḳ,* A lover. ی-Making love, love.

عاشورا *ā'shūrā,* The first ten days of the Muharram.

عاص *ā'ṣ,* n. prop. f. i. عاص ابن وایل.

عاصی *ā'ṣī,* pl. ان-Disobedient, rebellious.

عاطل *ā'ṭil,* Idle, vacant, wanting. Vain, useless.

عافیت *ā'fīyat,* Health, safety.

عاقبت *ā'ḳibat,* The end, conclusion. Success. Finally.

عاقل *ā'ḳil,* f. ه, Wise, intelligent.

عاقلانه *ā'ḳilāna,* Wisely, prudently. Wise, prudent.

عالم *ā'lam,* pl. ون- The world. رَبّ العالمین, p. 68. The lord of worlds. عالمیان *ā'lamiyān,* عالمو, The worldly people, men.

عالم *ā'lim,* pl. ان- علما *u'lamā,* علمایان *u'lamāyān,* Learned, knowing.

عالی *ā'lī,* High. مقام *maḳām*-Of high rank. مقدار *miḳdār*-id. همت *him-*

mat-High-minded. Most gracious.

عام *ā'mm*, Common, the vulgar people. وخاص *u-khāſſ*-Nobles and plebeians.

عامة *ā'mmat*, pl. عوام *a'wwām*, Common, the vulgar people.

عامره *ā'mira*, Royal, imperial. Rich. Inhabited.

عامل *ā'mil*, pl. ان - Making, performing. An intendant of the finances, a governour.

عامی *ā'mī*, pl. ان - The common people. Ignorant.

A. عان *ā'na*. X. *istaā'na*, He asked assistance.

عایشه *ā'yesha*, Name of Muhammad's favourite wife.

عباد *i'bād*, see عبد *a'bd*.

عبادت *i'bādat*, Divine worship, adoration. ی - A devotee, devoted.

عبارت *i'bārat*, Style, speech.

عباس, n. prop. Abbas.

عبث *a'baṣ*, Vain, idle, absurd.

A. عبد *a'bada*, He adored.

عبد *a'bd*, pl. عباد *i'bād*, A slave. A servant of God, a devotee, a pious man. الله *ullah*- الرحمان *ur-rahmān*- القادر *ul-kādir*-etc. nn. propp.

عبس *a'bs*, Being austere. Austerity.

عبور *u'būr*, Passing, crossing (a river).

عتاب *i'tāb*, Reproach, rebuke. کرول - To rebuke.

عثمان, n. prop. Othman.

عجب *a'jab*, Wonder, astonishment. Wonderful, strange. کرول - To wonder.

عجز *a'jz*, Weakness, impotence, wretchedness.

عجم *a'jam*, Persians. Persia.

عجوز *a'jūz*, An old woman.

عجیب *a'jīb*, Wonderful.

عجیبت *a'jībat*, pl. عجایب *a'jāib*, A wonder, a miracle.

عدالت *a'dālat*, A court of justice, justice, equity.

عدد *a'dad*, Number.

عدل *a'dl*, Justice, equity.

عدم *a'dam*, Nonexistence, nonentity,

privation. کول -To annihilate, to make disappear.

عذاب *a'zāb*, pl. ون -Pain, torment, punishment.

عذابول (*a'zābawal*), To punish.

عذابیدل (*a'zābēdal*), To be punished.

عذر *uzr*, Excuse, apology. P. آوردن *āwardán*-To make an excuse. خواه *khwāh*-Apologising. خواهی *khwāhī*-Apology.

عراقی *i'rākī*, Irakian.

عرب *a'rab*, Arabia. pl. اعراب *a'rāb*, An Arabian. Arabians.

عربی *a'ràbī*, Arabic, Arabian.

عرش *a'rsh*, A throne.

عرصه *a'rfa*, pl. عرصات *a'rafāt*, Area, space, a plain, etc.

عرض *a'rf*, A petition, request, representation. کول -To represent, to offer.

عرضة *a'rfat*, An offering, exhibition. A review.

عرعر *a'ra'r*, The juniper. The cypress.

A. عرف *a'rifa*, He knew.

عرفة, عرف *a'rafat*,- ورځ د, The ninth day of the month Zi'lhijja.

عرق *a'rak*, Sweat.

عریان *u'ryān*, Naked.

A. عز *a'zza*, He was powerful, etc.

عزت *i'zzat*, Grandeur, power, honour. کول -To honour.

عزرائل *a'zrāil*, The angel of death.

عزم *a'zm*, Design, intention, resolution, determination.

عزمت *a'zmat*, Design. The decree of God.

عزیز *a'zīz*, pl. ان -Dear, darling, respected. 2. Name of the vezir of the king of Egypt. خان *khān*-Name of a chief.

عشرت *i'shrat*, Society. Pleasure, enjoyment.

عشق *i'shk*, Love. بازی *bāzī*-Gallantry.

عصا *a'fā*, A club, stick, staff.

عصار *a'fār*, Great dust.

عصر *a'fr*, Afternoon.

A. عصم *a'ʃama*. VIII. اعتصم *i'taʃama*, He held fast.

عصمت *i'ʃmat*, Chastity.

A. عصى *a'ʃa*, He rebelled, he was disobedient.

A. عطا. IV. He made a present. He gave.

عطار *a'ṭṭār*, A perfumer, a druggist. 2. A proper name.

عطر *i'ṭr*, Perfume, fragrance.

عظم *u'ẓm*, Greatness.

عظيم *a'ẓīm*, Great.

عفت *i'ffat*, Purity, chastity, virtue.

عفو *a'fū*, Absolution, forgiveness.

عقاب *u'ḳāb*, An eagle.

عقبى *u'ḳba*, End, futurity, the life to come.

عقد *a'ḳd*, A knot, a compact, agreement. A collar. A string (of pearls, etc.).

عقرب *a'ḳrab*, A scorpion.

عقل *a'ḳl*, pl. ون - Wisdom, opinion, sense, understanding.

عقوبت *a'ḳūbat*, Punishment, chastisement.

عقيده *a'ḳīda*, Faith, belief, a fundamental article of religion.

عقيق *a'ḳīḳ*, A cornelian. 2. n. prop. (عتيق).

عقيقه *a'ḳīḳa*, The hair upon new born infants. A feast given on the sixth day after childbirth. A sheep slaughtered on the birth of a child.

عكا *a'kkā*, n. prop. Name of a city.

عكس *a'ks*, Reflection, the contrary, opposite.

علا *a'lā*, Sublimity, glory, exaltation, superiority.

علاج *i'lāj*, A remedy, cure, medicine.

علاقت *a'lāḳat*, Dependence, relation, connexion, contact.

علامت *a'lāmat*, A mark, sign. A miracle, prodigy.

A. علم *a'lima*, He knew.

علم *i'lm*, pl. علوم *u'lūm*, Science, knowledge. *a'lam*, A standard, banner. دار *dār*-A standard-bearer.

علوفه *a'lūfa*, Stipend, salary.

علمين, see عالم *ā'lam*.

على, n. prop. Ali.

A. على *a'la*, Upon, on.

عليحده *a'lahida*, Separate, apart, distinct.

عليم *a'līm*, pl. علما *u'lamā*, علمان *i'lmān*, Wise, learned.

عليين *a'līyīna*, High, sublime. The starry firmament.

عماد *i'mād*, A pillar, column. Truth, faith, reliance.

عمارت *i'mārat*, pl. -ون A building, a habitation.

عمامه *a'māma*, A turband, a tiara.

عمده *u'mda*, Great, noble. A grandee. A support, a pillar, reliance, trust.

عمر *u'mr*, Age, lifetime. *umar*, n. prop. Omar.

A. عمل *a'mala*, He did, he made, etc.

عمل *a'mal*, pl. ون -Action, work.

عموم *a'mūm*, Common, general, universal.

عمى *a'mī*, *a'ma*, Being blind.

عميق *a'mīk*, Deep.

عناصير *a'nāṣīr*, see عنصر.

عنان *i'nān*, Reins, a bridle.

عنايت *i'nāyat*, Favour, gift. كَوْل -To aid. To confer a favour.

عنبر *a'mbar*, Ambergris. ين *īn*-Of ambergris, of the colour or odour of ambergris.

عنصر *u'nṣur*, pl. عناصير *a'nāṣīr*, Origin, element.

عنقا، عنقى *a'nkā*, The phoenix, a fabulous bird.

عنوان *u'nwān*, The title (of a book).

عوارف *a'wārif*, see عارف and عارفة.

عوج *a'waj*, Being crooked, disturbed. Curvature. كَوْل -To crook, to bend.

عود *ū'd*, Wood, timber. A staff. The wood aloes. A lute or harp.

عورت *a'urat*, A woman, a wife.

عوض *i'waḍ*, Reward, retribution, exchange. -به, In exchange. كَوْل -To exchange.

عهد *a'hd*, Contract, obligation, treaty, time, season, conjuncture.

عيار *a'yār*, A mark, proof, touchstone. دانش *dānish* - The criterion of knowledge. (Title of a work).

عيال *i'yāl*, Family, children, domestics.

عيان *a'yān*, Clear, manifest. كَوْل -To appear, to be manifest.

عيب *a'ib*, pl. ون -Fault, defect. جن

jan-Having faults, vices, faulty, vicious.

عيد *ī'd*, A solemnity, festival. Easter.

عيسى *ī'sa*, Jesus.

عيش *a'ish*, Living, life. Pleasure, delight.

عين *a'in*, The eye, sight. The very essence. pl-اعيان *a'yān*, Grandees, nobles. 2. See سفيان.

عينا *a'inā-n*, Verily, exactly, clearly.

عينان, p. 53. بعينان, Probably i. q. بعينه *bi-a'ynihi*, or عينا *a'ynān*.

غ

A. غاث *ghāsa*. IV. *aghāsa*, He assisted, he helped.

E. غابن W. غاش m. pl. ون- or غابو, A tooth. 2. i. q. بناخ.

غار m. pl. ونه- A cavern, cave, a pit.

غارت *ghārat*, Rapine, devastation.

غارمه m. pl. coll. Intense heat of the sun.

غاره, غار, f. pl. ى-The throat, the neck. The shore, border, coast.

تر غاره كول, To embrace.

غازى *ghāzī*, pl. ان-A conqueror, a hero especially combating the infidels.

غاسل *ghāsil*, pl. ان-Washing.

غافل *ghāfil*, pl. ان-Negligent, careless.

غال *ghāl*, Going round. وغول *u-ghūl*-A tumult. A crowd.

غالب *ghālib*, Overcoming, predominant, most likely.

غاو *ghāw*, An ox. 2. i. q. غو *ghaw*, Noise, tumult.

غايب *ghāib*, Absent, concealed, invisible.

غايبانه *ghāibāna*, In absence, invisibly.

غايت *ghāyat*, Very, extremely.

غبار *ghubār*, Dust. آلوده *ālūda*-Covered or polluted with dust.

غپېدل, To bark (as, a dog).

غپول, caus. To cause to bark.

غټ m. coll. f. ه, pl. غټې, Corpulent, robust, strong, gross.

غټېدل, To grow corpulent.

غټول, caus. To render corpulent.

غچ *ghach*, Slapping, clapping.

غښتل (غوښتل, غوختل), To wish, to demand. See غوښتل.

A. غداة *ghadāt*, The morning.

غدار *ghaddār*, Fraudulent, sly.

غدر *ghadr*, Perfidy, fraud.

غر m. pl. غرونه, A mountain. سم *sam*-Mountain and valley.

غر m. pl. غرونه, The branchocele, goitre.

غرا *gharrā*, Thundering, roaring.

غربت *ghurbat*, Travelling, emigration, distance from home. The condition of a stranger.

غربه, f. pl. ې-A cannon, a gun.

غرزنګ *ghurzang*, A bound, a jump.

غرزول, غورزول, To throw, to cast. Pres. غرزوي. Pret. وه‌غورزاوه. Fut. وبغورزي. Imp. وه‌غورزوه. Part. act. غورزوونکى. Part. pass. غورزولى.

غرض *gharaẓ*, Design, view, need, want, occasion.

غرق *gharḳ*, Drowning. Drowned, sunk. کېدل-To be drowned.

غرقاب *ghurḳāb*, A whirlpool. A shipwreck.

غرکمانه f. pl. ې-A cross-bow.

غرنه, see غر.

غروب *ghurūb*, Setting (of the sun). The west.

غرور *ghurūr*, Pride, haughtiness.

غرولى, see غرول.

غره *gharra*, Haughty, proud. Pride.

غريب *gharīb*, pl. ان-A foreigner, a stranger. Poor.

غريدل (*gharrēdal*), To thunder, to roar. To stagger.

غرير *gharīr*, Simple, deceived.

غريق *gharīḳ*, Drowned, immersed.

غَرِیو, Groaning, lamentation, grief.

غریدل (gharēdal), pp. 39.49. To stagger, to deviate, to deflect.

غرول (gharawal), caus. To cause to deviate, to deflect.

غز m. pl. غَزُونَه, The tamarisk-tree.

غزا ghazā, Making war against infidels. An expedition against infidels.

غزان (له), p. 56. See لغزان.

غزل ghazal, An ode.

غزنه ,غزني, n. prop. Ghazna.

W. غژ (ghazh), see غَڅْ.

غژیدل (ghazhēdal), To sound.

غژول (ghazhawal), caus. To blow, to sound.

غسل ghusl, pl. هادرن- Bathing, ablution. کَوُل- or غسلَوُل, To perform the ablution.

غَشَابه, f. The dung of a buffalo.

غَشَیْ m. pl. ي- An arrow.

غصه ghuṣṣa, Anxiety, anger, passion, grief. ناك nāk - Angry, passionate.

غضب ghaẓab, Violence, oppression, passion, rage, anger. Angry.

غضبان ghaẓbān, Enraged, angry.

غفار ghaffār, Forgiving (the deity).

A. غفر ghafira, He covered. He pardoned. X. istaghfara, He asked forgiveness.

غفلت ghaflat, Carelessness, negligence, neglect.

غفور ghafūr, Clement, forgiving, merciful.

E. غَڅْ, W. غَژْ m. pl. ونه - The voice.

غُلْ m. coll. بر از انسان.

غَلْ m. pl. غلْه, غلونه ? f. غَلْه, pl. ي- A thief.

غُلَا, f. coll. Thieving, stealing, theft. کَوُل - To steal.

غلاف ghilāf, A sheath.

غلام ghulām, pl. ان - and غلمان ghilmān, A boy, a slave.

غلبه ghalaba, Superiority, overcoming. Copiousness, abundance.

غَلْبِیل m. pl. ونه - P. غربال ghirbāl, A sieve, a riddle.

غلبیلول (*ghalbēlawal*), To sift. Pret. غلبیل کړیوه. Fut. غلبیل به که. Imp. غلبیل کړه. Imp. neg. مه غلبیل وه. Part. act. غلبیلوونکی. Part. pass. غلبیل کړی.

غلط, غلطه *ghalat*, Wrong, erroneous. Errour, mistake.

غلطیدل (*ghalatēdal*), To err. Pres. غلطیږی.

غلطول *ghalatawal*, caus. To cause to err.

غلمان *ghilmān*, see غلام.

غلیدل, To be cheated, deceived. Pres. غلیږی.

غلول, caus. To cheat. Pret. غولولی وو. Fut. وبه غلی. Imp. وغوله. Part. act. غولوونکی. Part. pass. غولولی.

غله, Grain, corn. 2. غله (?) i. q. غلا, Deceit, fraud, cheating.

غلی, p. 369. i. q. غولی (?).

غلیل, p. 109. Read: غلبیل.

غلیم, pl. ان - An enemy, a fiend. ی - Opposition, enmity.

غم, pl. ونه - Sorrow, grief.

غماز *ghammāz*, An informer, accuser.

غمجن m. coll. f. ه, pl. ی - چین *chīn*- خوار *khwār*- or خور *khor*- Afflicted, (condoling a friend). زده, زاده *zada*- گین *gīn*- ناك *nāk* - Sorrowful, afflicted. ی - Sorrow. گسار *gusār*- An alleviater of grief, a confidant. خوارګی *khwāragī*- خورګی *khoragī*- Commiseration, sympathy. کول - To take care, to administer.

غمز, غمزه *ghamza*, pl. ی - A wink, an amorous glance, ogling.

غنا *ghanā*, Riches, wealth. Content. Usefulness.

غنچه *ghuncha*, A bud.

غند, Alike. See غوندی.

غنم, f. coll. Wheat.

غنی *ghanī*, pl. اغنیا *aghniyā*, Rich. Independent. Content.

غنیمت *ghanīmat*, Plunder, a prize. Abundance. Good fortune. شمارل - To account as gain.

غو, Coitus.

غوبل, Thrashing.

غوبلول, To thrash (corn). Pret. غوبل کړی وو

Fut. غوبل بکه. Imp. غوبلوه. Part. act. غوبلوونکی. Part. pass. غوبل کړی.

غوټه, f. A knot a coil. 2. i. q. غوطه *ghoṭa*, Baptism. وهل - To baptize.

غوخ, غوڅ m. coll. f. ه, Wounded.

غوڅول, To wound. Pret. غوڅړیو(?). Fut. غوڅ بکه. Imp. غوڅکړه. Imp. neg. مغوڅوه. Part. act. غوڅوونکی. Part. pass. غوڅشوی.

غوخی, see غوښی.

غوښت, Ground rice, Hind. کنکی *kankī*.

غوښتل, غوښتل (*ghūk'htal*), غښتل, To wish. Pres. غواړی. Pret. غوښتلی وه. Fut. وبغواړی. Imp. وغواړه. Part. act. غوښتونکی. Part. pass. غوښتلی.

غوښته *ghūk'hta*, غښته, غوښت, Desired, wished, demanded.

E. غوښی W. غوښ, pl. f. Meat, flesh. s. f. ه, A small piece of meat.

غور *ghaur*, Reflection, consideration, attention. The bottom of any thing. کول - To consider.

غورزول (*ghūrzawal*), see غرزول.

غوره, غور, comm. coll. Something exquisite, chosen. کول - or غوره ول, To choose.

غوړ m. f. ه, pl. ی - Greasy, fat.

غوړیدل, To become fat, to blossom, to expand (as, a flower).

غوړول, caus. To fatten, to enlarge, to cause to expand, to spread. طرح یکانکی افکندن, طرح, p. 13. P. داخلاص -, To lay the foundations of friendship.

غوړی, pl. m. coll. Grease, fat.

غوږ, p. 13. see غوږ.

W. غوښته *ghūshta*, see غوښته.

غوطه, غوټه *ghoṭa*, Dipping, diving. Baptism. کول - To dive, to plunge.

غوغا *ghaughā*, Noise, uproar, clamour.

E. غوږ, pl. ونه - W. غوږ, The ear.

غول m. pl. ونه - A corps, or main body of an army. f. coll. غولۍ, A small corps, a troop.

غولول, see غلول.

غولی m. A court-yard.

غوندی, Alike, like.

غونډ m. coll. f. ه, pl. ی - Round.

غونډاری m. pl. ی - A swelling, a tu-

mour, a bubo. P. ورمی مهلك كه بر پشت پیدا شود بطور دنبل وسمش در تمام بدن سرایت میکند ومیکشد .

غوول, Coire.

غودلی m. A coward.

غویل (goyal), Coire.

غویمنز m. pl. ونه -A wrestler.

غوبی m. pl. غوایه, f. coll. غوا , An oxen, a cow.

غیاث ghayāṣ, Listening to complaints. A cry for help. Succours.

غیب ghaib, Latent, concealed, mysterious. Invisibility, mystery, the invisible world.

غیبت ghaibat, id. 2. ghībat, Slander, detraction, any thing whispered of an absent person (implying truth).

غیر ghair, Other, different. Change, alteration. Except, besides. بغیر bighair, پغیر paghair, Without, besides, except. pl. اغیار aghyār, Others. Strangers. Rivals.

غیرت ghairat, Jealousy, a nice sense of honour.

E. غیك ,W. غیز, غیز, pl. ونه -Embrace.

غیل ghīl, A forest, wood, thicket.

غیمنلی m. pl. ی - f. coll. ی -A catamite, a whore.

غیمز m. pl. ونه - Penis.

غیور ghayūr, Zealous in point of honour or love.

ف

فاتح fātiḥ, Opening. A conqueror.

فاجر fājir, A fornicator, sinner. Sinful.

فاحش fāḥish, Obscene, shameful.

فاخر fākhir, Excellent, precious. Boasting.

فارسی fārsī, Persian.

فارغ fārigh, Free, at leisure, having just finished any work.

فاسد fāsid, Vicious, perverse, noxious, bad.

فاسق fāsik, pl. ان -A sinner, worthless fellow.

*

فاش *fāsh*, Apparent, manifest, divulged.

فاضل *fāẕil*, pl. ان -Excellent, learned, virtuous. ترين *tarīn*-Most excellent, etc.

فاطمه, n. prop. Fatima.

فاعل *fāi'l*, Making.

فاق *fāḳ*, } Poverty, want.
فاقه *fāḳa*, }

فالج *fālij*, The palsy.

فام *fām*, Form, appearance. Like, resembling, f. i. لعل فام *laa'l fām*, Ruby-coloured.

فانوس *fānūs*, A lantern.

فانى *fānī*, Frail, perishable.

فائده, فائد *fāida*, pl. فوايد *fawāid*, Profit, advantage. مند *mand*-Advantageous.

فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ ٱللّٰهِ, Kor. II, 109.

فتات *futāt*, A crumb, a fragment.

فتاح *fattāḥ*, An opener, a conqueror.

فتاوى *fatāwī*, see فتوى.

فتح *fatḥ*, Opening. An opening, a door. Victory, conquest. مند *mand*-Victorious.

فتنه *fitna*, Calamity, sedition. انگيز *angīz*-A fomenter of disturbances, exciting rebellion. ى-Causing disturbances, etc.

فتوى *fatwa*, A judicial decree, pl. فتاوى *fatāwī*. محبت *muḥabbat* - مطالب المومنين *matālib-ul-mūminīn*- نوادر *nawādir*-Titles of works.

A. فجر *fajara*, He deviated.

فشه *fatsa*(?), Diffused, divulged. كرل-To diffuse, to spread.

فخر *fakhr*, Glory, boasting, pride. كرل-To boast.

فدا *fidā*, Sacrifice, redemption, ransom.

فراخ *farākh*, Ample, large, wide. ى-Largeness, wideness. Abundance, plenty.

فرار *firār*, Flight, running away.

فراز *farāz*, Ascent, acclivity.

فراست *firāsat*, Physiognomy, penetration, sagacity.

فراش *firāsh*, Spreading.

فراغ *farāgh*, Cessation, leisure, repose. خاطر *khātir* - Repose of the mind, tranquillity.

فراغت *farāghat*, id. 2. Abundance, ease, happiness.

فراق *firāķ*, Distance, separation. Grief, regret on account of absence.

فراموش *farāmūsh*, Forgotten.

فراوان *farāwān*, Much, abundant, copious.

فراهم *farāham*, Together, collected.

فرائض *farāiẓ*, see فريضه.

فرح *faraḥ*, Delight, pleasure, joy. *fariḥ*, Joyful, pleased.

فرحة *farḥat*, Delight, etc.

فربشته, P. فرشته *firishta*, pl. ى - or فرشتگان *firik'htagān*, An angel.

فرد *fard*, A list, sheet, roll, verse. An individual. One, unique. Single.

فردا *fardā*, To-morrow.

فردوس *firdaus*, A garden, paradise.

فرزانه *farzāna*, Wise, intelligent, excellent.

فرزند *farzand*, pl. ان - A child, son or daughter.

فرس *faras*, A horse.

فرسنگ *farsang*, A parasangue, a league.

فرسوده *farsūda*, Worn, torn, spoiled.

فرش *farsh*, pl. فرشونه - Bedding, a cushion, mat, carpet.

فرشته *firishta*, An angel.

فرصت *furṣat*, Opportunity.

فرض *farẓ*, pl. ون - A divine command, an obligation.

فرع *far'*, pl. فروع *furū'*, A bough, a branch.

فرعون *fira'un*, n. prop. Pharaoh.

فرفته *firifta*, see فريفته.

فرق *farķ*, Difference, distance. Separation.

A. فرقان *furķān*, Discriminating. The Koran.

فرقة *furķat*, Distance, separation, absence.

فرمان *farmān*, A mandate, command. كرل - To order. بردار *bardār* - Obedient.

فرمايل (*farmāil*), To command, to order. To deign. Imp. وفرمايه.

فرنك *firang*, A Frank, a European.

فروخت *farokht*, Sale, selling.

فروش *farosh*, in comp. Selling.

فروشنده *faroshinda*, Selling, seller.

فروع *furū'*, see فرع.

فریاد *faryād*, Complaint, lamentation, crying out for assistance. رس *ras*-A redresser of grievances.

فریب *farīb*, Deceit, fraud. 2. in comp. Cheating, deceiving.

فریبنده *farībanda*, Deceiving, deceiver.

فریضة *farīẓat*, pl. فرایض *farāiẓ*, An ordinance of God, an indispensable religious or legal duty.

P. فریفتن *farīftan*, To deceive.

فریفته *farīfta*, Deceived, enamoured. کیلمك-To be deceived.

فساد *fasād*, pl. ون -Depravity, iniquity, sedition.

فسق *fisḳ*, Adultery, obscenity, iniquity, sin.

فصاحت *faṣāḥat*, Eloquence.

فصح *fiṣḥ*, Passover, easter.

فصد *faṣd*, Opening a vein, bleeding.

فصل *faṣl*, pl. ون -Separation, division. Time, season.

فصیح *faṣīḥ*, Eloquent.

فضایل *faẓāil*, see فضیلة.

فضل *faẓl*, Excellence, virtue. Favour, grace. 2. A proper name.

فضلت *faẓlat*, see فضیلت.

فضول *faẓūl*, Exuberant, excessive, extravagant. *fuẓūl*, A busy, meddling spirit.

فضیحت *faẓīḥat*, Disgrace, ignominy, infamy.

فضیلة *faẓīlat*, pl. فضایل *faẓāil*, Excellence, virtue.

فعل *fi'l*, pl. ون - and افعال *afā'l*, An action, work.

فعلی *fi'līy*, Actual, effectual.

فغان *fighān*, Lamentation, clamour, complaint. Alas!

فقر *faḳr*, Poverty.

فقط *faḳaṭ*, Only, solely, merely.

فقه *fiḳh*, Knowledge of religion and law. Jurisprudence.

فقیر *faḳīr*, pl. ان - or فقرا *fuḳarā*, A beggar, a dervis. Poor, indigent.

فقیه *faḳīh*, pl. فقها *fuḳahā*, A theologian.

فکر *fikr*, pl. ون -or افکار *afkār*, Thought, reflection, solicitude. کول-To consider. مند *mand* - Thinking of, thoughtful.

فکرت *fikrat,* Thought.

فلان *fulān,* Such a one or thing.

فلسوس, n. prop. Blastus.

فلك *falak*, pl. افلاك *aflāk,* افلاکون *aflākūna,* An orb. The heavens, the sky. 2. Fate, fortune. زده *zada*-Oppressed by fortune. Poor.

فن *fann,* Science, skill, stratagem, art. فريب *farīb*-Art and cunning.

فنا *fanā,* Mortality, frailty.

A. فنى. IV. *afna,* He caused to perish.

فوت *faut,* Death. شول-or کیدل-To die.

فوج *fauj,* pl. افواج *afwāj,* An army, a multitude.

فوق *fauka,* Above.

فوکول (*fūkawal*), (پوکول), To blow (an instrument).

فولاد *fūlād,* Steel. ى-Made of steel.

فوهار, Hind. پهوهار *phūhār,* Small rain.

فهم *fahm,* Understanding, intellect. کول-To understand. دار *dār*-Intelligent.

فهيم *fahīm,* Intelligent. Understood.

A. فى *fī,* In.

فير, Hind. پهير *pher,* Turning, meander, maze, twisting. کول-Hind. پهيرنا *phernā*, To turn back, to retire.

فيض *faiẓ,* Plenty, abundance. Grace, favour, bounty. رس *ras*-pl. ان-Bestowing bounties, etc. نشان *nishān*-Bountiful.

فيل *fīl,* An elephant.

فينكيا, n. prop. Phenice.

ق ق

قابض *kābiẓ,* Seizing, taking. الارواح *ul-arwāh*, Seizing the souls i. e. The angel of death.

قابو m. Copper. 2. Power, command, authority. Opportunity.

قاتل *kātil,* Killing, a murderer.

قادر *kādir,* Potent, powerful.

قارغه, قارکه m. pl. غونه-A crow, a raven.

قارون, n. prop. Karun.

قاسم *ḳāsim,* Dividing. A distributer. 2. n. prop. Kasim.

قاشوغه, f. A spoon, ladle.

قاصد *ḳāṣid*, pl. ان - A courier, a messènger, a postman.

قاضى *ḳāḍī,* pl. ان - A judge.

قاعده *ḳāi'da,* pl. قواعد *ḳawāi'd,* A rule, manner, institution, regulation.

قاف *ḳāf,* A fabulous mountain.

قافله *ḳāfila,* A caravan.

قافيه *ḳāfīya,* Rhyme.

A. قال *ḳāla,* He spoke.

قال *ḳāl,* A word, a saying. كرل - To speak, to accost.

قالب *ḳālib,* A mould, model, form. Bust, figure. The body.

A. قام *ḳāma,* Fut. يقوم *yaḳūm,* He arose.

قام m. pl. ونه - People; a tribe.

قامت *ḳāmat*, Stature, shape, form, body.

قانع *ḳāni',* Contented, satisfied.

قانون *ḳānūn,* Rule, regulation.

قايم *ḳā'im,* Standing, erect. Firm, fixed, lasting, continuing.

قايموالى *ḳāimwālī,* Steadiness, permanency.

قبا *ḳabā,* A garment (quilted), a jacket.

قبة, see قبه.

قبر *ḳabr,* pl. ونه - A grave, a tomb. كندونى - A grave-digger.

قبرس, n. prop. Cyprus.

قبرستان *ḳabristān,* A burying-ground, a cemetery.

قبض *ḳabḍ,* Taking, seizing. كرل - To take, to seize. Tax, tribute. A receipt.

قبل *ḳabl,* Before.

قبلنكون *ḳablnigūn*, Turned, upside down, perverted.

قبله, f. The part to which people turn their face when at prayer, the Kibla. كاه *gāh*-The place turned to when at prayer.

قبلول, To accept. Part. act. قبلونى.

قبول *ḳabūl*, Consent, approbation, acceptance. Accepted, approved. كرل - To accept.

قبه *ḳubba,* A vault, an arch, a dome, a cupola.

قتل *ḳatl,* Slaughter, killing, murder. کېدل - To be killed.

قتلول (*ḳatlawal*), To slay, to kill.

قثم (قشم), n. prop. Kutham.

قچر m. coll. f. قچره, A mule.

قچري f. coll. A saddle-cloth.

قدر *ḳadr,* Worth, value. Quantity, number. Fate. - شب *shab,* The night of power, the night the Koran was sent down. پقدر د *paḳadr-di,* According to, in consideration of.

قدرت *ḳudrat,* pl. ونه - Power, authority.

قدم *ḳadam*, pl. ونه - A pace, step, footstep. A going before. زدن *zadan* - زدن - To put the foot, to walk. گاه *gāh*-Place of arrival.

قدوم *ḳudūm,* Arrival.

قديم *ḳadīm,* Ancient, old. Eternal. ي - Former. Eternity.

قرابة *ḳarābat,* Kin, vicinity, affinity.

قرار *ḳarār,* Rest, residence. کول - or قرارول (*ḳarārawal*), To sooth, to quiet. To rest, to halt. To be established. کېدل - To rest, repose.

قراري *ḳarārī,* Firm, stable. Ratified.

قرآن m. pl. ونه - The Koran.

قرب *ḳarb*, Propinquity, proximity, kindred.

قربان *ḳurbān,* A sacrifice, victim, oblation.

قربت *ḳurbat,* Nearness, relationship. Proximity.

قرت کانړي m. A flint-stone. Gravel.

قرض *ḳarẓ,* pl. ونه - A loan, debt. دار *dār* - pl. ان - A debtor.

قرقره f. pl. ي - A plume worn on the head.

قريب *ḳarīb*, pl. اقربا *aḳribā*, Near, neighbouring, nigh, akin, relative. pl. Friends, kindred, allies.

قريش *ḳuraish,* A noble tribe of Arabia. ي - Of the tribe of Kuraish.

قريضه(قريظه) - بني قريضه *banī ḳuraiẓa,* Name of a tribe.

قرين *karīn*, pl. اقران *akrān*, Conjoined, contiguous. An associate, a friend, a companion.

قزح *kuzah*, The rainbow.

قسد, i. q. قصد *kaſd.* (?)

قسم *kism*, Kind, species, sort. Part, division. *kasam*, pl. ون - An oath. — ايچمك -To take an oath.

قسمت *kismat*, Fate, fortune, lot. Share, portion. — ايتمك -To distribute.

قشم, see قثم.

قصاب *kaſſāb*, A butcher.

قصاص *kiſāſ*, The law of retaliation. Revenge, retribution.

A. قصد *kaſada*, He tended towards.

قصد *kaſd*, Desire, wish, intention. — ايتمك -To intend, to propose, etc. بر قصد, Intentionally.

قصر *kaſr*, pl. ون - A palace.

قصه *kiſſa*, pl. قصص *kiſaſ*, A tale, story.

قضا *kaſā*, Fate, destiny. — ايتمك -To judge.

قضيه *kaſīyat*, pl. قضايا *kaſāyā*, A thing, action. Command.

A. قط *katt*, *kattu*, Ever.

قطار *katār*, A line, string (of animals), rank, series, row.

قطره *katra*, A drop.

قطع *kat'*, Shape, form, cut. بقطع *pakat'*, By no means.

قطعه *kata'*, A section, a fragment. A strophe.

قفص, قفس *kafs*, A cage.

قفل *kufl*, A lock, bolt.

ققنس *kuknus*, The phoenix.

A. قل, see قال *kāla*.

قلاز, P. اسه (?).

قلب *kalb*, pl. قلوب *kulūb*, The heart.

قلبه f. A plough.

قلب (*kalp*), f. ه, Bad (money), a counterfeit (coin).

قلت *killat*, Littleness, scarcity, want, paucity.

قلعه *kala'*, A fort.

قلم *kalam*, pl. ون - A reed, a pen.

قلندر, pl. ان - A kind of travelling monks.

قلك m. pl. ونه -Duties, taxes, revenues.

قليل *ḳalīl*, Little, a few.

قماش *ḳumāsh*, pl. ون - Goods, furniture of every kind.

قمر *ḳamar*, The moon.

قميص *ḳamīṣ*, A shirt.

قناعت *ḳanāa't*, Content, tranquillity. Abstinence.

قند *ḳand*, Sugar-candy.

قنوج *ḳanōj*, Name of a country.

قواعد *ḳawāi'd*, see قاعده.

قوت *ḳūt*, Nourishment, aliment, provision.

قوة, قوت *ḳuwwat*, Power, strength, faculty. ناك *nāk*-Powerful, strong.

قول *ḳaul*, pl. اقوال *aḳwāl*, A word, a speech. An agreement, a contract, a treaty.

قوم *ḳaum*, pl. ونه - اقوام *aḳwām*, Tribe, sect, a people, nation, family.

قوه *ḳuwwa*, see قوت *ḳuwwat*.

قوى *ḳawī*, Powerful, strong.

قهار *ḳahhār*, Imperious, powerful, an avenger.

قهر *ḳahr*, Force, rage, severity, violence. نيول -To be enraged, angry, etc.

قهرول *ḳahrawal*, To force. Pret. قهركړيو. Fut. قهربكه. Imp. قهر بكه. Part. act. قهروونكى. Part. pass. قهرولى.

قى *ḳai*, Vomiting. كول - To vomit.

قياس *ḳiyās*, Measuring, judgment, thought.

قيام *ḳiyām*, Standing erect. Stability, permanence. Settlement.

قيامت *ḳiyāmat*, The resurrection. 2. i. q. قامت.

قيد *ḳaid*, A fetter, imprisonment, bondage. كول - To imprison. خانه *khāna*-A prison.

قير *ḳīr*, Pitch.

قيس *ḳais*, Estimating. 2. n. prop.

قيصر *ḳaiṣar*, Caesar, an emperor.

قيصريه *ḳaiṣarīya*, n. prop. Cesarea.

قيل *ḳīl*, A word, speech. وقال *u-ḳāl*-قيلقال *ḳīlḳāl*, Conversation, controversy, altercation.

قيلوله *ḳailūla*, A meridian nap.

قيمت *ḳīmat*, Price, value.

ک

ک (*ka*), i. q. کہ. 2. See کړ.

کابل, n. prop. Kabul.

کاټ, کاته (*kāta*), Seeing? See کتل.

کاتب *kātib*, pl. ان - A writer, scribe.

کاډی m. A carriage or waggon drawn by oxen. Equipage.

کاذب *kāẕib*, False, a liar.

کار, pl. ونه -Business, action, affair, work. Execution, making. کول -To do business. وبار *u-bār*-Business, work, labour. دیده *dīda*-Experienced in business. پکار دی *pakār dai*, It is useful.

کارزار *kārzār*, A battle, engagement, conflict.

کاروان *kārwān*, A caravan. ی-Belonging to a caravan, travelling.

کارسار, A long-faced person

کاز *kāz*, Shears, scissors. The den of a wild beast.

وکاږ, کاږ; کاژ. -کاږ, کاږ, Gather thou up; take thou up, take thou off. Draw thou off. Enter thou. وکاږم, I pull out. وکاږی , کاږی, Take ye off, Enter ye, etc. وکاږو, Let us take off.

W. کاږه, E. کاکه, see کوک.

کاسه *kāsa*, A cup.

کاسیره f. An ugly, impudent woman.

کاشانه, i. q. کاشانه *kāshāna*, A house. A bird's nest.

کاغذ *kāghaẕ*, Paper. دطلاق *di-ṭalāḳ*-A letter of divorce.

کافر *kāfir*, pl. ان -and کفار *kuffār*, An infidel.

کافور *kāfūr*, Camphor.

کاکل *kākul*, A curl, lock, ringlet.

کاکه وبلنی m. coll. Fennel.

کاکه, see کوک.

کال m. pl. کلونه or کالو, A year.

کال کنډی f. coll. Hind. کچری *kachrī*, Name of a fruit (Cucumis Madraspatanus).

کالبوت, P. کالبد *kālbud*, The human body.

کام *kām*, The palate. Desire, wish. بخش *bakhsh*-Giving one the full enjoyment of his desires. ی-The fulfilment of one's wishes. کام گاه *kām-gāh*, A place of desire.

كام ناكام *kām nākām,* Willing or not willing, nolens volens.

كامران *kāmrān,* Fortunate, successful. ى Good fortune, prosperity, success.

كامل *kāmil,* f. ه, Perfect, complete. Entire.

كاملول (*kāmilawal*), To fulfil, to accomplish.

كامليت *kāmilīyat,* Perfection, accomplishment.

كامياب *kāmyāb,* Prosperous, happy, successful.

A. كان *kāna,* He was.

كان *kān,* A mine.

كانچ (*kānch*), Glass.

كاندى *kāndī,* see كوَل.

كانرن, see كغَول.

كانره, see كونر.

كانړى, كانى m. A stone.

كانړئ *kānṛai,* Make ye. Put ye. See كول.

كاونړى m. coll. f. coll. دنى - A neighbour.

كاوه (*kāwa*), see كوَل.

كاوين *kāwīn,* Marriage.

كاه *kāh,* Grass, straw.

كاهل *kāhil,* Slow, indolent, lazy.

كاهن *kāhin,* A priest.

كاينات *kāināt,* Beings, creatures. The universe.

كب *kab*, p. 619. A vaunt. The interiour part of the cheek. Tottering. (??).

كباب *kabāb,* Roasted meat, a roast.

كبار *kibār,* see كبير.

كبر *kibr,* Grandeur, pride.

كبريا *kibriyā*, Grandeur, magnificence, pride, haughtiness. A name of God.

كبك *kabk,* A partridge.

كَبَل, An apple. 2. Name of a grass, Hind. دوب *dūb.*

كبوتر *kabūtar,* A pigeon.

كبود *kabūd,* Azure, blue.

كبير *kabīr*, pl. كبار *kibār*, Great, large.

كبرس, n. prop. Cyprus.

كپره, Hind. كهپرى *khaprī,* The skull.

كپه, i. q. كه يه.

كت *kat,* A finger, a toe. See كته. 2. i. q. كته.

كتاب *kitāb*, pl. ونه - A. كتب *kutubun,* A book. The Koran.

كتان *kattān,* A kind of cloth, linen.

It is said to be rent by exposure to the moonlight; and, hence, is represented by oriental poets as enamoured of the moon. *Shakesp.*

E. كتل, To see. Pret. كتلو. Fut. وبكور. Imp. كوره, وكور, وكوره. Imp. neg. مكوره. Part. act. كتونكى. Part. pass. كتلى.

كتن *katan*, Being dirty, nasty. Nastiness. Linen.

كتوال *kotwāl*, also كوتوال *kotwāl*, A magistrate, police officer.

كته Down, below, low. 2. Seeing. Sight.

كټ m. pl. ونه - A bedstead, a bed.

كټوئى f. coll. A pot, a small caldron.

كټه, كټوته, The thumb, the great toe.

كټى m. pl. ى - f. coll. ټى - The young one of a buffalo.

كثرت *kas̱rat*, Multitude, plenty, abundance.

كثير *kas̱īr*, Many, much.

كج *kaj*, Crooked, curved, wry. رفتار *raftār* - Walking obliquely. Contrary, perverse, unprincipled. سر *sar* - A simpleton.

كجاوه *kajāwa*, A camel's saddle, a camel litter.

كجك *kajak*, A hook used in driving elephants.

كچ m. pl. coll. Butter.

كچكول *kachkol*, A cup or bowl (generally a beggar's), a wallet.

كچه, كچوته, The little (or middle) finger.

كچورى m. pl. ى - The purse of the dervishes.

كښ, postpos. See the grammar.

E. كښته, كښت *kk'hata*, W. كشته, كشت *kshata*, Below, down. Low. See كته.

كښتل (*kk'hatal*), To put down. - نرغ, To spread a rumour.

E. كښل (*kk'hal?*), W. كشل, To depose, to lay down. To write. Part. pret. or pass. كښلى (*kk'halai?*) Deposed, etc. 2. Handsome, fair.

كښول (*kk'hawal?*) caus. To cause to lay down, to sit. To put down, to depose.

كښى, m. pl. ى - A watchman of sown fields, in order to keep off animals from feeding upon them.

كښيږدل (*kk'hēzhdal?*), To pass over.

كښيناستل (*kk'hēnāstal*), To sit. كښينم, I sit down. Pret. كښيناست. See كيناستل.

کښېوتل (*kk'hēwatal*), To go down, to be drowned, to sink, to fall. Pres. کېوزی کښېوزی, کښیوزی, وکښوزی. Pret. کښېوت. See کښېناستل.

کښېنول (*kk'hēnawal*), caus. To cause to sit, to instal.

کدا *kadā*, see کهدا. 2. See گدا *gadā*.

کدام *kudām*, Who? which? what?

کده, i. q. که ده or که د.

کډه f. pl. ې-The family, the domestics, as, the wife, children, mother, sister, etc.

کذب *kazb*, Lying, a lie.

کذلی, p. 370. . . . .

کر, i. q. کور, Behold.

کر *kar*, Deaf.

کرار *karrār*, Impetuous.

کرام *kirām*, pl. of کریم. 2. *kurām*, Great, venerable. Magnitude, dignity, authority.

کرامت *karāmat*, pl. ات - Generosity, nobleness. A miracle.

کران *karān*, A shore, coast, margin.

کربوری m. pl. ی - A chameleon, a lizard.

کرپس, n. prop. Carpus.

کرښه f. pl. ې - A writing.

کردا *kardā*, Exchange.

کردار *kirdār*, Action, labour, deed, manner, conduct. Business.

کردګار *kardgār*, God the creator.

P. کردن *kardan*, To make, to do.

کرسی *kursī*, A chair, a seat, a throne.

کرشمه *karashma*, Ogling, an amorous look or gesture, a wink, a glance.

کرک (*kurak*), A quail.

کرکنړ coll. A brake.

کرکه f. Aversion, nauseousness.

کرل, To sow.

کرول (*karawal*), caus. To cause to sow. Pret. کرولی وه. Fut. وه بکری. Imp. وه کروه. Part. act. کروونکی. Part. pass. کرولی.

A. کرم. IV. *akrama*, He honoured.

کرم *karam*, pl. ون - Liberality, kindness, benignity, clemency. Generous, liberal. کرول - To be generous.

کرما *kuramā*, see کرم.

کروزی, p. 69. . . . .

کرنلیوس, n. prop. Cornelius.

کروړ (kroṙ), Ten millions.

کروه m. pl. ونه -Hind. کوس kos, A measure of about two miles.

کروهيدل, Probably i. q. P. کروهيدن kurohīdan, To find out, to invent.

کړياب, Distressed, helpless, tired.

کريزه, i. q. کهريزه.

کريم karīm, pl. کرام kirām, کرما kuramā, Bountiful, gracious, liberal. داد dād-n. prop. Kerimdad.

کړدار kiṙdar, i. q. کردار.

کړکی, Hind. کهړکی khiṙkī, A window, a gate, backdoor, sallyport.

کړميزه f. Snot, snivel.

کړندی, see کړندی.

کړه (kaṙa), Doing, making, a work.

کرپيدل (karpēdal), To gnash, gnashing of the teeth.

کثر kiṣr, Abundance, riches.

کږ, P. کج kaj, Crooked, bent. See کږوک.

کږدنه f. pl. ی -Betrothing, affiance.

کس kas, pl. ان -A man, a person, one, any one.

کسب kasb, Trade, profession. Gain, acquirement.

کست kast, Shameful, dirty, base.

کسوة kiswat, Dress, robe.

کسی, pl. ی -The pupil of the eye.

W. کش kash, (E. ښ), in comp. Drawing, pulling, etc. 2. The arm-pit. 3. See کښی.

کشا kushā, in comp. Opening, solving, etc.

کشاد kushād, An opening. Cheerfulness. Wide, open.

کشايل (kushāil), To open. Imp. وکشايه.

W. کشت (E. ښ) kisht, A sown field -کوونکی A husbandman. زار zār-A field sown and beginning to look green.

کشتن kushtan, To kill, killing.

کشتی kashtī, A ship. بان bān-The master of a vessel. A pilot.

کشر m. pl. ونه - f. ه, Young, minor.

کشف kashf, Revelation. اسرار asrār-Title of a book.

کشکی, P. کاشکی kāshkī, May it happen! God send! would!

W. كشل (*kshal*?), see كمبل.

كشمش *kishmish*, Raisins, currants.

كشو, P. حیوانی در سر زمین ولایت که بشکل راسو می باشد بسیار تیز وتند واز استخوان آن حلقه هاء خورد براء دفع بعضی بیماری ها در انکشتان میاندازند

W. کشور *kishwar*, (E. بش), A climate, a country.

کشیده *kashīda*, Drawn, extended.

کشیف *kashīf*, Detected, revealed, open. Expanded.

کشینی, see کبنینی.

A. کظیم *kaẓīm*, Who checks his rage.

کعب *ka'b*, A cube. 2. The ankle. 3. Nom. prop. الاخبار *ul-akhbār*-Title of a work.

کعبه *ka'ba*, The temple of Mecca, the Kaaba.

کفایت *kifāyat*, Sufficiency. شیعی *shiya'ī*-Title of a work.

A. کفر *kafara*, He was unbelieving.

کفر *kufr*, Paganism, infidelity.

کفن *kafan*, pl. ون - A shroud.

A. کفو *kufū*, Alike, equal.

کُکُری m. pl. ی - f. coll. ی - The young one of a dog.

کَکَرِی f. coll. The skull.

کَکَر m. coll. f. ه, pl. ی - Polluted, stained, smeared.

کَکه, see کوك.

کَکیدَل, To become crooked.

کَکَوَل, caus. To bend, to crook.

کلکل *kal kal*, Vain words. Haste, speed.

A. کل *kull*, All, universal. واره *wāra*-Altogether.

کُلُونَه, see کال.

کلاب *kalāb*, A reel. A clew.

کلال *kulāl*, A potter.

کلام *kalām*, A word, speech.

کلاه *kulāh*, A cap, a hat.

کلثوم *kulṣūm*, see ام *umm*.

کلك m. coll. f. کلکه, Hard, strong, firm, austere, morose.

کلکیدل, To become hard, strong.

کلکول, caus. To make hard.

کلمال (کلمال?), p. 59. . . . . . .

کلمه *kalma*, A word, speech. The Muhammadan confession of faith.

کالنجر *kalinjar*, A district of Afghanistan.

کَلَنْی m. f. coll. ی- Old, aged -شِپْز, Six years old, etc.

کلوخ *kulūkh*, A clod of earth. Dried clay.

کَکَه, When, never. کَکَه کَکَه, Now and then.

کَکَه دیری, n. prop. Name of a place: Kaleder.

کلی *kullī*, Universal, total. All.

کَلَی, کَل m. A village.

کلیة *kullīyat*, pl. کلیات *kulliyāt*, All, universality. The total, whole.

کلید *kilīd*, pl. ونه- A key.

کلیم *kalīm*, A speaker, an interlocutor. (الله *ullah*)- Moses. *kilīm*, A sort of blanket.

کلیمه, i. q. کلمه.

کَمْ m. coll. f. ه, pl. ی- Deficient, less, little, seldom. اصل *afl*-Low-bred, vile. بخت *bakht* - Unfortunate, wretch. ی-Misfortune. خرد *khirad*-Unwise. Ignorant. خور *khor*-Abstemious. ذات *zāt*-Low-bred. ذهن *zihn*-Forgetful. Without abilities. زور *zor*-Weak, powerless. زیاد *ziyād*-More or less. سال *sāl*-Young. شان *shān* - Humble, affable. عقل *a'kl*-Stupid, ignorant. فهم *fahm*-id. قدر *kadr*-Worthless. قوت *kuwat*-Feeble. قیمت *kīmat*-Low-priced. گو *gū*-Taciturn. نصیب *nafīb*-Unfortunate. همت *himmat*-Spiritless. یاب *yāb*-Scarce.

کم *kum*, i. q. کوم.

A. کما *kamā*, Like, as.

کمال *kamāl*, Perfection, excellence. Completion. الدین *uddīn*-n. prop. Kamal-uddin.

کمان *kamān*, A bow.

کُمپاره, P. چارتخم که داوی اسپهال است(?).

کمتر *kamtar*, Less, least.

کمد *kamad*, Change of colour. Excessive grief.

کَمَر, The border of a mountain, etc. 2. The loins, waist. بند *band*-A girdle.

کمره *kumrah*, p. 18. See گمره *gumrah*.

کمند *kamand*, A halter, a noose. The ringlets of a beautiful woman.

کموالی *kamwālī*, Smalness.

کمی, i. q. کمہی.

کمیدل, To diminish, to become less.

کمول, caus. To diminish, to lessen.

کمیس, The garment (of a woman).

کمین *kamīn*, An ambush.

کمین, کمینه *kamīna*, Defective, mean. ی- Humility.

A. کن *kun*, Imp. of کان *kāna*, To be. کن فیکون *kun fayakūn*, (God said) let it be, and it was.

کنار *kināṛ*, Bosom, embrace. 2. Side, margin, edge.

کناره *kināṛa*, Side, limit, margin.

کنج *kunj*, pl. ونه - A corner.

کنجشک *kunjashk*, A sparrow.

کنجک, کنجکه f. pl. ی-A small shell, Hind. کوڑی *kauṛī* (Cypraea moneta).

کنجی *kunjī*, A key.

کند, pp. 79. 86. 92. 117. 118. 130. 244.

کندل, کنل, P. کندن *kandan*, To dig. ځان کندن, To give up the ghost.

کنده f., A cavity, a hole, an abyss.

کند. m. coll. Sugar.

کنډ کېر m. coll. f. کېره - Wounded, broken.

کنډل (*kanḍal*), To stitch, to sew. Pret. کنډليو. Fut. وبکنډی. Imp. وکنډه. Part. act. کنډونکی. Part. pass. کنډلی.

کنډه, کنډ (*kunḍa*), A widow. See کونډه.

کنډولی m. pl. ی- The cup, goblet (of dervises).

کنډی کوډی, Uneven, rugged ground.

کنړاوی, i. q. Hind. کھڑانو *khaṛanw*, Pattens.

کنره f. pl. ی-See کونر.

کنز *kanz*, A treasure. الاخبار *ul-akhbār*-Title of a work. العباد *ul-i'bād*-it.

کنزل m. coll. Abuse.

کنزه کوته, The ring-finger.

کنعان *kana'ān*, n. prop. Canaan.

کنکریا, n. prop. Cenchrea.

کنگره *kangura*, A vidette. A pinnacle, a turret. A parapet-wall.

*

كَتَّل, see كَتَّل.

كننده *kunanda,* Doing, making.

كنيزه, كنيز, كنيزك *kanīzak,* A girl, a female servant.

كوتاه *kotāh,* Short, little, small. لاس كوتاه كول له, To abstain from.

كوتره f. pl. ى - A pigeon.

كوته *kotah,* i. q. كوتاه.

كوتى لال, A cheap, small ruby.

كوټ, Hind. كوٹ *kot,* A castle, a fort.

كوتنخ, Perhaps i. q. Hind. كهوتهى *khūthī,* Scab.

كوټل, Hind. كوٹنا *kūtnā,* To pound, to beat, to macerate.

كوټړى, Hind. كوٹهرى *koṭhrī,* A room, a chamber.

كوتوال *kotwāl,* pl. ان - A magistrate. A commander.

كوټه, كوټ m. A little dog. 2. Hind. كوٹهى *kothī,* A small house, a chamber, etc.

كوثر *kauṣar,* The name of a fountain in paradise.

كوچ *kūch,* Marching, march, decamping. كول - To march, to depart.

كوچه, كوڅه *kūcha,* A lane, a street.

كوچى m. pl. ى - A young ass.

كوښه, p. 81. كوښى, pp. 241.338. كوښى كوښى, pp. 68.73:355.358.366. . . . . . (See كوښه).

كودرى m. pl. ى - A shard.

كودى, pl. f. coll. Magick, enchantment.

كور *kor,* Blind. كوركر *kor kar,* Blind and deaf.

كور m. pl. ونه - A house. كوراكور *korākor,* From house to house.

كور m. coll. A grape.

كورانت, n. prop. Corinth.

كورمانه, Settlement, regulation, arrangement.

كوره, Behold. See كَتَّل.

كوريدل (*korēdal*), To dwell, p. 122.

كوړ, p. 46. . . . .

كوز (كوزا), Down, downwards.

كوزه *kūza,* A gugglet, an earthen pot for water.

کوزیدل (*kūzēdal*), To come down, to descend, etc. Pret. کوزشه. Fut. کوزبشی, etc.

کوزول (*kūzawal*), caus. To lower, to cause to descend, etc. Pret. کوزکړی. Fut. کوز بکه. Imp. کوزکړه. Imp. neg. مکوزوه. Part. act. کوزونکی. Part. pass. کوزکړی.

کوږ, see کوږك.

کوس *kūs*, A kettledrum.

کوشش *koshish*, Endeavour, effort. کول - To strive.

کوشه, see گوشه *gosha*.

کوکار, Perhaps i. q. کوکا, Noise, tumult. See کوکه.

کوفت *kūft*, Vexation, grief, anguish.

کوکب *kaukab*, pl. کواکب *kawākib*, A star.

کوکری *kūkrī*, Maize, indian corn.

کوکه f. pl. ی - Voice, crying out, lamentation.

W. کوږك, E. کوږ m. pl. کاږه, کاږه, f. کږه, کږه, pl. ی - Crooked, bent. 2. A hyena.

کول, To make, to do. Pres. کوی. Pret. کړیوه. Fut. بکړوین, وه بکاوه, pl. بکاندوه. Imp. وه کړه. Imp. neg. مکوه. Part. act. کوونکی. Part. pass. کړی.

کول, Of the same age. A companion.

کوم m. coll. f. ه, pl. ی - Who, which?

کون *kaun*, Being, existence. Nature. The universe. کونین *kaunain*, Both worlds.

کونډه f. A widow.

کوڼ m. pl. کاڼه, f. کڼه, pl. ی - Deaf.

کونسته f. pl. ی - A root, a foundation, but used only in an indefinite sense.

کونه, f. The backside. Podex.

کونی کبر m. A crab.

کوه *kūh*, A mountain, hill. کن *kan-* One who cuts through mountains; mountain - digger, an epithet of Farhād.

کوهسار *kūhsār*, A mountainous country, a mountain. Mountainous.

کوهی, Hind. کهوه *khoh*, A cavern, abyss, a pit.

کوی *kūe*, A street.

کوین, see کوَل.

که *ka* or *ki*, Who. That. Conj. That, when. Because.

کوهاړه f. The ring in a butt at which they throw arrows.

کهتر *kihtar*, Less, junior, very small. ی - Littleness, smalness.

کهتره, p. 109. . . . . . .

کهر, i. q. که هر.

کهن *kuhan*, Old, ancient.

کهنره, p. 309. . . . . . .

کهاړلی, p. 348. Perhaps Partic. of کهول, Hind. کهونا *khonā*, To lose, to part with(?).

کهیدل, Pres. کهیږی, Perhaps i. q. Hind. کهیونا *khe'onā*, To suffer, or endure (pain, etc.)(?).

کی *kai*, When? what? 2. *ka-i*, i. q. کهی.

کجاوه, کجاوه, کجاو *kijāwa*, A camel's saddle. A camel - litter in which females travel.

کیښوده, وکیښ-کیښ, He laid down, etc. See کیښول, and کیښاستل.

کیبنوزی, see کیښوتل.

کید *kaid*, Deceit, fraud, treachery.

کیدل, To become. Pres. کیږی. Pret. کیږدی(?).

کیده (*kēda*), Being, existence.

کیدی, Possible, feasable.

کیدی, see کیدنه.

کیرنی, n. prop. Cyrene.

کیس, p. 78. Probably i. q. Hind. کهیس *khīs*, Grin, shrug. کول - To grin.

کیفیت *kaifīyat*, Quality, mode, state.

کیکرئی m. coll. The name of a tree of the Mimosa kind, Hind. ببول *babūl*.

کیل *kail*, A measure.

کیمیا *kīmiyā*, Alchymy, chymistry. سعادت *saā'dat*-Title of a work. گر *gar*-A chymist, an alchymist.

کیناستل, To sit, to go down, etc. Pres. کیوزی. Pret. ناستوه. Fut. کینی. Imp. کینه,کینوه. Part. act. کینوونکی. Part. pass. کینهولی.

کینډ m. pl. ونه - A dervis's habit.

کینړ, Left, the left side.

کېنوري, see کښېنول.

کېنول, caus. To cause to sit, to put down, to remove, etc. Pret. کېښود.

کینه *kīna*, Malice, spite, rancour. دار *dār* - Malevolent, inimical, hating. کش *kash*-Revengeful.

کیوزي, see کښیوتل.

کیوس, n. prop. Chios.

ګ

ګ, see ګه.

ګاتي *gātī*, Hind. گهاته *ghāta*, A ball.

ګالاتیا, n. prop. Galatia.

ګالیو, n. prop. Gallio.

ګام *gām*, A pace, step.

ګاو *gāw*, A cow. میش *mesh*-A buffalo.

ګاه *gāh*, Time, place. Sometime. ګاه ګاه *gāhgāh*, Now and then. ګاه ګاهی *gāh-gāhī*, Ever. ګاهی *gāhī*, One time, once, sometime.

ګایوس, n. prop. Gaius.

ګبر *gabr*, A guebre, a worshipper of fire.

ګبله منه, p. 321. Probably i. q. ګله مند *gilah-mand*, Murmuring, complaining.

ګبینه m. Honey.

ګبت, pl. ون - See ګوت.

ګتل, To overpower. Probably i. q. Hind. گهتاونا *ghatāwnā*, To reduce, to cause to fall.

ګټه, Acquired, gained. Profit. Treasury.

ګدا *gadā*, pl. یان *yān*-A beggar. Poor. ی - Poverty.

ګداز *gudāz*, Melted, dissolved. Melting. ګدازول - ګول (*gudāzawal*), To melt.

ګدازنده *gudāzanda*, A melter, dissolver. Melting, dissolving.

E. ګډ m. pl. ګډان, f. ه, pl. ۍ - A sheep, a ram.

ګډ m. coll. f. ه, Mixed, mixed up. Reconciled, joined.

ګړوړ, Obnoxious (?).

ګډول, caus. To cause to mix. To cause to dance. To reconcile. Part. pass. ګډولی.

ګډون, Mixture. Reconciliation.

ګډونکی, pl. ی. f. ګه -Dancing, a dancer.

ګډېدل, To mix. 2. To dance. Pres. ګډېږی.

ګذار *guzār*, A ferry, passage. Passing. Performing, executing. -ګول (*guzārawal*), To cause to pass.

ګذاروان *guzārān*, Passing, passing by.

ګذارل (*guzāral*), To perform.

ګذاری *guzārī*, Performance. Performing. -نماز *namāz*, Performing the prayers.

P. ګذاشتن *guzāshtan*, To quit, leave, relinquish.

ګذر *guzar*, A passage. ګاه *gāh* -A passage, a ferry, ford.

ګذلی, p. 370 . . . .

ګر *gar*, (in comp.) Making. 2. Contr. from اګر *agar*, If.

ګران m. coll. f. ه, Heavy, important. Precious, dear. مایه *māya*-Of great value. ی-Scarcity, dearth, dearness, Weight, importance.

ګربه *gurba*, A cat.

ګرت, The interval between the fingers, or toes.

ګرد *gard*, Dust. من *man*-Dusty. *gird*, Round. آور *āwar*-All around.

ګردا *girdā*, A circle. A pretext. 2. ګرد *gird*-Round about.

ګرداب *girdāb*, A whirlpool.

ګردان *gardān*, Turning, revolving, revolution.

ګردانش *gardānish*, i. q. ګردش.

ګردش *gardish*, pl. ون- Revolution, turning round, motion.

ګردګار *girdigār*, God the creator.

ګردن *gardan*, pl. ون - The neck.

ګرز *gurz*, A mace, a club. 2. Probably i. q. ګرد *gard*, Dust.

ګرزول, caus. To turn round, etc. Pret. ګرزولی وه. Fut. وبګرزی. Imp. وه ګرزوه. Part. act. ګرزوونکی Part. pass. ګرزولی.

ګرزېدل, To turn, become, to return, change.

ګرسنه *gursina*, Hungry.

گرفتار *giriftār*, A captive, prisoner. ی- Captivity, bondage, imprisonment.

P. گرفتن *giriftan*, To take.

گرگ *gurg*, A wolf.

گرگس, A vulture.

گرم *garm*, Hot, warm. گېدل - To get warm, to become angry, etc. ی- Warmth, heat.

گروه *guroh*, A band, troop, people.

گرڈهیدل, گروهیدل, Pres. گروهیږی, گرهیږی, Perhaps i. q. Hind. کڑهنا *kuṛhnā*, To grieve, to mourn, to lament, to pine.

گریان *giriyān*, Weeping.

گریز *gurez*, Flight. Fleeing. گریزان *gurezān*, id.

گرېوان, گرېون m. pl. ون - P. گریبان *girebān*, A collar.

گریه *giriya*, Crying, weeping, lamentation.

گړندی m. f. coll. دی - Swift, fleet, quick.

گړونجی f. coll. Hind. گهڑونچا *gharonchā*, A stand for waterpots.

گړه Hind. گهر *ghar*, A house, dwelling, apartment.

گړی, Hind. گهڑی *gharī*, An hour.

گرنګ m. pl. ونه - A deep ditch. A cavity, a hole.

گزند *gazand*, Misfortune, calamity, loss, injury.

P. گشتن *gashtan*, To become.

گفت *guft*, A word, saying, speech.

گفتار *guftār*, Speech, discourse, saying, telling.

P. گفتن *guftan*, To speak, to say.

گفتگو, گفتوگو *guft-u-gū*, Conversation, discourse.

ګل m. pl. ونه - A rose, اندام *andām*- Slender, graceful, delicate. رخ *rukh*- رخسار *rukhsār*-f. ه, Rosy-cheeked. زار *zār* - A garden of roses. عذار *i'zār*-Rosy-cheeked. فام *fām*-Rosy-coloured. گون *gūn*-id.

ګلاب, Rosewater. *gilāb*, Clay and water.

ګلبانګ *gulbāng*, Warbling. Fame, rumour. Sound. Glad tidings.

ګلشن *gulshan*, pl. ون - A rose or flower-garden.

گله *gila*, Complaint, lamentation, reproach, blame. گِلول -To complain. گره - Complaining, complaint. منْد *mand*- من *man* - Complaining.

W. گَلَیٔ, E. زلی,زلی, fem. coll. Hail.

گم *gum*, Lost, wanting.

گمارل, i. q. P. گماشتن *gumāshtan*, To commit, deliver over, to consign.

گماشته *gumāshta*, Commissioned. An agent.

گمان *gumān*, Doubt, suspicion, opinion.

گمراه *gumrāh*, Erring, wandering, depraved. ی - Deviation, seduction.

گمراهول (*gumrāhawal*), To seduce, to mislead.

گمره *gumrah*, i. q. گمراه.

گمرهی, i. q. گمراهی.

گناه *gunāh*, pl. ون - A sin. دار *dār*- Sinful, a sinner. گار *gār*-id.

گنبد, گنبت *gumbad*, A vault, an arch.

گنج *ganj*, pl. ون - A granary, treasure.

گند *gand*, Stink, filth, smell.

گنډل, To sew (a garment). See گنډل.

گنډول, caus. To cause to sew.

گنډهیر m. coll. Poison.

گنړی, It becomes, it is necessary, it behoves.

گڼل, To know, to hold, to believe.

گنگ *gung*, Dumb.

گنگا *gangā*, The river (Ganges).

گنه *gunah*, i. q. گناه.

گنهگار *gunahgār*, A sinner, sinful.

گو *gū* (*go*), Imperat. Say. گوکه *go-ki*, Although. 2. in compos. Saying, speaking.

گواه *guwāh*, A witness. ی - Evidence, testimony.

گوته f. A finger.

گوټ pl. ونه - A corner.

گوشه, گوښه, گوڅه *gosha*, i. q. گوشه.

گوراگور *gūrāgūr*, Very swift, active, nimble.

گورستان *gūristān*, A burying-ground.

گوره, Behold! see کتل.

گوز, see کوز.

گوزڼ, The palsy.

گوش *gosh*, The ear.

W. گوشت *gosht*, (E. ✢), Meat, flesh.

W. گوشه, (E. ✢), *gosha*, A corner, a closet, retirement. نشین *nishīn*- pl. ان - Retired, a hermit, solitary.

گوقول *gūkaul*, Treaty, an agreement.

گوگیر (*gogir*), Brimstone.

گوگل m. pl. وله - The bosom, the breast, the heart.

گولی Hind. گولا *golā*, A cannon ball.

گومان, i. q. گمان *gumān*, Opinion.

گون *gūn*, Colour, species, form, kind. in compos. Alike, resembling. گونگون or گوناگون *gūnāgūn*, Of different kinds or colours.

گونگی, گونك m. pl. ی - An owl.

گوهر *gauhar*, A pearl, a gem, a jewel. بار *bār* - or ریز *rīz* - Scattering gems.

گوی, p. 313. i. q. کوی *kūe*.

گویا *goyā*, Saying. As you would say, as if, thus.

گویان *goyān*, Saying, speaking.

گه, i. q. گاه.

گهر *guhar*, Race, stock, family. Essence, quality. A gem, a jewel. See گوهر.

گهگه *gahgah*, pl. ونه - Again and again.

گه گه, گهی گهی, Sometimes, now and then.

گهواره *gahwāra*, A swing, a cradle.

گیاه *giyāh*, pl ون - Grass, straw.

گیتی *getī*, The world, the universe.

گیډه f. The belly.

گیډه f. A load, a bundle.

E. گیره f. The beard. See ږیره.

گیسو *gesū*, A curl, sidelock, ringlet.

ل ل

ل *la*; i. q. له, From, of. With. 2. i. q. لا.

A. ل *li*, To, etc.

A. لا *lā*, Not, no. 2. It appears to be frequently employed in an affirmative sense. Surely, certainly.

لاپ *lāp*, see لاف.

لاجرم *lājarm*, Undoubtedly, necessarily.

لاجورد *lājaward*, Azure. Lapis lazuli.

لاحق *lāhik*, pl. لواحق *luwāhik*, Reaching; adhering. Adjoined. pl. Dependencies. Followers, domestics.

لاړ f. pl. لاړې, The road. Way. وهونکی- P. راهزن *rāhzan*, A highway-man.

لاړل (*lāral*), To go. Pres. لاړی. Pret. لاړشه. Fut. لاړبشی. Imp. لاړشه. لدنیا لاړل, To die.

لاړی, لاړ fem. coll. Spittle.

لازم *lāzim*, Necessary, urgent, proper.

لاس m. pl. ونه -The hand.

لاستی m. pl. ی-A handle (of a mill, etc.).

لاشه *lāsha*, A sting.

لاغر *lāghar*, Lean, thin. ی -Leanness. لاغروالی *lāgharwālī*, لاغرتوب *lāghartob*, id.

لاف *lāf*, Boasting, vanity. کول- or وهل- To boast.

لاك *lāk*, p. 328. A parget-trough. Bad. Good for nothing.

لال *lāl*, A ruby.

لالچ *lālach*, Longing, covetousness, greediness, selfishness, avarice.

لاله f. pl. ی-A tulip. زار *zār*-A bed or garden of tulips.

لالی m. pl. ی- Loved, a sweetheart.

لامع *lāmi'*, Splendid, shining, bright.

لانبو, لانبو (without pl.), Swimming. زن - m. coll. f. ه, Swimming, a swimmer.

لاندی, لاندی, Under, below.

لاهو, comm. P. دریا برده.

لاهوت *lāhūt*, Divinity.

لاهور, n. prop. Lahore.

لایق *lāik*, Worthy, adapted, suitable, fit, able, qualified.

لایقت *lāikat*, Ability, qualification.

لائم *lāim*, A slanderer.

لایموت *lā-yamūt*, Immortal.

لائی, p. 46. i. q. Hind. لاو *lāw*, A rope.

لب *lab*, pl. ان -The lip. لبنی, p. 622. Lips? Lipped (?).

لباس *libās*, pl. ون- Apparel, dress. Appearance. 2. Forgery, forged,

false. Dissimulation. ی - Deceitful, false. A forgery.

لبنی (labanai?), see لب.

A. لَبَّيك labbaika, Here I am. I wait your commands.

لت lat, Kicked, beaten. لت بت lat-bat, id. كول - To afflict, to harass. See بت bat.

لتول, To search, to enquire. Enquiring. Pres. لتوی. Pret. ولتاوه. Imp. لتوه. Part. act. لتونکی.

لج, p. 370.i. q. P. لاج lāch, A deception, a trick; or i. q. Hind. لچا luchchā, A rake. (??).

لحاظ lihāz, A look, a glance, view, observing attentively. كول - To see, to view.

لحد lahad, A niche in the side of a sepulchre in which dead bodies are deposited, a catacomb. كندونی - A grave-digger.

لحظه lahza, A look, a glance.

لحق lahk, Joining, adhering. 2. i.q. لهحق.

لخت lakht, A bit, piece. يكلخت yak-lakht, All at once.

لخته, لخشتی, A stick, a rod. وهل - To beat, to scourge.

لبنكر lak'hkar, see لشكر.

لبنكی, p. 42. See ښكی.

لدن, لدنه, p. 47. Perhaps A. لدنه ladunhu(??), or i. q. لدونی, Innate, inherent.

لدونی ladūnī, p. 359. - علم i'lm, Innate knowledge, learning infused.

لدی, i. q. له دی.

لز (liz), i. q. لږ.

لذت lazzat, pl. ون - Pleasure, enjoyment, delight. Flavour. Taste, sweetness.

لذه lazza, i. q. لذت. 2. See لز liz.

لر, Vanquished.

لر, i. q. لره, A postpos. indicating the accus, and dativ. cases. 2. i. q. لری, Far. زمكه zmaka-A distant country.

لراغل, etc. i. q. لره راغل.

لراكول (larākawal), see لریكول.

لرزه larza, Shaking, shivering. An earthquake. Tremour.

لرغونی m. Prior, former.

لرګیدل, To be removed, to be far off.

لرګی, Wood. A tree.

لرل (laral), To have. Pres. لری. Imp. لره.

لره, لر; Because of, on account of, for.

لَرَیْ m. pl. ی - A goad.

لَرْیَ، لَر, Far, distant.

لریکول, To remove, etc. Pret. لریکړی. Fut. لریکه. Imp. لرکړه. Neg. ملرکوه. Part. act. لرکوونکی. Part. pass. لرکړی.

لَرْزَل, see لَرْزَل.

لَرَمْ m. coll. A scorpion.

لَرْمُون m. pl. لَرْمَانه, The interior of the belly.

W. لژ *lizh*, Little, small. لژلژ, Partly. See لِږْ.

لَسْ, Ten. م *am* - The tenth.

لسان *lisān*, The tongue.

لوستل، لَسْتَل, To read. Pres. لولي، لولين, He reads. Pret. ولوست. Part. act. لستونکی، لستونی.

لَسْتُوْنَرْی m. A sleeve.

W. لشکر (E. ﺟﻴﺶ) *lashkar*, An army.

لطاف *liṭāf*, لطف *luṭf*, Courtesy, grace, kindness.

لطافت *laṭāfat*, Fineness, minuteness, pleasantness, facetiousness, elegance, grace.

لطیف *laṭīf*, Elegant, kind, agreeable.

لعبة *la'bat*, A puppet.

لعل *la'l*, A ruby.

لعن *la'n*, Cursing, imprecating.

لعنت *la'nat*, An imprecation, curse. ویل - To curse. ی - Cursed, curse.

لغام *laghām*, A bridle, a bit.

لغة *lughat*, Tongue, speech.

لَغَرْ m. coll. f. ه, Naked, totally naked.

لغز *lughz*, A slip, a fall. A riddle, an enigma.

لغزان (لغزان, p. 56) *laghzān*, Slipping down. Slippery.

لغزول (*laghzawal*), caus. To irritate, to excite, etc.

لغزیدل (*laghzēdal*), To slip, to slide, to fall. To be moved, or agitated, to be grieved. Pres. لغزیږی. Pret. لغزیده.

لفافه، لفاف *lifāfa*, A cover, envelope. کول - To wrap up, to envelope.

لفظ *lafẓ*, A word, saying.

لقا *liḳā*, Act of meeting.

لقب *laḳab*, A title, surname.

لقمه *luḳma*, A morsel, mouthful.

A. لَكَ *laka*, To thee. 2. i. q. لَکَه.

لَكْ m. coll. f. ه, Erect, standing.

لکھ *lakh*, A hundred thousand.

لَکَه, Like, as.

لکهښت, p. 35. . . . .

لَکَئِی coll. f. The tail of an animal.

E. لَکْ, W. لِز, لَز m. coll. f. لَکَه, Little, small.

لَگَام *lagām*, A bridle.

لَگول *(lagawal?)*, Hind. لگانا *lagānā*, To apply, to close, to seal, etc. To use, to place, to occasion, to excite.-لاس, To lay hands on. Pret. وِلَګاوه.

لَګیدل *(lagēdal?)*, To be applied, etc. Pres. لَګیږی. Part. pass. لَګیدلی. په پریانو-, Possessed of evil spirits.

لَمْ m. pl. لَونه, A tail.

A. لَم *lam*, Not.

لم *(lam?)*, see لمهنا.

لَما *lamā*, i. q. لَمها.

لِمّة *limmat*, Locks flowing below the ears.

لَمْخَئِی m. pl. ی - Felt.

لَمْن m. coll. Skirts.

A. لَن *lan*, No, never.

لَمْبَل, To wash.

لَنْبَه f. Flame.

لنبل, p. 372. . . . .

لَنْړه f. The back, the backside.

لنګیدل, To bear a child, to be delivered of. Pret. لنګه شویوه. Fut. لنګه بشی. Imp. ولنګیږه. Part. act. لنګه دونکی. Part. pass. لنګه.

لُنْګَ m. pl. ونه - A cloth worn between the legs. An apron.

لَنْګَرِئِی f. coll. Hind. لنگری *langrī*, A large shallow pan, made of metal.

A. لو *lau*, If, but if. لولاک *lau-lāka*, If not thee-The beginning of a sentence, denoting the peculiar regard of the Almighty to Muhammad. *Shakesp.*

لو, The harvest. Reaping. -کول-or لوءول, To reap. Pres. لودوی. -کری- A reaper.

لوا *liwā*, A standard.

لوال, pp. 380. 381. 385. . . . . . .

لوبان *lobān*, A kind of gum, frankincense.

لُوبَه f. Play, game, sport.

لوت, A captive.

لوټ, Hind. لوٹ *lūt*, Plunder.

لوټل, Hind. لوٹنا *lūtnā*, To plunder. To squander. To seize.

لوتی m. pl. ی-A clod of earth.

لوته,لوٹ, Hind. لوتھ loth, A corpse.

لوح lūh, A plank, a table. محفوظ mah-fūz-The indelible tables. وقلم u-kalam-The tablet and pen, on and with, which the decrees of the deity are written.

لوښی m. pl. ی - A vessel, a pan.

لودل (lodal?), see لوښل.

لور (lur), A sickle.

لوری m. pl. ی-A side, part.

لور, pl. لوڼړ,لوڼرین, A daughter.

لور, i. q. Hind. سونتا sontā, A club, mace, pestle.

لور m. coll. f. ه, Hight. Elevated. Great.

لوروالی(luwarwālī,)Hight.

لوره, A staff.

W. لوږه (luzha), Hunger.

لوستل, see لستل.

لوغړن m. coll f. لوغړه, pl. ی-Burned, black from the smoke of fire.

A. لوکان lau kāna, see لو lau, and کان kāna.

لوګه, pl. ان - A wolf. See لیوه.

E. لوګه (loga,) Hunger.

لوګی m. The smoke of the fire, or of a candle.

لولاک lau-lāka, see لو lau.

لولین, see لستل.

لوم laum, Blaming, accusing. A fault, error, sin.

لوم lu'um, Being ignoble, mean, sordid, avaricious.

لرموز, لوموز(??), p. 68. . . . .

لومه f. pl. ی-A net, a snare.

لوند, see لوند.

لون laun, Colour, external form. A species, a genus. لون لون laun laun, Various, of different kinds. څوڅولون, id.

لوند m. pl. ان-f. ه, Free, independent. Ignorant. Uxorious. A soldier, an adventurer. A rake.

لوندتوب lawandtob, لوندوالی lawandwālī, Hind. لونداباری laundā-bāzī, Sodomy, fornication.

لوندی laundī, A slave girl.

لوی m. coll. f. لویه, pl. لوی, Great.

لوی (loyī,)Greatness. Glory. Praise. ویل - To magnify.

لوېدل, P. چهیدن *chahīdan*, To leap, to bound. To drop. To fall. 2. To wax, to encrease, to be great. Pres. لوېږی.

لوېشت m. pl. ونه - A span.

لوېشل, . . . Pret. لوېشلوه. Fut. وبلوېشی. Imp. وهلوېشه. Part. act. لوېشونکی. Part. pass. لوېشلی.

لوېکندَه f. The temple. 2. The palate.

لویول or لویه ول (*loyawal*), caus. To make great, to cause to wax. Elevating.

له (*la*), From, of, with. See ل.

لهغزان, i. q. لغزان.

A. لهفان *lahfān*, Injured, oppressed.

لهل (?), Pres. I. لم. III. لی. Imp. له. Imp. neg. مله. Perhaps i. q. Hind. لهنا *lahnā*, To find, to get. To answer, to boot.

A. لی *lī*, To me.

لیاقت *liākat*, Worth, merit, abilities, dignity.

لیچه f. The arm from the wrist to the elbow.

W. لیدل, To see. Pres. وینی. Pret. ولید, وهلید. Fut. ویه وینی, به ووینی. Part. act. لیدونکی. Part. pass. لیدلی.

لیده (*līda*), Seeing, sight,

لیری, p. 326. Perhaps i. q. Hind. لی رهنا *le-rahnā*, To cheat, to pilfer(??).

لیږدی (*lēzhdē?*), Being burdened. کول- To be burdened, to take up a load.(?).

A. لیس *laysa*, Not, is not.

لیك, see لیکه.

لیکل, To write, to compose (a book), Hind. لکهنا *likhnā*. Pres. لیکی. Pret. ولیکل. Imp. ولیکه. Part. pass. لیکلی.

لیکن *līkin*, But, yet, however.

لیك, لیکه f. A track, trace, footsteps.

E. لیکدول, W. لیږدول, caus. To load, to burden.

E. لیکل, W. لیږل, To send. Sending. Pres. لیږی. Pret. ولیږه, ولیکه. Fut. ویه لیږی. Imp. ولیکه. Part. pass. لیږلی, لیکلی.

لیګدېدل (*lēgdēdal*), To be burdened.

لیل *lail*, Night.

لیل (*lēal?*), Hind. لینا *lenā*, To have, to get, to hold. لی, He has. لم, I have.

A. لیلة *lailat*, One night.

لیلی *lailā*, Name of the celebrated mistress of Majnun. A mistress.

لئیم *laim*, Reprehensible.

لېمه, The eye.

لېندره f. pl. ې- A bow.

لېنګی m. pl. ي - Hind. کهونچ *khūnch*, The tendo Achillis, hamstring.

لېونتوب, Phrensy, madness, foolishness.

لېونی لېونی m. pl. ي-f. coll. ئ -Mad.

لېوه, pl. لېوګان, A rapacious animal.

لېوه, see له, and يو.

لېوی, i q. Hind. لیوا *lewā*, Plaster.

— کول- To plaster.

م

م, The letter *mīm*. 2. i. q. مې. 3. i. q. مه *mah*, Not.

ما *mā*, Afgh. I. Me, P. We. ومن *u-man*-We and I, i. e. Self, one's own state, etc.

ماء *mā*, Water.

مآب *maāb*, Place of return, receptacle.

مابین *mābain*, An interval.

ماپ *māp*, Measure. کول -To measure.

A. مات *māta*, He died. Fut. *yamūt*.

مات, ماة (*māt*), Astonished, confounded. Broken, violated, reduced to the last extremity.-زړه, Heart-broken. Perplexed.

ماتم *mātam*, Grief, mourning.

ماتول, To break. Pres. ماتوی. Part. act. ماته کوونکی. Part. pret. pass. مات کړی; f. i. جهاز مات کړی, Shipwrecked.- خوب, Drowned in sleep.

ماتېدل, To be broken. Part. pass.

ماتېدونی (*mātēdūnai*), Broken.

ماجرا *mājarā*, State, condition, an event, incident.

ماخوذ *mākhūz*, Taken, received.

ماښام, Evening.

مادر *mādar*, A mother.

ماده *mādda*, A matter, subject, affair, clause. په ماده کښ, On behalf of.

مار pl. ان -or ونه- A teasel. 2. A snake.

مارک, p. 81. A small serpent (??).

مَازِه، see مُوزْ.

مَاسْتَه m. coll. Thick, sour milk.

ماسور *māsūr,* Bound, imprisoned.

مَاشْى m. A gnat, a fly.

ماضى *māẓī,* Past.

مَاغزه coll. The brain.

ماكدنيا, n. prop. Macedonia.

مآل *maāl,* End, aim.

مال *māl,* pl. ون - Property, wealth, goods. دار *dār*-Wealthy, rich.

مالك *mālik,* A possessor, lord. A king. 2. n. prop. Malik.

مَالكه، مالك f. Salt, a little salt. pl. ى - Much salt.

مَالُوچْ pl. m. coll. Cotton.

مَامَا، An uncle, mother's brother.

مامور *māmūr,* Ordered, commanded.

مامول *māmūl,* Hoped for, expected.

مَامُوْلَكَه f. A wagtail.

مان *mān,* i. q. ما *mā,* I, me.

مانجهى *mānjhī,* A boatman, sailor.

ماندگى *māndagī,* Fatigue.

P- ماندن *māndan,* To remain.

مانده *mānda,* Remained.

مَانَرِى m. Misunderstanding between two friends, mutual coolness.

مانع *mānī',* Preventing, an obstacle.

مانوس *mānūs,* A companion, associate, friend.

ماوا - *māwā,* Dwelling, abode.

ماومن *mā-u-man,* see ما.

ما وى, I spoke. See وَيَل.

مَاه, The moon. The fourth month of the winter, Hind. ماگهه *māgh.* پيكر *paikar* - A face beautiful as the moon. رو *rū* - Having a face beautiful as the moon. كنعان *kanā'n* - The moon of Kanaan: Joseph the son of Jacob.

ماهتاب *māhtāb,* The moon. Moonlight, moonshine.

ماهى *māhī,* pl. ان - A fish. گير *gīr* - A fisherman.

مَايْچِى pl. f. coll. Vermicelli.

مائل *māil,* Inclined, propense. Affectionate.

مايه *māya,* Stock, capital, fund, wealth.

مباح *mubāh,* Lawful, allowable.

مبادا *mabādā,* God forbid! less, perhaps.

*

مبارك *mubārak*, Happy, fortunate, blessed. ى-A benediction.

مبالغه *mubālagha*, Diligence, endeavour.

مبتلا *mubtalā*, Afflicted, unfortunate.

مبتهم *mubtahim*, Recluse(?).

مبخرة, ت- *mabkharat*, A censer.

مبدل *mubaddal*, Changed.

مبذول *mabzūl*, Expended, bestowed.

مبرا *mubarrā*, Free, absolved.

مبرهن *mubarhan*, Demonstrative, evident.

مبشر *mubashir*, A bearer of glad tidings.

مبصر *mubṣir*, Who sees. Clear, manifest, conspicuous. *mubaṣṣar*, Provident, penetrating. Clear.

مبهم *mubham*, Occult, unknown.

مبين *mubīn*, Manifest, clear.

متاع *matā'*, Goods, chattels, effects.

متابعة *mutābaa't*, Obsequiousness. Following.

متباهليه *mutabāhalīya*, Name of a Muhammadan sect.

متحمل *mutahammil*, Patient, suffering, enduring, affable.

متردد *mutaraddid*, Repulsed, rejected. Averse. Perplexed.

متروكه, p. 352. See تركول.

متشرع *mutasharri'*, Orthodox.

متصل *muttaṣil*, Joined, near, contiguous.

متعالی *mutaā'lī*, High, lofty.

متعجب *mutaa'jjib*, Wonderful, wondering, astonished.

متغير *mutaghayir*, Changed, disturbed, perplexed.

متفكر *mutafakkir*, f. ه, Contemplative, considering, thoughtful, pensive.

متقی *muttakī*, pl. ان -Devote, pious.

متكاسليه *mutakāsalīya*, Name of a Muhammadan sect.

متل, pl. ونه- i. q. مثل *maṣal*.

متلینی, n. prop. Mitylene.

متیازی f. pl. coll. Urine.

مټ m. pl. ونه -The arm. 2. The fist. كول -To lay hands on; to strike, fight (?).

مټاكه f. A blister, a pimple, Hind: جهال *jhāl*. 2. P. كردكان *girdagān*; A walnut. 3. The ball of a pellet-bow.

مثى, see موثى.

مثال *misāl,* pl. ون - Simile, likeness. Similitude, history, fable. به مثال, Like, as.

مثقال *miskāl,* A weight of a dram and a half.

مثل *masal,* A fable, allegory, simile. *misl,* Similitude, likeness, like. به - د, Like.

مجاز *mujāz,* Lawful, admissible.

مجال *majāl,* Power, ability, strength. Force.

مجالس *majālis,* see مجلس.

مجتهد *mujtahid,* Striving, contending.

مجد *majd,* Glory, grandeur.

مجرم *mujrim,* Criminal. A sinner.

مجروح *majrūh,* Wounded.

مجلس *majlis,* pl. ونه -and مجالس *majālis,* An assembly, a company, convention.

مجمر *majmir,* A censer for incense.

مجموع *majmū',* Collected, contained. نادرات *nādirāt* - Title of a work.

مجنون *majnūn,* Insane, in love. 2. n. prop. Majnun.

مجهور *majhūr,* Purified, cleaned.

مجهول *majhūl,* Unknown, little known.

مجيب *mujīb,* Listening to, consenting, answering.

مجيد *majīd,* Glorious.

مچ m. pl. مچيان, A fly.

مچوغنى, A sling.

مچى f. coll. Hind. ماكهى, A fly, a bee.

محافظت *muhāfazat,* Preservation, protection, custody.

محال *mahāll,* (pl. of محله *mahalla*), Streets, squares, places. 2. *muhāl,* Impossible, absurd.

محب *muhibb,* pl. ان-ون - A friend, a lover, loving.

محبت *muhabbat,* Friendship, love. كول- To love.

محبوب *mahbūb,* Beloved. A sweetheart.

محتاج *muhtāj,* Necessitous, indigent, in want.

محتسب *muhtasib,* A censor, a calculator. A superintendent of weights, measures and provisions.

محجوب *mahjūb,* Veiled, covered. Modest.

محراب *mihrāb*, pl. ون -The principal place in a mosque where the priest prays before the people with his face turned towards Mecca.

محرم *muharram*, Sacred, forbidden.

محروم *mahrūm*, Prohibited, excluded.

محزون *mahzūn*, f. ه, Grieved, vexed, afflicted.

محسن *muhsin*, Benefiting, a benefactor. خان - n. prop. Muhsin-khan.

محسوب *mahsūb*, Computed, numbered.

محسود *mahsūd*, Envied.

محشر *mahshar*, The last judgment. A place of assembly.

محفوظ *mahfūz*, Guarded, protected, preserved.

محقق *muhakkak*, Confirmed, certified, verified.

محكم *muhkam*, Strengthened, firm, strong. Established.

محكمتي *mahkamatī*, Strength, firmness. Fastening.

محل *mahall*, pl. ون - A place, building, house, mansion. District.

محله *mahalla*, A quarter (of a town), district.

محمد *muhammad*, n. prop. Muhammad. زي - A Muhammadzye; Name of the Afghan tribe so called.

محمود *mahmūd*, Laudable, praised. 2. n. prop. Mahmud.

محنت *mihnat*, pl. ون - Labour, trouble, misfortune, calamity. سرای *sarāī*- The house of calamity.

محو *mahv*, Effaced, erased, obliterated.

محيي *muhyī*, A reviver.

محيط *muhīt*, Containing, surrounding. Comprehending, knowing. 2. Circumference. The ocean.

مخ m. pl. ونه - The face.

مخالف *mukhālif*, Opposite, adverse; an opponent, enemy.

مخالفة *mukhālifat*, Opposition, adversity.

مخامخ (*mukh-ā-mukh*), In front, before.

مختار *mukhtār*, pl. ان -Chosen, selected. Absolute, independent, invested with authority. A free agent.

مختصر *mukhtasar*, Abbreviated, abridged. A compendium.

مختلف *mukhtalif*, Diverse, discordant.

مختور (mukh-tor) P. روسیاه rū-sīyāh, Black-faced, disgraced.

مختورن, id.

مخزن makhzan, A magazine, granary.

الاسرار ul-asrār -Title of a work.

مخلص mukhlif, A sincere friend. makhlaf, An asylum.

مخلوق makhlūk, Created. Creature. pl. ات āt-Creatures.

مخمور makhmūr, Intoxicated.

مخنی, pl. ی-Equal.

E. مشك muk'hk, Moschus. See مشك.

مخل, منبل, To rub. Pret. مخلیو. Fut. وبکی. Imp. ومبکه. Part. act. مخونکی. Part. pass. مخلی. لہ تیلو منبل کول, To anoint, to rub over with oil.

منبکیرك m. pl. کان - Fat, grease.

منبوکه f. A bird's bill, beak.

مد madd, Extension, production, etc.

چه مد, How long? See مدة muddat.

مدار madār, A circumference, a centre. A station, a seat.

مدارا mudārā, مدارت mudārat — Humility, humanity, affability. 2. Deceit.

مداعی mudā'ī, One who calls out. A quareller. Contentious.

مدام mudām, Continually, eternally.

مدبر mudabbir, Disposing in order, governing, a governor, director, sagacious.

مدة muddat, A space of time, a long time, a while.

مدح madh, Praise, eulogium.

مدد madad, Assistance, help.

مدرس mudarris, A professor.

مدعا muddaā', Desire, wish.

مدیان, i. q. مدعیان muddaï'yān, pl. of مدعی muddā'i, A plaintiff, claimant. An adversary.

مدین madyan, Name of a country.

مدین, مدینه madīna,. n. prop. Madina.

مذاق mazāk, Tasting. Taste.

مذبح mazbakh, A place of sacrifice, an altar.

مذبود, p. 48. i. q. مضبوط (??).

مذکور mazkūr, Before-mentioned, mentioned.

مذل muzill, Who renders vile or abject.

مذمت *muzammat*, Abuse, scorn.

مذه, see مزه.

مذهب *mazhab*, Religion, sect. Usage.

مر *murr*, Myrrh. *mar*, see مر.

مرء *mar'a*, pl. ون - A man.

مرات *mirāt*, A mirror. *marrāt*, Times, turns. See مرت.

مراتب *marātib*, see مرتبه.

مراد *murād*, Desire, wish, design.

مراقب *murākib*, Observing, an observer.

مراقبت *murākibat*, Observation, contemplation. Fearing God.

مربع *murabba'*, Being four in number.

مرت *marrat*, pl. *marrāt*, One time, once.

مرتبه *martaba*, pl. مراتب *marātib*, A step, degree, dignity, office, rank.

مرتد *murtadd*, An apostate.

مرتضى *murtafa*, Chosen, approved. One of the titles of Ali.

مرتكب *murtakib*, Perpetrating, committing, undertaking.

مرج *marj*, Confines. Earth, ground.

مرجان *marjān*, Coral. A small pearl.

مرچ m. coll. Pepper.

مرحمت *marhamat*, Pity, mercy.

مرحوم *marhūm*, Who has found mercy, i. e. the deceased.

مرد *mard*, pl. ان - A male, a man.

مردار, Polluted, impure. Carrion.

مردانگى *mardānagī*, Manliness, bravery.

مردانه *mardāna*, Manly, manlike, brave.

مردم *mardum*, pl. ان - A man. ى- Manliness, bravery, civility, humanity.

مردمك *mardumak*, The pupil of the eye.

P. مردن *murdan*, To die.

مردود *mardūd*, Rejected, excluded.

مرده *murda*, pl. مردگان *murdagān*, Dead.

مردى *mardī*, Manliness, manhood.

مرز *marz*, Region, district.

مرزبوم *marz-būm*, id.

مرست، مرسته f. Partiality, assistance, aid, support.

مرسل *mursal*, pl. ين *īn* - Sent to

others. A messenger, an apostle, a prophet.

مرشد *murshid*, An instructor, a director, guide.

مرصع *muraffa'*, Covered with gold, set with jewels.

مرض *marf*, Sickness, disease.

مرضی *marfī*, Agreeable, acceptable. Will, pleasure.

مرغ *murgh*, pl. ان-ون - A fowl, bird.

مرغزار *murghzār*, A meadow.

مَرْغَلارَه f. A pearl.

مرغوب *marghūb*, Desired, desirable, amiable.

مَرْغَه m. coll. (also مَرْغَی), A fowl, bird.

مرفه *muraffah*, Comfortable, contented. Happy.

مرقد *markad*, A sleeping-place. A sepulchre.

مرقس, n. prop. Marcus.

مرقوم *markūm*, Written, described.

مرکز *markaz*, A centre.

مَرْکَنْدَی f. coll. The neck.

مرگ *marg*, Death.

مرمر *marmar*, Marble.

مروت *marūwat*, Manliness, virility. Affection, humanity, generosity.

مرور *murūr*, Passing by, departing.

مَرَوَر m. coll. f. ه, An offended friend.

مرهم *marham*, A plaster. Salve.

مرهون *marhūn*, Pawned, pledged.

مرید *murīd*, pl. ان - A disciple, a scholar, a follower.

مریض *marīf*, Sick, diseased.

مریم, n. prop. Mary.

مَرَیْه, مرّی m. pl. ی - f. coll. مَرْیَی, A servant.

مری *marīy*, The gullet, throat.

مړ m. f. ه, Dead.

مړاوی, see مړَل.

مړدلو, Extinction.

مړَل, To die. Pres. مړی.

مړوول, مړکول, caus. To cause to die.

مَرَنَ m. pl. ی - Brave, gallant.

مړوالی, The quenching (of the fire). Satiating, satiety.

مړَوَل, To satiate. See مړیدَل.

مړون, p. 41. Men. See مرء *mar'a*.

مړونډ m. pl. ونه - The fist.

مړه, see مور.

مړی m. pl. ي - Dead.

مړیدل, To be satiated. To be quenched. Mortality.

مزاج *mizāj*, Temperament, constitution.

مزاحمة *muzāhamat*, Prevention, impediment.

مزار *mazār*, A place of visitation; a sepulchre, tomb, grave.

مزبود, see مذبود.

مزدور *mazdūr*, pl. ان - A mercenary. A labourer, a hireling, a servant. ي - Wages, reward.

مزری m. pl. ي - f. coll. A lion. (A tiger. *Elphinstone*).

مزکور, see مذکور *mazkūr*.

W. مزکه f. Earth.

مزمار *mizmār*, A flute, a pipe.

مزه *maza*, Taste, savour, relish.

مزی m. pl. ي - A thread.

مژده *muzhda*, Joyful tidings.

W. مژک, A mouse. See مښک.

مژه *mizha*, pl. مژگان, The eyelash.

مس *mis*, Copper.

مسافر *musāfir*, pl. ان - A traveller.

مسائل *masāil*, see مسأله.

مسبب *musabbib*, The causer, the first cause. الاسباب *ul-asbāb* - The cause of causes i. e. God.

مست m. pl. ان - f. ه, Drunk, intoxicated. ي - Drunkenness.

مستثنی *mustasnī*, Excellent, extraordinary.

مستحب *mustahabb*, pl. f. ات - Desirable.

مستحق *mustahakk*, Worthy, deserving.

مستجاب *mustajāb*, Heard, accepted.

مستعد *mustaa'dd*, Prepared.

A. مستغاث *mustaghās*, Implored.

مستغنی *mustaghnī*, Rich, independent, contented.

مستقیم *mustakīm*, Right, straight, standing, erect.

مستمند *mustamand*, Poor, wretched.

مستوالی (*mastwālī*), Drunkenness.

مستوجب *mustaujib*, Worthy, fitting, meriting. An author, cause.

مستور *mastūr*, Covered, concealed, veiled.

مسجد *masjid*, A mosque.

مسح / مسحه *mas-ḥa* Wiping, washing, cleaning. Anointing. -كرول To wipe, to wash, to clean, to anoint.

مسخره، مسخر *maskhara*, A droll, a jester, a buffoon. A pleasantry. A sport.

مسطور *masṭūr*, Written.

مسكن *maskan*, An abode, a dwelling.

مسكين *miskīn*, pl. ان-and مساكين *masākīn*, Poor, miserable.

مسل, see مسله *masla*.

مسلم *muslim*, A Muhammadan. *muṣallam*, Free, exempted. Sound, safe.

مسلمان, pl. ان -f. ه, A Muhammadan.

مسله *masla* (for مسأله *masala*), Question, proposition, a precept (of Muhammad).

مسمى *musamma*, Called, named, denominated.

مسند *masnad*, pl. ون - A throne, a large cushion.

مسواك *miswāk*, A dentifrice.

مسيح / مسيحا *masīḥā* Messiah. Christ.

مسين *misīn*, Brazen.

مشابه *mushābih*, Resembling. Resemblance.

مشابهت *mushābahat*, Resemblance.

مشال m. pl. ونه - P. مشعل *masha'l*, A torch, a lamp.

مشايخ *mashāikh*, see شيخ.

مشتاق *mushtāḳ*, Desirous, wishing.

مشر m. pl. ان -f. ه, Old, aged.

مشرف *musharraf*, Ennobled, exalted.

مشرق *mashriḳ*, The east. 2. Title of a work.

مشرك *mushrik*, An idolater, an infidel, a polytheist.

مشعل *masha'l*, pl. ونه - See مشال.

مشغول *mashghūl*, Employed, occupied.

مشغولا (*mashghūlā*), Employment, occupation, pastime.

مشغولول (*mashghūlawal*), To employ, to busy.

مشفق *mushfiḳ*, Kind, merciful.

مشقت *mushaḳḳat*, Trouble, labour, pains.

W. مشك (E. مشک) *mushk*, Musk. افشان *afshān* - Diffusing musk.

مشكات *mishkāt* (*ul-anwār*?), Title of a work. p. 309.

مشك *mashk*, pl. ونه - A leather bag, a water-bag.

مشكل *mushkil*, Difficult, intricate. ترین *tarīn* - Most difficult.

مشكور *mashkūr*, Praised, laudable, thanked.

مشكوة (مشكاة?), Title of a work. p. 131.

مشكین, A mole, musk-rat. 2. Musky.

مشوانربین f. coll. Ink.

مشورت *mashwarat*, Counsel, advice.

مشوش *mushawwash*, Disturbed, confused. Distressed, perplexed.

W. مشوکه, see مبنوکه.

مشهد *mashhad*, A place of martyrdom, a tomb.

مشهور *mashhūr*, Celebrated, published, famous, known.

مشیت *mashīyat*, Will, pleasure.

مشیر *mushīr*, pl. ان - A counsellor.

مصاحب *mufāhib*, pl. ان - A companion, friend.

مصباح *mifbāh*, A lamp. 2. Title of a work. p. 137.

مصحف *mufhaf*, A book. The Koran.

مصدق *mufaddik*, A verifier, an affirmer.

مصداق *mifdāk*, Whatever verifies, or confirms.

مصر *mifr*, Egypt. ی - pl. یان - An Egyptian.

مصراع *mifrā'*, A hemistich.

مصطلق *muftalik*, Name of a tribe of heretics.

مصفا *mufaffā*, Clean, clarified, pure.

مصلا *mufallā*, A place of prayer.

مصلحت *maflahat*, An action. Counsel, advice. کول - To consult.

مصلوب *maflūb*, Crucified.

مصلی *mufallī*, pl. ان - One who prays.

مصنوع *mafnū'*, pl. ان - Formed, created, made; pl. f. مصنوعات *mafnūā't*, Things created.

مصور *mufawwir*, Forming. A painter. *mufawwar*, Formed, painted.

مضا *mufā*, Preceding.

مضبوط *mafbūt*, Possessed, occupied. کول - To hold fast, to seize. ی - Strength, durability.

مضطر *muftarr*, Distressed, in necessity, afflicted.

مضطرب *muftarib*, Agitated, disturbed.

مضمون *mafmūn*, pl. ون - Sense, contents.

مضى *mufīy*, Passing.

مطابق *mutābik*, Conformable, suitable, agreeable to.

مطابقت *mutābakat*, Conformity, analogy.

مطالعه *mutālaa'*, Contemplation. Reading.

مطرب *mutrib*, pl. ان - A musician, minstrel.

مطلب *matlab*, A question, intention, wish, desire.

مطلق *mutlak*, Absolute, etc.- به, Entirely.

مطلوب *matlūb*, Demanded; required. Purpose, desire.

مطهر *mutahhar*, pl. ان - f ه, pl. ات - Purified, pure, holy.

مطيع *mutī'*, Subject, obedient.

مظلوم *mazlūm*, Injured, oppressed.

مظهر *mazhar*, A theatre, stage, object. *muzhir*, Exhibiting.

A. مع *ma'*, With.

معاف *mu'āf*, Absolved, exempted.

معامله *muā'mala*, Treaty, affair, negociation. Dealing with.

معاينه *muā'yana*, Beholding, seeing.

معبود *ma'būd*, Adored.

معتبر *mu'tabar*, Confidential, reputable, trust-worthy.

معتذر *mu'tazar*, Worthy to be excused.

معتق *mu'tak*, Manumitted, liberated.

معتقد *mu'takid*, A believer, a faithful friend or servant.

معتمد *mu'tamad*, Trust-worthy.

معجز *mu'jiz* / معجزه *mu'jiza* } pl. ات - A miracle.

معدوم *ma'dūm*, Nonexistent, abolished.

معذرت *ma'zarat*, Apology, excuse.

معذور *ma'zūr*, Excused.

معراج *mi'rāj*, Ascent (of Muhammad to heaven).

معرف *mua'rrif*, Making known, describing, praising. *mu'arraf*, Made known, notified.

معرفت *ma'rifat*, Knowledge; true knowledge.

معركه *ma'raka*, A field of battle.

معروف *ma'rūf*, Known, notorious, celebrated.- امر *amr*, A self-evident duty.

معری *mua'rra*, Naked, stripped.

معز *mui'zz*. Who honours, magnifies.

معزز *mua'zzaz*, Honoured, revered.

معزول *ma'zūl*, Deposed, displaced, dismissed.

معسور *ma'sūr*, Difficult.

معشوق *ma'shūk*, A beloved object, a mistress. ی - Loveliness.

معصیت *ma'ṣīyat*, Disobedience, rebellion. Sin, prevarication.

معطر *mua'ttar*, Perfumed.

معطل *mua'ttal*, Vacant, unemployed, destitute, out of use, idle.

معقول *ma'kūl*, Intelligible.

معلم *mua'llim*, An instructor, a preceptor.

معلوم *ma'lūm*, Known, distinguished.

معلومیدل (*ma'lūmēdal*), To be known. Pres. معلومیږی.

معلوموول (*ma'lūmawal*), caus. To make known. Part. pass. معلوموولی (*ma'lūmwalai*), Made known.

معما *mua'mma*, An enigma.

معمار *mi'mār*, A builder, architect.

معمور *ma'mūr*, Inhabited, frequented, cultivated. ی - Cultivation, etc.

معمول *ma'mūl*, Made. Established. ی- Customary.

معن, see معنی *ma'na*.

معنبر *mua'mbar*, Perfumed with ambergris.

معنوی *ma'nawī*, Essential, real.

معنی, معن *ma'na*, pl. معانی *maā'nī*, Meaning, sense, signification.

معین *mua'iyan*, Established, fixed. *mu'īn*, An assistant.

مغ *mugh*, pl. ان - A priest.

مغاره *maghāra-(t)*, A den, cavern.

مغاک *maghāk*, A pit.

مغرب *maghrib*, The west, sunset.

مغرور *maghrūr*, Deceived. Proud, haughty.

مغز *maghz*, The brain, marrow.

W. مغزی (*maghzī*), The neck. نیول- To embrace.

مغضوب *maghfūb*, Irritated علیه *a'laihi*- Odious.
مغفور *maghfūr*, Pardoned. Deceased.
مغول, A Mongol.
مغلوب *maghlūb*, Conquered, overcome.
مغیث *mughīṣ*, One who gives aid.
مفت *muft*, Gratuitously, gratis.
مفتاح *miftāḥ*, A key.
مفتح *mufattiḥ*, An opener, a conqueror. الابواب *ul-abwāb* - An opener of doors.
مفتی *muftī*, A mufti.
مفسد *mufsid*, f. ه, pl. ات - A seditious person. A corrupter, a destroyer. Destroying, annihilating.
مفلس *muflis*, Poor, wretched.
مفوض *mufawwaf*, Resigned, delivered over. کول - To commit.
مفهوم *mafhūm*, Comprehended, understood.
مفید *mufīd*, Profitable, useful.
مقابله *muḳābila*, Comparison, collation.
مقال *maḳāl*, Speech, discourse. کول - To speak.
مقام *maḳām*, A dwelling, mansion, a place. شول - To stay, to tarry.
مقامت *maḳāmat*, An assembly, a meeting. pl. ات - Sittings, conversations held at those assemblies.
مقبر *maḳbar* } A burying - place, a tomb.
مقبره *maḳbara* }
مقبول *maḳbūl*, Agreeable, acceptable.
مقتدا *muḳtadā*, Followed, imitated.
مقتدی *muḳtadī*, pl. ان - An imitator, a follower.
مقتضا *muḳtafā*, Exigency, necessity. Exacted, required.
مقدار *miḳdār*, Quantity, measure.
مقدم *muḳaddam*, Antecedent, prior. A leader.
مقدور *maḳdūr*, pl. ات - Predestined, fatal. Fate. Power.
مقراض (-ض) *miḳrāf*, pl. ون - Scissors.
مقرب *muḳarrab*, Approximated, admitted. Intimate friend, relation.
مقرر *muḳarrar*, Certain, established, appointed.
مقرون *maḳrūn*, Conjoined. Related. Near.

مقسوم *maksūm*, Distributed, allotted.

مقصد *makṣad*, Intention, design, meaning.

مقصود *makṣūd*, Intended, proposed. Desired.

مقيد *mukaiyad*, Bound, fettered, imprisoned. Attentive.

مقيم *mukīm*, pl. ان - Residing, fixed.

مك, see مكه *makka*.

مكار *makkār*, pl. ان - f. ه, A cheat, knave. Deceitful. ى - Fraud, imposture. كرنا - To deceive.

مكافات *mukāfāt*, Recompense, retribution, retaliation.

مكان *makān*, A place, station, dwelling.

مكتب *maktab*, A school. خانه *khāna*-id.

مكتوب *maktūb*, Written. A letter.

مكر *makr*, pl. ون - Fraud, deceit, imposture. جن *jan*-Deceitful.

مكرر *mukarrar*, Repeated.

مكرم *mukarram*, Venerable, noble, revered.

مكروه *makrūh*, Hated, odious, abominable.

مكسر *mukassar*, مكسور *maksūr*, Broken.

مكمل *mukammal*, Perfect, complete.

مكه, مك *makka*, Mecca.

مكى *makkī*, f. ه, Belonging to Mecca.

مگر *magar*, Unless, perhaps, only, but.

مگّك m. coll. A mouse.

مگنز, مگاع m. pl. ونه - A comb. Hind. كنگهى *kanghī*.

مگّه f. A rat.

مل m. pl. ونه - f. ه, A fellow-traveller, a companion, associate.

ملگرى (مل گرى), id.

ملا f. coll. A girdle, the loins. تړل - To gird the loins, i. e. to prepare for action, etc.

ملا *mullā*, pl. ملايان, A mulla, p. 76.

ملاح *mallāḥ*, pl. ان - A boatman, a mariner.

ملاحظه *mulāḥaẓa*, Looking at, contemplating, view.

ملازم *mulāzim*, pl. ان - Assiduous, diligent; a follower. A servant.

ملازمت *mulāzimat*, Assiduity, diligence.

ملاست m. coll. f. ه, Asleep, sleeping.

ملاعبت *mulāʿabat*, Playing, joking,

ملاقات *mulākāt*, Interview, meeting, conversation.

ملال *malāl*, Sadness, grief, languor.

ملام *malām* / ملامة *malāmat* } Reproach, rebuke.

ملاهى *malāhī*, see ملهى.

ملايم *mulāim*, Soft, tender, gentle, mild, affable.

ملايمت *mulāyamat*, Softness, tenderness.

ملائى *mullāyī*, The office of a mulla.

ملبس *mulabbas* / ملبوس *malbūs* } Clothed, clad, dressed.

ملت *millat*, Religion, faith.

ملتفت *multafit*, Paying regard to, shewing respect to.

ملحد *mulhid*, pl. ان - A heretic.

A, ملحق *mulhak*, Adopted; attributed, belonging to. pl. f. ات - Additions, appendices.

ملخ m. coll. A locust.

ملخوزه f. coll. Thyme. pl. ى - Much thyme.

ملعون *malūn*, Cursed.

ملك *mulk*, A country. Sovereignty.

ملك *milk*, pl. ون - املاك *amlāk*, A kingdom, dominion, possession, property. *malak*, pl. ملائكة *malāikat*, ملائك, ملك *malāik*, An angel. الموت *ulmaut*- The angel of death. *malik*, pl. ملوك *mulūk*, A king.

ملكرى (ملكرى?), A companion, assistant.

ملكوت *malkūt*, Empire, dominion, power. Angels, spirits. الملكوت, The invisible world, the heavenly court.

ملكى *mulkī*, pl. ان - Belonging to one's native country. A heathen.

ملكى كول, To reign.

ملكية *milkīyat*, Property, possession.

ملمست, etc. See ميلمستيا.

ملنك m. pl. ان - f. ه, A kind of a dervis.

ملوك m. coll. (also pl. ان -) f. ه, Delicate, handsome.

ملول *malūl*, Sad, dejected, grieved.

ملهى *milha*, pl. ملاهى *malāhī*, An instrument of music.

مليك *malaik*, see ملك *malak*.

ملیتس (میلتس؟), n. prop. Miletus.

ملین m. coll. f. ه, i. q. ملول *malūl.*

ممات *mamāt*, Death.

ممتاز *mumtāz*, Distinguished, chosen.

ممر *mamarr*, A passage, pass.

ممکن *mumkin*, Possible.

مملکت *mamlakat*, Sovereignty, dominion.

مملوك *mamlūk*, Possessed. A purchased slave.

ممنوع *mamnū*, Prohibited.

ممیت *mumīt*, Who puts to death, causing to die.

A. من *min*, From. *man*, Who?

من *mann*, The name of a weight.

مناجات *munājāt*, Prayer, supplication.

منار *manār*, A minaret, a turret.

منارة *manārat*, id. 2. A candlestick, a lamp.

منازل *manāzil*, see منزل.

مناسب *munāsib*, Proper, convenient.

مناع *mannā'*, A hinderer, a refuser.

منافق *munāfik*, pl. ان - A hypocrite.

منان *mannān*, Beneficent, benign.

منبر *mimbar*, A pulpit.

منت *minnat*, An obligation, favour, grace. بار *bār*-or وار *wār*-Obliged.

منتشر *muntashir*, Published, divulged, dispersed.

منتظر *muntazir*, Expecting with impatience.

منتهی *muntahā*, The end, conclusion.

منجم *munajjim*, An astronomer, astrologer.

منجی *munjī*, Saving.

منځ, Mid. په - د, Amongst. کری - A mediator.

منداروں, A rolling pin.

مندر, Name of an Afghan tribe.

مندل (*mundal*), To find, to accept, to receive. Pres. مومی. Pret. مندلی. Fut. ومندلی. Imper. ومندله. Part. act. مندونکی. Part. pass. مندلی.

منده f. Running, course. 2. (مندله), Finding.

منذر *munzir*, Admonishing, advising.

منزل *manzil*, pl. منازل *manāzil*, A day's journey. A station, inn, mansion..

منزه *munazza*, Pure, blameless, holy. Exempted from.

منسب *mansab*, Pedigree. 2. i. q. منصب *manṣab*.

منسوب *mansūb*, Related, deduced from, belonging to. کول -To reckon. f ه, Affianced, a promise.

منسوخ *mansūkh*, Cancelled, obliterated, abolished.

منشور *manshūr*, Divulged, published. A royal mandate, diploma.

منصب *manṣab*, pl. مناصب *manāṣib*, Dignity, office. دار *dār*-An officer. A magistrate.

منصف *munṣif*, pl. ان - Equitable, just. A judge.

منصور *manṣūr*, Aided, protected, victorious.

منظر *manẓar*, Countenance, face, aspect.

منظور *manẓūr*, Seen, looked at.

منع, منعه *man'*, Prohibition, forbidding, refusal. کول - To forbid, to refuse, etc. To prohibit.

منعم *muni'm*, A benefactor. *mūna'm*, Benefited, favoured, etc.

منفعل *munfa'il*, Disturbed, afflicted. Bashful, ashamed.

منقار *minkār*, A bird's bill, beak.

منقش *munakkash*, Painted.

منکر } منکر *munkir*, pl. ان -Denying.

منکس *munakkas*, منکاس, pl. ان - Inverted, perverted.

منکسر, i. q. منکسر *munkasir*, Broken, fragile.

منکل, see منګول.

منکور *mankūr*, Denied. Uncertain (road).

منکسان, see منکس.

منګر, The second month of the winter, Hind. اګهن *aghan*. 2. i. q. مګر, *magar*, But, however.

منګرنه f. A bug.

منګل m. pl. ي - f. coll. منګلي, Name of an Afghan tribe.

منګول, منګل f. pl. ې -The palm of the hand. The hand.

منګی m. pl. ي - A water-pot.

منل (*manal*), To obey, to follow, to observe, to accept. Pres. مني. Pret.

ومانه. Fut. ومنی. Imp. منه. Part. act. منونکی.

منوال *minwāl*, Mode, manner.

منور *munawwar*, Illustrated, illuminated.

منه, see مینه.

منی m. Autumn.

منی *manīy*, Spermata genitalia.

منیر *munīr*, Shining, splendid. ی- See شرف الدین.

مو *mū*, Hair. موپمو *mūpamū*, Hair by hair.

مواحد, see موحد *muwahhid*.

موافق *muwāfik*, Conformable, congruous, apt, suiting, propitious. لهـ د -According to.

موت *maut*, Death.

موتی, i. q. Hind. موتهه *moth*, A bundle, package, bale, a load.

موثر *muassir*, Penetrating, efficacious.

موج *mauj*, pl. امواج - ونه *amwāj*, A wave, surge.

موجب *mūjib*, Cause, reason.

موجود *maujūd*, Found, existing, present. ات - Creatures.

موحد, مواحد *muwahhid*, Believing in one God, orthodox.

موخ, i. q. مخ.

موده, i. q. مده.

موذن *muazzin*, A public crier to prayers.

مور f. A mother. پلار - Father and mother: the parents. موروزاد, Innate.

مورچه *mūrcha*, pl. مورچکان *mūrchagān*, A battery.

موروث *maurūs*, Hereditary.

موړ m. pl. ماړه, f. موړه, pl. ی -Satiate.

موړی, Satiety.

مورید, i. q. مرید *murīd*.

W. موږ, موږه *mūzha*, We, us.

موسا, n. prop. Moses.

موسم *mausim*, Season, time.

موسوم *mausūm*, Marked, named, called.

موسیدل, p. 217. Perhaps i. q. Hind. موسنا *mūsnā*, To pilfer. To snatch or seize by force (??).

موسیقار *mūsīkār*, A pandean pipe. Name of a sweetly singing bird.

موشوش *mushawwash*, Disturbed, distressed, uneasy.

موضع *mauḍa'*, pl. مواضع *mawāḍi'*, A place.

موعود *mauū'd*, Promised, predicted.

موقوف *maukūf*, Stopped, deferred, postponed. كرول - To refrain.

موك f. The fist.

موكد *muakkad*, Confirmed, corroborated.

E. موكى m. W. موزى, pl. ى - A pole, a stake.

مولا *maulā*, A lord, master.

مولود *maulūd*, pl. ان - Generated, born.

مولى, see مولا.

مولى, The stump of a tree.

موم *mom*, Wax. دل *dil*-Tender-hearted. 2. See موندل.

مومن *mūmin*, pl. ان - Orthodox, faithful, believing. ى - Orthodoxy.

مومى *mōmī*, pl. ان -Waxen; of the colour of wax.

موندل, see منندل.

W. مونزه, E. مونكه, We.

مونلى, p. 172. Read: موندلى.

موى *mūī*, Hair.

مه *mah*, Not, no (with the imp.).

مه *mah*, i. q. ماه *māh*. جبين *jabīn*-Having a forehead or face like the moon. روى *rūi* - Having a face beautiful as the moon.

مهاجر *muhājir*, pl. ان-ون - The companions of Muhammad in his flight to Madina.

مهار *mahār*, Reins, a bridle.

مهتاب *mahtāb*, The moon. Moonshine.

مهتر *mihtar*, A prince.

مهتدى *muhtadī*, Directed, guided.

مهتم *muhtamm*, Solicitous, anxious. A commissioner, agent.

مهتمم *muhtamim*, Intent on.

مهجور *mahjūr*, Separated, cut off, forsaken.

مهدى *mahdī*, Guiding, a guide. The Mahdi or spiritual guide whom the Schiites expect to come.

مهر *muhr*, A seal. وهل-كول - To seal. *mihr*, Love, friendship, affection, kindness. The sun. بان *bān*-Friendly, kind, affectionate. A friend. كى *gī*-Friendliness, kindness.

مهرجان *mihrjān,* The autumnal equinox. Autumn.

مهره *muhra,* A shell.

مهلت *muhlat,* Retarding, deferring. Laziness; indolence.

مهلك *muhlik*, Destroying, killing.

مهم *muhimm,* pl. ات *āt*-Important, urgent business.

مهمان *mihmān,* A stranger. A guest. ی-Entertainment, hospitality. مهماندار *mihmāndār,* An entertainer, host. ی-Entertainment, hospitality.

مهمند m. coll. f. ه, Name of an Afghan tribe.

مهندر, i. q. مجلس, An assembly.

مهی m. pl. ی - A fish.

مهی, pl. f. Black pulse.

مهيا *muhayyā,* Prepared, ready, arranged.

A. مهيمن *muhaimin,* A protector, a defender.

مهين *mihīn,* Fine, thin. پوش *posh*-Finely attired.

می *mai,* Wine. پرست *parast*-Addicted to wine. خوار *khwār*- خور *khūr*-pl. ان -Drinking wine. 2. *mē*(?)Mine, me.

ميا, i. q. ميان *miyān,* Sir, master.

مياشت f. coll. The moon.

ميان *miyān,* The middle, the loins, the waist. به - راوړل, To produce, to shew. 2. Sir!

ميانه *miyāna,* Middle. Middling, moderate. حال *hāl*-Middling. قد *kadd*-Of middling stature.

ميت *maiyit,* pl. اموات *amwāt,* A dead body.

ميثاق *misāk,* A promise, an agreement, a treaty, alliance, league.

ميخ *mekh,* pl. ون - A nail, a tent-pin.

ميخانه, *maikhāna,* A tavern.

ميخل (*mikhal?*), Probably i. q. Hind.

ميچنا *mījnā,* To rub with the hands. See ميښل.

ميچن f. pl. ي - A mill. A millstone.

ميدان *maidān,* pl. ون - (ميدانونه) A plain, an open field. A field of battle.

ميديان, n. prop. The Midianites.

مير *mīr,* A chief, a leader.

ميراث *mīrās,* pl. ون -Heritage.

ميرزا *mīrzā,* see مرزا.

ميرمن f. pl ي - A lady, a matron.

ميره f. pl. ى - An open plain, a desert. 2. A mother-in-law.

ميره (ميره) coll. A husband, a lord, a master.

ميزان *mīzān*, A balance.

ميژه *mezha* f. A ewe. 2. i. q. مژه *mizha*, The eye-lids.

W. ميزى, see ميكى.

ميسر *muyassar*, Facilitated, easy, attainable.

ميش *mesh*, A sheep.

ميشت, i. q. مى شته.

ميعاد *mīā'd*, The time or place of a promise.

ميغ *megh*, A cloud. A mist, a fog.

ميكائل *mīkāil*, n. prop. The archangel Michail.

ميكى m. pl. ى - The plait or tie of hair behind. Hind. چوٹى *choṭī*.

ميل *mail*, Inclination, tendency.

ميلستيا, ميلسته, ميلستنه, Hospitality, entertainment, friendship. كول -To receive hospitably, to entertain.

ميلمه, sing. comm. pl. m. ميلمانه, pl. f. ى - A guest.

ميلو m. pl. ميلوگان, A bear.

ميلمه, i. q. ميلمه. 2. i. q. مى لمبه.

ميلما, p. 74. . . . .

ميمونه *maimūna*, n. prop. Name of a woman.

ميم *mīm*, The letter *mīm* (م).

مين, Loving, a lover; loved, beloved.

مينا *mīnā*, A glass, a goblet.

مينز, Between.

مينزمى (ميانځى), pl. ى - f. coll. ى - In the middle, being between.

مينه f. Love. دار *dār*-Loving, a lover.

ميناب, ميوناب *mai-nāb*, Pure wine.

ميوه *mewa*, Fruit.

ميى m. coll. Hind. مونگ *mūng*, Name of a kind of pulse.

ن

ن, i. q. نا, نه.

نا *nā*, No, not. اشنا *āshnā*-Unacquainted, stranger. ى - Friendlessness. اميد *umīd*-Hopeless, despairing. ى - Hopelessness, despair. اهل *ahl*-Unworthy, unfit. بكار *bakār*-or *pakār*-Useless. بود *būd*-That never existed, annihilated, vanished. بيان *biyān*-Unspeakable. بينا *bīnā*-Blind. پاك *pāk*-Unclean, dirty, impure. ى -Impurity. پايان *pāyān*-Endless, immense. پايدار *pāidār* - Unstable, frail, unsteady, fickle. پديد *padīd*-Invisible, not conspicuous, concealed. پسند *pasand*-Unacceptable, disagreeable. پكار *pakār*-Useless. An idler, a vagabond. پوه *pūh*-Ignorant, foolish. ى - Ignorance. پوهه *pūha*-Ignorant. پيدا *paidā*-Unborn. تاب *tāb*-Infirm, weak. تمام *tamām*-Unfinished, imperfect, deficient. توان *tawān*-Powerless, weak. ى-Impotence, weakness. جنسى *jinsī*-The not being of the kind, sort or race; baseness. جور *jor*--Sick; indisposed. جورتيه *jortīya*-Sickness, malady. چار, ناچار *chār*-Helpless, forlorn, remediless. Forced, constrained. By force. ى-Necessity. چيز, چيز *chīz* - Trifling, insignificant. Nothing. ناچيزوالى (*nātsīzwālī*), Nullity, insignificance. حق *hakk*-Unjust, improper, illegal. Injustice, injury. Unjustly, improperly. ختنه كرى - Uncircumcised. خوانده *khwānda*-Unread, unlearned, خواه *khwāh*-Unwilling, constrained. Unwillingly. خوب *khūb*-Bad. خوش *khūsh*-Displeased, unpleasant. ى -Displeasure. شايسته (ش) - Unworthy, improper, indecent. درست *durust*-Not right or true, false, imperfect. ديده *dīda* - Unseen. راض *rāẓ*-Dissatisfied. روا *rawā* - Unworthy, not passable, not allowed. ساز *sāz*-

Indisposed, discordant. Rude. سازکار sāzkār-Rendering dissonant or absurd. Unfortunate, adverse. Dissentient. ی - Discordance, absurdity, dissension. سپاس sipās-Ungrateful, disagreeable. شاد shād-Cheerless, low-spirited, dull, dissatisfied. شناس shinās-Ignorant. صادق ṣādiḳ-Unjust, untrue. قابل ḳābil-Unfit. قبول ḳabūl-Unacceptable. Refusing. Unpleasant. قرار ḳirār-f. ه, Uneasy. کاره kāra-Useless, bad. کام kām-Disappointed, discontented. ی - Discontent. کرده karda-Not done. کرم karam-Ungenerous. کس kas-pl. ان-A person of light character, or of no consequence. ی -Worthlessness. گریز gurez - Unavoidable. گزیر guzīr-Necessary. لایق lāiḳ-Unworthy. متناهی mutanāhī-Infinite, divine. مراد murād-Dissatisfied, disappointed. ی- Dissatisfaction. مرد mard-Unmanly, a coward, impotent. ی - Unmanliness, cowardice. مناسب munāsib - Improper. موافق muwāfiḳ-Disagreeing, adverse, disagreeable. مهربان mihrbān - Unkind, ی - Unkindness. نویس nuwīs- نویسلی (nawīslai) - Not written. وللی wlalai - Unwashed. یاب yāb-Scarce, rare, not to be found, undiscoverable.

نا انزرگه f. pl. ی - A puppet.

ناپ nāp, Measure. ناپول (nāpawal), Hind. ناپنا nāpnā, To measure.

ناتار (nātār), pl. ونه - Without strings (a musical instrument); dissonance, dissonant (?). Disarray (?).

ناخن nākhun, A nail (of the finger), toe.

نادان nādān, Ignorant, simple. ی- Ignorance.

نادر nādir, Rare, wonderful. نادره nādira, pl. نوادر nawādir, An uncommon thing, rarity.

ناده, p. 62. i. q. ناره nāra

نار nār, pl. انوار ănwār, or نیران nīrān, Fire. 2. i. q. ناره nāra.

نارغی nārāghī, Sickness.

ناره nāra, pl. ی - A groan. وهل-کول- To groan, to cry. وهونکی -Crying.

ناری, نار, A bird's beak. Nose.

نارینه m. coll. A man.

نَاَرَه f. pl. یْ - P. شاخ راست لاله که
بر سر آن کل میباشد بهندی دنری

ناز *nāz*, Blandishments, coquetry, etc. پرور *parwar*-f. ه, Delicately brought up.

نازك *nāzuk*, Thin, light, delicate, gracious. تن *tan* - Delicate.

نازل *nāzil*, Descending.

نازليدل (*nāzilēdal*), To descend.

نازنين, نازهنين *nāzanīn*, Delicate, lovely, amiable, beloved.

نازول (*nāzawal*), caus. of نازيدل.

نازيدل (*nāzēdal*), To dissemble. To assume a graceful or haughty air. To boast of wealth. To enjoy the comfort of life. Pres. نازيږي. Part. pret. نازيدلی.

ناست *nāst*, f. ه, Sitting. شْوَل - To sit. ولاړ - Sitting and standing.

ناستی, The act of sitting, session. کَوَل - To sit down. ـځای, A seat.

ناسخ *nāsikh*, Erasing, abolishing.

ناسوت *nāsūt*, Human nature, humanity.

ناصح *nāṣih*, An adviser.

ناصر *nāṣir*, pl. انصار *anṣār*, A defender, an assistant, auxiliary.

ناصری *nāṣirī*, A Nazarean; of Nazareth.

ناطق *nāṭiķ*, Speaking, a speaker.

ناظر *nāẓir*, pl. ان - Seeing, looking.

ناظره *nāẓira*, The eye, sight, vision. Reading, studying.

نَاغَرْ m. coll. f. ه, Name of an Afghan tribe.

نافع *nāfi'*, Useful.

نافه *nāfa*, A pod of musk.

ناقص *nāķiṣ*, pl. ان - Defective, imperfect, deficient.

ناګاه *nāgāh*, ناګه *nāgah*, ناګاه, ناګهه, بناګاه, ناګهان *nāgahān*, ناګهانه, ناګا *nāgā*, Suddenly, unexpectedly, all at once. Unexpected.

ناګرون, Worm-wood.

ناليدل (*nālēdal*), To complain. Pres. ناليږي.

نام, نامه *nām*, Name, fame. آور *āwar*- دار *dār*-Famous, renowned. ی - Fame, renown.

نامور *nāmwar*, Having a name. Celebrated.

ناموس *nāmūs*, Reputation, fame, renown.

ناموننگ *nām-o-nang*, Reputation, fame, honour, etc.

نامه *nāmah*, A letter, writing. A book. See نام.

نان *nān*, Bread. بای *bāi*- A baker.

ناور *nāwar*, f. ه, Possible. ی - Possibilities(?).

ناوک *nāwak*, An arrow.

ناولکی (*nāwlalai*), Unwashen. See s. نا.

ناوی, ناو f. coll. A promise, a bride.

نای *nāi*, A reed, a pipe.

نائب *nāib*, A deputy, a lieutenant, a viceroy.

نبات *nabāt*, Sugar. Sweetmeats. 2. Vegetation, an herb, vegetable, pl. ات - Vegetables.

نبوت *nubūwat*, Prophesy.

نبی *nabī*, pl. ان - or انبیا *ambiyā*, A prophet.

نتکی f. coll. P. حلقه بینی.

نتیجه *natīja*, Result, consequence, issue, offspring.

نثار *nisār*, Scattering, strewing. Money which is thrown among the people upon festive occasions.

A. نجا *najā*. IV. He saved.

نجات *najāt*, Freedom, pardon, salvation, escape.

نجاست *najāsat*, Dirt, filth.

نجاشی *najāshī*, A title of the kings of Ethiopia.

نجاه, see نجات.

نجم *najm*, pl. نجوم *nujūm*, A star.

نجیب *najīb*, Excellent, noble, generous. اصل *afl*-Of noble origin.

نچه, i. q. نهچه.

نخبنی, see خبنل.

A. نحن *nahnu*, We.

نحوست *nahūsat*, A bad presage, bad luck, misfortune, evil.

نخ, p. 371. . . . . . .

نښتر m. coll. The poplar-tree. P. چنار.

نښتی, see نښتل.

نښتل, To be hung on, to adhere to, to stick to. Part. pass. نښتی (*nk'hatai*), Hung on, ensnared.

نښلیدل, id.

نښه, نخښه, نقښه *nakk'ha* f. A mark, a sign.

A, ندا *nadā*. III. He called.

ندا *nadā,* Sound, voice. کول - To call. 2. *nadā,* contr. of نه دا.

ندامة *nadāmat,* Repentance, penitence, regret.

نديم *nadīm,* pl. ان - and ندما *nudamā*, A companion, an intimate friend.

نذر *nazar,* pl. ون - A vow.

نر *nar,* A male, a man. 2. i. q. نری.

نرخ *narkh,* Price current, tariff.

نرگس *nargis,* A narcissus.

نرم *narm,* Soft, tender. Easy, gently. خصلت *khaslat* - Of a soft disposition. ی - Gentleness. Mildness. نرموالی *narmwālī,* نرمه زوره, id.

نرمه *narma,* The lobe of the ear.

نری m. pl. ی - f. ی - Thin, delicate, subtle. نری رنز, A hectic fever, consumption.

نر, p. 206. چندن‌نر, i. q. چندن *chandan,* Sandal-wood(?).

نرول, نړول, To demolish, to knock down, to break, to raze. Pret. نړولیو. Fut. وبه‌نړوی. Imp. ونړوه, neg. منړوه. Part. act. نړوونکی. Part. pass. نړولی.

نړی, p. 33. 4466. . . . . . .

نړيدل (*naṛēdal*), To fall, to be knocked down, (a building, etc.)

نزاع *nizā',* Contention, dispute.

نزد *nazd,* Near.

نزديك *nazdīk,* (ت), pl. ان - Near, neighbouring, contiguous.

نزول *nuzūl,* Descent, alighting. کيدل - To descend, to alight.

نژاد *nizhād,* Origin, root, race, descent, extraction. پاك *pāk,* Of noble descent.

نژد *nizhd,* Near, with, to. به نژد د With, to.

نژدگی *nizhdagī,* Approaching, approach.

نژديکت, Nearness, neighbourhood.

نس m. pl. ونه - The interiour of the belly. 2. See نيول.

نسا *nisā,* pl. Women, ladies.

نسب *nasb,* pl. انساب *ansāb,* Genealogy, lineage. Referring to. کول - To impute, etc.

نسبت *nisbat,* Relation, affinity, connexion, respecting, regarding.

نسرین *nisrīn*, A wild rose.

نسکوز Inverted, perverted, preposterous.

نسوار m. pl. ونه - Snuff. Hind. ناس.

نسل *nasl*, Race, pedigree, offspring.

نسم, نسی, etc. See نیول.

نسی *nasī*, Forgetting, omitting. Any thing forgotten.

نسیا, p, 294. i. q. نسیان *nisyān*; Oblivion(?).

نسیم *nasīm*, A gentle zephyr.

نشا *nashā*, Intoxication. خور *khor*-A drunkard. 2. Growing.

نشاط *nashāṭ*, Gladness, joy.

W. نشان (E. ښه) *nishān*, Part. act. Sitting. 2. A mark, sign.

نشانه (ښ) *nishāna*, id. 2.

نشتر *nashtar*, A lancet.

نشته (*nashta*), He, she, it is not.

نشسته *nishasta*, Sitting.

نشه, see نښه.

نشیب *nashīb*, Descent, declivity. وفراز *o-farāz*-Up and down.

نصاری *naṣāra*, see نصران.

نصب *naṣb*, Fixing, erecting, planting.

نصر *naṣr*, Assistance, victory.

نصران *naṣrān*, pl. نصاری *naṣāra*, A christian.

نصرت *nuṣrat*, Victory.

نصوح *naṣūḥ*, True, constant, sincere.

نصورت, p. 34. i. q. نه صورت.

نصیب *naṣīb*, Fortune, lot, portion.

نصیحت *naṣīḥat*, pl. ون - Advice, counsel, admonition.

نظام *niẓām*, Order, disposition, arrangement.

A. نظر *naẓara*, He saw.

نظر *naẓar*, pl. ون - The sight, a glance. کول - To look at.

نظم *naẓm*, Order, arrangement. Poetry, verse.

نظیر *naẓīr*, pl. ون - An equal, alike.

نعره *na'ra*, Clamour, crying, noise. P. 49. Read: یغره.

نعل *na'l*, Shoe (of a horse). نعلین *na'lain*, A pair of shoes.

A. نعم IV. *ana'ma*, He conferred favours.

نعم *nia'm*, pl of نعمت *ni'mat*; Fa-

vours. 2. Pleasure, comfort, affluence.

نعما *na'mā*, A boon, blessing, favour. *ni'mmā*, Hail! wellcome!

نعمت *ni'mat*, pl. ون - and انعام *anā'm*, نعم *nia'm*, Favour, benefit, grace. Affluence.

A. نعوذ *naū'ẕu*, Let us flee (to God).

نعيم *na'īm*, Ease, quiet, affluence.

نغختل, نغبنتل, To roll up, fold. Pret. نغختی وه. Fut. وبنغاری. Imp. ونغاره. Part. act. نغخونکی. Part. pass. نغختی.

نغریدل, To be swallowed up (?).

نغردل, To swallow. Pret. ونغروو.

نغری . . . .

نغزیزی, p. 125. . . . . . .

نغمه *naghma*, pl. ی - Melody, song, modulation, a sweet voice.

نغوت, Listening (?). ونغوز, Hear thou. نغوزی, Hear ye. He hears. مه نغوز, Listen thou not. ننغوت, He heard not (?).

نفاذ *nafāẕ*, Penetrating, pervading.

نفاس *nafās*, Child-birth. A woman for forty days after child-birth.

نفاع *nifā'*, Profit, advantage.

نفاق *nifāḳ*, Hypocrisy, fallacy.

A. نفح *nafaḥa*, He blew.

نفحات *nafaḥāt*, pl. Fragrant gales. 2. Title of a work.

A. نفخ *nafakha*, He blew (an instrument).

نفر *nafar*, A person, a groom, a servant.

نفرت *nafrat*, Flight, terror. Abomination, aversion.

نفرين *nafrīn*, Abhorrence, detestation, curse.

نفس *nafas*, pl. انفاس *anfās*, The breath. -یو, One moment. *nafs*, pl. انفس *anfus*, The soul, spirit. Concupiscence, sensuality. Desires.

نفع *naf'*, Profit, advantage, interest. - کول To gain.

نفل *nafl*, A work of supererogation.

نفوت *nafūt*, p. 369. A pot boiling over (?).

نفور *nafūr*, Fleeing.

نفی *nafī*, Forbidding, prohibition. Rejecting. Negative.

نفیس *nafīs*, Precious.

نقاب *nikāb,* pl. ون - A veil.

نقد *nakd,* نقده *nakda,* pl. نقود *nukūd,* Ready money, cash.

نقره *nukra,* Silver.

W. نقش (E. نش) *naksh,* pl. ون - Painting, picture, drawing. كروني - A painter.

نقبه *nakk'ha,* see نبه.

نقصان *nukṣān,* pl. ون - Loss, defect, deficiency.

نقطه *nukta,* A point, a dot.

نقل *nakl,* A history, narrative. A copy. Transporting, transmigration. كرول - To relate, narrate. To transport from place to place.

نقود *nukūd,* see نقد.

نكاح *nikāh,* pl. ون - Matrimony, marriage. كرول - To marry.

نكته *nukta,* A subtile or quaint conceit, a mystical signification. A point.

نكريزى, A. حنا, The dyeing shrub.

نكو *nikō,* Good, beautiful.

نكوناه, see كوتاه, and نه.

نكار *nigār,* A picture, effigy, idol.

نكاه *nigāh,* A look, glance. Observation, watching. Custody, care. كرول - P. داشتن *dāstan,* To observe, to regard, to guard, to preserve. بان *bān* - A guard, a keeper. ى- Custody.

نكور f. pl. نكينيى, A son's wife, a daughter-in-law.

نكين *nagīn,* The stone of a ring.

نل m. pl. ونه - A reed, a tube, a pipe.

نم *nam,* Moist, damp, wet. Dew. Moisture, humidity. 2. i. q. نهم *nuham,* The ninth.

نما *numā,* in comp. Showing, exhibiting, appearing.

نماشام, Evening-prayers. Evening.

نماز *namāz,* Prayer. كزار *guzār-* Praying.

نماست, f. ه, Sitting, lying(?).

نماشام *namāshām,* i. q. نماشام.

نمام *nammām,* A calumniator, whisperer. ى - Calumny.

نمايان *numāyān,* Apparent, evident, conspicuous.

نمايدل (*numaēdal*), To appear. Pres. نمايزى.

نمايل (*numāyal*), To show, to explain, etc. Imp. ونمايه.

نمه *nimmat*, One ant.

نمد *namd*, Felt, a garment of coarse cloth. 2. *numd*, Wet.

نمر m. The sun, sunshine.

نمروز *nimroz*, Mid-day.

نمك *namak*, Salt. حرام *ḥarām*-Disloyal, wicked, ungrateful.

نمكول *namkawal*, To moisten.

نمكين *namakīn*, Salty, salted, brackish.

نمگين *namgīn*, Moist, wet, humid.

نمود *numūd*, Index, guide, show, appearance, apparent, public, shown, famous.

P. نمودن *numūdan*, To show, etc.

نموزغ, pl. نمانځه, Prayers.

نمونه, نمون *namūna*, An example, muster, pattern. Like, resembling.

نن, To-day.

ننداره f. The sight, looking at, seeing.

ننگرهر *ningarhar*, Name of a district in Afghanistan.

نمسی (*nmasai?*), A grandson.

ننگيدل (*nangēdal?*), To bear, to be delivered of.

ننګ m. pl. ونه - A nice sense of honour, modesty. ننګ وناموس *nang-o-nāmūs*-Honour, shame, disgrace.

ننوتل, To enter. Pres. ننوزی. Pret. ننووت. Fut. به‌ننوزی. Imp. ننوزه. Part. act. ننوتونكی. Part. pass. ننوتی, ننوتلی.

ننه باسه (*nanabāsa*), Throw thou in.

ننيستل, To put in, to make enter.

ننی, ننيني (*nanī*), Of this day, hodiernal.

نو *nau*, New, young. 2. i. q. نو.

نوانخت *nawākht*, Caresses, blandishments.

نوادر *nawādir*, see نادره.

نواری m pl. ی- A breeches-belt.

نوازش *nawāzish*, Caresses, blandishment.

نوازنده *nawāzanda*, Cherishing, caressing, flattering.

نواله *nawāla*, A morsel, a mouthful.

نوبهار *nau-bahār*, The spring-quarter.

نوتكي f. coll. A small partridge (??)

نوح *nūḥ*, n. prop. Noah.

نور, pl. نورو, Another. ځا-Some other. ګله- Another time. نورنور, Different, various. ملکیان *malkiyān*- or وطنیان *waṭaniyān*, Heathens. 2. *nūr*, A light, splendour. *nwur*, The sun. (Elph.). نور دسترګی, Light of the eyes; a dearly beloved person, p. 12. الدین, n. prop. Nūr-uddīn.

نورانی *nūrānī*, Serene, bright, light, clear.

نورست, see ورستو.

نوری m. pl. ی- A shirt, a garment.

نوری, نوری, Again, after all, then.

نورانذ, see وړاندی.

نوړی fem. coll. A mouthful, a morsel.

نوړز f. pl. زی- A sandpiper(?).

P. نوزدهم *nūzdahum*, The nineteenth.

نوژ (*nawazhi*), see وزل.

نوس, p. 626. . . . . .

نوسی m. pl. ی-f. coll. ی -A grandson.

نوش *nosh*, in comp. A drinker. A drink, a draught. کول- To drink, to eat, to devour, to swallow, to sip.

P. نوشتن *nuwishtan*, To write.

نوشن, pl. نوشنو, i. q. سوسن *sūsan*, A lily.

نوع *nau'*, pl. انواع *anwā'*, Kind, species, sort.

نوك m. pl. ونه -A nail (of the finger).

نوکاره f. The claw (of a falcon, etc.).

نوکر *naukar*, pl. ان - A servant.

نوکری *naukarī*, Service, attendance.

نول, Grief, sorrow.

نول, see نیول.

نولس, Nineteen.

نولی m. pl. ی- A weasel.

نوم m. pl. ونه- The name. 2. The navel.

نوماند(*nūmānd*), Named, denominated, called.

نومری (*nūmrai*), p. 340. Named, called (?).

نومید *nūmīd*, Hopeless. ی- Despair.

نون *nūn*, The letter *n* (ن). 2. A fish. ذوالنون *zū-n-nūn*, The prophet Jonas.

نوویشت, Twenty-nine.

A. نوی *nawa*, He designed.

نوی m. pl. نویونه, Hind. مامون *māmūn*, An uncle, mother's brother.

نوی m. f. coll. ی- New, fresh.

نویسنده *nawīsanda*, Writing, a writer.
نویوالی (*nwīwālī?*), Newness.
نه, Nine. *nah*, No, not. نه-نه, Neither-nor.
نهاد *nihād*, Nature, habit, disposition.
نهار *nahār*, The day. 2. i. q. *nāhār*, Fasting.
نهال *nihāl*, A young plant, shoot.
نهاله *nihāla*, A bed.
نهان *nihān*, Latent, hid, concealed.
نهر *nahr*, A stream.
نهم *nuham*, The ninth.
نهنگ *nihang*, A crocodile.
نهی *nahī*, Prohibition, an interdict. کول- To prohibit.
نهیل (?), p. 215. . . . . . .
نی *nai*, A reed, a tube, a pipe, flute. 2. نئ *nayī*, i. q. نهی, Nct him, her, it. 3. Thou art not. See نئ.
نیا f. coll. A grandmother.
نیابت *niyābat*, Deputyship, lieutenancy.
نیاز *niyāz*, Petition, supplication. 2. Poverty, indigence.
نیام *niyām*, A sheath, scabbard.
نیت *nīyat*, Intention, design. کول- To design.

نیمه f. Deferring a promise.
نیر *naiyir*, Bright, clear, shining. The sun. The moon.
نیران *nīrān*, see نار.
نیز *nīz*, Also, likewise.
نیز m. pl. ونه - An inundation.
نیز, نیزه *neza*, A spear, lance, javelin, pike. A sting. بازی *bāzī*-Throwing the spear.
نیژد (*nīzhd*), see نژد.
نیژه, i. q. نیزه (?).
نیست *nīst*, He, she, it is not. Nought, nonexistence. کول- To annihilate. ی- id.
نیسته *nīsta*, Nought, nothing.
نیش *nīsh*, The sting (of a venomous animal).
نیک *nīk*, pl. ان - Good, lucky. اندیش *andīsh*-A well-wisher, benevolent. بخت *bakht*-Fortunate, august. Of good disposition. ی- Good fortune, virtue. خوی-خو *khū*-or کردار *kirdār*-Of good dispositions or habits. خواه *khwāh*-Well-wish.

ing, faithful. ذات *ẕāt*-Of good disposition. زاده *zāda*-Well-born. نام *nām*-A good name, celebrity. Renowned. نیت *nīyat*-Well-meaning.

نیکاری, Perhaps i. q. نگارین *nigārīn*, Embellished, beautiful, lovely.

نیکاه, p. 250. Probably i. q. نگاه.

نیکو *nīko*, Good, beautiful, elegant. عهدی *a'hdī*-Fidelity. کار *kār*-Of good actions, benevolent, just.

نیکه, A grandfather.

نیکی *nīkī*, Goodness. A good thing. Bounty.

نیل *nīl*, n. prop. The river Nil 2. *nail*, Obtaining, acquiring. A gift.

نیلم *nīlam*, A sapphire.

نیم *nīm*, Half, the middle. 2. نیم, I am not.

نیمایه, Half.

نیمگری m. pl. ي- Half-finished.

نیوز (*nīwaz*?), Not coming out(??).

نیول, To take. Pres. نسی, نس. Pret. نیولی وه. Fut. وبنسی. Imp. ونسه. Part.act. نیوونکی. Part. pass. نیولی.

نئی *nayī*, i. q. نهئی, Thou art not. 2. i. q. نهی, Not him, etc.

ن

نوپك, p. 328. Read: توپك *topak*, A musket.

و

و, The letter *waw*, commonly prefixed to the dative case. 2. *wa*, o, And. 3. *wi*, He said. See ویل. 4. *wē*f. They were.

وا *wā*, Open. کیدل -or شول - To be opened, to open. کول - To open, to release. 2. A groan, sigh. Misfortune. نمایل *numāyal*, To declare, to speak.

*

وابستگی *wābastagī*, Relation, connexion, attachment, adherence.

وابسته *wābasta*, Bound, related, connected.

واتَه, To come out, to sally forth. See also وَتَل.

واثق *wāsik*, Strong, robust. Firm, secure, confiding.

وله واچه, p. 234. See اُچول.

واشو, Grass. See واشَه.

E. وابنه,وبنه,(W. ش) m. coll. Grass. Herb.

واجب *wājib*, Necessary.

واحد *wāhid*, One, sole, single.

واده *wāda*, Wedding, marriage. ‒کَوُل To marry. ‒کیدَل To be married. وادَه کَری شوی, Married.

وادی (*wādai*), see واکیدَل.

وار m. pl. ونه ‒ Occasion, opportunity; time. ‒ دویم *dūyam*, A second time; again. وار پِوار, One time after the other, frequently, continually.

وارث *wāris*, pl. ان ‒ An heir.

وارد *wārid*, Coming, arriving.

واردل, Hind. وارنا *wārnā*, To surround, to encircle, to go round (?).

وارَه, وار, All. دوارگون *diwāragūn*, By all means. دوارِه, it.

واز, Open.

وازه, A fathom.

واژَه, see وژ *uzh*.

واسطه *wāsita*, Account, sake, cause. ‒پِه, Through, by means of.

واسع *wāsi'*, Ample, capacious, wide. Munificent.

واصل *wāsil*, Joined, connected. Arrived.

واعظ *wāi'z*, A monitor, a preacher.

وافر *wāfir*, Abundant, plentiful.

وافی *wāfī*, Sincere.

واقع *wāki'*, Falling, befalling, happening, occurring. pl. واقعات *wākiā't*, Accidents, events.

واقعه *wākia'*, Event, news.

واقف *wākif*, Acquainted, knowing. ‒کیدَل To know, to be informed of, to hear.

واقفیه *wakafīya*, Name of a Muhammadan sect.

وَاك, Choise, will, election, authority, power.

وَاكَه f. The bridle.

والا *wālā*, Exalted in dignity, sublime, high.

والد *wālid*, A father.

واله *wālih*, Distracted. Mad from love, etc.

والی *wālī*, A prince, a chief.

وَاوره f. pl. ی - Snow.

واه *wāh*, Alas! fy!

وای *wāi*, id. 2. وایم, وای, etc. See ویل. 3. To be (?).

وَارَدَل, To chatter, to prattle.

وباس (*wabās*), Throw thou.

وبال *wabāl*, pl. اوبال *aubāl*, A crime, fault. Pest, plague, misfortune, ruin.

وبله, p. 321. See بل.

وتل, To come out. Pres. وزی, ووزی; neg. ونوزی. Fut. وبوز. Pret. ووت, وواته.

وَتْ, P. عشکه در رویه وشرفی میباشد

A. وجد *wajada*, He found.

وجلل *wajlal*, i. q. وژلل, To kill, to slay. Killing. کول -id. Pres. وجنی. Imp. ووجنه. Part. act. وجونکی. Part. pass. وجلی.

وُجود *wujūd*, Existence, substance, body.

وجه *wajh*, Cause, reason, mode, manner. په هیڅ وجه *pahets wajh*, By no means.

وچ, Dry.

وچولی m. pl. ی - The forehead.

وشکه f. P. کشمش *kishmish*, Raisins.

وڅلل *watslal*, i. q. وجلل.

وحدت *wahdat*, Unity.

وحش *wahsh*, A wild beast. ی - pl. ان - Wild, savage, a barbarian. A wild beast.

وحی *wahī*, Divine revelation.

وخت *wakht*, i. q. وقت, Time.

وخوت, see کتل.

وښان (?), p. 44. . . . . . .

وښکل, To draw out, to pluck out.

وښو, etc. See ښونکول.

ود *wadd*, pl. ون - Love, friendship.

وداع *widā'*, Farewell, adieu, bidding farewell.

وَدان m. coll. f. ه, Cultivated, peopled. ی - Cultivation, being inhabited.

ودریدل (*wodrēdal*), To stand. Pres. ودریږی. Fut. بودری. Pret. ودرید. Part. act. ودریدونکی.

ودروول (*wodarawal*), caus. To raise.

ور m. pl. ورونه, A door, a gate. 2. To him. 3. See ور. 4. A prefix to verbs, i. q. Lat. *ab*-Engl. *off*. 5. See ورل.

ورا, The women who go in procession (with the bride) to the house of the bridegroom.

ورا *warā*, Behind, beyond, besides.

وراره, pl. وریرونه, A brother's son.

وران, P. ویران *wīrān*, Deserted, spoiled.

وراند (ړ)(*wrānd*), Before, farther. ی- Former. An ancestor. See ورانډی.

ورانول (*wrānawal*), To spoil, to lay waste.

ورایه, Far.

وربوز m. pl ونه- A yarn-reel(?).

ورڅن, ورڅنی, ورڅنی, Without, on the outside. Somewhat.

ورځ, pl. ورځی, Day. ورځ‌ورځ, Daily.

ورځه (*wartsa*), Go thou. ورځئ (*wartsayī*), Go ye. See تلل.

ورخوړل *war-khuwaṛal*, To feed.

ورښیدل (*war-k'hēdal*), To be tought.

ورښول (*war-k'hawal*), To teach, to instruct, to show.- لار, To guide.

ورز f. i. q. ورځ, Day.

ورستل (*wrastal*), To leave behind.

ورستو, Behind. دورستو, id. تلل - To follow.

ورستوتل (*wrast-watal*), To go behind, to follow.

ورستول (*wrastawal*), To send after.

ورستی m. pl. ی- f. coll. ی -Behind, the last.

ورشنی, see ورڅنی.

ورطه *warṭa*, A labyrinth, an embarrassment. Any situation of danger and difficulty.

ورغومی, A young goat.

ورغوی m. pl. ی- The palm of the hand.

ورق *warḳ*, pl. ون - or اوراق *aurāḳ*, A leaf.

ورک m. coll. f. ه, Ruined, destroyed. په ورکه شول, To fail.

ورکول, To destroy.

ورکول (*war-kawal*), To give, to bestow, to grant. Pres. I. ورکوم. Pret. ورکړیده. Fut. وربکه. Imp. ورکړه. Neg. مورکه. Part. act. ورکوونکی. Part. pass. ورکړی.

ورکیدل (*wrakēdal*), (ورکیدن), To be ruined, destroyed. To perish, to fail.

ورکیدل *war-kēdal*, To go. Pres. ورکیږی. Fut. وربشی. Imp. ورشه. ورشه هلته, P. آنجا برو, Go thither.

ورکه f. A flea.

وړول *waral*, وړوول *warawal*, see وړل.

ورلګول *war-lagawal*, To apply, to lay on, etc. See لګول *lagawal*.

ورلیږل *war-lēzhal*, To send (away).

ورمړ (اورمړ) *ormaṙ*, Name of an Afghan tribe.

ورندار f. pl. ری - A brother's wife.

ورو, Slowly, softly. پورورو, By degrees.

ورود *wurūd*, Arrival, descending, alighting.

ورور m. pl. ورڼه وروڼه وروڼه, A brother. والی *wālī* - Brotherhood.

E. وروزه, W. وروځ, وروځه f. An eyebrow.

وروست, p. 195. 269. He carried, he took(?)

وریت m. coll. f. ه, Fried, roasted.

وریدل, To rain, to fall (as snow). Pres. وریږی.

ورول, caus. To cause to rain, etc.

وریره f. A brother's daughter.

وریځ, وریز, pl. ی - A cloud. (Lightning?).

وریله, p. 69. ور یله کول (ور *war*) *yala-kawal*, To loose, to free from restraint(?).

وړ, pl. وړه, واړه, وړو; f. وړه, pl. ی - Small, little.

وړاندی, وړاند, وړاندی, Before, rather. وړاندی, Former. An ancestor. وړاند ځای, Th chief place.

وړل (*waṙal*), To bear, carry. P. بردن *burdan*, To take, to take away, etc. Pres. وړی وړ. Imp. وړه, وړ, وړ. پناه وړل, P. پناه بردن *panāh burdan*, To take refuge.

وړنبی (also وړنبلی) m. pl. ی. f. coll. ی - The first; former.

وړوکی m. pl. ی - Small, young.

وړیا, see وریا.

وړیدل (*waṙēdal*), To be humbled, lessened. Humiliation.

ورول (*warawal*), caus. To humble. 2. caus. To cause to carry away, etc.

وربك, p. 328. An Usbec(?).

وزر *wizr*, A crime, sin, fault.

وزكار (*ozkār*), f. ه, Idle, careless. توب *tob*-Opportunity.

وزكاريدل (*ozkārēdal?*), To be idle(?).

وَزَرْ m. A feather.

وزير *vazīr*, pl. ان- A vazir, minister.

وږ, وږَ, Hungry. See وږَى.

وږ *uzh*, pl. وږاوه *wāzha*, i. q. اوږد *uzhd*, Long, stretched out. (?). See اوږد.

وږديدل (*uzhdēdal*), To be stretched out, etc.

وږدول (*uzhdawal*), caus. To stretch forth, to extend.

وجلل, وژْلْل, To kill.

W. وږَى, An ear (of corn).

وږى, ووږى, see وږَى.

W. وږَى, Hungry, see وږَى.

وسى, They burnt. See وسول.

وساه, see ويساه.

وسط *wasaṭ*, The middle. Middling.

وسكه(*wasika*), وشكه, Now, then.

وَسْلَه f. pl. ى- P. سلاح *silāh*, Arms.

وسمه, وسم *wasma*, Indigo with which they paint the skin.

وسواس *waswās*, The temptation of the devil. Doubt, suspense, hesitation.

وسول (*waswal*), وسوه *waswa*, To burn. 2. To be(?).

وسوسه *waswasa*, Temptation, evil suggestion.

وسيخو, see سيخو.

وسيله *wasīla*, Affinity, cause, conjuncture. Means (of effecting any thing), patronage, intercession. له وسيلى د-څخه, Through.

وَشْتَه f. Pleasantry, mirth.

وشلول. See شْلَوْل, To twist off, etc.

وصال *wiṣāl*, Meeting, interview. Society. Death.

وصالت *waṣālat*, Interview, meeting, conjunction, union (with God).

وصف *waṣf*, pl. اوصاف *auṣāf*, Praise, description, merit, virtue, worth. كَوُل- To describe, to praise.

وصل *waṣl*, Meeting, union, conjunction.

وصلت *waṣlat*, Conjunction, joining, meeting, connexion.

وصيت *waṣīyat*, pl. ون- A last will and testament. Advice. Precept, mandate. نامه *nāmah*-A last will.

وصيل *waṣīl*, f. ه, Intimate.

* وصيلت *wasīlat*, وصيله, A cause. Society.

A. وضا. V. He performed the ablution.

وضو *wuẓū*, Ablution.

وطن *waṭan*, Native country, residence, abode, home. ی - pl. ان -Belonging to one's country.

وظيفه *waẓīfa*, pl. وظايف *waẓāif*, A pension, stipend; a daily performance or task.

وعد *wa'd*, Promising, threatening.

وعده *wa'da*, A promise, vow, agreement. كول - To promise.

وعظ *wa'ẓ*, Advice, admonition.

وعيد *waī'd*, Threatening.

وفا *wafā*, Performing a promise, etc. Sincerity, fidelity. كول - To fulfil, etc. ئی - Sincerity, fidelity. دار *dār*- Faithful, sincere. ی - i. q. وفايى.

وفات *wafāt*, Death, decease. شول - To die.

وفاتيدل (*wafātēdal*), To die. Pres. وفاتيزى.

وفره *wafrat*, The hair reaching below the ear.

وقار *wakār*, Dignity, estimation. Steadiness, constancy. Modesty, mildness.

وقت *wakt*, pl. ون - or اوقات *aukāt*, Time, season.

وقوف *wukūf*, Understanding, information, wisdom. دار *dār*-Informed of.

A. وقى. VIII. اتقى *ittaka*, He feared (God).

وقيعه *wakīa'*, pl. وقايع *wakāi'*, An event, an accident.

A. وكل *wakala*, He confided.

وكيبش, see كبنبل.

وكيل *wakīl*, pl. ان - An agent, vicegerent, a governour.

وكړى m. pl. ى-Created. God's creatures.

E. وګی, W. وږی m. An ear (of corn).

E. وږی, W. وږی,وږ,وږی m. f. coll. ی- Hungry.

ول, i. q. ولى. 2. i. q. وله.

ولاړ m. coll. f. ه, Standing.

ولاړيدل (*walarēdal*), To stand. Pres. ولاړيږى, ولاړى.

ولايت *wilāyat*, An inhabited coun-

try, dominion, district. Possession. Sanctity.

A. ولد *walada*, He begot.

ولړل, To season.

وْلْل, To wash. Part. pass. وْلَلَى.

ولولا *walwalā*, ولوله *walwala*, وَل وَل, Howling, lamenting. A tumult, noise, uproar.

ولولى, see لُسْتَل.

وله *wala*, Washing.

وِلى, The melting (of the snow). Liquefaction.

ولى *walī*, A prince, lord, master. A saint. A servant, a slave. نعمت *ni'mat*-A patron, benefactor.

ول, وْلَى, But, however. Why?

وليبنى, p. 617. Perhaps from ليبنل, i. q. Hind. لِيجانا *le-jānā*, To take away, etc. or لِيچجانا *līch-jānā*, To succumb, etc.

ونړى, p. 44. . . . .

ونسى, see نيْوَل.

وُنه, ون f. pl. ى - A tree.

وو, He said, see ويل. 2. wô, He was, pl. *wū*, They were.

ووا *wawā*, A good omen. 2. Speaking(?).

ووانى, p. 179. Speaking, words(?).

ووت, ووت, see وَتَل.

وور, see وْر.

ووږد *ūzhd*, Long. كول - To stretch out. والى *wālī*-Length. See اوږد and وږد.

ووزى, see وَتَل.

وه, She was. See the gramm. s.v. كيدَل.

وهاب *wahhāb*, The giver. An epithet of God.

وَهَل, To strike, to beat, etc. P. زدن *zadan*. Pres. وهى, وهين. Pret. وواهه. Part. act. وهونكى. Part. pass. وهلى.

وهم *wahm*, Imagination, idea, apprehension.

وهير, Forgetting, forgotten (?). See هير.

وهين (*wahīna*), see وَهَل.

وى f. They were.

ويارم, p. 51. I trust in(?).

وياست, see يستَل.

ويان (?), p. 97. . . . . .

ويخل, see وينځل.

وېخ m. pl. ونه - A root, foundation.

ويښ m. coll. f. ويښه, Awake. والى- *wālī*, Wakefulness, vigilance.

E. ويښته (W. ش) m. Hair.

ویل, To speak. To smell; smelling(?).

ویر m. pl. ونه - Grief, mourning.

ویران *wairān*, Desolated, depopulated.

ویرانه *wairāna*, A desert.

ویرانی *wairānī*, Desolation devastation.

ویر, ویره f. Fear, terror. کول - To fear.

ویریدل, To fear. Pres. ویریږی. Pret. ویریده, وویرده. Imp. وویریږ.

ویرول, caus. To cause to fear, to frighten.

ویره, p. 234. Perhaps i. q. Hind. پهیرا *pherā*, Turning, circuit, perambulation. A roll.

ویری, p. 72. . . . . . .

وریا, ویریا, Gratis, gratuitously, in vain.

ویزار (*wīzār*), Wearied, disgusted.

ویږی, p. 57. ویږنی, p. 68. i. q. پیږنی, He understands, etc. (??). See also ویل.

ویساك, The third month of the summer.

ویساه f. Confidence, reliance, certainty.

ویسیتل, To confide in(?).

ویشل m. pl. ونه - Distributing, dividing. To distribute, to part.

W. ویشته, see ویښته.

ویل *wail*, Woe! *wailahu*, Woe to him!

ویل, To say, to speak. Pres. ووائی. Pret. ویلی وو. Fut. وبوائی. Imp. وه وایه. Imp. neg. موایه. Part. act. وبونکی. Part. pass. ویلی شوی.

ویلنی m. coll. Mint.

وین *wīna*, i. q. وی, He, she, it is. 2. i. q. وینه.

وینا, A speech.

وینځل (*wintsal*?), To wash. Pres. وینځی. Pret. ووینځه. Part. pass. وینځلی.

وینزه, وینځه, A maiden, a girl. 2. i. q. پنځه, Five, p. 103. (??) See pref. XIV.

وینه f. Blood. 2. i. q. ونه.

وینی, He sees. See لیدل.

ویوزی, see وتل.

وی *wayī*, Speech. Word, saying.

ویبیدل, To prate, to chatter. To speak (?). Part. ویبدونی.

ها *hā*, The letter *h* (ه). 2. White on a bird's face.

هاتی *hātī*, pl. هاتیان, An elephant. د-غاش, Ivory.

هادی *hādī*, A director, a leader, a guide.

هاذر, i. q. زیرك, Ingenious, intelligent.

هار *hār*, A necklace of pearls, etc. A wreath. 2. Loss, forfeiture.

هارون *hārūn*, n. prop. Harun.

هاره, هوره f. Tumult, noise, uproar.

هاری, هاری *hārī*, One who does every kind of dirty work.

هاشمی *hāshamī*, A Hashemite.

هالك *hālik*, Perishing.

هاله *hāla*, A halo. 2. i. q. هله. 3. هند ابن-, n. prop.

هامون *hāmūn*, A level ground, a desert, a plain.

ها ها *hāhā*, Laughing, ha ha!

های *hāe*, or *hāe hāe*, Alas! هوی *hūi*- Shouts of joy.

هبا *habā*, Dust. Ruined, destroyed.

هبور *habbūr*, Any thing extremely small, an atom.

هبته, کول- To lose.

هبه *hiba*, A gift. کول- To present, to give, to make a present.

هتیانی, p. 355. . . . . .

هت *hat*, Obstinacy, perverseness.

هجر *hajr*, Separation.

هجران *hijrān*, id.

هجرت *hijrat*, Separation. The flight of Muhammad from Mecca to Medina.

هښیار *huk'hyār*, see هشیار.

هدا (هدی) *hudā*, Direction, guidance.

هدایة *hidāyat*, Guidance in the way of righteousness.

A. هدی *hada*, He directed.

هډ m. pl. ونه-A large bone.

هډو, Never, ever. Beware!

هډوکی m. A small bone.

A. هذا *hazā*, This.

هر *har*, or هرهر, f. ه, Every, any, pl. هروهرو, Some, others. Every one. څوك-Every one.

هراس *hirās,* Fear, terror.

هراست *harāsat,* Terror.

هرګله چه, Whenever.

هرګور, هرګوره, By all means.

هرکه, Whosoever.

هرګاه *hargāh,* Whenever, wherever, everywhere, always.

هرګز *hargiz,* Ever.

هرنګ, i. q. هررنګ *har-rang,* Various.

هزار *hazār,* pl. ان - Thousand.

هزاره *hazāra,* The Hazarehs.

هزیمت *hazīmat,* Flight, defeat. کول- To put to flight. شول - کېدل -To be defeated.

P. هژده *hazhdā,* Eighteen. هژدهم *hazhdahum,* The eighteenth.

P. هست *hast,* Is, exists. Existence, being. ی- Existence, entity, world.

هسك, pl. ونه - A lot, a paper with a name written upon.

هسکول, To bring up, to lift up, to raise.

هس, هسې, So. داهسې, Such.

P. هشت *hasht,* Eight. م *um*-The eighth.

W. هشیار (E. هښ) *hushyār,* pl. ان - f. ه, Intelligent. ی- Intelligence, prudence.

هغه, This. See the gramm. هغونبره, هغونمره, So many. Such.

P. هفت *haft,* Seven. م-The seventh. هفتاد *haftād,* Seventy. م *um*-The seventieth. *haftād-u-dūyum,* The 72^d^. *haftād-u-sīyum,* The 73^d^, etc.

هفته *hafta,* A week.

هګۍ f. coll. An egg.

A. هل *hal,* Whether or no. 2. i. q. هله.

هلاك *halāk,* Perdition, ruin, death. توب *tob*-Perdition. والی *wālī*-Perdition, ruin.

هلاکېدل *(halakēdal),* To perish.

هلاکول *(halākawal),* caus. To destroy.

هلال *hilāl,* The new moon.

هلاهل *halāhil,* Deadly poison.

هلتګی *(haltagī),* There.

هلته *(halta),* id.

هلك m. pl. ان - A child. والی *wālī*-Infancy.

هلك *halk,* Perishing. Destruction, ruin. کول-To destroy, to ruin. کېدل-To perish.

A. هلمّ *halluma*, Come on!

هَلَه *hala*, Then, that time.

هم *ham*, Also, even, likewise, same, equally. Only. بغل *baghal*-Embracing. جنس *jins*-Of the same species. ی- The being of the same species. خانه *khāna*-A fellow-lodger, a companion. دم *dam*-An intimate, a friend. ی- Intimate friendship. راز *rāz*-Acquainted with one another's secrets. رنگ *rang*-Of the same colour, nature or disposition. زولی *zolai*-Equal, coeval; a companion. سایه *sāya*-A neighbour. نشین *nishīn*-A companion. عهد *a'hd*-Coeval; joined by alliance, united by friendship. کنار *kinār*-Embracing. وار *wār*-Plain, level. Behaving gently to another.

همبره, see همره.

همت *himmat*, Spirit, inclination, resolution, purpose, design; mind.

همتی *himmatī*, pl. ان- Resolute, confident.

همره, هنمره, هنمبره, So much. Thus.

همگی *hamagī*, The whole, all.

همه *hama*, All, the whole, every one.

الهمی, p. 136. Read: العمی *al-a'ma*, Being blind.

همیان *hamyān*, A purse.

همیشه, همیش *hamesha*, Always, ever, continually.

هنبره } See همره.
هنمره }

هنجه f. Hind. هینك *hing*, Assa foetida.

هند *hind*, India, an Indian. ی- Indian.

هند m. f. ه, n. prop. Hind.

هندوستان *hindūstān*, India.

هندی *hindī*, An Indian.

هند, p. 320. . . . . . .

هنر *hunar*, Art, skill, ingenuity, virtue. مند *mand*- ور *war*-(هونروز), Clever, skilful.

A. هو *hū*, He.

هوا *hawā*, Lust, desire, love. 2. Wind, air. 3. i. q. حوا *hawā*, Eve. دار *dār*-A lover.

هواد, pl. ونه- Bewailing, lamentation. See هیواد.

هوار *hawār*, Unseasonable, ill-timed.(?).

E. هوشیار *hūk'hyār*, i. q. هښیار.

هودج *haudaj*, A litter.

هورته, هور, هوری } There.

هوره, see هاره.

هوز, p. 50. . . . . . .

هوس *hawas*, Desire, lust, concupiscence. کول- To desire.

هوسی m. f. coll. ـی- A deer.

هوش *hosh*, Understanding, sense. Mind, soul.

هوشا *hoshā*, Idle, lazy, indolent.

هوشنگ, n. prop. Hushang.

هوکه f. Garlick.

هول *haul*, Terror.

هون *hūn*, Being vile, mean. Contempt.

هونبر, see همبره.

هونر, see هنر *hunar*.

هونرور, see هنر *hunar*.

هوهبره, i. q. همبره.

هوی *hūy*, A sigh.

هويدا *huwaidā*, Clear, manifest, evident.

هه(?), p. 4. i. q. هغه.

هی *hay*, Ho! holla! Alas!

هيبت *haibat*, Fright, awe. ناك *nāk*- Formidable, awful, majestic.

هيجا *haijā*, War, battle, conflict.

هيچ *hīch*, هيڅ *hets*, هيڅا, Nothing. Nobody. کس *kas*-Nobody.

هيچرته *hīcharta*, هيچرت, Nowhere.

هيچری *hicharī*, هيچر, Never.

هيڅکله *hetskala*, Never.

هير, Forgetting. 2. *hīr*, Essence. Turn, time. درهير, Thrice.

هيرودس, n. prop. Herodes.

هيريدل, To forget.

هيرول (*hērawal*), caus. To cause to forget. Pret. هيرکړيوه. Fut. هيريکه. Imp. هيرکړه. Imp. neg. مهيروه. Part. act. هيروونکی. Part. pass. هيرکړی.

هيسته, On this side.

هيکل *haikal*, A palace, a temple.

هيل, p. 382. . . . . . .

هيواد, pl. ونه- Lamenting, groaning.

هيهات *haihāt*, Alas! bewailing, lamentation.

ی

ی, pron. It, him, her.

یا *yā*, Or.

یاد, pl. ونه - Memory, recollection. یادول or یادول (*yādawal*), or یادول کول-, To remember. Remembering. کیدل- To be remembered. Pres. یادیدی, یادیږی. گیری *girī*-A memorial.

یار, pl. ان - A friend. ی - Friendship. Assistance, aid.

P. یازده *yāzda*, Eleven.

یاستل (*yāstal*), see یستل.

یاست، یاستی, You are.

یافت *yāft*, To be found, discoverable, perquisite, earnings.

P. یافتن *yāftan*, To find.

یافتیدل (*yāftēdal*), To be found, to be earned, etc. Pres. یافتیږی.

یاقوت *yākūt*, A ruby.

یاور *yāwar*, An assistant. ی - Aid, friendship, favour.

یترو, n. prop. Yethro.

یتیم *yatīm*, pl. ان - An orphan.

یخ m. coll. f. ه, Cold. Ice.

E. یښل (*yak'hal*), W. یشل, To put down, to let down. Part. pret. or pass. یښی. پریښل *prēk'hal* (?), To throw off, to renounce to.

یره, p. 624. Read: دایره (?)

یردل, ... Pret. یردلیر. Fut. ویېریکی. Imp. وېیروه. Imp. neg. مېروه. Part. act. یردونکی. Part. pass. یردلی.

یستل, To throw out, to cast out.

یستس, n. prop. Justus.

یسوع *yasū'*, Jesus.

یشم *yashm*, Jasper.

W. یشي, etc. See یښل.

یشیدل, To boil over, to chafe, to be agitated.

یشول, caus. To cause to boil over.

یعقوب *ya'kūb*, n. prop. Jacob.

یعنی *ya'nī*, Videlicet, that is to say.

یقین *yakīn*, Certainty, truth. Certain, true.- له, Certainly. ی- or والی *wālī*- Certainty.

یك *yak*, One. بار *bār*- بارگی *bāragī*- All at once, immediately, once. یکتا *yaktā*, Single, unique. جا *jā*-Together. جهت *jihat*-Of one accord, unanimous. A friend. ی - Unanimity, friendship. سان *sān*-Equal, alike, the same. لخت *lakht*- یکلخت, All at once, altogether. نفس *nafas*-One breathing, one moment.

E. یك, W. یږ m. pl. ان - f. ه, A bear.

یگانگی *yagānagī*, Singularity, unity, concord, unanimity.

یگانه *yagāna*, Single, sole, unique.

یل *yal*, A hero, a brave man.

یله, p. 69. See وریله.

یمن *yumn*, Felicity. *yaman*, n. prop. Yemen. ی - Belonging to Arabia Felix.

یو, f. یوه, One. خصلت *khaṣlat*-Conform. دم *dam*-One moment, one breath. Of the same temper. ی -Fellowship.

زړه - Unanimous.

یواځ, یواځې, یوازې, Alone.

یوپتر, Jupiter.

یوحنا *yuḥannā*, John.

یودوار (*yaudiwār?*), Together.

یوزی, see وتل.

یوسف زی, The Yusufzyes.

یوست, He took away. See اوړل.

یوسف *yūsuf*, n. prop. Joseph.

یوسی, He takes, takes away, he receives.

یوسئ (*yusaī*), Take ye. See اوړل.

یولس, Eleven. م *am*-The eleventh.

یوم *yaum*, pl. ایام *ayām*, Day.

یون, Going, gait, pace.

یونان *yunān*, Greece, the Greek nation

یونانیان *yunāniyān*, The Grecians.

یوور, see اوړل.

یوویشت, Twenty-one.

یهود *yahūd*, pl. ان -A Jew.

یهودی *yahūdī*, pl. ان - A Jew.

یهوه, Jehova.

یوبې, Ploughing.

THE END.

ADDITIONS AND CORRECTIONS.

ا

ازمك, اوزمك, p. 328. Perhaps: Grapes, raisins (?).

اصل *aṣl*, An original.

اوریده (*orēda*), Hearing. See p. 407.

اوریکی, Little, small. See ووړوکی.

ب

بتول *batūl*, A pure virgin (i. e. Fatima, the daughter of Muhammad, and wife of Ali).

بصری *baṣrī*, Belonging to Basra; from Basra.

پ

پریواشول (*prēwāshuwal*), To expand.

پسه m. coll. plur. also پسون, A he-goat.

پسخ, i. q. پاسخ *pāsukh*, An answer.

پلنوالی (*planwālī*), Length, breadth.

پلونیدل (*plonēdal?*), To be stretched out.

پلونیده (*plonēda*), Being stretched out.

پینزه, پنزه, Five.

پوستګی *pōstigī*, The cream upon milk, the fat upon broth.

پیچا نونړه, پیچا ونړه, pp. 110. 267. A sheet, cloak, blanket (?). Perhaps comp. of P. پیچ *pech*, Twisted, folded, and Hind. اوړهنا *oṛhnā*, A sheet, etc.

ت

تابع *tābiʿ*, Following, a follower.

تالب, i. q. طالب *tālib*, Asking. A student.

تشنه (*tishna*), To drink.

څ

څما (*tsmā*), Of me, mine.

تښتل, To disperse. Pret. وتښتل.

ح

حسن (hasan), n. prop. Hasan.

حسین husain, it. Husain.

خ

خور (khūr), A stream.

د

د. Leyden, Elphinstone and Leach pronounce the mark of the Genitive case da, which I found to be generally the case when it is written دہ; but د, at least in the manuscripts accessible to me, has most frequently the vowel kesra below, and must therefore be pronounced di. There is no doubt, I believe, that da is the original form, answering the German der, des, and the English the.

دارو 2. Gunpowder.

E. دبلی (dabalai), A hammer.

دغ, i. q. دغه, This.

ر

رام rām, Obedient, obsequious.

ش

شلول, p. 520. Instead of: to plait, read: To twist off, to tear, to separate.

ک

کجاو, کجاوه, etc.

P. 2. l. 13.	پرانته	read	پرانت		
6. l. 12.	اختیاط	—	احتیاط		
9. l. 8.	لتا نه	—	لتانه		
11, l. 6.	شیه	—	شپه		
17. l. 16.	تضا	—	قضا		
33. l. 2.	لریس	—	لر نس		
40. l. 16.	پسرروان	—	پس روان		
51. l. 9.	یاور	—	باور		
56. l. 11.	دا بهله	—	دابهله		
58. l. 8.	سندریا	—	سندر یا		
59. l. 13.	با	—	یا		
63. l. 15.	لاغیاز	—	لاغیار		
69. l. 4.	دیار	—	دپار		
— l. 13.	دمرمال	—	دمر مال		
71. l. 9.	لیب	—	لبر		
82. l. 10.	ترنه	—	تر غه		
87. l. 12.	فیقر	—	فقیر		
— l. 14.	سراشیده	—	سرتراشیده		
109 l. 1.	غلیل	—	غلبیل		
110. l. 8.	پښی زنړه	—	بیچاونړه		
111. l. 3.	هوروشته	—	هور ورشه		
125. l. 8.	وهشتم	—	وهفتم		
136. l. 8.	تفقوا	—	تتقوا		
139. l. 9.	وارد	—	وار د		
144. l. 1.	نبه	—	نیه		
145. l. 2.	دویم	—	یولسم		
— — 3.	هلکتی	—	هلتکی		
149. l. 3.	فوت	—	قوت		
151. l. 5.	پوښتدیل	—	پوښتیدل		
152. l. 1.	څوو رونړه	—	څو ورونړه		

152. l. 11. بللل — بلل
157. l. 11. يه — په
159. l. 9. اوسيثنى — اوسپنى
162. l 2. وت — وقت
166. l. 4. يسوح — يسوع
— l. 8. يوبند — بر بند
167. l. 3. ديمترتيس — ديمتريس
168. l 6. اژهامه — ازدهامه
— l. 2. منصيب — منصب
— l. 13. شتلى — شتابى
171. l. 16. اورشليم — پەاورشليم
172. l. 4. مونلى — موندلى
173. l. 4. طالع — طمع
175. l. 11. واليل — والليل
177. l. 1. يخوب — يخوب
179. l. 1 ونارونه — (?)ونارونه
183 l. 3. سلو — سلوم
188. l. 5. مهر يو — مهريو
193. l. 13. دا غدار — داغدار
200 l. 5. بى — پى
207. l. 15. رباپ — رباب
209. l. 8. وۆاى — وداى
224. l. 14. شغنين — شفتين
234. l. 16. راخلته — راختله
236. l. 11. حاكتسر — خاكستر
248. l. 11. دنا — (?)دتا
272. l. 5. پرورچى — پر ورچنى

284. l. 11. ددرار — اددراز
289. l. 5. بنياد — بنياد
308. l. 7. جنا — جفا
321. l. 13. لود پاخه — لو دپاخه
331. i. 12. دزه — ذره
— l. 13. سوكردانى — سركردانى
332. l. 2. دويبيزم — دوبيزم
350. l. 2. ياد — باد
351. l. 16. پصوزت — پصورت
369. l. 3. دودب — دود ب
371. l. 16. پرزه — پزره
380. l. 6. للغيب — للعيب
393. — — expell — expel.
— 433. fulfill — fulfil.
396. l. 9. 238. — 328.
398. — — tranquill — tranquil.
408. — 515. grinded — ground.
416. — — of city — of a city.
417. — — بس الله — الله بس
419. — — بنزا — بنزه
431. — — *taa'jub* - *taa'jjub*
433. 478. Fullness — Fulness.
—. An the — On the.
436. — — *tāassuf* — *taassuf.*
452.embarassment-embarrassment.
527. — Greadiness — Greediness.
528. — — كزاز — كداز
541. — *fermāil* — *fermāyal.*

00056296

V + R C8)

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 15 March, 2016